Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ

KERTES PATRÍCIA

A SZÖVEGALKOTÁS FOLYAMATA – ÉRVELŐ ÉRETTSÉGI SZÖVEGEK SZÖVEGTANI ELEMZÉSE

Nyelvtudományi Doktori Iskola
A doktori iskola vezetője: Dr. Bárdosi Vilmos CSc, egyetemi tanár

Magyar Nyelvészeti Doktori Program
A doktori program vezetője: Dr. Kiss Jenő MHAS egyetemi tanár

A bíráló bizottság tagjai:

A bizottság elnöke: Dr. Szathmári István DSc, professor emeritus
Hivatalosan felkért bírálók: Dr. Tátrai Szilárd PhD, habilitált egyetemi adjunktus
Dr. Kocsány Piroska PhD, egyetemi docens

A bizottság további tagjai: Dr. Csontos Nóra PhD, egyetemi adjunktus
Dr. Pethő József PhD, főiskolai tanár
Dr. Kugler Nóra, Dr. Dér Csilla (póttagok)

Témavezető: Dr. Tolcsvai Nagy Gábor CMHAS, egyetemi tanár

Budapest, 2012

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS 3
2. SZÖVEG ÉS SZÖVEGTÍPUS – HOLISTA KOGNITÍV MEGKÖZELÍTÉSBEN . 6
2. 1. A holista kognitív nyelvészet mint funkcionális nyelvelmélet 6
2. 1. 1. Funkcionális nyelvelméletek: nyelvszemlélet és a nyelv vizsgálatának alapelvei 6
2. 1. 2. A holista kognitív nyelvészet 9
2. 2. A szöveg 19
2. 2. 1. A szöveg fogalma a holista kognitív szövegnyelvészetben 19
2. 2. 2. A szöveg mint a nyelvészeti vizsgálatok tárgya 22
2. 2. 2. 1. A partitúramodell mint a nyelvészeti vizsgálatok kiindulópontja 22
2. 2. 2. 2. A szöveg vizsgálatának jelenségkörei 26
2. 2. 3. A szövegalkotás folyamata 30
2. 3. A szövegtípus 35
2. 3. 1. A szövegtípus fogalma 36
2. 3. 2. A holista kognitív szövegtipológia 38
2. 3. 2. 1. Szövegtipológiai változók bemutatása 38
2. 3. 2. 2. Szövegtipológiai változók a metapragmatikai tudatosság szempontjából 42
3. AZ ÉRVELŐ ÉRETTSÉGI SZÖVEG 43
3. 1. Az érvelő érettségi szövegek helye és szerepe az anyanyelvoktatásban 43
3. 1. 1. Az oktatás közegében történő nyelvi tevékenység 44
3. 1. 2. Az érvelő szövegek az anyanyelvoktatásban 45
3. 2. Az érvelő szövegek szövegtani/szövegtipológiai elemzésének szempontjai 49
3. 2. 1. A korpusz bemutatása 49
3. 2. 2. Az érvelő szövegek szövegtani/szövegtipológiai elemzésének lépései 50
4. ÉRVELŐ SZÖVEGEK SZÖVEGTANI/SZÖVEGTIPOLÓGIAI ELEMZÉSNEK EREDMÉNYEI 55
4. 1. Koreferencia 55
4. 1. 1. A koreferencia kifejtettsége 55
4. 1. 1. 1. A Ø+INF nyelvi kifejtettségű koreferens viszony 56
4. 1. 1. 2. A névmási kifejtettségű koreferens viszony 57
4. 1. 1. 3. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony 58

4. 1. 2. A koreferencia hatóköre ... 60
4. 1. 3. A koreferencialáncok ... 62
4. 2. Fogalmi séma ... 71
4. 2. 1. A szövegimpulzus fogalmi sémái ... 71
4. 2. 2. Forgatókönyv ... 73
4. 2. 3. Tudáskeret ... 81
4. 3. Nézőpontszerkezet ... 90
4. 3. 1. Az érvelő érettségi szövegek meghatározó nézőpontjai ... 90
4. 3. 2. Perspektivizáció és szubjektivizáció az érvelő érettségi szövegekben ... 92
4. 4. A metapragmatikai tudatosság jelzései ... 97
4. 4. 1. A diskurzusdeixis ... 97
4. 4. 2. A diskurzusjelölő ... 104
4. 5. Érvelés ... 114
4. 5. 1. Koreferens viszonyok és az érvelés ... 114
4. 5. 1. 1. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok és az érvelés ... 114
4. 5. 1. 2. A koreferencialánc és az érvelés ... 117
4. 5. 2. Fogalmi sémák és az érvelés ... 118
4. 5. 3. Nézőpontszerkezet és érvelés ... 123
4. 5. 3. 1. A nézőpont és az érvelés ... 123
4. 5. 3. 2. A szubjektivizáció és az érvelés ... 125
4. 5. 4. A metapragmatikai tudatosság jelzéseinek szerepe ... 126
az érvelésben ... 126
5. ÖSSZEGZÉS ... **128**
SZAKIRODALOM ... **131**
ÁBRAJEGYZÉK ... **138**
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE ... **139**
MELLÉKLET ... **140**

1. Bevezetés

Disszertációm témája az anyanyelvi szövegalkotás vizsgálata, érvelő érettségi szövegek szövegtani elemzése. Az elemzés elméleti keretét a holista kognitív szövegnyelvészet jelenti, amely egy dinamikus szövegfogalomból kiindulva közelíti meg a dolgozatomban tárgyalt kérdéseket. A dolgozatom célja elsősorban annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy hogyan válik megragadhatóvá a szövegnyelvészet vizsgálati lehetőségeivel egy szövegtípus szövegtani és szövegtipológiai sajátossága.

A dolgozat két nagy részből tevődik össze. Az első, elméleti rész, a második és harmadik fejezet az elméleti keretet vázolja fel, a második rész pedig az elemzés eredményeit összegzi. A bevezető után a második fejezetben a dolgozat elméleti hátterének kidolgozására kerül sor. Az első alfejezetben a vizsgálatom elméleti hátteréül szolgáló holista kognitív nyelvészet fontos jellemzőit veszem sorra. A holista kognitív nyelvészet a funkcionális szemléletű nyelvelméletek egyike, így elsőként egy, a nyelvelméleti irányzatokat tárgyaló bevezető olvasható. Ebben a bevezetőben olyan sajátosságokat emelek ki, amelyek e heterogén kategórián, a funkcionális nyelvelméletek kategóriáján belül a holista kognitív nyelvészetre is igaznak bizonyulnak. Ezt követően a holista kognitív nyelvészet olyan kulcsfogalmait tárgyalom, amelyek segítségével meghatározhatóvá válik a munkám alapjául szolgáló szöveg- és szövegtípus-fogalom, valamint bevezethetők a szövegtipológia azon szempontjai, amelyek az érvelő érettségi dolgozatok elemzésének kiindulópontját jelentik.

A holista kognitív nyelvészet elméleti alapvetéseinek felvázolását követően a következő alfejezetben azt mutatom be, hogy hogyan értelmezhető a szöveg fogalma ebben a nyelvészeti irányzatban. A szövegfogalom meghatározása után, illetve annak kiegészítéseképp elsősorban azokat a jelenségköröket tárgyalom, amelyek a későbbi elemzés elméleti alapját képezik. A szöveggel kapcsolatban elsőként a szó etimológiáját mutatom be, majd a szöveggel kapcsolatos vizsgálatokat, ezek között a szövegnyelvészeti vizsgálatok feladatait és nehézségeit jellemzem röviden. A szöveget a középpontba helyező nyelvészeti, szövegtani vizsgálatok részletes történeti áttekintéséhez ennek a munkának a keretei szűkre szabottak, ezért csak a vázolt funkcionális szemléletű, holista kognitív nyelvészet kereteiben belül értelmezett szövegfogalommal foglalkozom. Mivel az alábbi gondolatmenet kiindulópontját egy dinamikus szövegfogalom jelenti, így mibenlétének magyarázata a szövegértés és -alkotás folyamataival teljes, a szövegalkotás

folyamatát emellett külön is kiemelem és néhány modell bemutatásának segítségével kiemelem a folyamat olyan szempontjait, amelyek a dolgozat számára fontosak.

A harmadik fejezetben az érvelő érettségi szövegtípus első megközelítésben történő jellemzésére kerül sor. A fejezet célja az, hogy az érettségi szövegek elemzését megelőzően összegezze az érvelő érettségi szöveggel kapcsolatos ismereteket. Elsőként az oktatás közegében történő nyelvi tevékenység leírása történik, majd a szövegek, illetve az érvelő szövegek, szövegtípusok anyanyelv-oktatásban betöltött szerepét mutatom be. Végül a bemeneti és kimeneti szabályozások érvelésre és érvelő szövegekre vonatkozó rendelkezéseit összegzem. Ezt követően bemutatom az elemzés alapjául szolgáló korpuszt, valamint az elemzés szempontjait. Az elemzés szempontjainak összeállításában a szövegről és a szövegtipológiai változókról leírtakra támaszkodom, és az elemzési lehetőségek közül azokat emelem ki, amelyek segítségével a leginkább jellemezhetőnek tűnik az érvelő érettségi szöveg sajátossága. Az elemzés szempontok összeállítása során részben támaszkodom a szövegértelem három szintjére, a mikro-, mezo- és makroszintre, a vizsgálandó jelenségköröket tehát hatókörük alapján is rendezem. Az elemzés eredményeinek kiértékelése azonban nem e hármas szinteződés alapján történik, azaz nem a szöveg mikro-, mezo- és makroszintjének sajátosságait mutatom be, hanem a kiemelt jelenségkörök bemutatására kerül sor, melynek során természetesen a hatókör is szerephez jut. A következő szempontok vizsgálata történik e módon:

- koreferencia (koreferenciaelemzés, koreferencialáncok),
- fogalmi séma (tudáskeret, forgatókönyv),
- nézőpont (nézőpontszerkezet, perspektivizáció, szubjektivizáció),
- metapragmatikai tudatosság (diskurzusdeixis, diskurzusjelölők),
- érvelés.

A negyedik fejezet tartalmazza az elemzés eredményeinek kiértékelését. Az elemzés során 16, a 2009-es magyar nyelv és irodalom középszintű érettségi vizsga keretében készült érvelő szöveget, a budapesti Németh László Gimnázium diákjainak írásait vizsgáltam. A kiértékelés alapjául szolgáló elemzéseket, terjedelmi okokból, a melléklet tartalmazza. Elsőként a koreferens viszonyok elemzésének kiértékelésére kerül sor. A koreferens viszonyokat a nyelvi kifejtettségük és a hatókörük alapján mutatom be, valamint a szövegek koreferencialáncait elemzem. Ezt követően a fogalmi sémák elemzési eredményeit összegzem. Ennek kiindulópontjaként az érvelő érettségi szövegek alapjául szolgáló, a feladatmegfogalmazásban szereplő Spiró-idézet két szempontból, a

forgatókönyv és a tudáskeret szempontjából történő bemutatása szolgál. A továbbiakban a szövegek forgatókönyvének és tudáskeretének az elemzésére kerül sor. A vizsgálat következő szempontja az érvelő érettségi dolgozatok nézőpontszerkezetének sajátossága. Elsőként sorra veszem a meghatározó nézőpontokat, így az E/1. személyű szövegalkotói perspektívát, valamint azokat az eseteket, amelyekben egy semleges kiindulópont a meghatározó. A második részben két további jellegzetességet emelek ki, a perspektivizáció és a szubjektivizáció jelenségeit. Az előbbi azokat az eseteket veszem számba, amelyekben a szövegalkotó a közölt információk érvényességét áthelyezi egy általa megszólaltatott megnyilatkozóra, különös tekintettel azokra az esetekre, amelyekben T/1. személyű perspektíva a meghatározó, amely egy közösségben jelöli ki a nézőpontot. Az utóbbi esetben pedig azokat, amelyekben a megnyilatkozó szubjektív viszonyulását fejezi ki a közöltekhez. A nézőpontszerkezet sajátosságainak összegzését az érvelő érettségi szövegekből hozott példákkal szemléltetem. A nézőpontszerkezetet követően a metapragmatikai jelzéseket, a diskurzusdeixist és a diskurzusjelölőket vizsgálom különös tekintettel azok szövegben betöltött funkciójára. A metapragmatikai jelzések funkciói két terület, a szövegalkotói és befogadói tevékenységhez való reflexív viszonyulás, valamint a szöveg szerveződésére történő reflektálás köré szerveződnek, hozzájárulva ezzel a szöveg értelmi szerkezetének kiépüléséhez, valamint a befogadó értelmezési folyamatának irányításához és elősegítéséhez. Az elemzés utolsó szempontja az érvelés szövegtani megközelítése, amely során az eddig vizsgált jelenségkörök eredményeit felhasználva mutatom be az érvelés sajátosságait. Elsőként a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok érvelésben betöltött szerepét mutatom be, majd a koreferencialáncok elemzési eredményeinek felhasználásával vonok le következtetetéseket az érvelés vonatkozásában. Ezt követően a fogalmi sémák közül a forgatókönyv elemzési eredményeit összegzem az érvelés szempontjából, majd sorra veszem a nézőpontszerkezet már bemutatott sajátosságainak szerepét az érvelésben. Utolsó szempontként azt emelem ki, hogy mennyiben járulnak hozzá a metapragmatikai tudatosság jelzései az érvelés egészéhez.

2. Szöveg és szövegtípus – holista kognitív megközelítésben

Az alábbi fejezetben a vizsgálatom elméleti hátteréül szolgáló holista kognitív nyelvészet fontos jellemzőit veszem sorra. A holista kognitív nyelvészet a funkcionális szemléletű nyelvelméletek egyike, így elsőként egy, a nyelvelméleti irányzatokat tárgyaló bevezető olvasható. Ebben a bevezetőben olyan sajátosságokat emelek ki, amelyek e heterogén kategórián, a funkcionális nyelvelméletek kategóriáján belül a holista kognitív nyelvészetre is igaznak bizonyulnak. Ezt követően a holista kognitív nyelvészet olyan kulcsfogalmait tárgyalom, amelyek segítségével meghatározhatóvá válik a munkám alapjául szolgáló szöveg- és szövegtípus-fogalom, valamint bevezethetők a szövegtipológia azon szempontjai, amelyek az érvelő érettségi dolgozatok elemzésének kiindulópontját jelentik. Mivel munkám egy dinamikus szövegfogalomra épül, a szövegfogalom tárgyalása során kiemelem a szövegalkotás fogalmát és bemutatok néhány szövegalkotási modellt is.

2. 1. A holista kognitív nyelvészet mint funkcionális nyelvelmélet

2. 1. 1. Funkcionális nyelvelméletek: nyelvszemlélet és a nyelv vizsgálatának alapelvei

A szövegekkel való nyelvészeti munka első lépéseként azt az elméleti keretet kell kijelölni, amelybe beágyazva a vizsgálatok zajlanak. A huszadik századi nyelvészeti vizsgálatok két nagy irányzat, a funkcionális és a formális nyelvelmélet köré csoportosíthatók. A két irányzat megnevezésével kapcsolatban Ladányi kiemeli (Ladányi: 2005: 12–13), hogy a *formális*, strukturális szemléletű nyelvelméletek érdeklődésének középpontjában a nyelvi struktúra áll, de nem feltétlenül élnek a formalizálás technikájával, illetve nem azonosíthatók a strukturalista, a két világháború közötti nyelvészeti irányzatokkal. A *funkcionális* jelző használatával kapcsolatban le kell szögezni, hogy ez nem azonosítható a strukturális szemléletű nyelvtanok funkcionalitás-fogalmával, és emellett a nyelvelméletek vonatkozásában való használata kapcsán fontos kiemelni, hogy tágabb és szűkebb értelemben használható. Tágabb értelemben véve a funkcionális szemléletű irányzatok a nyelv kommunikatív és kognitív funkcióit tartják alapvetőnek, míg a funkcionális irányzatok a kommunikatív funkcióra helyezik a hangsúlyt.

A formális és funkcionális szemléletű nyelvelméletek nyelvleírása közötti legfontosabb különbségeket az alábbi táblázat szemlélteti (Tolcsvai Nagy 2005: 350):

Funkcionális nyelvelméletek	Formális/strukturális nyelvelméletek
a nyelv ökorendszer (vagy annak része)	a nyelv algoritmikus rendszer
prototípuselv	a priori kategorizáció kritériumokkal
a jelentés, kifejezendő tartalom	a kifejező szerkezet
adekvátság	szabályosság
kontinuum szintaxis és lexikon között	szintaxis és lexikon külön modul
támogató mátrixban vizsgál	önmagában vizsgál
a nyelv nyelvspecifikus és egyetemes	a nyelv egyetemes
a nyelv ikonikus és szimbolikus	a nyelv önkényes

1. táblázat A formális és funkcionális szemléletű nyelvelméletek nyelvleírása

A nyelv a funkcionális szemléletű nyelvelméletekben egy olyan fajspecifikus tulajdonság, amely „módot ad arra, hogy az emberi közösségek tagjai saját és közösségi tapasztalataikat fogalmilag általánosítsák, ill. feldolgozzák (kognitív funkció) és megosszák egymással (kommunikatív funkció)" (Ladányi – Tolcsvai Nagy 2008: 17). A nyelv ebben az értelemben nem választható el az ember egyéb kognitív képességeitől, a nyelv elsajátítását lehetővé tevő kognitív képességek ugyanis minden ember számára egyetemesen adottak (Tomasello 2002: 49–56). A nyelvi struktúrák azonban, ahogyan azt a formális irányzatok, ezek közül is a legmeghatározóbb, a chomskyánus nyelvfelfogás feltételezi, nem veleszületettek, nincsenek genetikailag kódolva. A nyelvi struktúrákra vonatkozó velünk született elvek alapján körvonalazódik a nyelv egyetemes felfogása is, amely a formális irányzatok egyik alaptétele, míg a funkcionális szemléletű modellekben a nyelv nemcsak egyetemes, hanem nyelvspecifikus is. Bár a nyelvek általános, közös vonásokkal is bírnak, amelyek a kommunikáció és a beszédszervek egyetemes struktúráival magyarázhatók, azonban a tapasztalatok nyelvi szimbólumok segítségével történő megosztása kultúránként és nyelvenként más-más nyelvi sajátosságokhoz vezetett (Tomasello 2002: 50). Abból adódóan, hogy a funkcionális szemléletű nyelvelméletek szerint a nyelvi struktúrák kognitív műveletek által jönnek létre, ezekben az elméletekben a jelentés és a funkció áll a vizsgálat középpontjában, míg a formális elméletek vizsgálatai a szerkezetre összpontosulnak (Ladányi – Tolcsvai Nagy 2008: 22). További fontos különbség, hogy a funkcionális nyelvelméletek szerint a funkció és forma viszonya motivált, az emberi nyelv alapvető jellemzője nem az önkényesség. A funkció és a forma viszonya kapcsán azt is hangsúlyozni kell, hogy a funkcionális irányzatok a nyelvi kifejezések szerkezetét szimbolikus struktúraként tartják számon, az egyes nyelvi szintek analóg módon épülnek

fel (Ladányi – Tolcsvai Nagy 2008: 22), tehát a nyelv autonóm felfogásával szemben, amelyben a szintaxis és a lexikon külön modul, a funkcionális szemléletű irányzatokban, elsősorban Langackernél a nyelvi autonómia megkérdőjeleződik (Langacker 1987: 2–3; 2008: 5–7; 190–192), a lexikon és a szintaxis nyelvi kifejezései azonos szemantikai elvek mentén strukturálódnak, sem jellegükben, sem működésükben nem autonómak.

Ahogyan a nyelvről való gondolkodásmódjukban, úgy a nyelv vizsgálatában is jelentősen különbözik egymástól a két irányzat. A nyelv különböző meghatározásából fakadóan az egyes irányzatok nemcsak mást tekintenek a vizsgálatuk tárgyának, hanem a vizsgálati szempontjuk és tárgykörük is különbözik. Míg a formális nyelvelméletek az ideális beszélő és hallgató nyelvtudásának leírását tűzik ki célul és szinkrón szempontból indul ki vizsgálatuk, a nyelvhasználatot, a pragmatikai komponenst kizárják a vizsgálati körből (Ladányi 2005: 13–14), addig a funkcionális szemléletű nyelvelméletek a nyelvi kifejezéseket természetes közegükben, támogató mátrixukban vizsgálják. Ezáltal kiemelt szerephez jut a diskurzus, a kontextus, a nyelvi variációk, valamint a világ megtapasztalásával, a fogalmi és nyelvi feldolgozásával összefüggésben a kulturális jellemzők (Ladányi – Tolcsvai Nagy 2008: 33). A funkcionális elméletek tehát a nyelv vizsgálatát széles összefüggések, a nyelv „nyelven kívüli funkcióinak” bevonásával valósítják meg, a formalista elméletekkel szemben azonban a vizsgálatok irányát nem a szabályosság, hanem az adekvátság határozza meg, amelyet a valós nyelvi interakcióban a beszélői szándék és a hallgatói elvárás határoz meg.

A fent leírtakból következően a funkcionális szemléletű nyelvelméletekről az elmélet és empíria vonatkozásában az állapítható meg, a vizsgálatokban az elmélet és empíria egyensúlyára törekszenek, az adatoknak a tényleges nyelvhasználatból merítik és előfeltevések alapján vizsgálják, magyarázzák azokat, visszacsatolva, a posteriori fogalmazzák meg az elméleti kijelentéseket hogy (Ladányi – Tolcsvai Nagy 2008: 23–24). Mindezen vizsgálati elvek maguk után vonják azt is, hogy az empirikus adatok nem a priori tételek bizonyítását szolgálják, ahogyan sok formális elméletben, és az adatok esetleges ellentmondásait nem lehet megszüntetni az elmélettel. Ezen vizsgálati elvek egy metatudományos nyitottsággal párosulnak, az elmélet, a módszertan, a leírás és az empíria rugalmas kölcsönviszonyával.

2. 1. 2. A holista kognitív nyelvészet

Az a megismeréstudományi szemlélet, amelynek a kognitív nyelvészet is a része (Kertész 2000a: 402), a ’60-as évek elejétől kezdve két irányban alakult, az egyes szakmák kognitív irányai felől (az antropológia, a szociológia, az etológia irányából), valamint a kognitív pszichológia iránya felől. Ez utóbbi a behaviorizmus ellenreakciójaként alakult ki, célja a viselkedés magyarázata volt, amit a környezet és a szervezet viszonyába beálló változás adatforrásának segítségével kívánt kutatni (Pléh 2003: 18–19). Ebben a szemléletben a viselkedés vizsgálata során a viselkedés és a környezeti ingerek közé közvetítőket iktattak be, olyan feledésbe merült belső folyamatokat helyeztek ismét a kutatások középpontjába, mint az emlékezeti, a figyelmi és a perceptuális folyamatok. Az információfeldolgozás folyamatával kapcsolatos kutatások jelentették a behaviorizmussal szakító új pszichológiai irányzat első lépéseit, és próbáltak meg elsőként válaszokat adni a megismeréssel kapcsolatos kérdésekre (Eysenck–Keane 1998: 17–22). Így az egyes területeken zajló kognitív kutatásokból, az azok közt kialakuló átfedésekből egy interdiszciplináris tudomány, a megismeréstudomány alakult ki, egyfajta „szemléleti diszciplína”, amelynek központi céljává a megismerés modellálása vált (Pléh 2003: 18–19).

A nyelvészetben a *kognitív* jelző arra a változásra vonatkozik, amelynek során a nyelv a társadalmi jelenségként történő értelmezését felváltotta a kognitív jelenségként történő értelmezés. Ez a fordulat Noam Chomsky nevéhez köthető, bár az általa fémjelzett nyelvészeti kutatások a generatív grammatika nevet viselik, a kognitív nyelvészet igazi képviselője a nyelvet szintén tudásfajtaként értelmező holista kognitív nyelvészet lesz csak később (Ladányi: 2005: 16). Amennyiben a nyelvet kognitív jelenségként értelmezzük, „a nyelv, pontosabban a nyelvi tudás nem csupán szerkezeti jellegű, hanem eljárás vagy folyamat jellegű is (procedurális), amennyiben a nyelvi megnyilatkozásoknak és azok részleteinek a létrehozása, ill. megértése nem pusztán egy szerkezet érvényesülése, hanem egy mentális folyamat végbemenetele vagy végrehajtása” (Tolcsvai Nagy 2001: 46).

A kognitív nyelvészet két irányzata a moduláris és a holista felfogás. A moduláris irány szerint a nyelvi tudás autonóm modulokból épül fel, amelyek között nincs átjárás. A *holista* jelző nemcsak arra az általános alaphipotézisre vonatkozik, hogy a „nyelvtudás és a kognitív folyamatok egyéb aspektusai egyetlen egységes (holisztikus) rendszert alkotnak” (Kertész 2000b: 215), azaz az elme különböző megismerő funkcionális területei analóg módon működnek, hanem arra is, hogy a nyelv és a világismeret, így a szemantika és

pragmatika szorosan összefügg, egymástól nem választható el (Ladányi: 2005: 19). Ez utóbbi szempontot különösen fontos hangsúlyozni, hiszen a pragmatika ebben az elméletben nem a nyelv leírásának egy szintje, hanem a nyelvleírás meghatározó szemléletmódja, a megismerésnek, a kommunikációnak, a nyelv általános funkcionálásának keretet adó megközelítési mód.

Ez utóbbi gondolat azt is jelenti, hogy **a nyelvi tevékenység általános jellemzése** kiindulópontként szolgálhat ahhoz, hogy a holista kognitív nyelvészet legfontosabb elméleti alapvetéseit tárgyalhassuk. Ahogyan azt az alábbi 1. ábra szemlélteti, az interszubjektív megismerési viszonyrendszer a **diskurzusvilág**ban zajlik, amelyben a nyelvi tevékenység legfontosabb folyamata, ahol a **jelentésképzés** zajlik (Tátrai 2011: 31).

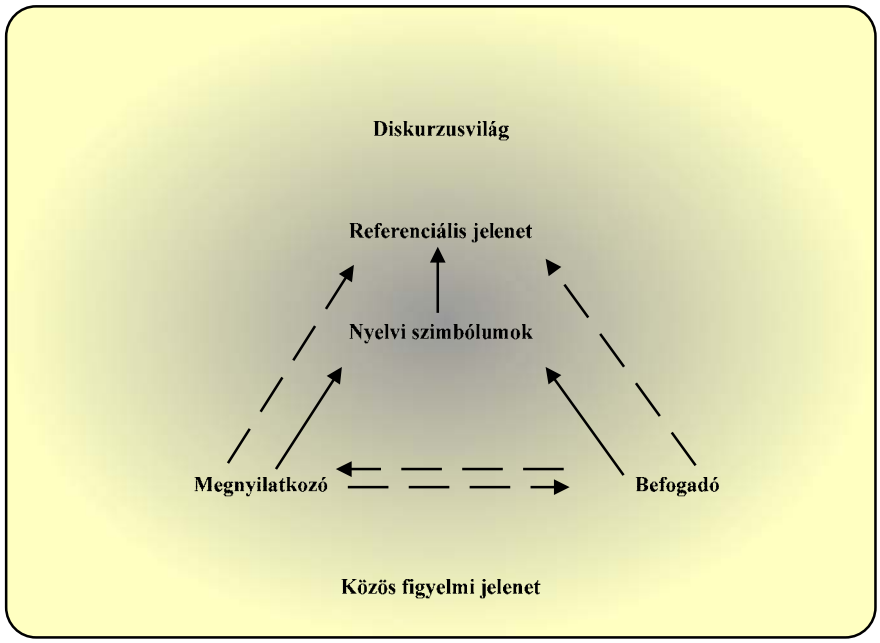

1. ábra A nyelvi megismerés (Tátrai 2011: 31)

A **diskurzusvilág** magába foglalja a kommunikáció résztvevőit, azok fizikai, társas és mentális világát, a közös figyelmi jelenetet, a referenciális jelentet, valamint a nyelvi szimbólumokat. A **közös figyelmi jelenet** egyfajta köztes helyként értelmezhető, a tágabb perceptuális és a szűkebb nyelvi világ között, olyan társas interakció, amelyben a megnyilatkozó és a befogadó „viszonylag hosszú ideig közösen figyel egy harmadik dologra és egymásnak e dologra irányuló figyelmére” (Tomasello 2002: 106). A közös figyelmi jelenet teremti meg azt az interszubjektív közeget, kontextust, amelyben a szimbolizációs folyamat zajlik. Ebben a közös figyelmi jelenetben játszódik le a **referenciális jelenet**, a „nyelvi szimbolizáció által mások számára is hozzáférhetővé tett

világbeli jelenet, vagyis a nyelvileg reprezentált esemény, történés, állapot" (Tátrai 2011: 31). A közös figyelmi jelenet a közös figyelmet leszűkíti az észlelés egy részére, míg a referenciális jelenet a közös figyelmet tárgyak és tevékenységek egy részére szűkíti tovább. A kommunikáció résztvevőinek fel kell ismerniük, hogy a megnyilatkozónak szándéka van a befogadó figyelmének irányításával, valamint azt, hogy mi az a cél, amelyre a megnyilatkozó a figyelmét irányítani akarja a közös figyelmi jelenetben (Tomasello 2002: 106–107). Ezt az az alapvető emberi tulajdonság teszi lehetővé, hogy képesek vagyunk a saját fiziológiailag meghatározott kiindulópontunktól eltérő kiindulópontból is szemlélni (Tátrai 2011: 33). Ebből kifolyólag a kommunikáció során, a figyelemirányítás keretében a dolgokat különböző specifikussági szinten nevezhetjük meg, azok funkciójára is ráirányíthatjuk a figyelmet, kijelöljük azt a perspektívát, ahonnan a dolgok, entitások és események hozzáférhetővé válnak. Így a kommunikáció másik résztvevői a megnyilatkozó által felkínált módon konceptualizálja a referenciális jelenetet, a megnyilatkozó által a figyelem középpontjába helyezett dolgok válnak könnyen hozzáférhetővé számára.

Ebben a viszonyrendszerben konstruálják meg a résztvevők a tartalmakat, dolgokat, eseményeket **nyelvi szimbólumok** segítségével, ebben a közegben zajlik a dinamikus jelentésképzés folyamata. A nyelv ebben a felfogásban nem tükrözi a világ dolgait, hanem mentálisan (újra)konstruálja és reprezentálja azokat, nem eszköze, hanem közege a megismerésnek és a kommunikációnak (Tolcsvai Nagy 2010: 22). A beszélő és a megnyilatkozó „nem kész kifejezések jelentését keresi vagy alkalmazza, hanem az általa megértett világbeli dolgokat, jelenségeket fogalmilag feldolgozza, és többé-kevésbé konvencionális fogalmi szerkezetek, azaz szimbolikus nyelvi kifejezések jelentésszerkezetek révén kifejezi" (Tolcsvai Nagy 2010: 22–23). A jelentésképzés folyamata során a fogalmakba rendezett (nyelvi) tudás nem vezet kész, statikus rendszer kialakulásához, a már meglévő és aktualizált tudás az új ingerek hatására változik . Ezeket a változásokat számos nem nyelvi tényező is alakítja, így a környezeti, a biológiai, a pszichológiai, a fejlődési valamint a szociokulturális tényezők (Langacker 1999: 15–16). E tényezők mellett kognitív képességek és korlátok határozzák meg a nyelv működését, mint az alkalmazkodóképesség, az absztrakció, sematizáció, kategorizáció folyamatai, illetve a memoriális korlátok a munkamemóriában (Ladányi – Tolcsvai Nagy 2008: 25).

A jelentésszerkezetek létrehozása a megismerés általános módjai alapján történik. A nyelvi tevékenység fiziológiai alapjaiból kiindulva két mentális műveletet, a percepciót és a reprezentációt kell megemlíteni. A percepció a világ észlelésének folyamatát, míg a reprezentáció a világról szerzett és feldolgozott ismeretek strukturált, értelmezett formában

történő tárolását jelenti (Tátrai 2011: 27). A reprezentációs eljárások közül az absztrakció, sematizáció és kategorizáció jelentik a nyelv működésének alapjait.

A **sematizáció** „valamely fizikailag érzékelhető dolog áthelyezését jelenti a fogalomalkotás egy magasabb dimenziójába olyan módon, hogy a megtapasztalt aktuális struktúrák különbségeitől eltekint, és csak a közös pontokat hagyja meg" (Tátrai 2011: 214). A sematizáció során keletkező sémák a tudás szerveződésének reprezentációi. A séma a pszichológia egyik klasszikus fogalma (Csépe–Győri–Ragó 2007: 330–346), F. C. Bartlett vezette be 1932-ben az emlékezettel kapcsolatos vizsgálatai során az emlékezeti rekonstrukció magyarázatként. Több évtizeddel később a kognitív pszichológia helyezte ismét előtérbe ezt a fogalmat a nyelvi megértésben és az emlékezetben betöltött szerepét vizsgálva. Bransford kutatásai a hetvenes években azt bizonyították, hogy a sémák szerepe a megértésben alapvető, mind az előhívásuk, mind a hozzáférés értelmező erővel bír. A nyolcvanas években a sémaelméletek további fontos lépését jelentette Rumelhart munkássága, aki a tudás reprezentációjával foglalkozott. Megállapította, hogy a sémák az emlékezetben tárolt általános fogalmakat reprezentáló adatstruktúrák, amelyek a tudás felhasználására, alkalmazására vonatkozó ismereteket is tartalmaznak. A sémákat egy olyan tudás részének tekinti, amely nem állandóan létező, hanem az értelmezés során megvalósuló szervezési mód. A fogalmi reprezentáció prototípusmodelljében leírja, hogy mit jelent a vásárlás, az étterem, a kutyatartás stb. sémája. Az összetettebb sémákra vonatkozó kutatások közül mérvadó Roger Schank (1999) forgatókönyv-elmélete, a sztereotip eseményláncokról, az események tipikus történéseiről. A forgatókönyv-elmélet egyik legfőbb problémája, hogy a forgatókönyv-struktúrák rugalmatlanok, holott az emberek olyan helyzetekben is megfelelően tudnak viselkedni, amelyek ismeretlenek számukra, amelyekre nincs forgatókönyvük, illetve amelyek nem illeszkednek pontosan egy adott forgatókönyv struktúrájába, például az étterem forgatókönyve a gyorséttermek esetében más, ebben az esetben a fizetés megelőzi a fogyasztást. Schank ennek a problémának a megoldása érdekében fejlesztette tovább forgatókönyv-elméletét és dolgozta ki a dinamikus memóriaelméletét. Ennek kiindulópontja az, hogy az új tapasztalatokat a már meglévő ismertek segítségével dolgozzuk fel, „a dinamikus emlékezet az általánosított tapasztalatok segítségével képes helyzetről helyzetre átvinni az ismereteket, és transzfer akár jelentősen eltérő helyzetek között is létrejöhet" (Csépe–Győri–Ragó 2007: 340).

Mit jelentenek a kognitív pszichológia sémával kapcsolatos kutatási eredményei a kognitív nyelvészet számára? A **séma** a nyelvi tudás szerveződésének alapját is jelenti, a

séma „nyelvi kifejezések dekontextualizált, elvont szerkezete, fonológiai, szemantikai és morfoszintaktikai szempontból egyaránt […]. A sémák az egyéni begyakorlottság és közösségi konvencionáltság révén érvényesülnek, fokozati skála szerint, a nagyon erős, szabály jellegű mintától a gyenge, alternatívaként működő mintákig." (Tolcsvai Nagy 2010: 16). A sémák különböző mértékben lehetnek egyszerűek és összetettek: az egyszerű sémák egyike a **fogalmi tartomány** (domain), az egy fogalom köré asszociált fogalmak köre, amelyet a 2. ábra szemléltet:

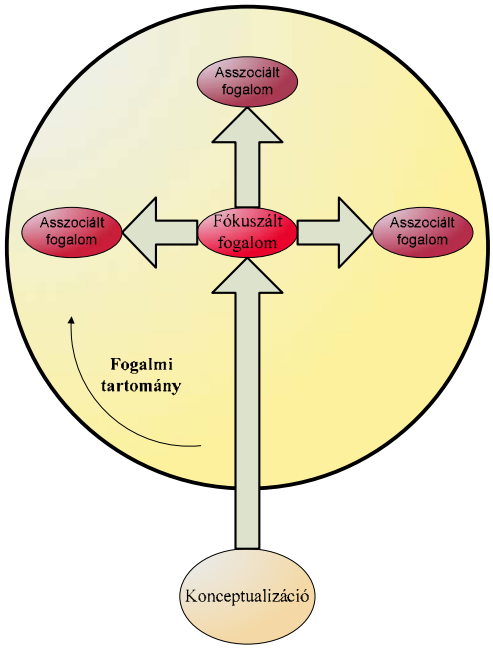

2. ábra A fogalmi tartomány (Tolcsvai Nagy 2010: 38)

A fogalmi tartomány az egyszerűbb jelentésszerkezetek működésében játszik szerepet, úgy mint az alapszófajú szók megértésében. A fogalmi tartományban az asszociált fogalmak közül a figyelem középpontjába egy-kettő kerül, ezek kapnak központi szerepet a feldolgozásban, a többi fogalom a háttérben marad (Tolcsvai Nagy 2010: 38). Az egyszerű sémák szerkezetében egyszerű, erősen elvont típusát jelenti az **idealizált kognitív modell** (ICM), amelynek elméletét George Lakoff (1987) dolgozta ki. Az idealizált kognitív modell „néhány elemből álló összetett strukturált egész, […] mint séma csomópontok és kapcsolatok hálózata" (Tolcsvai Nagy 2010: 39). Ezek a csomópontok konceptuális kategóriáknak felelnek meg. A legáltalánosabb idealizált kognitív modellek a térrel, a mozgással, és ezekkel összefüggésben az ember testből kiinduló érzékelésével kapcsolatosak. Ilyen sémák a következők: TARTÁLY, RÉSZ-EGÉSZ, KAPCSOLAT, CENTRUM-PERIFÉRIA, FORRÁS-ÖSVÉNY-CÉL sémák (Tolcsvai Nagy 2010: 39–40).

A nyelvi tudás szerveződésének alapját a fentiekben leírt egyszerű sémák mellett összetett sémák is jelentik, ilyen a forgatókönyv és a tudáskeret. A Schank által kidolgozott forgatókönyv-elmélet, illetve az ezt továbbfejlesztő dinamikusemlékezet-elmélet a nyelvi tevékenység számára is releváns: a **forgatókönyv** „a nyelvi és nem nyelvi cselekvésekből álló interakció lefolyásának menetét, az interakció társadalmi intézményeit tartalmazza: a forgatókönyv a társadalmi cselekvés komplex összefüggéseinek emberi tudása és annak modellálása, sztenderdizált eseménysor és sztenderdizált szituáció" (Tolcsvai Nagy 2010: 43). A forgatókönyvek esetében fontos kiemelni, hogy mind egyéni, mind közösségi, mind pedig kulturális szinten jelentős különbségek lehetnek az eseménysorok és szituációk sztenderdizált változatai között (Tátrai 2011: 54). A **tudáskeret** „egy központi fogalom köré elrendezett tudáselemek készlete, amely lehetővé teszi egy nyelvi közlemény létrehozását és megértését, a nem (föltétlenül) kifejtett elemeknek a kognitív műveletekben való működtetésével" (Tolcsvai Nagy 2010: 43).

A nyelv működésének alapját a sematizáció mellett a **kategorizáció** jelenti, amely során „a minket körülvevő világ dolgait és eseményeit a közös, absztrahált tulajdonságok alapján természetes, jelentéssel bíró, prototípuselvű csoportokba (kategóriákba) soroljuk" (Tátrai 2011: 211). A **prototípuselv** leírása Eleanor Rosch (1977) nevéhez köthető, aki első kutatásaiban a színnevek vizsgálata alapján állapította meg a prototípuselmélet általános elveit. A prototípus vagy tulajdonságok együttese vagy a kategória legjobb példánya, amely a prototipikus tulajdonságokat egyesíti magában. A kategóriákba való tartozás nem szükséges-elégséges feltételek mentén, hanem a tipikus(abb), reprezentatív(abb) tulajdonságok, tipikus jegyek alapján dől el (Eysenck – Keane 1998: 280–287). Rosch a wittgensteini családi hasonlóság fogalmával szemlélteti azt, hogy a kategória esetén nem határozhatók meg azok a tulajdonságok, amelyekkel a kategória minden tagja rendelkezik, sokkal inkább a tagok egyedi tulajdonságai együttesen adják ki a kategóriát. A kategóriák meghatározására tehát nincsen kritériumrendszer, sem formális keret, csakúgy, mint ahogyan a kategóriák között sincsen éles határ, hanem egyfajta belső strukturáltság jellemzi őket, amelyben egy fokozati skála mentén állapítható meg, hogy milyen mértékben reprezentálódik a kategória. Rosch további kutatásai arra is rávilágítottak, hogy ez a fajta belső fokozatosság nemcsak a színnevek esetében figyelhető meg, hanem más kategóriák esetében is (Csépe–Győri–Ragó 2007: 291–298). Rosch egy további fontos megállapítása volt, hogy a kategóriák kialakulása során az alapszintű kategóriák megkülönböztetése az elsődleges. Az alapszintű kategória tagjait használjuk a legtöbbször a kategorizáció során, ezeket tudjuk a leggyorsabban beazonosítani. Négy

dimenzió alapján lehet megállapítani azt, hogy egy kategória alapszintű-e (Kövecses – Benczes 2010: 43–44), az észlelés, az interakció, a kommunikáció és a tudás alapján. Az alapszintű kategória tagjai nagyjából azonos képi formával bírnak, hasonló módon lépünk velük interakcióba, nyelvünk legrövidebb, leggyakrabban használt szavai, semleges kontextusban fordulnak elő és sok tulajdonságot lehet segítségükkel leírni.

A megnyilatkozó oldaláról a figyelem irányítása mind a fogalmi tartomány, azaz az egyszerű sémák esetében, mind pedig az összetettebb sémák, a forgatókönyvek és tudáskeretek nagy jelentőséggel bír. Ahogyan azt a sémák leírása és a megvalósulási módjuk is mutatta, mind az alkotás, mind a befogadás során a sémáknak csak egy bizonyos részét aktiváljuk (Tátrai 2011: 54). A sémák nem statikus rendszerek, aktiválásuk során más és más összetevőjük kerül a figyelem középpontjába, a megnyilatkozó a befogadó figyelmét (különböző fokú) tudatossággal irányítja egy vagy több összetevőre. A **figyelem irányítás**ának alapja az a már korábban említett speciális emberi tulajdonság, amely alapján a képesek vagyunk megérteni a kommunikációs partnerek perspektíváját és figyelmüket egy harmadik dologra irányítani (Tomasello 2002: 115–116). A figyelem irányítása, illetve fókuszálása a kommunikáció működésének egyik alapvető jellemzője, nemcsak a fent leírt szempontból, hanem amiatt is, mert az elme teljesítőképessége korlátozott. Az emlékezet korlátozott kapacitása, a rövidtávú memóriaterjedelem mértéke hozzávetőlegesen hét plusz/mínusz két tömbre, azaz információegységekre korlátozódik (Eysenck – Keane 1998: 149). A korlátozott memoriális tényező a nyelvi tevékenység működésének, a kommunikáció megfelelő lefolyásának vonatkozásában azt is jelenti, hogy a fontos hatásokra kell a megnyilatkozó és a befogadó figyelmét összpontosítani. A nyelvi egységek jelentésszerkezetük révén a megnyilatkozó és a befogadó figyelmét meghatározott reprezentációkra irányítják (Tolcsvai Nagy 2010: 32).

A nyelvi tevékenység eddigiekben vázolt összetevői és működési folyamata kapcsán a figyelem irányítása után és azzal összefüggésben fontos kiemelni a folyamat **perspektivikus jelleg**ét. Minden nyelvi szimbólum, entitás vagy esemény, amelyekre a közös figyelem irányul, egy adott **perspektívát** testesít meg, egy rózsa lehet ajándék, virág (Tomasello 2002: 127–132). Ez teszi lehetővé azt, hogy a befogadó a megnyilatkozó által felkínált módon értse meg a nyelvileg egy adott módon reprezentált referenciális jelenetet. A megnyilatkozó azáltal, hogy egy bizonyos perspektívát helyez az előtérbe, az adott entitást vagy eseményt a befogadó számára az adott perspektívából teszi hozzáférhetővé, és a diskurzusvilágbeli lehorgonyzódás, valamint a fogalmi konstruálás folyamata is a megnyilatkozó által meghatározott perspektíva alapján történik (Tátrai 2011: 32–33). A

nyelvi szimbólumok perspektivikus jellege mellett a diskurzus létrehozása és feldolgozása számára is meghatározó a megnyilatkozó perspektívája. Ahogyan azt a 3. ábra szemlélteti, a diskurzusvilágbeli nézőpont lehet egy semleges kiindulópont (K), egy referenciális központ (R), valamint a tudatosság szubjektuma (S) (Sanders – Spooren 1997: 85–88). A semleges kiindulópont a deiktikus központ, a tér- és időbeli viszonyoktól független, a megnyilatkozások mondatainak jelentésszerkezetének kialakításában játszik szerepet. A referenciális központ és a tudatosság szubjektuma kötődik a kontextuális ismeretekhez, ezek a megnyilatkozás egészét átfogó kiindulópontok. A referenciális központ az éppen beszélő, a megnyilatkozó nézőpontja, akinek tér- és időbeli elhelyezkedése meghatározó kiindulópont. A tudatosság szubjektuma azt a nézőpontot jelöli, amely az aktív tudatossághoz kötődik, így a kogníció, észlelés és akarat tevékenységeihez. Ez a kiindulópont is a megnyilatkozóhoz kötődik, de csakúgy, mint a referenciális központ, ez is áthelyeződhet a nyelvi tevékenység egy másik résztvevőjére, illetve adott esetben nézőpontok egybeesése is megtörténik.

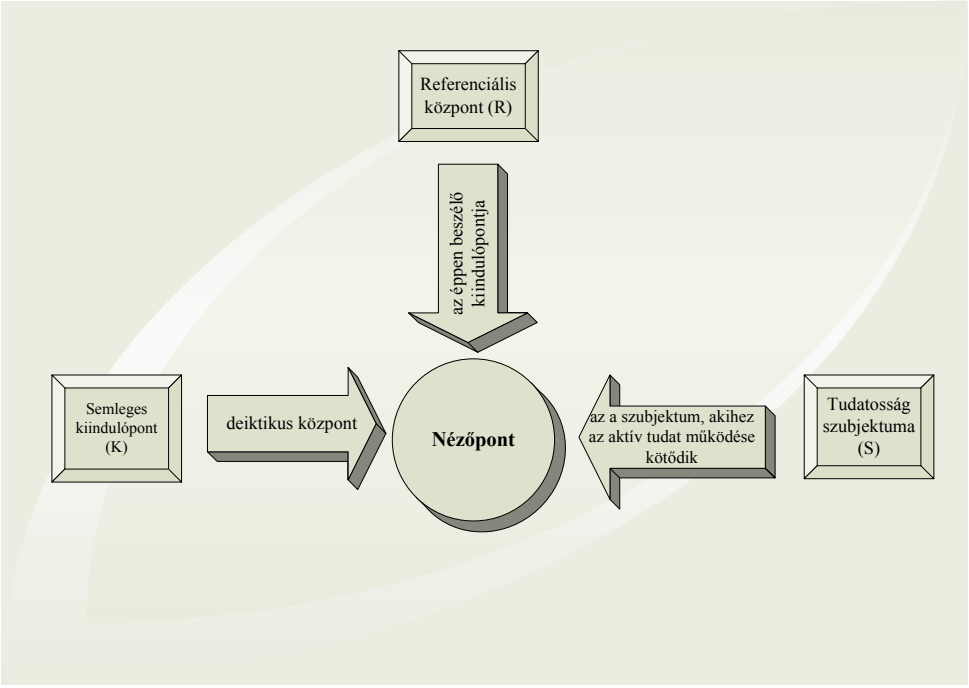

3. ábra A nézőpont – kiindulási pontok (Sanders – Spooren 1997: 85–88)

A nyelvi tevékenység folyamatában, a jelentésképzésben nagy szerep jut a **szaliencia**, a feltűnőség és a hozzáférhetőség jelenségeinek. Az előbbi az észlelés folyamatában, az utóbbi a konceptualizáció folyamatában jelenik meg (Tátrai 2011: 214). A természetes megismerési folyamatokban könnyen hozzáférhető az a fogalom, amely gyakran használatos és többször is előhívott fogalom, amely mentálisan jól begyakorlott és

a közösségben is erősen konvencionalizált. Azok az entitások válnak könnyen hozzáférhetővé, amelyekhez közvetlen és gyakori tapasztalatok köthetők. Nehezen hozzáférhető és kevésbé feltűnő az a fogalom, amely elvont, kevésbé konvencionális és ritkán hívjuk elő (Tolcsvai Nagy 2010: 33–34). A szaliencia szerepe a dinamikus nyelvi tevékenység vonatkozásában két szempontból is fontos. Az első szempont a résztvevők kognitív tevékenységére vonatkozik, és a könnyű hozzáférhetőséget, aktiválhatóságot, és ezzel kapcsolatban a begyakorlottságot jelenti. A második szempont a nyelvi tevékenység társas oldalára vonatkozik, a társas szaliencia a könnyű hozzáférhetőség egyik aspektusát, a szociokulturális hozzáférhetőségét jelenti, azt, hogy a nyelvi konstrukciók mennyiben felelnek meg a szociokulturális elvárásoknak (Tátrai 2011: 116). Minél inkább begyakorlott, könnyen hozzáférhető egy fogalom, minél inkább megfelel egy adott nyelvi konstrukció az adott szituációban a szociokulturális elvárásoknak, annál kisebb mentális erőfeszítést kíván meg a megnyilatkozó és a befogadó részéről a fogalom aktiválása.

A nyelvi tevékenység során végrehajtott mentális erőfeszítés mértéke összefüggésben áll a megnyilatkozó és a befogadó tudatosságával. Minél kisebb mentális erőfeszítéssel jár egy fogalom aktiválása, annál kisebb a nyelvi tevékenység során szükséges tudatosság mértéke. Az utolsó, e fejezetben tárgyalt témakör a **tudatosság** szerepe a nyelvi tevékenységben. A tudat és a tudatosság kifejezések a magyar nyelvben egy jelenség két szempontját jelentik, a tudat „a nyelvi konvenció részeként dologiként tünteti fel azt, amiről beszélünk, míg a *tudatosság* a melléknévből indul, a *tudatos* szóból, amely bármely mentális működés jellemzője, és a *-ság* absztraktummal azt jelzi, hogy itt ennek valamilyen általános tárgyalásáról van szó” (Pléh 2008: 265). A modern tudományos gondolkodás egyik központi kérdésnek tekinti a tudattal és a tudatossággal, illetve ezek megismeréssel kapcsolatos kérdéseit. A pszichológiai vizsgálatok egyike, Ned Block (1993, 2003) kutatásai, a tudatosság aspektusaira vonatkoznak. A tudatosság aspektusain belül Block négy aspektust különböztet meg, ahogyan ezt a 4. ábra szemlélteti (Csépe–Győri–Ragó 2008: 276–278). Az első aspektus, a fenomenális tudatosság, a tudatosság legalapvetőbb formája, egyfajta elemi érzetminőség (kvália), amely az ébredező ember állapotához hasonlítható: még nem tudja, hogy mi az, amit érez, sem pedig azt, hogy ő érzi, de az érzés jelen van. A következő aspektus a hozzáférési tudatosság, amely a tudatosság kognitív megközelítését jelenti, a tudatosság tárgyát képesek vagyunk beemelni a gondolkodásba, viselkedésünk vezérlésére használni és nyelvileg megragadni. A reflektív tudatosság a belső folyamatokra reflektáló tudatosság, tulajdonképpen a metakogníció jelensége, amely már hasonlít az éntudatossághoz, de nem éri el annak komplexitását. A

legösszetettebb aspektusa a tudatosságnak, az éntudatosság, jelentheti azt, hogy felismerjük saját testünket, saját perceptuális perspektívánkat, testi állapotainkat, „tudatos állapotainkat mint a saját személyes tudatosságunk állapotait” (Csépe–Győri–Ragó 2008: 278).

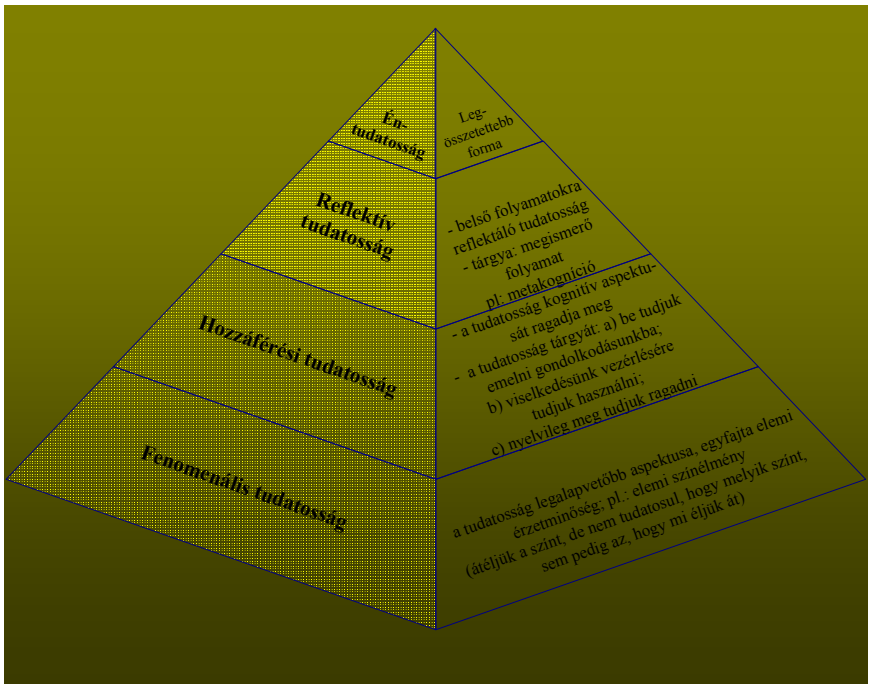

4. ábra A tudatosság aspektusai

A nyelvi tevékenység vonatkozásában „a tudat az önmagát – a másikhoz képest – szubjektumként értelmezett „én” köré szerveződő, folyamatos működésben lévő belső világmodell, mentális állapotok összetett rendszere” (Tátrai 2011: 114). A tudatosság jelentheti a tudati folyamatok működését (*consciousness*), valamint azok kontrolláltságát, az azokról való beszámolás képességét (*awareness*). Ez utóbbi esetben beszélhetünk a pragmatikai és a metapragmatikai tudatosságról mint a szűkebb értelemben vett tudatosság jelenségeiről (Tátrai 2011: 115). A pragmatikai tudatosság a különböző megnyilatkozások létrehozásával és megértésével együtt járó tudatosságot jelenti, míg a metapragmatikai tudatosság alatt a nyelvi tevékenységre történő reflexiót értjük. Mindkét esetben fontos hangsúlyozni, hogy a tudatosság mértékét egy fokozati skálán lehet jellemezni (Tátrai 2011: 125). A tudatosság fokozatiságához lehet társítani a tudatosság szűkebb értelmezését, ugyanis a tudati folyamatok működésének, a blocki gondolatra támaszkodva, van egy aspektusa, amely a tudatosság szűkebb értelmezéséhez (*awareness*) köthető, ez pedig a reflektív tudatosság aspektusa.

2. 2. A szöveg

A holista kognitív nyelvészet elméleti alapvetéseinek felvázolását követően a következő fejezetben azt mutatom be, hogy hogyan értelmezhető a szöveg fogalma ebben a nyelvészeti irányzatban. A szövegfogalom meghatározása után, illetve annak kiegészítéseképp elsősorban azokat a jelenségköröket tárgyalom, amelyek a későbbi elemzés elméleti alapját képezik. Mivel az alábbi gondolatmenet kiindulópontját egy dinamikus szövegfogalom jelenti, így mibenlétének magyarázata a szövegértés és -alkotás folyamataival teljes, a szövegalkotás folyamatát emellett külön is kiemelem és néhány modell bemutatásának segítségével kiemelem a folyamat olyan szempontjait, amelyek a dolgozat számára fontosak.

2. 2. 1. A szöveg fogalma a holista kognitív szövegnyelvészetben

Az alábbi alfejezetben a szöveg fogalmát helyezem az elméleti keret felvázolásának középpontjába. A szöveggel kapcsolatban elsőként a szó etimológiáját mutatom be, majd a szöveggel kapcsolatos vizsgálatokat, ezek között a szövegnyelvészeti vizsgálatok feladatait és nehézségeit jellemzem röviden. A szöveget a középpontba helyező nyelvészeti, szövegtani vizsgálatok részletes történeti áttekintéséhez ennek a munkának a keretei szűkre szabottak, ezért csak az imént vázolt funkcionális szemléletű, holista kognitív nyelvészet kereteiben belül értelmezett szövegfogalommal foglalkozom.

A *szöveg* szó a magyar nyelvben egy nyelvújítás során keletkezett szóalkotás. A latin *texere* 'sző' igének *textus* 'szövet, szöveg' fejleménye volt a szóalkotás mintája (Balázs 1985: 7). A *Történeti-etimológiai szótár* adatai szerint magyar nyelvben a *szöveg* főnevet a *sző* ige *v*-s tőváltozatából képezték *-g* képzővel, a szóképzés jelentéstani alapját a *sző* ige 'kigondol, tervez' jelentette (Benkő 1967–1976. 3: 798–799). Az 1830-as évekből adatolható először, majd a következő jelentésekben fordul elő: 1844: 'szövevény, bonyodalom', 1845: 'libretto', 1853: 'szövet', 1875: 'téma', 1928: 'üres beszéd, fecsegés' (Benkő 1967–1976. 3: 798–799). A *szöveg* szavunk mai jelentései az *Értelmező kéziszótár* szerint (Pusztai 2003: 1285): „Ⓢ 1. Nyelvileg megformált (, írott, nyomtatott vagy beszédbeli) mondanivaló egységet alkotó egésze. 2. Dalnak, (színpadi) zeneműnek, filmnek stb. szavakból, m-okból álló része."

A szöveggel kapcsolatos vizsgálatokat több tudományág tekinti tárgyának, így az antik és modern retorikák, az antik szövegfilológiák, a középkori ars dictandik

(fogalmazástanok), a hermeneutika, a homilektikák (egyházi szónoklattanok), a stilisztika, a poétika (Szikszainé 2004: 19). Ezek a tudományok nem tekinthetők szövegtannak, mert a szöveget nem önmagában tekintik a vizsgálat tárgyának, hanem más szempontból közelítették meg azt. A szövegtan megjelenésével válik a szöveg nyelvtudományos vizsgálatok tárgyává, azaz annak az igénynek a megfogalmazásával, amely a szöveg fogalmának magyarázatára és a szövegek leírására irányul. Miután a saussure-i langue-parole megkülönböztetés a nyelvészeti vizsgálatok körét a nyelvi közösség langue-jára, a szókincs, nyelvtan és fonológiai rendszer körére koncentrálta, a huszadik századi nyelvészet, tulajdonképpen a modern nyelvészet a strukturális megközelítésen alapul (Robins 1999: 215), és ezáltal a szöveg (és ezzel kapcsolatban számos más terület) nem tartozott a nyelvtudományi vizsgálatok körébe. Néhány nyelvészeti iskola ugyan már ebben az időben is olyan kérdéseket vetett fel, amelyek a szövegtani vizsgálatok első lépéseinek számítanak (így például az orosz formalisták és a Prágai Nyelvészkör), a hatvanas és hetvenes években a nyelvtudomány pluralizálódása vezetett a szövegtan kialakulásához, elsőként a mondaton túlmutató szövegelemek vizsgálatával (Harweg (1968), Kallmeyer (1974), Bellert (1970), Deme (1971)), majd önálló szövegmodellek kidolgozásával (van Dijk (1972), Petőfi S. (1978), Halliday – Hasan (1976), Daneš (1970)) (Tolcsvai Nagy 2001: 16–28). A szövegtani vizsgálatok kezdetétől jelen volt egy fontos probléma, mégpedig a nyelvészeti kutatások határának, ezzel kapcsolatban a szöveggel való nyelvészeti foglalkozás határának a problémája (Kocsány 1989: 28–30). Ezt a kérdést azért jellemzi egyfajta kettősség, mert a nyelvtudomány a kérdéseit saját határán belül kívánja megválaszolni, ugyanakkor a szöveggel kapcsolatos vizsgálatok olyan kérdésekre (is) válaszokat keresnek, amelyek megválaszolása a nyelvtudomány határán kívül eső területek bevonásával lehetséges (Kocsány 1996: 158–159). A kilencvenes évektől kezdve a kognitív tudomány összegzi azokat ez eredményeket, amelyek más tudományágakból származnak, és amelyekkel a szövegtani vizsgálatok kérdései megválaszolhatók – ehhez elsősorban a kognitív pszichológia eredményei járulnak hozzá (Tolcsvai Nagy 2001: 33–34). A szövegnyelvészeti vizsgálatok számára a megismeréstudományok, a kognitív pszichológia elsősorban abból a szempontból hozott újat, hogy a szöveg meghatározásában, ezzel összefüggésben a szöveg leírásában a szövegalkotás és befogadás folyamatai is az előtérbe kerültek – ezáltal a statikus, majd dinamikus, később procedurális szövegfogalomról áthelyeződik a hangsúly a szöveg alkotására és befogadására is (Helbig 2003: 28–29). A szövegnyelvészet mint nyelvtudományi ág

„azt vizsgálja, hogy a szöveg nyelvi összetevői hogyan kapcsolódnak össze, milyen nyelvtani kapcsolóelemek és jelentésbeli kapcsolóelemek tartják össze a szöveget, azoknak milyen formában milyen jelentésük van, hogyan egészülnek ki a beszédhelyzetből és a világról való tudásból (pl. tudáskeretekből, forgatókönyvekből származó) ismeretekkel, és azt, hogy e tényezők hogyan alakítanak ki a szövegben összefüggő jelentéshálózatot, hogyan jön létre a koherencia a szövegben. A szövegtan ezenkívül vizsgálja a szöveg általános szerkezetét, a szövegtípusokat, a szövegalkotást, a szövegmegértés." (Kugler – Tolcsvai Nagy 2000: 249–250)

A szöveg megismeréstudományi keretben, ezen belül a holista funkcionális nyelvészet keretében a következőképp értelmezhető: a funkcionális kognitív nyelvszemlélet szövegmagyarázatának kiindulópontja a szöveg kommunikációs és kognitív összetettsége. A szöveg és az azzal kapcsolatos folyamatok (illetve a nyelv általában) ebben az elméleti keretben egyfajta ökorendszerként értelmezhetőek (Rickheit – Strohner 1993: 16), amelyek megváltoztatják az alkotó, a befogadó és a környezet, a beszédhelyzet viszonyát, így a szöveg produktumként az elmebeli kogníciók és a környezet összjátéka (Tolcsvai Nagy 2001: 34). Ebben az értelemben, a kommunikációs és kognitív összetettséget alapul véve a szöveg (Tolcsvai Nagy 2006a: 150–151):

- nyelvi interakcióban funkcionál, amely a beszélő és a hallgató közös és egymásra irányuló cselekvése, a résztvevők a beszédhelyzetre, témára vonatkozó aktivált tudásukkal aktív részesei az interakciónak,
- jellege és megértési feltételei valószínűsíthetőek azokkal a részben egyetemes, részben kultúraspecifikus sémákkal (tudáskeretek, forgatókönyvek), amelyek a résztvevők beszédhelyzetre és nyelvi interakcióra vonatkozó tudásának összetett reprezentációi,
- alkotásának és megértésének folyamatában az alkotó és a befogadó szerkezeti és műveleti tudása egyaránt érvényesül, a szövegelemek párhuzamos és egymásra következő elrendezésének megértése és a teljes szöveg ismeretében átfogó összefüggések áttekintése, belátása egyaránt megtörténik.

Az összetett megközelítési módból adódóan a szöveg több szempontból megközelíthető, ezek közül szövegtani szempontból a szöveg fizikai megvalósulása (pl. a szöveg kezdete, vége, tagoltsága a kommunikációs jellemzőkkel szoros összhangban), műveleti feldolgozása (a megértő műveletek a nyelvi kifejezések, szerkezetek, ezek összefüggéseinek vonatkozásában), összetett konceptuális szerkezetének feldolgozása (a szöveg jelentésének, lényegi értelmének összetett reprezentációban való elrendezése) fontos (Tolcsvai Nagy 2006b: 68–69).

2. 2. 2. A szöveg mint a nyelvészeti vizsgálatok tárgya

2. 2. 2. 1. A partitúramodell mint a nyelvészeti vizsgálatok kiindulópontja

A nyelvi tevékenység általános jellemzése során felvázoltam a diskurzusvilág összetevőit, a kommunikáció résztvevőit, azok fizikai, társas és mentális világát, a közös figyelmi jelenetet, a referenciális jelentet, valamint a nyelvi szimbólumokat és a jelentésképzés folyamatait. A szöveg leírása során ezt a modellt tovább lehet differenciálni, és kiemelni azokat a sajátosságokat, amelyek a nyelvi tevékenység általános leírásán túl segítenek a szövegekkel való nyelvészeti foglalatosságban. Ennek egyik lehetőségét rejti magában az 5. ábra által szemléltetett **partitúramodell**. A partitúrametafora a folyamatok párhuzamosan futó jellegére utal, a modell célja, hogy a szöveg szerkezeti és műveleti összetevőit egy kifejtő közegben lehessen bemutatni (Tolcsvai Nagy 2001: 61). A szöveg szerkezete „olyan mentális modell, amely a beszédhelyzetben elhelyezett szöveg nyelvi és nem nyelvi összetevőit statikus, pontszerű entitásokként írja le” (Tolcsvai Nagy 2001: 43), míg a művelet „az a mentális folyamat, amely ezeket a struktúrákat létrehozza a szövegalkotásban vagy a szövegmegértésben, folyamatszerű dinamikus jellegükben is felismeri” (Tolcsvai Nagy 2001: 43).

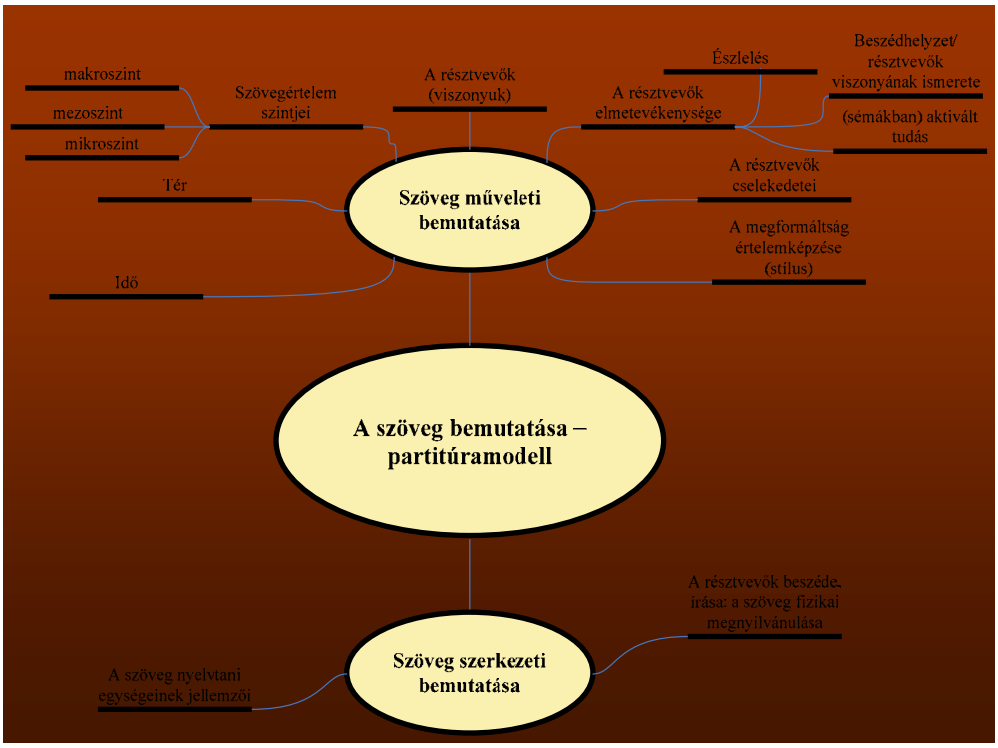

5. ábra A szöveg bemutatása – partitúramodell (Tolcsvai Nagy 2001: 61)

A **szöveg szerkezeti leírása** során a szöveg nyelvtani egységeit (a szöveg fonetikai/fonológiai jellemzői, a szöveg szavainak morfológiai felépítése, a szöveg szavainak jelentéstana (kognitív keretben), a szöveg mondatainak, tagmondatainak szerkezete és jelentéstana) és a szöveg fizikai megnyilvánulását (terjedelem, tagolódás) vizsgálhatjuk. Mindkét tényező bemutatása esetében az időtől elvonatkoztatott statikus reprezentációt írunk le. A leírás során természetesen nem lehet a modell egyes összetevőit egymástól mereven elválasztani, mint ahogyan működésük is egymással párhuzamos és hatással van egymásra. Ezért a szerkezet bemutatása során ki kell emelni, hogy ennek összetevőit kiegészíti a többiből származó értelemösszetevő (Tolcsvai Nagy 2001: 61).

A **szöveg műveleti leírása** során a tér- és időviszonyokat, a résztvevők viszonyrendszerét, cselekedetét, elmebeli tevékenységét, a szövegértelem szintjeit, valamint a szöveg megformáltságát lehet vizsgálni. A szerkezeti leíráshoz hasonlóan az egyes szempontok elkülönítése ebben az esetben is a leírást teszi lehetővé, egyfajta módszertani fogódzót nyújt az egyébként komplex és egymásba szövődő szintek, szempontok hálózatában.

A szövegbeli **tér- és időviszonyok kijelölése** egymástól módszertanilag elválaszthatók, leírásuknak különösen fontos szerepe a szövegvilág, a nézőpont vonatkozásában van, és ebben a vonatkozásban elkülönítésük helyett a mindenkori beszélőt, origót is integrálva vizsgálható(k) az *itt – most – én* hármasságából kiinduló nézőpont(ok) a szövegben. A **résztvevők viszonyrendszere és cselekedetei** meghatározzák a szövegalkotás és szövegértés folyamatait. E két résztvevőkre vonatkozó szempont mellett egy harmadik, a **résztvevők elmebeli tevékenysége** is fontos része a leírásnak. Az észlelés kapcsán itt egy, a szövegalkotás és szövegértés során fontos, a Gestalt-pszichológia által kidolgozott jelenséget emelek ki, az **előtér-háttér (figura-alap) észlelés**ét. A szöveg bizonyos elemeinek a kiemelkedő jellege, az előtérbe helyezése a szöveg feldolgozásának folyamatát is meghatározza. Egyes nyelvi kategóriák feltűnőbbek (figura), mások kevésbé azok (alap) – ez a megkülönböztetés sok szempontból játszik fontos szerepet, így például a mikroszintű kapcsolódásokban, a szövegtopik-szövegfókusz rendszerében és a szövegtípusokról való tudásunk kialakulása során (Tolcsvai Nagy 2001: 47–49). A beszédhelyzet és a résztvevők viszonyának az ismerete mint a résztvevők elmebeli tevékenysége sok szempontból meghatározó a szövegalkotásban, a szövegtípus megválasztásában csakúgy, mint a stílus megválasztásában, míg a befogadó ennek alapján alakítja elvárásait, illetve aktiválja előzetes ismereteit. Az elmebeli tevékenységek egyik legfontosabbika a **résztvevők (sémákban aktivált) tudása**. A holista kognitív nyelvészet

alapelveinek felvázolása az előző fejezetben a sémákat, a sematizáció folyamatát is érintette, ez kiegészíthető a következőkkel. A sémák szerepe a szövegértésben a kognitív pszichológia egyik fontos vizsgálati területe, a séma szerepének vizsgálata a bertletti kutatások újraélesztésével egy fontos szempontot helyezett a vizsgálatok középpontjába: milyen kognitív hozzájárulást eredményez a befogadó tevékenysége a szöveg értelmezésében. A kognitív pszichológia, elsőként a hetvenes évektől Bransford munkássága, elsősorban az emlékezet működése felől közelít e kérdéshez, amelyet nem egyszerűen tárolásként és visszakeresésként, hanem rekonstrukcióként is értelmeznek (Csépe–Győri–Ragó 2007: 332). A sémák értelmező erejével kapcsolatban végzett pszichológiai vizsgálatok rávilágítottak arra a tényre, hogy a szövegértés egyik alapvető feltétele a megfelelő séma hozzáférhetővé tétele és előhívása. A szövegértés szempontjából fontos megállapítás, hogy az emlékezetben tárolt ismeretek, a forgatókönyv-elméletek, valamint a tudáskeretek olyan kulturális sztereotípiákat tartalmaznak, amelyek mind a szövegértést, mind a szövegalkotást nagyban befolyásolják.

A **szövegértelem szintjei**t mikro-, mezo- és makroszinten lehet elkülöníteni. Ebben az esetben különösen fontos hangsúlyozni, hogy a szintek elkülönítése a szövegek leírásának egyik módszere, és nem pedig a szöveg valós „szinteződése". A szöveg lineáris szerveződése mellett az egyes szintekhez köthető (nyelvi) folyamatok egymásba is épülnek, a hierarchikusság mellett legalább olyan meghatározó a viszonyok rendszere. Ezen kitétel mellett megállapítható, hogy a szövegbeli műveletek hatókörük vonatkozásában – módszertani célból, a szöveg leírását lehetővé téve – e három szint szerint egymástól megkülönböztethetők. Az egyes szintek szerkezeti és műveleti jellemzőit az 5. ábra tartalmazza:

A szövegértelem szintjeinek szerkezeti és műveleti jellemzői		
Mikroszint: Szerkezeti jellemzők: Két elemi egység kapcsolata Műveleti jellemzők: Két elemi egység közötti kapcsolat feldolgozása: létrehozás vagy megértése	**Mezoszint:** Szerkezeti jellemzők: Összetett (mondatszintű) egységek kapcsolata Műveleti jellemzők: Több mondatméretnyi szövegrész kapcsolatainak feldolgozása	**Makroszint:** Szerkezeti jellemzők: Az egész szövegre kiterjedő kapcsolat Műveleti jellemzők: A teljes szöveg értelemhálózatának és általános szerkezetének a feldolgozása

2. táblázat A szövegértelem szintjeinek szerkezeti és műveleti jellemzői (Tolcsvai Nagy 2001: 119)

A szöveg mikroszintjén két elemi egység kapcsolta jön létre, e kapcsolat hatóköre néhány mondat terjedelmű. A mikroszinten a magyar nyelvben a következő nyelvtani formák vizsgálhatók (Tolcsvai Nagy 2001: 163–172): a határozottság, a személyragok és –jelek, a névmás és az egyeztetés. Ezek a nyelvtani formák nem szövegértelem-képző elemek, csak abban az értelemben, hogy minden nyelvi egység a szövegben kapja meg érvényes funkcióját. A szövegértelem mikroszintjének szövegtani formái a koreferencia és a deixis (Tolcsvai Nagy 2001: 173).

A szöveg mezoszintjén a viszonyok összetettebbek, néhány mondatnyi vagy bekezdésnyi szöveg kapcsolatára terjednek ki. A mikroszintű koreferens kapcsolatok fontos szerepet játszanak a mezoszintű kapcsolatok létrejöttében. A mezoszintű kapcsolatok a következők lehetnek (Tolcsvai Nagy 2001: 243):

- fogalmi séma
- nézőpont
- tér- és időviszonyok
- mellérendelés
- szövegtopik és szövegfókusz
- koreferencia.

A szöveg makroszintjén jönnek létre az egész szövegre kiterjedő kapcsolatok, a teljes szöveg értelemhálózatának és általános szerkezetének feldolgozása történik meg. Ennek tükrében a makroszinten a szövegvilág, a szövegtopik és a szövegfókusz, valamint a nézőpont vizsgálható. A szövegvilág olyan mentális modell, amely szövegbeli és a külső információk alapján jön létre, a beszélő és a hallgató számára (részlegesen) és ezáltal közeget ad szövegértelemnek. A szövegvilág tényezői a következők (Tolcsvai Nagy 2001: 311):

- térkijelölések
- időkijelölések
- nyelvi interakcióban részt vevőkkel kapcsolatos szociális ismeretek
- beszédhelyzet jellemzői
- nyelvi cselekvések (beszéd és megértése)
- szöveg mint önmagára utaló rendszer
- referenciák
- referenciaviszonyok

- nézőpontviszonyok.

A makroszintű összetevők két utolsó szempontja a szöveg általános és értelemszerkezete. A szöveg általános szerkezete a szöveg műveleti szerkezetének kivetített, statikus rendszere, a szöveg nagyobb egységei és azok kapcsolódásai jelennek meg ezen a szinten (Tolcsvai Nagy 2006a: 85). A szöveg összegző (konszolidált) szerkezete „az értelemszerkezet, amely az állandó szövegtopikok/szövegfókuszok értelemrendszerére és azok igékkel jelölt összefüggő cselekvéseire, történéseire, állapotaira, jellemzőire épül a beszélő és a hallgató reprezentációjában" (Tolcsvai Nagy 2001: 321). A szöveg belső összefüggésrendszere, műveleti sorai viszonylag állandó szerkezetté alakított formában összegződnek a szöveg értelemszerkezetében (Tolcsvai Nagy 2006a: 85).

2. 2. 2. 2. A szöveg vizsgálatának jelenségkörei

A szöveg vizsgálatát, ahogyan ezt az előző alfejezetben bemutatott hármas elrendeződés mutatja, számos jelenségkör mentén lehet megvalósítani, Az itteni vizsgálat tárgyát a következő jelenségkörök képezik:

- koreferencia
- deixis
- diskurzusdeixis
- diskurzusjelölők
- fogalmi séma (tudáskeret és forgatókönyv)
- nézőpont
- metapragmatikai tudatosság jelzései.

A szöveg mikroszintjén és mezoszintjén is fontos jelenségkör a **koreferencia** jelenségköre. A szakszó eredeti jelentése 'együtt utalás, azonos vonatkozás'. Kognitív megközelítésben a koreferencia jelensége mint szerkezet és művelet értelmezhető: azaz két nyelvi egység és referáltjuk szövegtani viszonyából összeálló szerkezet és az azt létrehozó művelet keretében (Tolcsvai Nagy 2001: 181). Ebben az értelemben a koreferencia a szövegvilágban történő azonos vonatkozás, két nyelvi egység ugyanarra a szövegvilágbeli dologra történő referálása, amely folyamatban nem az irány a meghatározó, hanem sokkal inkább az, hogy a két referáló elem kifejtő és fogalmi-e vagy csak az egyik az. A

koreferencia ilyen módon történő megközelítésében a koreferencia három összetevő szerkezete több változatban (Tolcsvai Nagy 2001: 182):

- a referensé, amelyre a szövegbeli nyelvi elem referál,
- az antecedensé, amely a koreferens viszonyban megnevezi a referenst,
- az anaforáé, amely az részleges reprezentációval az antecedenshez viszonyítva egyszerre utal vissza arra és referál a referensre,
- a posztcedensé, amely a koreferens viszonyban megnevezi és fogalmilag reprezentálja a referenst,
- a kataforáé, amely részleges reprezentációval egyszerre utal előre a posztcedensre és ezáltal referál a referensre.

A koreferens viszonyok megértésének további szerkezeti tényezői a referenciális távolság, a potenciális interferencia, valamint a topikállandóság, míg a műveleti tényezők a szövegtopik és szövegfókusz, nézőpont, fogalmi séma, kontextus és a beszédhelyzet (Tolcsvai Nagy 2001: 200). A koreferencia mint a szövegértelem mikroszintű formája a magyarban a névmási és a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia által valósulhat meg. A koreferencia három összetevő szerkezete három nyelvi egység lehet: névmás, Ø+INF és fogalmi jelentésű szó. A prototipikus változat a névmási anafora, amelyben a referensre egy fogalmi jelentésű szó és egy névmási, illetve egy Ø+INF nyelvi elem referál. A névmási koreferencia szerkezetileg szimmetrikus, műveletileg aszimmetrikus, míg a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia esetében mindkét szempontból szimmetrikus viszony állapítható meg.

A **deixis** olyan nyelvi jelenség, amely a beszédhelyzet tér- és idő, valamint személyközi viszonyaira (exoforikus referencia) mutat rá, ezáltal lehetővé teszi a szöveg és a kontextus közötti kapcsolat létrejöttét (Levinson 1992, Laczkó 2008a: 335–337). A deixis nemcsak a kontextus összetevőire mutathat rá, hanem a szöveg szerveződésre, illetve annak egy részletére (endoforikus referencia), ezt nevezzük **diskurzusdeixis**nek (Tátrai 2010: 224–226). A deixis művelete a kognitív nyelvészeti vizsgálatokban a lehorgonyzás műveletével párhuzamosan jelenik meg, ugyanis a szövegvilág (alap) feldolgozása során a különböző entitások lehorgonyzódnak, elnyerve ezáltal referenciális értelmezésüket (Tátrai 2011: 126; Laczkó 2008b: 216–217). A deixis nyelvi végrehajtása egyszerű elemek, az exoforikus referencia esetében többnyire névmások által történik. Az endoforikus referencia nyelvi megvalósulása általában melléknévi és igenévi jelzők, mutató névmással, illetve főnévi csoportban lévő főnévvel történik (Tolcsvai Nagy 2001:

176–178). A deixissel utalt entitás nem minden esetben kap főnévi kifejtést a szövegben, a deixis feldolgozása ezekben az esetekben a beszédhelyzet körülményeinek szövegvilágbeli feldolgozása alapján történik. Azokban az esetekben, amelyekben az utalt entitás főnévi kifejtést kap, a deiktikus utalás koreferens viszonyként is értelmezhető (Tolcsvai Nagy 2001: 178–179). A diskurzusdeixis azáltal, hogy a szöveget tér- és időbeli kiterjedéssel bíró entitásként teszi hozzáférhetővé, a tér- és időDeixissel kapcsolatos metaforikus viszonya vitathatatlan. A diskurzusdeixis hatóköre azáltal, hogy a koreferens viszonyokhoz hasonlóan működik a szövegben, nemcsak a szöveg mikroszintjére, hanem annak mezoszintjére is kiterjed(het) egy hosszabb szövegrész értelemhálózatának kiépülésére reflektálva, illetve azt elősegítve.

A **diskurzusjelölők** meghatározására mind a nemzetközi, mind a hazai nyelvészeti kutatások számos alternatívát kínálnak. Már a terminológia sem egységes, a diskurzusjelölők megnevezés mellett az angol szakirodalom legkevesebb 42, míg a magyar szakirodalom pedig több, mint 29 megjelölés található[1]. Arra a kérdésre, hogy mit értünk a diskurzusjelölők alatt, a szakirodalomban számos választ találhatunk[2]: fontos kiemelni, hogy a diskurzusjelölők kategóriája funkcionális-pragmatikai, nem formai jellegű (Hansen 1998: 65), egy több szempontból is heterogén csoportról van szó, amelynek tagjai különböző szófajúak és különböző nyelvi szintű egységek lehetnek: kötőszók, határozószók, ragozott igék, névutós/ragos főnevek, partikulák, határozói igenevek, például: *és, tehát, vagy; végül, mellesleg, egyébként; érted, nézd; más szóval, egyszóval*, illetve lexémák, szintagmák (*pontosabban szólva, akárhogy is, bárhogy is, röviden és tömören, jobban mondva*), tagmondatok és mondatértékű ragozott igealakok (*érted, nézd*; *úgy értettem, hogy*…) (Dér 2008a: 3). A diskurzusjelölők meghatározásainak áttekintése során közös jegyként a diskurzusszerveződést lehet kiemelni (Dér 2008a: 2), ezek a szövegbeli elemek összekötő, irányító szereppel bírnak a szövegben, a szöveg felépüléséről tájékoztatják a befogadót az egyes szövegrészek, illetve -témák összekapcsolása által. A diskurzusjelölők szövegszervező funkciója abban áll, hogy „az általuk bevezetett S2 szegmens és az azt megelőző S1 szegmens interpretációja közti viszonyt jelzik” (Fraser 1999: 931). A szöveg szegmentálása és működtetése mellett a diskurzusjelölők a szöveg

[1] discurse marker, discourse particle, pragmatic marker, pragmatic particle, cue phrase, discourse operator, pragmatic connective, phatc connetctive, illetve pragmatikai kötőszók (Német T. Enikő), metaszövegbeli operátorok (Banczerowski Janus), bevezető szók és kifejezések (Keszler Borbála), társalgásszervező- és jelölő elemek (Kugler Nóra) , konnektor (Csűry István), árnyaló partikula (Péteri Attila), diskurzuspartikula (Gyuris Beáta), diskurzusjelölő (Dér Csilla Ilona, Schirm Anita, Dömötör Adrienne) stb.

[2] A diskurzusjelölőkkel foglalkozó kutatásokról részletes áttekintést nyújt Dér Csilla Ilona (Dér 2009: 293-303).

egyes részeihez fűződő beszélői viszonynak, illetve a beszélőnek a hallgatóhoz fűződő érzelmi kapcsolatának kifejezői (Aijmer 2002: 55), valamint a beszédpartnerek koherens mentális reprezentációinak kialakításának elősegítői a közölt információkról (Louwerse – Mitchell 2003: 203).

A **szövegtopik és szövegfókusz** a szöveg műveleti feldolgozásának egyik legfontosabb tényezője. Mezoszintű szerepével és működésével kapcsolatban fontos a fentiekben az észlelés kapcsán már említett figura-alap, előtér-háttér megkülönböztetés. A szövegtopik és szövegfókusz esetében a szöveg bizonyos elemeinek a kiemelkedő jellege, az előtérbe helyezése, míg mások háttérben maradása meghatározó. A szövegfókusz a szöveg(részlet) legkiemelkedőbb összetevője, az előtérbe helyezett, általában új információt hordozó, nehezebben hozzáférhető entitás, míg a szövegtopik a szöveg háttérének eleme, a már ismert és könnyen hozzáférhető, aktivált információ (Tolcsvai Nagy 2001: 497–498). Ez utóbbi egy szövegrészben hosszabb ideig jelen van, ez a topikfolytonosság a szövegrész legfontosabb összetevője. A mondattopik és mondatfókusz, illetve az aktuális mondattagolás nem mindig esik egybe a szövegtopik és szövegfókusz tagolással (részletesen ld. Tolcsvai Nagy 2001: 244–256). A szövegértelem mezoszintjének egy további fontos összetevője a mondatok közötti mellérendelés, melynek szintaktikai és szemantikai vizsgálatára a magyar szövegtani szakirodalomban számos példát találhatunk (Deme 1971, Kiefer 1976, Békési 1982, Bánréti 1983). A szövegben a három-négy mondatból álló mellérendelő konstrukció a lezárt mezoszintű egység (Tolcsvai Nagy 2001: 271). Ezen konstrukciók szerkezetének és műveletének egésze viszonyul egymáshoz. A konstrukciók között a viszony lehet kifejtett, de a viszony kötőszó nélkül is egyértelmű lehet. A szövegtopik-szövegfókusz a mondatok között viszonyokat a dolgok, entitások tartományában szervezi, a szövegben a főnévi reprezentációjú dolgok gyakrabban változatlanok, így a mellérendelő konstrukciók elsősorban az események tartományában szerveződnek (Tolcsvai Nagy 2001: 262–263).

A **fogalmi séma** (tudáskeret, forgatókönyv) mezoszintű szerepe többféleképpen érvényesül: egyszerű említést kap a szövegben, és ez bennfoglalásképp érvényesül, vagy a séma megnevezése nélkül kerül sor kifejtésére a szövegrészletben, vagy a séma megnevezése mellett egy része vagy egésze kifejtésre kerül a szövegrészletben (Tolcsvai Nagy 2001: 272). Minden esetben egy fokozati skálán érvényesül a fogalmi séma mezoszintű szövegbeli jelenléte. Mind a szövegalkotás, mind a szövegértés folyamatait alapvetően meghatározza, és e két folyamat tekintetében fontos hangsúlyozni, hogy nem

kész és merev szerkezetről van szó, hanem a szövegalkotás és –befogadás során feldolgozó műveletek által járul hozzá a szövegértelem létrejöttéhez (Tolcsvai Nagy 2001: 279).

A nyelvi tevékenység leírása során bemutatott **nézőpont**nak (semleges kiindulópont, tudatosság szubjektuma, valamint a referenciális központ) a szöveggel kapcsolatos nyelvészeti kutatásokban is nagy szerep jut. A nézőpont a szövegvilág egyik legfontosabb összetevője, mikroszinten kifejtett nyelvi reprezentációval jelenik meg, része a szöveg mikroszintű rendszerének és értelemhálójának (Tolcsvai Nagy 2001: 127). A nézőpontok váltakozása a szöveg fontos sajátossága lehet, az említett perspektívák további finomítását jelenti a kérdéskör perspektivizáció és szubjektivizáció oldaláról történő megközelítése. Az előbbi, a perspektivizáció esetében az információ nem a szövegalkotóhoz, hanem valaki máshoz kapcsolódik, azaz a tudatosság szubjektuma helyett valaki más felelős a mondottakért, míg az utóbbi, a szubjektivizáció esetében a szövegalkotó szubjektív viszonyulása fejeződik a ki a közöltekhez (Sanders–Spooren 1997: 86; Langacker 1999b: 296–297).

A nyelvi tevékenység bemutatása során kiemeltem a folyamatban a pragmatikai és metapragmatikai tudatosság szerepét. A szövegek vizsgálatában érdemes külön figyelmet szentelni annak, hogy a **metapragmatikai tudatosság** milyen nyelvi jelzések által és milyen mértékben szerepel a szövegben. Ilyen nyelvi jelzés lehet az ebben a fejezetben már bemutatott diskurzusdeixis és diskurzusjelölő, valamint olyan további jelzések, amelyek a szövegalkotó szövegalkotói tevékenységéhez vagy a befogadói tevékenységhez való reflexív viszonyulását fejezik ki (például közlésigék, kognitív igék). Ezen esetek mellett a szövegalkotó a szövegbe beágyazott más szövegrészletekhez is viszonyulhat reflexív módon, tehát az idézés is a metapragmatikai tudatosság jelzése lehet (Tátrai 2011: 120–123).

2. 2. 3. A szövegalkotás folyamata

A szövegalkotással kapcsolatos kérdések megválaszolására a nyelvtudomány több területén és számos elméleti keretben került sor. A hetvenes évektől kezdődően Vigotszkij és Leontyev kutatásai, Richard Wiese, a kasseli pszicho- és pragmanyelvészeti munkacsoport tevékenysége, William Levelt moduláris elméleti alapokon nyugvó megállapításai, Theo Hermann, illetve Rickheit és Strohner kutatásai a recepció és produkció viszonyára vonatkozóan, Wallace Chafe megállapításai a konceptualizáció folyamatát illetően, Teun van Dijk és Walter Kintsch elmélete a szövegalkotási

stratégiákról, valamint Gerd Antos, Gisbert Keseling, Elisabeth Gülich tevékenysége a szövegalkotás folyamatának vizsgálatában egy-egy fázist jelentettek (Antos 1989: 9–14).

A szövegalkotási modellek sokszínűségének bemutatására az alábbiakban nem kerül sor, néhány olyan, mérföldkőnek számító modell számbavétele következik, amelyek szövegtipológiai szempontból expozitorikus szövegek alkotását írják le (Eigler 1990: 5, 22–23), és amelyek kiegészíthetik a kutatásomhoz felvázolandó elméleti kertet.

Hayes és Flower, valamint de Beuagrande modellje **problémamegoldás**ként ábrázolják a szövegalkotás folyamatát, ezáltal szervesen illeszkednek a 80-as években elinduló szövegalkotást vizsgáló modellek sorába, ezek a kognitív irányzatok ugyanis nemcsak a szövegalkotás folyamatának részfolyamatait mutatják be, hanem azokat a részképességeket is leírják, amelyek segítségével a szövegalkotás folyamata a rendelkezésére álló eszközök segítségével irányítható. A szövegalkotás ennek megfelelően egy olyan célirányos cselekvés, amely a részfolyamatok és a konstituáló faktorok összjátékaként jön létre, és amely a problémamegoldás folyamatához hasonlóan működik. A szövegalkotás folyamata a problémamegoldással nemcsak azért állítható párhuzamba, mert a szövegalkotás folyamata azokkal a folyamatokkal párhuzamos, amelyek egy probléma megoldásához járulnak hozzá, hanem azért is, mert a nyelvi interakcióban résztvevők problémamegoldó mentális tevékenységet folytatnak, amely mind a legáltalánosabb kommunikációs helyzetekre, mind a közlésre, annak megalkotására és megértésére is vonatkozik (Tolcsvai Nagy 2001: 339–340). E két modell bemutatását követően Bereiter modelljére kerül sor, amely a **szövegalkotási folyamathoz kacsolódó stratégiák**at mutatja be egy kognitív fejlődési keretbe foglalva. Ez utóbbi modell különösen nagy jelentőséggel bír az oktatás szempontjából.

John Hayesnek és Linda Flowernek a problémamegoldáson alapuló modellje[3], amelyet a 6. ábra mutat be, az egyén kognitív folyamatait helyezi a középpontba. A szövegalkotás folyamatát különböző alfolyamatok segítségével közelítik meg, amelyek további szakaszokra bonthatók. Első vizsgálatuk (1980) eredményeként a szövegalkotás folyamatán belül a következő szakaszokat és alszakaszokat állapítják meg: tervezés (generálás, szervezés, céltételezés), fordítás és áttekintés, majd a későbbi vizsgálatokat követően (1986): tervezés, mondatgenerálás és revízió, az egyes szakaszok közötti kapcsolatot, a szövegalkotás folyamatát egy monitor szabályozza.

[3] A modell a *writing* 'írás' folyamatát írja le, a dolgozatban azonban egységesen a szövegalkotás megjelölést használom, mert az írás a folyamat egy szakaszára vonatkozik, míg a szövegalkotás a szöveg létrejöttének folyamatát jelöli.

A tervezés alfolyamatai során a szövegalkotó a feladat környezetéből és a hosszú távú emlékezetből használ fel információkat, amelyek segítségével fogalmazza meg céljait (goal setting) és ezeknek megfelelő tervet készít. A generálás folyamatában előhívja a hosszú távú memóriából az információt, majd a következő elemet, így egy előhívási láncolat keletkezik, amely működését egy irreleváns elem szakíthatja félbe. A szervezés során a releváns elemek koherens tervbe szerveződnek, a céltételezés szabályokat tárol el a később működésbe lépő szerkesztési folyamat számára.

A fordítás folyamatában a szövegalkotó az általános tervet valósítja meg, a szöveg jelentésének meg kell felelnie a hosszú távú memóriából előhívott tudás tartalmának, amely gyakran elvont propozicionális és nem nyelvi formában van tárolva. Későbbi modelljükben azt a fázist a mondatgenerálás folyamatának nevezik, amelyben a terv mondatok formájában realizálódik.

Az áttekintés során, az olvasás és szerkesztés folyamataiban a fordítás által létrehozott szöveg javítása történik, ez a későbbiekben revíziós folyamatnak nevezett szövegalkotási szakasz specifikus (pl. szavak, szószerkezetek) és általános szinten (szerkezeti koherencia) is történhet.

A folyamatok és az alfolyamatok sorrendje változhat, a szerkesztés és a generálás folyamatai megszakíthatnak más folyamatokat, illetve vissza lehet térni egyes alszakaszokhoz és újra elkezdeni a folyamat lépéseit, amennyiben a revíziós szakaszban felmerül ez az igény (egy újabb párhuzam a problémamegoldó folyamatokkal), és jelentős szerepet tulajdonítanak az egyéni különbségeknek is.

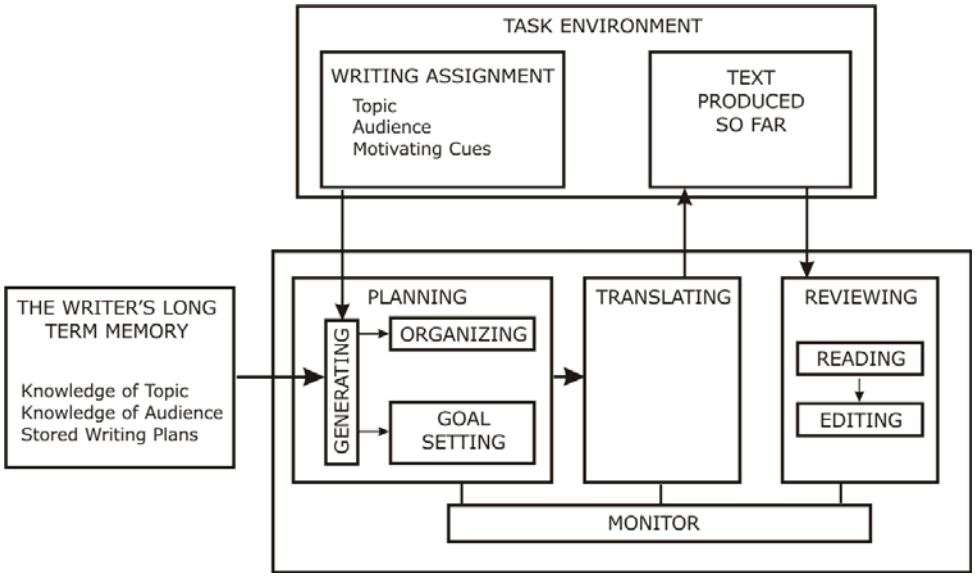

6. ábra A szövegalkotás folyamata Hayes – Flower modelljében

Hayes és Flower az adatgyűjtést a hangos gondolkodás módszerével végezték el, amely során a szövegalkotó verbalizálja mentális tevékenységét, az adatok kiértékelését pedig protokollok elemzésével. Hayes és Flower modelljében a szövegalkotási folyamat vizsgálata kapcsán vizsgálati módszerként a szövegalkotók hangos beszédét elemezték.

Bár a modellt több szempontból érte támadás a vizsgálati módszer, a folyamatok elválasztásának, a specifikus folyamatok azonosításának, a kognitív folyamatok hangsúlyozásának, illetve a szociális megközelítés hiányának vonatkozásában, mégis nagymértékben hozzájárult a szövegalkotás folyamatainak vizsgálatához (Eysenck – Keane 1998: 365–367).

De Beugrande és Dressler szövegnyelvészeti munkássága, a hagyományos nyelvészeti területeket a kommunikáció és pragmatika irányába kibővítve, több szempontból meghatározza a későbbi szövegtani vizsgálatok jellegét, kiindulópontjuk szerint minden szövegnek tekinthető, ami megfelel a szövegszerűség ismérveinek (kohézió, koherencia, szándékoltság, elfogadhatóság, hírérték, helyzetszerűség és intertextualitás), a szöveg fogalmát a szövegalkotás és a szövegmegértés folyamatainak segítségével magyarázták: a szöveg e két folyamat segítségével valósul meg (de Beaugrande – Dressler 2000: 23–36).

De Beaugrande a szövegalkotás folyamatát egy önálló munkában is vizsgálta (1984), amellyel célja nemcsak a szövegalkotást meghatározó folyamatok vizsgálata, hanem a szövegalkotás tudományának (science of composition) létrehozása is. A szövegalkotás pragmatikai, nyelvi, kognitív aspektusait feldolgozva hangsúlyozza a folyamat szukcesszív jellegét, kiemelve a részfolyamatok párhuzamosságát és egymásra hatását a szövegalkotás különböző szintjein is (amelyre az alábbi ábra cikkcakkban futó vonala utal):

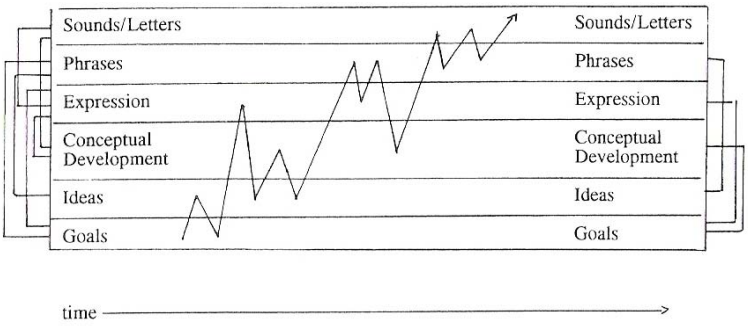

7. ábra de Beaugrande modellje

A fenti ábra tanúsága szerint a szövegalkotás folyamatára egyértelműen jellemző ugyan az alacsonyabb szintektől a magasabb szintek irányába tartó mozgás, de az egyes szintek közötti váltás, illetve az azokon párhuzamosan történő aktivitás is. A szövegalkotás kiindulópontja a célok kidolgozása (goals), a tervezés, a szöveg helyzethez igazítása. A szövegalkotó meghatározza saját felkészültségi szintjét, a szöveg típusát, az informativitás jellegét. Ezt követi a tartalom körvonalazódása (ideas), azon gondolatok összegyűjtése, amelyek később konceptuális tartalomként működnek. A memóriában az egymással kapcsolatban álló tartalmak aktiválódnak, majd a relevancia alapján a szövegalkotó válogatja és elrendezi azokat. A fogalmi kidolgozás (conceptual development) során alakul ki a szöveg részletes képe a gondolatok integrációja, gazdagítása által. A nyelvi kifejezések mint funkcionális egységek kapnak szerepet a folyamatban, és a konceptuális tartalomnak felelnek meg. A következő szinten kerül sor az írás által megkívánt lineáris elrendeződésre, majd a végső szinten, a betűk linearizációja által jön létre a szöveg.

Carl Bereiter modellje (1980) az eddigi két modellel szemben nem a szövegalkotás folyamatát írja le, hanem azt, hogy milyen típusai, életkorhoz köthető kognitív fejlődési stádiumai lehetnek a szövegalkotásnak: az asszociatív, performatív, a kommunikatív, az egységes és az episztemikus szövegalkotási fázisokat különbözteti meg egymástól (vö. 8. ábra).

- Az asszociatív szövegalkotási szakaszban (kisiskolás kor) folyékony írástechnika, valamint az anyaggyűjtés folyamatában már bizonyos irányított jelleg jelenik meg.
- Ezt követi a performatív szövegalkotási szakasz, amelyben a figyelem már a szöveg tartalmára (is) irányul, a stílus és a nyelvhasználat szabályainak elsajátítása változatosabb mondatszerkezetekben nyilvánul meg.
- A kommunikatív írás fázisában a figyelem a befogadóra irányul, az olvasóra gyakorolt hatás irányítja a szövegalkotás folyamatát.
- A következő két szakaszban a szövegalkotó a tartalom és a folyamat szintjeihez tér vissza – magasabb szinten, mert képessé válik a szöveget kívülről látni. Az egységes írás fázisában a szöveget olvasóként szemléli a szövegalkotó, ez a visszacsatolás hozzájárul a szöveg kritikai, logikai, irodalmi szempontok szerint történő (ön)értékeléshez.
- Az episztemikus írás szakaszában a reflektív gondolkodás jelenik meg.

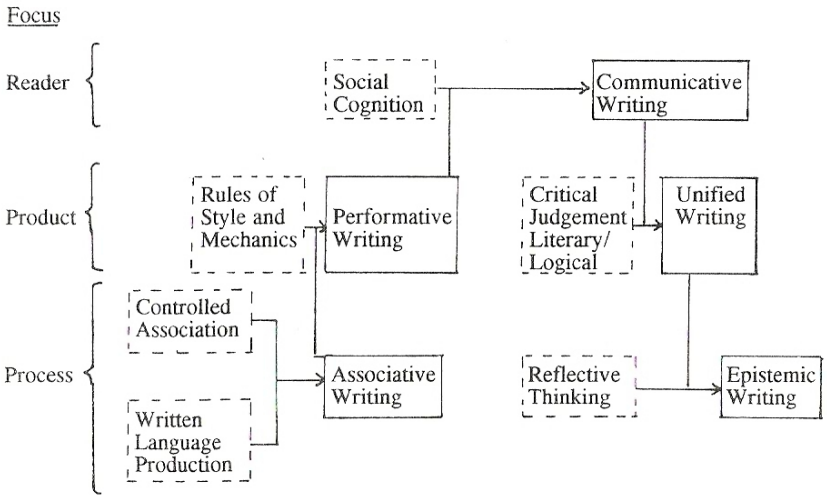

8. ábra Bereiter fejlődési szakaszai

Bereiter kiindulópontja szerint az ember kognitív kapacitása korlátozott ugyan, de az egyéni fejlődés során komplexebb feldolgozási lehetőségek irányába fejlődhet. A szövegalkotás terén hat olyan képességcsoportot különböztet meg, amelyek együttesen járulnak hozzá a (z episztemikus) szövegalkotáshoz szükséges procedurális-kognitív, nyelvi és szociális-interaktív feltételekhez: a folyamat vonatkozásában az írott nyelv folyékony használata, ötletek, gondolatok célirányos gyűjtése és reflexív gondolkodásmód, a produktum vonatkozásában az írásra vonatkozó konvenciók ismerete és a szöveg értékelésének képessége, illetve az interakció vonatkozásában a potenciális befogadók figyelembe vétele.

2. 3. A szövegtípus

A szövegnyelvészeti vizsgálatok korai szakaszától kezdve egy lényeges szempont volt a szövegtípusok vizsgálata. Az alábbiakban három fő irányvonal felvázolása következik, majd a holista kognitív nyelvészet alapján határozom meg a szövegtípus fogalmát, illetve vázolom fel azt a szövegtipológiai kritériumrendszert, a szövegtipológiai változók rendszerét, amely segítségével lehetővé válik egy-egy szövegtípus sajátosságainak megállapítása.

2. 3. 1. A szövegtípus fogalma

A „szöveg mindig valamilyen többé-kevésbé jól körülhatárolható szövegfajtaként jelenik meg, a szövegnyelvészet keletkezésének első pillanatától fogva tudja” (Kocsány 2006: 17). A szöveg megvalósulásait vizsgálva a tipologizálás három megközelítési módon lehetséges (Kocsány 2006: 17):

- szövegtípus mint intertextualitás,
- szövegtípus mint funkcionális és kognitív kategória,
- szövegtípus mint empirikus adatokból visszakövetkeztethető és általánosítható formáció, illetve tudás.

A szövegek szövegtípusokba történő osztályozásában az egyik hagyomány szerint a funkciók, a szövegek kommunikációban játszott szerepe lehet mérvadó, de Beaugrande – Dressler (2000: 237) a szövegek három nagy csoportját, a leíró, az érvelő és az elbeszélő szövegeket különbözteti meg e szempont alapján. Ahogyan azt a szerzőpáros hangsúlyozza (de Beaugrande – Dressler 2000: 239–240), e csoportosítás nem jelent sem merev szétválasztást, egy adott szövegtípuson belül a funkciók együttállásai nemcsak különböző mértékűek lehetnek, hanem a szövegtípusokban, illetve ugyanazon a szövegen belül eltolódás is megjelenhet egyik típusból a másikba. E szerint egy szövegtípus „mércehalmaz a szövegbeli jelenségek előállításához, megjósolásához és megmunkálásához, ennélfogva elsőrendű meghatározója a szövegek hatékonyságának, hatásosságának és helyénvalóságának” (de Beaugrande – Dressler 2000: 240). Annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy lehetséges-e egy teljességre törekvő kategóriarendszer felállítása a szövegtípusok vonatkozásában, a kommunikáció feltételrendszerét kell bevonni a gondolatmenetbe.

A szövegtípus esetében az intertextualitás „mindazon módok megnevezésére szolgál”, szolgál, „amelyeknek egy adott szöveg létrehozása és befogadása más szövegeknek a résztvevők általi ismeretétől függ. Ez az ismeret az ÁTTÉTEL néven már bevezetett folyamatokon keresztül használható fel. Az áttételesség általában attól függ, hogy az ember milyen mértékben táplálja bele saját hiedelmeit és céljait a fennálló kommunikációs helyzetről kialakított modelljébe. […] minél hosszabb idő és minél több megmunkálási tevékenység választja el egymástól a folyó szöveg használatát és azokét, amelyekkel a résztvevők korábban találkozta, annál áttételesebb a szövegek közötti áthallás, az intertextualitás (de Beaugrande – Dressler 2000: 235). A legnagyobb áttételt a szövegtípus esetében állapítható meg,

E tág és általános értelmezés után a második megközelítésben a szövegtípus mint funkcionális és kognitív kategória értelmezhető. Ez lehetővé teszi a struktúrák felőli megközelítést: ebben az esetben a szöveggé szerveződés bizonyos kognitív mintái alapján lehet szétválasztani a szövegtípusokat, ami ahhoz vezet, hogy más és más szövegalkotó és szövegértelmező mentális folyamat jellemzi a szövegeket. A struktúrák felőli megközelítés mellett a kommunikáció oldaláról, elsősorban a funkciók szempontjából is megközelíthető a szövegtípus, mint ahogy az Brinker (1985) funkcionális szövegtipológiájában történik. E szerint a szövegtípusok meghatározó funkciói az informáló, a felhívó, az obligációs, a deklaratív és a kontaktusteremtő funkció (Brinker 1997: 100–121). A leggyakrabban e két szempont együttes érvényesítése történik, a megközelítések abban különböznek, hogy melyik jelleg a dominánsabb (Kocsány 2006: 18–19).

A szövegtípus mint empirikus adatokból visszakövetkeztethető és általánosítható formáció, illetve tudás a német nyelvű szakirodalom *Textsorte* fogalmát veszi alapul. Ebben az értelemben a szövegtípus a szövegek megjelenési formáiból visszakövetkeztetett és általános tudásunk, egyéni és közösségi tanulási folyamat során elsajátított tudásunk reprezentációja. Ennek a felfogásnak az egyik képviselője Heinemann (Heinemann – Viehweger 1991: 143–147; Heinemann – Heinemann 2002: 140–145): akinél szövegtípusok mint kognitív minták nyelvi manifesztációja jelennek meg. Ez a megközelítés empirikus kiindulású, bizonyos jegyek összjátékából létrejövő szövegpéldányok véges halmaza, ebből következtethetők vissza a szövegtípusok (Kocsány 2006: 20–21).

Holista kognitív keretben, a szövegtípust normaként, elvárások rendszereként értelmező felfogásban a **hogyan rendezzük típusokba a szövegeket** kérdés helyett a **hogyan rendeződnek típusokba a szövegek** kérdést érdemes feltenni (Tátrai 2006: 215). Ez utóbbi kérdésre a válasz: „a beszélő, a hallgató a kommunikációban való részvétele során gyakorlati tudása (például analógiás képessége és memóriája) révén képes arra, hogy az általa ismert szövegeket nyitott típusba sorolja, e besorolást aktuálisan az adott beszédhelyzetben elvégezze a prototípushoz való hasonlítással vagy a hálózatba való elhelyezéssel, e ezáltal mások, ill. saját verbális cselekvését értékelje, ill. alakítsa” (Tolcsvai Nagy 2001: 335–336)

Annak megállapítása, hogy a szövegek és a **szövegtípus**ok közötti összetett viszony milyen elvek mentén írható le, a szövegtipológia elméleti és módszertani összetevőinek sorra vételével lehetséges. A tapasztalati realizmust kiindulópontnak tekintő holista kognitív nyelvészet a szövegtípusok leírásánál a használatközpontúságot helyezi előtérbe, a

szöveg(típus) jellegzetességét, funkcióit tapasztalati nézőpontból vizsgálja. A szövegtípus ebben a keretben nem kész szerkezet, hanem „olyan séma, amely a mindenkori beszélő számára többé-kevésbé rendelkezésre áll, alkalmazása több-kevesebb mentális erőfeszítést kíván” (Tolcsvai Nagy 2006a: 67).

A szöveg létrehozása a **szövegtípusról való sematikus tudás**, az aktuális szövegvilág, a nyelvi interakció résztvevőinek céljai, elvárásai és a téma alapján történik egy dinamikus folyamat során, amelyben a szövegtípusok nem a sémák gépies megvalósulásai (Tolcsvai Nagy 2008: 43). E dinamikus viszonyból adódóan a szövegtípusok leírása során fontos tényező a kategorizációban érvényesülő prototípuselv, ennek alapján lehet a szövegtípusok jellemzőinek leírása során olyan változókat megadni, amelyek minden szövegben érvényesülnek, mátrixba rendeződnek, tulajdonságokként jellegzetes nyalábokat alkotnak (Tolcsvai Nagy 2006a: 75). A változók kapcsán fontos kiemelni, hogy ezek egy fokozati skálán érvényesülnek.

Ezek a változók a szöveg nyelvészeti megközelítései szerint a következők lehetnek (Tolcsvai Nagy 2006a: 75–87):

- a szöveg fizikai megvalósulásának szövegtipológiai változói (a szöveg határoltsága, a szöveg kiterjedése, a szöveg tagoltsága),
- a szöveg műveleti szerkezetének szövegtipológiai változói (a szövegvilág és a nézőpont, a szubjektivizáció; a figyelem irányítása; a mikroszintű változók; a mezoszintű változók; a makroszintű változók),
- a szöveg összetett értelmi-konceptuális szerkezetének változói.

2. 3. 2. A holista kognitív szövegtipológia

2. 3. 2. 1. Szövegtipológiai változók bemutatása

A szöveggel és a szövegtípussal kapcsolatos ismeretek eddigi számbavételét követően a holista kognitív szövegtipológia azon változóival foglalkozom részletesen, amelyek segítségével egy adott szövegtípus sajátosságainak feltárása lehetővé válik. Ezeket a változókat az alábbi 9. ábra szemlélteti (Tolcsvai Nagy 2006a: 75–87):

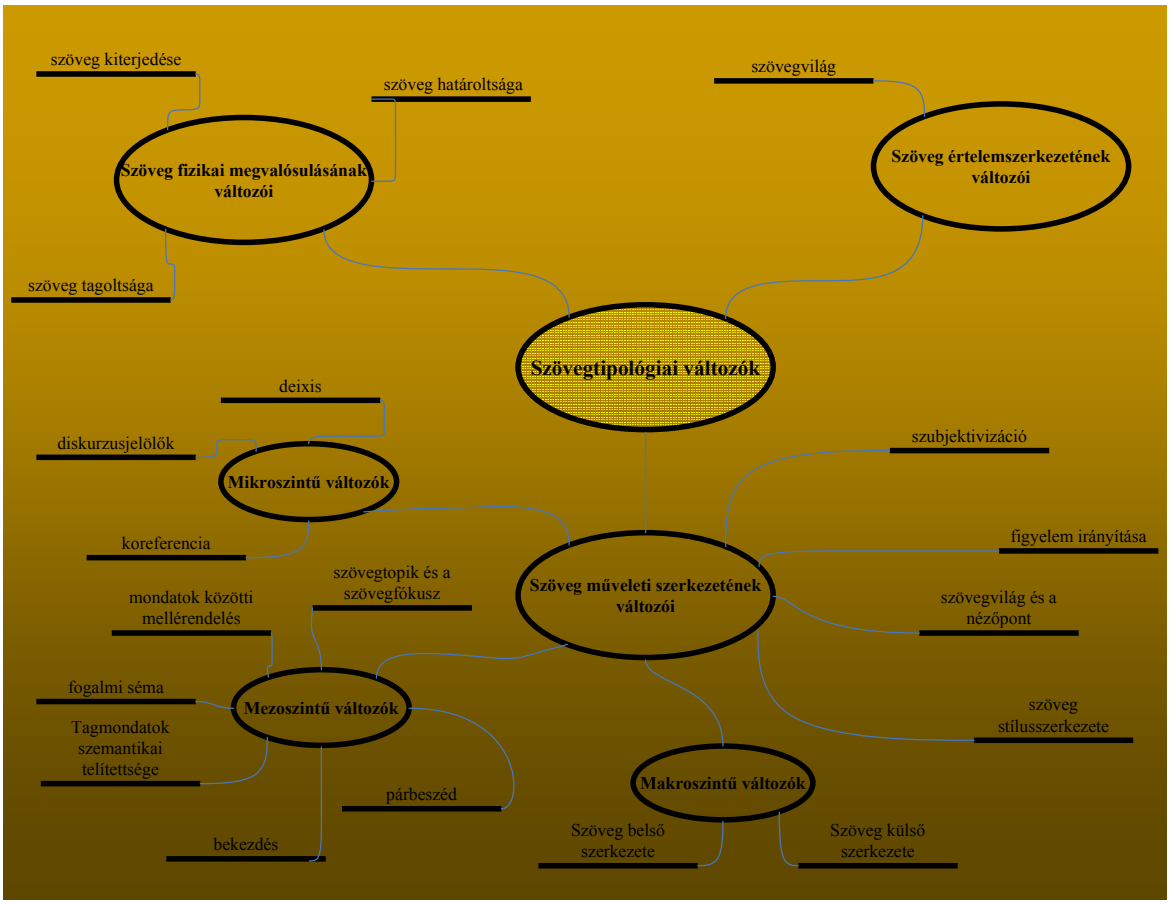

9. ábra Szövegtipológia változók

A **szöveg fizikai megvalósulásának szövegtipológiai változói** a szöveg határoltsága, kiterjedése és tagoltsága. A szöveg határoltsága, a szöveg kezdetére és végére vonatkozik, a szöveg kiterjedése a legszembetűnőbb és egyértelműbb szövegtipológiai sajátosság, mindkét változó esetében számolni kell az intertextuálitás jelenségével is. A szöveg tagoltsága csak részben tartozik a szöveg fizikai megnyilvánulásának szövegtipológiai változójához, a szöveg külső tagolása mellett ugyanis a szövegértelem konstruálásában a szöveg tematikus, nemcsak lineáris tagolódása is szerephez jut a szövegértés és szövegalkotás dinamikus folyamata során (Tolcsvai Nagy 2006a: 76).

A **szöveg műveleti szerkezetének szövegtipológiai változói**t a szövegértelem szintjei szerint a mikroszintű, mezoszintű és a makroszintű változókkal lehet vizsgálni.

A mikroszintű változók a deixis, a diskurzusjelölők és a koreferencia. A **deixis** mint rámutatás a szöveg műveleti szerkezetének mikroszintű változója, azaz hatóköre, az a szövegbeli tartomány, amelyben funkcionálisan kiterjed, kicsi (néhány szó, mondatrész), szövegtipológiai változóként leírható előfordulásának gyakorisága, illetve kifejtettségének mértéke. Az exoforikus referencia, a **diskurzusdeixis** a szöveg szerveződésre, illetve

annak egy részletére mutat rá, hatóköre változatosabb képet mutat, mint az exoforikus referenciáé, így nemcsak mikroszintű, hanem mezoszintű változóként is vizsgálható.

A következő változó, amely a diskurzusdeixishez hasonlóan kiterjedhet a szöveg mikro-, valamint mezoszintjére is, a **diskurzusjelölő**. A diskurzusjelölők szövegbeli működése mint szövegtipológiai változó is vizsgálható. A változóként történő vizsgálat egyik szempontja lehet a diskurzusjelölők funkciója. A diskurzusjelölők funkcióinak vonatkozásában Schiffrin (1987) a textuális, az attitűdjelölő és az interakciós funkciókat nevezi meg. A textuális funkció a szövegegységek közötti viszony milyenségének megadását szolgálja, így például a témák összefüggésének, az idézésnek, az önjavításnak a kifejezését. Az interakciós funkció a beszélő és hallgató viszonyára utal, mint a válasz, vélemény, értékelés, az aktivált közös tudásra történő utalás, ezekben az esetekben a figyelem irányítása jut fontos szerephez. Az attitűdjelölő funkció szorosan kötődik az interakciós funkcióhoz, annak akár alváltozata is lehet, de ebben a funkcionális körben a beszélő oldala hangsúlyosabb. Az attitűd jelen értelmezésben egy olyan mentális reprezentációt jelöl, „mely összegzi egy tárggyal kapcsolatos értékítéleteinket, ezáltal irányítja viselkedésünket, szervezi a világ megismerését." (Kiss 2004: 369). A diskurzusjelölők a szövegtipológia tartományai szerint dialogikus, szóbeli, spontán, szövegekben fordulnak elő nagyobb számban (Dér 2008b: 445), ám a szakirodalomban diskurzusjelölők bizonyos csoportjainak, így a többszavas, elsősorban textuális funkcióval bíró diskurzusjelölők szövegtipológiai, az írott akadémiai nyelvre vonatkozó funkcionális vizsgálatára is találhatunk példát Siepmann (2005) munkáiban. A diskurzusjelölő mint szövegtipológiai változó a korábban már vázolt szövegtipológiai szempontok közül a következő vonatkozásokban releváns: a szöveg műveleti szerkezetének szövegtipológiai változói közül a nézőpont, a szubjektivizáció, valamint a figyelem irányításának vonatkozásában, valamint hatókörük, illetve kifejtettségük mértéke szerint a szövegtípus mikro- és mezoszintű változóinak vonatkozásában.

A mikroszintű változók közül a **koreferencia** mint a szöveg műveleti szerkezetének szövegtipológiai változója a következő szempontokból vizsgálható (Givón 1989, Pléh 1998, Tolcsvai Nagy 2001, Tolcsvai Nagy 2006b):

- a kifejtettség mértéke
- a két szerkezeti elem közötti referenciális távolság mértéke
- a szemantikai interferencia mértéke

- a szemantikai interferencia típusai a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia esetében:

⇨ ismétlésen alapuló
⇨ alá-, fölérendelést kifejező
⇨ szinonima
⇨ fogalmi sémán alapuló
⇨ igei vonzatkeretből eredő
⇨ előfeltevéseken, következtetéseken alapuló
⇨ tulajdonságokon alapuló
⇨ kontextusból, beszédhelyzetből eredő.

A **szöveg mezoszintű változói** a szövegtopik és a szövegfókusz, a mondatok közötti mellérendelés, a fogalmi séma, bekezdés, valamint a koreferencia.

A **szövegtopik és szövegfókusz** mint mezoszintű szövegtipológiai változó esetében a topikfolytonosság kiterjedése, a topikok változásának gyakorisága, a párhuzamosan a figyelem előterében álló entitások száma vizsgálható. A mondatok közötti mellérendelés mint változó a kapcsolatok szemantikai jellegében, a kacsolt tagmondatok számában, a szerkezet kiterjedtségében ragadható meg (Tolcsvai Nagy 2006a: 80–81). A harmadik mezoszintű szövegtipológiai változó a **fogalmi séma**. A fogalmi sémák számuk, begyakorlottságuk mértéke, kifejtésük jellege szerint írhatók le. A bekezdések esetében a meghatározó szerkezeti tulajdonságukon kívül a műveleti jellegüknek is szerepe van, a szemantikai-funkcionális jellemző fontosabb a formai elkülönülésnél. Vizsgálható a bekezdések témája és a belső szerkezete. A **koreferencia** mint mezoszintű változó a szövegértelem szintjeinél leírtak alapján egyrészt a topikállandóság mértéke szerint, másrészt az egymás mellett párhuzamosan érvényesülő koreferencialáncok száma szerint vizsgálható. A szemantikai interferencia típusairól a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia esetében a mikroszintű változó esetében felsoroltak alapján lehet megközelíteni a mezoszintű változót is. Annak vonatkozásában, hogy hogyan mi jellemezhet egy szövegtípust a koreferencia mezoszintű változóként történő értelmezésében, már ebben az elméleti részben is megfogalmazható: az írásbeli, monologikus, tervezett, koherens szövegek esetében megállapítható, hogy a kifejtettség közelít a teljes főnévihez, a referenciális távolság mértéke csakúgy, mint a szemantikai interferencia mértéke változatos, nagy is lehet. Az argumentatív szövegek további sajátossága, hogy ugyanazt a jelenséget mutatják be különböző szempontokból. Ez a nézőpontváltás és a logikai műveletek váltogatása által valósul meg, a koreferens

viszonyok vonatkozásában ez azt jelenti, hogy gyakori az általánosítást, objektív minősítést kifejező konceptuális, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia, valamint a többszörös alárendelést tartalmazó, a téma állandóságát biztosító és új megvilágítását eredményező koreferencialánc (Skutta 1998: 91).

A makroszintű változók a szöveg összetett értelmi-konceptuális szerkezetének változója a szövegvilág. A szöveg általános szerkezetének vonatkozásában a szövegtípusok legfeltűnőbb jellemzői. A szöveg belső szerkezetének változói (Tolcsvai Nagy 2006a: 85):

- strukturális szempontból a rövidség–hosszúság, egyszerűség – bonyolultság, linearitás – hierarchia,
- nagyobb egységek a szövegben: bekezdés, fejezet,
- retorikai szempontok, szövegszerkezet: bevezetés – tárgyalás – befejezés.

A szöveg műveleti szerkezetének további változója a szövegtípus nézőpontszerkezete. Szövegtípusról szövegtípusra változhat az, hogy milyen perspektíva, nézőpont határozza meg a szövegtípust, milyen mértékben jelenik meg a szubjektivizáció az adott szövegekben.

2. 3. 2. 2. Szövegtipológiai változók a metapragmatikai tudatosság szempontjából

A szövegalkotás folyamatában a szövegalkotó különböző fokú tudatossága nyilvánul meg, pragmatikai tudatossága mindazokat a műveleteket jelenti, amelyeket a szövegalkotó végrehajt a szöveg keletkezése során, a metapragmatikai tudatosság pedig a nyelvi tevékenységre történő reflexió, amelynek során a szövegalkotó a saját szövegére reflektál (Verschueren 1999). A pragmatikai, illetve metapragmatikai tudatosságának mértéke az egyes szövegtípusok függvényében változik, a jelentésképzést nagymértékben befolyásolhatja, hogy a szövegalkotó milyen mértékben használja a metapragmatikai tudatosság jelzéseit (Tátrai 2011: 119–125). Az érvelő érettségi szöveg esetében ahhoz, hogy a szövegalkotó a meghatározott időkereten belül a beszédhelyzetnek megfelelő szöveget tudjon létrehozni, azaz figyelembe vegye a szövegtipológiai kritériumokon túl a befogadó elvárásait, nagyfokú tudatosság szükséges – mind a szövegalkotás folyamatát, mind a szöveg nyelvi megalkotottságát illetően.

A metapragmatikai tudatosság, a nyelvi tevékenységre történő reflexió nyelvi kifejezői a metapragmatikai jelzések, amelyek által a szöveg szerveződése mellett a szövegalkotói és a befogadói tevékenységet is a reflexió tárgyává válhat. A

metapragmatikai tudatosság jelzései lehetnek a diskurzusjelölők, a diskurzusdeixis, a kognitív igék, valamint az idézés (Tátrai 2011: 119–125). A diskurzusdeixis esetében a szöveg válik a reflexió tárgyává, ezeknek az eszközöknek a használata a szövegben való tájékozódást segíti. A szövegalkotó számára lehetővé teszi azt, hogy a befogadó figyelmét bizonyos szöveghelyekre irányítsa, nemcsak a szöveg megértést megkönnyítve ezáltal, hanem a jelentésképzés folyamatát is befolyásolva. A diskurzusjelölők mint a metapragmatikai tudatosság jelzései által lehetővé válik a Traugott (1995) által kiemelt metatextuális munka, valamint a diskurzusjelölők változatos funkciókörének köszönhetően a szövegalkotói tevékenység is explicitté válik.

A metapragmatikai tudatosság jelzései átszövik a szöveg értelemhálózatát, megjelennek a szöveg mikro-, mezo- és makroszintjén. További fontos sajátosságuk, hogy a kifejtettségük mértéke ikonikus összefüggésben áll a metapragmatikai tudatosság mértékével, ugyanis nyelvileg minél kifejtettebbek, terjedelmesebbek a metapragmatikai jelzések egy szövegtípusban, annál inkább jellemzője annak a metapragmatikai tudatosság. A metapragmatikai jelzések által tehát megvalósítható:

- szöveg szerveződésre történő reflektálás
- szövegalkotói és befogadói tevékenységhez való reflexív viszonyulás kifejezése
- idézéssel, említéssel együtt járó metapragmatikai tudatosság jelölése.

Ez utóbbi, az idézés és említés gyakran előfordul az érvelő érettségi szövegekben, erre a feladatmegfogalmazásban szereplő szövegimpulzus nyújt lehetőséget, amely az érvelés kiindulópontját jelenti, így gyakran idézik, illetve említik az érvelő szövegekben.

3. Az érvelő érettségi szöveg

3. 1. Az érvelő érettségi szövegek helye és szerepe az anyanyelvoktatásban

> „Unterricht ist wie ein vielstimmiges Orchesterstück, dessen Partitur wir auch bei mannigfachigen Erkenntnisfortschritten nie vollständig werden lesen können. Denn wer etwas ganz wüßte, wüßte schon alles.“ (Butzkamm 1993: 152)

Az alábbi fejezetben az érvelő érettségi szövegtípus első megközelítésben történő jellemzésére kerül sor. A fejezet célja az, hogy az érettségi szövegek elemzését megelőzően összegezze az érvelő érettségi szöveggel kapcsolatos ismereteket. Elsőként az oktatás közegében történő nyelvi tevékenység leírása történik, majd a szövegek, illetve az

érvelő szövegek, szövegtípusok anyanyelvoktatásban betöltött szerepét mutatom be. Végül a bemeneti és kimeneti szabályozások érvelésre és érvelő szövegekre vonatkozó rendelkezéseit összegzem.

3. 1. 1. Az oktatás közegében történő nyelvi tevékenység

A nyelvi tevékenység egy sajátos és meghatározó területét teremti meg az **oktatás közege**. Az oktatás közegében történik a tudás és a készségek továbbadása, amely egy interakcióban működő (al)közösséget feltételez. Ez a folyamat kultúránként változik, de legfontosabb, kultúrákon átívelő jellemzője az, hogy a tanítás olyan környezetben zajlik, amely eltér azoktól a környezetektől, amelyekben a tanított tudást alkalmazzák, így tehát a „szándékos tanítás" a felhasználási kontextuson kívül történik (Bruner 2004: 30–31). A tanításnak ez a formája egy fajspecifikus, az állatok világában nem létező tulajdonság, és ez a fő sajátossága nemcsak a szóbeli és írásbeli tanításon alapuló és intézményesült oktatási rendszereknek, hanem azoknak az írásbeliség nélküli kultúráknak is, amelyekben a tanulás elsősorban megfigyelés alapján történik, hiszen ezen kultúrák is továbbadják azokat az ismeretanyagokat, amelyek kizárólag szimbolikus formában léteznek, és átadásuk is csak szimbolikus formában lehetséges, így például az időben és térben távol eső dolgokkal kapcsolatos ismereteket, mítoszokat, vallási hiedelmeket (Tomasello 2002: 176). Ennek a specifikus tulajdonságnak az alapját részben a nyelv jelenti, részben pedig az interszubjektivitásnak a képessége, amely lehetővé teszi számunkra azt, hogy megértsük mások elméjét (Bruner 2004: 31).

A nyelvi tevékenység korábbi fejezetben leírt általános jellemzői mellett az oktatási folyamat megvalósulásának egyik előfeltétele az, hogy a gyerek nyelvi-kommunikációs tudása lehetővé tegye különböző helyzeteknek és mások perspektívájának a megértését, illetve az olyan diskurzusokban való részvételét, amelyekben a résztvevők perspektívái összeütköznek, valamint az is, hogy ezekkel kapcsolatban megoldásra és kiegyezésre tudjon jutni. Ha a gyerek képessé válik arra, hogy elméleteket kezdjen kialakítani a résztvevők elméjéről, akkor adott esetben, így az oktatás során is, képes interorizálni a felnőtt utasításait (Tomasello 2002: 17). Ez a típusú interorizáció az első lépés „az önfegyelem és a saját gondolkodásukkal kapcsolatos reflexiók felé, aminek végén talán valamiféle metakogníciához és reprezentációs újraíráshoz jutnak el" (Tomasello 2002: 17).

A tanítás-tanulás folyamatában a kultúra nagy szerephez jut, az elsajátítandó ismeretek a kultúra konvencionális szimbólumain alapulnak (Tomasello 2002: 207–208),

hiszen a jelentésalkotás mindig függ attól a perspektívától, amelyben megalkották. Ebből a szempontból az oktatás közege a jelentésalkotás egy olyan színterét jelenti, amely egy-egy kultúra életmódjának megtestesülési formája. Ezért az egyén nem függetleníthető a kultúrától, ugyanakkor nem is csak egyszerűen tükörképe annak, hanem a „kettő közötti interakció ad egyszerre közös öntőformát az egyéni gondolkodásnak és egy bizonyos kiszámíthatatlan gazdagságot bármilyen kultúra élet-, gondolkodásmódjának és érzelemvilágának" (Bruner 2004: 25). Az oktatás közege ezáltal egy olyan intézményesített rendszer, amelynek szabályrendszere többek között azt rögzíti, hogy miként interpretálja az őt fenntartó kultúra a természetes és társas világot (Bruner 2004: 39).

3. 1. 2. Az érvelő szövegek az anyanyelvoktatásban

Minden oktatott tárgy esetében igaz, de a nyelvoktatást, legyen szó anyanyelvoktatásról vagy idegennyelv-oktatásról, különösen jellemzi az a megállapítás, hogy az oktatás világa a szövegek világa – az oktatás útja szövegektől szövegekig vezet (Krause 1996: 59). Az oktatás folyamatában a szövegek változatos funkciókban lépnek fel: betölthetik a bemeneti és kimeneti funkciókat, a közlési funkciót, a példa, minta szerepét csakúgy, mint az ellenőrzés feladatát (Feld-Knapp 2005: 16). A szövegek szerepe és funkciói mellett a szövegek oktatásban előforduló típusai kapcsán kiindulópont lehet, hogy szövegtipológiai értelemben az oktatás keretében zajló kommunikáció során is a szöveg elvontabb tulajdonságait tartalmazó prototipikus szöveg két megjelenési formájával számolhatunk, a dialogikus, beszélt, spontán és kevésbé koherens, valamint a monologikus, írásbeli, tervezett, szerkesztett és koherens szöveggel (Tolcsvai Nagy 2008: 44). Az érvelő érettségi szövegtípus ez utóbbi megvalósulása. Mint az ilyen jellegű szövegek többségénél, a szövegtípusra vonatkozó ismeretek ennél a szövegtípusnál is csak részben tapasztalati jellegűek, nagyobb részben az oktatás során megtanultak alapján modellálódnak. Annak áttekintése, hogy mit és hogyan sajátítanak el a diákok a szövegtípusokról az oktatás során, többféle módon lehetséges. Érdemes az oktatás bemeneti és kimeneti szabályozását megvizsgálni, valamint azt is, hogy ezek az ismeretek a közoktatás gyakorlatában milyen módon jelennek meg, ezt tankönyvek elemzése, óralátogatások, tanári interjúk teszik lehetővé. Ebben központi szerepet kell játszania azoknak a kérdésnek, hogy hogyan zajlik le a szövegalkotás folyamata, hogyan értékelik a diákok szövegeit, illetve hogy a differenciáltság megvalósul-e az értékelés során (Feld-

Knapp 2009: 188–190), azaz hogy a tanárok milyen szellemben közelítik meg a szövegalkotás kérdését, mert „bármennyire átgondoltak lesznek is oktatási terveink, mindenképp döntő szerepet kell ezekben adni a tanároknak. Hiszen végső soron ők azok, akik cselekszenek.” (Bruner 2004: 44)

Az érvelő érettségi szöveg első megközelítésében az alábbiakban az oktatás bemeneti és kimeneti szabályozását tekintem át, majd összefoglalom azokat a retorikai hagyományokat, amelyek az érvelő szövegtípusok oktatásban betöltött szerepének kialakulását befolyásolták. A közoktatás szabályozásának részletes áttekintése ennek a munkának nem jelenti a tárgyát, ezért az alábbi összefoglalás azokra a tartalmakra, az oktatás során elsajátítandó ismeretekre koncentrál, amelyek az érvelésre és az érvelő szövegtípusokra vonatkoznak, és amelyeket az oktatás témája, módja és céljai határozhatják meg.

Az anyanyelvoktatás a magyar közoktatásban a magyar nyelv és irodalom tantárgy keretében történik, amely a 19. században kialakuló iskolarendszer, tantervek és tantárgyfelosztás során alakult ki[4]. Az európai kultúrkör oktatási rendszereiben két meghatározó felfogás körvonalazódik e tárggyal kapcsolatban[5]. A Cambridge-i Iskola a humán kultúra értékeinek közvetítését és folytonosságát hangsúlyozza és annak alapján dolgozza ki koncepcióját, míg a Londoni Iskola modellje a kultúraközvetítés helyett a nyelvi kompetencia fejlesztését helyezi a középpontba (Sipos 2006: 23). A magyarországi irodalom- és nyelvtantanítás ötvözi e két hagyomány sajátosságait: egyidejűleg tűzi ki célul a kulturális hagyományok és ismeretek továbbítást, valamint a nyelvi képességek fejlesztését is (Spira 1987: 720) – ez a felfogás tükröződik a magyar nyelv és irodalom tantárgy szabályozási dokumentumaiban is, ahogyan ez a következőkben bemutatásra kerül.

Az intézményesített oktatási rendszer működésének alapját a szabályozás jelenti. A közoktatás szabályozása több szinten történik, ahogyan azt a 10. ábra szemlélteti. A Nemzeti Alaptanterv, a magyar nyelvi kerettanterv, és a helyi tantervek három szintje mint a közoktatás bemeneti szabályozása határozza meg a közoktatás célját, módját és módszereit (Feld-Knapp 1995):

[4] A magyar nyelv és irodalom tantárgy kialakulásáról és céljairól részletes áttekintést nyújt Sipos (2006: 16–23).

[5] A nemzetközi tendenciák közül néhányat bemutat Gordon Győri (2006: 101–109), elsősorban az irodalomtanítás vonatkozásában, valamint Arató (2006: 114–120).

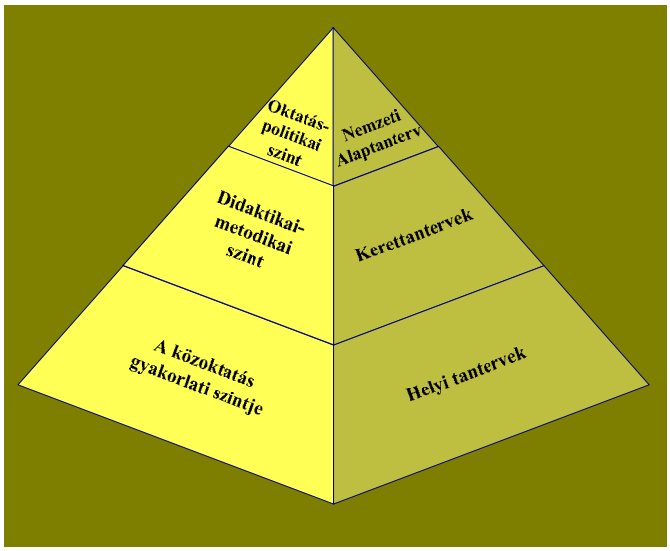

10. ábra A közoktatás bemeneti szabályozásának szintjei

Az oktatásban az érvelésre és az érvelő szövegtípusra vonatkozó ismereteket az oktatás témája, módja és céljai határozhatják meg – oktatáspolitikai szinten a Nemzeti Alaptanterv[6], amelynek két részében, a III. részben, *Az iskolai nevelés-oktatás alapvető céljai* részben és a VII. részben, a *Nemzeti Alaptanterv* felépítését tárgyaló rész II. fejezetében, a *Magyar nyelv és irodalom* műveltségterültét átfogó fejezetben fogalmazódnak meg az érveléssel és az érvelő szövegtípusokkal kapcsolatos ismeretek. Ezeket a 2. táblázat összegzi:

A NAT	Az érvelésre vonatkozó célkitűzések
III. rész **Az iskolai nevelés-oktatás alapvető céljai**	*A kulcskompetenciák fejlesztése*: az *Anyanyelvi kommunikáció* mint kulcskompetencia: a szóbeli és írásbeli érvek helyzetnek megfelelő, meggyőző megfogalmazása és kifejezése, kritikus és építő jellegű párbeszéd, a nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete
	A kiemelt fejlesztési feladatok egyike *A tanulás tanítása*: a gondolkodási képességek (rendszerezés, tapasztalás, kombináció, következtetés, problémamegoldás), illetve a kreatív gondolkodás fejlesztése, az értékelés, alternatívák végiggondolása, a tanulói döntéshozatal és az érvelés elősegítése
VII. rész **NAT felépítése** **II. fejezet** **Magyar nyelv és irodalom**	A magyar nyelv és irodalom műveltségterületén: önálló, a beszédhelyzetet és a hallgatóság igényeit figyelembe vevő szövegek megalkotása
	A fejlesztési feladatok szerkezete, ezen belül az Írás, szövegalkotás: a szövegtípusok alapos ismerete, a normakövető írásmód az alapvető műfajokban, az azokhoz kötődő hagyományok, nyelvi-stilisztikai és kommunikációs jellegzetességek ismerete, a saját álláspont önálló kifejtése

3. táblázat A Nemzeti Alaptanterv érvelésre vonatkozó célkitűzései (OKM 2004)

Didaktikai-metodikai szinten a magyar nyelvi kerettantervben (OKM 2004) az érvelés a következő témakörökben jelenik meg: kulturált nyelvi magatartás, szóbeli és

[6] Mivel a korpuszom a 2009-es magyar nyelv és irodalom középszintű érettségi szövegeiből áll, így az akkor hatályos közoktatási szabályozásokra hivatkozom.

írásbeli szövegalkotás, magán- és közéleti kommunikáció, alapvető retorikai ismeretek, anyanyelvi ismeretek összefoglalása, a következő szövegműfajok által: vita, véleménynyilvánítás, szónoklat, magyarázat, értekezés, referátum, előadás, esszé (Antalné 2003). A közoktatás gyakorlati szintjén a helyi tantervek határozzák meg a két tárgyalt szabályozás tükrében az oktatás menetét.

A közoktatás kimeneti szabályozását a 2006-ban bevezetett kétszintű érettségi jelenti. A középszintű írásbeli érettségi vizsga két részből áll, egy szövegértési feladatsorból és egy szövegalkotás részből. Ez utóbbiban három feladattípus közül választhatnak a diákok, az érvelés, egy mű értelmezése és az összehasonlító elemzés feladatai közül. A szövegalkotás követelményeit három általános szempont alapján rögzítik, a tartalmi kifejtés, a szöveg megszerkesztettsége és a nyelvi minőség szempontjai alapján. E szempontok mellett feladatonként tüntetnek fel további lehetséges tartalmi elemeket. A szempontokat és a követelményeket a 3. táblázat tartalmazza:

Szempontok	Követelmények
Tartalmi kifejtés	megfelelő tájékozottság a témában, gondolati érettség; a megjelölt kérdés tartalmas kifejtése; világos, átgondolt megközelítés; tájékozottság, a tudás meggyőző alkalmazása; kifejtettek állítások; releváns példák, hivatkozások; hihető, meggyőző gondolatok; kritikai gondolkodás; személyes reflexiók kifejtett vélemény álláspont
A szöveg megszerkesztettsége	a feladatban megjelölt műfajnak, a témának és a témáról közölt gondolatoknak megfelelő felépítése; a tartalmi kifejtés logikájával összhangban a téma felvezetése, kifejtése és lezárása elkülöníthető; arányos szerkezeti részek; A meggyőző, világos, logikusan előrehaladó felépítés; az állítások és gondolategységek világos egymáshoz kapcsolódása; globális és lineáris kohézió megvalósulása; megfelelő terjedelem
Nyelvi minőség	a témának, a vizsgahelyzetnek, a személyes vélemény-nyilvánításnak megfelelő nyelvi, stiláris regiszter, hangvétel; egyértelmű, folyékony, gördülékeny fogalmazás; külön érték az egyéni hangvétel, élvezetes, leleményes stílus; mondatfajták (tartalmi és szerkezet szempontból is) kellő változatossága; szabatos, pontos, szókincs; kifejező stílus; az értelmes gondolatközlést lehetővé tevő választékos szóhasználat

4. táblázat Magyar nyelv és irodalom — középszint; Javítási-értékelési útmutató (OKM 2009)

Az oktatás során elsajátított érvelő szövegtípus szövegtipológiai sajátosságainak kialakulását a retorikai hagyományok jelentős mértékben befolyásolták. A retorika azonban nemcsak az érvelés és a szövegalkotás vonatkozásában játszik meghatározó szerepet, egy szélesebb perspektívában az oktatást magát is meghatározza: a „retorika mestersége, amely elsősorban személyes kapcsolatokon keresztül terjedt (egy szónok és tanítványai, ügyfelei), gyorsan beépült az oktatási intézményekbe; az iskolában ez alkotta annak lényegét, amit manapság középiskolai és felsőoktatásnak nevezünk; s átalakította a vizsgaanyagot” (Barthes 1997: 71). Az érvelő szövegek szövegtipológiai sajátosságainak megállapításában a retorikai hagyományok közül az egyik legfontosabb – és az elemzés

szempontjából különösen releváns – a szövegszerkezet elrendeződése: a bevezetés, a bemutató rész (tárgyalás) és a lezárás. E hármas elrendeződés szerveződési módja a monologikus és tervezett szövegtípusok sematikus tulajdonsága maradt. Egy további fontos hagyomány a szöveg megalkotásának folyamatára vonatkozik: a klasszikus retorika három egymást követő szakaszt nevez meg, az inventiót (feltalálás), a dispositiót (elrendezést) és az elocutiót (kidolgozás) (Fehér 2006: 55), ezek a lépések az iskolai fogalmazástanítás szakaszait ma is meghatározzák.

Az érettségi érvelő szövegtípus leírásakor érdemes külön figyelmet szentelni annak a beszédhelyzetnek, amelyben a szövegalkotás folyamata zajlik, ugyanis a szöveg létrehozásának dinamikus folyamata egy sajátos beszédhelyzetben zajlik: a szövegalkotó egy adott szövegimpulzus tartalmára reagálva, annak tartalma mellett, illetve ellen érvelve meghatározott időkereten belül és meghatározott terjedelemben hozza létre szövegét, amelynek nagyrészt a retorikai hagyományokra támaszkodó, a szövegalkotó számára ismert kritériumoknak kell megfelelnie. Mindezen körülmények nagyfokú tudatosságot feltételeznek a szövegalkotó részéről.

3. 2. Az érvelő szövegek szövegtani/szövegtipológiai elemzésének szempontjai

> „Datengrundlage der linguistischen Analysen sind die konkreten sprachlichen Äußerungen, die wie konkrete Manifestationen bzw. Spuren der geistigen Kompetenz betrachtet werden. Diese Spuren sind wie Fußabdrücke im Sand: Wir schlussfolgern aufgrund der Beschaffenheit des Abdrucks auf denjenigen, der den Abdruck hinterlassen hat." (Schwarz-Friesel 2007: 21)

3. 2. 1. A korpusz bemutatása

Az alábbiakban röviden bemutatom az elemzés alapjául szolgáló korpuszt, majd összefoglalom az érvelő érettségi dolgozatok elemzésének lépéseit.

Elemzéseim során 16 érettségi szöveget[7], a budapesti Németh László Gimnázium diákjainak írásait vizsgáltam. A korpusz a 2009-es magyar nyelv és irodalom középszintű érettségi vizsga keretében készült érvelő szövegekből áll. A vizsga kiindulópontját egy szövegimpulzus jelenti, amelynek tartalma mellet és/vagy ellen érvelnek a diákok, személyes tapasztalataikkal alátámasztva ezt. Az 3–8 oldal terjedelmű érvelő szövegek elkészítésére a diákoknak három óra állt rendelkezésére. A szövegimpulzus a 2009-es

[7] Az elemzett érettségi dolgozatok begépelt változatát a melléklet tartalmazza.

érettségiben egy idézet volt egy Spiró Györggyel készítette interjúból. A feladat a következő volt:

„Az alábbi interjúrészletben Spiró György, kortárs író az irodalomolvasás és az írás mai helyzetéről fejti ki véleményét.

> „A nyelvvel kapcsolatban különben az jut eszembe, hogy a magyar irodalom veszélyben van, mert rohamosan csökken az olvasók száma a fiatal generációkban. Régóta tanítok az egyetemen, ott is látom. A baj az, hogy az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel. Meggondolandó, nem kéne-e átírni egy csomó régi magyar irodalmi művet, például Jókai regényeit, hogy lehessen őket élvezni. A szavak felét a mai magyar gyerekek nem értik."

Érveljen a Spiró György által felvetett problémák mellett és/vagy ellen! Hivatkozzon olvasmányélményeire, olvasói tapasztalataira is!"

3. 2. 2. Az érvelő szövegek szövegtani/szövegtipológiai elemzésének lépései

Az elemzés szempontjainak összeállításában a szövegről és a szövegtipológiai változókról leírtakra támaszkodom, és az elemzési lehetőségek közül azokat emelem ki, amelyek segítségével a leginkább megragadhatónak tűnik az érvelő érettségi szöveg sajátosságainak megragadása. Az elemzés szempontok összeállítása során részben támaszkodom a szövegértelem három szintjére, a mikro-, mezo- és makroszintre, a vizsgálandó jelenségköröket tehát hatókörük alapján is rendezem. Az elemzés eredményeinek kiértékelése azonban nem e hármas szinteződés alapján történik, azaz nem a szöveg mikro-, mezo- és makroszintjének sajátosságait mutatom be, hanem a kiemelt jelenségkörök bemutatására kerül sor, melynek során természetesen a hatókör is szerephez jut. A következő szempontok vizsgálata történik e módon:

- koreferencia
    - koreferenciaelemzés
    - koreferencialáncok
- fogalmi séma
    - tudáskeret
    - forgatókönyv
- nézőpont
- metapragmatikai tudatosság
    - diskurzusdeixis
    - diskurzusjelölők

- érvelés.

A **koreferencia** elemzéséhez Petőfi S. János (1998: 9–10) koreferenciaelemzésének lépéseiből indulok ki, helyenként módosítva azt. A koreferenciaelemzés e megközelítésének egyik hozadéka, hogy áttekinthetővé teszi a szöveg koreferencialáncait, és alapul szolgál a további jelenségkörök elemzéséhez, a fogalmi séma, valamint a diskurzusdeixis és a nézőpontszerkezet tárgyalásához. Az elemzés lépései a következők:

1. A szövegmondatok jelölése – [K01]
2. A szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb]
3. Kommentár
4. Koreferenciaindexek – i01

A szövegmondatok azonosításaként szögletes zárójelbe tett kódok szolgálnak [K01]. A kódok „K" betűje az 'első fokú makrokompozíció-egység' elnevezésre utal, a szám pedig a szövegmondat sorszámára. A szövegmondatok jelölése során a nagybetűvel kezdődő és ponttal, kettősponttal, felkiáltójellel vagy kérdőjellel lezárt szövegegységeket tekintem szövegmondatnak. A szövegmondatok határának megállapítása azokban az esetekben problémás, amelyekben egy kettőspont után önálló szövegrész következik. Ezekben az esetekben a mondat perspektívája alapján dönthető el, hogy a kettőspont utáni szövegegység önálló szövegmondatnak tekinthető-e.

A szövegmondatok kiegészítését a [K01/&vb] jel vezeti be. A szövegmondatok verbális kifejezésekkel történő kiegészítését „/&vb" szimbólum jelzi, amelyet a szövegmondatokhoz az eredeti kódja után illesztek. A szövegmondatok verbális kifejezésekkel történő kiegészítésének alapja a verbális környezetük és/vagy a világra vonatkozó ismeretekből levezethető elemekre utaló verbális kifejezések. A szövegmondatokban ezek a kifejezések zárójelben, kurzívan szedve a referáló elemek mellett találhatók. Ezáltal a szövegmondat önálló információegységet képez, és az egyes szövegmondatokon belüli és szövegmondatok közötti (ko)referenciarelációk explicit módon kifejezésre jutnak.

A szövegmondatok verbális kifejezésekkel történő kiegészítését követően kommentárokban végzem el a szövegmondatok koreferenciális elemzését. A kommentárokban formai szempontból a következőképp járok el: az elemzendő szövegmondatok éppen tárgyalt összetevőit kövérrel, az elemzés során említett más szövegmondat-összetevőket normál módon szedem, de idézőjelbe teszem. Tartalmi szempontból a korábban említett koreferens viszonyrendszert veszem alapul:

- a referens, amelyre a szövegbeli nyelvi elem referál,

- az antecedens, amely a koreferens viszonyban megnevezi a referenst,
- az anafora, amely az részleges reprezentációval az antecendshez viszonyítva egyszerre utal vissza arra és referál a referensre,
- a posztcedens, amely a koreferens viszonyban megnevezi és fogalmilag reprezentálja a referenst,
- a katafora, amely részleges reprezentációval egyszerre utal előre a posztcedensre és ezáltal referál a referensre.

Emellett kitérek a koreferens viszony hatókörére és kifejtettségére is, valamint röviden utalok a más jelenségkörökkel való kapcsolatokra, ez előkészíti a későbbi elemzéseket is, így a fogalmi séma, a nézőpontszerkezet, az érvelés és a metapragmatikai tudatosság vizsgálatát.

Az elemzés negyedik lépéseként ellátom a verbális kifejezésekkel kiegészített szövegmondatok elemeit koreferenciaindexekkel, ezek jelölése: i01, indexekként az „i”-betű és egy-egy (kétjegyű) sorszámból álló kódot. Egy-egy szöveg koreferenciaelemzése tehát a koreferenciaindexek felsorolásával zárul. Az ilyen módon elemzett szövegeket a melléklet tartalmazza.

A **koreferencialáncok** elemzésének alapjául az elvégzett koreferenciaelemzés szolgál. A szövegek koreferencialáncai közül azokat emelem ki, amelyek legalább 8-10 koreferens elemből állnak. Minden szöveghez egy ábra tartozik, amelyben a koreferencialáncokat szemléltetem. A koreferens elemek mellett feltüntetem a szövegmondat azonosításaként szögletes zárójelbe tett kódot [K01]. A koreferencialáncokat a melléklet tartalmazza.

A koreferens viszonyok elemzése alapján a jelenségkörök vizsgálatát a **fogalmi séma** elemzésével érdemes folytatni. A főnévi és névmási anafora és katafora nemcsak a szövegvilágbeli dologra utalhat, hanem a szövegben mezoszinten kifejtett értelmi egységre is. Ez az értelmi egység többnyire egy szóban forgó fogalom, amelynek fogalmi jegyeit, sémába tartozó összetevőit fejti ki a mezoszintű rész, és ezekre utal összefoglalóan a tematikus főnév. A fogalmi séma a szöveg jelentésbeli, értelemadó összetevője, mely a szöveg mezo- és makroszintjének fontos összetevője lehet a szöveg hosszának és összetettségének függvényében. A fogalmi séma nem csak nyelvi formában reprezentálódik, bár kapcsolatban áll önmaga nyelvi reprezentációjával, mely általában nem teljes (Tolcsvai Nagy 2001: 279).

Az érvelő érettségi szövegek létrehozása során a szövegalkotó egy adott szövegimpulzus tartalmára reagál, annak tartalma mellett, illetve ellen érvel. A fogalmi séma elemzésének első lépését ezért a szövegimpulzus elemzése jelenti, ugyanis az érvelő szövegekben az idézet összetevői részben kifejtetlen, de bennfoglalt összetevőként járulnak hozzá a szövegértelemhez és jelentik a kiindulópontját a fogalmi sémák, tudáskeretek és forgatókönyvek aktiválásának.

A fogalmi séma elemzésének következő lépése a séma szövegbeli érvényesülésének vizsgálata. A séma szövegbeli érvényesülésének lehetőségei a következők (Tolcsvai Nagy 2001: 272):

- a fogalmi séma egyszerű említése (szó vagy kifejezés), amely bennfoglalással érvényesül a szövegértelemben;
- a fogalmi séma megnevezése nélkül egyes részeinek vagy egészének kifejtődése;
- a fogalmi séma megnevezésével történő kifejtés a szövegegységben.

A fogalmi sémák szövegbeli érvényesülésének vizsgálata után egy áttekintő tematikus ábra mutatja be a szövegben aktivált sémák hálózatát. A fogalmi sémák összetett formái a forgatókönyvek és a tudáskeretek, e két szempont a vezérelve a szövegekben aktivált fogalmi sémák bemutatásának.

A nyelv perspektivikus természetének korábban leírt elvei jelentik a szövegek **nézőpontszerkezet**ének vizsgálatának alapját. Az elemzés során a referenciális központ, a tudatosság szubjektuma és a semleges kiindulópont mellett a perspektivizáció és a szubjektivizáció eseteit is vizsgálom. Érvelő szövegek esetében különösen fontos az, hogy a szövegalkotó kiindulópontja mennyiben határozza meg a szöveg nézőpontszerkezetét, milyen esetekben fejeződik ki a szövegalkotó szubjektív viszonyulása a szövegegység tartalmához, illetve mely esetekben helyeződik át a tudatosság szubjektuma egy közösségre. A nézőpontszerkezet elemzésének alapját a koreferenciaelemzés jelenti, az egyes szövegmondatok elemzése alapján emelem ki az érvelő érettségi szövegekben leggyakrabban előforduló perspektívákat. Ez utóbbi szempontok az érvelés bemutatását készítik elő.

Az elemzés következő lépése a **metapragmatikai tudatosság** jelzéseinek vizsgálata. A korábban leírt jelzések közül a diskurzusdeixist és diskurzusjelölőket elemzem. E két jelenségkör segítségével válik lehetővé a szöveg szerveződésre történő reflektálás, illetve a szövegalkotói és befogadói tevékenységhez való reflexív viszonyulás kifejezése. Mindkét jelenségkör esetében fontos kiemelni, hogy a metapragmatikai tudatosság jelzéseként való működésük egy fokozati skálának megfelelően működik, egyes

elemek kisebb fokú, míg mások nagyobb fokú metapragmatikai tudatosságot fejeznek ki. Különösen igaz ez a diskurzusjelölők funkcionálisan rendkívül heterogén csoportjára.

Ebben az esetben érdemesnek tartottam a szöveg felépítését is figyelembe venni a vizsgálat során, így a bevezetés – tárgyalás – befejezés hármas felosztása is alapul szolgált az elemzésben. Ahogyan arra az előző fejezetben utaltam, ez a felépítés a retorikai hagyományokra visszavezethetően az iskolai fogalmazások sematikus tulajdonsága, és emellett a szövegszerveződés tartalmi szempontból is meghatározó (és a fogalmazástanítás során is tanított) eleme. A bevezetés – tárgyalás – befejezés hármas felosztását így a metapragmatikai tudatosság jelzéseinek vizsgálatával kötöttem össze, az elemzés szempontjai a következők voltak:

- funkciót
- hatókör
- kifejtettség mértéke.

A diskurzusjelölők esetében az eredmények összegzésében külön figyelmet szentelek annak, hogy szövegbeli használatuk hogyan járul hozzá a nézőpontszerkezet alakulásához, illetve mennyiben jelentik a perspektivizáció és a szubjektivizáció eseteit.

Az érvelő érettségi szövegek elemzésének utolsó lépése az **érvelés** szövegtani sajátosságainak jellemzése, amelyet az elemzések eredményei alapján a következő jelenségkörök segítségével mutatom be:

- fogalmi sémák
    - tudáskeret
    - forgatókönyv
- nézőpontszerkezet
    - nézőpont
    - perspektivizáció
    - szubjektivizáció
- metapragmatikai tudatosság jelzései.

A dolgozat terjedelmi korlátai nem teszik azt lehetővé, hogy a 16 dolgozat komplex elemzését bemutassam a dolgozatban, ezért az elemzés eredményeinek összefoglalása során a következőképp járok el. A korefenciaelemzéseket a melléklet tartalmazza, csakúgy, mint a koreferencialáncokat. Az elemzések kiértékelésekor egy dolgozatot mutatok be részletesen, a többi dolgozat elemzésének eredményeit pedig összefoglalom. A fogalmi sémák esetében a szövegimpulzus vizsgálatát követően szintén egy dolgozat

forgatókönyvét és tudáskeretét elemzem, majd leírom azt, hogy a további dolgozatokban milyen, az elemzett dolgozatok tükrében tipikusnak tekinthető forgatókönyvek és tudáskeretek aktiválódtak. A nézőpontszerkezet elemzése során egy dolgozat elemzését mutatom be részletesen, elsősorban azzal a céllal, hogy a nézőpontszerkezetek váltakozásának szerepét megvilágítsam, majd arra térek ki, hogy milyen további nézőpontok jelennek meg a további dolgozatokban és azok milyen funkciót töltenek be. A metapragmatikai tudatosság jelzései esetében a diskurzusdeixis és a diskurzusjelölők funkcióit mutatom be az elemzett dolgozatokból hozott példák segítségével, majd táblázatos formában összegzem ezeket a szövegegységek eloszlásának szempontjából. Az elemzés utolsó szempontjának, az érvelésnek a jellemzése során ennek sajátosságait a vizsgált jelenségkörök meghatározó eredményei alapján összegzem.

4. Érvelő szövegek szövegtani/szövegtipológiai elemzésnek eredményei

4. 1. Koreferencia

Az alábbiakban a korábbi alfejezetben leírt módszer alapján történt koreferenciaelemzések eredményeinek az összegzésére kerül sor. Az érvelő érettségi szövegek szövegmondatonként történő, kiegészítésekkel, kommentárokkal és koreferenciaindexekkel ellátott elemzését a melléklet tartalmazza. Az eredmények kiértékelését három szempont alapján végeztem el. A koreferens viszonyokat elsőként nyelvi kifejtettségük alapján, ezt követően pedig hatókörük jellemzem, majd a koreferencialáncokat mutatom be.

4. 1. 1. A koreferencia kifejtettsége

A koreferens viszonyok nyelvi kifejtettségének a következő megvalósulásai lehetnek:

- Ø+INF
- névmási – PRO
- fogalmi szójelentésen alapuló – N, ADJ, ADV, V.

Az alábbi alfejezetekben e három szempont alapján mutatom be a koreferens viszonyokat.

4. 1. 1. 1. A Ø+INF nyelvi kifejtettségű koreferens viszony

A Ø+INF nyelvi kifejtettségű koreferens viszonyok kapcsán az első legfontosabb megállapítás az érvelő érettségi szöveg elemzése alapján az E/1. és a T/1. Ø+INF nyelvi elem. Mindkettő deiktikusan a szövegvilág, a beszédesemény alapján, a szövegalkotó és a szöveg befogadója számára egyaránt értelmezhető, így minden további említése a szövegben anaforikusnak tekinthető. A szövegbeli elhelyezkedésüket illetően is megerősítést nyer ez a megállapítás, ugyanis általában szövegkezdő pozícióban, a szöveg első mondatainak valamelyikében fordulnak elő először. Ez a megállapítás érvényes az E/1. és a T/1. birtokos személyjelekre is, melyek szintén az „én" és a „mi" elemekkel referálnak. Az előbbi az esetek többségében a szövegalkotói perspektívát jelöli, míg az utóbbi egy közösségben nevezi meg a nézőpontot.

(1) *Esszémben az előzőekben megadott vélemény mellett fogok érvelni, hiszen ez a probléma egyre jelentősebb méreteket ölt.*
(2) *Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó véleményével részben egyetértek.*
(3) *Ha a régi, nagy klasszikusokat nézzük, véleményem szerint nem beszélhetünk veszélyről, hiszen a szóban forgó írók, költők már halottak, így például megélhetésük nem kerül már veszélybe, továbbá az eltelt évtizedek, évszázadok során nevük annyira beivódott már a köztudatba, hogy onnan nagyon nehéz lenne eltörölni.*
(4) *Hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma, ebben sajnos egyet kell értenem Spiró Györggyel.*

A Ø+INF nyelvi kifejtettségű koreferens viszonyok a további esetekben általában a szövegmondaton belül referálnak egy adott elemmel (5), illetve a megelőző szövegmondat egy elemével (6), irányukat tekintve többnyire anaforikus elemekről van szó.

(5) *Sok gyerek nyilatkozta azt, hogy ez a sorozat szerettette meg vele az olvasást, emiatt olvas el újabb és újabb könyveket.*
(6) *A bátyám és a nővérem világ életükben minden kötelező olvasmányt elolvastak. Ennek eredménye az lett hogy mindketten hatalmas műveltségi szintre tettek szert, és emellett minden téren legyen az politikai, tudományos vagy akármilyen, állást tudnak foglalni, sőt vitában szinte bárkit meggyőznek igazukról.*

A Ø+INF nyelvi kifejtettségű koreferens viszonyok kapcsán a szövegekben előfordul olyan eset is, amelyekben a referálás nem egyértelmű, mert a szövegmondatot megelőző vagy azt követő szövegmondatban nincs olyan elem, amellyel a Ø+INF nyelvielem referálna. Ezekben az esetekben és a szövegben aktivált fogalmi séma, tudáskeret vagy forgatókönyv alapján értelmezhető a koreferens viszony. A (7) példában az *állítják szembe* T/3. Ø+INF nyelvi elem az OKTATÁS által megnyitott fogalmi séma értelmezési tartományában értelmezhető, *tanárok* elem 6 szövegmondattal később kerül megnevezésre.

(7) *Ez a felállás azonban csak az előbbi megközelítésben szerencsés, hiszen így pont a fiatalabb, kevesebbet olvasott, éretlenebb diákot állítják szembe a legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művekkel.*

4. 1. 1. 2. A névmási kifejtettségű koreferens viszony

A névmási kifejtettségű koreferens viszonyok közül a leggyakrabban a mutató névmások fordulnak elő. Ezek rendszere kettős rendszert alkot: a közelre és a távolra mutatás rendszerét, ez ikonikus jelleggel valósul meg a közel kategóriáját jelölő magas és a távol kategóriáját jelölő mély hangrendű formák által (Laczkó 2008a: 315). Ez nemcsak a közelre és távolra mutatás, hanem az iránnyal is kapcsolatban áll, az anaforikus és kataforikus iránnyal. Az előbbi többnyire a magas hangrendű, az utóbbi a mély hangrendű mutató névmásokkal realizálódik. Így a (8) példában az *azt* mutató névmás a szövegmondat *az irodalomnak milyen szerepet szánnak* elemére mutat rá.

(8) *Szerintem azt kéne központilag és egységesen eldönteni, hogy az irodalomnak milyen szerepet szánnak.*

Szintén erre példa a (9) mondat, amelyben az *itt* mutató névmás az előző szövegmondat egységére, a „meg lehet nézni a TV-ben a műveket”-re mutat rá.

(9) *Itt azonban visszajutottunk a szülői felelősség gondolatához, hisz hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat otthon nem olvassa el.*

Ettől eltérően a mély hangrendű mutató névmás iránya is lehet anaforikus, mint azt a (10) példa mutatja, amelyben az *azt* mutató névmás a *XXI. század* elemre mutat rá:

(10) *A XXI. század életmódja gyorsabb, mint az azt megelőző koroké, és a felgyorsult életvitel mellett kevesebb idő marad olyan tevékenységekre, mint az olvasás, ami másodrendűvé vált más programokhoz viszonyítva, ezért sok mai fiatal abban a kevés időben sem olvas, amikor megtehetné.*

A mutató névmási koreferens viszony mellett gyakran áll fogalmi szójelentésen alapuló koreferens elem. Ezek szerepe a nyomatékosítás, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ugyanis ismétlésen vagy szinonimán alapul, így a (11) példában is, amelyben az *ezen a szinten* elem a megelőző szövegmondat *középiskola/gimnázium szintje* elemmel referál, arra mutat rá.

(11) *Ezen a szinten kapna átfogóbb képet a gyermek, illő lenne, hogy ne csak rákényszerüljön, de élvezze is a kötelező olvasmányt.*

A mutató névmások mellett határozószói névmások is előfordulnak a szövegekben, erre szolgál a (12) mondat példaként. Az *akkor* a szövegmondaton belül a *tizenöt évesen* elemre mutat rá.

(12) *Tizenöt évesen újraolvasva már tudtam értékelni és a korábban unalmasnak tűnő történet akkor különösen tetszett.*

4. 1. 1. 3. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony

A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok esetében érdemes vizsgálni a szemantikai interferencia típusait. A leggyakoribb az ismétlésen alapuló koreferens viszony, mint a (13) példában az *olvasás* elem a megelőző szövegmondat *olvasás* elemével referál.

(13) *Ám úgy gondolom, számos módon lehetne ösztönözni az olvasást, művelődést.*

A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok alapja szinonima is lehet. A (14) példában az *író* a szöveg *Spiró György* elemével referál, a (15) szövegmondat *Spiró György elmélete* a szöveg korábbi *Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó*

véleménye elemével, a (16) szövegmondat *művelődés* eleme pedig egy korábbi szövegmondat *műveltséget* elemével referál.

(14) *Ám mindezek ellenére az író véleményével néhány ponton vitába lehet szállni.*
(15) *Szerintem pedig ezen a ponton bukik meg Spiró György elmélete, persze nem állítom, hogy a szókincs aktualizálása nem könnyítené meg a diákok dolgát, de szerintem az élőlábban, számokkal vagy csillagokkal jelölt szómagyarázatok segítségével már mindenki el tud olvasni egy nehezebb nyelvezetű művet is.*
(16) *Ám úgy gondolom, számos módon lehetne ösztönözni az olvasást, művelődést.*

A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok alapja alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszony is lehet. A *Mester és Margarita Bulgakovtól* a *XX. század egy remekműve* elemmel (17), a *nem kötelező és éppen felkapott könyveket* elemmel a *Harry Potter,* a *Narnia krónikái,* az *egyes fantasy könyvek,* a *Sorstalanság* elemek (19), *Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét* és *Homérosz Odüsszeiáját* a (18) szövegmondatban a *klasszikusok* elemmel referál.

(17) *Szerintem belátható, hogy egy 8-9. osztályos, a komolyabb szépirodalommal még csak ismerkedő diáknak könnyebb, élvezetesebb olvasmány lenne a XX. század egy remekműve, például a Mester és Margarita Bulgakovtól, mint a homéroszi eposzok.*
(18) *Hogy egy újabb, személyes élménnyel kapcsolatos példát említsek: körülbelül hét-nyolc éves lehettem, amikor karácsonyra megkaptam Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét és Homérosz Odüsszeiáját.*
(19) *Viszont nem kötelező és éppen felkapott könyveket sokat olvasnak a fiatalok, az író állításával ellentétben, persze lehet, hogy ezek éppen a filmfeldolgozás miatt válnak népszerűvé. Ilyen például a Harry Potter, a Narnia krónikái, egyes fantasy könyvek, de komolyabbat is említsek, a Sorstalanság is.*
(20) *Az iskola egy politika, eszmei célt tűz ki magának a legtöbbször. Ilyen például a nemzeti művészet műveltetése, és ennek okán, a régi magyar művek népszerűsítésére való törekvés.*

A fogalmi séma is lehet alapja a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonynak, mint a (21) példában a *megoldás* a PROBLÉMA forgatókönyve alapján aktivált fogalom, így a

szövegmondatban történő megnevezése mint fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony értelmezhető.

(21) *Mi tehát a megoldás?*

A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok értelmezését egyes esetekben a kontextus teszi lehetővé. A (22) példában a *polcok között* elem a *könyvtár* elemmel referál, a (23) példa *példa* eleme a megelőző szövegmondat *olvasás, művelődés ösztönzésének módja* elemmel referál. A (24) példában a *nekem ill., rólam szól elem* és az *egy felnőtt, egy irodalmár mondja el a véleményét rólunk fiatalokról, laikusokról azaz egyszerű olvasókról* elemek az előző szövegmondat *több okból* elemével referál ilyen módon.

(22) *A kicsik először csak a gyereksarokkal ismerkednek meg, diákkorukban már a szépirodalmi műveket is keresik, felnőttkorukban pedig már otthonosan mozognak a polcok között, mikor egyetemi tanulmányaikhoz keresnek segédanyagot, vagy egy adott témában akarnak jobban elmélyülni.*
(23) *Történelemből vett példa lehet a klebersbergi kultúrpolitika az 1920-as évek Magyarországán.*
(24) *Részint mert nekem ill., rólam szól, részint pedig azért mert egy felnőtt, egy irodalmár mondja el a véleményét rólunk fiatalokról, laikusokról azaz egyszerű olvasókról.*

4. 1. 2. A koreferencia hatóköre

A Ø+INF nyelvi kifejtettségű koreferens viszonyok kapcsán a hatókör vonatkozásában megállapítható, hogy amennyiben azok E/1. vagy T/1. Ø+INF nyelvi elemek, a szöveg nagyobb szövegegységeire kiterjedő hatókörrel bíró elemekről van szó. Ennek oka abban keresendő, hogy ezen koreferens viszonyok értelmezésének az alapját a beszédhelyzet adja, és ennek következtében mind a szövegalkotó, mind a szöveg befogadója számára könnyen értelmezhető, a szöveg egészében aktivált fogalmakról beszélhetünk. További Ø+INF nyelvi kifejtettségű koreferens viszonyok hatóköre többnyire az adott szövegmondaton belül marad, ritkábban néhány szövegmondat terjedelmű. Ez utóbbi eset akkor fordul elő, ha a szövegben többször is említett elemmel referálnak. Egy ettől eltérő esetet szemléltet a (25) példa, amelyben az *elviszik* T/3. Ø+INF

nyelvi eleme egy olyan elemmel, a „tanárok” elemmel referál, amely a szövegben 27 szövegmondattal korábban fordul elő. A T/3. Ø+INF nyelvi elem értelmezése mégsem jelent nehézséget, mert az ISKOLA sémájának köszönhetően a fogalom aktiváltsága megmaradt.

(25) *Vannak iskolák, ahol már az első osztályos gyerekeket elviszik (tanárok) könyvtárlátogatásokra.*

A névmási kifejtettségű koreferens viszonyok esetében a hatókör néhány mondat terjedelmű, irányukat tekintve többnyire anaforikus elemekről beszélhetünk, amelyek a megelőző szövegmondatok egyikének elemével referálnak, mint a (26) példa *ehhez* mutató névmási eleme.

(26) *Először a fiatalok olvasási szokásairól és a probléma méretéről írnék. Ehhez az Édesapám és az öcsém, az ismerőseim, valamint a saját szokásaimat fogom alapul venni.*

A névmási kifejtettségű elemek körében érdemes kiemelni azokat, amelyek diskurzusdeixisként is funkcionálnak a szövegben, ezek hatóköre ugyanis többnyire nagyobb szövegegységnyi terjedelmű, akár az egész szövegre is rámutathat. Erre példa a (27) *előbbi* eleme, amely több bekezdéssel korábban említett elemre mutat rá.

(27) *Az előbbi téma kapcsán felmerül az a kérdés, hogy vajon miért is olvasnak kevesebbet a fiatalok.*
(28) *A korábban említetteket összegezve véleményem szerint, a Spíró György által megfogalmazott probléma csak a jéghegy csúcsa, az arra adott megoldás pedig látszati gyógyír.*

A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok hatóköre változatos. Néhány szövegmondat terjedelmű is lehet, de több bekezdésen át is érvényben maradhat. Az elemzések alapján az az eredmény született, hogy a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alapja, az ismétlés, a szinonima, az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszony, a kontextus, nem befolyásolja azt, hogy milyen hatókörrel bír az adott koreferens viszony.

4. 1. 3. A koreferencialáncok

Az érvelő érettségi szövegek szövegmondatonként történő, kiegészítésekkel, kommentárokkal és koreferenciaindexekkel ellátott elemzése a koreferencialáncok kiértékelésének alapjául is szolgált. Az egyes dolgozatokhoz készített ábrák az érvelő érettségi szövegek koreferencialáncait tartalmazzák, a koreferáló elemek megnevezése mellett feltüntettem a szövegmondat számát is, amelyben az elem előfordul. A koreferencialáncok közül azokat emeltem ki, amelyek vagy az egész szövegben megjelennek, vagy a forgatókönyv, vagy pedig a tudáskeret által aktivált fogalmakhoz tartoznak. A koreferencialáncok leggyakoribb elemei az érvelő szövegekben a következők voltak:

- az idézet (*Spiró György állásfoglalása*, *vélekedése*, *véleménye*, *Spiró György által felvetett probléma*, *magyar irodalom válsága*, *irodalomolvasás és írás helyzete napjainkban*, *„A magyar irodalom veszélyben van.”*);
- az *olvasás*;
- a *könyv* (*irodalom*, *klasszikus mű*, *magyar irodalom*);
- a *gyermek* (*fiatal*, *diák*).

A koreferencialáncok elemei nagy arányban fogalmi szójelentésen alapulnak, a koreferens viszonyok között ritkábban fordul elő névmási referálás. Ez utóbbi esetben a koreferens viszony hatóköre néhány mondat terjedelmű, ahogyan ezt a szövegmondatok száma mutatja.

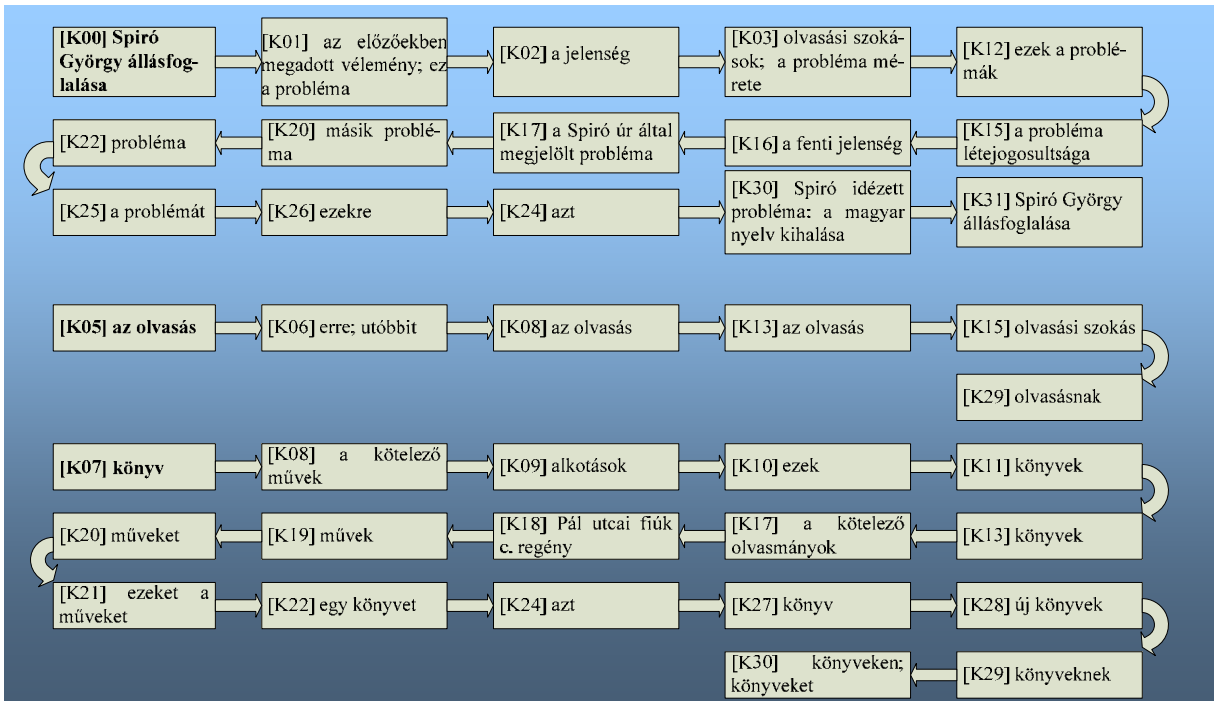

1. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

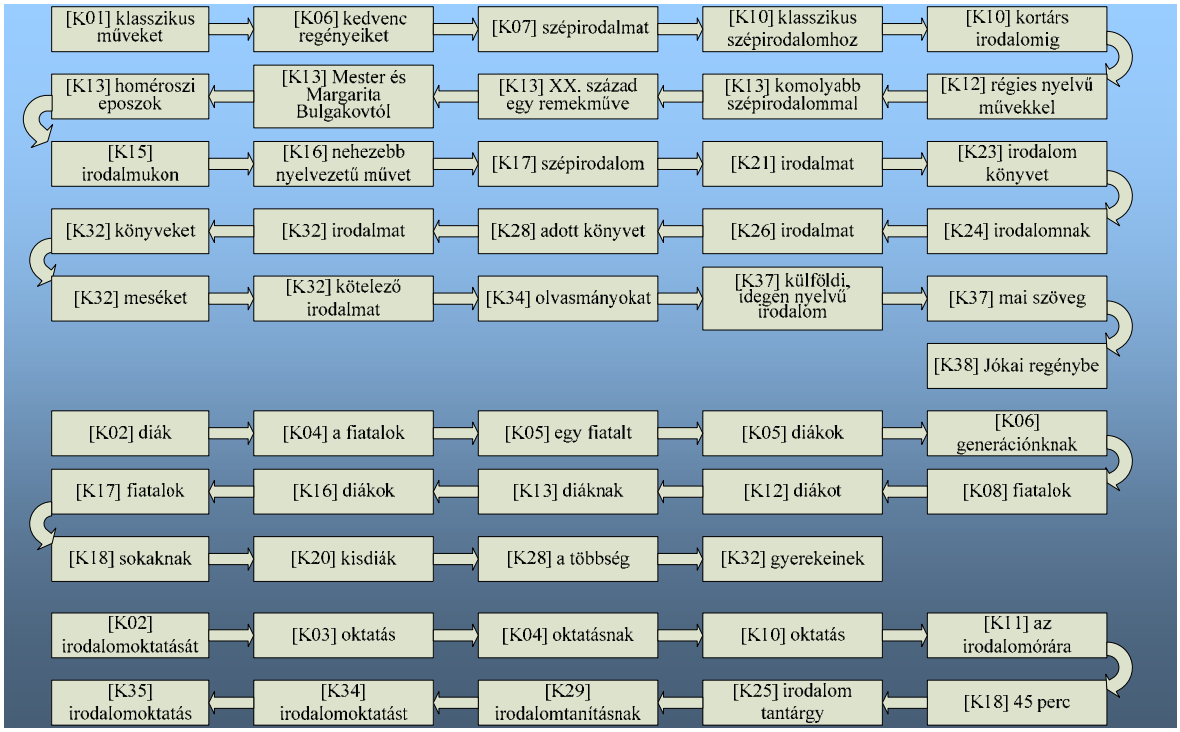

2. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

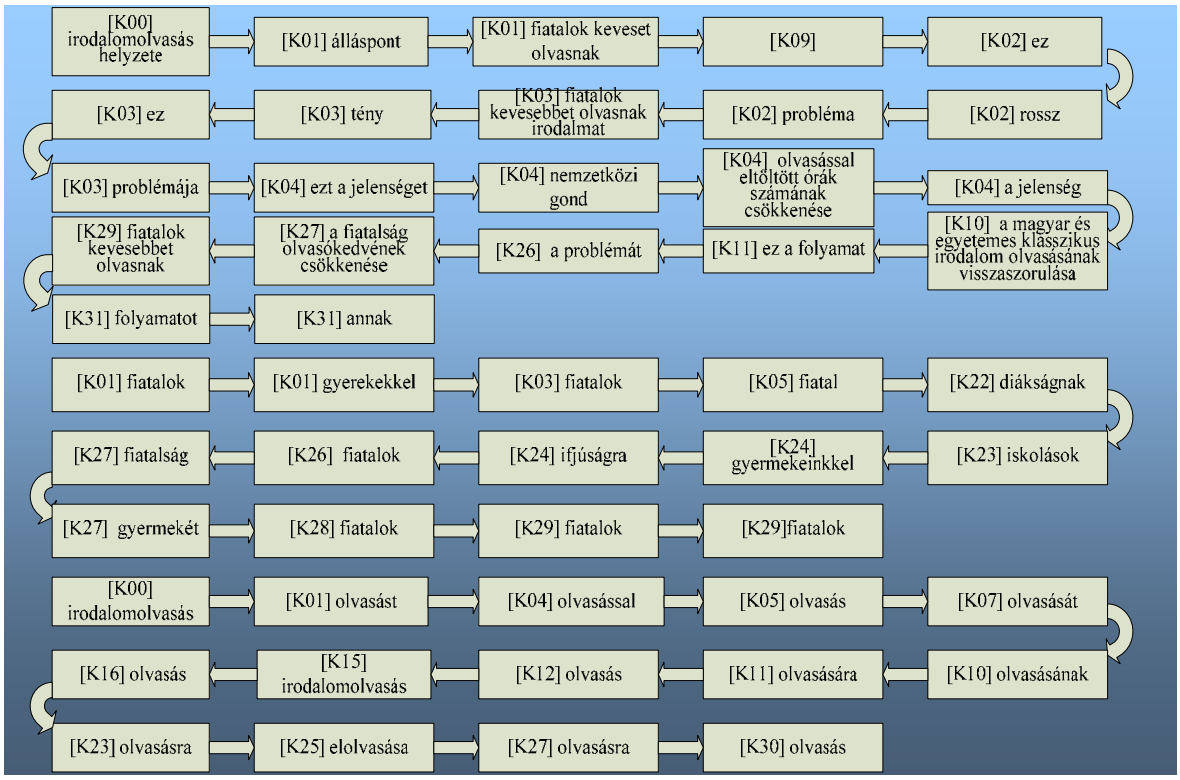

3. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

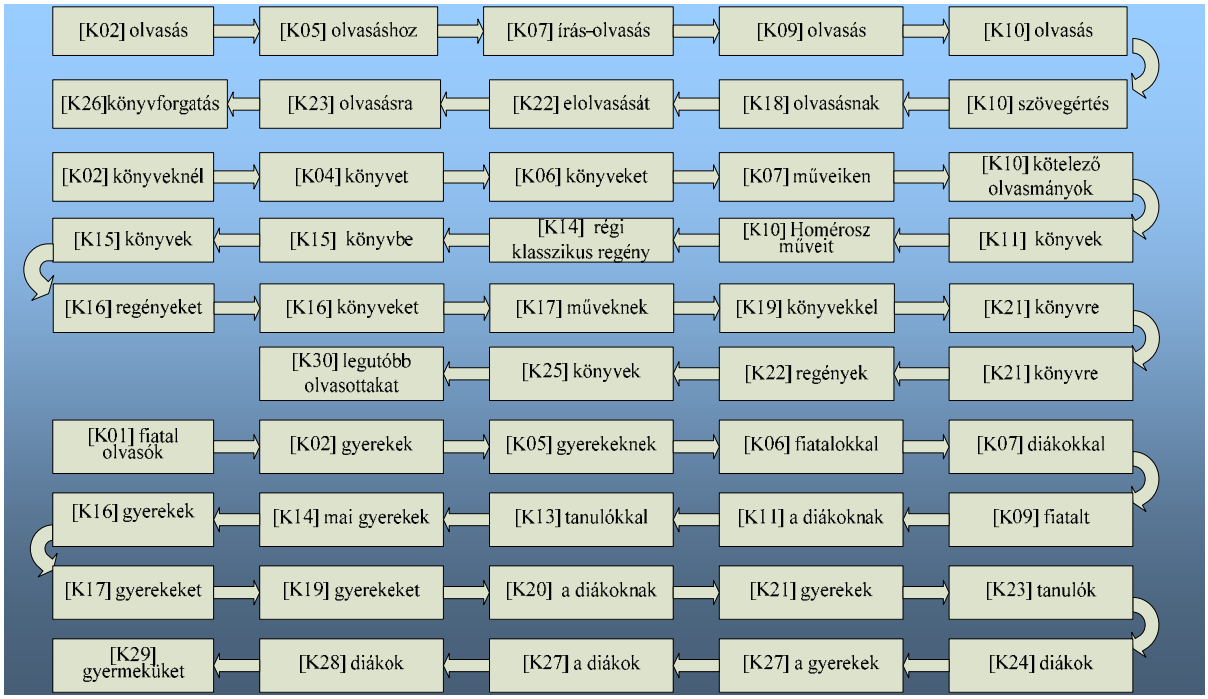

4. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

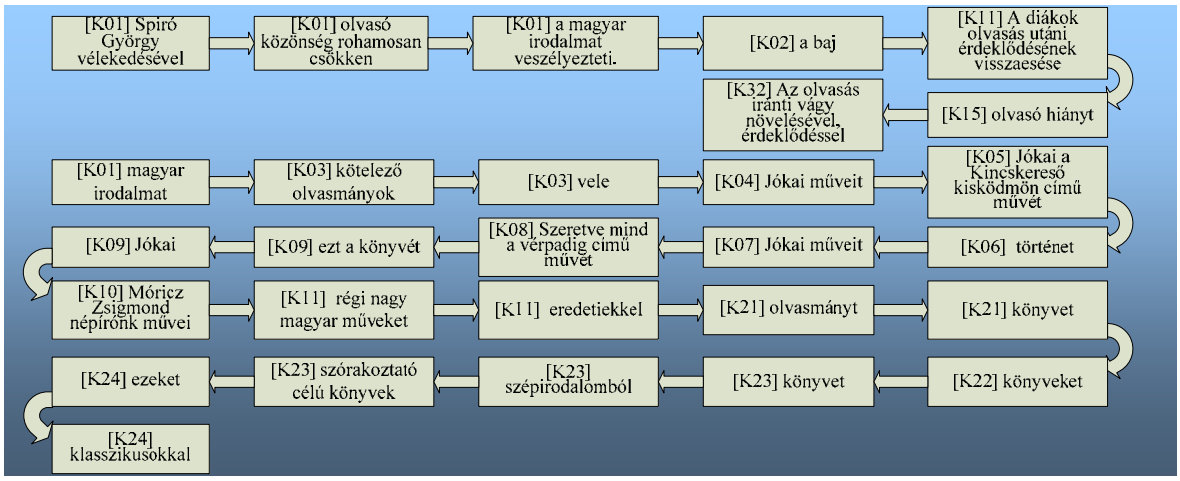

5. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

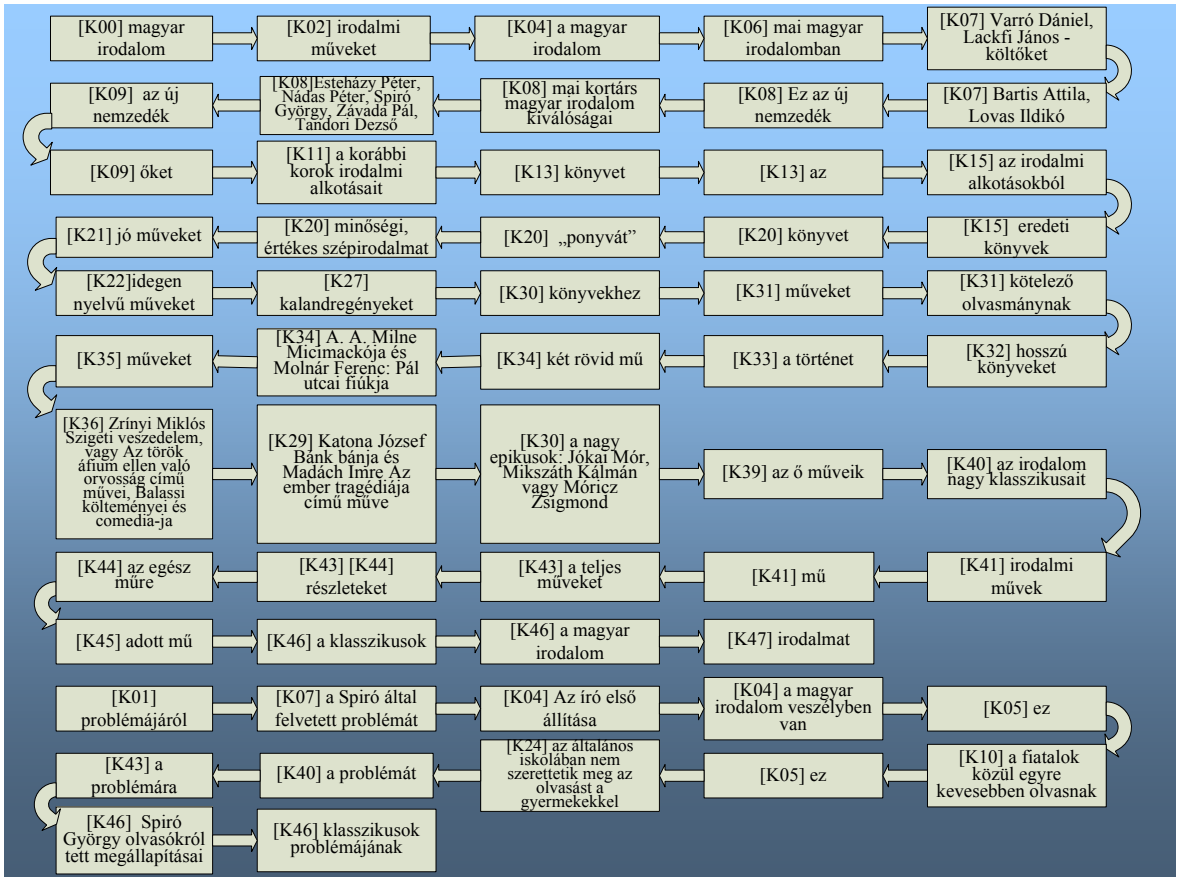

6. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

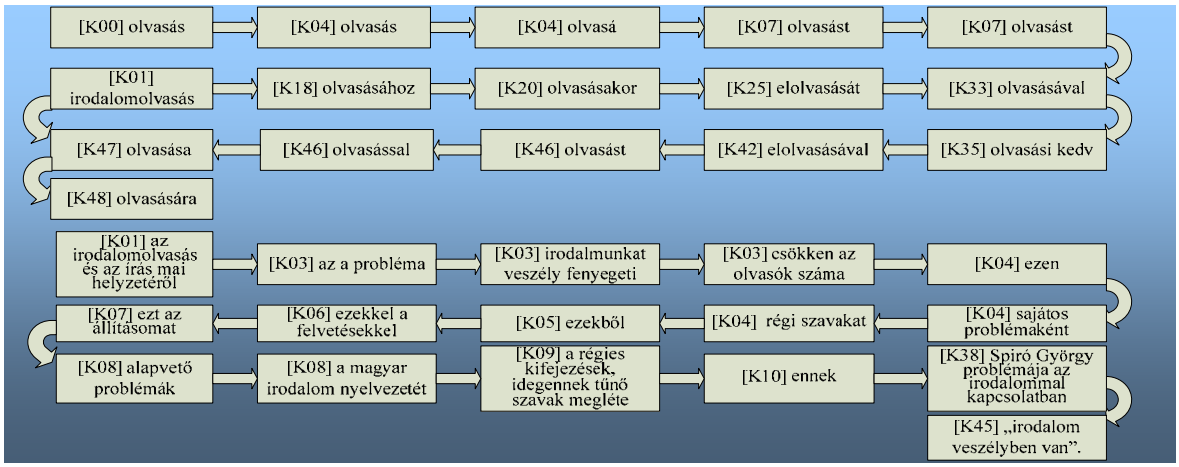

7. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai a)

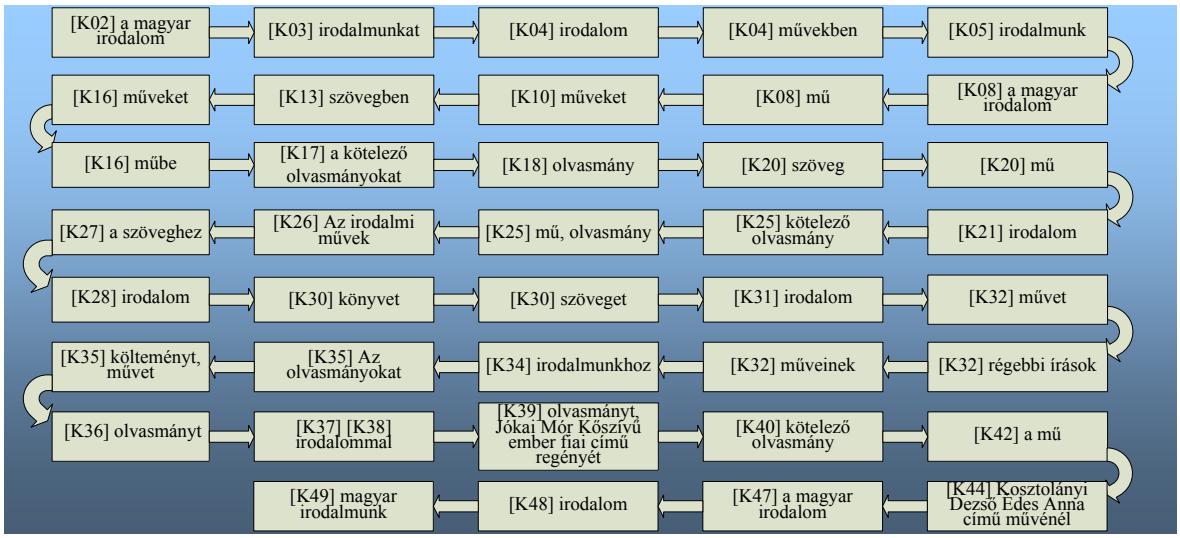

7. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai b)

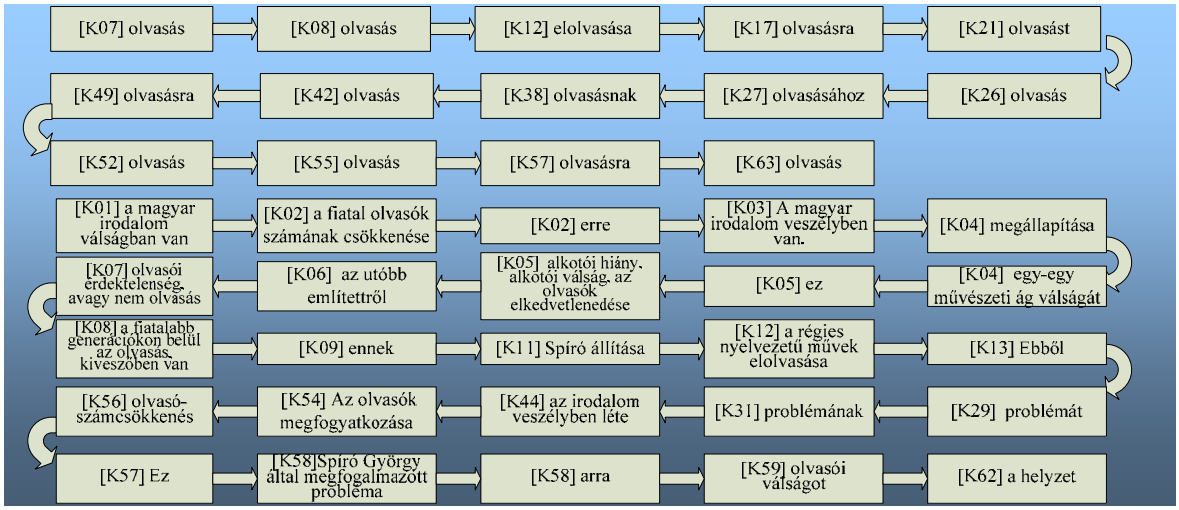

8. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

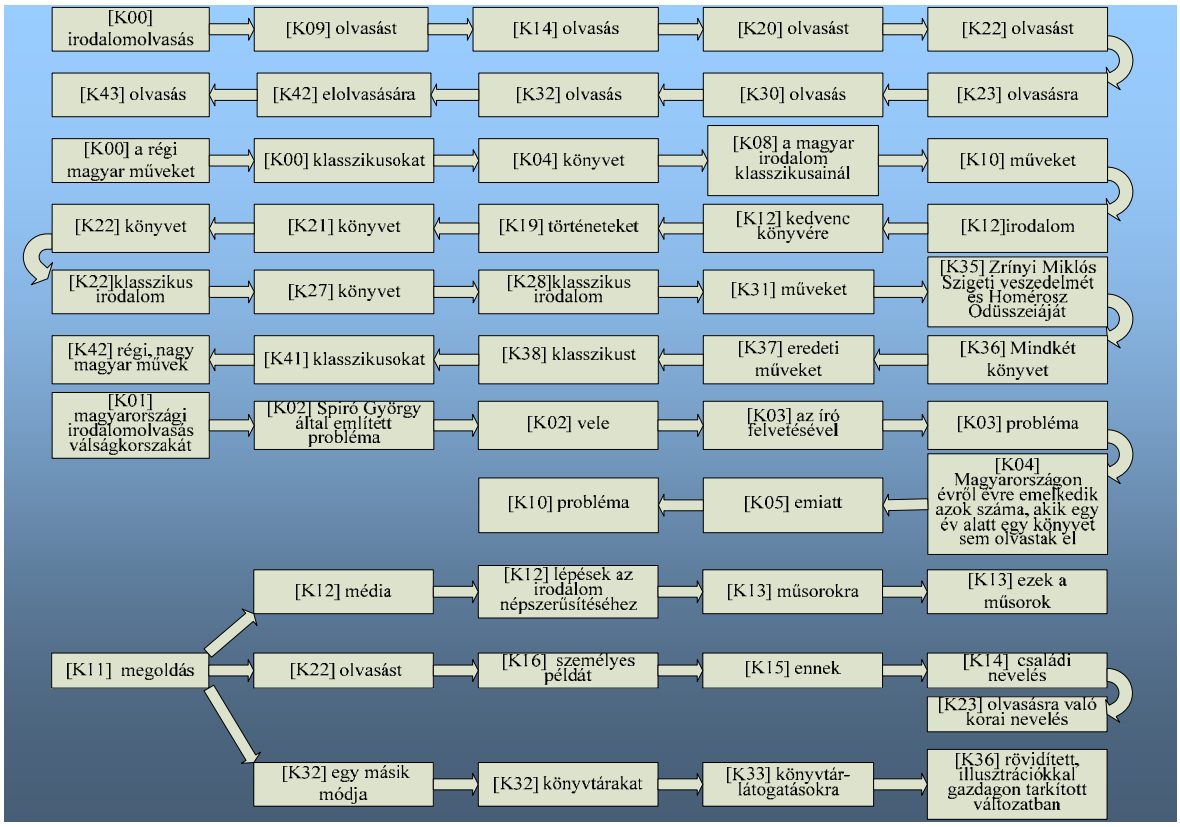

9. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

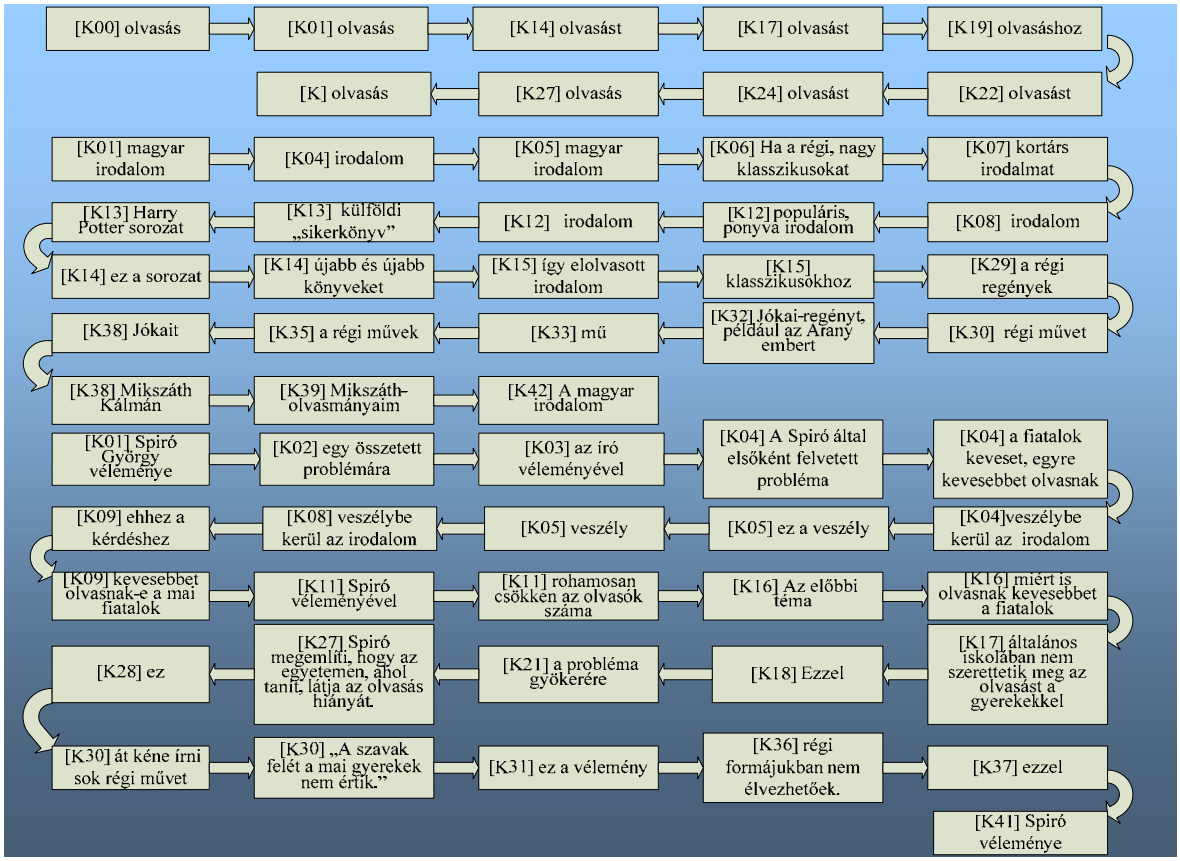

10. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

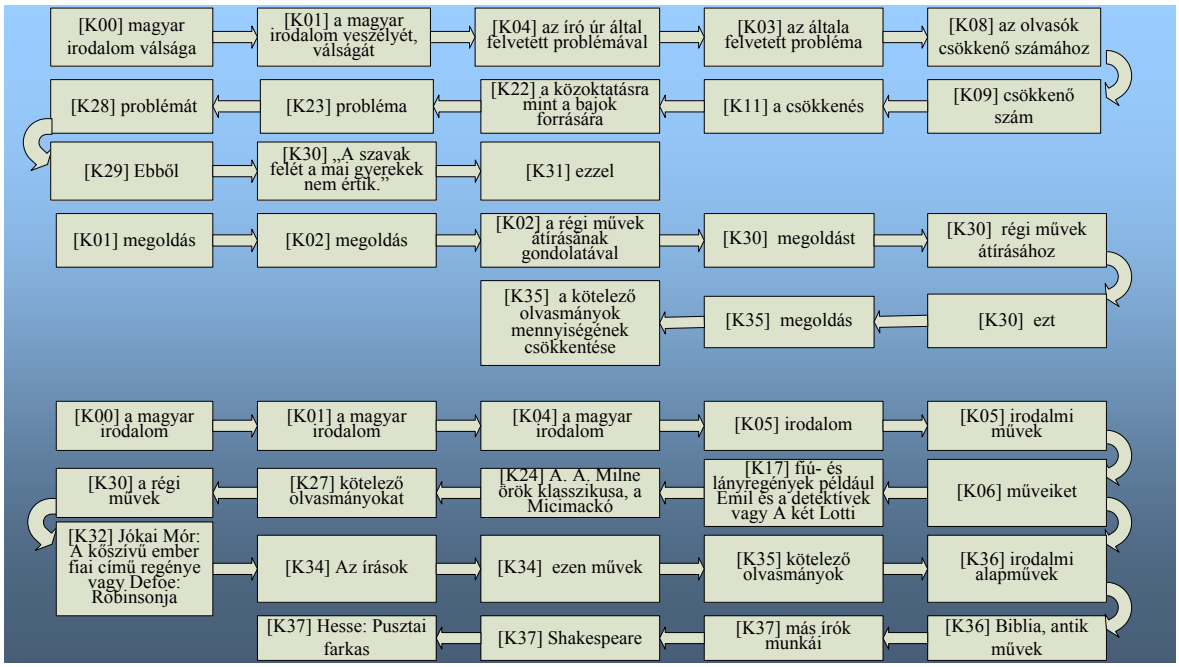

11. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

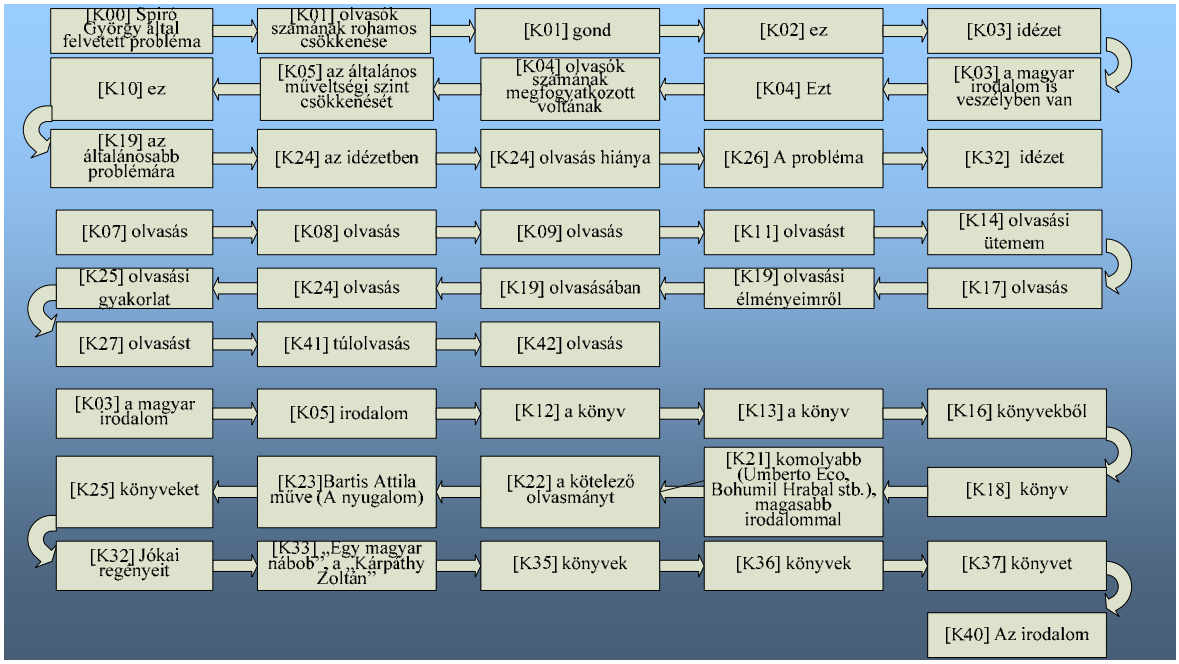

12. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

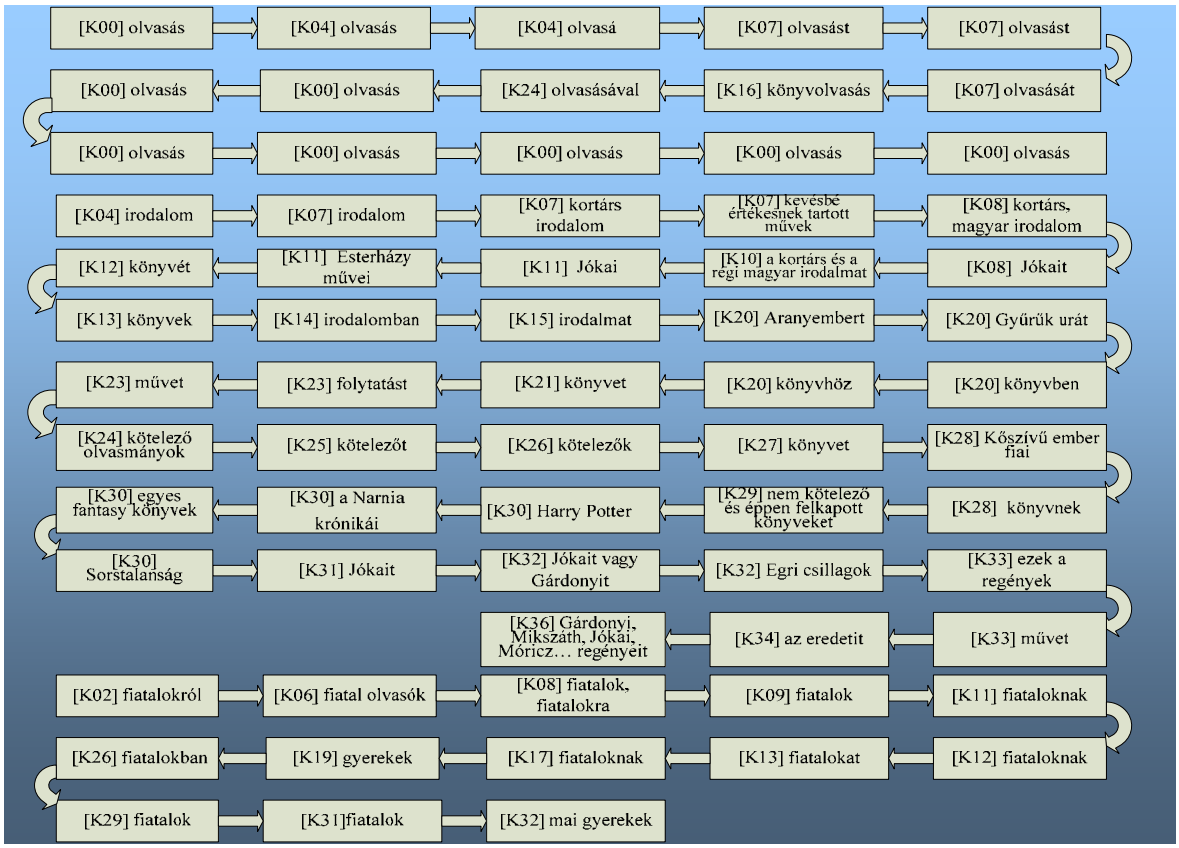

13. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

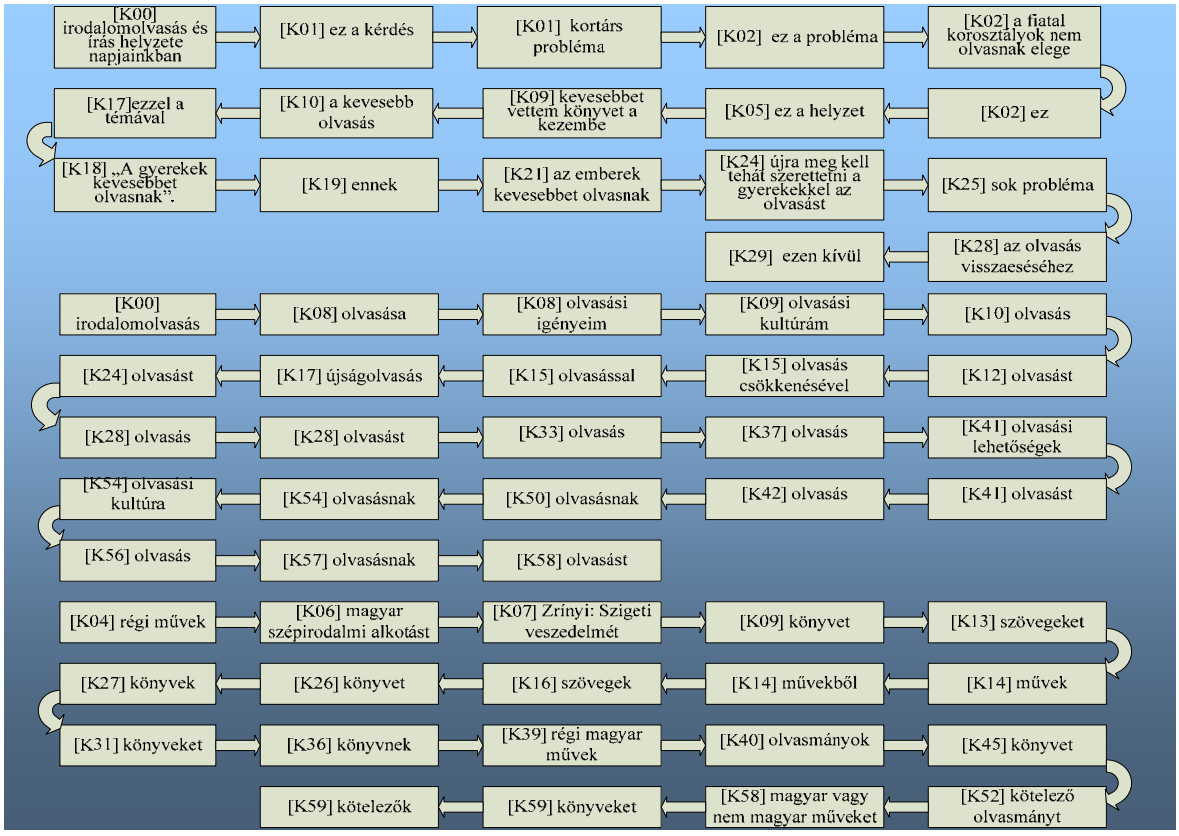

14. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

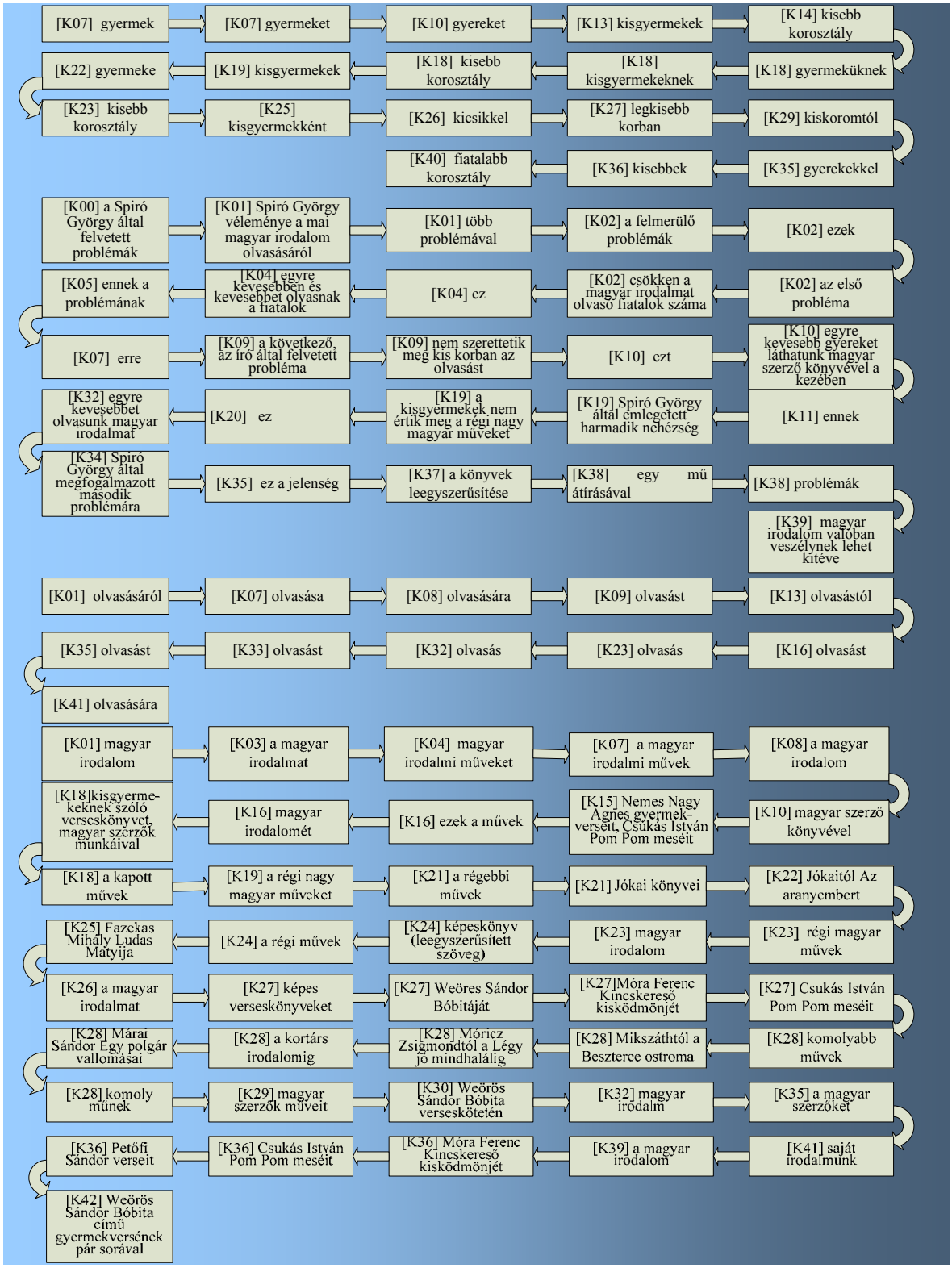

15. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

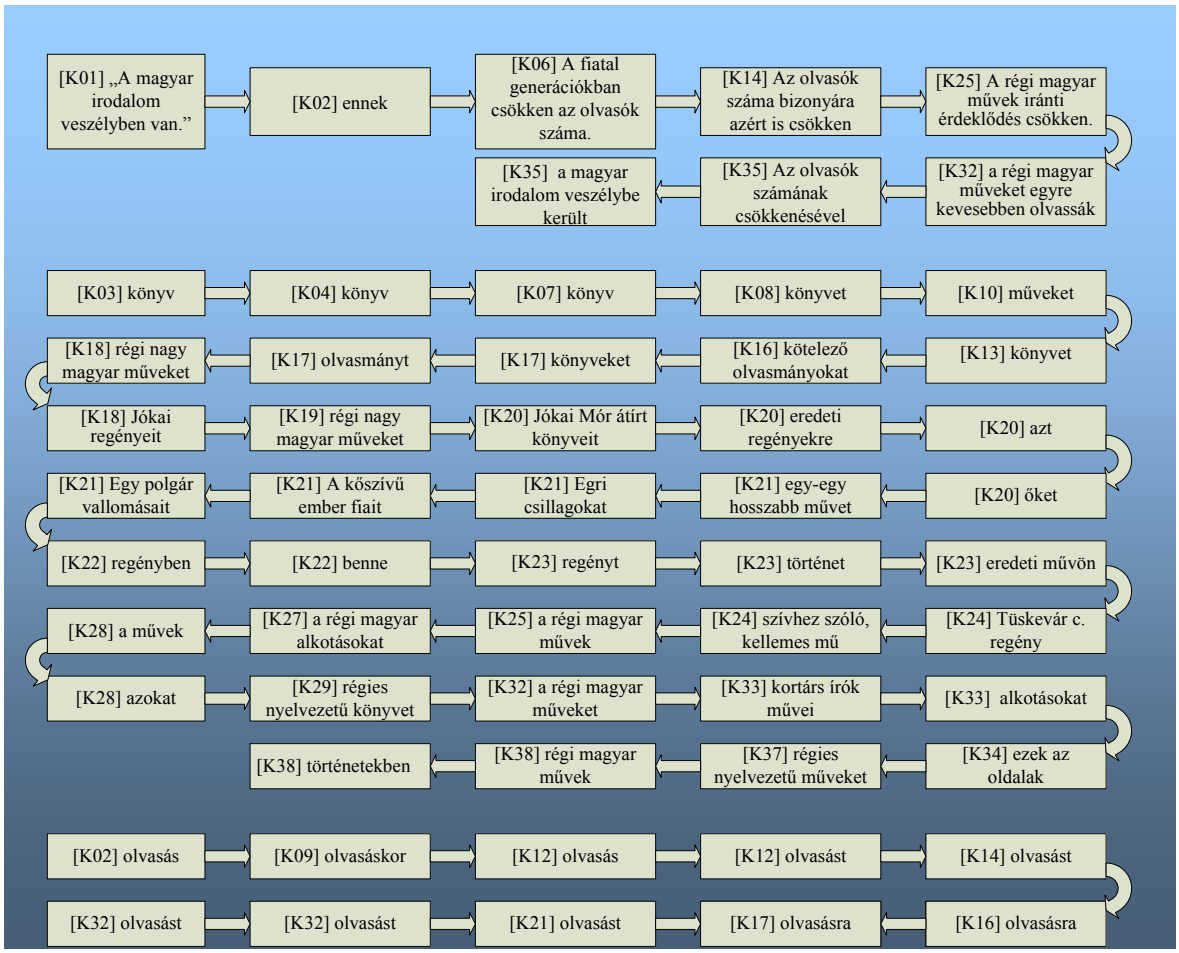

16. számú érvelő érettségi szöveg koreferencialáncai

11. ábra Az érvelő érettségi szövegek koreferencialáncai (1-16)

4. 2. Fogalmi séma

4. 2. 1. A szövegimpulzus fogalmi sémái

Az érvelő érettségi szövegek fogalmi sémáinak elemzése előtt érdemes annak a szövegimpulzusnak az elemzését elvégezni, amelyek alapján a szövegek készülnek. Ennek az az oka, hogy az idézetben aktivált fogalmi sémák jelennek meg az érvelő szövegekben is: az idézet összetevői részben kifejtetlen, de bennfoglalt összetevőként, részben pedig kifejtett összetevőként járulnak hozzá a szövegértelemhez és jelentik a kiindulópontját a fogalmi sémák, tudáskeretek és forgatókönyvek aktiválásának. A szövegimpulzusként szolgáló Spiró-idézet a következő:

„A nyelvvel kapcsolatban különben az jut eszembe, hogy a magyar irodalom veszélyben van, mert rohamosan csökken az olvasók száma a fiatal generációkban. Régóta tanítok az egyetemen, ott is látom. A baj az, hogy az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel. Meggondolandó, nem kéne-e átírni egy csomó régi magyar irodalmi művet, például Jókai regényeit, hogy lehessen őket élvezni. A szavak felét a mai magyar gyerekek nem értik."

A Spiró-idézet a PROBLÉMA forgatókönyvét aktiválja, a fogalmi séma megnevezése nélkül a séma egyes részei kerülnek kifejtésre. A PROBLÉMA forgatókönyvének tematikus rendeződését szemlélteti a 11. ábra:

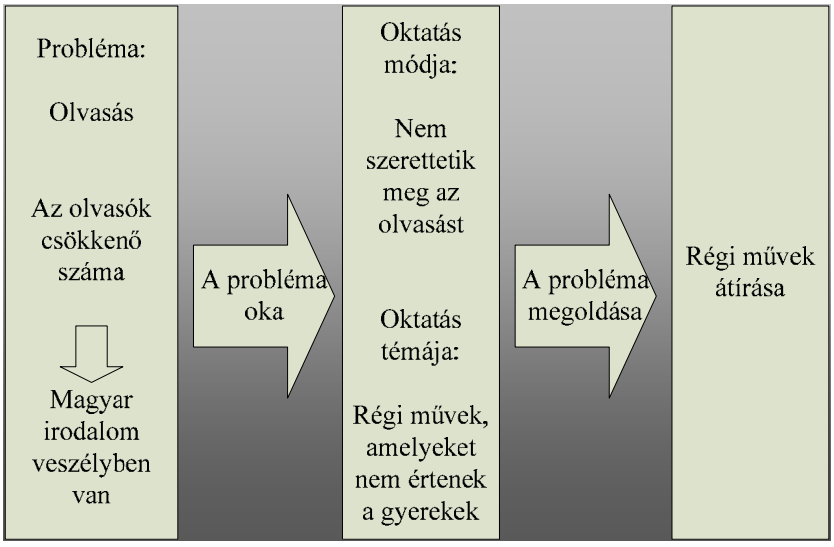

12. ábra A PROBLÉMA forgatókönyve a szövegimpulzus alapján

A PROBLÉMA forgatókönyve a következőképpen tematizálódik az idézetben: PROBLÉMA megnevezése „a magyar irodalom veszélyben van", „az olvasók csökkenő száma" mellett a PROBLÉMA két OKA jelenik meg, valamint a probléma MEGOLDÁSA, ekként szolgálhat a régi művek átírása. Az érvelő érettségi szöveg is hasonlóan épülnek fel, a PROBLÉMA forgatókönyve e séma szerint jelenik meg.

A PROBLÉMA forgatókönyve mellett az OLVASÁS tudáskerete aktiválódik az idézetben, ez részleges kifejtést kap a szövegegységben. Az alábbi tematikus ábra a tudáskeret azon összetevőit szemlélteti, amelyek a szövegben nyelvi kifejtést kapnak. Az érvelő érettségi szövegek legdominánsabb tudáskerete is az OLVASÁS tudáskerete, ennek különböző összetevői aktiválódnak, melyek kiindulópontját az idézet alábbi sémája jelenti.

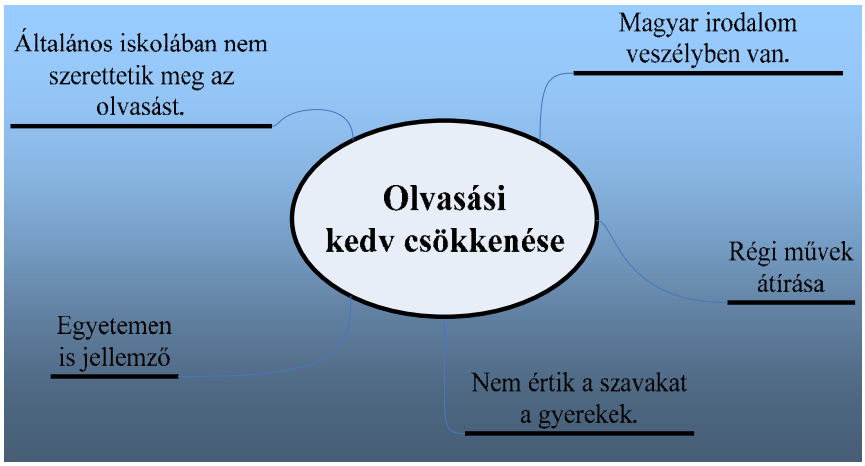

13. ábra Az OLVASÁS tudáskerete a szövegimpulzus alapján

4. 2. 2. Forgatókönyv

Az érvelő érettségi szövegek forgatókönyvének elemzését az alábbiakban tematikus ábrák szemléltetik. A tematikus ábrák a szövegimpulzus által aktivált fogalmi sémának, a PROBLÉMA forgatókönyvének egységeit tartalmazzák, sematikusan a PROBLÉMA megnevezését, a PROBLÉMA OKÁT és az arra kínált MEGOLDÁSOKAT.

A forgatókönyv elemzésével kapcsolatban a legfontosabb megállapítás az, hogy a szöveg lineáris elrendeződése nem követi tematikus ábrák lépéseit, mind a probléma okának kifejtésére, mind pedig a megoldási javaslatok megnevezésére a szöveg különböző helyein kerül sor.

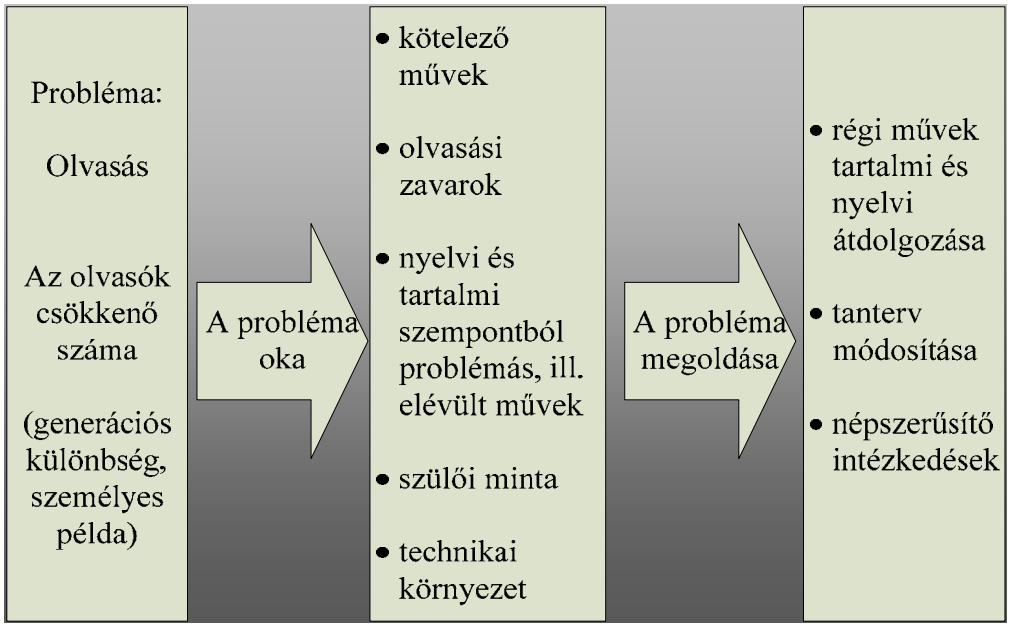

A PROBLÉMA forgatókönyve az 1. számú érvelő érettségi szöveg alapján

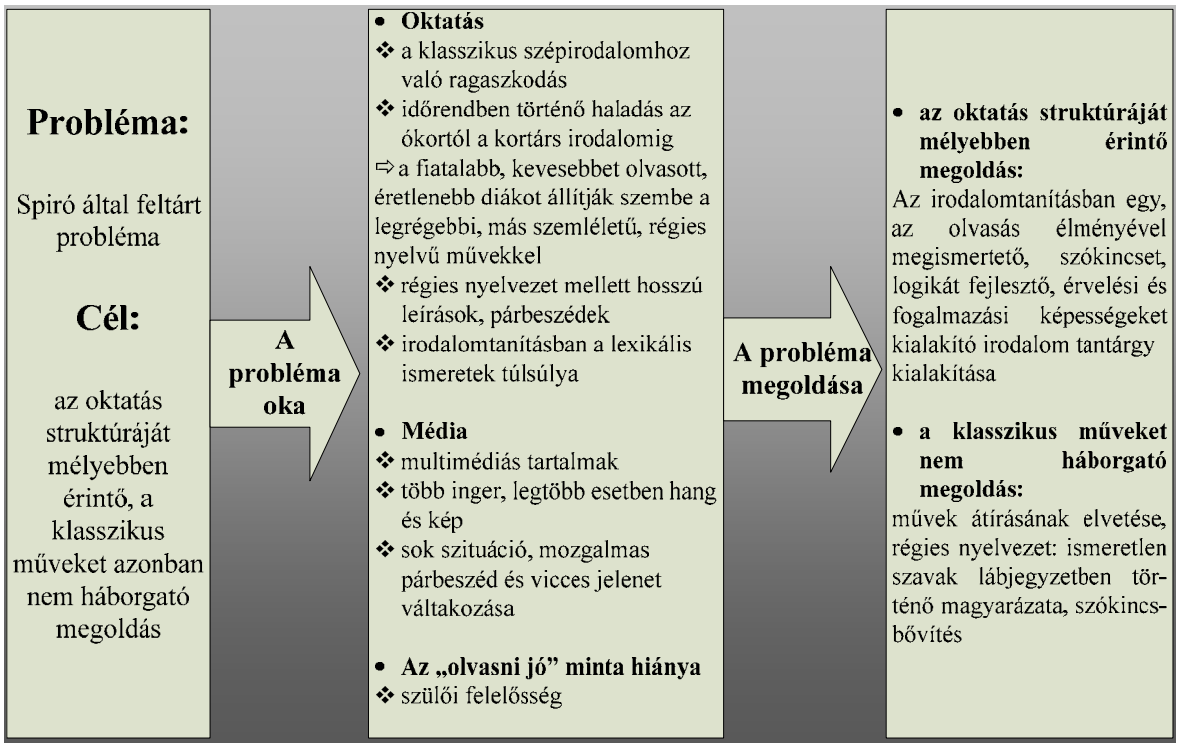

A PROBLÉMA forgatókönyve az 2. számú érvelő érettségi szöveg alapján

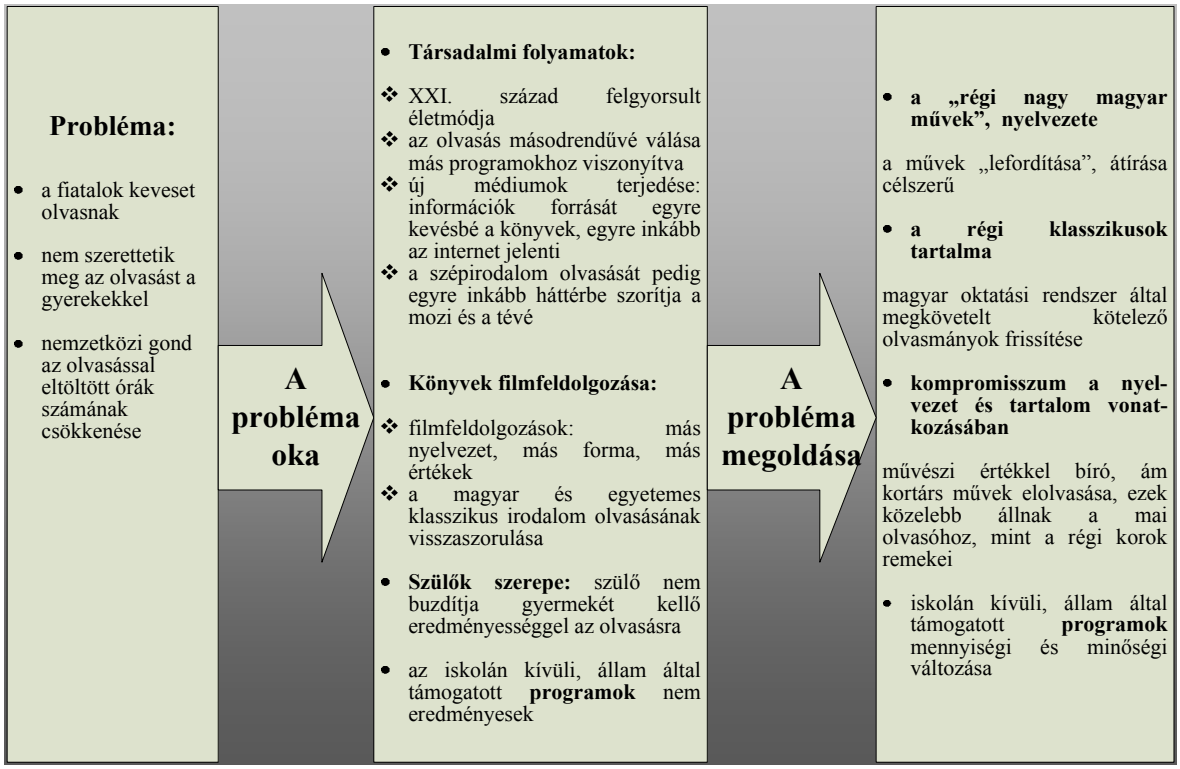

A PROBLÉMA forgatókönyve a 3. számú szöveg alapján

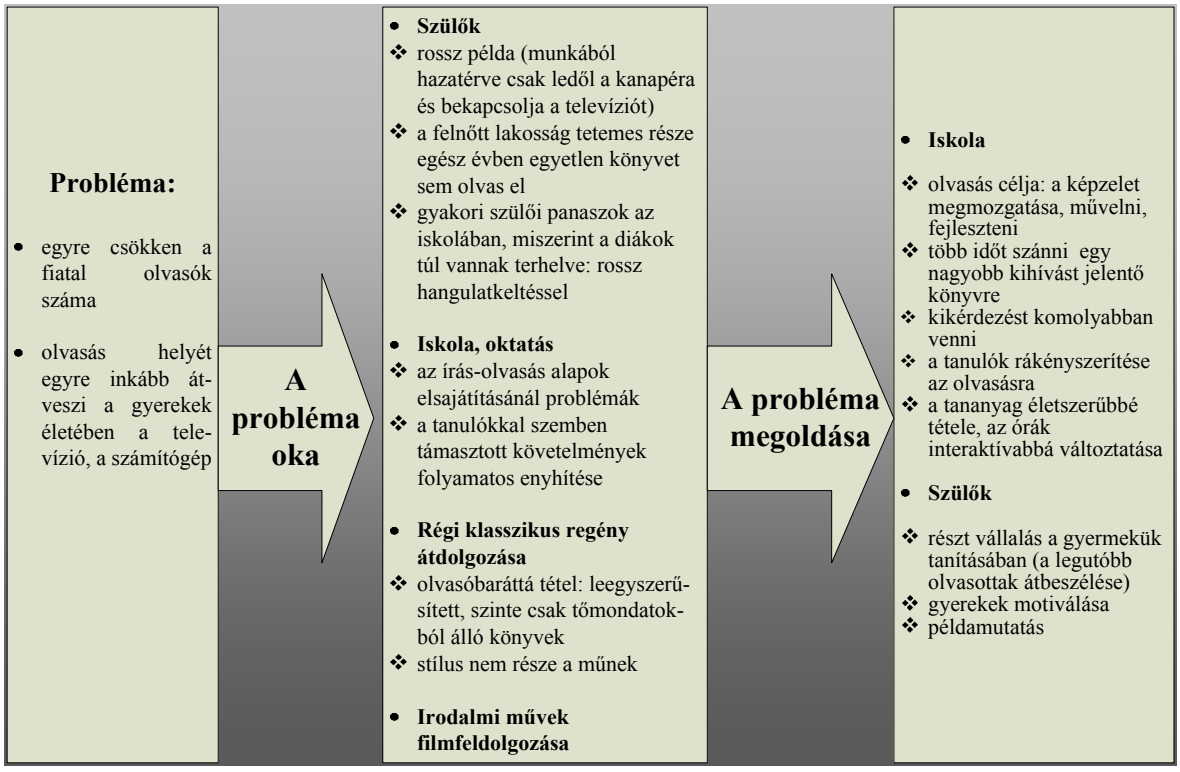

A PROBLÉMA forgatókönyve a 4. számú szöveg alapján

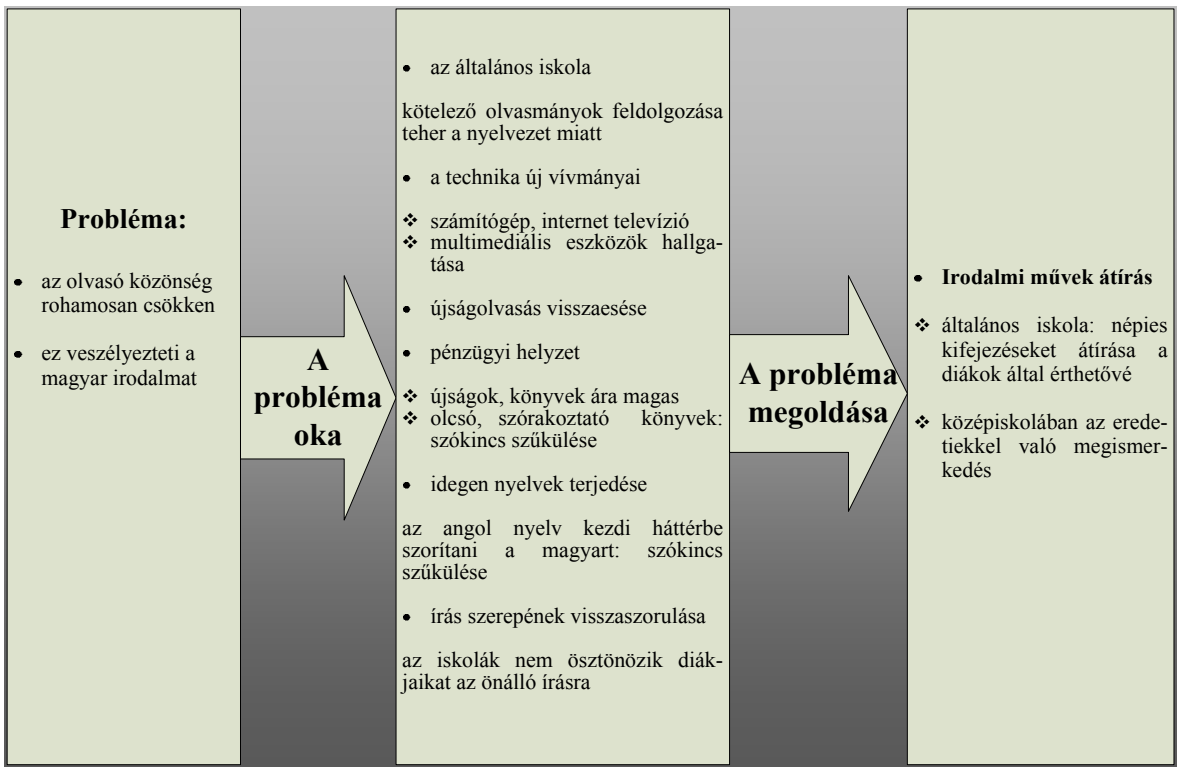

A PROBLÉMA forgatókönyve az 5. számú szöveg alapján

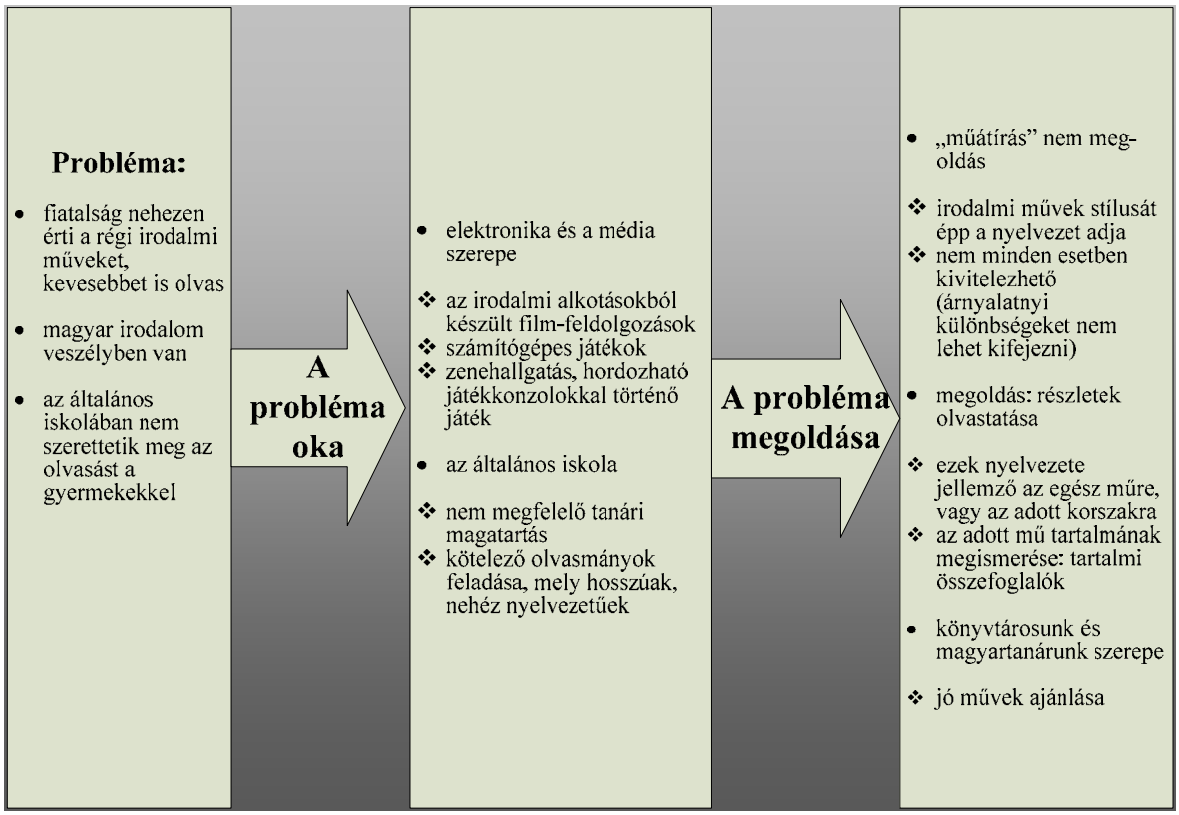

A PROBLÉMA forgatókönyve a 6. számú szöveg alapján

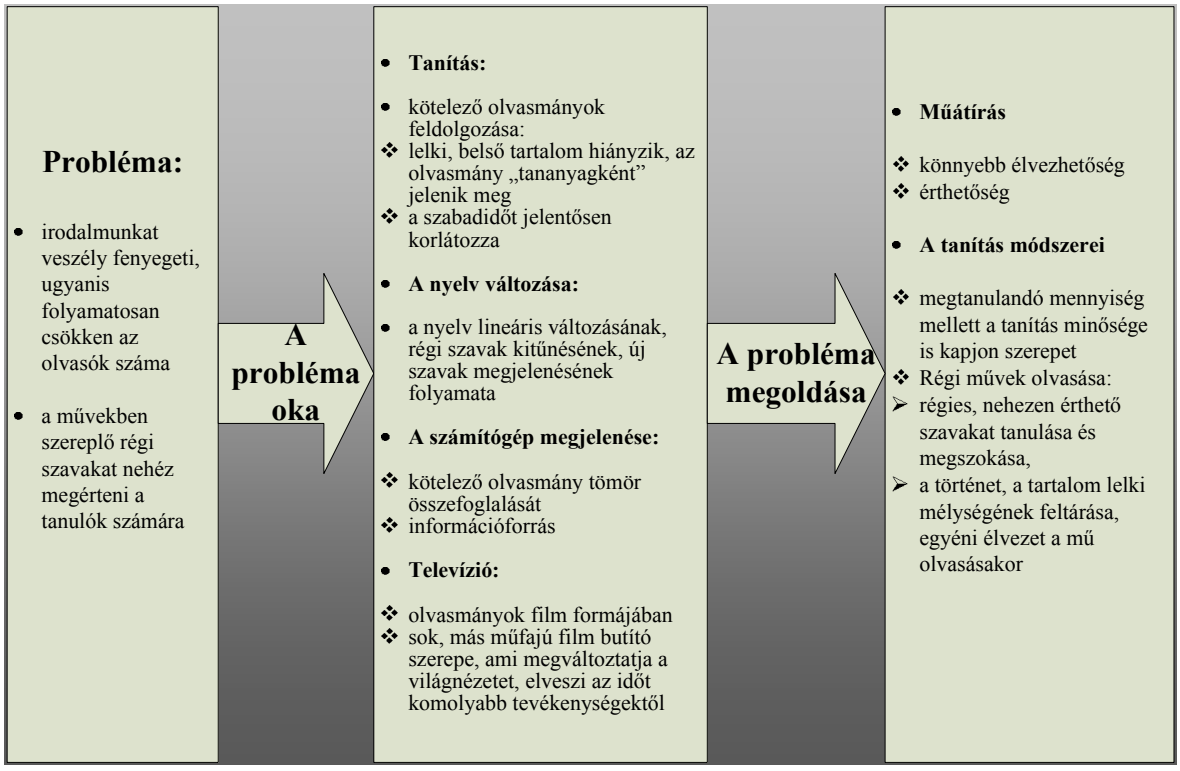

A PROBLÉMA forgatókönyve a 7. számú szöveg alapján

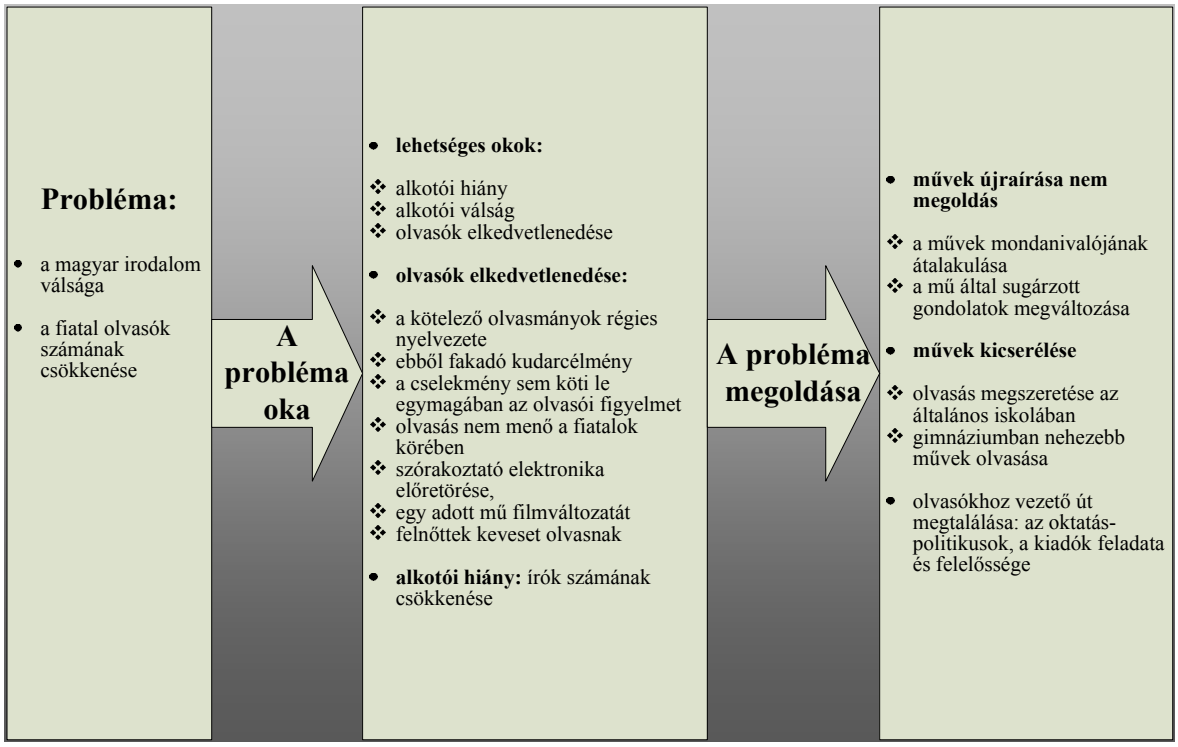

A PROBLÉMA forgatókönyve a 8. számú szöveg alapján

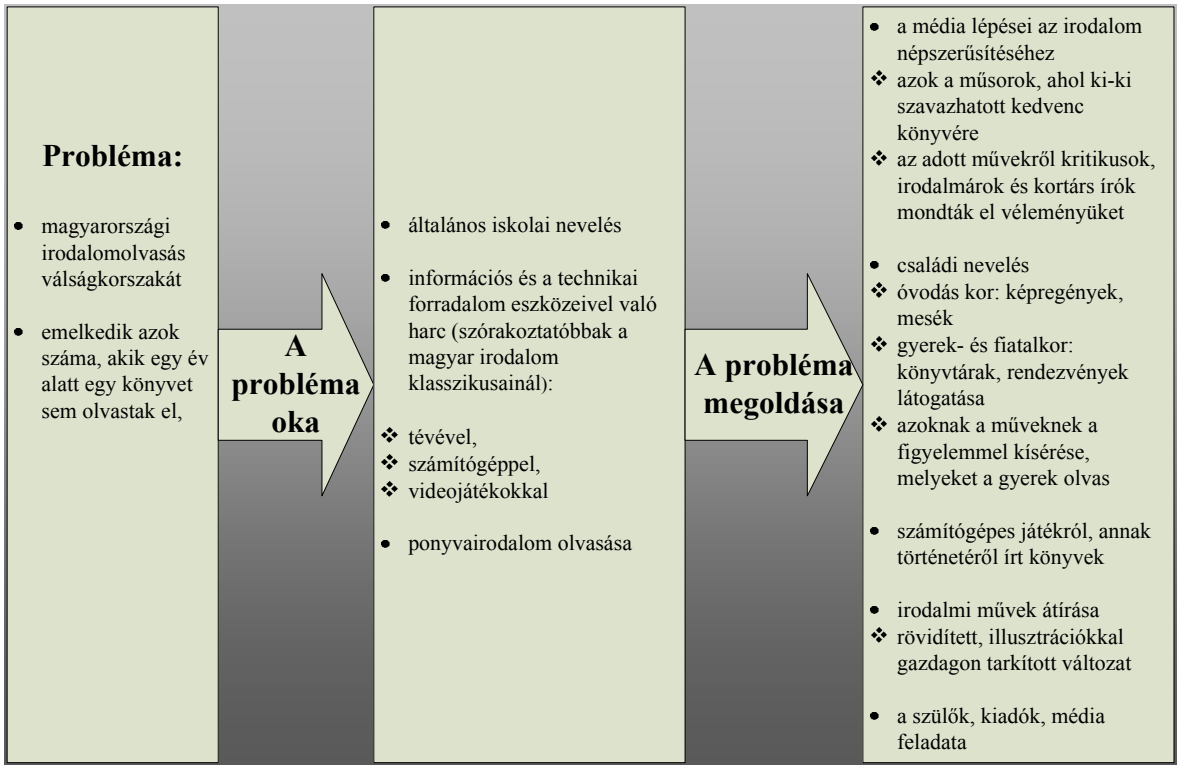

A PROBLÉMA forgatókönyve az 9. számú szöveg alapján

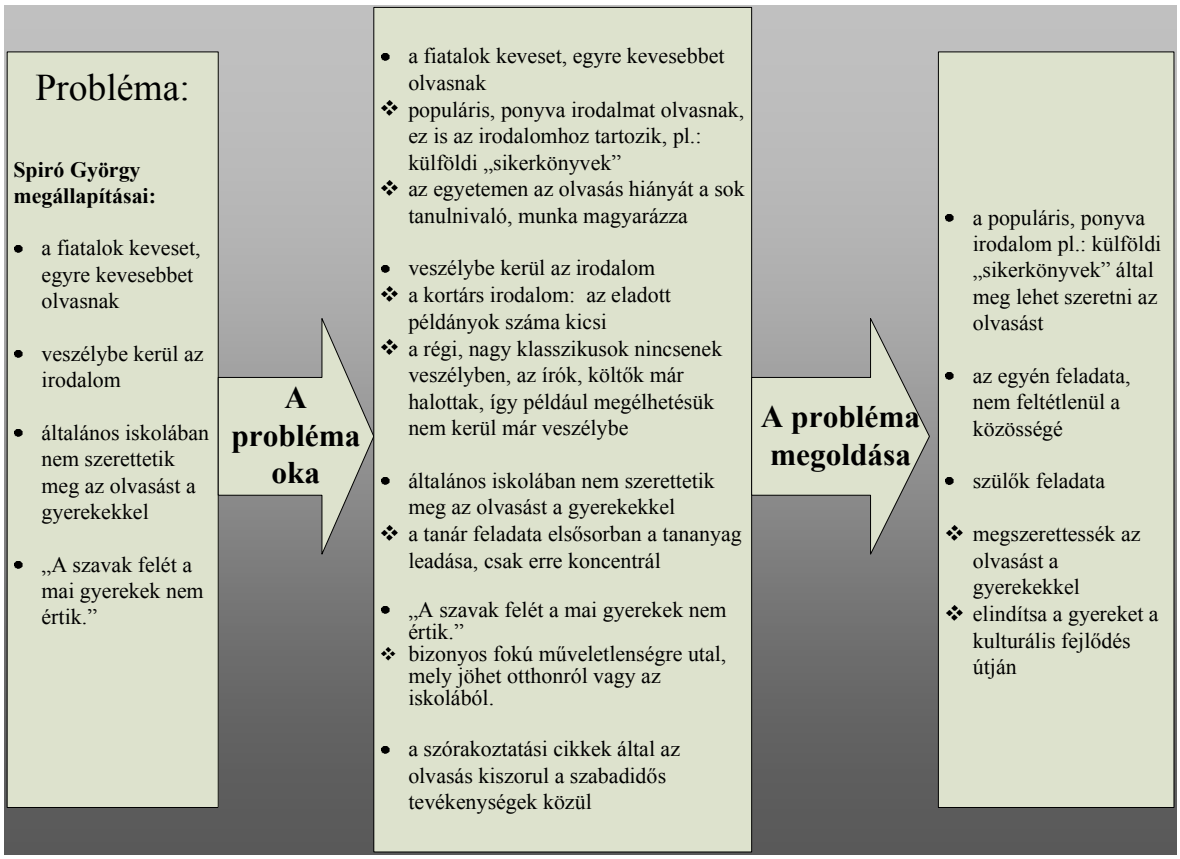

A PROBLÉMA forgatókönyve a 10. számú szöveg alapján

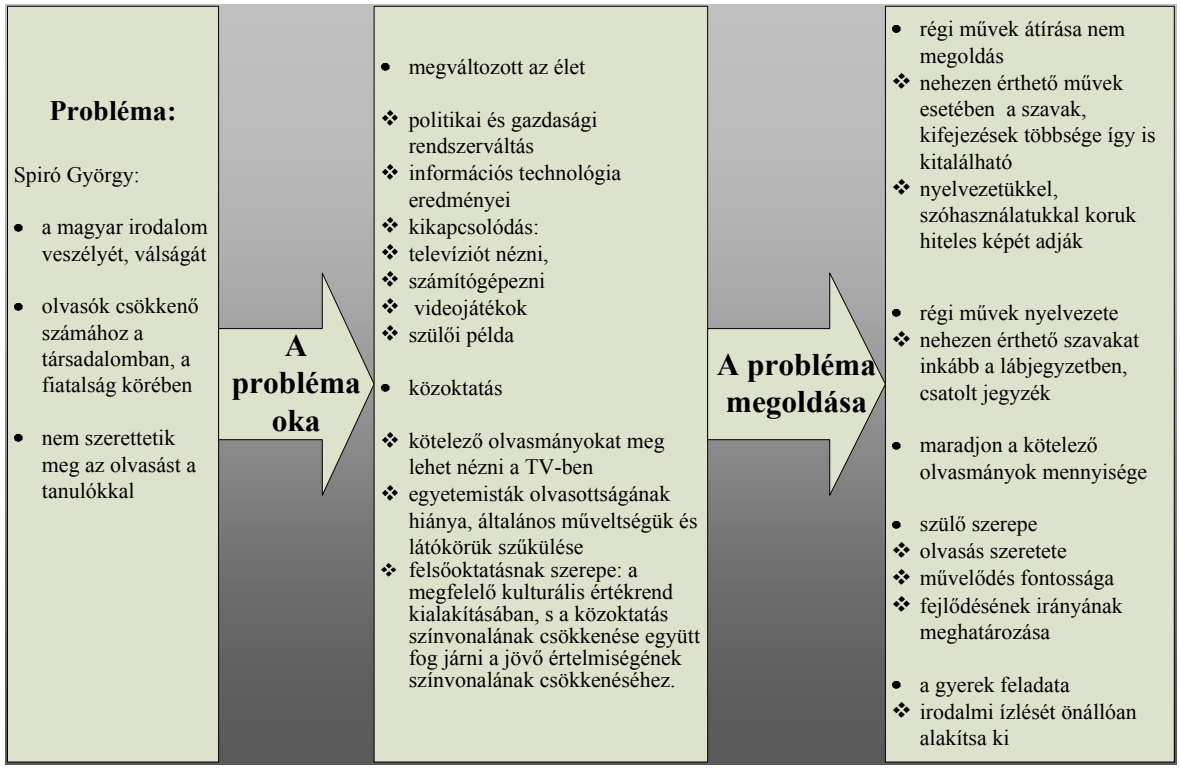

A PROBLÉMA forgatókönyve a 11. számú szöveg alapján

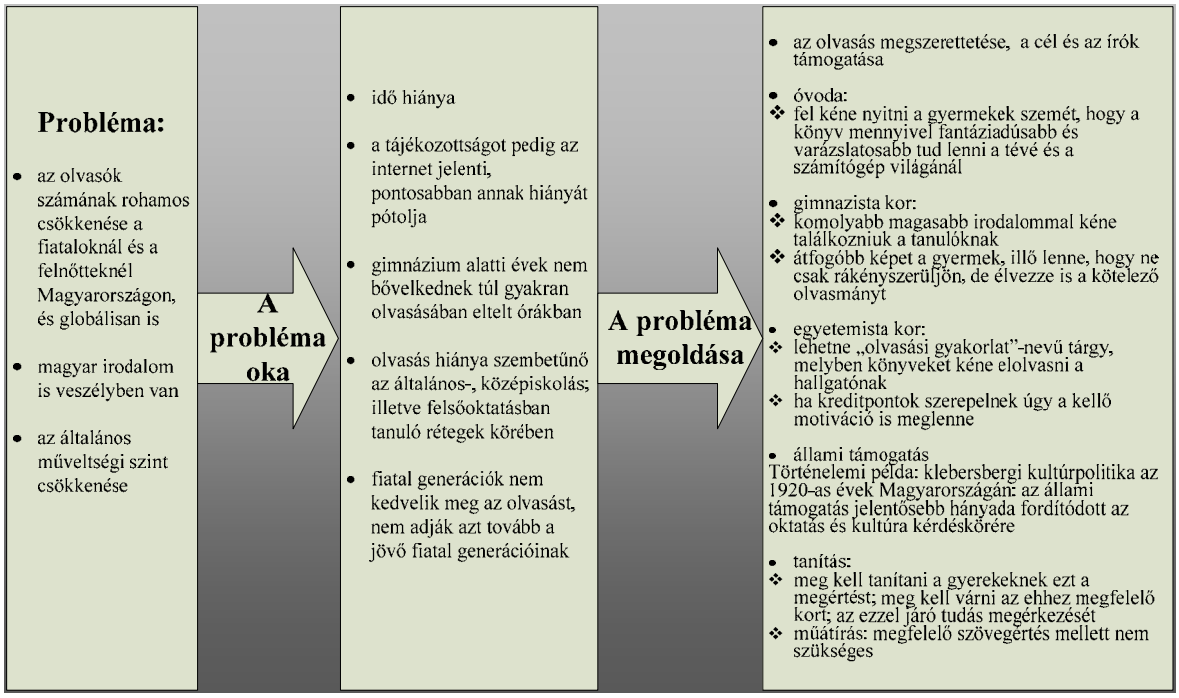

A PROBLÉMA forgatókönyve a 12. számú szöveg alapján

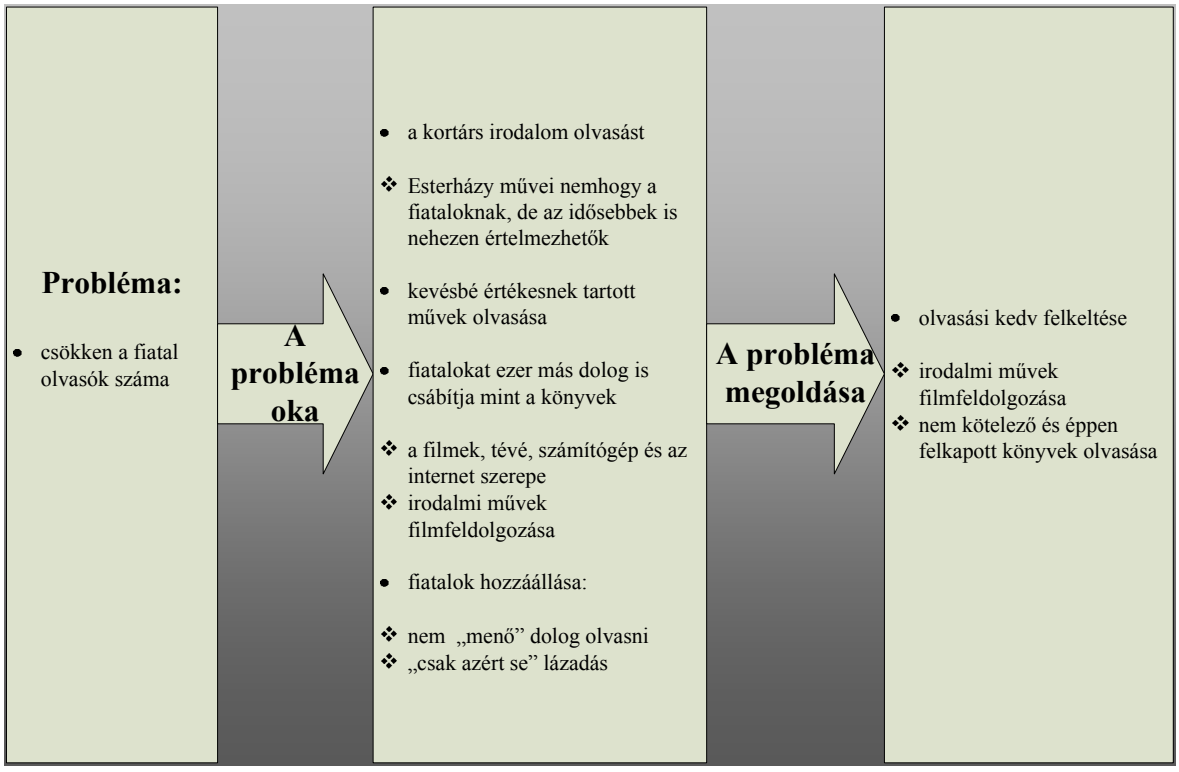

A PROBLÉMA forgatókönyve a 13. számú szöveg alapján

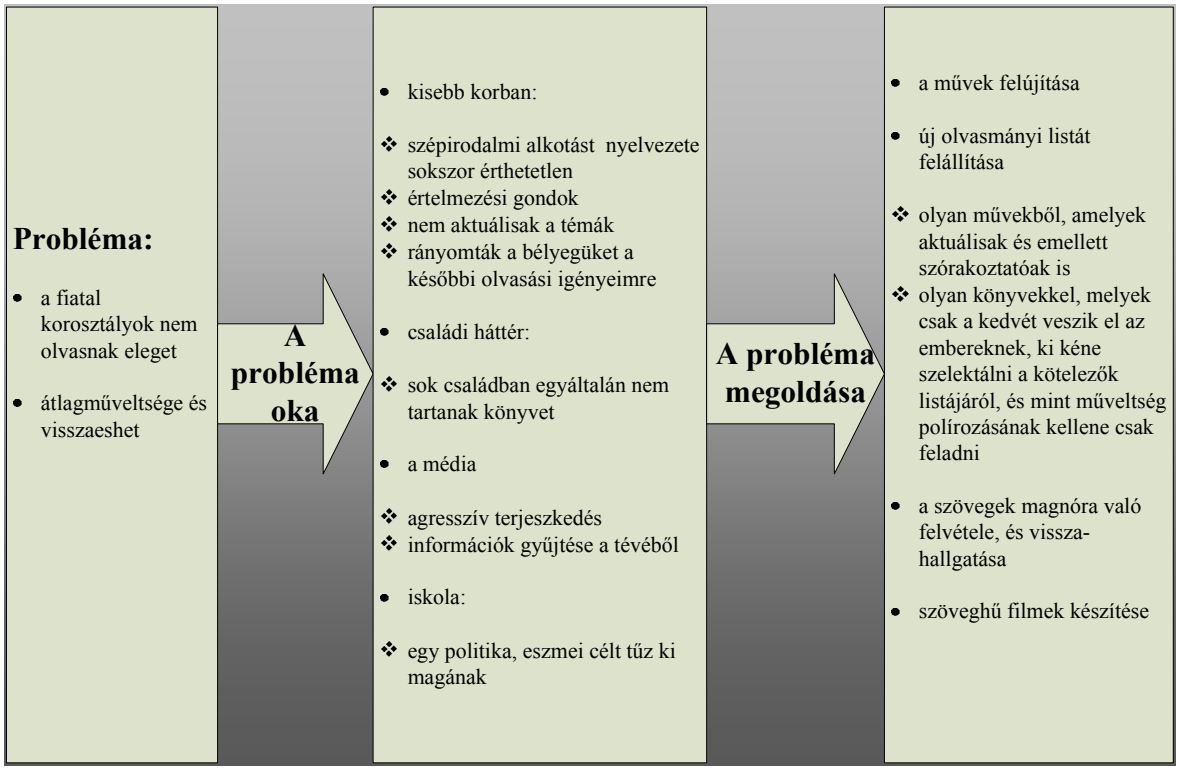

A PROBLÉMA forgatókönyve a 14. számú szöveg alapján

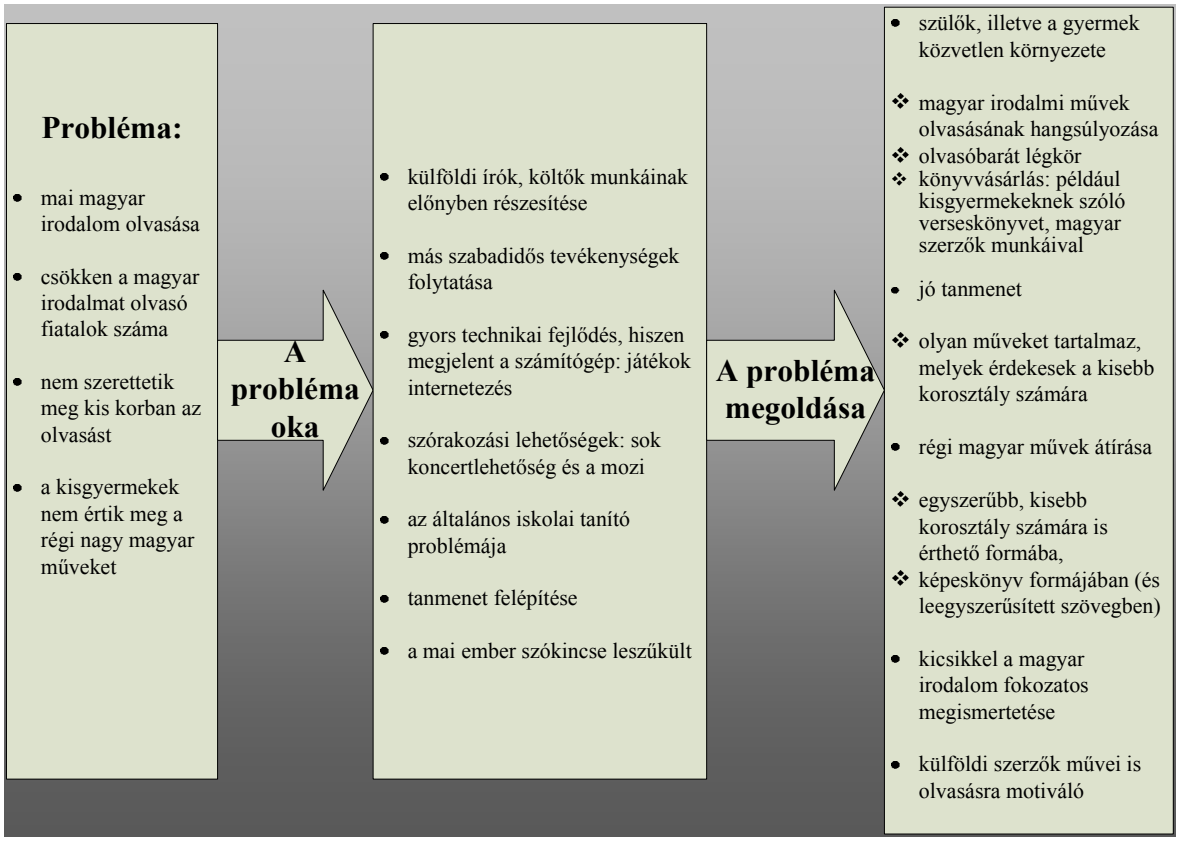

A PROBLÉMA forgatókönyve a 15. számú szöveg alapján

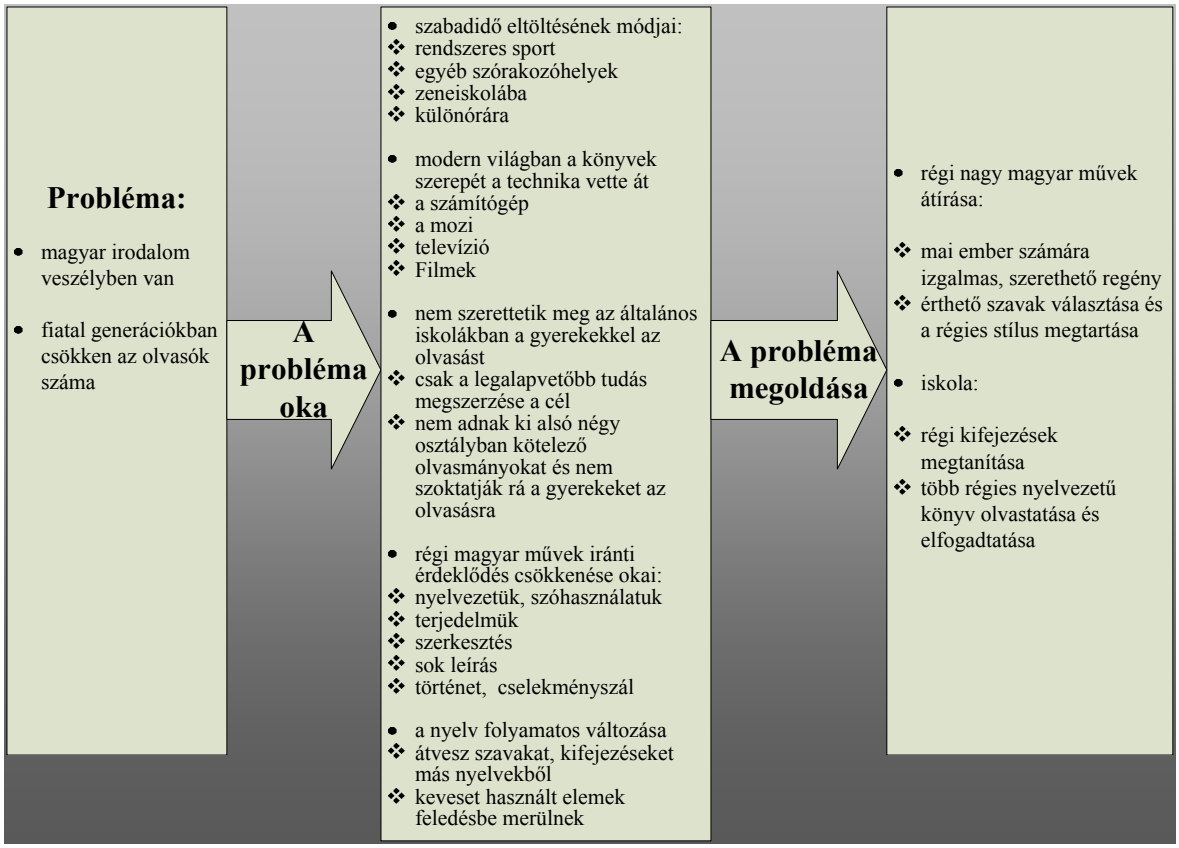

A PROBLÉMA forgatókönyve a 16. számú szöveg alapján

14. ábra A PROBLÉMA forgatókönyve az érvelő érettségi szövegek alapján (1-16)

4. 2. 3. Tudáskeret

A tudáskeret elemzési eredményeinek összegzésére a forgatókönyv elemzési eredményeinek bemutatásához hasonlóan tematikus ábrák segítségével nyílik lehetőség. AZ OLVASÁS tudáskeretének szemléltető ábrái nemcsak azt mutatják, hogy a tudáskereten belül a Spiró-idézetben aktivált fogalmakon túlmenően milyen további fogalmi tartományokat nyitnak meg az egyes szövegek, hanem arra is rávilágítanak, hogy a szöveg lineáris szerveződése mellett a tudáskeret jelenségkörének értelmezésében a feldolgozás rekurzív módja is fontos szerephez jut.

AZ OLVASÁS tudáskeretén belül az érvelő érettségi szövegekben a következő fogalmi tartományok aktiválódnak:

- olvasási szokások
- olvasási kedv növelése (lehetőségek)
- olvasási kedv csökkenése (okok)
  - média
  - szülők
  - irodalmi művek nyelvezete

- oktatás

- oktatás

- kötelező olvasmányok

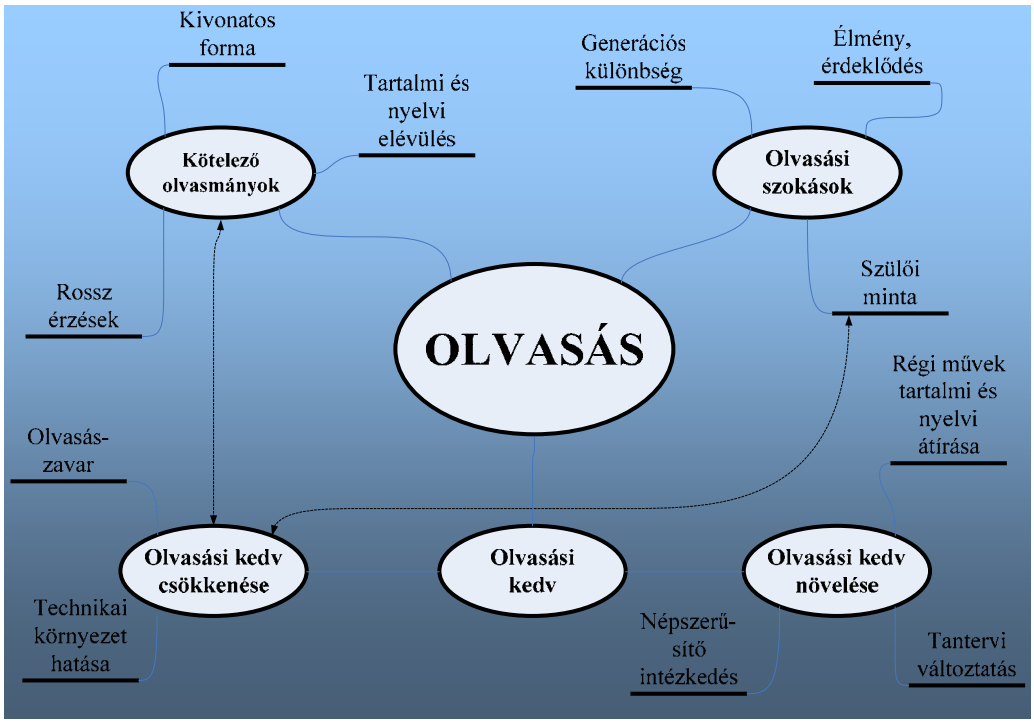

Az OLVASÁS tudáskerete az 1. számú dolgozatban

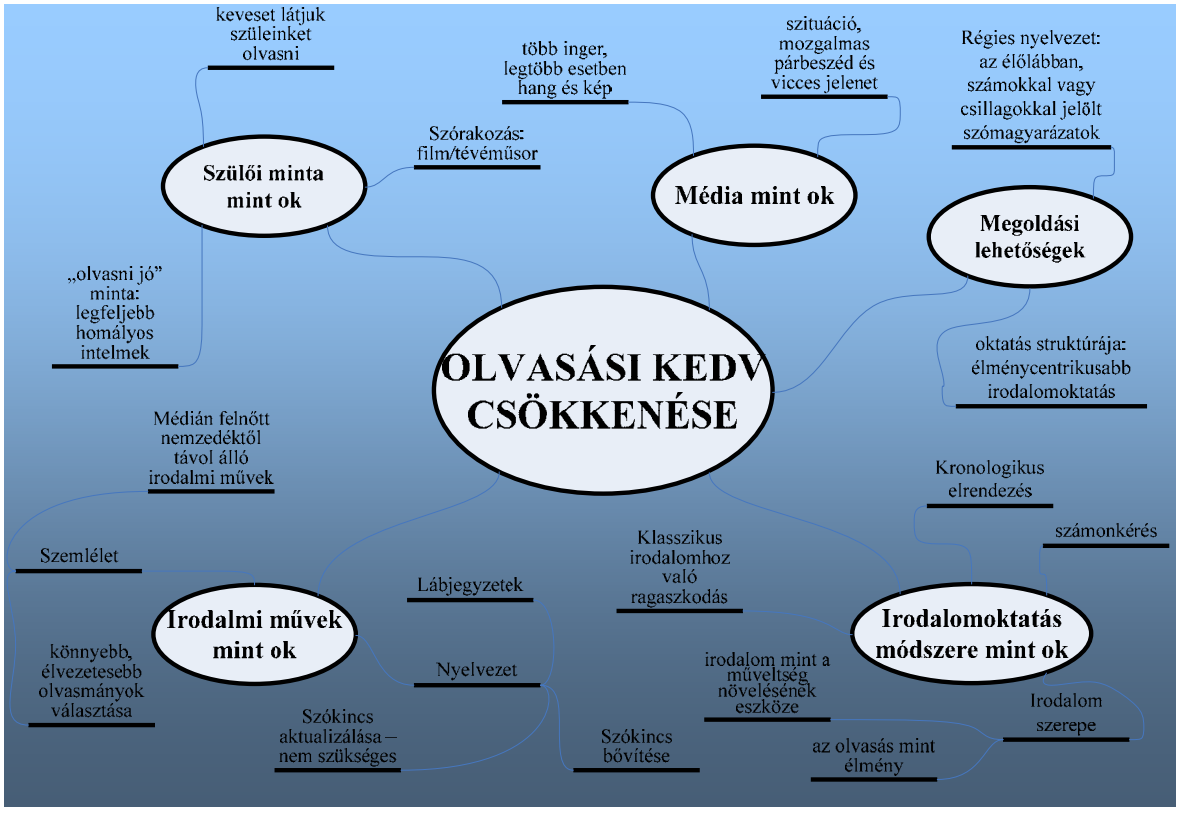

Az OLVASÁS tudáskerete a 2. számú dolgozatban

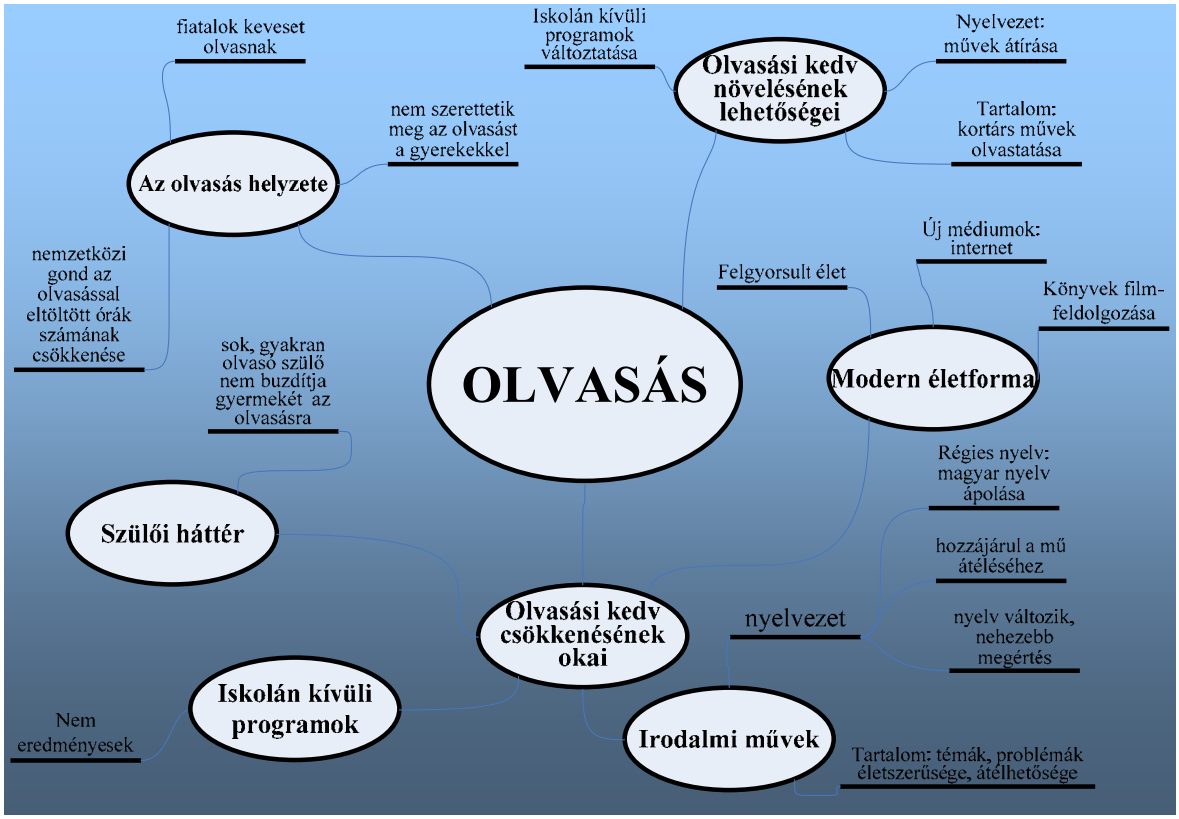

Az OLVASÁS tudáskerete a 3. számú dolgozatban

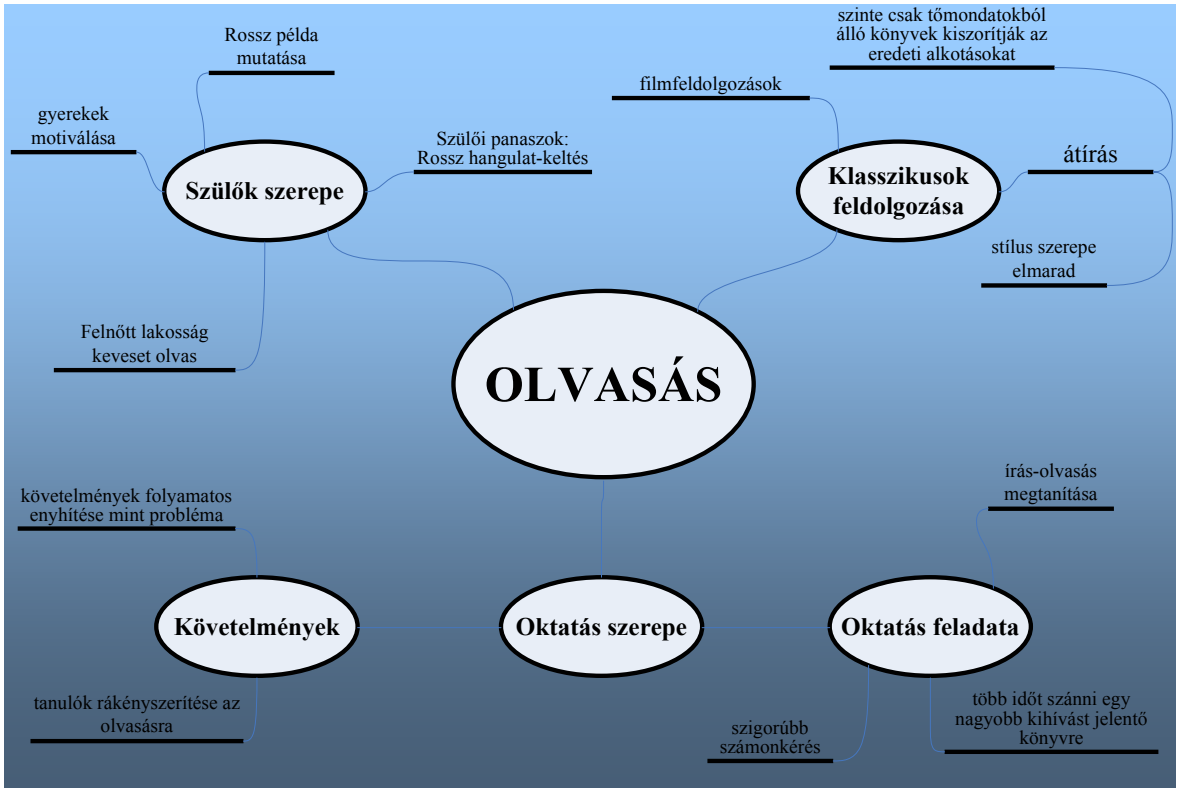

Az OLVASÁS tudáskerete a 4. számú dolgozatban

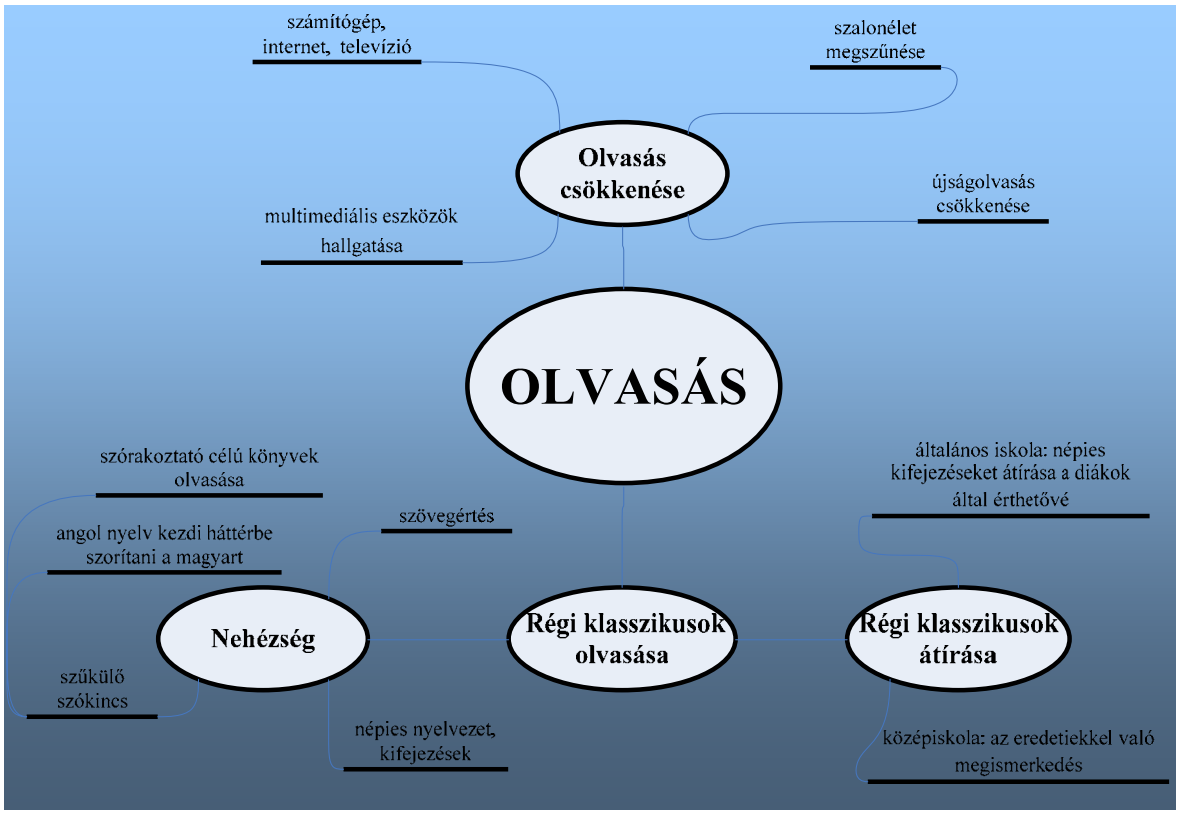

Az OLVASÁS tudáskerete az 5. számú dolgozatban

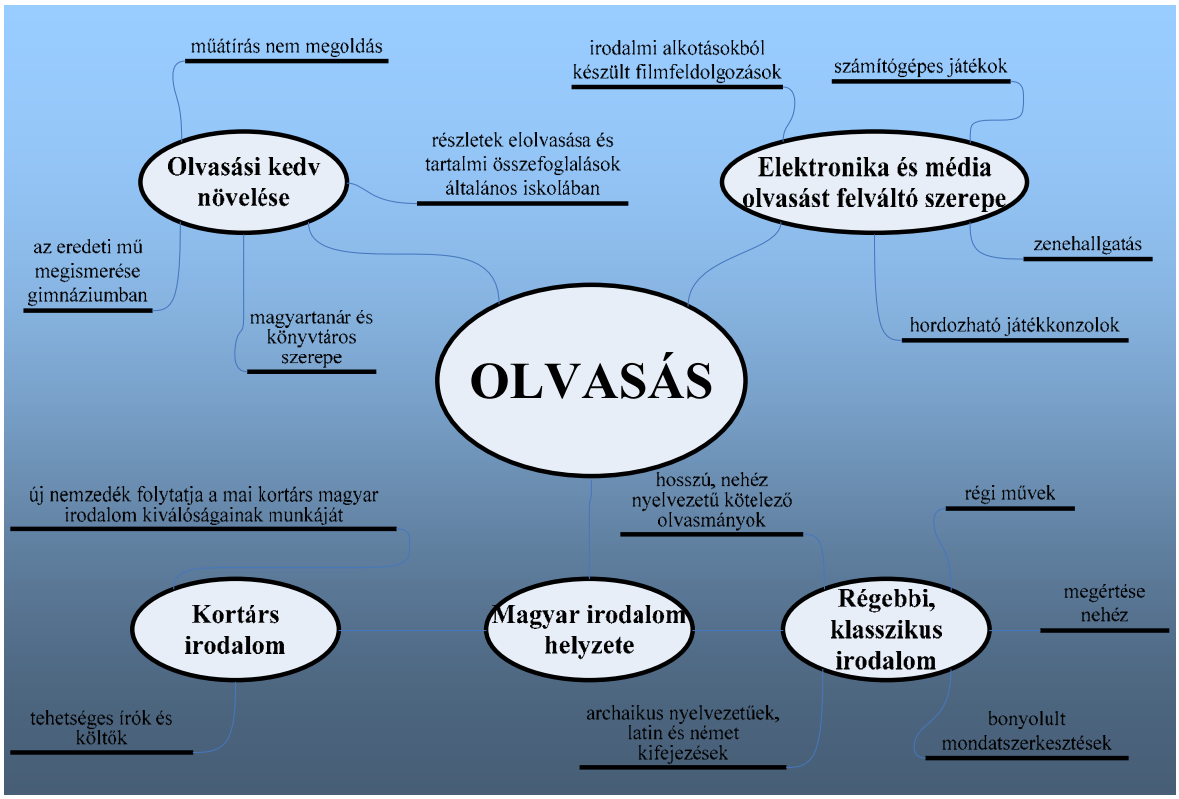

Az OLVASÁS tudáskerete a 6. számú dolgozatban

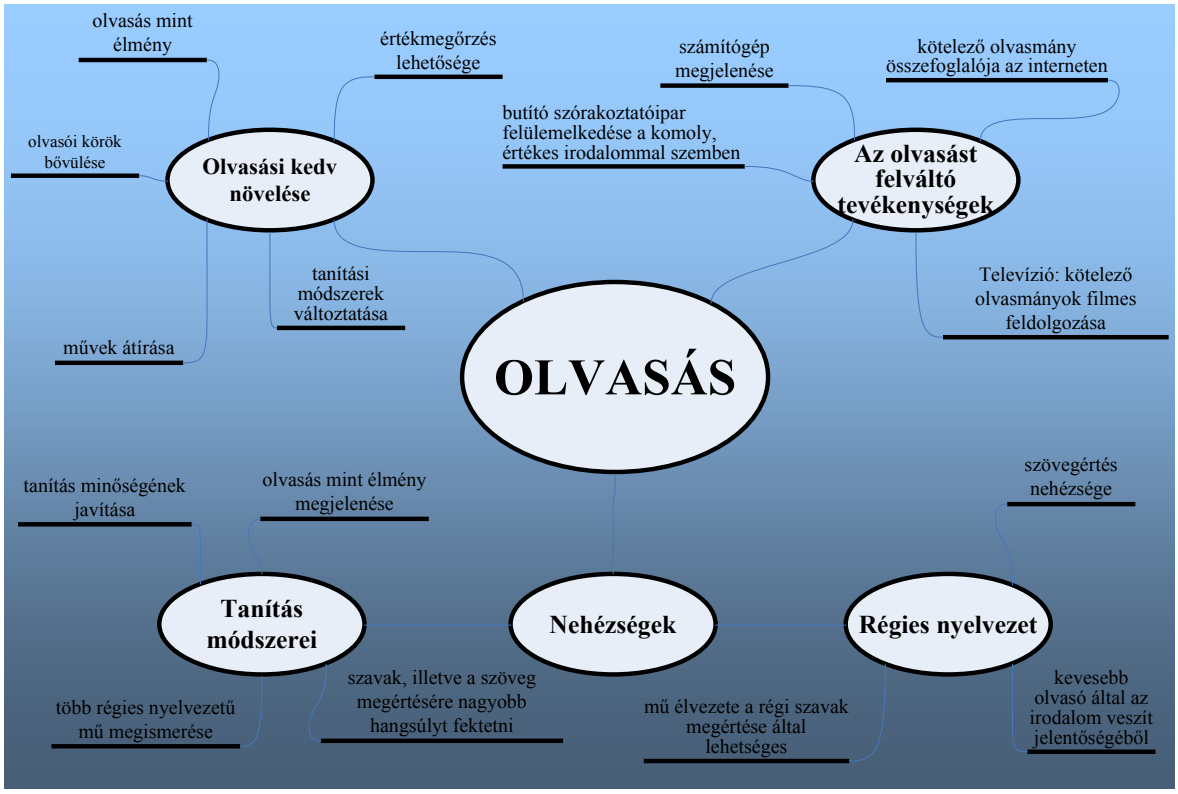

Az OLVASÁS tudáskerete a 7. számú dolgozatban

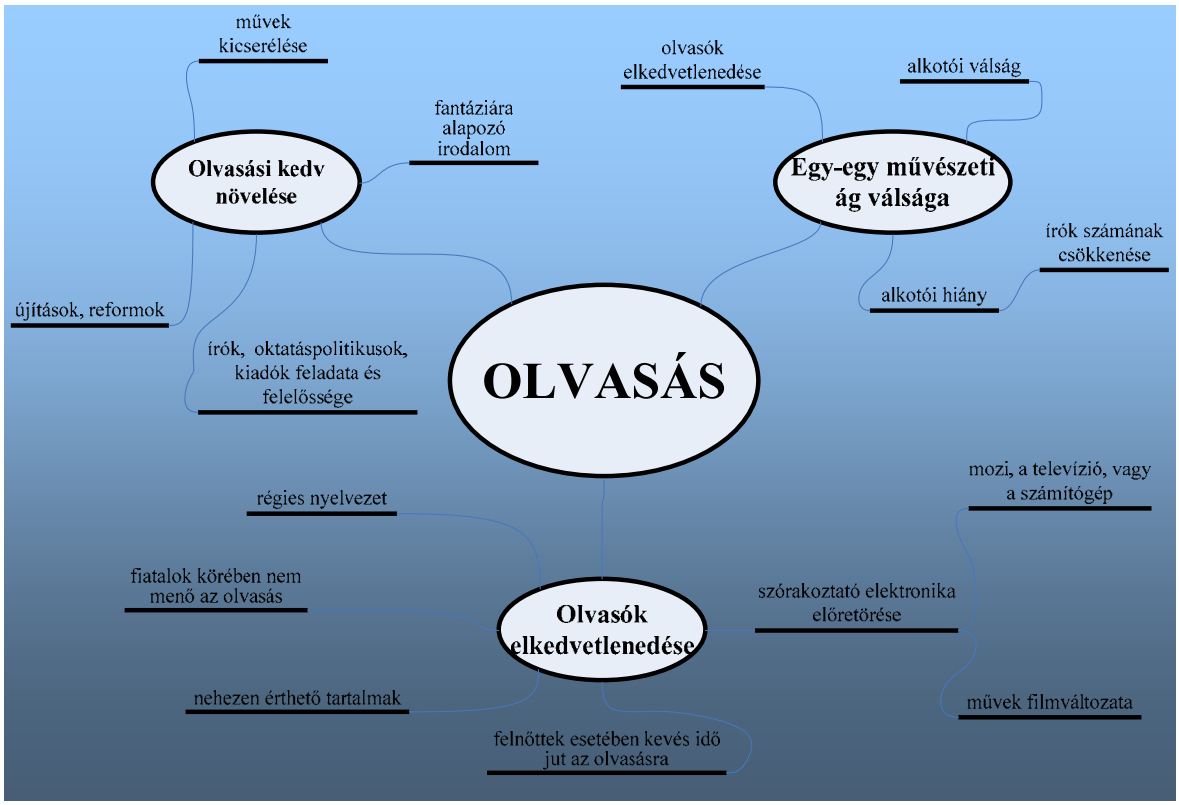

Az OLVASÁS tudáskerete a 8. számú dolgozatban

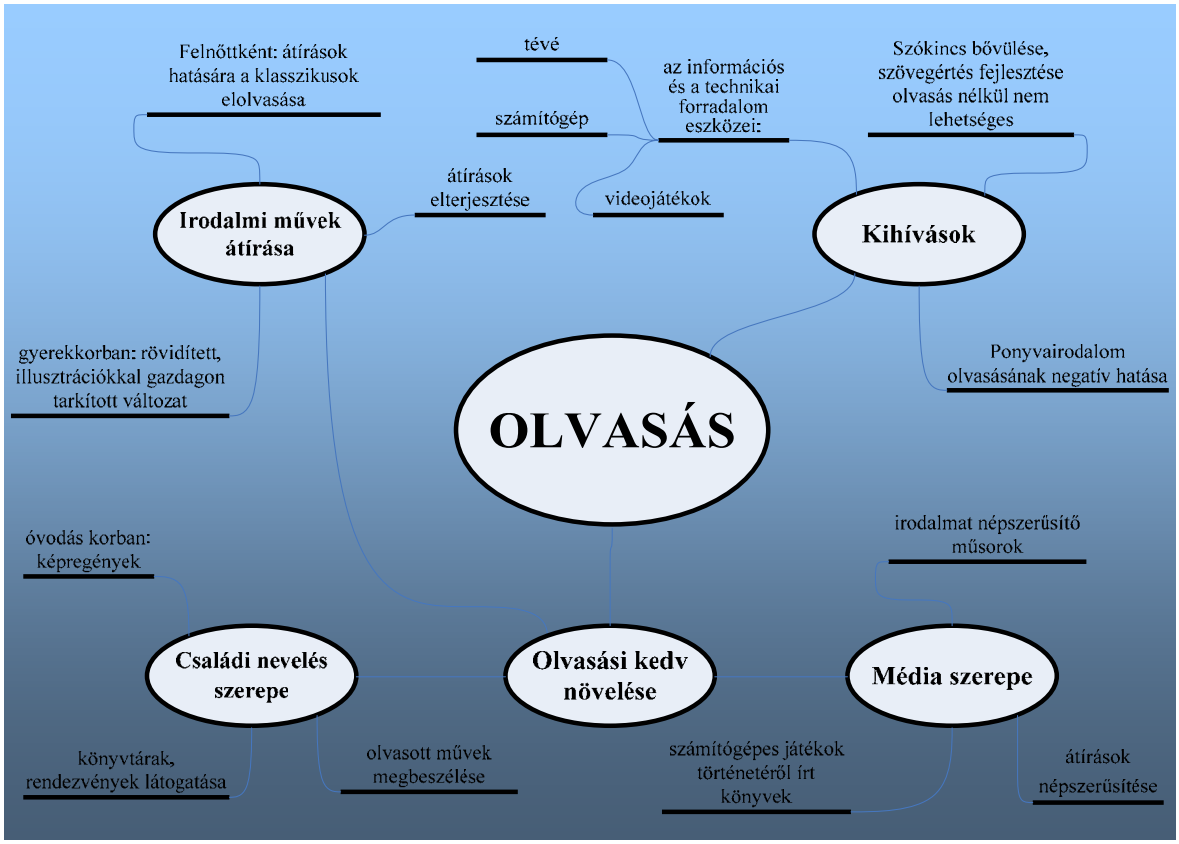

Az OLVASÁS tudáskerete az 9. számú dolgozatban

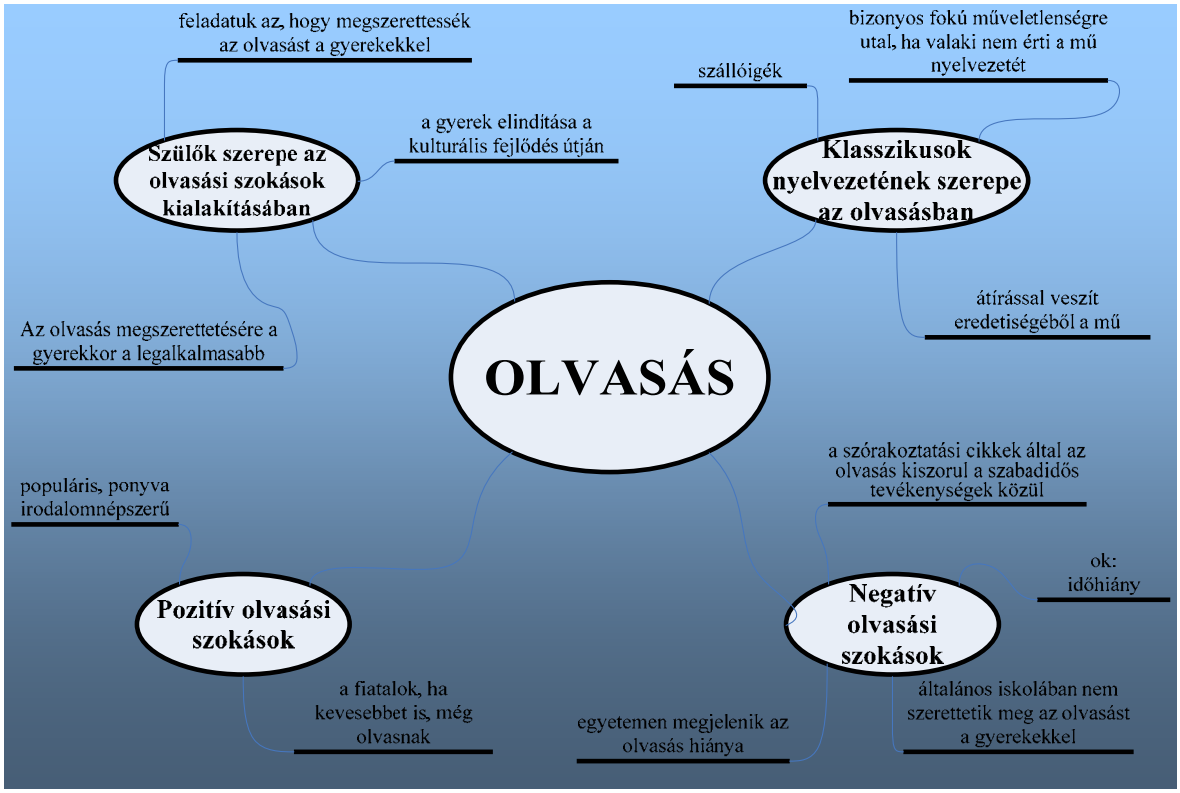

Az OLVASÁS tudáskerete a 10. számú dolgozatban

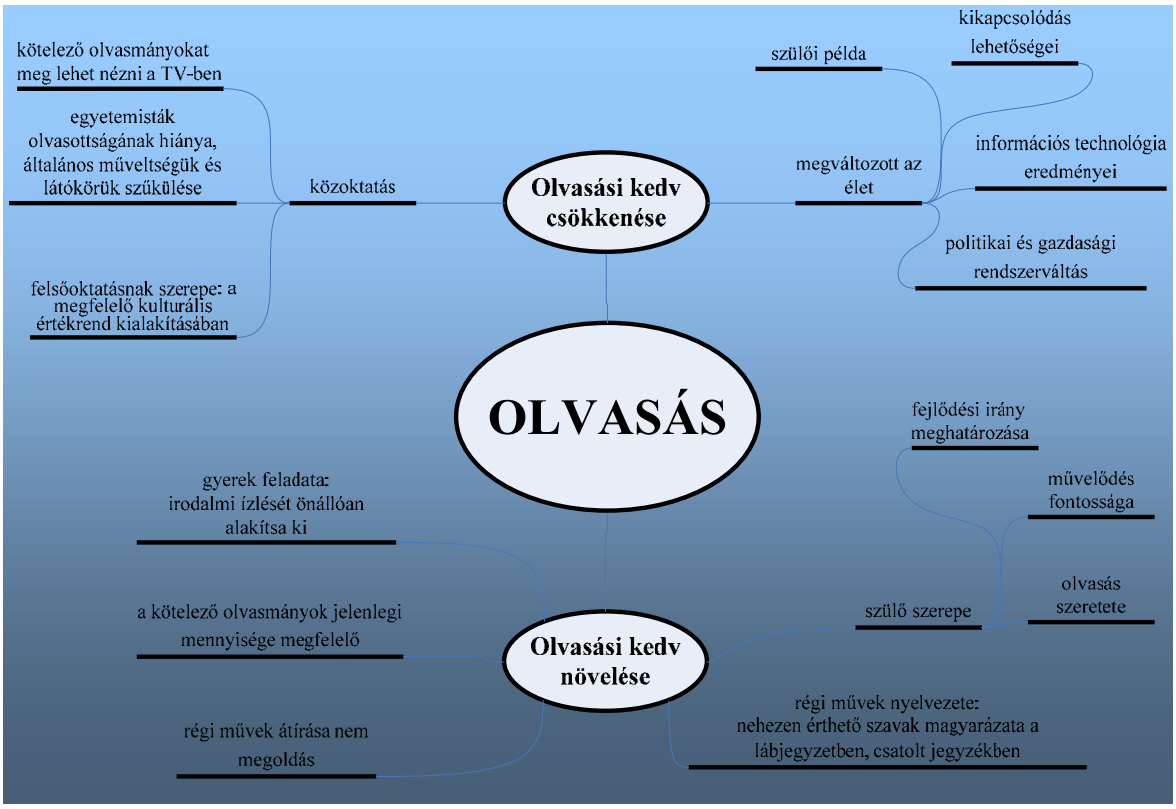

Az OLVASÁS tudáskerete a 11. számú dolgozatban

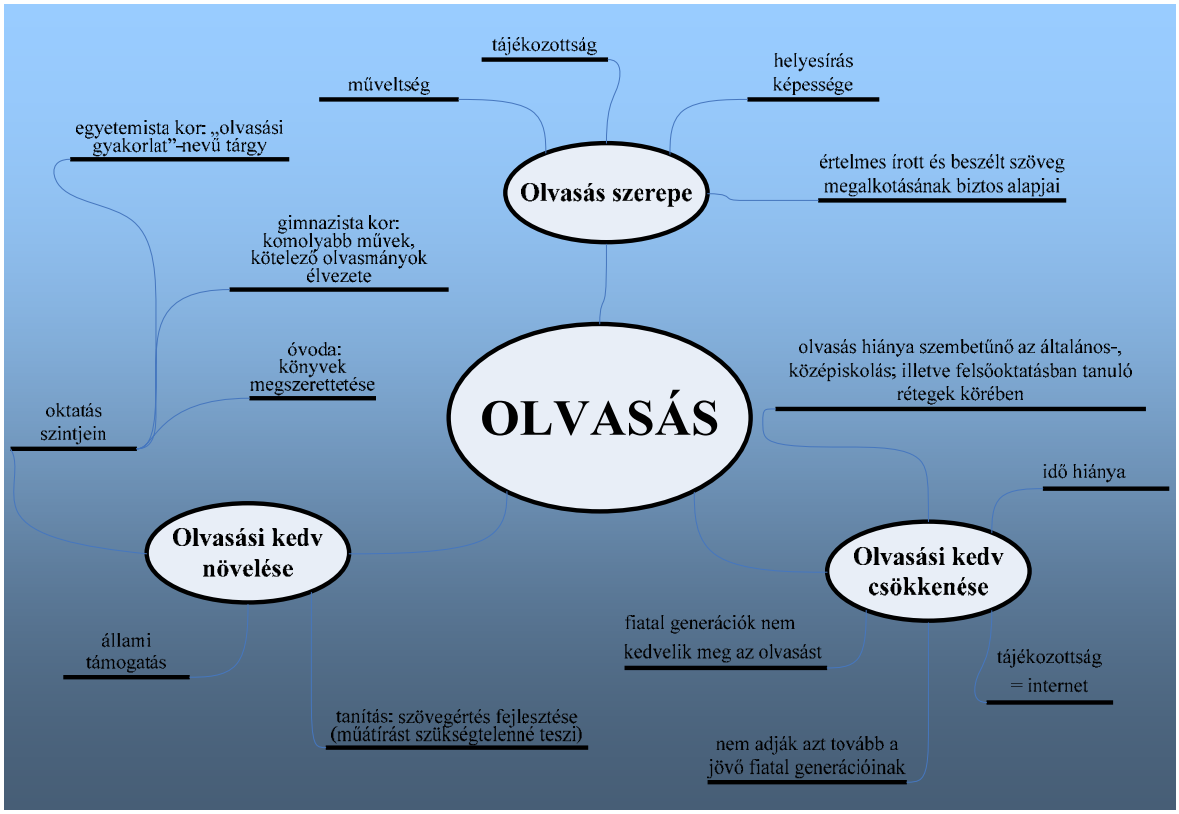

Az OLVASÁS tudáskerete a 12. számú dolgozatban

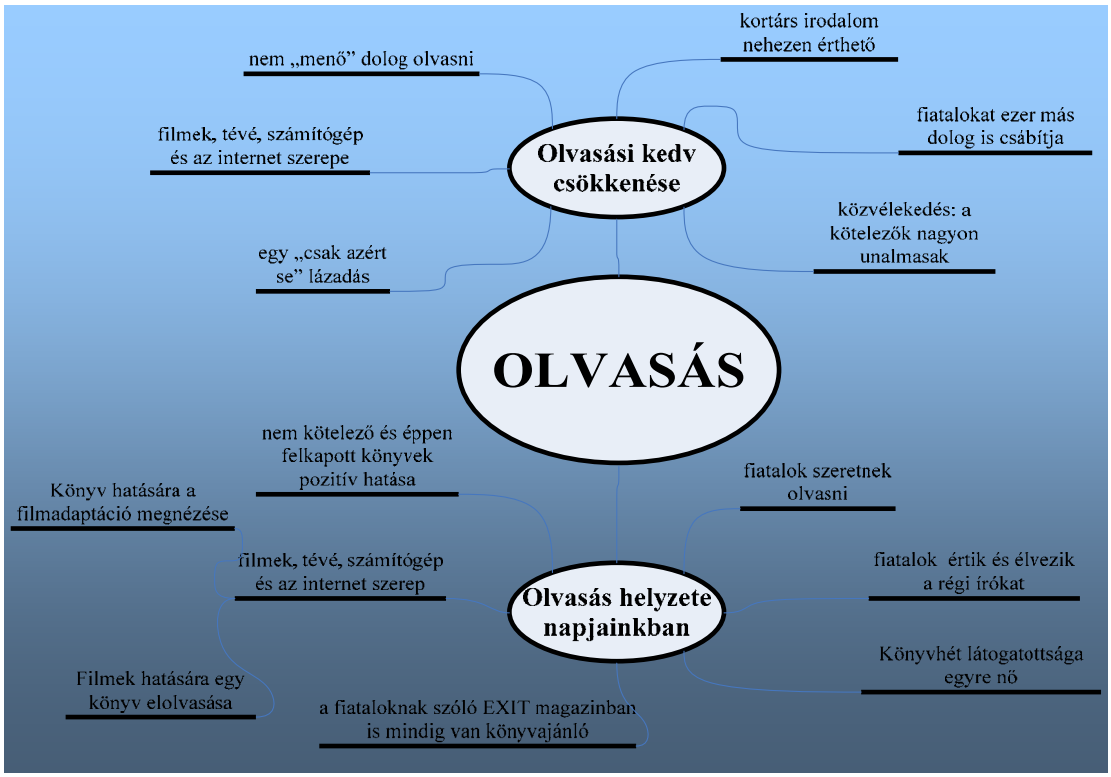

Az OLVASÁS tudáskerete a 13. számú dolgozatban

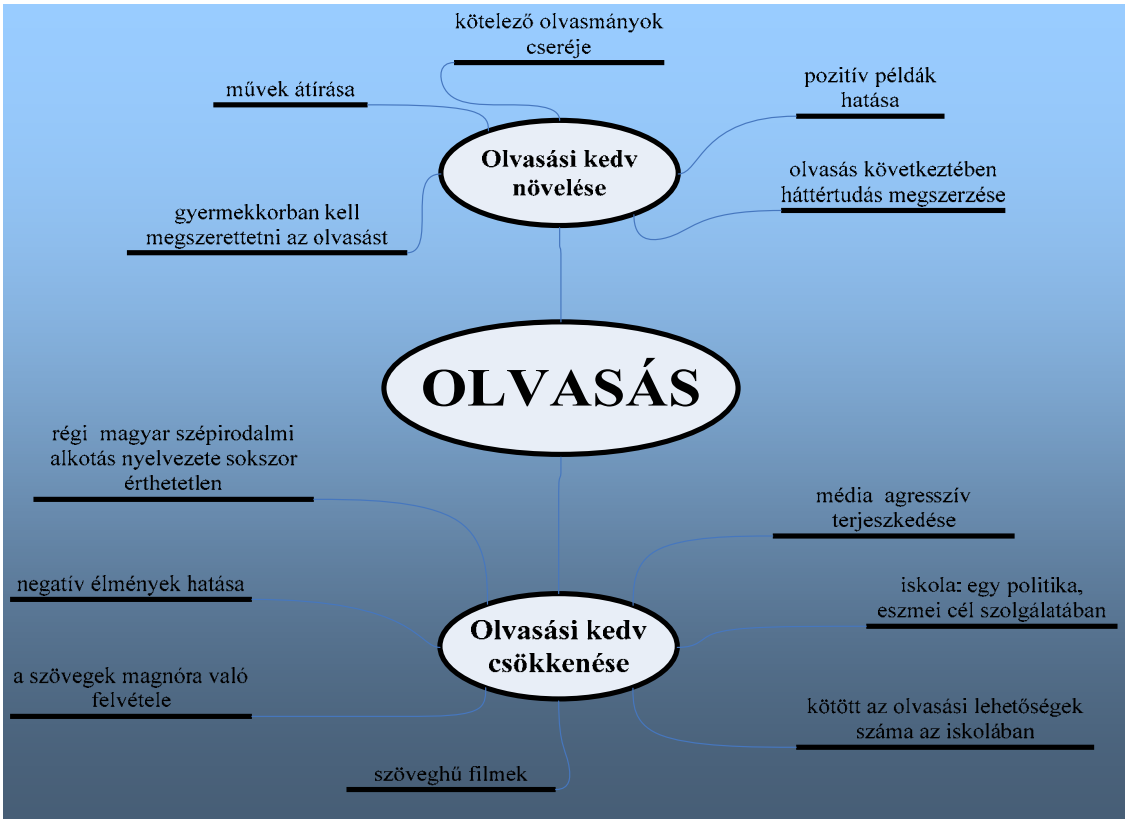

Az OLVASÁS tudáskerete a 14. számú dolgozatban

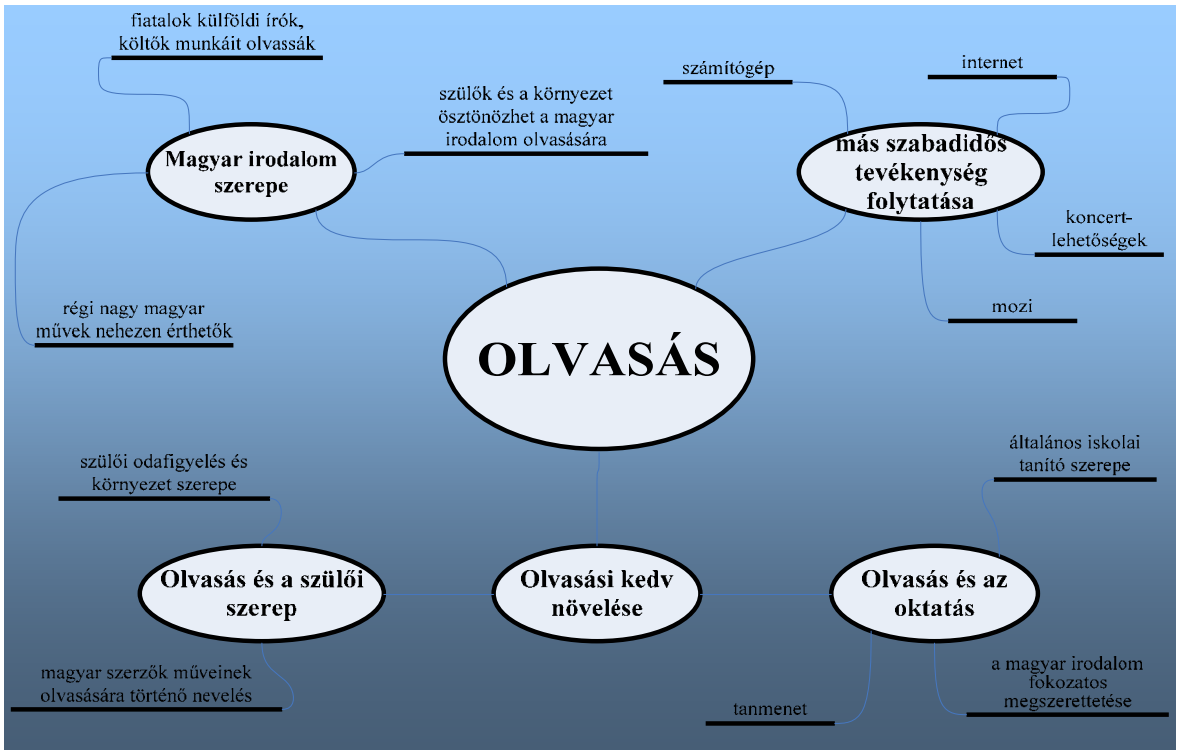

Az OLVASÁS tudáskerete a 15. számú dolgozatban

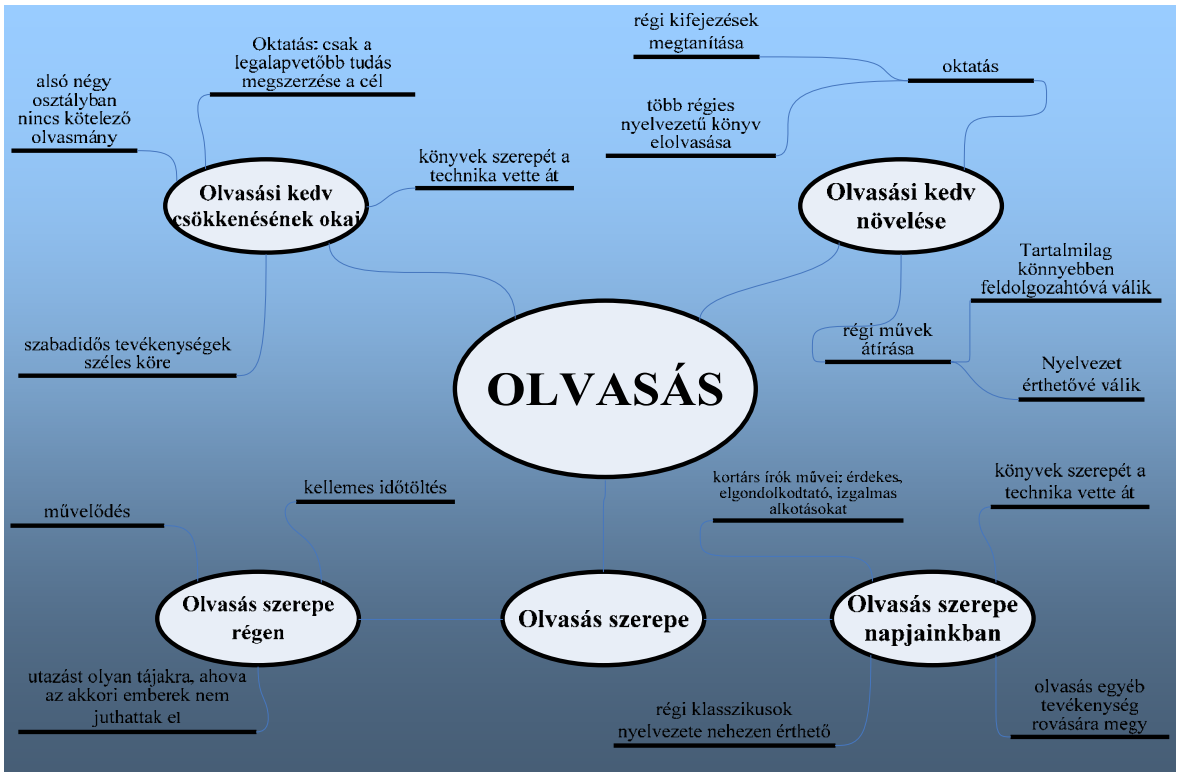

Az OLVASÁS tudáskerete a 16. számú dolgozatban

15. ábra Az OLVASÁS tudáskerete az érvelő érettségi szövegekben (1-16)

4. 3. Nézőpontszerkezet

Az alábbi alfejezetben az érvelő érettségi dolgozatok nézőpontszerkezetének sajátosságait foglalom össze. Elsőként sorra veszem a meghatározó nézőpontokat, így az E/1. személyű szövegalkotói perspektívát, valamint azokat az eseteket, amelyekben egy semleges kiindulópont a meghatározó. A második részben két további jellegzetességet emelek ki, a perspektivizáció és a szubjektivizáció jelenségeit. Az előbbi azokat az eseteket veszem számba, amelyekben a szövegalkotó a közölt információk érvényességét áthelyezi egy általa megszólaltatott megnyilatkozóra, különös tekintettel azokra az esetekre, amelyekben T/1. személyű perspektíva a meghatározó, amely egy közösségben jelöli ki a nézőpontot. Az utóbbi esetben pedig azokat, amelyekben a megnyilatkozó szubjektív viszonyulását fejezi ki a közöltekhez. A nézőpontszerkezet sajátosságainak összegzését az érvelő érettségi szövegekből hozott példákkal szemléltetem.

4. 3. 1. Az érvelő érettségi szövegek meghatározó nézőpontjai

A nézőpontszerkezet jellemzése során a nyelvi tevékenység általános jellemzése során leírtakra támaszkodom. A szövegvilágbeli nézőpont lehet egy semleges kiindulópont (K), a referenciális központ (R), valamint a tudatosság szubjektuma (S). Az érvelő érettségi szövegek elemzése során két meghatározó nézőpontszerkezet rajzolódott ki. Az első esetben a semleges kiindulópont (K), a referenciális központ (R), valamint a tudatosság szubjektuma (S) egybeesik, az R és S E/1. igeragban reprezentálódik, az E/1. személyű szövegalkotói perspektíva a meghatározó.

(1) *A következőkben pedig ezekre próbálok megoldást találni.*
(2) *Összefoglalva írásomat elmondhatom, hogy főként Spiró György megállapítása mellett érveltem néhol kiegészítve azt.*
(3) *De esszém nem adhat objektív képet, hiszen saját tapasztalataimból indultam ki, viszont érveim közt számos mások által állított vagy bizonyított tényeken alapul így érvelésem jól megalapozottnak érzem.*
(4) *Más fórumokon pedig úgy hallom, hogy ez a tendencia egyre általánosabb.*
(5) *Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó véleményével részben egyetértek.*

(6) *Részben mivel úgy vélem, az általa feltárt probléma valós és létező, azonban az általa kínált megoldást, mint diák, akinek volt szerencséje megismerni korunk Magyarországának irodalomoktatását, nem tartom célravezetőnek.*
(7) *Tizenöt évesen újraolvasva már tudtam értékelni és a korábban unalmasnak tűnő történet akkor különösen tetszett.*
(8) *Megdöbbenéssel figyelem nap mint nap a tömegközlekedésen utazó fiatalokat, időseket.*
(9) *Írásomban sorra veszem a Spiró által felvetett problémát, melyek között van amivel egyetértek de van olyan is, amellyel nem*.
(10) *Én ezekkel a felvetésekkel egyetértek.*

A második esetben a semleges kiindulópont (K) jelenik meg mint a mondat alanyában helyezkedik el, a referenciális központ (R), valamint a tudatosság szubjektuma (S) implicit módon a szövegalkotó része.

(11) *Ehhez a folyamathoz nagymértékben hozzájárult a kötelező művek erőltetett olvasásának folyamata, ami rossz érzéseket párosított az olvasáshoz.*
(12) *Ezek a problémák az öcsém esetében sokkal súlyosabb mértéket öltenek.*
(13) *Szüleink általában döbbenten állnak az előtt, hogy generációnknak, és főképp az utánunk érkező generációknak már nyűg az olvasás, és nosztalgiával gondolnak gyerekkorukra, amikor éjszakába nyúlóan olvasták kedvenc regényeiket.*
(14) *A régebbi korokban minden lassabban történt, adott idő alatt az ember életébe jóval kevesebb esemény jutott.*
(15) *Ezen a ponton ez már nem a nyelvezetről szól.*
(16) *A témazáró dolgozat megírása után pedig a többség fellélegzik, és elrakja az adott könyvet a felső polcra, emlékét róla pedig agya legsötétebb zugába.*
(17) *Legalább már egy generáció olvasási kedvét letörte a média és az elavult oktatás együttes hatása.*
(18) *A modern életformával ezenkívül együttjár az új médiumok terjedése*.
(19) *A képernyő és a vászon előtt eltöltött idő tehát részben a lapozgatással eltöltött idő rovására gyarapszik.*
(20) *Ahogy azonban a régi klasszikusok nyelvezetét megrágja az idő vasfoga, úgy rágja azok tartalmát is.*

4. 3. 2. Perspektivizáció és szubjektivizáció az érvelő érettségi szövegekben

A **perspektivizáció** leggyakoribb esete az érvelő érettségi szövegekben az, amely során a szövegalkotó a tudatosság szubjektumát a T/1. személyű igealakok által egy közösségre helyezi át. Az alábbi példák esetében beszélhetünk a perspektivizáció ilyen típusú megvalósulásáról:

(21) *Nézzük hogy mi okozhatja a fenti jelenséget.*
(22) *Láthatjuk tehát hogy mik idézték elő a problémát.*
(23) *Ezzel szemben ma már keveset látjuk szüleinket olvasni, különösen szépirodalmat, és természetesen ez magyarázható hajszolt életmódjukkal is, mégis, ha van idejük szórakozni, inkább megnéznek egy filmet/tévéműsort.*
(24) *Arról se feletkezzünk meg, hogy egy ilyen lépés etikai kérdéseket is felvet.*
(25) *Amennyiben ebben nem bízunk, ésszerű az irodalom legértékesebbnek és – alapvetőbbnek ítélt műveit elolvastatnunk a gyermekeinkkel, azonban azok a regények amelyeket nagynak nevezünk általában, a legkevésbé sem hatnak kedvcsináló módon az ifjúságra.*
(26) *Az olvasás iránti vágy növelésével, érdeklődéssel tudjuk csak inspirálni kortársainkat az alkotásra, melyet valóban az általános iskolában kell elkezdeni, majd folytatni egészen a tanulmányok befejeztével.*
(27) *Mindenesetre bíznunk kell abban, hogy a jövő nemzedéke méltó lesz feladatához, melynek lényege, hogy az irodalmat fenn kell tartani.*
(28) *Az alapvető problémák közé sorolhatjuk a magyar irodalom nyelvezetét, amely kiemelkedő szerepet kap a mű megértése szempontjából.*
(29) *Azonban más megoldást is tudnánk találni, például a tanítás módszerein is lehet változtatni.*
(30) *Természetesen ez a modell érthető, ha az irodalomórára mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak változásait feltáró tárgyra gondolunk.*

A perspektivizáció egy további esetét szemléltetik azok a példák, amelyekben a tudatosság szubjektuma a szövegalkotó egy korábbi (32 – 36) vagy jövőbeli énjében (31) jelenik meg.

(31) *Esszémben az előzőekben megadott vélemény mellett fogok érvelni, hiszen ez a probléma egyre jelentősebb méreteket ölt.*
(32) *Ezért egy idő után kialakult bennem az a szokás, hogy nem olvasom el ezeket az alkotásokat, csak amelyekről azt gondoltam, hogy valóban kihagyhatatlan.*
(33) *De legfőképp a saját magam által választott könyvek nyerték el tetszésemet.*
(34) *Ezzel a saját és a családom olvasási szokásain keresztül alátámasztottam a probléma létjogosultságát.*
(35) *Régi általános iskolámban például Nemes Nagy Ágnes gyermekverseit olvastuk, vagy Csukás István Pom Pom meséit.*
(36) *Weörös Sándor Bóbita verseskötetén tanultam meg és szerettem meg az olvasást.*

A **szubjektivizáció** esetében a megnyilatkozó szubjektív viszonyulását fejezi ki a közöltekhez. Az érvelő érettségi szövegekben érdemes külön kiemelni a **szubjektív episztemikus modalitás eseteit**: a szövegalkotó „saját tudása, ismeretei (hiedelmei) alapján az információt nem tekinti se igaznak, tehát olyasvalamit akar közölni, amit csak kétellyel állíthat, és ezért jelöltté, a partner számára is hozzáférhetővé teszi, hogy az információ igazsága mellett nem kötelezi el magát" (Kugler 2008: 280).

A szubjektív episztemikus modalitás egyik jelölése a *-hat*, *-het* morféma (37), (38).

(36) *Manapság már mindenki találhat érdeklődésének olvasmányt, habár azt meg kell állapítanom, hogy mind az újságok, mind a könyvek ára elképesztően magasra emelkedett, amit nagyon sokan nem engedhetnek meg maguknak.*
(36) *Összességében elmondhatjuk, hogy a magyar irodalom valóban veszélynek lehet kitéve, viszont a megfelelő megoldások kidolgozásával ez a veszély mérsékelhető, visszaszorítható.*

A szubjektív episztemikus modalitás egyik jelölése történhet modális segédigével is, így a *szabad* (37), (38), a *kell* (39–44), a *lehet* (45–50) modális segédigékkel.

(37) *Nem szabad azonban elfeledkeznünk arról, hogy a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk.*

(38) *Nem szabad elfelejtenünk, hogy – bármennyire nem tetszik egyeseknek – a populáris, ponyva irodalom is az irodalomhoz tartozik, annak a részének kell azt is tekintenünk.*

(39) *Fel kell tehát tennünk a kérdést, mi változott meg?*

(40) *Kezdeném a Spiró úr által megjelölt problémával, a kötelező olvasmányok elévülésével, de ezt az elévülést nem csak nyelvi értelemben kell venni hanem tartalmi értelemben is.*

(41) *Élménycentrikusabbá, kevésbé didaktikussá kell tenni az irodalomoktatást, és az olvasmányokat inkább azok nehézsége, élményfaktora, elérhetősége szerint kell sorba rendezni, nem a kronológia szerint.*

(42) *Ezentúl pedig szembe kell nézni a ténnyel, hogy az idő múlásával nyelvünk is változik, és például a Jókay-regények lefordítása idővel elengedhetetlenné válik azok teljes megértésének érdekében.*

(43) *Hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma, ebben sajnos egyet kell értenem Spiró Györggyel.*

(44) *De sajnos azt kell mondjam, hogy az iskolánkban tapasztaltak elütnek a nagy átlagtól, tömegközlekedési eszközön alig látni olvasó fiatalt, inkább zenét hallgatnak, vagy hordozható játékkonzolokkal töltik el az utazás hosszú perceit.*

(45) *Habár az előzőekben már érintőlegesen említettem, korántsem lehet kevésbé figyelembe venni a szórakoztatóipar, a játékipar termékeit.*

(46) *Ám mindezek ellenére az író véleményével néhány ponton vitába lehet szállni.*

(47) *Az államnak tehát kötelessége lenne a folyamatot megállítani, még ha ez annak nemzetközi jellege folytán lehetetlen is, de ha nem, legalább fékeznie*.

(48) *Az iskola feladata lenne, hogy mindezek ellenére megszerettesse a fiatalokkal a könyveket.*

(49) *Ilyen felkészültség után nem lehet azon csodálkozni, hogy a kötelező olvasmányok töredékét ismeri csak az olvasás után.*

(50) *Az adott mű tartalmát pedig tartalmi összefoglalókból is meg lehetne ismertetni a diákokkal.*

A szubjektív episztemikus modalitás további jelölésül szolgálnak az érvelő érettségi szövegekben a különböző módosítószók, így a *véleményem szerint* (51–53), a *szerintem* (54–60) és a *valószínűleg* (61).

(51) *Ha a régi, nagy klasszikusokat nézzük, véleményem szerint nem beszélhetünk veszélyről, hiszen a szóban forgó írók, költők már halottak, így például megélhetésük nem kerül már veszélybe, továbbá az eltelt évtizedek, évszázadok során nevük annyira beivódott már a köztudatba, hogy onnan nagyon nehéz lenne eltörölni.*

(52) *Véleményem szerint a szülők feladata az, hogy megszerettessék az olvasást a gyerekekkel, nem feltétlenül a tanáré, ám ez nem jelenti azt, hogy nekik nem is kell megpróbálni.*

(53) *Az oktatás véleményem szerint ott hibás a kialakult helyzetben, hogy túlzottan ragaszkodik a klasszikus szépirodalomhoz, ráadásul a mostani rendszerben időrendben haladunk az ókortól a kortárs irodalomig.*

(54) *Szerintem belátható, hogy egy 8-9. osztályos, a komolyabb szépirodalommal még csak ismerkedő diáknak könnyebb, élvezetesebb olvasmány lenne a XX. század egy remekműve, például a Mester és Margarita Bulgakovtól, mint a homéroszi eposzok.*

(55) *Szerintem pedig ezen a ponton bukik meg Spiró György elmélete, persze nem állítom, hogy a szókincs aktualizálása nem könnyítené meg a diákok dolgát, de szerintem az élőlábban, számokkal vagy csillagokkal jelölt szómagyarázatok segítségével már mindenki el tud olvasni egy nehezebb nyelvezetű művet is.*

(56) *Szerintem azt kéne központilag és egységesen eldönteni, hogy az irodalomnak milyen szerepet szánnak.*

(57) *Szerintem mindenképp az elsőként említett irányba kell változnia az irodalomtanításnak, jó hír számomra, hogy ez a változás már folyamatban van, és hiszek benne, hogy meg is lesz a gyümölcse az olvasási kedv terén.*

(58) *Szerintem hasznosabb lenne segíteni a diákoknak.*

(59) *Szerintem ez a megoldási javaslat több szempontból sem szerencsés: először is az irodalmi művek stílusát épp a nyelvezet adja, ezért nagy veszteség lenne pont a nyelvezeten változtatni, hisz akkor már nem ugyanaz a mű lenne.*

(60) *Szerintem az lehet a megoldás a problémára, ha nem a teljes műveket olvastatnának el a diákokkal, hanem csak részleteket.*

(61) *Ebben valószínűleg nagy szerepe van könyvtárosunknak és magyartanárunknak, akik általában jó műveket ajánlanak nekünk, s akikkel meg is lehet beszélni, hogy miről olvastunk.*

A szubjektív episztemikus modalitás jelölései az érvelő érettségi szövegekben a szónál nagyobb egységek, elsősorban a kijelentésattitűdöt kifejező igék *hiszem* (62–63), *vélem*, *értem* (68), *gondolom* (64–67), *látom* (69) és *vallom* (70).

(62) *Szerintem mindenképp az elsőként említett irányba kell változnia az irodalomtanításnak, jó hír számomra, hogy ez a változás már folyamatban van, és hiszek benne, hogy meg is lesz a gyümölcse az olvasási kedv terén.*
(63) *Nem hiszem, hogy veszélyben lenne a magyar irodalom, korai kongatni a vészharangot, hiszen a szinvonalas irodalmat igénylő réteg még létezik Magyarországon és újra is termeli magát egy darabig.*
(64) *Úgy gondolom helyén való, hogy a megoldások kapcsán is felvessek néhány ellenérvet.*
(65) *Ezek alapján úgy gondolom hosszú, akár több generációs munkával, de helyreállítható az olvasási kedv, ha megtesszük a megfelelő lépéseket.*
(66) *Mindig úgy gondoltam, hogy Szkander bég mondata „Egy csapat rumi kutyával több ég a gyehenna tüzében" nagyban hozzájárult például az Egri csillagokjának az átéléséhez, de szerintem a művek „lefordítása" mégis célszerűbb, hiszen bizonyos jelentésrétegek szükségszerűen elvesznek, újak keletkeznek, itt gondolhatunk például Arany Shakespeare-fordítására is, amely egy angolul nem beszélő magyar olvasó számára legalább olyan jó, mint az eredeti.*
(67) *Úgy gondolom, hogy a mostani panaszkodó szülőknek az oktatás hibáztatása helyett inkább tevékenyen részt kellene vállalniuk a gyermekük tanításában.*
(68) *Ezalatt nemcsak azt értem, hogy több, korunkat megelőző műveket olvassunk – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat, hanem a tanításban kapjon szerepet a történet, a tartalom lelki mélységének feltárása, hogy az ember bele tudja élni magát a műbe, és ezáltal élvezettel olvassa.*
(69) *Ahogy én látom, a mai magyar irodalomban egyre-másra bukkannak fel olyan tehetségek, akikre ötven év múlva is büszkék lehetünk.*
(70) *Én úgy vallom, hogy inkább elolvasom az adott könyvet, hiszen enélkül nem tudom értelmezni a szöveget, a szövegben szereplő szavakat, és ha az idegennek tűnő szavak szövegbeni gyakoriságát nem tapasztalom az évek során, a megértés is nehezebbé válik.*

4. 4. A metapragmatikai tudatosság jelzései

A metapragmatikai jelzéseknek, a diskurzusdeixisnek és a diskurzusjelölőknek a vizsgálata, illetve funkcióik számbavétele azt bizonyította, hogy a metapragmatikai tudatosság az érvelő érettségi szövegek meghatározó szövegtipológiai sajátossága. A metapragmatikai jelzések funkciói két terület, a szövegalkotói és befogadói tevékenységhez való reflexív viszonyulás, valamint a szöveg szerveződésére történő reflektálás köré szerveződnek, hozzájárulva ezzel a szöveg értelmi szerkezetének kiépüléséhez, valamint a befogadó értelmezési folyamatának irányításához és elősegítéséhez.

4. 4. 1. A diskurzusdeixis

Az alábbiakban a metapragmatikai tudatosság jelzései közül a diskurzusdeixis használatának és szövegbeli funkcióinak elemzési eredményeit mutatom be. Az elemzést a következő szempontok alapján végeztem: első lépésként a diskurzusdeixist mint a szöveg mikroszintű változóját elemeztem, majd sorra vettem, hogy milyen funkciót tölt be a diskurzusdeixis a szöveg bevezetés – tárgyalás – befejezés egységeiben, ezzel párhuzamosan vizsgáltam a diskurzusdeixis hatókörét, valamint kifejtettségének mértékét.

A vizsgálat eredményeit a következő táblázat szemlélteti (Kertes 2011a: 75):

Az érvelő szöveg szövegegysége	**A metapragmatikai jelzések – a diskurzusdeixis**		
	funkció	**hatókör**	**kifejtettség mértéke**
bevezetés	a téma kijelölése és a célok megfogalmazása	nagyobb egységekre, több bekezdésre mutat rá	a leginkább kifejtett
tárgyalás	A bekezdések • első mondatában: a megelőző, illetve az adott bekezdés tartalmára történő rámutatás • szövegegységén belül	A bekezdések • első mondatában: mezoszintű szövegegység • szövegegységén belül: néhány mondat	nagyobb szövegegységekre történő rámutatás esetében kifejtettebb nyelvileg
befejezés	összegzés szándékának jelzése	nagyobb szövegegységekre történő rámutatás	a leginkább kifejtett

5. táblázat A metapragmatikai jelzések érvelő érettségi szövegekben történő elemzésének eredményei – a diskurzusdeixis

A diskurzusdeixis mint a szöveg mikroszintű változója az érvelő érettségi szövegekben gyakran előfordul, kifejtettsége különböző lehet, csakúgy, mint nyelvi megvalósulása: a névmási deixistől (1) a teljes rámutatás és teljes főnéven (2a, 2b) át a jelzős szerkezetig (3a, 3b):

(1) *Úgy gondolják sokan, hogy a ház összképét rontja a könyvek látványa, és ez is befolyással lehet a gyerekekre, ugyanis hiába szeretne olvasni, ha nincs mit.*
(2a)*Egy nemrégiben készült felmérés szerint a felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el. Ilyen példát maguk előtt látva a gyerekeknek sem fog megjönni a kedvük az olvasáshoz.*
(2b) *Az olvasás helyét egyre inkább átveszi a gyerekek életében a televízió, a számítógép, melyek könnyedebb szórakozást nyújtanak a könyveknél, fantáziánk megmozgatása nélkül is képesek lekötni bennünket huzamosabb ideig. A szabadidő ilyen módon való eltöltését sokan a szüleiktől tanulják, hisz legtöbbjük az egész napi munkából hazatérve csak ledől a kanapéra és bekapcsolja a televíziót.*
(3a) *A következő, az író által felvetett probléma, hogy nem szerettetik meg kiskorban az olvasást.*
(3b) *Másik ok lehet a már emlegetett szülői odafigyelés és közeli környezet.*

Az érvelő érettségi szövegtípus általános szerkezete a retorikai hagyományokon alapuló bevezetés – tárgyalás – befejezés szerkezet, az elemzett dolgozatok is ilyen formán tagolódnak. A bevezetésben a leggyakoribb rámutatás a feladatmegfogalmazásban szereplő szövegrészletre történik (4), (5), (6) és (7): a Spiró-idézet ennek következtében, és ez az érvelő érettségi dolgozatok sajátos jellemzője, beépül a szövegekbe, azok részét képezi, és monologikus voltukat is sajátos megvilágításban helyezi. Legfontosabb funkciója azonban abban áll, hogy megnyitja a szöveg(ek) értelmezési tartományát.

(4) *Az irodalomtudósok és tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémájáról nyilatkozott Spiró György a fent idézett részletben.*
(5) *Írásomban sorra veszem a Spiró által felvetett problémákat, melyek között van amivel egyetértek, de van olyan is, amellyel nem.*
(6) *Esszémben erre kívánok reflektálni mind a közoktatás, mind a rohanó világunk tükrében.*

(7) *Esszémben az előzőekben megadott vélemény mellett fogok érvelni, hiszen ez a probléma egyre jelentősebb mértéket ölt.*

A Spiró-idézetre történő rámutatás mellett megjelennek a diskurzusdeixisnek olyan lehetőségei is, amelyek a bevezetés „hagyományos" funkcióihoz köthetőek, így a téma kijelölése, vagy a célok megfogalmazása (8).

(8) *Az én esszémben is viszont arra törekszem, hogy bemutassam a magyar irodalom társadalmi szerepét a felmerülő problémákkal együtt.*

Az érvelő érettségi szövegek tárgyalás részének a funkciója a tézis(ek) megfogalmazása és az érvelés kifejtése, a pro és contra érvek számbavétele, az érvek példákkal történő alátámasztása. Az elemzés során a további tagolódást is érdemes figyelembe venni, a bekezdések mint formai, funkcionális és szemantikai egységek járulnak hozzá a szöveg értelemhálózatának kiépüléséhez. Ebben a tagolódásban – az elemzett szövegek alapján – a szemantikai egység a hangsúlyos, ez gyakran nem áll összhangban a formai elkülönüléssel.

Elsőként a diskurzusdeixis azon megvalósulásait veszem számba, amelyek a szöveg szerveződését teszik explicitté, ezáltal segítik a befogadót a szövegben való tájékozódásban és annak megértésében. A diskurzusdeixis ilyen megvalósulása a bekezdések első mondatában fordul elő gyakrabban, vagy a korábbi tartalmakra reflektál (10), (11), (12), (13), (14), (15), vagy az adott bekezdés tartalmát vezeti elő (9), (11), (13).

(9) *Először a fiatalok olvasási szokásairól, és a probléma méretéről írnék. Ehhez az édesapám, öcsém, az ismerőseim, valamint a saját szokásaimat fogom alapul venni.*

(10) *Nézzük, hogy mi okozhatja a fenti jelenségeket.*

(11) *Láthatjuk tehát hogy mik idézték elő a problémát. A következőkben pedig ezekre próbálok megoldást találni.*

(12) *Lehet, hogy csak a fent említett nézőpontbeli különbség okozza, de nem tudok egyetérteni az íróval.*

(13) *Ezzel a megállapítással azonban el is érkeztem a valós problémához, az olvasók csökkenő számához a társadalomban, a fiatalság körében.*

(14) *Habár az előzőekben már érintőlegesen említettem, korántsem lehet kevésbé figyelembe venni a szórakoztatóipar, a játékipar termékeit.*

(15) *Szerintem mindenképp az elsőként említett irányba kell változnia az irodalomtanításnak, jó hír számomra, hogy ez a változás már folyamatban van, és hiszek benne, hogy meg is lesz a gyümölcse az olvasási kedv terén.*

A fenti példákban a diskurzusdeixis a bekezdések első mondataiban fordul elő, a szöveg (tartalmi) szerveződésére reflektál, elsősorban nagyobb szövegegységekre. Lássunk most néhány példát olyan esetekre, amelyekben a diskurzusdeixis nem ebben a szövegbeli helyzetben szerepel.

(16) *Szerintem Spiró György problémája az irodalommal kapcsolatban az eddigi leírtak alapján jogos, és oda kell figyelnünk nyelvünk, sajátos műveltségünk ápolására.*
(17) *Tehát ma már a fiatalok legfeljebb homályos intelmek formájában kapják szüleiktől az „olvasni jó" mintát, a gyakorlatban nem ezt látják rajtuk. Tisztelet a kivételnek, de szerintem az előbb leírt variáció is még a jobbik eset.*
(18) *Felfigyeltem arra, hogy azokat a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik. Itt nyilvánul meg a korok tanításai közötti különbség, a nyelv lineáris változásának, régi szavak kitűnésének, új szavak megjelenésének folyamata. Ennek megoldásaként javasolnám, hogy a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet.*

A (16), (17) és (18) példák esetében a diskurzusdeixis funkciója az előző esetekhez hasonló. A szövegalkotó itt egy korábbi szövegrészre reflektál oly módon, hogy a befogadó a korábban említett szövegrészlet tartalmát idézi fel ismét. A bekezdések első mondatában előforduló rámutatások és e két példa között a különbség a diskurzusdeixis hatókörében állapítható meg. A bekezdések első mondataiban szereplő rámutatás ugyanis egy nagyobb, mezoszintű egységre reflektál, vagy az előző bekezdés tartalmára utal, vagy az új bekezdés témájának megjelölését készíti elő. Ez természetesen nem jelent merev szétválasztást, hiszen a korábban tárgyaltakra történő rámutatás az új bekezdés tartalmának előkészítését is jelenti egyben. Az alábbi két példa esetében azonban a hatókör két-három mondat terjedelmű.

A rámutatás mellett a diskurzusdeixis oksági összefüggéseket is kifejezhet, mint azt alábbi két példa mutatja (19), (20).

(19) *Az olvasmányokat olykor film formájában is meg lehet tekinteni, ami visszaszorítja az olvasási kedvet, de ezzel ellentétben új értelmezésként, magyarázatként, többletként is szolgálhat annak, aki már olvasta a költeményt, művet.*
(20) *Olvastam Jókait, de még jobb példaként említeném Mikszáth Kálmánt, aki híres arról, hogy műveit népies, tájszókkal tűzdelt stílusban írta. De mindezek ellenére Mikszáth olvasmányaim között egy sem akadt, amit e stílus miatt nem értettem volna, vagy nem találtam volna élvezhetőnek.*

Ezekben a példákban mutatkozik meg a diskurzusdeixis koreferenciális viszonyokkal való szoros kapcsolata – annak eldöntéséhez, hogy hol húzódik a határ a koreferens viszonyok és a diskurzusdeixis között, további szövegek elemzése szükséges. Az eddigi elemzések tükrében a vissza-, illetve előre történő utalás és a saját szövegre történő rámutatás, illetve reflexió sok esetben egybeeshet.

A befejezés egységében a diskurzusdeixis a bevezetéshez hasonlóan gyakran fordul elő, a vizsgált szövegekben a leggyakrabban bekezdés első mondatában fordul elő. A (21), (22) és (23) a diskurzusdeixis leggyakrabban előforduló nyelvi megvalósulását mutatja, funkcióját tekintve jelzi a gondolatok összegzésének szándékát.

(21) *Összegezvén, úgy vélem, hogy az olvasás szeretete, a művelődés fontossága korunkban semmit sem veszített értékéből, sőt egyre fontosabbá válik a mindennapi életünk során is.*
(22) *Összefoglalva írásomat elmondhatom, hogy főleg Spiró György megállapítása mellett érveltem néhol kiegészítve azt.*
(23) *Összességében kijelenthetjük, hogy Spiró véleménye több szempontból kifogásolható, bár ez az én személyes véleményemen alapul.*

A (24) a fenti példákhoz hasonlóan mutat rá a szöveg egészére. Az elemzett szövegekben ez a nyelvileg leginkább kifejtett diskurzusdeixis fordul elő a legritkábban.

(24) *A korábban említetteket összegezve véleményem szerint, a Spiró György által megfogalmazott probléma csak a jéghegy csúcsa, az arra adott megoldás pedig látszati gyógyír.*

Előfordulhat a diskurzusdeixis a bekezdés szövegegységén belül (25), ebben a szövegbeli helyzetben és példában funkciója a figyelem irányítása, a Spiró-idézet, amelyre szövegalkotók leggyakrabban a bevezetőben reflektálnak, itt ismét előtérbe kerül. A diskurzusdeixis hatóköre ebben az esetben nem terjed túl a mondat határán.

(25) *Vagyis Spiró György feltevésére válaszolva: ezek az „átírások" léteznek, talán egyetlen gond velük, hogy kevésbé elterjedtek.*

A bekezdések kapcsán már említettem, hogy a szemantikai-funkcionális jellemző fontosabb a formai elkülönülésnél, néhány szövegben a befejezés több bekezdésből áll. A befejezés kezdetét felismerhetővé teszi a befogadó számára a befejező bekezdések első mondatában előforduló diskurzusdeixis (26). Ennek a diskurzusdeixisnek a hatóköre a legkiterjedtebb, az eddig tárgyaltak egészére vonatkozik.

(26) *Ezek alapján úgy gondolom, hosszú, akár több generációs munkával, de helyreállítható az olvasási kedv, ha megtesszük a megfelelő lépéseket.*

Az elemzés eredményei alapján összegzem, hogy mi jellemzi a diskurzusdeixist mint a metapragmatikai tudatosság jelzését a hatókör, a kifejtettség és a funkció vonatkozásában a szövegek bevezetés – tárgyalás – befejezés szövegegységeiben, majd mindezek tükrében bemutatom, hogy mennyiben számít az érvelő érettségi szövegtípus szövegtipológiai sajátosságának.

Az érvelő érettségi szövegtípusban előforduló diskurzusdeixis elemzésének eredményei alapján megállapítható, hogy a diskurzusdeixis hatókörét tekintve a bevezetés és a befejezés szövegegységekben nagyobb szövegegységekre, több bekezdésre mutat rá. Ez a hatókör összefüggésben áll a bevezetés, illetve a befejezés funkcióival, az előbbi esetében a téma kijelölésével, az utóbbi esetében pedig az összegzés szándékának jelzésével. A tárgyalás szövegegységében a bekezdésben betöltött szövegbeli pozíciójától függően terjed hatóköre néhány mondattól a nagyobb (mezoszintű) szövegegységekig: ha a bekezdés első mondatában szerepel, akkor az előző szövegegységre, illetve az adott bekezdés tartalmára mutat rá, a bekezdés szövegegységén belül hatóköre néhány mondat. Így a diskurzusdeixis nemcsak a szöveg mikroszintű változójaként vizsgálható, hanem a szöveg mezoszintű változójaként is. A diskurzusdeixis hatókörének mértéke összefüggésben van a metapragmatikai tudatosság fokával: a szöveg nagyobb egységeire

rámutató diskurzusdeixis, a szöveg szerveződésére történő rámutatás sokkal inkább jelzi a tudatos szövegszerveződést, mint a néhány mondatra történő rámutatás.

A diskurzusdeixis kifejtettségének mértéke változatos. A bevezetés és a befejezés szövegegységében a leginkább kifejtett, míg a tárgyalás szövegegységében azokban az esetekben kifejtettebb nyelvileg, amelyekben nagyobb szövegegységekre mutat rá. A kifejtettség mértéke jelzi a metapragmatikai tudatosság mértékét, minél kifejtettebb a diskurzusdeixis, annál nagyobb a tudatosság mértéke. A metapragmatikai tudatosságnak azon szempontja nyilvánul meg ezekben az esetekben, amely a szöveg befogadójának értelmezési folyamatára irányul.

E két szempont elemzési eredményeinek értékelése alapján megállapítható, hogy a diskurzusdeixis hatóköre és kifejtettségének mértéke szerint fejezheti ki a metapragmatikai tudatosság különböző fokozatait – a diskurzusdeixis különböző nyelvi megvalósulási formái egy fokozati skálán helyezkednek el, e skála azon elemei számítanak a metapragmatikai tudatosság jelzéseinek, amelyeknek nagyobb hatóköre és kifejtettsége. Ennek a megállapításnak a tükrében érdemes a diskurzusdeixisnek mint a metapragmatikai tudatosság jelzéseinek a funkcióit számba venni. Ennek során a legfontosabb megállapítás az, hogy a metapragmatikai tudatosságot jelző diskurzusdeixis elősegíti és nyelvileg explicitté teszi az egyes szövegegységek szerepét, így a bevezetésben a téma kijelölését és a szöveg célkitűzését, a tárgyalásban a szövegegységek közötti összefüggések feltárását, a figyelem irányítását, az oksági viszonyok jelölését, a befejezésben pedig a gondolatok összegzésének szándékát (Kertes 2012: 131 – 133).

E három tényező, a hatókör, a kifejtettség és a funkció számbavétele azt mutatja, hogy a metapragmatikai tudatosság az érvelő érettségi szövegek meghatározó szövegtipológiai sajátossága. Ez a megállapítás a szövegtípus általános, három szempont alapján történő leírása során is körvonalazódott: nemcsak az oktatás során modellálódó, a retorikai hagyományok alapján felépülő szövegtípusra vonatkozó ismérvek alapján, hanem a szövegalkotás sajátos beszédhelyzete alapján is. Az elemzés eredményeinek tükrében ez a megállapítás megerősítést nyert, hiszen a metapragmatikai tudatosságot jelző diskurzusdeixis különböző szempontok alapján történő vizsgálata és ennek eredményei egy olyan metapragmatikai tudatosságra utalnak, amelyek segítségével a szövegalkotó a szöveg szerveződésére reflektál, ezáltal nagyban hozzájárul a szöveg értelmi szerkezetének kiépüléséhez, valamint a befogadó értelmezési folyamatát is irányítja és elősegíti (Kertes 2012: 131 – 133).

4. 4. 2. A diskurzusjelölő

A diskurzusjelölők elemzése során a következő vizsgálati szempontokat követte. Elsőként azt vizsgáltam, hogy milyen funkciókat töltenek be a diskurzusjelölők a szövegben, majd azt is elemeztem, hogy ezek a funkciók hogyan oszlanak el a szöveg egyes részeiben. E két szempont alapján történő elemzés után azt összegeztem, hogyan befolyásolják a szövegek perspektiváltságát, ezzel összefüggésben mi jellemzi a nézőpontszerkezetet, mennyiben jelenik meg a szubjektivizáció.

Az elemzés eredményei arra világítanak rá, hogy bár a diskurzusjelölők funkcionális-pragmatikai kategóriáját elsősorban a beszélt nyelv sajátosságaként tartják számon, az érvelő érettségi szövegekben mégis gyakran előfordulnak és sok, a szövegkoherencia szempontjából jelentős funkciókat töltenek be. A diskurzusjelölők által a szövegben betöltött **funkciók** (Kertes 2011b: 153):

- textuális
  - ⇨ kapcsoló
  - ⇨ újraformálást jelölő
  - ⇨ összegzést jelölő
- interakciós
  - ⇨ az aktivált közös tudásra történő utalást jelölő
- attitűdjelölő
  - ⇨ tartalomhoz való viszonyulást jelölő
  - ⇨ értékkifejező

A **textuális funkció**n belül az újraformálás szerepe (1-4) a szövegegységek közötti interpretáció, a megelőző szövegegység értelmezését teszik pontosabbá (Dömötör 2008: 430). Az **újraformálás** fent említett példáinak esetében érdemes megvizsgálni, hogy, a fraseri definíciót alapul véve, az S2 szegmens a diskurzusjelölőt megelőző S1 szegmens jelentéséhez mennyit tesz hozzá. Az (1)-es és (2)-es példák esetében az újraformálás újraértelmezést jelent, míg a (3) és (4) esetében a diskurzusjelölő a megelőző szövegegység kiegészítését jelenti.

(1) *Magyarán nem tudják elképzelni, amit olvasnak, ezért nem tudják élvezni azt.*

(2) *Valóban: a régi magyar alkotásokat régi magyar nyelvhasználat jellemzi, ami sokszor nehezen érthető.*

(3) *Azonban, mint már említettem, ezek kialakulásában, fejlődésének irányának meghatározásában a legnagyobb szerepe a szülőknek kell, hogy legyen, a gyerek fiatalkori nevelése során, ám törekednie kell, hogy irodalmi ízlését önállóan alakítsa ki.*

(4) *Az irodalom ugyan nem tűnik el; de csökken az általános műveltség szintje, egyre kevesebb az olvasó; egyre elterjedtebb a „majd megnézem a neten"- hozzáállás (tegyük hozzá, a társadalom műveltségéről pozitív képet fest például a wikipedia, de ez sajnos nem valós kép) és az Eco által felvázolt „túlolvasás" is inkább szellemes eszmefuttatás, mint valós jelenség.*

A textuális funkció a szöveg értelmi tagolódására, szegmentálására is irányíthatja a figyelmet, az (5) és (6) példákban a **kapcsoló** funkció válik hangsúlyossá:

(5) *Részint azért, mert nekem, illetve rólam szól, részint pedig azért, mert egy felnőtt, egy irodalmár mondja el a véleményét rólunk fiatalokról, laikusokról, azaz egyszerű olvasókról.*

(6) *Esszémben erre kívánok reflektálni mind a közoktatás, mind rohanó világunk tükrében.*

A textuális funkción belül az egyik leggyakoribb funkció a kapcsoló funkció, amelyet leginkább kötőszók töltenek be[8]. A diskurzusjelölő kapcsoló funkciója lehet ellentétes (7), oksági (8), valamint magyarázó (9) viszonyt kifejező:

(7) *Viszont ezzel az olvasás legfőbb lényegét söprik el, mégpedig a képzelőerő használatát.*

(8) *Tehát az emberek változó nézőpontjainak is köze lehet az olvasás visszaeséséhez, és így nemhogy az általános iskolában, de még az otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást.*

(9) *Persze a diákok vonakodása is érthető.*

Az **összegző** funkció a (10) és (11) példákban szereplő diskurzusjelölők esetében:

[8] Vitatott terület, hogy a kötőszók diskurzusjelölőként történő értelmezése a szófaj minden elemére vonatkozik-e, hiszen a diskurzusjelölők – tágabb értelemben vett – meghatározásának lényege éppen a diskurzusszegmensek összekapcsolásában rejlik, és prototipikus sajátossága e szócsoportnak ez a funkció.

(10) *Egy szó mint száz, az olvasás fontosságát vissza kell ültetni az emberek szokásai közé.*
(11) *Mi tehát a megoldás?*

A textuális funkció mellett az **interakciós funkció** jelenti a diskurzusjelölők második funkcionális csoportját. Ezen a funkción belül az **aktivált közös tudásra történő utalás** jelenik meg leggyakrabban, T/1. személyű igealakok (12-16) által.

(12) *A középkorban (főleg a korai szakaszán), a népesség jelentéktelen hányada (kezdetben 1-2%, majd 8%) volt a népesség olvasni tudók aránya, és mint tudjuk, abban a korban nap-naposak voltak a csatározások, és harcok.*
(13) *Okafogyott lenne azonban a problémát kizárólag az iskola hatáskörébe tartozó jelenségként föltüntetni, ugyanis, mint tudjuk, a fiatalok nevelése elsősorban otthon, és nem az iskolában dől el.*
(14) *Arról se feledkezzünk meg, hogy egy ilyen lépés etikai kérdéseket is felvet.*
(15) *Nem szabad azonban elfeledkeznünk arról, hogy a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk.*
(16) *Láthatjuk tehát, hogy mik idézték elő a problémát. A következőkben pedig ezekre próbálok megoldást találni.*

A T/1. személyű igealakok mellett a T/3. személyű igealakok is betölthetik az aktivált közös tudásra történő utalás funkcióját (17-18).

(17) *Úgy gondolják sokan, hogy a ház összképét rontja a könyvek látványa, és ez is befolyással lehet a gyerekekre, ugyanis hiába szeretne olvasni, ha nincs mit.*
(18) *Sokan úgy gondolják, minek olvasni, hiszen mindent megtudhatnak a tévéből.*

Az attitűdjelölő funkció A (19-20) példák esetében **a tartalomhoz való viszonyulás** kifejezői a diskurzusjelölők, az alábbi mondatok esetében a diskurzusjelölő az S2 szegmens tartalmát módosítja.

(19) *A könnyebb érthetőség kedvéért különválasztom az irodalomolvasását, a kortársirodalom-olvasását és kevésbé értékesnek tartott művek olvasását.*

(20) *Érdekes módon, amikor szükségem volt egy adott könyv ismeretére, megtaláltam azt az öt-hat órát, ami alatt el tudtam olvasni.*

A (21-31) példák azt mutatják, hogy a diskurzusjelölők **értékkifejező** funkciót is betölthetnek. E funkció két leggyakoribb kifejezési lehetősége a (21-26) példákban található *szerintem*-típusú diskurzusjelölő, illetve a (27-31) példák mondást, valamint kifejezésattitűdöt jelentő igéi (Kiefer 2007: 224–226). A *szerintem*-típusú diskurzusjelölők kifejtettségének mértéke változó, legtöbbször a *szerintem* fordul elő, de emellett testesebb nyelvi kifejezések is előfordulnak (23-26).

(21) *Véleményem szerint nem csak a fiatal generációkra, de a felnőttekre is igaz ez; nem csak Magyarországon, de globálisan is.*
(22) *Szerintem az lenne a megoldás a problémára, ha nem a teljes műveket olvastatnák el a diákokkal, hanem csak részleteket.*
(23) *Az én véleményem szerint ezeknek a műveknek nem csak a történetük lényeges, hanem a stílus, amiben meg lettek írva.*
(24) *Nyilvánvaló, hogy lehetetlen kiválasztani olyan olvasmányt, mely mindenkinek tetszik, de személyes véleményem szerint újítani lehetne ezen a téren is […]*
(25) *Az én személyes meglátásom szerint a fiatalok igenis szeretnek olvasni, és nem itt keresendő a probléma.*
(26) *Az én álláspontom szerint nem műveket kéne „átírni", sokkal inkább műveket kéne kicserélni.*

Az értékkifejező diskurzusjelölők másik nagy csoportja (27-31) a **mondást jelentő**, E/1. személyű igék, mint a *vall*, valamint a **kijelentésattitűdöt kifejező igék**: *vél, lát, ért, gondol*. Ezekben az esetekben a diskurzusjelölők a metapragmatikai tudatosság jelzései is, hiszen a szövegalkotó saját beszédtevékenységére reflektál (Tátrai 2010: 179–180).

(27) *Részben, mert úgy vélem, az általa feltárt probléma valós és létező, azonban az általa kínált megoldást, mint diák, akinek volt szerencséje megismerni korunk Magyarországának irodalomoktatását, nem tartom célravezetőnek.*
(28) *Ezt úgy értem, hogy a jó tanmenet olyan műveket tartalmaz, amelyek érdekesek a kisebb korosztály számára is.*

(29) *Ahogy én látom, a mai magyar irodalomban egyre-másra bukkannak fel olyan tehetségek, akikre ötven év elteltével is büszkék lehetünk.*
(30) *Én úgy vallom, hogy inkább elolvasom az adott könyvet, hiszen enélkül nem tudom értelmezni a szöveget, a szövegben szereplő szavakat, és ha az idegennek tűnő szavak szövegbeni gyakoriságát nem tapasztalom az évek során, a megértés nehezebbé válik.*
(31) *Úgy gondolom, az első megoldás célszerűbb lenne, mert a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek és bizonyos fokig ez így van rendjén.*

Az attitűdjelölő funkció előfordulhat olyan esetben is, amelyben az értékkifejező és a kifejezésattitűdöt kifejező ige egymás mellett áll (32).

(32) *Személy szerint nem értek egyet az író úr által felvetett problémával, se az általa elképzelt megoldással, ti. a régi művek átírásának gondolatával.*

A diskurzusjelölők eddig felsorolt funkciói mellett olyan esetekkel is számolni kell az érvelő érettségi dolgozatokban, melyekben **több diskurzusjelölő** fordul elő, azaz egy mondaton belül több diskurzusjelölő is szerepel különböző funkciókban, egymással párhuzamosan. Így a **textuális és interakciós** funkció (33–34). Mindkét példa esetében a kapcsoló funkcióhoz az aktivált közös tudásra történő utalás társul.

(33) *A legjelentősebb ok mindközül a szórakoztató elektronika előretörése, terjedése, illetve joggal állíthatjuk, hogy a 21. század az elektronika százada.*
(34) *A tananyag sokszor politikai célokat szolgálhat (lásd régebben), így nem mondhatjuk, hogy az olvasmányok eldöntése teljesen „liberális" okon folyik.*

A **textuális**, ezen belül az összegző funkció mellett az **attitűdjelölő** funkció is megjelenhet, T/1. és E/1. személyű mondást jelentő igék által (35–38).

(35) *Összességében elmondhatjuk, hogy a magyar irodalom valóban veszélynek van kitéve, viszont a megfelelő megoldások kidolgozásával ez a veszély mérsékelhető, visszaszorítható.*

(36) *Összegezvén úgy vélem, hogy az olvasás szeretete, a művelődés fontossága korunkban semmit nem veszített értékéből, sőt egyre fontosabbá válik a mindennapi életünk során is.*

(37) *Összefoglalva írásomat elmondhatom, hogy főleg Spiró György megállapítása mellet érveltem, néhol kiegészítve azt.*

(38) *Összességében tehát Spiró György olvasókról tett megállapításai szerintem helytállóak, azonban a klasszikusok problémájának megoldásában és a magyar irodalom helyzetében különbözik az álláspontunk.*

A textuális funkció egy másik fajtája, a kapcsoló funkció is társulhat az attitűdjelölő funkció mellé (39–40).

(39) *Hogy egy újabb, személyesebb példát említsek: körülbelül hét-nyolc éves lehettem, amikor karácsonyra megkaptam Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét és Homérosz Odüsszeiáját.*

(40) *Egyetértek az író feltevésével, azonban véleményem szerint a probléma orvoslására számos egyéb lehetőség is kínálkozik.*

A diskurzusjelölők funkcióinak kategorizációját követően azt is érdemes megvizsgálni, hogy milyen eloszlásban szerepelnek a funkciók a szövegek bevezetés – tárgyalás – befejezés szövegegységeiben, mi jellemzi hatókörüket és kifejtettségük mértékét. Ezeket a szempontokat a következő táblázat szemlélteti (Kertes 2011a: 75):

Az érvelő szöveg szövegegysége	**A metapragmatikai jelzések – a diskurzusjelölő**		
	funkció	**hatókör – a textuális funkció esetében**	**kifejtettség mértéke**
bevezetés	attitűdjelölő funkció textuális: összegző, kapcsoló, újraformálást jelölő funkció	néhány mondat	változatos
tárgyalás	A bekezdés • első mondatában: interakciós: közös tudásra történő utalás, attitűdjelölő • szövegegységén belül: interakciós funkció: közös tudásra történő utalás, attitűdjelölő, textuális: összegző, kapcsoló, újraformálás • utolsó mondatában: textuális: összegző, kapcsoló, attitűdjelölő	a textuális funkció típusától függően: • összegző: nagyobb szövegegységek • kapcsoló: néhány mondat • újraformáló: néhány mondat	változatos: az egyszavastól a többszavas, akár tagmondat terjedelmű diskurzusjelölőkig
befejezés	attitűdjelölő funkció textuális: összegző funkció	nagyobb szövegegységekre történő reflektálás	többszavas, nyelvileg kifejtettebb diskurzusjelölők

6. táblázat A metapragmatikai jelzések érvelő érettségi szövegekben történő elemzésének eredményei – a diskurzusjelölő

A funkciók eloszlását a szövegek **bevezetés – tárgyalás – befejezés** szövegegységeiben a következők jellemzik: a bevezetésben a textuális, kapcsoló, valamint az újraformálást jelölő (41) funkció mellett az attitűdjelölő (42a-42b), mind a *szerintem*-típusú, mind pedig a mondást jelentő igék nagy számban jelennek meg. A saját gondolatok, vélemények kiemelése történik e funkció által. A diskurzusjelölők hatóköre a bevezetésben néhány mondat terjedelmű.

(41) *A Spiró György által felvetett probléma, nevezetesen az olvasók számának rohamos csökkenése valós gond.*
(42a) *Véleményem szerint nem csak a fiatal generációkra, de a felnőttekre is igaz ez; nem csak Magyarországon, de globálisan is.*
(42b) *Egyetértek az író feltevésével, azonban véleményem szerint a probléma orvoslására számos egyéb lehetőség is kínálkozik.*

A tárgyalás szövegegységében a diskurzusjelölők valamennyi funkciója szerephez jut, ezeken belül a leggyakrabban a textuális és az attitűdjelölő funkciókkal bíró diskurzusjelölők fordulnak elő. A befejezés szövegegységének legtipikusabb funkciói a textuális, összegzést jelölő, valamint az attitűdjelölő funkció, ez utóbbi a *szerintem*-típusú diskurzusjelölők által.

A tárgyalásban a diskurzusjelölő vizsgálatánál a diskurzusdeixishez hasonlóan az egyes bekezdésekben való szövegbeli pozíció jelentette a kiindulópontot, ugyanis a funkciókat tekintve ebből a szempontból figyelhető meg különbség. A bekezdés első mondatában előforduló interakciós funkció (43) a figyelem irányítását, az attitűdjelölő funkció (44a, 44b) a személyes vélemény megfogalmazásának bevezetését jelöli.

(43) *Visszatérve személyes olvasási élményeimről az általánosabb problémára, a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban.*
(44a) *Az én személyes meglátásom szerint a fiatalok igenis szeretnek olvasni, és nem itt keresendő a probléma.*
(44b) *Nyilvánvaló, hogy lehetetlen kiválasztani olyan olvasmányt, amely mindenkinek tetszik, de személyes véleményem szerint újítani lehetne ezen a téren.*

A bekezdés szövegegységén belül szintén számos példa mutatja az attitűdjelölő funkciót, a személyes vélemény bevezetését (45), ezen kívül a textuális, a kapcsoló funkció a gondolati egységek tagolásának szándékát is jelöli (46).

(45) *Szerintem ez a megoldási javaslat több szempontból sem szerencsés:* (46a) *először is az irodalmi művek stílusát épp a nyelvezet adja, ezért nagy veszteség lenne pont a nyelvezeten változtatni, hisz akkor már nem ugyanaz a mű lenne.* (46b) *Másodsorban pedig azért nem szerencsés, mert egy ilyen „műátírás" nem minden esetben kivitelezhető, hiszen a magyar például régebben több igeidővel rendelkezett háromnál, s ezeket az árnyalatnyi különbségeket nem lehetne pontosan átadni.*

A (47)-es példában a textuális funkció újraformálást jelöl, az összekötött két szövegegység tartalmának nemcsak nyomatékosítására, hanem újra történő értelmezésére is sor kerül.

(47) *Magyarán nem tudják elképzelni, amit olvasnak, ezért nem tudják élvezni azt.*

A bekezdés utolsó mondatában (48) a diskurzusjelölő a gondolatok összegzésének szándékát jelöli, a korábban mondottakra reflektál, ez a textuális, kapcsoló funkció egy esete.

(48) *Tehát az emberek változó nézőpontjainak is köze lehet az olvasás visszaeséséhez, és így nemhogy az általános iskolában, de még az otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást.*

Az E/1. személyű ún. kijelentésattitűdöt kifejező ige az attitűdjelölő funkció nyelvi kifejezésének lehetősége (49–50), de az interakciós funkciót is betöltheti, egy közös tudásra történő utalás is kifejezhető a T/1. személyű igealakkal (51).

(49) *Úgy gondolom, helyénvaló, hogy a megoldások kapcsán is felvessek néhány problémát.*
(50) *Ahogy én látom, a mai magyar irodalomban egyre-másra bukkannak fel olyan tehetségek, akikre ötven év elteltével is büszkék lehetünk.*
(51) *Láthatjuk tehát, hogy mik idézték elő a problémát.*

A három szövegegység közül a diskurzusjelölők funkcióinak vonatkozásában a befejezés az, amelyben a leginkább tipikus együttállások figyelhetők meg: nemcsak a nyelvileg leginkább kifejtettebb diskurzusjelölők jelennek meg, hanem a több, egymástól különböző funkciójú diskurzusjelölők is, leggyakrabban a textuális, összegző és az attitűdjelölő funkciók.

A befejezésben a diskurzusjelölő funkciói a szövegegység hagyományos szerepének, az „összefoglalásnak" a felépítéséhez járul hozzá, a textuális, összegző funkció által (52–53) a szöveg egészére reflektálnak, az összefoglaló gondolatokat vezetik be.

(52) *Összefoglalva írásomat elmondhatom, hogy főleg Spiró György megállapítása mellet érveltem, néhol kiegészítve azt.*
(53) *Egy szó mint száz az olvasás fontosságát vissza kell ültetni az emberek szokásai közé.*

A 54-es példa ismét a személyes vélemény kifejezését jelzi, az ilyen jellegű attitűdjelölő funkció nagy arányban megjelenik ebben a szövegegységben is.

(54) *Spiró György szerintem jogosan vette észre, hogy „az irodalom veszélyben van".*

A **hatókör** vonatkozásában a diskurzusjelölők funkcionális kategóriái közül a textuális funkció vizsgálható. Az újraformálás esetében a hatókör néhány mondat, a megelőző szövegegység újraértelmezése, illetve kiegészítése kisebb szövegegység esetében valósul meg, csakúgy, mint a kapcsoló funkció esetében: a diskurzusjelölők kisebb szövegegységekre vonatkoznak, hatókörük ebben az esetben is csak néhány mondat terjedelmű. Nagyobb hatókörrel az összegző funkciójú diskurzusjelölők bírnak. Mivel ez a funkció elsősorban a befejezés szövegegységben jelenik meg gyakran, hatóköre az addig leírtak egészére kiterjed. A diskurzusjelölők **kifejtettség**ének mértékét illetően fontos kiemelni, hogy az egyszavas diskurzusjelölők fordulnak elő kisebb arányban, mint a többszavas, nyelvileg kifejtettebb diskurzusjelölők. A szöveg elrendeződésének vonatkozásában az különösen a befejezés szövegegységben szembetűnő, ugyanis itt jelennek meg nemcsak a legtestesebb diskurzusjelölők, hanem azok az esetek is ebben a szövegegységben a leggyakoribbak, amelyekben több diskurzusjelölő fordul elő más-más funkcióban (Kertes 2011b: 157–158).

A diskurzusjelölők szövegbeli eloszlásának, hatókörüknek és kifejtettségük mértékének bemutatása is hozzájárul a szövegtípus sajátosságának feltárásához, szövegtipológiai változóként történő vizsgálatuk során azonban a legszembetűnőbb sajátosság a **nézőpontszerkezet** vonatkozásában állapítható meg. Azokban az esetekben, amelyekben a diskurzusjelölők a nézőpont kijelölésében is szerephez jutnak, a leggyakrabban a szövegalkotó kiindulópontját jelzik, mind a referenciális központ, mind a tudatosság szubjektuma maga a szövegalkotó. Ezekkel az esetekkel az attitűdjelölő funkciók kapcsán számolhatunk, amikor a diskurzusjelölők értékkifejező funkciót töltenek be a mondást jelentő, illetve a kifejezésattitűdöt kifejező igék E/1. személyű igék által, ahogyan ezt a (27-32) példák esetében láthattuk. Hasonló a nézőpont kijelölése azokban az esetekben is, amikor az attitűdjelölő funkcióhoz textuális, összegző funkció társul, mint a (36-37) mondatokban. A szövegalkotó a tudatosság szubjektumát másra is áthelyezi, az E/1. személyű múlt idejű igealakok által egy korábbi ’én’ az, akihez kötődik az aktív tudatosság, így a textuális, újraformáló funkció esetében (3). A **perspektivizáció** egy további esetében a szövegalkotó a tudatosság szubjektumát a T/1. személyű igealakok által egy közösségre helyezi át, mint például a textuális, újraformáló funkció egy másik esetében (4), de leggyakrabban az interakciós funkció kapcsán, az aktivált közös tudásra történő utalás által (12-16). Az attitűdjelölő, értékkifejező funkció kapcsán fontos kiemelni, hogy a szövegalkotó szubjektív viszonyulását fejezi ki a szövegegység tartalmához, jelöltté teszi az azzal kapcsolatos kognitív attitűdjét, így ezek az esetek a **szubjektivizáció** eseteiként is értelmezhetők. Ezt jelezhetik a már említett E/1 személyű a mondást jelentő, illetve a kifejezésattitűdöt kifejező igék, és az episztemikus modalitást kifejező nyelvi megoldások is, mint a *szerintem*-típusú, az elemzett szövegekben nagy számban és változatos kifejtettségben előforduló diskurzusjelölők (21-26). Ezekben az esetekben a szövegalkotó azt is jelzi, hogy a mondottak érvényességéért ő vállal felelősséget (Kertes 2011b: 158).

4. 5. Érvelés

Az érvelő érettségi szövegek elemzésének utolsó lépése az **érvelés** szövegtani sajátosságainak jellemzése, amelyet az elemzések eredményei alapján a következő jelenségkörök segítségével mutatok be:

- koreferencia
- fogalmi sémák
    - tudáskeret
    - forgatókönyv
- nézőpontszerkezet
    - nézőpont
    - perspektivizáció
    - szubjektivizáció
- metapragmatikai tudatosság jelzései.

4. 5. 1. Koreferens viszonyok és az érvelés

A koreferens viszonyok elemzéseinek eredményei közül két szempont különösen releváns az érvelés szempontjából. Ezek közül az első a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok esetében az alá-, fölérendeltséget kifejező elemek szerepe, a második pedig a koreferencialánc szerepe. Az alábbiakban e két szempont bemutatására kerül sor.

4. 5. 1. 1. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok és az érvelés

A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok esetében az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapuló elemek járulnak hozzá a legnagyobb mértékben a szövegek érvelő jellegéhez. Ez elsősorban a példák megnevezése során mutatkozik meg, ahogyan azt az (1) példa szemlélteti. Ebben az esetben a *magyar irodalom* elemmel referálnak a következő szövegmondatokban megnevezésre kerülő irodalmi művek, így a *Weöres Sándor Bóbitáját*, *Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét*, *Csukás István Pom Pom meséit*, *Mikszáthtól a Beszterce ostroma*, *Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig* és *Márai Sándor Egy polgár vallomásai* elemek. Ezen a koreferens

viszonyon belül még két, szintén az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapuló koreferens viszony fedezhető fel, így a *hosszabb terjedelmű műveket* elemmel referálnak a *Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét* és a *Csukás István Pom Pom meséit* elemek, valamint a *Mikszáthtól a Beszterce ostroma* és a *Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig* elemek. E két utóbbi elem a *komolyabb művek* elemmel is alárendelést kifejező szemantikai viszonyban áll. A *kortárs irodalomig* elemmel referál a *Márai Sándor Egy polgár vallomásai* elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szintén alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.

(1) *Fontos, hogy fokozatosan ismertessük meg a kicsikkel a magyar irodalmat. Legkisebb korban például érdemes képes verseskönyveket venni, például Weöres Sándor Bóbitáját, utána hosszabb terjedelmű műveket, például Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét vagy Csukás István Pom Pom meséit. Idősebb korban jöhetnek a komolyabb művek, például Mikszáthtól a Beszterce ostroma, vagy Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig, míg végül el nem jutunk a kortárs irodalomig – Márai Sándor Egy polgár vallomásai már komoly műnek számít.*

Az (1) példához hasonlóan a (2) esetében is az érvelés során felhozott példák szisztematizálását segítik elő az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapuló koreferens viszonyok. A *régi művek* elemmel referálnak a *Jókait*, *Mikszáth Kálmánt* és a *Mikszáth-olvasmányaim* elemek.

(2) *Egy másik fontosabb kérdés az, hogy egyáltalán átírásra szorulnak-e a régi művek. Spiró úgy gondolja, hogy régi formájukban nem élvezhetőek. Ezzel ismét nem értek egyet. Olvastam Jókait, de még jobb példaként említeném Mikszáth Kálmánt, aki híres arról, hogy műveit népies, tájszókkal tűzdelt stílusban írta. De mindezek ellenére Mikszáth-olvasmányaim között egy sem akadt, amit e stílus miatt nem értettem volna, vagy nem találtam volna élvezhetőnek.*

A (3) példában az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapuló koreferens viszonyok szintén az érvelés során megnevezett példák rendszerezésének célját szolgálják. A *technika új vívmányai* elemre referál a *számítógép*, a *televízió*, az *internet* és a *televízió*. Ezen a koreferens viszonyon belül a *számítógép* és a *televízió* is alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapuló koreferens viszonyban áll

egymással, ennek a viszonynak a jelölésére is sor kerül a (3) példában, az *azon belül* mutató névmási referálás a *számítógép*-re mutat rá.

> (3) *A diákok olvasás utáni érdeklődésének visszaesése a technika új vívmányainak, mint a számítógép, azon belül is az internet, televízió létrejöttének köszönhető leginkább. Manapság minden háztartásban megtalálható legalább egy televízió és számítógép, mely a munkából, vagy az iskolából hazatérő fáradt embert elcsábítja. Ezáltal nem hogy kevesebbet olvasunk otthon, hanem az egymásközti kommunikáció is meggyengül. Ha valakivel beszélni szeretnénk nem személyes kapcsolatot létesítünk, hanem felhívjuk az illetőt telefonon vagy küldünk neki az interneten keresztül egy levelet.*

Az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapuló koreferens viszonyok a példák rendszerezése mellett a PROBLÉMA forgatókönyvének kiépítéséhez is hozzájárulhatnak, ahogyan ezt a (3) példa szemlélteti. A *megoldás* elemmel referálnak a *média*, az *olvasás népszerűsítése* és a *könyvtárak*, *könyvtárlátogatások* elemek, az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszony ez esetben a kontextus alapján értelmezhető. Ez esetben a koreferens viszony hatóköre több mondat terjedelmű.

> (3) *Akkor mi lehet a megoldás? Az elmúlt esztendőkben a média is (elsősorban a közszolgálati tévék) lépéseket tett az irodalom népszerűsítéséhez, gondoljunk csak azokra a műsorokra, ahol ki-ki szavazhatott kedvenc könyvére, és az adott művekről kritikusok, irodalmárok és kortárs írók mondták el véleményüket.* […] *Az olvasás népszerűsítése szempontjából sokkal célravezetőbb a fiatalabb korosztályt megragadni, mivel így a családi nevelés útján a következő generációk könyvszeretete is biztosítva lesz.* […] *Egy másik módja, hogy felkeltsük a gyerek érdeklődését az olvasás iránt, ha megismertetjük és megszerettetjük velük a könyvtárakat. Vannak iskolák, ahol már az első osztályos gyerekeket elviszik könyvtárlátogatásokra.*

4. 5. 1. 2. A koreferencialánc és az érvelés

Ahogyan a koreferenciaelemzések elemzése során bemutattam, a dolgozatok többségében megjelenik a Spiró-idézetben megnevezett probléma a koreferencialáncok egyikeként. Az alábbi ábra két ilyen, különböző dolgozatból származó koreferencialáncot mutat be.

Az első koreferencialánc első eleme a *magyar irodalom válságban van*, amely a Spiró-idézetben megnevezett probléma. A koreferencialánc további elemei ennek a jelenségnek, a problémának a további elemeit nevezik meg, mint az *olvasói szám csökkenése*, *egy-egy művészeti ág válsága*, *fiatalabb generációkon belül az olvasás kiveszőben van*, *olvasói válság*. Ezekben az esetekben a koreferencialánc az érvelés alapjául szolgáló probléma újabb szempontjait tartalmazza. Ezzel szemben a *Spiró állítása*, *A magyar irodalom veszélyben van*, a *probléma*, *az irodalom veszélyben léte* és *a helyzet* elemek esetében egy olyan fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyról van szó, amely ismétlésen, illetve szinonimán alapul (az utóbbi a kontextus alapján értelmezhető). A koreferencialánc névmási kifejtettségű elemei a szövegmondaton belül, illetve az előző szövegmondat egy elemével referálnak.

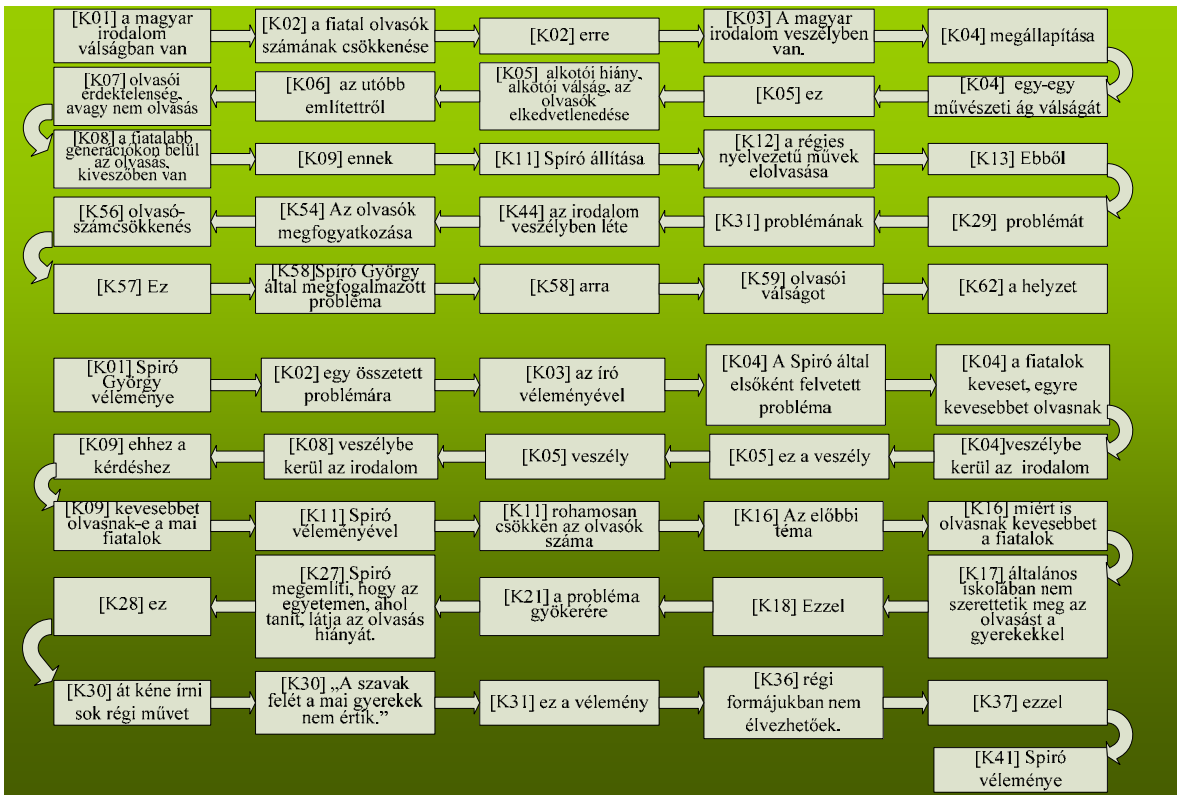

16. ábra A koreferencialánc és az érvelés

A második koreferencialánc első eleme *Spiró György véleménye*. Az előbbi koreferencialánchoz hasonlóan ebben az esetben is részben olyan fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyokról van szó, amely ismétlésen, illetve szinonimán alapulnak, ilyen az *egy összetett problémára*, az *író véleményével*, a *Spiró véleményével* és a *Spiró véleménye* referálása. Részben pedig olyan koreferens viszonyokkal számolhatunk, amelyek a koreferencialánc első elemével alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyban állnak, így a következő elemekkel: *Spiró által elsőként felvetett probléma*, *a fiatalok keveset, egyre kevesebbet olvasnak*, *veszélybe kerül az irodalom*, *általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel*, *a probléma gyökerére*, *Spiró megemlíti, hogy az egyetemen, ahol tanít, látja az olvasás hiányát*, *át kéne írni sok régi művet*, valamint az ezekkel referáló névmási elemek. Mivel ennél a koreferencialáncnál egy általánosabb kijelentés volt a koreferencialánc első eleme, így ez az alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyok sokrétűségéből adódóan az érvelés menetét is tükrözi.

4. 5. 2. Fogalmi sémák és az érvelés

A szövegimpulzusban, a Spiró-idézetben aktivált fogalmi sémák jelentik az érvelő érettségi dolgozatok alapját, az elemzések alapján kirajzolódott, hogy mind a forgatókönyv, mind pedig a tudáskeret tekintetében érdemes a Spiró-idézetet alapul venni. Ennek az érvelés szempontjából is jelentősége van, így az alábbiakban, amikor a forgatókönyv érveléssel való összefüggésének bemutatására kerül sor, a Spiró-idézet már ábrázolt forgatókönyvéből indulok ki.

Ahogyan azt a forgatókönyv elemzése során az idézetről, illetve a bennfoglalt forgatókönyvről, a PROBLÉMA forgatókönyvéről megállapítottam, a PROBLÉMA megnevezése mellett a PROBLÉMA két OKA jelenik meg, valamint annak MEGOLDÁSA. Az érvelő érettségi szöveg is hasonlóan épülnek fel, a PROBLÉMA forgatókönyve e séma szerint jelenik meg.

Az érvelő érettségi szövegek ilyen módon, tehát PROBLÉMA ⇨OK ⇨ MEGOLDÁS alapján felépülő forgatókönyvének leírása a dolgozat érvelési vázlatát is adja egyben. Az alábbiakban a forgatókönyvek egyes lépéseit összegzem a korábban bemutatott elemzés alapján (4. 2. 2.), átfogó képet adva így az érvelő érettségi dolgozatok forgatókönyvének felépüléséről és ezáltal az érvelés felépítéséről is. Ahogyan azt már hangsúlyoztam, a

PROBLÉMA forgatókönyvének (PROBLÉMA ⇨OK ⇨ MEGOLDÁS)elépülése nem (feltétlenül) felel meg az érvelő szövegek lineáris rendeződésének.

PROBLÉMA:

- Spiró György megállapításai
- olvasás:

⇨ az olvasók csökkenő száma a fiataloknál és a felnőtteknél Magyarországon, és globálisan is

⇨ nemzetközi gond az olvasással eltöltött órák számának csökkenése

⇨ olvasás helyét egyre inkább átveszi a gyerekek életében a televízió, a számítógép

⇨ emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el,

⇨ az általános műveltségi szint csökkenése

- irodalom:

⇨ magyar irodalom veszélyben van, magyarországi irodalomolvasás válságkorszakát

- iskola:

⇨ az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel

- irodalmi művek:

⇨ a művekben szereplő régi szavakat nehéz megérteni a tanulók számára, fiatalság nehezen érti a régi irodalmi műveket, kevesebbet is olvas

⇨ „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”

OK

- oktatás

⇨ a klasszikus szépirodalomhoz való ragaszkodás

⇨ időrendben történő haladás az ókortól a kortárs irodalomig

⇨ a fiatalabb, kevesebbet olvasott, éretlenebb diákot állítják szembe a legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művekkel

⇨ régies nyelvezet mellett hosszú leírások, párbeszédek

⇨ irodalomtanításban a lexikális ismeretek túlsúlya

⇨ az iskolák nem ösztönözik diákjaikat az önálló írásra

⇨ nem megfelelő tanári magatartás

⇨ az írás-olvasás alapok elsajátításánál problémák, olvasási zavarok

⇨ kötelező művek a tanulókkal szemben támasztott követelmények folyamatos enyhítése

- kötelező olvasmányok

⇨ kötelező olvasmányok feldolgozása teher a nyelvezet miatt, lelki, belső tartalom hiányzik, az olvasmány „tananyagként” jelenik meg
⇨ kötelező olvasmányok feladása, mely hosszúak, nehéz nyelvezetűek
⇨ kötelező olvasmányok feldolgozása: a szabadidőt jelentősen korlátozza
⇨ nyelvi és tartalmi szempontból problémás, ill. elévült művek

- média

⇨ multimédiás tartalmak
⇨ több inger, legtöbb esetben hang és kép (sok szituáció, mozgalmas párbeszéd és vicces jelenet váltakozása a tévés sorozatokban)
⇨ a technika új vívmányai: számítógép, internet, televízió, számítógépes játékok
⇨ multimediális eszközök hallgatása, zenehallgatás, hordozható játékkonzolokkal történő játék
⇨ a számítógép megjelenése: kötelező olvasmány tömör összefoglalását, információforrás
⇨ televízió: olvasmányok film formájában; sok, más műfajú film butító szerepe, ami megváltoztatja a világnézetet, elveszi az időt komolyabb tevékenységektől
⇨ új médiumok terjedése: információk forrását egyre kevésbé a könyvek, egyre inkább az internet jelenti
⇨ a szépirodalom olvasását pedig egyre inkább háttérbe szorítja a mozi és a tévé

- társadalmi-gazdasági folyamatok:

⇨ XXI. század felgyorsult életmódja
⇨ politikai és gazdasági rendszerváltás
⇨ az olvasás másodrendűvé válása más programokhoz viszonyítva
⇨ az iskolán kívüli, állam által támogatott programok nem eredményesek
⇨ újságolvasás visszaesése
⇨ pénzügyi helyzet
⇨ újságok, könyvek ára magas, az olcsó, szórakoztató könyvek: szókincs szűkülése

- könyvek filmfeldolgozása:

⇨ filmfeldolgozások: más nyelvezet, más forma, más értékek
⇨ a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása

- szülők szerepe:

⇨ szülői felelősség: szülő nem buzdítja gyermekét kellő eredményességgel az olvasásra

⇨ rossz példa (munkából hazatérve csak ledől a kanapéra és bekapcsolja a televíziót)

⇨ a felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el

⇨ gyakori szülői panaszok az iskolában, miszerint a diákok túl vannak terhelve: rossz hangulatkeltéssel

⇨ az „olvasni jó” minta hiánya

- régi klasszikus regény átdolgozása, olvasóbaráttá tétel:

⇨ leegyszerűsített, szinte csak tőmondatokból álló könyvek

⇨ stílus nem része a műnek

- fiatalok hozzáállása:

⇨ nem „menő” dolog olvasni

⇨ „csak azért se” lázadás

- a nyelv változása

⇨ idegen nyelvek terjedése: az angol nyelv kezdi háttérbe szorítani a magyart – szókincs szűkülése

⇨ nyelv lineáris változása: új szavak keletkezése, régi szavak eltűnése

MEGOLDÁS:

- régi művek átdolgozása:

⇨ tartalmi és nyelvi szempontból

⇨ a művek „lefordítása”, átírása célszerű

⇨ rövidített, illusztrációkkal gazdagon tarkított változat

- olvasást népszerűsítő intézkedések

⇨ iskolán kívüli, állam által támogatott programok mennyiségi és minőségi változása

⇨ állami támogatás (történelemi példa: klebersbergi kultúrpolitika az 1920-as évek Magyarországán)

- olvasási kedv felkeltése:

⇨ irodalmi művek filmfeldolgozása

⇨ nem kötelező és éppen felkapott könyvek olvasása

⇨ a populáris, ponyva irodalom pl.: külföldi „sikerkönyvek” által meg lehet szeretni az olvasást

- oktatás:

⇨ az irodalomtanításban egy, az olvasás élményével megismertető, szókincset, logikát fejlesztő, érvelési és fogalmazási képességeket kialakító irodalom tantárgy

⇨ kialakítása

⇨ tanterv módosítása
⇨ magyar oktatási rendszer által megkövetelt kötelező olvasmányok frissítése
⇨ kompromisszum a nyelvezet és tartalom vonatkozásában
⇨ művészi értékkel bíró, ám kortárs művek elolvasása, ezek közelebb állnak a mai olvasóhoz, mint a régi korok remekei
⇨ olvasás célja: a képzelet megmozgatása, művelni, fejleszteni
⇨ több időt szánni egy nagyobb kihívást jelentő könyvre
⇨ kikérdezést komolyabban venni
⇨ a tanulók rákényszerítése az olvasásra
⇨ a tananyag életszerűbbé tétele, az órák interaktívabbá változtatása
⇨ könyvtárosunk és magyartanárunk szerepe – jó művek ajánlása
⇨ megtanulandó mennyiség mellett a tanítás minősége is kapjon szerepet
⇨ olvasás megszeretése az általános iskolában
⇨ gimnáziumban nehezebb művek olvasása
⇨ olvasókhoz vezető út megtalálása: az oktatás-politikusok, a kiadók feladata és felelőssége
⇨ óvoda: fel kéne nyitni a gyermekek szemét, hogy a könyv mennyivel fantáziadúsabb és varázslatosabb tud lenni a tévé és a számítógép világánál
⇨ gimnazista kor: komolyabb magasabb irodalommal kéne találkozniuk a tanulóknak
⇨ átfogóbb képet a gyermek, illő lenne, hogy ne csak rákényszerüljön, de élvezze is a kötelező olvasmányt
⇨ egyetemista kor: lehetne „olvasási gyakorlat”-nevű tárgy, melyben könyveket kéne elolvasni a hallgatónak
⇨ ha kreditpontok szerepelnek úgy a kellő motiváció is meglenne

- a klasszikus műveket nem háborgató megoldás:

⇨ művek átírásának elvetése, régies nyelvezet: ismeretlen szavak lábjegyzetben történő magyarázata, szókincsbővítés
⇨ „műátírás” nem megoldás: részletek olvastatása
⇨ nehezen érthető szavak: inkább a lábjegyzetben, csatolt jegyzékben

- szülők:

⇨ részt vállalás a gyermekük tanításában (a legutóbb olvasottak átbeszélése)
⇨ gyerekek motiválása
⇨ példamutatás

⇨ családi nevelés: óvodás kor (képregények, mesék), gyerek- és fiatalkor (könyvtárak, rendezvények látogatása)

⇨ azoknak a műveknek a figyelemmel kísérése, melyeket a gyerek olvas

- régi művek olvasása:

⇨ régies, nehezen érthető szavakat tanulása és megszokása,

⇨ a történet, a tartalom lelki mélységének feltárása, egyéni élvezet a mű olvasásakor

4. 5. 3. Nézőpontszerkezet és érvelés

4. 5. 3. 1. A nézőpont és az érvelés

A nézőpontszerkezet elemzése során kiemeltem két meghatározó nézőpontot, az E/1. szövegalkotói perspektívát (R, K és S egybeesik és E/1. igeragban reprezentálódik), és a semleges kiindulópontot (R és S implicit módon része a beszélőnek). Az alábbiakban ezek érveléssel kapcsolatos viszonyát tárgyalom. Emellett kitérek a perspektivizáció és az érvelés kapcsolatára is.

Az (1)-(7) példák esetében a szövegalkotói E/1. perspektíva a meghatározó. Az elemzett példákban az R, a K és az S egybeesik. Ezek az esetek a személyes példák megnevezését jelentik, fontos szerepet betöltve ezzel az érvelésben.

(1) *Régi általános iskolámban például Nemes Nagy Ágnes gyermekverseit olvastuk, vagy Csukás István Pom Pom meséit.*

(2) *Kiskoromtól kezdve én is folyamatosan nevelve vagyok arra, hogy olvassak, és ne csak külföldi, hanem magyar szerzők műveit is.*

(3) *Iskolámban egyre többet látok könyvet olvasó diákokat, akik nem „ponyvát" olvasnak, hanem minőségi, értékes szépirodalmat.*

(4) *Személyes tapasztalatom is mutatja, hogy minél korunkhoz közelebbi művet olvasok, annál közelebb áll hozzám, és úgy vélem, ez általános jelenség, ám meg kell védenünk a régebbi írások jelentőségét is, ugyanis a következő generáció számára a mi kedvelt műveink tűnnek majd furcsának, pedig tudjuk, hogy ezek is nagy értéket hordoznak, így, ahogy ők megőrzik korunk műveinek jellegét, nekünk is ezt az utat kell járnunk.*

(5) *Példaként felhoznék egy általam nem kedvelt olvasmányt, Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényét.*

(6) *Hogy egy személyes példát említsek: mire elkezdtem az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem.*
(7) *Már előzőleg érintettem, de fontos megemlíteni a filmek, tévé, számítógép és az internet szerepét*.

A (8)-(10) példák esetében a perspektivizáció egy esetével kell számolnunk, itt a szövegalkotó egy korábbi „én”-je vállal felelősséget a mondottakért.

(8) *Weörös Sándor Bóbita verseskötetén tanultam meg és szerettem meg az olvasást.*
(9) *Azt is megfigyeltem, hogy egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket (főleg angolul, de németül is), ami nem csak irodalmi élményt nyújt, hanem nyelvtanulási szempontból is értékes.*
(10) *Hányszor láttam, hogy az osztálytársaim egymásról másolják az olvasónaplót!*

A *mi* T/1. személyes névmás, valamint a T/1. Ø+INF nyelvi kifejtettségű elem az esetek többségében egy közösséggel referál. Ahogyan a koreferenciaelemzések kiértékelése során is megállapítottam, a szövegvilág alapján értelmezhető a T/1. mi elemekkel történő referálás, a nézőpont szempontjából ezekben az esetekben a mondottakért való felelősség is a T/1.-ben, egy közösségben van kijelölve, a perspektivizáció egy további eseteivel kell számolnunk. Az érvelés szempontjából ezekben az esetekben a kijelentések **általános érvény**ét támasztják alá, egy közös tudást, háttérismeretek meglétét feltételezve.

A (11) és (12) példák esetében a szövegbefogadó figyelmének irányítása a meghatározó. A (12) példa a szubjektív episztemikus modalitás esete is egyben (ld. 4. 3. 2. és 4. 5. 3. 2.).

(11) *Ha A Pál utcai fiúk c. regényből indulunk ki a gyerekek kevésbé tudnak azonosulni az üveggolyó gyűjtéssel és a Gitt rágásával hiszen ezek az elfoglaltságok ma már nem divatosak a fiatalság körében.*
(12) *Nem szabad elfelejtenünk, hogy – bármennyire nem tetszik egyeseknek – a populáris, ponyva irodalom is az irodalomhoz tartozik, annak a részének kell azt is tekintenünk.*

A (13)-(15) példákban a megállapítások tény voltát a közösségben kijelölt és a szövegben újra és újra visszatérő perspektíva megerősíti, ez is a perspektivzáció esete.

(13) *Ezáltal nem hogy kevesebbet olvasunk otthon, hanem az egymásközti kommunikáció is meggyengül.*
(14) *Ezzel szemben ma már keveset látjuk szüleinket olvasni, különösen szépirodalmat, és természetesen ez magyarázható hajszolt életmódjukkal is, mégis, ha van idejük szórakozni, inkább megnéznek egy filmet/tévéműsort.*
(15) *Ha valakivel beszélni szeretnénk nem személyes kapcsolatot létesítünk, hanem felhívjuk az illetőt telefonon vagy küldünk neki az interneten keresztül egy levelet.*

A (16)-(19) példák szintén a perspektivizáció esetei, amelyekben a befogadói tevékenység irányítása is megjelenik az T/1. személyű nyelvi elemek és a kognitív, illetve mondást jelentő igák által.

(16) *Arról se feletkezzünk meg, hogy egy ilyen lépés etikai kérdéseket is felvet.*
(17) *Láthatjuk tehát hogy mik idézték elő a problémát.*
(18) *Összességében elmondhatjuk, hogy a magyar irodalom valóban veszélynek lehet kitéve, viszont a megfelelő megoldások kidolgozásával ez a veszély mérsékelhető, visszaszorítható.*
(19) *Végül lehetséges okként megemlíthetjük a technikai környezet hatásait: Egy nemrégiben készült tanulmány szerint a televízió és a számítógépes játékok csökkentik a gyerekek vizualizációs képességeit.*

4. 5. 3. 2. A szubjektivizáció és az érvelés

A (20)-(26) példák mint a szubjektivizáció esetei, különösen gyakoriak az érvelő szövegekben. A szubjektivizáció lehetőségével élve a szövegalkotó saját szubjektív viszonyulását fejezheti ki a mondottakhoz.

(20) *Az én személyes meglátásom szerint a fiatalok igenis szeretnek olvasni és nem itt keresendő a probléma.*
(21) *Szerintem ha Esterházy Pétert megkérdeznénk ő se mondaná, hogy fiataloknak írta a könyvét onnan, az „elefántcsonttornyból”.*

(22) *Véleményem szerint ez nem csak pusztán káros lenne, célját se érné el hiszen valaki vagy az eredetit olvassa vagy pedig egy rövidebb, időtakarékos változatot választ: filmet, diafilmet, rövidítést, rádiójátékot, színházat vagy képregényt.*

(23) *Ahogy én látom, a mai magyar irodalomban egyre-másra bukkannak fel olyan tehetségek, akikre ötven év múlva is büszkék lehetünk.*

(24) *Én úgy vallom, hogy inkább elolvasom az adott könyvet, hiszen enélkül nem tudom értelmezni a szöveget, a szövegben szereplő szavakat, és ha az idegennek tűnő szavak szövegbeni gyakoriságát nem tapasztalom az évek során, a megértés is nehezebbé válik.*

(25) *A televízió negatív hatása mellé még meg szeretném említeni, hogy sok, más műfajú film butító szerepet is betölthet, ami megváltoztatja a világnézetet, elveszi az időt komolyabb tevékenységektől, és mai jelenségként tapasztalom, hogy a butító szórakoztatóipar felülemelkedik a komoly, értékes irodalommal szemben.*

(26) *Összefoglalva írásomat elmondhatom, hogy főként Spiró György megállapítása mellett érveltem néhol kiegészítve azt.*

4. 5. 4. A metapragmatikai tudatosság jelzéseinek szerepe az érvelésben

A metapragmatikai tudatosság jelzései közül az egyik vizsgálati szempontot a diskurzusdeixis jelentette. Az elemzés eredményei rávilágítottak arra, hogy egyik fontos szövegbeli funkciója, a tudatosság mértékének függvényében, a szövegbefogadói figyelem irányítása. A funkciók szövegegységenként történő elemzése során megállapítást nyert, hogy a szöveg befogadójának tájékozódását segítik a diskurzusdeixis nyelvi megvalósulásai. Ennek vonatkozásában fontos azonban kiemelni, hogy a nyelvi kifejtettség és a metapragmatikai tudatosság megnyilvánulásának foka között összefüggés áll fenn, azaz minél testesebb nyelvi kifejezések töltik be ezek a nyelvi elemek a szövegre történő rámutatás szerepét, annál nagyobb fokú tudatosság nyilvánul meg a szövegalkotó részéről, és ez annál inkább hozzájárulhat ahhoz, hogy elérje a szöveg befogadójánál a kívánt hatást. Ezáltal elősegítheti az érvelés sikeres megvalósulását.

A metapragmatikai tudatosság másik vizsgált jelzésének, a diskurzusjelölőnek az esetében az érvelés kapcsán a szövegalkotói attitűd megnyilvánulási lehetőségét kell kiemelni, azaz az attitűdjelölő funkciót. Ez a funkció lehetővé teszi a szövegalkotó

tartalomhoz való viszonyulásának kifejezését csakúgy, mint az értékkifejezést. Mind a két szempont nagy jelentőséggel bír az érvelés megvalósulásában. E funkció mellett az interakció funkciót is érdemes megemlíteni, hiszen az aktivált közös tudásra történő utalás az érvelés egyik alapját jelenti.

5. Összegzés

Disszertációm témája az anyanyelvi szövegalkotás vizsgálata, érvelő érettségi szövegek szövegtani elemzése volt, célja pedig annak a kérdésnek a megválaszolása volt, hogy hogyan válik megragadhatóvá a szövegnyelvészet vizsgálati lehetőségeivel egy szövegtípus szövegtani és szövegtipológiai sajátossága. A disszertációm összefoglalásában és eredményeinek összegzésében erre a kérdésre adok választ.

A bevezető után a második fejezetben a holista kognitív nyelvészet elméletének bemutatására került sor. Elsőként a funkcionális nyelvelméletek sajátosságait foglaltam össze, ezen belül azokat az elméleti alapvetéseket emeltem ki, amelyek a holista kognitív nyelvészet sajátosságai is egyben. Ezt követően a holista kognitív nyelvészet szerint összegeztem a nyelvi tevékenység legfontosabb jellemzőit. Ebben az elméleti keretben került sor a szövegfogalom magyarázatára és annak a kérdésnek a tisztázására is, hogy milyen jelenségkörök mentén lehetséges a szöveg nyelvészeti vizsgálata. A szöveg nyelvészeti vizsgálatának kiindulópontjaként a partitúramodellt mutattam be, majd azokat a jelenségköröket írtam le, amelyek az elemzés alapját jelentették. A szöveggel kapcsolatos nyelvészeti vizsgálatok fogalmainak bevezetését követően a szövegalkotás folyamatának három modelljét mutattam be.

A szövegtípus és a szövegtipológiai változók leírása jelentette a következő alfejezet témáját. A szövegtípus fogalmával kapcsolatos megközelítési lehetőségek rövid felvázolása és a fogalom meghatározása után a holista kognitív szövegtipológia szempontjait mutattam be, sorra vettem a szövegtipológia változókat külön figyelmet szentelve a metapragmatikai tudatosság nyelvi jelzéseinek, amelyek az érvelő érettségi szövegek szempontjából nagy jelentőséggel bírnak.

A harmadik fejezetben középpontjában az érvelő érettségi szöveg állt. Elsőként az oktatás közegében történő nyelvi tevékenységet írtam le, majd összegeztem a közoktatás bemeneti és kimeneti szabályozásainak az érvelésre, az érvelő szövegtípusokra és az érvelő érettségi szövegre vonatkozó tartalmait, azaz mindazt, ami a tárgyalt szempontokból a szövegtípussal kapcsolatos ismeretek kialakulásához hozzájárul. A korpuszom bemutatása után az elemzés szempontjait és az elemzés módszerét írtam le.

A negyedik fejezet tartalmazza az elemzés eredményeinek bemutatását és kiértékelését. A koreferens viszonyok elemzésének kiindulópontjaként Petőfi S. János (1998) módszere szolgált, az érvelő érettségi szövegek szövegmondatonként történő, kiegészítésekkel, kommentárokkal és koreferenciaindexekkel ellátott elemzését a melléklet

tartalmazza. Az elemzés eredményeinek kiértékelése a koreferencia nyelvi kifejtettsége és hatóköre alapján történt. A koreferencialáncok elemzését bemutató ábrák azokat a koreferencialáncokat tartalmazzák, amelyek vagy az egész szövegben megjelennek, vagy a forgatókönyv, vagy pedig a tudáskeret által aktivált fogalmakhoz tartoznak.

A koreferenciaelemzés kiértékelését a fogalmi séma, a forgatókönyv és a tudáskeret elemzésének bemutatása követi. Ennek kiindulópontjaként a feladatmegfogalmazásban szereplő Spiró György idézet szolgált. A szövegimpulzus a PROBLÉMA forgatókönyvét aktiválja, a fogalmi séma megnevezése nélkül a séma egyes részei kerülnek kifejtésre. A PROBLÉMA forgatókönyve mellett az OLVASÁS tudáskerete aktiválódik az idézetben. Mindkét fogalmi sémát egy rendszerező tematikus ábra szemléltette, amely módszer az érvelő érettségi szövegek fogalmi sémáinak elemzéséül is szolgált. A szövegimpulzust követően az ábrák segítségével bemutattam, hogy milyen módon aktiválódik és milyen további fogalmakat aktivál a PROBLÉMA forgatókönyve és az OLVASÁS tudáskerete.

Az elemzés következő szempontja az érvelő érettségi szövegek nézőpontjának vizsgálata volt. Ennek első lépését az érvelő szövegek legmeghatározóbb perspektívájának, az E/1. szövegalkotói perspektívának a bemutatása jelentette. E szövegalkotói perspektíva szövegbeli szerepét a dolgozatokból hozott példák segítségével szemléltettem. Ezt követően két további jelenséget vizsgáltam, a perspektivizáció és a szubjektivizáció jelenségeit, amelyek az elemzés tanúsága szerint szintén meghatározó jelleggel bírnak az érvelő szövegekben. Ezek előfordulását szintén a szövegekből kiemelt példamondatok szemléltették.

A metapragmatikai tudatosság jelzései közül dolgozatomban két jelenségkört, a diskurzusdeixist és a diskurzusjelölőket elemeztem. Ezen elemzés során kitértem funkciójukra, nyelvi kifejtettségük mértékére és hatókörükre, valamint azt is vizsgáltam, hogy az érvelő szövegek mely szövegegységében fordulnak elő.

Az elemzés következő, utolsó lépéseként az érveléssel kapcsolatban vontam le következtetéseket az eddigi eredmények alapján. Elsőként a koreferencia eredményeit összegeztem e szempontból, kiemeltem a fogalmi szójelentésen, alá- fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapuló koreferens viszonyokat, amelyek a példák rendszerezésében segítik elő az érvelés sikeres megvalósulását. Ezt követően a koreferencialáncok egyik jellegzetes, a dolgozatok többségében előforduló esetét vizsgáltam az érvelés szempontjából. A következőkben a fogalmi sémák érvelésben betöltött szerepére tértem ki, összegeztem a PROBLÉMA forgatókönyvének vizsgálati eredményeit, majd megállapítottam a nézőpontszerkezet érvelő szövegekben meghatározó

perspektíváinak, valamint a perspektivizáció és szubjektivizáció jelenségeinek szerepét az érvelésben. Az érvelés vizsgálatának utolsó szempontjaként a metapragmatikai tudatosság jelzéseinek értékelésére került sor.

Szakirodalom

Aijmer, Karin 2002. *English Discourse Particles. Evidence from Corpora*. Philadelphia – Amsterdam: John Benjamins.

Antalné Szabó Ágnes – Kugler Nóra 2003. *Anyanyelvi tantárgy-pedagógiai témavázlatok*. Kézirat.

Antalné Szabó Ágnes 2003. A retorika tanítása. In: Antalné Szabó Ágnes – Kugler Nóra: *Anyanyelvi tantárgy-pedagógiai témavázlatok*. Kézirat.

Antos, Gerd – Krings, Hans P. (szerk.) 1989. *Textproduktion. Ein interdisziplinärer Forschungsüberblick*. Tübingen: Niemeyer.

Antos, Gerd 1989. Textproduktion: Ein einführender Überblick. In: Antos, Gerd – Krings, Hans P. (szerk.): *Textproduktion. Ein interdisziplinärer Forschungsüberblick*. Tübingen: Niemeyer. 5–57.

Arató László 2006. A tananyagkiválasztás és –elrendezés néhány lehetséges modellje. In: Sipos Lajos (szerk.): *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Budapest: Krónika Nova Kiadó. 113–123.

Balázs János 1985. *A szöveg*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Barthes, Roland 1997. A régi retorika. Emlékeztető. In: Thomka Beáta (szerk.): *Az irodalom elméletei III*. Jelenkor. Pécs. 69–175.

Benkő Loránd (szerk.) 1967–1976. *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

de Beaugrande, Robert-Alain – Dressler, Wolfgang 2000. *Bevezetés a szövegnyelvészetbe*. Budapest: Corvina.

de Beaugrande, Robert-Alain 1984. *Text Production*. Norwood: Ablex.

Bereiter, Carl 1980. Development in Writing. In: Gregg, L. W. – Steinberg, E. R. (szerk.): *Cognitive Processes in Writing*. Hillsdale: Erlbaum Associates.

Brinker, Klaus 1997. *Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Bruner, Jerome 2004. *Az oktatás kultúrája*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Butzkamm, Wolfgang 1993. *Psycholinguistik des Fremdsprachenunterrichts*. Basel: Francke.

Csépe Valéria – Győri Miklós – Ragó Anett (szerk.) 2007. *Általános pszichológia 2. Tanulás – emlékezés – tudás*. Budapest: Osiris Kiadó.

Csépe Valéria – Győri Miklós – Ragó Anett (szerk.) 2008. *Általános pszichológia 3. Nyelv, tudat, gondolkodás*. Budapest: Osiris Kiadó.

Dér Csilla Ilona 2008a. Diskurzusjelölők – funkcionális szóosztály? In: *Budapest Uráli Műhely 5. – SzóOSZTÁLYtalálkozó* (MTA Nyelvtudományi Intézet, 2005. január 11.). Konferenciakötet. http://fgrtort.nytud.hu/images/stories/bum5/DerCsilla BUM5.pdf. (Letöltés dátuma: 2010. 10. 12.)

Dér Csilla Ilona 2008b. Diskurzusjelölők az internetes nyelvhasználatban. In: Sárdi Csilla (szerk.): *MANYE XVII. Kommunikáció az információs technológia korszakában*. Pécs – Székesfehérvár: MANYE – Kodolányi János Főiskola. 444–450.

Dér Csilla Ilona 2009. Mik is a diskurzusjelölők? In: Keszler Borbála - Tátrai Szilárd (szerk.): *Diskurzus a grammatikában – grammatika a diskurzusban*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 293–303.

Eigler, Gunther 1990. *Wissen und Textproduzieren*. Tübingen: Narr

Eysenck, Michael W. – Keane, Mark T. 1998. *Kognitív pszichológia*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Fehér Erzsébet 2006. Szövegtipológia a retorikai hagyományban. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 27–63.

Feld-Knapp Ilona 1995. *Literarische Texte im Deutschunterricht am Gymnasium. Fachdidaktische Grundlagen und Umsetzung*. Bölcsészdoktori disszertáció. Budapest.

Feld-Knapp Ilona 2005. *Textsorten und Spracherwerb. Eine Untersuchung zur Relevanz textsortenspezifischer Merkmale für den „Deutsch als Fremdsprache"-Unterricht*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.

Feld-Knapp Ilona 2009. Analyse fremdsprachiger Texte im Dienste einer veränderten Lehr- und Lernkultur im DaF-Unterricht. In: Krause, Wolf-Dieter (szerk.): *Das Fremde und der Text: Fremdsprachige Kommunikation und ihre Ergebnisse*. Potsdam: Universitaetsverlag.

Fraser, Bruce 1999. What are discourse markers? *Journal of Pragmatics* 31: 931–952.

Gordon Győri János 2006. Nemzetközi tendenciák az irodalomtanításban. In: Sipos Lajos (szerk.): *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Budapest: Krónika Nova Kiadó. 100–112.

Hansen, Maj-Britt Mosegaard 1998. *The Function of Discourse Particles. A Study With Special Reference to Spoken Standard French. Pragmatics & Beyond*. New Series 53. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. 65–90.

Heinemann, Wolfgang – Viehweger, Dieter 1991. *Textlinguistik: eine Einführung*. Tübingen: Niemeyer.

Heinemann, Margot – Heinemann, Wolfgang 2002. *Grundlagen der Textlinguistik: Interaktion – Text – Diskurs*. Tübingen: Niemeyer.

Helbig, Gerhard 2003. Kognitive Linguistik – Bemerkungen zu Anliegen und Ansätzen, zu Auswirkungen und Problemen (II). In: *Deutsch als Fremdsprache*. 2003/1. 24–31.

Janssen, Theo – Redeker, Gisele (szerk.) 1999. *Cognitive linguistics: Foundation, scope, and methodology. Cognitve Linguistics Researche 15*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.

Kertes Patrícia 2011a. A metapragmatikai tudatosság jelzései érvelő érettségi szövegekben. In: Váradi Tamás (szerk.): *V. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 66–76. http://www.nytud.hu/alknyelvdok11/proceedings11/alknyelvdok-v-proceedings_kesz.pdf

Kertes Patrícia 2011b. A diskurzusjelölők funkciója érvelő érettségi szövegekben. *Magyar Nyelvőr* 124: 209–225.

Kertes Patrícia 2012. Érvelő érettségi szövegek szövegtipológiai sajátosságai – a diskurzusdeixis mint a metapragmatikai tudatosság jelzése. In: Parapatics Andrea (szerk.): *Doktoranduszok a nyelvtudomány útján. A 6. Félúton konferencia, ELTE-BTK 2010. október 7–8*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 121–134.

Kertész András 2000a. A kognitív nyelvészet lehetőségei és korlátai. *Magyar Nyelv* 96: 402–417.

Kertész András 2000b. A kognitív nyelvészet szkeptikus dilemmája. *Magyar Nyelvőr* 124: 209–225.

Kiefer Ferenc 2007. *Jelentéselmélet*. Budapest: Corvina Kiadó.

Kiefer Ferenc (szerk.) 2006. *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Kiss Paszkál 2004. Vélemény, véleményformálás: attitűdök szerepe a nevelésben. In: N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*. Budapest: Osiris Kiadó. 369–392.

Kocsány Piroska 1989. Szövegnyelvészet vagy szövegtípusok nyelvészete? *Filológiai Közlöny* 26–43.

Kocsány Piroska 1996. Szövegnyelvészet és szövegtan. Részletek egy tudományág történetéből. In: Szathmári István (szerk.): *Hol tart ma a stilisztika?* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 152–163.

Kocsány Piroska 2006. A szövegtipológia eredményei és/vagy eredménytelenségei. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó 17–26.

N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.) 2004. *Pszichológia pedagógusoknak*. Budapest: Osiris Kiadó.

Kövecses Zoltán – Benczes Réka 2010. *Kognitív nyelvészet*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Krause, Wolf-Dieter 1996. Literarische, linguistische und didaktische Aspekte der Textualität. In: Börner, Wolfgang – Vogel, Klaus (szerk.): *Texte im Fremdsprachenerwerb. Verstehen und Produzieren*. Tübingen: Francke. 45–64.

Krause, Wolf-Dieter (szerk.) 2009. *Das Fremde und der Text: Fremdsprachige Kommunikation und ihre Ergebnisse*. Potsdam: Universitaetsverlag.

Kugler Nóra – Tolcsvai Nagy Gábor 2000. *Nyelvi fogalmak kisszótára*. Budapest: Korona Kiadó.

Kugler Nóra 2008. Az episztemikus modalitást és evidencialitást jelölő módosítószók funkciói és a hozzájuk kapcsolódó műveletek. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.): Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* XXII. Budapest: Akadémiai Kiadó. 269–307.

Laczkó Krisztina 2008a. A mutató névmási deixisről. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.): Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* XXII. Budapest: Akadémiai Kiadó. 306–347.

Laczkó Krisztina 2008b. Deixis a virtuális térben. In: Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 212–221.

Ladányi Mária 2005. A grammatikalizáció kutatása és a modern nyelvelméletek. In: Oszkó Beatrix – Sipos Mária (szerk.): *Uráli grammatikalizáció*. Budapesti Uráli Műhely 4. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 7–32.

Ladányi Mária – Tolcsvai Nagy Gábor 2008. Funkcionális nyelvészet. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.): Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* XXII. Budapest: Akadémiai Kiadó. 17–58.

Langacker, Ronald W. 1987. *Foundation of Cognitive Grammar. Volume I*. California: Stanford.

Langacker, Ronald W. 1999a. Assessing the cognitive linguistic enterprise. In: Janssen, Theo – Redeker, Gisele (szerk.): *Cognitive linguistics: Foundation, scope, and methodology. Cognitve Linguistics Researche 15*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter. 13–59.

Langacker, Ronald W. 1999b. *Grammar and Conceptualization*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.

Langacker, Ronald W. 2008. *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford: University Press.

Levinson, Stephan C. 1992. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Liebert, Wolf-Andreas – Rederker, Gisela – Waugh, Linda (szerk.) 1997. *Discourse and perspective in cognitive linguistics*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.

Louwerse, Max M. – Mitchell, Heather Hite 2003. Towards a Taxonomy of a Set of Discourse Markers in Dialog: A Theoretical and Computational Linguistic Account. *Discourse Processe* 35 (3): 199–239.

Oktatási és Kulturális Minisztérium 2003. 243/2003. (XII. 17.) *Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról*. http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf (Letöltés dátuma: 2009. 09. 12.)

Oktatási és Kulturális Minisztérium 2004. *Kerettanterv* 2000. http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatas/tantervek/gimnazium (Letöltés dátuma: 2009. 09. 12.)

Oktatási és Kulturális Minisztérium 2009. *Magyar nyelv és irodalom középszintű írásbeli érettségi vizsga javítási-értékelési útmutató*. http://db.nefmi.gov.hu/erettsegi 2009/k_magyir_09maj_ut.pdf (Letöltés dátuma: 2009. 09. 12.)

Oszkó Beatrix – Sipos Mária (szerk.) 2005. *Uráli grammatikalizáció*. Budapesti Uráli Műhely 4. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet.

Petőfi S. János (szerk.) 1998. Koreferáló elemek – koreferenciarelációk. *Officina Textologica 2*. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó.

Petőfi S. János 1998. Koreferenciális elemek és koreferenciarelációk. In: Petőfi S. János (szerk.): Koreferáló elemek – koreferenciarelációk. *Officina Textologica 2*. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó. 15–31.

Pléh Csaba 2003. *A természet és a lélek. A naturalista megközelítés a pszichológiában*. Budapest: Osiris Kiadó.

Pléh Csaba 2008. *A pszichológia örök témái. Történeti bevezetés a pszichológiába*. Budapest: Typotex Kiadó.

Pusztai Ferenc (szerk.) 2003. *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Rickheit, Gert – Strohner, Hans 1993. *Grundlagen der kognitiven Sprachverarbeitung. Modelle, Methoden, Ergebnisse*. Tübingen; Basel: Francke.

Robins, Robert Henry 1999. *A nyelvészet rövid története*. Budapest: Osiris Kiadó.

Sanders, José – Spooren, Wilbert 1997. Perspective, Subjectivity and Modality from a Cognitive Linguistic Point of View. In: Liebert, Wolf-Andreas – Rederker, Gisela – Waugh, Linda (szerk.): *Discourse and perspective in cognitive linguistics*. Amsterdam , Philadelphia: John Benjamins. 85–112.

Schiffrin, Deborah 1987. *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schwarz-Friesel, Monika 2007. *Sprache und Emotion*. Tübingen: Francke.

Siepmann, Dirk 2005. *Discourse markers across languages. A constrastive study of second-level discourse markers in native and non-native text with implications for general and pedagogic lexicography*. Routledge. Abingdon - New York.

Sipos Lajos (szerk.) 2006. *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Budapest: Krónika Nova Kiadó.

Sipos Lajos 2006. Iskolaszerkezet, irodalomfogalom, irodalomtanítás Magyarországon. In: Sipos Lajos (szerk.): *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Budapest: Krónika Nova Kiadó. 16–28.

Skutta Franciska 1998. Koreferencia a tudományos szövegben. In: Petőfi S. János (szerk.): Koreferáló elemek – koreferenciarelációk. *Officina Textologica 2*. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó. 76–92.

Spira Veronika 1987. Az anyanyelvi oktatás Európa országaiban. (Egy nemzetközi kutatás és konferencia tapasztalatai). *Pedagógiai Szemle* 7–8: 718–727.

Szathmári István (szerk.) 1996. *Hol tart ma a stilisztika?* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Szikszainé Nagy Irma 2006. *Leíró magyar szövegtan*. Budapest: Osiris Kiadó.

Tátrai Szilárd 2006. A narratív diskurzusokról – pragmatikai nézőpontból. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó 211–232.

Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) 2008. *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

Tátrai Szilárd 2010. Áttekintés a deixisről. *Magyar Nyelvőr* 211–233.

Tátrai Szilárd 2011. *A pragmatika nézőpontja – a nézőpont pragmatikája*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

Thomka Beáta (szerk.) 1997. *Az irodalom elméletei III*. Pécs: Jelenkor.

Tolcsvai Nagy Gábor 2001. *A magyar nyelv szövegtana*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Tolcsvai Nagy Gábor 2005. Funkcionális nyelvtan: elmélet és gyakorlat. *Magyar Nyelvőr* 129. 348–362.

Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) 2006. *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

Tolcsvai Nagy Gábor 2006.a Szövegtan. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 149–174.

Tolcsvai Nagy Gábor 2006.b A szövegtipológia megalapozása kognitív nyelvészeti keretben. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 64–90.

Tolcsvai Nagy Gábor 2008. Topik és szövegtípus. In: Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 41–48.

Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.) 2008. Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* XXII. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Tolcsvai Nagy Gábor 2010. *Kognitív szemantika*. Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, Konstantin Filozófus Egyetem.

Tomasello, Michel 2002. *Gondolkodás és kultúra*. Budapest: Osiris Kiadó.

Traugott, Elizabeth C. 1995. *The Role of the Development of Discourse Markers in a Theory of Grammaticalization*. In: http://www.stanford.edu/~traugott/papers/discourse.pdf. (Letöltés dátuma: 2010. 10. 12.)

Verschueren, Jef 1999. *Understanding pragmatics*. Arnold, London, New York, Sydney, Auckland.

Ábrajegyzék

1. ábra A nyelvi megismerés (Tátrai 2011: 31) 10

2. ábra A fogalmi tartomány (Tolcsvai Nagy 2010: 38) 13

3. ábra A nézőpont – kiindulási pontok (Sanders – Spooren 1997: 85–88) 16

4. ábra A tudatosság aspektusai 18

5. ábra A szöveg bemutatása – partitúramodell (Tolcsvai Nagy 2001: 61) 22

6. ábra A szövegalkotás folyamata Hayes – Flower modelljében 32

7. ábra de Beaugrande modellje 33

8. ábra Bereiter fejlődési szakaszai 35

9. ábra Szövegtipológia változók 39

10. ábra A közoktatás bemeneti szabályozásának szintjei 47

11. ábra Az érvelő érettségi szövegek koreferencialáncai (1-16) 71

12. ábra A PROBLÉMA forgatókönyve a szövegimpulzus alapján 72

13. ábra Az OLVASÁS tudáskerete a szövegimpulzus alapján 73

14. ábra A PROBLÉMA forgatókönyve az érvelő érettségi szövegek alapján (1-16) 81

15. ábra Az OLVASÁS tudáskerete az érvelő érettségi szövegekben (1-16) 89

16. ábra A koreferencialánc és az érvelés 117

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat A formális és funkcionális szemléletű nyelvelméletek nyelvleírása 7

2. táblázat A szövegértelem szintjeinek szerkezeti és..... 24

3. táblázat A Nemzeti Alaptanterv érvelésre vonatkozó célkitűzései (OKM 2004) 47

4. táblázat Magyar nyelv és irodalom — középszint; Javítási-értékelési útmutató (OKM 2009)..... 48

5. táblázat A metapragmatikai jelzések érvelő érettségi szövegekben történő elemzésének eredményei – a diskurzusdeixis..... 97

6. táblázat A metapragmatikai jelzések érvelő érettségi szövegekben történő elemzésének eredményei – a diskurzusjelölő 109

Melléklet

Koreferenciaelemzések

1. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Érvelés Spiró György állásfoglalása kapcsán

[K01] Esszémben az előzőekben megadott vélemény mellett fogok érvelni, hiszen ez a probléma egyre jelentősebb méreteket ölt. [K02] A jelenség orvosolására viszont más dolgokat is javasolnék.

[K03] Először a fiatalok olvasási szokásairól és a probléma méretéről írnék. [K04] Ehhez az Édesapám és az öcsém, az ismerőseim, valamint a saját szokásaimat fogom alapul venni. [K05] Édesapám művelt ember, életének fontos részét képezi az olvasás. [K06] Engem is erre tanított, mégis én sajnos az utóbbit nem mondhatom el magamról. [K07] Kevés olyan könyv volt, ami annyira felkeltette az érdeklődésemet, hogy befogadás igazi élményt tudott volna okozni nekem.

[K08] Ehhez a folyamathoz nagy mértékben hozzájárult a kötelező művek erőltetett olvasásának folyamata, ami rossz érzéseket párosított az olvasáshoz. [K09] Ezért egy idő után kialakult bennem az a szokás, hogy nem olvasom el ezeket az alkotásokat, csak amelyekről azt gondoltam, hogy valóban kihagyhatatlan. [K10] Ezek pedig javarészt az utolsó években fordultak elő. [K11] De legfőképp a saját magam által választott könyvek nyerték el tetszésemet. [K12] Ezek a problémák az öcsém esetében sokkal súlyosabb mértéket öltenek. [K13] Sokáig az olvasás technikai problémáival küszködött, de még most, 12 éves korára sem láttam, hogy önszántából kezébe vett volna akár egy könyvet is. [K14] Más fórumokon pedig úgy hallom, hogy ez a tendencia egyre általánosabb. [K15] Ezzel a saját és a családom olvasási szokásain keresztül alátámasztottam a probléma létjogosultságát.

[K16] Nézzük hogy mi okozhatja a fenti jelenséget. [K17] Kezdeném a Spiró úr által megjelölt problémával, a kötelező olvasmányok elévülésével, de ezt az elévülést nem csak nyelvi értelemben kell venni hanem tartalmi értelemben is. [K18] Ha A Pál utcai fiúk c. regényből indulunk ki a gyerekek kevésbé tudnak azonosulni az üveggolyó gyűjtéssel és a Gitt vágásával hiszen ezek az elfoglaltságok ma már nem divatosak a fiatalság körében. [K19] Ezért is lenne problémás a művek átírása, mert tartalmi tatarozásra is szükség lenne de erről még a későbbiekben szót ejtek. [K20] Másik probléma lehet hogy olyan műveket is be kellene fogadnunk amik nem hogy elévültek, de a jelenkor emberének nem mondanak semmit pl. Dante: Pokol. [K21] Ezeket a műveket véleményem szerint nem szabadna kötelezővé tenni, legfeljebb kivonatos formában. [K22] Probléma lehet még a szülőktől látott példa: Az átlagos magyar felnőtt évente egy könyvet olvas, ami nevetségesen kevés, nem csoda hát, hogy a gyerek is így tesz. [K23] Végül lehetséges okként megemlíthetjük a technikai környezet hatásait: Egy nemrégiben készült tanulmány szerint a televízió és a számítógépes játékok csökkentik a gyerekek vizualizációs képességeit. [K24] Magyarán nem tudják elképzelni amit olvasnak ezért nem tudják élvezni azt.

[K25] Láthatjuk tehát hogy mik idézték elő a problémát. [K26] A következőkben pedig ezekre próbálok megoldást találni. [K27] Az átírás szerintem abban az esetben jelenthet megoldást, ha sikerül minőségi munkát alkotni, és a felújítás magában foglalja a nyelvi és tartalmi változtatásokat is, mindezt úgy hogy a könyv eredeti mondanivalója ne változzon. [K28] Megoldást jelenthet még az új könyvek tantervbe építése, hiszen vannak könyvek, amelyek hatalmas hírnévre tettek szert és közelebb hozzák az olvasást rengeteg fiatal számára. [K29] Végül mint minden dolognak a 21. században a könyveknek és az olvasásnak is szüksége lenne reklámra vagy legalább népszerűsítő intézkedésekre, bár ez jelen gazdasági helyzetben elég nehézkes. [K30] Végül kicsit elkanyarodva a témától megemlíteném hogy Spiró idézett probléma: a magyar nyelv kihalása, nem csak a könyveken keresztül orvosolható hanem pl. a könyveket kiszorító fórumok televízió, internet használóinak nyelvi művelésével.

[K31] Összefoglalva írásomat elmondhatom, hogy főként Spiró György megállapítása mellett érveltem néhol kiegészítve azt. [K32] De esszém nem adhat objektív képet, hiszen saját tapasztalataimból indultam ki, viszont érveim közt számos mások által állított vagy bizonyított tényeken alapul így érvelésem jól megalapozottnak érzem.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Érvelés Spiró György állásfoglalása kapcsán

[K00/&vb]
Érvelés Spiró György állásfoglalása (*Spiró-idézet*) kapcsán
Kommentár:
A dolgozat címében anaforikus utalás történik a szövegimpulzusra. A szövegimpulzus szövegegységei a szöveg egészében megjelenő koreferencialáncot alkotnak, ahogyan azt a további elemzések és az elemzés utolsó lépéseként a koreferenciaindexek jegyzéke mutatja.
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i00= Spiró György állásfoglalása

[K01] Esszémben az előzőekben megadott vélemény mellett fogok érvelni, hiszen ez a probléma egyre jelentősebb méreteket ölt.
[K01/&vb]
(*az én*) Esszémben az előzőekben (*a Spiró-idézetben*) megadott vélemény mellett fogok (*én*) érvelni, hiszen ez a probléma (*a Spiró-idézetben megnevezett probléma*) egyre jelentősebb méreteket ölt.
Kommentár:
A szövegimpulzus szövegegységére történő referálás ebben a szövegmondatban kétféle nyelvi kifejtést kap, egyrészt a szövegrészletre történő rámutatás által, **előzőekben**, másrészt pedig a **probléma** megnevezésével, amely fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyt hoz létre. Az első koreferens viszony a diskurzusdeixis egy esete is egyben. Az **esszémben** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i02 = a Spiró-idézet
i03a = a Spiró-idézetben megnevezett probléma

[K02] A jelenség orvosolására viszont más dolgokat is javasolnék.
[K02/&vb]
A jelenség (*a probléma*) orvosolására viszont más dolgokat (*a következőkben kifejtésre kerülő „dolgok”*) is javasolnék (*én*).
Kommentár:
A Spiró-idézetben megfogalmazott problémára történő referálást a **jelenség** hajtja végre, a **dolgokat** a [K01] szövegmondat **előzőekben** anaforikus eleméhez hasonlóan a szövegre mutat rá, diskurzusdeixisként működik, az irány azonban különbözik a két esetben, a **dolgokat** esetében a koreferens viszony kataforájáról beszélhetünk.
A szövegalkotó perspektívája jelenik meg a Ø+INF nyelvi elem által, anaforikus elem, amely a szöveg nagy részén megfigyelhető.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03b = a probléma
i04 = a következőkben kifejtésre kerülő„dolgok”

i01 = én

[K03] Először a fiatalok olvasási szokásairól és a probléma méretéről írnék.
[K03/&vb]
Először a fiatalok olvasási szokásairól és a probléma (*a Spiró-idézetben megnevezett probléma*) méretéről írnék (*én*).
Kommentár:
A [K01] és a [K02] szövegmondatokhoz hasonlóan a [K03] szövegmondatban folytatódik a szövegimpulzusban megnyitott koreferencialánc a **probléma** anafora által. Ahogyan az előző mondatokban, úgy ebben a mondatban is a szövegalkotó perspektívája jelenik meg a Ø+INF nyelvi elem által, anaforikus elem, amely a szöveg nagy részén megfigyelhető.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03a = a Spiró-idézetben megnevezett probléma
i01 = én

[K04] Ehhez az Édesapám és az öcsém, az ismerőseim, valamint a saját szokásaimat fogom alapul venni.
[K04/&vb]
Ehhez (*ahhoz, hogy a fiatalok olvasási szokásairól és a probléma méretéről írjak*) az (*én*) Édesapám és az (*én*) öcsém, az ismerőseim, valamint a saját (*én*) szokásaimat fogom (*én*) alapul venni.
Kommentár:
Az **ehhez** anaforikus nyelvi egység az előző mondatra referál, az **édesapám**, az **öcsém**, a **szokásaim** esetében az E/1. birtokos személyjel a szövegalkotóra referál. A szövegalkotó perspektíváját itt is a Ø+INF nyelvi elem jelöli.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = ahhoz, hogy a fiatalok olvasási szokásairól és a probléma méretéről írjak
i01 = én

[K05] Édesapám művelt ember, életének fontos részét képezi az olvasás.
[K05/&vb]
(*az én*) Édesapám művelt ember, (*az ő*) életének fontos részét képezi az olvasás.
Kommentár:
Az **édesapám** esetében az E/1. birtokos személyjel a szövegalkotóra referál, míg az **életének** E/3. birtokos személyjele az édesapára.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = az ő = édesapa
i01 = én

[K06] Engem is erre tanított, mégis én sajnos az utóbbit nem mondhatom el magamról.
[K06/&vb]
Engem is erre (*műveltségre és olvasásra*) tanított (*ő, édesapám*), mégis én sajnos az utóbbit (*az olvasás fontos részét képezi életemnek*) nem mondhatom el (*én*) magamról.
Kommentár:
Az **erre** és az **utóbbit** anaforák az előző szövegmondatra referálnak, az **erre** az előző szövegmondatra, míg az **utóbbit** annak egy részére utal.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = az ő = édesapa
i07 = műveltség és olvasás
i08 =olvasás

i01 = én

[K07] Kevés olyan könyv volt, ami annyira felkeltette az érdeklődésemet, hogy befogadás igazi élményt tudott volna okozni nekem.
[K07/&vb]
Kevés olyan könyv volt, ami (*kevés olyan könyv*) annyira felkeltette az (*én*) érdeklődésemet, hogy (*a könyvnek a*) befogadása igazi élményt tudott volna okozni nekem (*én*).
Kommentár:
A szövegalkotó perspektíváját itt is a Ø+INF nyelvi elem jelöli. Az **ami** vonatkozói névmás az előző tagmondat névszói szerkezetére utal. A **befogadása** E/3. birtokos személyjele a könyvre referál.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i09 = kevés olyan könyv
i10 = a könyv

[K08] Ehhez a folyamathoz nagy mértékben hozzájárult a kötelező művek erőltetett olvasásának folyamata, ami rossz érzéseket párosított az olvasáshoz.
[K08/&vb]
Ehhez a folyamathoz (*[K07]: Kevés olyan könyv volt, ami annyira felkeltette az érdeklődésemet, hogy befogadás igazi élményt tudott volna okozni nekem*) nagy mértékben hozzájárult a kötelező művek erőltetett olvasásának folyamata, ami (*erőltetett olvasás*) rossz érzéseket párosított (*bennem*) az olvasáshoz.
Kommentár:
Az **ehhez** a [K07] szövegmondatra utal. A mutató névmások rendszere kettős rendszert alkot: a közelre és a távolra mutatás rendszerét, ez ikonikus jelleggel valósul meg a közel kategóriáját jelölő magas és a távol kategóriáját jelölő mély hangrendű formák által (Laczkó 2008a: 315).
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = Kevés olyan könyv volt, ami annyira felkeltette az érdeklődésemet, hogy befogadás igazi élményt tudott volna okozni nekem [K07]
i01 = én
112 = erőltetett olvasás

[K09] Ezért egy idő után kialakult bennem az a szokás, hogy nem olvasom el ezeket az alkotásokat, csak amelyekről azt gondoltam, hogy valóban kihagyhatatlan.
[K09/&vb]
Ezért egy idő után kialakult bennem (*én*) az a szokás, hogy nem olvasom el (*én*) ezeket az alkotásokat (*a kötelező műveket*), csak (*azokat olvasom el*) amelyekről azt (*kihagyhatatlannak*) gondoltam (*én*), hogy (*az*) valóban kihagyhatatlan.
Kommentár:
A szövegalkotói perspektívát ebben a szövegmondatban nemcsak a Ø+INF nyelvi elem jelöli, hanem a E/1. személyes névmás ragozott alakja is. Ez utóbbi a személyközi deixis egy esete is. Az **ezeket az alkotásokat** névmási (PRO) és fogalmi szójelentésen alapuló (FOG) koreferens viszony, a közelre mutató magas hangrendű névmás mellett az **alkotásokat** a „kötelező művek”-re referál. Az **azt** kataforikus elem a következő tagmondatra utal.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i12 = kihagyhatatlan
i13 = a kötelező művek

[K10] Ezek pedig javarészt az utolsó években fordultak elő.
[K10/&vb]
Ezek (*a könyvek*, *amelyekről azt gondoltam, hogy valóban kihagyhatatlanok*) pedig javarészt az utolsó években fordultak elő.
Kommentár:
Az **ezek** mutató névmás anaforikus referálás a [K09] szövegmondat „amelyekről azt gondoltam, hogy valóban kihagyhatatlan" részletére.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i14 = a könyvek, amelyekről azt gondoltam, hogy valóban kihagyhatatlanok

[K11] De legfőképp a saját magam által választott könyvek nyerték el tetszésemet.
[K11/&vb]
De legfőképp a saját magam (*én*) által választott könyvek nyerték el (*az én*) tetszésemet.
Kommentár:
A szövegalkotói névmási és birtokos személyjeles jelölése mellett a fogalmi szójelentésen alapuló anafora, **könyvek** a [K07] szövegmondatban elindított koreferencialánc tagja.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i01 = én

[K12] Ezek a problémák az öcsém esetében sokkal súlyosabb mértéket öltenek.
[K12/&vb]
Ezek a problémák (*az olvasással kapcsolatos problémák*) az (*én*) öcsém esetében sokkal súlyosabb mértéket öltenek.
Kommentár:
A **problémák** fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia, anaforikus referálást valósít meg a [K01] szövegmondatban megnevezett „problémával", amely a [K02] és [K03] szövegmondatokban kerül megnevezésre. A [K01] szövegmondat, tulajdonképpen már a Spiró-idézet megnyitja a probléma fogalmi sémáját, ezt szemlélteti a további két szövegmondatban való megnevezése, majd a további szövegmondatokban a séma megnevezés nélkül kerül kifejtésre egy további séma, az olvasás fogalmi tartományának bevezetése által. Az **öcsém** birtokos személyjele a szövegalkotóra utal.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i15 = az olvasással kapcsolatos problémák
i01 = én

[K13] Sokáig az olvasás technikai problémáival küszködött, de még most, 12 éves korára sem láttam, hogy önszántából kezébe vett volna akár egy könyvet is.
[K13/&vb]
Sokáig az olvasás technikai problémáival küszködött (*ő, az öcs*), de még most, 12 éves korára sem láttam (*én*), hogy önszántából kezébe vett volna (*ő, az öcs*) akár egy könyvet is.
Kommentár:
A szövegalkotó perspektívája mellett, amelyet ismét az E/1. Ø+INF nyelvi elem jelöl, megjelenik az E/3. Ø+INF nyelvi elem az öcsre utalva.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i16 = ő, az öcs
i01 = én

[K14] Más fórumokon pedig úgy hallom, hogy ez a tendencia egyre általánosabb.
[K14/&vb]

Más fórumokon pedig úgy (*ez a tendencia egyre általánosabb*) hallom (*én*), hogy ez a tendencia ([K13] *az olvasással kapcsolatos problémák*) egyre általánosabb.
Kommentár:
Az **ez a tendencia** koreferens viszonyt létesít a megnevezett az olvasással kapcsolatos problémákkal, így a [K13] szövegmondatban leírtakkal.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = ez a tendencia egyre általánosabb
i01 = én
i15 = az olvasással kapcsolatos problémák

[K15] Ezzel a saját és a családom olvasási szokásain keresztül alátámasztottam a probléma létjogosultságát.
[K15/&vb]
Ezzel (*az olvasási szokásokról eddig leírtakkal*) a saját és a családom olvasási szokásain keresztül alátámasztottam (*én*) a probléma (*a Spiró-idézetben megnevezett probléma*) létjogosultságát.
Kommentár:
Az **ezzel** mutató névmás koreferens, anaforikus rámutatás az olvasási szokásokról eddig leírtakra. A koreferens viszony endoforikus deixis is egyben, a diskurzusdeixis egy esete a szövegben, egy több szövegmondatot átívelő rámutatásé. A **probléma** a [K01] szövegmondatban elkezdődő koreferencialánc folytatása ismét egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia segítségével.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = az olvasási szokásokról eddig leírtak
i01 = én
i03a = a Spiró-idézetben megnevezett probléma

[K16] Nézzük hogy mi okozhatja a fenti jelenséget.
[K16/&vb]
Nézzük (*mi*) hogy mi okozhatja a fenti jelenséget (*a Spiró-idézetben megnevezett problémát*).
Kommentár:
A T/1. Ø+INF nyelvi elem az eddig viszonylag egységes szövegbeli perspektíva váltását jelzi. Anaforikus referálásként értelmezhető minden későbbi említése, de az első megnevezés, bár nem értelmezhető egy koreferens viszony keretében, könnyen hozzáférhető, mert a beszédhelyzet ismerete feltételezi a szövegalkotó és a szövegbefogadó, tk. olvasóközönség „közösségét". A [K01] szövegmondatban elkezdődő koreferencialánc, a „probléma" folytatása ismét egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia: **a fenti jelenséget**. Amellett, hogy ez a koreferencialáncot folytatja, a korábbi szövegmondatokra is rámutat, így a diskurzusdeixis egy estét jelenti.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = mi
i03a = a Spiró-idézetben megnevezett probléma

[K17] Kezdeném a Spiró úr által megjelölt problémával, a kötelező olvasmányok elévülésével, de ezt az elévülést nem csak nyelvi értelemben kell venni hanem tartalmi értelemben is.
[K17/&vb]
Kezdeném (*én*) a Spiró úr által megjelölt problémával (*a Spiró-idézetben megnevezett probléma*), a kötelező olvasmányok elévülésével, de ezt az elévülést (*a kötelező olvasmányokét*) nem csak nyelvi értelemben kell venni hanem tartalmi értelemben is.
Kommentár:

A szövegalkotói perspektíva E/1. Ø+INF jelölése mellett a „probléma” koreferencialánc folytatása részletes kifejtést kap: **a Spiró úr által megjelölt problémával**. Az **ezt az elévülést** a [K17] szövegmondat egy korábbi elemére referál.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i03a = a Spiró-idézetben megnevezett probléma
i13 = a kötelező művek

[K18] Ha A Pál utcai fiúk c. regényből indulunk ki a gyerekek kevésbé tudnak azonosulni az üveggolyó gyűjtéssel és a Gitt vágásával hiszen ezek az elfoglaltságok ma már a fiatalság körében.
[K18/&vb]
Ha A Pál utcai fiúk c. regényből indulunk ki (*mi*) a gyerekek kevésbé tudnak azonosulni az üveggolyó gyűjtéssel és a Gitt vágásával hiszen ezek az elfoglaltságok (*üveggolyó gyűjtés és a Gitt vágása*) ma már nem divatosak a fiatalság körében.
Kommentár:
A szövegalkotói perspektíva váltása a [K16] szövegmondat T/1. Ø+INF nyelvi elemre referál, ismét egy közösséget jelölve meg kiindulópontként. Az **ezek az elfoglaltságok** a [K18] szövegmondat egy korábbi elemeire referál, a névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony hatóköre ez esetben kicsi, csak a [K18] szövegmondatban érvényes.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = mi
i20 = üveggolyó gyűjtés és a Gitt vágása

[K19] Ezért is lenne problémás a művek átírása, mert tartalmi tatarozásra is szükség lenne de erről még a későbbiekben szót ejtek.
[K19/&vb]
Ezért is lenne problémás a művek átírása, mert tartalmi tatarozásra is szükség lenne de erről még a későbbiekben (*a dolgozat további részében*) szót ejtek (*én*).
Kommentár:
A **későbbiekben** kataforikus referálás a szöveg további szövegmondataira, a szövegalkotó a dolgozat további részeire mutat rá, ismét a diskurzusdeixis egy esete jelenik meg.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = a dolgozat további részében
i01 = én

[K20] Másik probléma lehet hogy olyan műveket is be kellene fogadnunk amik nem hogy elévültek, de a jelenkor emberének nem mondanak semmit pl. Dante: Pokol.
[K20/&vb]
Másik probléma lehet hogy olyan műveket is be kellene fogadnunk (*nekünk*) amik (*könyvek*) nem hogy elévültek, de a jelenkor emberének nem mondanak (*a könyvek*) semmit pl. Dante: Pokol.
Kommentár:
A [K01] szövegmondatban elkezdődő koreferencialánc, a „probléma” folytatása ismét egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia: a **probléma** kerül kifejtésre a [K20] szövegmondatban. Az **olyan** névmási rámutatás a [K20] szövegmondatban megnevezettekre referál, azokra a művekre, amelyek a „jelenkor emberének nem mondanak semmit”. A T/1. Ø+INF nyelvi elem a közösségre áthelyezett nézőpontot fejezi ki. A [K20] szövegmondatban folytatódik a „könyv” koreferencialánc, erre referál az **ami** névmási elem és a T/3. Ø+INF nyelvi elem is.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i19 = mi
i10 = a könyv

[K21] Ezeket a műveket véleményem szerint nem szabadna kötelezővé tenni, legfeljebb kivonatos formában.
[K21/&vb]
Ezeket a műveket (*elévült műveket*) (*az én*) véleményem szerint nem szabadna kötelezővé tenni, legfeljebb kivonatos formában.
Kommentár:
Az **ezeket a műveket** a névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony az elévült a [K20] szövegmondatban említett „elévült művekre" referál. Az E/1. birtokos személyjel ismét a szövegalkotó perspektíváját jelzi.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = elévült művek
i01 = én

[K22] Probléma lehet még a szülőktől látott példa: Az átlagos magyar felnőtt évente egy könyvet olvas, ami nevetségesen kevés, nem csoda hát, hogy a gyerek is így tesz.
[K22/&vb]
Probléma lehet még a szülőktől látott példa: Az átlagos magyar felnőtt évente egy könyvet olvas, ami (*egy könyv*) nevetségesen kevés, nem csoda hát, hogy a gyerek is így (*egy könyvet olvas évente*) tesz.
Kommentár:
A [K22] szövegmondatban a [K01] szövegmondatban elkezdődő koreferencialánc, a „probléma" ismét fogalmi szójelentésen alapuló koreferenciaként jelenik meg a **probléma** megnevezése által. Az **ami** vonatkozói névmás a [K22] szövegmondatban megnevezett „egy könyet"-re referál. A [K22] szövegmondat egy részére mutat rá az **így** mutató névmás is.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i10 = a könyv
i23 = egy könyvet olvas évente

[K23] Végül lehetséges okként megemlíthetjük a technikai környezet hatásait: Egy nemrégiben készült tanulmány szerint a televízió és a számítógépes játékok csökkentik a gyerekek vizualizációs képességeit.
[K23/&vb]
Végül lehetséges okként megemlíthetjük (*mi*) a technikai környezet hatásait: Egy nemrégiben készült tanulmány szerint a televízió és a számítógépes játékok csökkentik a gyerekek vizualizációs képességeit.
Kommentár:
A T/1. Ø+INF nyelvi elem ismét a közösségre áthelyezett nézőpontot fejezi ki. A kettőspont utáni szövegrész nem tekinthető külön szövegmondatnak, hiszen a [K23] szövegmondat egy elemét, a „technikai környezet hatásait" fejti ki, tk. értelmezi azt.
Kérdéses, hogy az okként nem jelölhető-e anaforikus elemként. A szövegalkotó a „végül" szövegelemmel jelzi, hogy egy kisebb szintű szövegegység végéhez ér, azonban a szövegegységben korábban nem okokról, hanem problémákról, tulajdonképpen a problémák okairól beszél. A kettő közötti határ elmosódik.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = mi

[K24] Magyarán nem tudják elképzelni amit olvasnak ezért nem tudják élvezni azt.
[K24/&vb]
Magyarán nem tudják (*ők*) elképzelni (*azt*) amit olvasnak ezért nem tudják (*ők*) élvezni azt (*amit olvasnak*).
Kommentár:

A T/3. Ø+INF nyelvi elem a [K23] szövegmondatbeli „gyerekek”-re referál mindkét esetben. A mutató névmási rámutatás, **azt** a [K24] szövegmondat „amit olvasnak” elemére referál. Az „amit olvasnak” vonatkozó névmása az előző tagmondat ’elképzelni valamit’ elemére utal.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = a gyerekek
i24 = amit olvasnak

[K25] Láthatjuk tehát hogy mik idézték elő a problémát.
[K25/&vb]
Láthatjuk (*mi*) tehát hogy mik (*a fenti okok*) idézték elő a problémát.
Kommentár:
A T/1. Ø+INF nyelvi elem ismét a közösségre áthelyezett nézőpontot fejezi ki. A [K23] szövegmondatban jelzett kérdés a [K25] szövegmondatban is felvethető, a **mik** és a **problémát** esetében. A **mik** névmási elem a felsorolt „okokra” referál, bár ezeket korábban csak egy esetben nevezte meg okként a szövegalkotó, minden más esetben problémákról ír. Ezért a koreferenciaindexek között a **problémát** tüntettem fel.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = mi
i03b = a probléma

[K26] A következőkben pedig ezekre próbálok megoldást találni.
[K26/&vb]
A következőkben (*a dolgozat további részében*) pedig ezekre (*az eddig felsorolt problémákra*) próbálok (*én*) megoldást találni.
Kommentár:
A **következőkben** a szöveg további részével teremt koreferens viszonyt, és mivel a szöveg további részére mutat rá, diskurzusdeixisként is funkcionál. Ehhez hasonlóan a diskurzusdeixis egy esete az **ezekre** mutató névmás, amely az eddig felsorolt problémákra mutat rá, és ezáltal a [K01] szövegmondatban megkezdett koreferencialánc névmási tagja. A szöveg nézőpontszerkezetének egy újabb váltását jelzi a E/1. Ø+INF nyelvi elem a szövegalkotó perspektíváját kifejezve.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = a dolgozat további része
i26 = az eddig felsorolt problémák
i01 = én

[K27] Az átírás szerintem abban az esetben jelenthet megoldást, ha sikerül minőségi munkát alkotni, és a felújítás magában foglalja a nyelvi és tartalmi változtatásokat is, mindezt úgy hogy a könyv eredeti mondanivalója ne változzon.
[K27/&vb]
Az átírás (*én*) szerintem abban az esetben (*egy minőségi munka megalkotásakor*) jelenthet megoldást, ha sikerül minőségi munkát alkotni, és a felújítás (*minőségi munka*) magában foglalja a nyelvi és tartalmi változtatásokat is, mindezt (*a minőségi munka megalkotását*) úgy hogy a könyv eredeti mondanivalója ne változzon.
Kommentár:
A szövegalkotó perspektívája jelenik meg az E/1. utalással: **szerintem**. Az **abban az esetben** névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia kataforikus viszonyban áll a [K27] szövegmondat további részével. A **felújítás** egy kisebb hatókörű fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a **minőségi munká-**ra referálva. A mindezt névmási kifejtettségű koreferencia anaforikus rámutatás a [K27]

szövegmondat egy korábban említett elemeire ’minőségi munka megalkotása tartalmi és nyelvi szempontból’.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i27 = minőségi munka megalkotása
i28 = minőségi munka

[K28] Megoldást jelenthet még az új könyvek tantervbe építése, hiszen vannak könyvek, amelyek hatalmas hírnévre tettek szert és közelebb hozzák az olvasást rengeteg fiatal számára.
[K28/&vb]
Megoldást jelenthet még (*a problémára*) az új könyvek tantervbe építése, hiszen vannak könyvek, amelyek (*könyvek*) hatalmas hírnévre tettek szert ((*könyvek*)) és közelebb hozzák ((*könyvek*)) az olvasást rengeteg fiatal számára.
Kommentár:
A [K28] szövegmondat a „probléma” és a „könyv” koreferencialáncok anaforikus referálásait tartalmazza.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03b = a probléma
i10 = a könyv

[K29] Végül mint minden dolognak a 21. században a könyveknek és az olvasásnak is szüksége lenne reklámra vagy legalább népszerűsítő intézkedésekre, bár ez jelen gazdasági helyzetben elég nehézkes.
[K29/&vb]
Végül mint minden dolognak (*könyveknek és olvasásának*) a 21. században a könyveknek és az olvasásnak is szüksége lenne reklámra vagy legalább népszerűsítő intézkedésekre, bár ez (*népszerűsítő intézkedések*) jelen gazdasági helyzetben elég nehézkes.
Kommentár:
A [K29] szövegmondat a és a „könyv” és az „olvasás” koreferencialáncának további anaforikus elemeit tartalmazza. Az **ez** közelre mutató névmás a „népszerűsítő intézkedésekre” referál.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = könyvek és olvasás
i30 = népszerűsítő intézkedések

[K30] Végül kicsit elkanyarodva a témától megemlíteném hogy Spiró idézett probléma: a magyar nyelv kihalása, nem csak a könyveken keresztül orvosolható hanem pl. a könyveket kiszorító fórumok televízió, internet használóinak nyelvi művelésével.
[K30/&vb]
Végül kicsit elkanyarodva a témától megemlíteném (*én*) hogy Spiró úr idézett probléma: a magyar nyelv kihalása, nem csak a könyveken keresztül orvosolható hanem pl. a könyveket kiszorító fórumok televízió, internet használóinak nyelvi művelésével.
Kommentár:
A szövegalkotói perspektíva E/1. Ø+INF jelölése mellett a „probléma” koreferenciálánc folytatása részletes kifejtést kap a **Spiró idézett probléma** által.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én

[K31] Összefoglalva írásomat elmondhatom, hogy főként Spiró György megállapítása mellett érveltem néhol kiegészítve azt.
[K31/&vb]

Összefoglalva írásomat elmondhatom (*én*), hogy főként Spiró György megállapítása mellett érveltem (*én*) néhol kiegészítve azt (*Spiró György megállapítását*).
Kommentár:
A [K30] szövegmondat a szövegalkotói perspektíva E/1. Ø+INF jelölése mellett a „probléma" koreferencialánc ismét kifejtést kap, egyrészt egy fogalmi szójelentésen alapuló (**Spiró György megállapítása)**, másrészt egy névmási koreferens viszonyban (**azt**). Ez utóbbi esetében a [K07] szövegmondat kommentárjában említetteket érdemes idézni a mutató névmások kettős rendszerének vonatkozásában: a távol kategóriáját jelölő mély hangrendű mutató névmási forma az idézetre utal vissza.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i31 = Spiró György megállapítása

[K32] De esszém nem adhat objektív képet, hiszen saját tapasztalataimból indultam ki, viszont érveim közt számos mások által állított vagy bizonyított tényeken alapul így érvelésem jól megalapozottnak érzem.
[K32/&vb]
De (*az én*) esszém nem adhat objektív képet (*a problémáról/arról*), hiszen saját tapasztalataimból indultam ki (*én*), viszont (*az én*) érveim közt számos mások által állított vagy bizonyított tényeken alapul így (*az én*) érvelésem jól megalapozottnak érzem (*én*).
Kommentár:
A szövegalkotói perspektívát jelöli az E/1. birtokos személyjel és a E/1. Ø+INF nyelvi elem is.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i03b = a probléma

A koreferenciaindexek jegyzéke

i00= Spiró György állásfoglalása
i01 = én
i02 = a Spiró-idézet
i03a = a Spiró-idézetben megnevezett probléma
i03b = a probléma
i04 = a következőkben kifejtésre kerülő„dolgok"
i05 = ahhoz, hogy a fiatalok olvasási szokásairól és a probléma méretéről írjak
i06 = az ő = édesapa
i07 = műveltség és olvasás
i08 = olvasás
i09 = kevés olyan könyv
i10 = a könyv
i11 = Kevés olyan könyv volt, ami annyira felkeltette az érdeklődésemet, hogy befogadás igazi élményt tudott volna okozni nekem
i12 = kihagyhatatlan
i13 = a kötelező művek
i14 = a könyvek, amelyekről azt gondoltam, hogy valóban kihagyhatatlanok
i15 = az olvasással kapcsolatos problémák
i16 = ő, az öcs
i17 = ez a tendencia egyre általánosabb
i18 = az olvasási szokásokról eddig leírtak
i19 = mi

i20 = üveggolyó gyűjtés és a Gitt vágása
i21 = a dolgozat további része
i22 = elévült művek
i23 = egy könyvet olvas évente
i24 = amit olvasnak
i25 = a dolgozat további része
i26 = az eddig felsorolt problémák
i27 = minőségi munka megalkotása
i28 = minőségi munka
i29 = könyvek és olvasás
i30 = népszerűsítő intézkedések
i31 = Spiró György megállapítása

2. számú érvelő érettségi dolgozat

I. Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K01] Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó véleményével részben egyetértek. [K02] Részben mivel úgy vélem, az általa feltárt probléma valós és létező, azonban az általa kínált megoldást, mint diák, akinek volt szerencséje megismerni korunk Magyarországának irodalomoktatását, nem tartom célravezetőnek. [K03] Én más, az oktatás struktúráját mélyebben érintő, a klasszikus műveket azonban nem háborgató megoldást látnék célravezetőnek.

[K04] Természetesen azt, hogy miért apad az olvasási kedv a fiatalok körében, nem lehet egyedül az oktatásnak betudni. [K05] Korunkban egy fiatalt sokkal több inger ér, és a diákok a multimédiás tartalmaknak köszönhetően már fiatalon ahoz szoknak, hogy egyszerre több inger, legtöbb esetben hang és kép szórakoztatja őket. [K06] Szüleink általában döbbenten állnak az előtt, hogy generációnknak, és főképp az utánunk érkező generációknak már nyűg az olvasás, és nosztalgiával gondolnak gyerekkorukra, amikor éjszakába nyúlóan olvasták kedvenc regényeiket. [K07] Ezzel szemben ma már keveset látjuk szüleinket olvasni, különösen szépirodalmat, és természetesen ez magyarázható hajszolt életmódjukkal is, mégis, ha van idejük szórakozni, inkább megnéznek egy filmet/tévéműsort. [K08] Tehát ma már a fiatalok legfeljebb homályos intelmek formájában kapják szüleiktől az „olvasni jó" mintát, a gyakorlatban ezt nem látják rajtuk. [K09] Tisztelet a kivételnek, de szerintem az előbb leírt variáció is még a jobbik eset.

[K10] Az oktatás véleményem szerint ott hibás a kialakult helyzetben, hogy túlzottan ragaszkodik a klasszikus szépirodalomhoz, ráadásul a mostani rendszerben időrendben haladunk az ókortól a kortárs irodalomig. [K11] Természetesen ez a modell érthető, ha az irodalomórára mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak változásait feltáró tárgyra gondolunk. [K12] Ez a felállás azonban csak az előbbi megközelítésben szerencsés, hiszen így pont a fiatalabb, kevesebbet olvasott, éretlenebb diákot állítják szembe a legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művekkel. [K13] Szerintem belátható, hogy egy 8-9. osztályos, a komolyabb szépirodalommal még csak ismerkedő diáknak könnyebb, élvezetesebb olvasmány lenne a XX. század egy remekműve, például a Mester és Margarita Bulgakovtól, mint a homéroszi eposzok. [K14] A régebbi korokban minden lassabban történt, adott idő alatt az ember életébe jóval kevesebb esemény jutott. [K15] Az emberek, még a tehetősebbek is, egy lassabb és ingerszegényebb világban éltek, ez pedig látszik irodalmukon is. [K16] Szerintem pedig ezen a ponton bukik meg Spiró György elmélete, persze nem állítom, hogy a szókincs aktualizálása nem könnyítené meg a diákok dolgát, de szerintem az élőlábban, számokkal vagy csillagokkal jelölt szómagyarázatok segítségével már mindenki el tud olvasni egy nehezebb nyelvezetű művet is. [K17] A problémát sokkal inkább az adja, hogy amíg a fiatalok magas százaléka eleve bizonyos fokú hiperaktivitásban szenved ([K18] a tanárok láthatják, hogy sokaknak 45 perc végigülése is gyötrelmes, még annak ellenére is, hogy ők nem a 18. század nyelvén beszélnek), azt várják tőlünk, hogy többoldalas tájleírásokat, istenek bonyolult és zavaros családfáit, körülményes és hosszú párbeszédeket olvassanak, mi több, ezek avassák be őket a szépirodalom szépségeibe. [K19] Ezen a ponton ez már nem a nyelvezetről szól. [K20] Ha a kisdiák ahoz szokott, hogy egy 20 perces sitcomban, pl. Jóbarátok epizódban körülbelül 25-30 szituáció, mozgalmas párbeszéd és vicces jelenet váltja egymást, véleményem szerint lehetetlen elvárás, hogy ugyanezt az időt fordítsa egyetlen hosszú leírás vagy párbeszéd elolvasására úgy, hogy azt még élvezze is.

[K21] Ezek mellett korunkban az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat. [K22] Ezzel nem szeretnék általánosítani, és nekem is volt, van olyan irodalomtanárom, aki a lexikális ismeretek, születési helyek és évszámok helyett inkább értelmezési, elemzési képességeink fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. [K23] Ezen a téren általában pozitív tendenciát látok, talán 1-2 éven belül ez teljesen meg fog szünni mint probléma, de ha megnézünk egy 5-6 évvel ezelőtt irodalom könyvet, annak jelentős részét az írók, költők életrajza, életpályájának részletes ismertetése töltötte ki. [K24] Szerintem azt kéne központilag és

egységesen eldönteni, hogy az irodalomnak milyen szerepet szánnak. [K25] El lehet indulni egy, az olvasás élményével megismertető, szókincset, logikát fejlesztő, érvelési és fogalmazási képességeket kialakító irodalom tantárgy irányába. [K26] Vagy létezik az irodalmat a történelem tanításához hasonlóan kezelő, kronologikus, adat-centrikus és a műveltség növelését célul kitűző módszer is. [K27] A kettő együtt az, ami a legtöbb embernél nem fér össze, nehéz egy olyan témában élvezetet találni, amire már eleve árnyként vetődik a kötelező számonkérés. [K28] A témazáró dolgozat megírása után pedig a többség fellélegzik, és elrakja az adott könyvet a felső polcra, emlékét róla pedig agya legsötétebb zugába.

[K29] Szerintem mindenképp az elsőként említett irányba kell változnia az irodalomtanításnak, jó hír számomra, hogy ez a változás már folyamatban van, és hiszek benne, hogy meg is lesz a gyümölcse az olvasási kedv terén. [K30] Ez azonban nem fog az egyik pillanatról a másikra megoldódni. [K31] Legalább már egy generáció olvasási kedvét letörte a média és az elavult oktatás együttes hatása. [K32] Mire a változások beérnek ők lesznek a szülők, akik lassítják még az olvasási kedv visszaállását, hiszen akivel eddig megútáltatták az irodalmat, nem fog majd otthon könyveket tartani és lapozni, gyerekeinek nem fog otthon meséket olvasni, és ha ők se fogják lelkiismertesen elolvasni a kötelező irodalmat, emberünk talán megértő fejcsóválással tudja le a dolgot.

[K33] Ezek alapján úgy gondolom hosszú, akár több generációs munkával, de helyreállítható az olvasási kedv, ha megtesszük a megfelelő lépéseket. [K34] Élménycentrikusabbá, kevésbé didaktikussá kell tenni az irodalomoktatást, és az olvasmányokat inkább azok nehézsége, élményfaktora, elérhetősége szerint kell sorba rendezni, nem a kronológia szerint.

[K35] Spiró úr mű-átírás javaslatával viszont mint írtam nem értek egyet, amellett hogy véleményem szerint nem ez az a tényező, ami visszafogja az olvasási kedvet, szerintem az irodalomoktatás fontos része a szókincs bővítése, fejlesztése is, amit ez a lépés ellehetetlenítene. [K36] Arról se feletkezzünk meg, hogy egy ilyen lépés etikai kérdéseket is felvet. [K37] A külföldi, idegen nyelvű irodalom még a könnyebbik eset, hiszen a mai szöveg is egy fordítás, miért ne készülhetne egy modernebb, amíg az eredeti jelentést nem ferdíti, a hangnemeket nem változtatja meg, de persze ez is nehéz feladat.

[K38] De mennyire lenne helyes belekontárkodni például egy Jókai regénybe? [K39] Ha élne, ez nyilván szerzői jogait sértené, legalább is beleegyezése nélkül mindenképp. [K40] De mi a helyzet most, hogy már régen elhunyt? [K41] A javaslat ebből a szempontból is kétséges, így szerintem nagyon gyenge lábakon áll.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K01] Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó véleményével részben egyetértek.
[K01/&vb]
Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó véleményével (*az idézetből*) részben egyetértek (*én*).
Kommentár:
A szövegimpulzus szövegegységére történő referálás a [K01] szövegmondatban teljes fogalmi kifejtést kap: **Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó véleménye**. A szövegalkotó perspektívája jelenik meg a Ø+INF nyelvi elem által, ez a szövegalkotó perspektívájának a szöveg további szövegmondataiban előforduló megjelenésével képez koreferens viszonyt.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i01 = Spiró-idézet
i02 = én

[K02] Részben mivel úgy vélem, az általa feltárt probléma valós és létező, azonban az általa kínált megoldást, mint diák, akinek volt szerencséje megismerni korunk Magyarországának irodalomoktatását, nem tartom célravezetőnek.
[K02/&vb]

Részben mivel úgy vélem (*én*), az általa (*Spiró György*) feltárt probléma (*a Spiró-idézetben megfogalmazott*) valós és létező, azonban az általa (*Spiró György*) kínált megoldást, (*én*) mint diák, akinek (*én*) volt szerencséje megismerni korunk Magyarországának irodalomoktatását, nem tartom (*én*) célravezetőnek.
Kommentár:
A Ø+INF nyelvi elem a szövegalkotó perspektívája jeleníti meg, a [K01] szövegmondatban megjelenő „én" nyelvi elemmel alkot koreferens viszonyt. Az **általa** és a [K01] szövegmondatban szereplő „Spiró György" képez koreferens viszonyt. A **probléma** a szövegimpulzus, a Spiró-idézetben megfogalmazott problémára referál. A szövegalkotó perspektíváját itt is a Ø+INF nyelvi elem jelöli. Az **akinek** vonatkozói névmás szintén az előző tagmondat **diák** elemére, tulajdonképpen a szövegalkotóra referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i02 = én
i03 = Spiró György
i04 = (a Spiró-idézetben megfogalmazott) probléma
i05a = diák

[K03] Én más, az oktatás struktúráját mélyebben érintő, a klasszikus műveket azonban nem háborgató megoldást látnék célravezetőnek.
[K03/&vb]
Én más, az oktatás struktúráját mélyebben érintő, a klasszikus műveket azonban nem háborgató megoldást látnék célravezetőnek.
Kommentár:
A [K03] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyának szemantikai alapja az ismétlés: a **megoldás** a [K02] szövegmondat „megoldás" elemére referál, amely a szöveg egészében megjelenő PROBLÉMA forgatókönyve által megnyitott értelmezési tartományban előhívott elem. Az **oktatás** a [K02] szövegmondat „irodalomoktatás" elemével koreferál.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i06 = megoldás
i07 = oktatás

[K04] Természetesen azt, hogy miért apad az olvasási kedv a fiatalok körében, nem lehet egyedül az oktatásnak betudni.
[K04/&vb]
Természetesen azt (*az olvasási kedv fiatalok körében történő apadását*), hogy miért apad az olvasási kedv a fiatalok körében, nem lehet egyedül az oktatásnak betudni.
Kommentár:
Az **azt** mutató névmás a következő tagmondat tartalmára mutat rá, kataforaként képez azzal koreferens viszonyt. A mutató névmások rendszere kettős rendszert alkot: a közelre és a távolra mutatás rendszerét, ez ikonikus jelleggel valósul meg a közel kategóriáját jelölő magas és a távol kategóriáját jelölő mély hangrendű formák által (Laczkó 2008a: 315). Ez nemcsak a közelre és távolra mutatás, hanem az iránnyal is kapcsolatban áll, az anaforikus és kataforikus iránnyal. Az előbbi a magas hangrendű, az utóbbi a mély hangrendű mutató névmásokkal realizálódik.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i08 = az olvasási kedv fiatalok körében történő apadását
i07 = oktatás

[K05] Korunkban egy fiatalt sokkal több inger ér, és a diákok a multimédiás tartalmaknak köszönhetően már fiatalon ahhoz szoknak, hogy egyszerre több inger, legtöbb esetben hang és kép szórakoztatja őket.
[K05/&vb]

Korunkban (*mi*) egy fiatalt sokkal több inger ér, és a diákok a multimédiás tartalmaknak köszönhetően már fiatalon ahhoz (*több ingerhez*) szoknak, hogy egyszerre több inger, legtöbb esetben hang és kép szórakoztatja őket (*diákokat*).
Kommentár:
A **korunkban** T/1. birtokos személyjele egy közösségre vonatkozik. A [K05] szövegmondat két további névmási koreferens kapcsolatának hatóköre a szövegmondaton belül érvényesül. Az **ahhoz** mutató névmás a következő tagmondat „több ingerhez" nyelvi elemére referál, míg az **őket** személyes névmás a „diákok" nyelvi elemre.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i09 = mi
i10 = több inger
i11a = fiatalok
i05b = diákok

[K06] Szüleink általában döbbenten állnak az előtt, hogy generációnknak, és főképp az utánunk érkező generációknak már nyűg az olvasás, és nosztalgiával gondolnak gyerekkorukra, amikor éjszakába nyúlóan olvasták kedvenc regényeiket.
[K06/&vb]
Szüleink (*mi*) általában döbbenten állnak az előtt (*nyűg az olvasás*), hogy generációnknak, és főképp az utánunk érkező generációknak már nyűg az olvasás, és nosztalgiával gondolnak (*a szüleink*) gyerekkorukra (*a szüleinkére*), amikor (*gyerekkorukban*) éjszakába nyúlóan olvasták (*a szüleink*) kedvenc regényeiket (*a szüleinkét*).
Kommentár:
A **szüleink** T/1. birtokos személyjele a [K05] szövegmondatban egy közösségre vonatkozik. Az **az** mutató névmás a következő tagmondat „nyűg az olvasás" nyelvi elemére referál. A [K06] szövegmondat további koreferens elemei, a Ø+INF nyelvi elemek és a birtokos személyjelek, a **szüleink** nyelvi elemre referálnak a szövegmondaton belül, hatókörük így a szövegmondaton belül marad. Az **amikor** vonatkozó névmás a „gyerekkoruk"-ra referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i09 = mi
i12 = nyűg az olvasás
i13a = a szüleink
i14 = gyerekkorukban

[K07] Ezzel szemben ma már keveset látjuk szüleinket olvasni, különösen szépirodalmat, és természetesen ez magyarázható hajszolt életmódjukkal is, mégis, ha van idejük szórakozni, inkább megnéznek egy filmet/tévéműsort.
[K07/&vb]
Ezzel (*éjszakába nyúlóan olvasták kedvenc regényeiket*) szemben ma már keveset látjuk (*mi*) (*a mi*) szüleinket olvasni, különösen szépirodalmat (*klasszikus műveket*), és természetesen ez (*keveset látjuk szüleinket olvasni*) magyarázható hajszolt életmódjukkal (*a szülőknek*) is, mégis, ha van idejük (*a szülőknek*) szórakozni, inkább megnéznek (*a szülők*) egy filmet/tévéműsort.
Kommentár:
A **látjuk** Ø+INF nyelvi eleme és a **szüleinket** birtokos személyjele a T/1. „mi" nézőpontot fejezi ki. A [K07] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyának szemantikai alapja a szinonima: a **szépirodalmat** a [K03] szövegmondatban említett „klasszikus művek"-re referál. A mutató névmási koreferens elemek, **ezzel** és **ez**, hatóköre a [K07] szövegmondat esetében is kicsi, a mondaton belül

érvényesül. A [K06] szövegmondat „szüleink” elemére referálnak a [K07] szövegmondat birtokos személyjeles alakjai, **életmódjukkal** és **idejük**, és a **megnéznek** Ø+INF nyelvi elem is.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i09 = mi
i13a = a szüleink
i15 = éjszakába nyúlóan olvasták kedvenc regényeiket
i16 = klasszikus művek
i17 = keveset látjuk szüleinket olvasni

[K08] Tehát ma már a fiatalok legfeljebb homályos intelmek formájában kapják szüleiktől az „olvasni jó” mintát, a gyakorlatban ezt nem látják rajtuk.
[K08/&vb]
Tehát ma már a fiatalok legfeljebb homályos intelmek formájában kapják szüleiktől az „olvasni jó” mintát, a gyakorlatban ezt (*az „olvasni jó” mintát*) nem látják (*a fiatalok*) rajtuk (*a szüleiken*).
Kommentár:
A [K08] szövegmondat koreferens viszonyainak hatóköre a szövegmondaton belül érvényesül: a mutató névmási **ezt** az előző tagmondat „„olvasni jó” mintát” részére referál, míg a **látják** T/3. Ø+INF nyelvi elem a „fiatalok”, a névmási **rajtuk** a „szüleiken” elemre. A [K06] szövegmondatban először, majd a [K07] szövegmondatban újra említett „szüleink” elemre a [K08] szövegmondatban a **szüleik** elem referál, a birtokos személyjel változása a nézőpont váltását mutatja.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhetők:
i18 = „olvasni jó” mintát
i11a = fiatalok
i13b = a szüleik

[K09] Tisztelet a kivételnek, de szerintem az előbb leírt variáció is még a jobbik eset.
[K09/&vb]
Tisztelet a kivételnek, de (*én*) szerintem az előbb leírt variáció (*a fiatalok legfeljebb homályos intelmek formájában kapják szüleiktől az „olvasni jó” mintát*) is még a jobbik eset.
Kommentár:
A szövegalkotó perspektívája jelenik meg a **szerintem** diskurzusjelölő által, az „én” szöveg további szövegmondataiban előforduló megjelenésével képez koreferens viszonyt. Az **előbb leírt variáció** a [K08] szövegmondat egészére referál.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i19 = a fiatalok legfeljebb homályos intelmek formájában kapják szüleiktől az „olvasni jó” mintát

[K10] Az oktatás véleményem szerint ott hibás a kialakult helyzetben, hogy túlzottan ragaszkodik a klasszikus szépirodalomhoz, ráadásul a mostani rendszerben időrendben haladunk az ókortól a kortárs irodalomig.
[K10/&vb]
Az oktatás (*én)* véleményem szerint ott hibás a kialakult helyzetben (*az olvasási kedv fiatalok körében történő apadásában*), hogy túlzottan ragaszkodik (*az oktatás*) a klasszikus szépirodalomhoz, ráadásul a mostani rendszerben időrendben haladunk (*mi*) az ókortól a kortárs irodalomig.
Kommentár:
A **véleményem szerint** birtokos személyjeles diskurzusjelölő a szövegalkotói perspektívát, illetve attitűdöt fejezi ki, az E/1. „én” anaforikus viszonyban áll a korábbi említésekkel. A **kialakult helyzetben** a [K04] szövegmondat „az olvasási kedv fiatalok körében történő apadásában” elemére referál, hatóköre több

mondat, egy bekezdésnyi szövegegységet átfog. A **haladunk** T/1. Ø+INF nyelvi elem a nézőpontot egy közösségben jelöli ki.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i07 = oktatás
i08 = az olvasási kedv fiatalok körében történő apadását
i09 = mi

[K11] Természetesen ez a modell érthető, ha az irodalomórára mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak változásait feltáró tárgyra gondolunk.
[K02/&vb]
Természetesen ez a modell (*időrendben haladó modell*) érthető, ha az irodalomórára mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak (*irodalomnak)* változásait feltáró tárgyra gondolunk (*mi*).
Kommentár:
A [K11] szövegmondat **ez a modell** anaforikus eleme a [K10] szövegmondat „időrendben haladó modell" elemére referál. Az annak vonatkozói névmás az előző tagmondat irodalom elemére referál. A [K11] szövegmondatban továbbra is a **gondolunk** T/1. Ø+INF nyelvi elem a jelöli ki a nézőpontot egy közösségben.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = időrendben haladó modell
i21 = irodalom
i09 = mi

[K12] Ez a felállás azonban csak az előbbi megközelítésben szerencsés, hiszen így pont a fiatalabb, kevesebbet olvasott, éretlenebb diákot állítják szembe a legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művekkel.
[K12/&vb]
Ez a felállás (*időrendben haladó modell)* azonban csak az előbbi megközelítésben (*irodalomóra mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak változásait feltáró tárgy*) szerencsés, hiszen így pont a fiatalabb, kevesebbet olvasott, éretlenebb diákot állítják szembe (*ők, a tanárok*) a legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művekkel.
Kommentár:
A [K12] szövegmondat két koreferens viszonya a [K11] szövegmondat elemeire referál, az **ez a felállás** az „időrendben haladó modell", az **előbbi megközelítés** az „irodalomóra mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak változásait feltáró tárgy" elemmel képez koreferens viszony. Mindkettő a diskurzusdeixis esete is egyben, egy korábbi szövegrészre mutatnak rá. Az **állítják szembe** T/3. Ø+INF nyelvi elem esetében az „ők" a „tanárok", amely a szövegben már több helyen, de az előző [K10] szövegmondatban is előforduló oktatás által megnyitott fogalmi séma értelmezési tartományában értelmezhető.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = időrendben haladó modell
i22 = az irodalomóra mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak változásait feltáró tárgy

[K13] Szerintem belátható, hogy egy 8-9. osztályos, a komolyabb szépirodalommal még csak ismerkedő diáknak könnyebb, élvezetesebb olvasmány lenne a XX. század egy remekműve, például a Mester és Margarita Bulgakovtól, mint a homéroszi eposzok.
[K13/&vb]
(*én*) Szerintem belátható, hogy egy 8-9. osztályos, a komolyabb szépirodalommal (*klasszikus művekkel*) még csak ismerkedő diáknak könnyebb, élvezetesebb olvasmány lenne a XX. század egy remekműve, például a Mester és Margarita Bulgakovtól (*XX. század egy remekműve*), mint a homéroszi eposzok.

Kommentár:
A **szerintem** birtokos személyjeles diskurzusjelölő a szövegalkotói perspektívát, illetve attitűdöt fejezi ki, az E/1. „én” anaforikus viszonyban áll a korábbi említésekkel. A [K13] szövegmondat egyik fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonya egy alá-fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul: **XX. század egy remekműve**; **a Mester és Margarita Bulgakovtól**, a hatókör ebben az esetben a szövegmondat határán belül marad, a másik fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul: **komolyabb szépirodalommal** a [K03] szövegmonda „klasszikus művek”-re referál.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i16 = klasszikus művek
i23 = XX. század egy remekműve

[K14] A régebbi korokban minden lassabban történt, adott idő alatt az ember életébe jóval kevesebb esemény jutott.
[K14/&vb]
A régebbi korokban minden lassabban történt, adott idő alatt az ember életébe jóval kevesebb esemény jutott.
Kommentár:

[K15] Az emberek, még a tehetősebbek is, egy lassabb és ingerszegényebb világban éltek, ez pedig látszik irodalmukon is.
[K15/&vb]
Az emberek, még a tehetősebbek is, egy lassabb és ingerszegényebb világban éltek, ez (*lassabb és ingerszegényebb világban való élet*) pedig látszik irodalmukon (*az emberekén*) is.
Kommentár:
A [K14] szövegmondatban említett „ember”-re referál a [K15] szövegmondatban az **emberek**. A mutató névmási anafora **ez** az előző tagmondat **lassabb és ingerszegényebb világban való élet** elemére, az **irodalmukon** birtokos személyjele az „emberek”-re referál.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = lassabb és ingerszegényebb világban való élet
i25 = az emberek

[K16] Szerintem pedig ezen a ponton bukik meg Spiró György elmélete, persze nem állítom, hogy a szókincs aktualizálása nem könnyítené meg a diákok dolgát, de szerintem az élőlábban, számokkal vagy csillagokkal jelölt szómagyarázatok segítségével már mindenki el tud olvasni egy nehezebb nyelvezetű művet is.
[K16/&vb]
(*én*) Szerintem pedig ezen a ponton (*az emberek, még a tehetősebbek is, egy lassabb és ingerszegényebb világban éltek, ez pedig látszik irodalmukon is*) bukik meg Spiró György elmélete (*Spiró György az irodalomolvasásra vonatkozó véleménye*), persze nem állítom (*én*), hogy a szókincs aktualizálása nem könnyítené meg a diákok dolgát, de (*én*) szerintem az élőlábban, számokkal vagy csillagokkal jelölt szómagyarázatok segítségével már mindenki el tud olvasni egy nehezebb nyelvezetű művet (*legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művek*) is.
Kommentár:
Az **ezen a ponton** a [K15] szövegmondat egészére referál, míg **Spiró György elmélete** a [K01] szövegmondat elemére, és így tulajdonképpen a szövegimpulzusra referál, hatóköre nagy, az első szövegmondatig nyúlik vissza. A [K15] szövegmondatban ennek a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonynak az alapja szinonima. Az **állítom** Ø+INF nyelvi elem a szövegalkotói „én” nézőpontját jelöli. A [K12] szövegmondat „legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művek” elemére referál az **egy nehezebb nyelvezetű művet** anaforikus elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is szinonimán

alapul. Egy másik fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony az ismétlésen alapul: a **diákok** elem a [K02] szövegmondat „diák” elemére referál.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró-idézet
i02 = én
i05b = diákok
i26 = az emberek, még a tehetősebbek is, egy lassabb és ingerszegényebb világban éltek, ez pedig látszik irodalmukon is
i27 = legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művek

[K17] A problémát sokkal inkább az adja, hogy amíg a fiatalok magas százaléka eleve bizonyos fokú hiperaktivitásban szenved ([K18]), azt várják tőlünk, hogy többboldalas tájleírásokat, istenek bonyolult és zavaros családfáit, körülményes és hosszú párbeszédeket olvassanak, mi több, ezek avassák be őket a szépirodalom szépségeibe.
[K17/&vb]
A problémát sokkal inkább az adja, hogy amíg a fiatalok magas százaléka eleve bizonyos fokú hiperaktivitásban szenved ([K18]), azt várják (*tanárok, ők*) tőlünk (*fiataloktól*), hogy többboldalas tájleírásokat, istenek bonyolult és zavaros családfáit, körülményes és hosszú párbeszédeket olvassanak (*fiatalok*), mi több, ezek (*többboldalas tájleírások, istenek bonyolult és zavaros családfái, körülményes és hosszú párbeszédek*) avassák be őket (*fiatalokat*)a szépirodalom szépségeibe.
Kommentár:
A [K17] szövegmondat **problémát** eleme egy több mondatot átfogó hatókörű, ismétlésen alapuló fogalmi koreferens viszony része, a [K02] szövegmondatban megnevezett „probléma” kerül ismét említésre. A **várják** esetében a Ø+INF nyelvi elem a [K12] szövegmondatban megjelenő „ők”, a „tanárok”-ra referál, valamint a [K17] szövegmondatba ékelt [K18] szövegmondat „tanárok” elemére. A **tőlünk** személyes névmás az előző tagmondat **fiatalok** elemére referál, csakúgy, mint az **olvassanak** esetében a Ø+INF nyelvi elem és az **őket** személyes névmás. Az **ezek** mutató névmás az előző tagmondat **többboldalas tájleírások, istenek bonyolult és zavaros családfái, körülményes és hosszú párbeszédek** részére mutat rá, ezért diskurzusdeixis is egyben.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = (a Spiró-idézetben megfogalmazott) probléma
i11a = a fiatalok
i28 = többboldalas tájleírások, istenek bonyolult és zavaros családfái, körülményes és hosszú párbeszédek

([K18] a tanárok láthatják, hogy sokaknak 45 perc végigülése is gyötrelmes, még annak ellenére is, hogy ők nem a 18. század nyelvén beszélnek)
[K18/&vb]
(a tanárok láthatják, hogy sokaknak (*fiataloknak*) 45 perc végigülése is gyötrelmes, még annak (*ők nem a 18. század nyelvén beszélnek*) ellenére is, hogy ők (*fiatalok*) nem a 18. század nyelvén beszélnek)
Kommentár:
A **tanárok** a [K18] szövegmondatban kap először fogalmi kifejtést, fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyt képez így a [K12] szövegmondat „állítják szembe” T/3. Ø+INF nyelvi elemmel, amely „tanárok”-ként történő értelmezése a [K10] szövegmondatban is előforduló oktatás által megnyitott fogalmi séma értelmezési tartománya által volt lehetséges. A **sokaknak** és az **ők** a [K17] szövegmondat „fiatalok” elemére referál. Az **annak** mutató névmás a [K18] szövegmondat utolsó tagmondatára mutat rá.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11a = a fiatalok
i29 = ők nem a 18. század nyelvén beszélnek

[K19] Ezen a ponton ez már nem a nyelvezetről szól.
[K19/&vb]
Ezen a ponton (*a fiatalok magas százaléka eleve bizonyos fokú hiperaktivitásban szenved*) ez (*a probléma*) már nem a nyelvezetről szól.
Kommentár:
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = (a Spiró-idézetben megfogalmazott) probléma
i30 = a fiatalok magas százaléka eleve bizonyos fokú hiperaktivitásban szenved

[K20] Ha a kisdiák ahoz szokott, hogy egy 20 perces sitcomban, pl. Jóbarátok epizódban körülbelül 25-30 szituáció, mozgalmas párbeszéd és vicces jelenet váltja egymást, véleményem szerint lehetetlen elvárás, hogy ugyanezt az időt fordítsa egyetlen hosszú leírás vagy párbeszéd elolvasására úgy, hogy azt még élvezze is.
[K20/&vb]
Ha a kisdiák ahoz szokott, hogy egy 20 perces sitcomban, pl. Jóbarátok epizódban (*20 perces sitcomban*) körülbelül 25-30 szituáció, mozgalmas párbeszéd és vicces jelenet váltja egymást, (*az én*) véleményem szerint lehetetlen elvárás, hogy ugyanezt az időt (*20 percet*) fordítsa (*kisdiák*) egyetlen hosszú leírás vagy párbeszéd elolvasására úgy, hogy azt (*elolvasást*) még élvezze (*kisdiák*) is.
Kommentár:
A [K20] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonya egy alá-fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul: **20 perces sitcomban, pl. Jóbarátok epizódban**, a hatókör ebben az esetben a szövegmondat határán belül marad. A **véleményem szerint** birtokos személyjeles diskurzusjelölő a szövegalkotói perspektívát, illetve attitűdöt fejezi ki, az E/1. „én” anaforikus viszonyban áll a korábbi említésekkel. A **fordítsa** és az **élvezze** esetében a Ø+INF nyelvi elem a „kisdiák”-ra referál. A mutató névmási **azt** az **elolvasására** mutat rá.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i31 = 20 perces sitcomban
i32 = 20 percet
i05b = kisdiák
i33 = elolvasás

[K21] Ezek mellett korunkban az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat.
[K21/&vb]
Ezek (*az eddig felsoroltak*) mellett korunkban (*mi*) az irodalmat úgy tanítják (*ők, tanárok*), mint bármely más tárgyat.
Kommentár:
Az **ezek** az eddig felsoroltakra rámutató diskurzusdeixis anaforikus viszonyban áll az irodalom tanításáról leírtakkal. A **korunkban** T/1. birtokos személyjele egy közösségre vonatkozik, a szövegben már korábban említett T/1. személyes névmára referál. A **tanítják** Ø+INF nyelvi eleme a [K18] szövegmondatban említett „tanárok”-ra referál.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = az eddig felsoroltak
i35 = tanárok
i09 = mi

[K22] Ezzel nem szeretnék általánosítani, és nekem is volt, van olyan irodalomtanárom, aki a lexikális ismeretek, születési helyek és évszámok helyett inkább értelmezési, elemzési képességeink fejlesztésére helyezi a hangsúlyt.
[K22/&vb]
Ezzel (*az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat*) nem szeretnék (*én*) általánosítani, és nekem is volt, van olyan irodalomtanárom, aki (*irodalomtanár*) a lexikális ismeretek, születési helyek és évszámok helyett inkább értelmezési, elemzési képességeink (*mi*) fejlesztésére helyezi (*irodalomtanár*) a hangsúlyt.
Kommentár:
Az **ezzel** mutató névmás a [K21] szövegmondat „az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat" részére referál. A **szeretnék** Ø+ INF nyelvi elem a szövegalkotói perspektívát jelöli ki, az E/1. „én" jelenik meg, csakúgy mint az E/1. birtokos személyjeles alakokban: **nekem** és **irodalomtanárom**. Az **irodalomtanárom** elemre referál a vonatkozói névmás **aki** és a **helyezi** esetében Ø+ INF nyelvi elem. A **képességeink** T/1. birtokos személyjele egy közösségre vonatkozik, ebben az esetben a diákok közösségére.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i36 = az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat
i37 = irodalomtanár
i02 = én
i09 = mi

[K23] Ezen a téren általában pozitív tendenciát látok, talán 1-2 éven belül ez teljesen meg fog szünni mint probléma, de ha megnézünk egy 5-6 évvel ezelőtt irodalom könyvet, annak jelentős részét az írók, költők életrajza, életpályájának részletes ismertetése töltötte ki.
[K23/&vb]
Ezen a téren (*az irodalomtanítás terén*) általában pozitív tendenciát látok (*én*) , talán 1-2 éven belül ez (*az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat*) teljesen meg fog szünni mint probléma, de ha megnézünk (*mi*) egy 5-6 évvel ezelőtt irodalom könyvet, annak (*irodalom könyvnek*) jelentős részét az írók, költők életrajza, életpályájának részletes ismertetése töltötte ki.
Kommentár:
Az **ezen a téren** a [K10] szövegmondatban említett „oktatás" 'irodalomoktatás'-ra mutat rá, amely míg az **ez** mutató névmás a [K21] szövegmondat „az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat" elemére. A **látok** Ø+ INF nyelvi elem a szövegalkotói perspektívát jelöli ki, az E/1. „én" jelenik meg, míg a **megnézünk** T/1. Ø+INF nyelvi elem a jelöli ki a nézőpontot egy közösségben. Az **annak** vonatkozói névmás az **irodalomkönyv-**nek elemre referál a szövegmondat korábbi egységéből.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i38 = irodalomoktatás
i39 = az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat
i40 = irodalomkönyv

[K24] Szerintem azt kéne központilag és egységesen eldönteni, hogy az irodalomnak milyen szerepet szánnak.
[K24/&vb]
(*én*) Szerintem azt (*hogy az irodalomnak milyen szerepet szánnak*) kéne központilag és egységesen eldönteni, hogy az irodalomnak milyen szerepet szánnak (*ők*).
Kommentár:
A **szerintem** birtokos személyjeles diskurzusjelölő a szövegalkotói perspektívát, illetve attitűdöt fejezi ki, az E/1. „én" anaforikus viszonyban áll a korábbi említésekkel. Az **azt** mutató névmás a következő tagmondatra mutat rá, irányát tekintve kataforikus.

A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i41 = az irodalomnak milyen szerepet szánnak

[K25] El lehet indulni egy, az olvasás élményével megismertető, szókincset, logikát fejlesztő, érvelési és fogalmazási képességeket kialakító irodalom tantárgy irányába.
[K25/&vb]
El lehet indulni egy, az olvasás élményével megismertető, szókincset, logikát fejlesztő, érvelési és fogalmazási képességeket kialakító irodalom tantárgy (*irodalomóra*) irányába.
Kommentár:
A [K25] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonya szinonimán alapul: **irodalom tantárgy**, „irodalomóra".
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = irodalomóra

[K26] Vagy létezik az irodalmat a történelem tanításához hasonlóan kezelő, kronologikus, adat-centrikus és a műveltség növelését célul kitűző módszer is.
[K26/&vb]
Vagy létezik az irodalmat a történelem tanításához hasonlóan kezelő, kronologikus, adat-centrikus és a műveltség növelését célul kitűző módszer is.
Kommentár:
A [K25] szövegmondat fogalmi koreferens viszonya ismétlésen alapul, az **irodalom** a szöveg több szövegmondatában szerepelt.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = irodalom

[K27] A kettő együtt az, ami a legtöbb embernél nem fér össze, nehéz egy olyan témában élvezetet találni, amire már eleve árnyként vetődik a kötelező számonkérés.
[K27/&vb]
A kettő (*két módszer*) együtt az, ami (*kettő együtt*) a legtöbb embernél nem fér össze, nehéz egy olyan témában élvezetet találni, amire (*témára*) már eleve árnyként vetődik a kötelező számonkérés.
Kommentár:
A [K27] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyának alapja **a kettő** nyelvi elem referálása a [K25] és a [K26] szövegmondatok egészére. Az **ami** vonatkozói névmás a **kettő együtt**-re referál, míg az **amire** az előző tagmondatban a **témára**.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i43 = két módszer
i44 = téma

[K28] A témazáró dolgozat megírása után pedig a többség fellélegzik, és elrakja az adott könyvet a felső polcra, emlékét róla pedig agya legsötétebb zugába.
[K28/&vb]
A témazáró dolgozat megírása után pedig a többség (*fiatalok*) fellélegzik, és elrakja (*többség*) az adott könyvet (*klasszikus művet*) a felső polcra, emlékét (*az adott könyvét*) róla pedig agya (*többség*) legsötétebb zugába.
Kommentár:
A [K28] szövegmondat a **többség** a szöveg több helyén előforduló „fiatalok"-ra referál, e fogalmi koreferens viszony hatóköre több mondatot és bekezdésnyi szövegegységet átível, hiszen a „fiatalok" első említése a

[K05] szövegmondatban található. Az **elrakja** Ø+INF nyelvi eleme és az **agya** birtokos személyjele is a **többség**re referál. Az **adott könyvet** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyt képez a [K03] szövegmondat „klasszikus művek" elemével. Az **emlékét** birtokos személyjele pedig az előző tagmondat az **adott könyvét** elemére.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i45 = az adott könyv
i11a = fiatalok
i16 = klasszikus művek
i46 = többség

[K29] Szerintem mindenképp az elsőként említett irányba kell változnia az irodalomtanításnak, jó hír számomra, hogy ez a változás már folyamatban van, és hiszek benne, hogy meg is lesz a gyümölcse az olvasási kedv terén.
[K29/&vb]
(*én*) Szerintem mindenképp az elsőként említett irányba (*egy, az olvasás élményével megismertető, szókincset, logikát fejlesztő, érvelési és fogalmazási képességeket kialakító irodalom tantárgy irányába*) kell változnia az irodalomtanításnak, jó hír számomra (*én*), hogy ez a változás (*az irodalomtanítás elsőként említett irányba történő változása*) már folyamatban van, és hiszek (*én*) benne, hogy meg is lesz a gyümölcse az olvasási kedv terén.
Kommentár:
A [K25] szövegmondatban megnevezettekre referál **az elsőként említett irányba**, hatóköre több mondat terjedelmű. Az **ez** mutató névmás „az irodalomtanítás elsőként említett irányba történő változása"-ra referál a [K29] szövegmondaton belül. A szövegalkotó perspektívája jelenik meg a **szerintem** birtokos személyjelében, a **számomra** névmásban és a **hiszek** Ø+INF nyelvi elemébe. A [K29] szövegmondat két fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonya ismétlésen alapul: az (**irodalom)oktatás** a [K10] szövegmondatban, az **olvasási kedv** pedig a [K04] szövegmondatban fordult elő.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i38 = irodalomoktatás
i47 = egy, az olvasás élményével megismertető, szókincset, logikát fejlesztő, érvelési és fogalmazási képességeket kialakító irodalom tantárgy irányába
i48 = az irodalomtanítás elsőként említett irányba történő változása
i49 = olvasási kedv

[K30] Ez azonban nem fog az egyik pillanatról a másikra megoldódni.
[K30/&vb]
Ez (*az irodalomtanítás elsőként említett irányába történő változása*) azonban nem fog az egyik pillanatról a másikra megoldódni.
Kommentár:
A [K30] szövegmondat mutató névmási **ez** eleme a [K29] szövegmondat mutató névmási referálásához hasonlóan ugyanarra a szövegrészre mutat rá, „az irodalomtanítás elsőként említett irányba történő változása"-ra.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i48 = az irodalomtanítás elsőként említett irányba történő változása

[K31] Legalább már egy generáció olvasási kedvét letörte a média és az elavult oktatás együttes hatása.
[K31/&vb]
Legalább már egy generáció olvasási kedvét letörte a média és az elavult oktatás együttes hatása.

Kommentár:
A [K31] szövegmondat **oktatás** eleme már több szövegrészben megjelent, először a [K03] szövegmondatban, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szemantikai alapja az ismétlés, csakúgy, mint az **olvasási kedv** esetében, amely a szöveg több szövegmondatában ([K04] és [K29]) is előfordult. A **média** esetében a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szemantikai alapja az alá-, fölérendelés: a **média** mint fölérendelt fogalom jelenik meg: a [K05] szövegmondat „multimédiás tartalmak", a [K07] szövegmondat „film", „tévé" elemeinek fölérendelt fogalmaként.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = oktatás
i49 = olvasási kedv
i50 = média

[K32] Mire a változások beérnek ők lesznek a szülők, akik lassítják még az olvasási kedv visszaállását, hiszen akivel eddig megútáltatták az irodalmat, nem fog majd otthon könyveket tartani és lapozni, gyerekeinek nem fog otthon meséket olvasni, és ha ők se fogják lelkiismertesen elolvasni a kötelező irodalmat, emberünk talán megértő fejcsóválással tudja le a dolgot.
[K32/&vb] Mire a változások beérnek ők (*fiatalok*) lesznek a szülők, akik (*ők*) lassítják (*ők, fiatalok*) még az olvasási kedv visszaállását, hiszen akivel eddig megútáltatták (*ők: a média és az elavult oktatás együttes hatása*) az irodalmat, nem fog (*ő, a fiatal, akivel megutáltatták az irodalmat*) majd otthon könyveket (*klasszikus műveket*) tartani és lapozni, gyerekeinek (*ő, a fiatal, akivel megutáltatták az irodalmat*) nem fog (*ő, a fiatal, akivel megutáltatták az irodalmat*) otthon meséket olvasni, és ha ők (*a fiatalok gyerekei*) se fogják lelkiismertesen elolvasni a kötelező irodalmat (*klasszikus műveket*), emberünk (*mi*) talán megértő fejcsóválással tudja le a dolgot (*az olvasási kedv lassulását*).
Kommentár:
A [K32] szövegmondatban a T/3. személyes névmás **ők** a [K04] szövegmondatban először, majd a szövegben többször említett „fiatalok" elemre referál, csakúgy mint a **lassítják** Ø+INF nyelvi elem. Az **akik** vonatkozói névmás az **ők** személyes névmásra referál. A **megutáltatták** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a [K31] szövegmondat „a média és az elavult oktatás együttes hatása"-ra referál. A fog **E/3.** Ø+INF nyelvi eleme a [K32] szövegmondatban említett fiatalra referál, „akivel megutáltatták az olvasást", csakúgy mint a **gyerekeinek** birtokos személyjele. Az **ők** személyes névmás „a fiatalok gyerekei"-re referál. Az **emberünk** birtokos személyjele a T/1. közösségi perspektívát jelöli ki. A [K32] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló szemantikai alapja az ismétlés: az **olvasási kedv**, az **irodalom**, valamint a szinonima: a **könyvek** és a **kötelező irodalom** a [K03] szövegmondatban említett „klasszikus művek"-re referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11a = fiatalok
i51 = a média és az elavult oktatás együttes hatása
i52 = a fiatalok gyerekei
i09 = mi
i20 = irodalom
i49 = olvasási kedv
i53 = az olvasási kedv lassulását
i16 = klasszikus művek

[K33] Ezek alapján úgy gondolom hosszú, akár több generációs munkával, de helyreállítható az olvasási kedv, ha megtesszük a megfelelő lépéseket.
[K33/&vb]
Ezek (*az eddig elmondottak*) alapján úgy gondolom (*én*) hosszú, akár több generációs munkával, de helyreállítható az olvasási kedv, ha megtesszük (*mi*) a megfelelő lépéseket.

Kommentár:
Az **ezek** mutató névmási diskurzusdeixis az „eddig elmondottak”-ra mutat rá, hatóköre több bekezdésnyi szövegegység terjedelmű. A szövegalkotói perspektívát jelöli ki a **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, míg a **megtesszük** T/1. Ø+INF nyelvi eleme egy közösségben jelöli ki a nézőpontot. Az **olvasási kedv** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, a [K04] szövegmondatban elsőként megnevezett „olvasási kedv” ebben a szövegmondatban is megjelenik.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i09 = mi
i49 = olvasási kedv
i54 = az eddig elmondottak

[K34] Élménycentrikusabbá, kevésbé didaktikussá kell tenni az irodalomoktatást, és az olvasmányokat inkább azok nehézsége, élményfaktora, elérhetősége szerint kell sorba rendezni, nem a kronológia szerint.
[K34/&vb]
Élménycentrikusabbá, kevésbé didaktikussá kell tenni az irodalomoktatást, és az olvasmányokat (*klasszikus műveket*) inkább azok (*olvasmányoknak*) nehézsége, élményfaktora, elérhetősége szerint kell sorba rendezni, nem a kronológia szerint.
Kommentár:
Az **irodalomoktatást** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, a [K04] szövegmondatban elsőként megnevezett „olvasási kedv” ebben a szövegmondatban is megjelenik. A [K34] szövegmondat másik, szintén fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonya szinonimán alapul, az **olvasmányok** a [K03] szövegmondat „klasszikus művek” elemére referál. Az „olvasmányok”-ra referál a [K34] szövegmondat mutató névmási **azok** eleme.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = irodalomoktatás
i16 = klasszikus művek
i55 = olvasmányok

[K35] Spiró úr mű-átírás javaslatával viszont mint írtam nem értek egyet, amellett hogy véleményem szerint nem ez az a tényező, ami visszafogja az olvasási kedvet, szerintem az irodalomoktatás fontos része a szókincs bővítése, fejlesztése is, amit ez a lépés ellehetetlenítene.
[K35/&vb]
Spiró úr mű-átírás javaslatával (*Spiró György irodalomolvasásra vonatkozó véleménye*) viszont mint írtam (*én*) nem értek egyet (*én*), amellett (*nem ez a tényező fogja vissza az olvasási kedvet*) hogy (*az én*) véleményem szerint nem ez az (*az olvasási kedvet visszafogó*) a tényező, ami (*tényező*) visszafogja az olvasási kedvet, (*én*) szerintem az irodalomoktatás fontos része a szókincs bővítése, fejlesztése is, amit (*a szókincs bővítését, fejlesztését*) ez a lépés (*mű-átírás*) ellehetetlenítene.
Kommentár:
A [K35] szövegmondat **Spiró úr mű-átírás javaslatával** eleme a [K01] szövegmondat „Spiró György irodalomolvasásra vonatkozó véleményére” referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, ugyanis Spiró irodalomolvasásra vonatkozó véleményének egy része volt a műátírási javaslat. A szövegalkotó nézőpontja jelenik meg az **írtam** és az **értek egyet** E/1. Ø+INF nyelvi elemében, valamint a **véleményem szerint** és a **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjelében. A névmási koreferens viszonyok közül az **amellett** a szövegmondat következő részére referál: „nem ez a tényező fogja vissza az olvasási kedvet”. A mutató névmási **az** az „olvasási kedv visszafogására” referál, a vonatkozó névmási **ami** pedig a **tényező**-re, az **amit** a „szókincs bővítése, fejlesztése” elemre. Az **ez a lépés** a „műátírás”-ra referál.

A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i56 = Spiró György irodalomolvasásra vonatkozó véleménye
i57 = nem ez a tényező fogja vissza az olvasási kedvet
i58 = az olvasási kedvet visszafogó
i59 = tényező
i60 = műátírás
i49 = olvasási kedv
i38 = irodalomoktatás

[K36] Arról se feletkezzünk meg, hogy egy ilyen lépés etikai kérdéseket is felvet.
[K36/&vb]
Arról (*etikai kérdéseket felvetődéséről*) se feletkezzünk meg (*mi*), hogy egy ilyen lépés (*mű-átírás*) etikai kérdéseket is felvet.
Kommentár:
Az **arról** mutató névmás az etikai kérdéseket felvetődéséről részre referál. A **feletkezzünk meg** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a nézőpontot egy közösségben jelöli ki. A [K35] szövegmondathoz hasonlóan ebben a szövegmondatban is az **ez a lépés** a „műátírás**”**-ra referál.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i61 = etikai kérdéseket felvetődése
i09 = mi
i60 = műátírás

[K37] A külföldi, idegen nyelvű irodalom még a könnyebbik eset, hiszen a mai szöveg is egy fordítás, miért ne készülhetne egy modernebb (*fordítás*), amíg az eredeti jelentést nem ferdíti (*fordítás*), a hangnemeket nem változtatja meg (*fordítás*), de persze ez (*az eredeti jelentést nem ferdíti, a hangnemeket nem változtatja meg*) is nehéz feladat.
[K37/&vb]
A külföldi, idegen nyelvű irodalom (*irodalom*) még a könnyebbik eset, hiszen a mai szöveg is egy fordítás, miért ne készülhetne egy modernebb, amíg az eredeti jelentést nem ferdíti (*fordítás*), a hangnemeket nem változtatja meg (*fordítás*), de persze ez (*az eredeti jelentést nem ferdíti, a hangnemeket nem változtatja meg*) is nehéz feladat.
Kommentár:
A [K37] szövegmondatban a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul: az „irodalom” részeként jelenik meg **a külföldi, idegen nyelvű irodalom**. A **ferdíti** és a **változtatja meg** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a szövegmondat „fordítás” elemére referál. A mutató névmási **ez** egy nagyobb szövegegységre mutat rá: „az eredeti jelentést nem ferdíti, a hangnemeket nem változtatja meg”
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = irodalom
i62 = fordítás
i63 = az eredeti jelentést nem ferdíti, a hangnemeket nem változtatja meg

[K38] De mennyire lenne helyes belekontárkodni például egy Jókai regénybe?
[K38/&vb]
De mennyire lenne helyes belekontárkodni például egy Jókai regénybe (*klasszikus műbe*)?
Kommentár:

A [K38] szövegmondatban a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, a [K03] szövegmondatban előforduló **klasszikus művek** és **Jókai regény** vonatkozásában.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i16 = klasszikus művek

[K39] Ha élne, ez nyilván szerzői jogait sértené, legalább is beleegyezése nélkül mindenképp.
[K39/&vb]
Ha élne (*Jókai Mór*), ez (*belekontárkodás*) nyilván szerzői jogait (*Jókai Mórét*) sértené, legalább is beleegyezése (*Jókai Móré*) nélkül mindenképp.
Kommentár:
A [K39] szövegmondatban az **élne** E/3. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **jogait** és **beleegyezése** birtokos személyjele Jókai Mórra referál. Az **ez** mutató névmási koreferens viszonyt hoz létre a [K37] szövegmondat „belekontárkodás" elemével.
A K39 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i64 = Jókai Mór
i65 = belekontárkodás

[K40] De mi a helyzet most, hogy már régen elhunyt?
[K40/&vb]
De mi a helyzet most, hogy már régen elhunyt (*Jókai Mór*)?
Kommentár:
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
A [K40] szövegmondatban az **elhunyt** E/3. Ø+INF nyelvi eleme Jókai Mórra referál.
i64 = Jókai Mór

[K41] A javaslat ebből a szempontból is kétséges, így szerintem nagyon gyenge lábakon áll.
[K41/&vb]
A javaslat (*mű-átírás*) ebből a szempontból (*már régen elhunyt*) is kétséges, így (*én*) szerintem nagyon gyenge lábakon áll (*javaslat*).
Kommentár:
A [K41] szövegmondatban a **javaslat** a „műátírásra" referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyt hoz létre, amely szinonimán alapul. Az **ebből a szempontból** a [K40] szövegmondat már régen elhunyt elemére referál. A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjelében a szövegalkotó nézőpontja jelenik meg. Az **áll** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „javaslatra" referál.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i60 = műátírás
i66 = már régen elhunyt
i67 = javaslat

A koreferenciaindexek jegyzéke

i01 = Spiró-idézet
i02 = én
i03 = Spiró György
i04 = (a Spiró-idézetben megfogalmazott) probléma

i05a = diák
i05b = diákok
i06 = megoldás
i07 = oktatás
i08 = az olvasási kedv fiatalok körében történő apadását
i09 = mi
i10 = több inger
i11a = fiatalok
i11b = fiatal
i12 = nyűg az olvasás
i13a = a szüleink
i13b = a szüleik
i14 = gyerekkorukban
i15 = éjszakába nyúlóan olvasták kedvenc regényeiket
i16 = klasszikus művek
i17 = keveset látjuk szüleinket olvasni
i18 = „olvasni jó" mintát
i19 = a fiatalok legfeljebb homályos intelmek formájában kapják szüleiktől az „olvasni jó" mintát
i20 = időrendben haladó modell
i21 = irodalom
i22 = az irodalomóra mint művészettörténeti, az irodalom történetét, annak változásait feltáró tárgy
i23 = XX. század egy remekműve
i24 = lassabb és ingerszegényebb világban való élet
i25 = az emberek
i26 = az emberek, még a tehetősebbek is, egy lassabb és ingerszegényebb világban éltek, ez pedig látszik irodalmukon is
i27 = legrégebbi, más szemléletű, régies nyelvű művek
i28 = többoldalas tájleírások, istenek bonyolult és zavaros családfái, körülményes és hosszú párbeszédek
i29 = ők nem a 18. század nyelvén beszélnek
i30 = a fiatalok magas százaléka eleve bizonyos fokú hiperaktivitásban szenved
i31 = 20 perces sitcomban
i32 = 20 percet
i33 = elolvasás
i34 = az eddig felsoroltak
i35 = tanárok
i36 = az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat
i37 = irodalomtanár
i38 = irodalomoktatás
i39 = az irodalmat úgy tanítják, mint bármely más tárgyat
i40 = irodalomkönyv
i41 = az irodalomnak milyen szerepet szánnak
i42 = irodalomóra
i43 = két módszer
i44 = téma
i45 = az adott könyv
i46 = többség
i47 = egy, az olvasás élményével megismertető, szókincset, logikát fejlesztő, érvelési és fogalmazási képességeket kialakító irodalom tantárgy irányába

i48 = az irodalomtanítás elsőként említett irányba történő változása
i49 = olvasási kedv
i50 = média
i51 = a média és az elavult oktatás együttes hatása
i52 = a fiatalok gyerekei
i53 = az olvasási kedv lassulását
i54 = az eddig elmondottak
i55 = olvasmányok
i56 = Spiró György irodalomolvasásra vonatkozó véleménye
i57 = nem ez a tényező fogja vissza az olvasási kedvet
i58 = az olvasási kedvet visszafogó
i59 = tényező
i60 = műátírás
i61 = etikai kérdéseket felvetődése
i62 = fordítás
i63 = az eredeti jelentést nem ferdíti, a hangnemeket nem változtatja meg
i64 = Jókai Mór
i65 = belekontárkodás
i66 = már régen elhunyt
i67 = javaslat

3. számú érvelő érettségi dolgozat

I. Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Az irodalomolvasás helyzete

[K01] Gyakran hangoztatott álláspont manapság, hogy a fiatalok keveset olvasnak, mint Spiró György is mondja, nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel. [K02] Kérdés, hogy ez a modern életformából következő szükségszerű rossz, vagy a probléma orvosolható, és ha igen, hogyan.

[K03] Az, hogy a fiatalok kevesebbet olvasnak irodalmat, tagadhatatlan tény, azonban ez nem Magyarország problémája csak, hanem az egész Nyugaté, ami azt jelenti, hogy ezt a jelenséget pusztán a magyar viszonylatokat tekintetbe véve nem lehet megoldani. [K04] Nemzetközi gond az olvasással eltöltött órák számának csökkenése, hiszen a jelenség okaként leggyakrabban megnevezett folyamatok is világszerte megtalálhatók. [K05] A XXI. század életmódja gyorsabb, mint az azt megelőző koroké, és a felgyorsult életvitel mellett kevesebb idő marad olyan tevékenységekre, mint az olvasás, ami másodrendűvé vált más programokhoz viszonyítva, ezért sok mai fiatal abban a kevés időben sem olvas, amikor megtehetné. [K06] A modern életformával ezenkívül együttjár az új médiumok terjedése. [K07] Az információk forrását egyre kevésbbé a könyvek, egyre inkább az internet jelenti, a szépirodalom olvasását pedig egyre inkább háttérbe szorítja a mozi és a tévé.

[K08] Bár gyakran hallani, hogy a könyvek filmfeldolgozása legtöbbször csak az eredeti árnya, egy filmet megnézni tagadhatatlanabbul gyorsabb, mint elolvasni egy könyvet, és mindamellett társas szórakozást jelent. [K09] A képernyő és a vászon előtt eltöltött idő tehát részben a lapozgatással eltöltött idő rovására gyarapszik. [K10] A modern filmek és más médiumok pedig más nyelvezeten, más formában más értékeket közvetítenek befogadóik felé, és így a kultúrára kifejtett hatásuk, bár nem eldönthetően pozitív vagy negatív, de a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása felé hat.

[K11] Ez a folyamat gátolható, de feltartóztathatatlan, hiszen egy jogállamban senki sem kényszeríthető bizonyos művek olvasására. [K12] Viszont kérdéses, hogy az olvasás hagyományos formájának csökkenésével mivel lesz kevesebb a társadalom, és ezt a kulturális minuszt hogyan lehet kezelni, esetleg más módon pótolni. [K13] Spiró a „régi nagy magyar művek", elsősorban Jókay átírásáról beszél, azon az alapon, hogy Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól. [K14] Ez vitathatatlan, máskülönben miért jelenne meg a Jókay-összes egy kiegészítő, úgynevezett Jókay-szótárral? [K15] Ha pedig az irodalomolvasás egyik fő, jótékony hatásának a magyar nyelv választékosságának kultiválását tartjuk, akkor valóban célszerű olyan szövegeket olvasni és olvastatni, amelyek szóhasználatukkal, kifejezésmódjukkal a mai művelt köznyelvet követik, és nem egy szép de régmúlt kor magyarját. [K16] Természetesen sokan az olvasás fő célját nem a magyar nyelv ápolásában, hanem a régi klasszikusok átélésében, azok emberi fejlődésünkre gyakorolt hatásában látják. [K17] Nehéz kérdés, hogy a régi művek átírásával megkönnyítjük-e a mű átélését, nyelvi szinten közelebb hozva egymáshoz a művet és az olvasót, vagy nehezítjük-e a mű hangulatának megfelelő nyelvezet hatásának tompításával. [K18] Mindig úgy gondoltam, hogy Szkander bég mondata „Egy csapat rumi kutyával több ég a gyehenna tüzében" nagyban hozzájárult például az Egri csillagokjának az átéléséhez, de szerintem a művek „lefordítása" mégis célszerűbb, hiszen bizonyos jelentésrétegek szükségszerűen elvesznek, újak keletkeznek, itt gondolhatunk például Arany Shakespeare-fordítására is, amely egy angolul nem beszélő magyar olvasó számára legalább olyan jó, mint az eredeti. [K19] Ezentúl pedig szembe kell nézni a ténnyel, hogy az idő múlásával nyelvünk is változik, és például a Jókay-regények lefordítása idővel elengedhetetlenné válik azok teljes megértésének érdekében.

[K20] Ahogy azonban a régi klasszikusok nyelvezetét megrágja az idő vasfoga, úgy rágja azok tartalmát is. [K21] Hiszen a régi nagy regények nagyságuktól függetlenül az egyre újabb és újabb korok

olvasóközönségétől egyre jobban és jobban eltávolodnak, hiszen a bennük foglalt témák, problémák életszerűsége, átélhetősége eltűnik lassan az író és az olvasó életmódjának különbözősége miatt. [K22] Ezért aztán sokszor hallani, hogy a magyar oktatási rendszer által megkövetelt kötelező olvasmányok frissítésre szorulnának, mert a nagy magyar művek fiatalkorban való elolvastatásával korántsem biztos, hogy a diákságnak ezen művek tanulságát, szeretetét is továbbadják. [K23] Gyakran hivatkoznak arra is, hogy a kötelező olvasmányok igazi szerepe nem az, hogy azokból okuljanak az iskolások, hanem hogy azokat megszeretve rákapjanak az olvasásra. [K24] Amennyiben ebben nem bízunk, ésszerű az irodalom legértékesebbnek és –alapvetőbbnek ítélt műveit elolvastatnunk a gyermekeinkkel, azonban azok a regények amelyeket nagynak nevezünk általában, a legkevésbé sem hatnak kedvcsináló módon az ifjúságra. [K25] Kompromisszumot jelentene jelentős művészi értékkel bíró, ám kortárs művek elolvasása, hiszen ezek közelebb állnak a mai olvasóhoz, mint a régi korok remekei, ez esetben problémát csak a művek kiválasztása jelenti, hiszen a kortárs regények megítélése vegyes és ellentmondásos.

[K26] Okafogyott lenne azonban a problémát kizárólag az iskola hatáskörébe tartozó jelenségként föltüntetni, ugyanis, mint tudjuk, a fiatalok nevelése elsősorban otthon és nem az iskolában dől el. [K27] A fiatalság olvasókedvének csökkenése tehát azt jelenti, hogy sok, gyakran olvasó szülő nem buzdítja gyermekét kellő eredményességgel az olvasásra. [K28] Valamint az iskolán kívüli, állam által támogatott programok sem eredményesek, pedig ezek mennyiségi és minőségi változása is az olvasási kedv növekedéséhez vezethetne a fiatalok körében.

[K29] Az, hogy a fiatalok kevesebbet olvasnak, tagadhatatlan, ahogy az is, hogy ezáltal a társadalom ugyanúgy veszít, mint az egyes fiatalok. [K30] Mert az olvasás az embernek tudást biztosít és a kifejezőképességet is fejleszti. [K31] Az államnak tehát kötelessége lenne a folyamatot megállítani, még ha ez annak nemzetközi jellege folytán lehetetlen is, de ha nem, legalább fékeznie.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Az irodalomolvasás helyzete
[K00/&vb]
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i00=

[K01] Gyakran hangoztatott álláspont manapság, hogy a fiatalok keveset olvasnak, mint Spiró György is mondja, nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel.
[K01/&vb]
Gyakran hangoztatott álláspont manapság, hogy a fiatalok keveset olvasnak (*gyakran hangoztatott álláspont*), mint Spiró György is mondja, nem szerettetik meg (*ők*) az olvasást a gyerekekkel.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat **fiatalok keveset olvasnak** eleme referál a „gyakran hangoztatott álláspont” elemre. A **szerettetik meg** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a Spiró-idézet „általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel” alapján értelmezhető: a T/3. Ø+INF nyelvi elem a „tanárok”-ra referál, amely az ISKOLA fogalmi séma alapján aktiválódott.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = gyakran hangoztatott álláspont

[K02] Kérdés, hogy ez a modern életformából következő szükségszerű rossz, vagy a probléma orvosolható, és ha igen, hogyan.
[K02/&vb]
Kérdés, hogy ez (*a fiatalok keveset olvasnak*) a modern életformából következő szükségszerű rossz, vagy a probléma (*a fiatalok keveset olvasnak*) orvosolható, és ha igen, hogyan.

Kommentár:
A [K02] szövegmondatban a mutató névmási **ez** a [K01] szövegmondat „fiatalok keveset olvasnak” elemre referál. A [K02] szövegmondatban ugyanerre a szövegelemre referál egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony tagja, a **probléma**. Ezáltal aktiválódik a PROBLÉMA fogalmi sémája, amely a szövegértelem meghatározó eleme, a szövegben mint koreferencialánc alapja és mint forgatókönyv egyaránt működésbe lép.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = a fiatalok keveset olvasnak

[K03] Az, hogy a fiatalok kevesebbet olvasnak irodalmat, tagadhatatlan tény, azonban ez nem Magyarország problémája csak, hanem az egész Nyugaté, ami azt jelenti, hogy ezt a jelenséget pusztán a magyar viszonylatokat tekintetbe véve nem lehet megoldani.
[K03/&vb]
Az, hogy a fiatalok kevesebbet olvasnak irodalmat, tagadhatatlan tény, azonban ez (*fiatalok kevesebbet olvasnak irodalmat*) nem Magyarország problémája csak, hanem az egész Nyugaté (*problémája*), ami azt (*ezt a jelenséget pusztán a magyar viszonylatokat tekintetbe véve nem lehet megoldani*) jelenti, hogy ezt a jelenséget (*fiatalok kevesebbet olvasnak irodalmat*) pusztán a magyar viszonylatokat tekintetbe véve nem lehet megoldani.
Kommentár:
A [K03] szövegmondatban a „fiatalok keveset olvasnak” elemre referáló fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, valamint az **ez** mutató névmás is erre az elemre referál. A [K02] szövegmondat „probléma” elemére referál a (szintén ismétlésen alapuló) **problémája**, valamint a **Nyugaté** birtokjele. Az **azt** mutató névmás kataforikus referálás a következő mondategységre, az „ezt a jelenséget pusztán a magyar viszonylatokat tekintetbe véve nem lehet megoldani”.

A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = a fiatalok keveset olvasnak
i03 = probléma
i04 = ezt a jelenséget pusztán a magyar viszonylatokat tekintetbe véve nem lehet megoldani

[K04] Nemzetközi gond az olvasással eltöltött órák számának csökkenése, hiszen a jelenség okaként leggyakrabban megnevezett folyamatok is világszerte megtalálhatók.
[K04/&vb]
Nemzetközi gond (*probléma*) az olvasással eltöltött órák számának csökkenése, hiszen a jelenség (*fiatalok kevesebbet olvasnak irodalmat*) okaként leggyakrabban megnevezett folyamatok is világszerte megtalálhatók.
Kommentár:
A **gond** egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony része, szinonimán alapul, a „probléma”-ra referál. A **jelenség** az „a fiatalok keveset olvasnak” szövegegységre referál, csakúgy mint a [K03] szövegmondatban.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = probléma
i02 = a fiatalok keveset olvasnak

[K05] A XXI. század életmódja gyorsabb, mint az azt megelőző koroké, és a felgyorsult életvitel mellett kevesebb idő marad olyan tevékenységekre, mint az olvasás, ami másodrendűvé vált más programokhoz viszonyítva, ezért sok mai fiatal abban a kevés időben sem olvas, amikor megtehetné.
[K05/&vb]

A XXI. század életmódja (*a jelenség okaként leggyakrabban megnevezett folyamatok*) gyorsabb, mint az azt (*XXI. századot*) megelőző koroké (*életmódja*), és a felgyorsult életvitel mellett kevesebb idő marad olyan tevékenységekre, mint az olvasás, ami (*olvasás*) másodrendűvé vált más programokhoz viszonyítva, ezért sok mai fiatal abban a kevés időben (*amikor megtehetné*) sem olvas, amikor megtehetné (*fiatal*).
Kommentár:
A [K05] szövegmondatban a **XXI. század életmódja** az „a jelenség okaként leggyakrabban megnevezett folyamatok" elemre referál: szemantikailag egy alá-, fölérendeltségi viszony jelenti a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alapján. Az **azt** mutató névmás a „XXI. század"-ra referál, a **koroké** birtokjele pedig az „életmód"-ra. Az **ami** vonatkozói névmás az „olvasás"-ra referál, az **abban a kevés időben** „amikor megtehetné" elemére referál. A **megtehetné** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „ sok mai fiatal"-ra referál. Az **olvasás** a [K02] szövegmondat „olvasás" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = a jelenség okaként leggyakrabban megnevezett folyamatok
i06 = XXI. század
i07 = életmód
i08 = olvasás
i09 = fiatal
i10 = amikor megtehetné

[K06] A modern életformával ezenkívül együttjár az új médiumok terjedése.
[K06/&vb]
A modern életformával ezenkívül (*a felgyorsult életvitelen kívül*) együttjár az új médiumok terjedése.
Kommentár:
A mutató névmási **ezenkívül** a „felgyorsult életvitel"-ra referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = a felgyorsult életvitelen kívül

[K07] Az információk forrását egyre kevésbbé a könyvek, egyre inkább az internet jelenti, a szépirodalom olvasását pedig egyre inkább háttérbe szorítja a mozi és a tévé.
[K07/&vb]
Az információk forrását egyre kevésbbé a könyvek, egyre inkább az internet (*új médiumok*) jelenti, a szépirodalom (*könyvek*) olvasását pedig egyre inkább háttérbe szorítja a mozi és a tévé (*új médiumok*).
Kommentár:
A [K06] szövegmondat „új médiumok" elemére referál a [K07] szövegmondat **internet** eleme, valamint **a mozi és a tévé**, mindkét esetben a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, csakúgy, mint a **szépirodalom** „könyvek"-re történő referálása esetén. Az **olvasás** a [K02] szövegmondat „olvasás" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = új médiumok
i13 = könyvek
i08 = olvasás

[K08] Bár gyakran hallani, hogy a könyvek filmfeldolgozása legtöbbször csak az eredeti árnya, egy filmet megnézni tagadhatatlanabbul gyorsabb, mint elolvasni egy könyvet, és mindamellett társas szórakozást jelent.
[K08/&vb]

Bár gyakran hallani, hogy a könyvek filmfeldolgozása legtöbbször csak az eredeti árnya, egy filmet megnézni tagadhatatlanabbul gyorsabb, mint elolvasni egy könyvet, és mindamellett társas szórakozást jelent (*egy film megnézése*).
Kommentár:
A [K08] szövegmondat **könyvek** eleme a [K07] szövegmondat „könyvek" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **jelent** E/3. Ø+INF nyelvi eleme az „egy film megnézése" elemre referál, a koreferens viszony hatóköre a szövegmondaton belül marad.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i13 = könyvek
i14 = egy film megnézése

[K09] A képernyő és a vászon előtt eltöltött idő tehát részben a lapozgatással eltöltött idő rovására gyarapszik.
[K09/&vb]
A képernyő és a vászon előtt eltöltött idő (*egy film megnézése*) tehát részben a lapozgatással eltöltött idő (*olvasás*) rovására gyarapszik.
Kommentár:
A [K09] szövegmondat **a képernyő és a vászon előtt eltöltött idő** a [K08] szövegmondat „egy film megnézése" elemére referál, a **lapozgatással eltöltött idő** pedig az „olvasásra", mindkét esetben szinonimán alapul a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony. Az utóbbi hatóköre több szövegmondat terjedelmű.

A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = egy film megnézése
i08 = olvasás

[K10] A modern filmek és más médiumok pedig más nyelvezeten, más formában más értékeket közvetítenek befogadóik felé, és így a kultúrára kifejtett hatásuk, bár nem eldönthetően pozitív vagy negatív, de a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása felé hat.
[K10/&vb]
A modern filmek és más médiumok (*új médiumok*) pedig más nyelvezeten, más formában más értékeket közvetítenek befogadóik (*modern filmeknek és más médiumoknak*) felé, és így a kultúrára kifejtett hatásuk (*modern filmeknek és más médiumoknak*), bár nem eldönthetően pozitív vagy negatív, de a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása felé hat (*hatás*).
Kommentár:
A [K06] szövegmondat „új médiumok" elemére referál a [K10] szövegmondat **modern filmek és más médiumok** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A befogadóik és a hatásuk elemek birtokos személyjele a „modern filmek és más médiumok" elemére referál a szövegmondat határán belül marad hatókörük, csakúgy mint a **hat** E/3. Ø+INF nyelvi eleméra a „hatás"-ra történő referálása. Több szövegmondat terjedelmű az **irodalom** referálása a [K03] szövegmondat „irodalom" elemére, e a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlést kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i12 = új médiumok
i15 = modern filmek és más médiumok
i16 = irodalom
i08 = olvasás

[K11] Ez a folyamat gátolható, de feltartóztathatatlan, hiszen egy jogállamban senki sem kényszeríthető bizonyos művek olvasására.
[K11/&vb]
Ez a folyamat (*a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása*) gátolható, de feltartóztathatatlan, hiszen egy jogállamban senki sem kényszeríthető bizonyos művek (*könyvek*) olvasására.
Kommentár:
Az **ez a folyamat** a [K10] szövegmondat „a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása"-ra referál, a koreferens viszony a mutató névmás és a folyamat, azaz egy szinonima közös referálása által jött létre. A **bizonyos művek** a „könyvek"-re referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K11 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i17 =a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása
i13 = könyvek

[K12] Viszont kérdéses, hogy az olvasás hagyományos formájának csökkenésével mivel lesz kevesebb a társadalom, és ezt a kulturális minuszt hogyan lehet kezelni, esetleg más módon pótolni.
[K12/&vb]
Viszont kérdéses, hogy az olvasás hagyományos formájának csökkenésével mivel lesz kevesebb a társadalom, és ezt a kulturális minuszt (*az olvasás hagyományos formájának csökkenésével kevesebb a társadalom*) hogyan lehet kezelni, esetleg más módon pótolni.
Kommentár:
Az **olvasás** a [K02] szövegmondat „olvasás" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, hatóköre több szövegmondatnyi terjedelmű. Az **ezt a kulturális minuszt** a [K12] szövegmondat „az olvasás hagyományos formájának csökkenésével kevesebb a társadalom" részére referál.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = olvasás
i18 = az olvasás hagyományos formájának csökkenésével kevesebb a társadalom

[K13] Spiró a „régi nagy magyar művek", elsősorban Jókay átírásáról beszél, azon az alapon, hogy Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól.
[K13/&vb]
Spiró a „régi nagy magyar művek" (*könyvek*), elsősorban Jókay (*régi nagy magyar művek*) átírásáról beszél, azon (*Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól*) az alapon, hogy Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól.
Kommentár:
A [K13] szövegmondat **„régi nagy magyar művek"** eleme a [K07] szövegmondat „könyvek" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltségen alapul. **Jókay** a „régi nagy magyar művek"-re referál, ugyanis a „Jókay átírása" birtokos szerkezet értelmezésének előfeltétele, hogy a „Jókay" elem Jókai Mór műveit jelenti. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ebben az esetben is az alá-, fölérendeltségen alapul. Az **azon** mutató névmás a szövegmondat egy részére, „Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól" referál.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i13 = könyvek
i19 = régi nagy magyar művek
i20 = Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól

[K14] Ez vitathatatlan, máskülönben miért jelenne meg a Jókay-összes egy kiegészítő, úgynevezett Jókay-szótárral?

[K14/&vb]
Ez (*Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól*) vitathatatlan, máskülönben miért jelenne meg a Jókay-összes egy kiegészítő, úgynevezett Jókay-szótárral?
Kommentár:
A [K14] szövegmondat mutató névmási **ez** eleme a [K13] szövegmondat „Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól" elemére referál.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól

[K15] Ha pedig az irodalomolvasás egyik fő, jótékony hatásának a magyar nyelv választékosságának kultiválását tartjuk, akkor valóban célszerű olyan szövegeket olvasni és olvastatni, amelyek szóhasználatukkal, kifejezésmódjukkal a mai művelt köznyelvet követik, és nem egy szép de régmúlt kor magyarját.
[K15/&vb]
Ha pedig az irodalomolvasás egyik fő, jótékony hatásának a magyar nyelv választékosságának kultiválását tartjuk (*mi*), akkor valóban célszerű olyan szövegeket (*könyveket*) olvasni és olvastatni, amelyek (*szövegek*) szóhasználatukkal, kifejezésmódjukkal a mai művelt köznyelvet követik, és nem egy szép de régmúlt kor magyarját.
Kommentár:
A [K15] szövegmondat **irodalomolvasás** eleme a szöveg több szövegmondatában említett „olvasás"-ra referál. A tartjuk T/1. Ø+INF nyelvi eleme egy közösségben jelöli ki a nézőpontot, anaforikus elemként történő értelmezése azért lehetséges, mert deiktikusan a beszédhelyzetből ismert a szövegalkotó és –befogadó számára. A **szövegeket** a szöveg több szövegmondatában említett „könyv"-re referál. Az **amelyeket** vonatkozó névmás a [K15] szövegmondat „szövegeket" elemére referál.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = olvasás
i13 = könyvek
i21 = mi
i22 = szövegek

[K16] Természetesen sokan az olvasás fő célját nem a magyar nyelv ápolásában, hanem a régi klasszikusok átélésében, azok emberi fejlődésünkre gyakorolt hatásában látják.
[K16/&vb]
Természetesen sokan az olvasás fő célját nem a magyar nyelv ápolásában (*a magyar nyelv választékosságának kultiválásában*), hanem a régi klasszikusok (*könyvek*) átélésében, azok (*a régi klasszikusok*) emberi fejlődésünkre (*mi*) gyakorolt hatásában látják.
Kommentár:
A [K16] szövegmondat **olvasás** eleme a szöveg több szövegmondatában említett „olvasás"-ra referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **magyar nyelv ápolásában** a [K15] szövegmondat „a magyar nyelv választékosságának kultiválása" részére referál. A **régi klasszikusok** a szöveg több szövegmondatában említett „könyv"-re referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **azok** mutató névmás a „régi klasszikusok"-ra referál. A **fejlődésünkre** T/1. birtokos személyjele a [K15] szövegmondat „tartjuk" elemének T/1. Ø+INF nyelvi elemére referál.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = olvasás
i13 = könyvek
i23 = a magyar nyelv választékosságának kultiválása

i24 = a régi klasszikusok
i21 = mi

[K17] Nehéz kérdés, hogy a régi művek átírásával megkönnyítjük-e a mű átélését, nyelvi szinten közelebb hozva egymáshoz a művet és az olvasót, vagy nehezítjük-e a mű hangulatának megfelelő nyelvezet hatásának tompításával.
[K17/&vb]
Nehéz kérdés, hogy a régi művek (*a régi klasszikusok*) átírásával megkönnyítjük-e (*mi*) a mű átélését, nyelvi szinten közelebb hozva egymáshoz a művet és az olvasót, vagy nehezítjük-e (*mi*) a mű (*a régi mű*) hangulatának megfelelő nyelvezet hatásának tompításával.
Kommentár:
A [K16] szövegmondatban a „régi klasszikusok”-ra referál a **régi művek**, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen és szinonimán alapul. A [K15] szövegmondat „tartjuk” elemének T/1. Ø+INF nyelvi elemére referál a **megkönnyítjük-e** és a **nehezítjük-e** T/1. Ø+INF nyelvi eleme, egy közösségben jelöli ki a nézőpontot, anaforikus elem. A [K17] szövegmondatban a **mű** elem a „régi művek”-re referál.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = mi
i24 = a régi klasszikusok
i25 = a régi művek

[K18] Mindig úgy gondoltam, hogy Szkander bég mondata „Egy csapat rumi kutyával több ég a gyehenna tüzében” nagyban hozzájárult például az Egri csillagokjának az átéléséhez, de szerintem a művek „lefordítása” mégis célszerűbb, hiszen bizonyos jelentésrétegek szükségszerűen elvesznek, újak keletkeznek, itt gondolhatunk például Arany Shakespeare-fordítására is, amely egy angolul nem beszélő magyar olvasó számára legalább olyan jó, mint az eredeti.
[K18/&vb]
Mindig úgy gondoltam (*én*), hogy Szkander bég mondata „Egy csapat rumi kutyával több ég a gyehenna tüzében” nagyban hozzájárult például az Egri csillagokjának az átéléséhez, de (*én*) szerintem a művek (*a régi művek*) „lefordítása” mégis célszerűbb, hiszen bizonyos jelentésrétegek szükségszerűen elvesznek, újak (*jelentésrétegek*) keletkeznek, itt gondolhatunk (*mi*) például Arany Shakespeare-fordítására is, amely (*Arany Shakespeare-fordítása*) egy angolul nem beszélő magyar olvasó számára legalább olyan jó, mint az eredeti.
Kommentár:
A **gondoltam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói perspektívát jelöli ki, a **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjelében szintén a szövegalkotói „én” jelenik meg. A [K17] szövegmondathoz hasonlóan a **művek** elem a „régi művek”-re referál. A **gondolhatunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme egy közösségben jelöli ki a nézőpontot. Az **újak** a „jelentésrétegek”-re referál. Az **amely** vonatkozói névmás az „Arany Shakespeare-fordítására” referál.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = én
i25 = a régi művek
i27 = jelentésrétegek
i21 = mi
i28 = Arany Shakespeare-fordítása

[K19] Ezentúl pedig szembe kell nézni a ténnyel, hogy az idő múlásával nyelvünk is változik, és például a Jókay-regények lefordítása idővel elengedhetetlenné válik azok teljes megértésének érdekében.
[K19/&vb]

Ezentúl (*az eddig elmondottakon túl*) pedig szembe kell nézni a ténnyel, hogy az idő múlásával nyelvünk (*mi*) is változik, és például a Jókay-regények (*Jókay-összes*) lefordítása idővel elengedhetetlenné válik azok (*Jókay-regények*) teljes megértésének érdekében.
Kommentár:
Az ezentúl mutató névmás diskurzusdeixisként mutat rá az eddig elmondottakra. A **nyelvünk** T/1. birtokos személyjele egy közösségre referál. A **Jókay-regények** a [K14] szövegmondat „Jókay-összes" elemére referál, míg az **azok** mutató névmás a szövegmondat „Jókay-regények" elemére.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = az eddig elmondottakon túl
i21 = mi
i30 = Jókay-összes
i31 = Jókay-regények

[K20] Ahogy azonban a régi klasszikusok nyelvezetét megrágja az idő vasfoga, úgy rágja azok tartalmát is.
[K20/&vb]
Ahogy azonban a régi klasszikusok nyelvezetét megrágja az idő vasfoga, úgy rágja azok (*a régi klasszikusok*) tartalmát is.
Kommentár:
Az **azok** mutató névmás a szövegmondat „régi klasszikusok" elemére referál, a **régi klasszikusok** elem pedig a szöveg „könyvek" elemére.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = a régi klasszikusok
i13 = könyvek

[K21] Hiszen a régi nagy regények nagyságuktól függetlenül az egyre újabb és újabb korok olvasóközönségétől egyre jobban és jobban eltávolodnak, hiszen a bennük foglalt témák, problémák életszerűsége, átélhetősége eltűnik lassan az író és az olvasó életmódjának különbözősége miatt.
[K21/&vb]
Hiszen a régi nagy regények (*a régi klasszikusok*) nagyságuktól függetlenül az egyre újabb és újabb korok olvasóközönségétől (*olvasó*) egyre jobban és jobban eltávolodnak, hiszen a bennük (*a régi nagy regényekben*) foglalt témák, problémák életszerűsége, átélhetősége eltűnik lassan az író és az olvasó életmódjának különbözősége miatt.
Kommentár:
A **régi nagy regények** a [K20] szövegmondat a régi klasszikusok elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **bennük** személyes névmási elem a „régi nagy regények" elemre referál. Az **olvasóközönség** elem a [K18] szövegmondat „olvasó" elemére referál, csakúgy mint az **olvasó** elem.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = a régi klasszikusok
i32 = a régi nagy regények
i33 = olvasó

[K22] Ezért aztán sokszor hallani, hogy a magyar oktatási rendszer által megkövetelt kötelező olvasmányok frissítésre szorulnának, mert a nagy magyar művek fiatalkorban való elolvastatásával korántsem biztos, hogy a diákságnak ezen művek tanulságát, szeretetét is továbbadják.
[K22/&vb]
Ezért aztán sokszor hallani, hogy a magyar oktatási rendszer által megkövetelt kötelező olvasmányok (*könyvek*) frissítésre szorulnának, mert a nagy magyar művek (*szépirodalom*) fiatalkorban való

elolvastatásával korántsem biztos, hogy a diákságnak ezen művek (*kötelező olvasmányok*) tanulságát, szeretetét is továbbadják (*ők*).
Kommentár:
A **kötelező olvasmányok** a „könyvek” elemre referál, a **nagy magyar művek** a [K07] szövegmondat „szépirodalom” elemére, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **ezen művek** a [K22] szövegmondat „kötelező olvasmányok” elemére referál. A **továbbadják** T/3. Ø+INF nyelvi elem esetében az „ők”, amely a [K22] szövegmondatban is előforduló oktatás által megnyitott fogalmi séma értelmezési tartománya alapján a „tanárok”-ként értelmezhető.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i13 = könyvek
i34 = szépirodalom
i35 = kötelező olvasmányok

[K23] Gyakran hivatkoznak arra is, hogy a kötelező olvasmányok igazi szerepe nem az, hogy azokból okuljanak az iskolások, hanem hogy azokat megszeretve rákapjanak az olvasásra.
[K23/&vb]
Gyakran hivatkoznak (*ők*) arra is, hogy a kötelező olvasmányok igazi szerepe nem az, hogy azokból okuljanak az iskolások, hanem hogy azokat (*a kötelező olvasmányokat*) megszeretve rákapjanak (*az iskolások*) az olvasásra.
Kommentár:
A [K22] szövegmondatban a „továbbadják” T/3. Ø+INF nyelvi elemére referál a [K23] szövegmondatban a **hivatkoznak** T/3. Ø+INF nyelvi elem, amely a tanárokra referál. Bár ez a szövegben nem kap nyelvi kifejtést, a [K22] szövegmondatban az „oktatási rendszer” által megnyitott fogalmi séma, az OKTATÁS alapján értelmezhető. A **rákapjanak** T/3. Ø+INF nyelvi elem a szövegmondat „iskolások” elemére referál. Az **azokat** mutató névmás a „kötelező olvasmányok”-ra referál.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i36 = tanárok
i35 = kötelező olvasmányok
i37 = iskolások
i08 = olvasás

[K24] Amennyiben ebben nem bízunk, ésszerű az irodalom legértékesebbnek és –alapvetőbbnek ítélt műveit elolvastatnunk a gyermekeinkkel, azonban azok a regények amelyeket nagynak nevezünk általában, a legkevésbé sem hatnak kedvcsináló módon az ifjúságra.
[K24/&vb]
Amennyiben ebben (*az iskolások a kötelező olvasmányokat megszeretve rákapnak az olvasásra*) nem bízunk (*mi*), ésszerű az irodalom legértékesebbnek és –alapvetőbbnek ítélt műveit (*könyv*) elolvastatnunk a gyermekeinkkel (*mi*), azonban azok a regények amelyeket (*a regényeket*) nagynak nevezünk általában, a legkevésbé sem hatnak (*a regények*) kedvcsináló módon az ifjúságra (*fiatalok*).
Kommentár:
Az **ebben** mutató névmás a [K23] szövegmondat egy részére mutat rá: „az iskolások a kötelező olvasmányokat megszeretve rákapnak az olvasásra” részre. A **bízunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme és a **gyermekeinkkel** T/1. birtokos személyjele egy közösségre referál. Az **irodalom** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, míg a „könyv”-re referáló **műveit** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **amelyeket** vonatkozó névmás „a regények”-re referál, csakúgy, mint a **hatnak** T/3. Ø+INF nyelvi eleme. Az **ifjúság** a szöveg több részén előforduló „fiatal” elemre referál.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i38 = az iskolások a kötelező olvasmányokat megszeretve rákapnak az olvasásra
i21 = mi
i16 = irodalom
i13 = könyvek
i09 = fiatal
i39 = a regények
[K25] Kompromisszumot jelentene jelentős művészi értékkel bíró, ám kortárs művek elolvasása, hiszen ezek közelebb állnak a mai olvasóhoz, mint a régi korok remekei, ez esetben problémát csak a művek kiválasztása jelenti, hiszen a kortárs regények megítélése vegyes és ellentmondásos.
[K25/&vb]
Kompromisszumot jelentene jelentős művészi értékkel bíró, ám kortárs művek (*szépirodalom*) elolvasása, hiszen ezek (*kortárs művek*) közelebb állnak a mai olvasóhoz, mint a régi korok remekei (*a régi nagy regények*), ez esetben (*kompromisszum esetén*) problémát csak a művek (*kortárs művek*) kiválasztása jelenti, hiszen a kortárs regények (*kortárs művek*) megítélése vegyes és ellentmondásos.
Kommentár:
A [K25] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyai szinonimán alapulnak, így a „szépirodalom”-ra referáló **kortárs művek**, a „régi nagy regények”-re referáló **régi korok remekei**, a „kortárs művek”-re referáló **kortárs regények**, a „kortárs művek”-re referáló **művek** pedig az alá-, fölérendeltség szemantikai viszonyon. A mutató névmási **ez** a szövegmondat „kompromisszum” elemére referál.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = szépirodalom
i40 = kortárs művek
i33 = olvasó
i32 = a régi nagy regények

[K26] Okafogyott lenne azonban a problémát kizárólag az iskola hatáskörébe tartozó jelenségként föltüntetni, ugyanis, mint tudjuk, a fiatalok nevelése elsősorban otthon és nem az iskolában dől el.
[K26/&vb]
Okafogyott lenne azonban a problémát (*a fiatalok keveset olvasnak*) kizárólag az iskola hatáskörébe tartozó jelenségként föltüntetni, ugyanis, mint tudjuk (*mi*), a fiatalok nevelése elsősorban otthon és nem az iskolában (*iskola*) dől el.
Kommentár:
A **tudjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme egy közösségre referál. A [K26] szövegmondat **probléma** eleme a [K01] szövegmondat a „fiatalok keveset olvasnak” elemére referál, a koreferens viszony hatóköre az egész szövegen átível. Az **iskola** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonya ismétlésen alapul.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = a fiatalok keveset olvasnak
i21 = mi
i09 = fiatal
i41 = a magyar oktatási rendszer
i42 = iskola

[K27] A fiatalság olvasókedvének csökkenése tehát azt jelenti, hogy sok, gyakran olvasó szülő nem buzdítja gyermekét kellő eredményességgel az olvasásra.
[K27/&vb]
A fiatalság (*ifjúság*) olvasókedvének csökkenése (*a fiatalok keveset olvasnak*) tehát azt jelenti, hogy sok, gyakran olvasó szülő nem buzdítja gyermekét kellő eredményességgel az olvasásra.

Kommentár:
Az **fiatalság** a [K26] szövegmondat „fiatalok” elemére, ezáltal a szöveg több részén előforduló „fiatal” elemére referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán, míg az olvasás ismétlésen alapul. Az **olvasóközösség csökkenése** a [K01] szövegmondat a „fiatalok keveset olvasnak” elemére referál.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09 = fiatal
i02 = a fiatalok keveset olvasnak
i08 = olvasás

[K28] Valamint az iskolán kívüli, állam által támogatott programok sem eredményesek, pedig ezek mennyiségi és minőségi változása is az olvasási kedv növekedéséhez vezethetne a fiatalok körében.
[K28/&vb]
Valamint az iskolán kívüli, állam által támogatott programok sem eredményesek, pedig ezek (*az iskolán kívüli, állam által támogatott programok*) mennyiségi és minőségi változása is az olvasási kedv növekedéséhez vezethetne a fiatalok körében.
Kommentár:
A [K28] szövegmondat **ezek** mutató névmási eleme a szövegmondat „az iskolán kívüli, állam által támogatott programok” elemére referál. A **fiatalok** a [K26] szövegmondat „fiatalok” elemére, ezáltal a szöveg több részén előforduló „fiatal” elemére referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i43 = az iskolán kívüli, állam által támogatott programok
i09 = fiatal

[K29] Az, hogy a fiatalok kevesebbet olvasnak, tagadhatatlan, ahogy az is, hogy ezáltal a társadalom ugyanúgy veszít, mint az egyes fiatalok.
[K29/&vb]
Az (*fiatalok kevesebb olvasása*), hogy a fiatalok kevesebbet olvasnak, tagadhatatlan, ahogy az (*társadalmi veszteség*) is, hogy ezáltal (*a fiatalok kevesebbet olvasnak*) a társadalom ugyanúgy veszít, mint az egyes fiatalok.
Kommentár:
A **fiatalok** a [K26] szövegmondat „fiatalok” elemére, ezáltal a szöveg több részén előforduló „fiatal” elemére referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **az** mutató névmás a [K26] szövegmondat „társadalmi veszteség” elemére referál. A **fiatalok kevesebbet olvasnak** és a mutató névmási **ezáltal** a [K01] szövegmondat a „fiatalok keveset olvasnak” elemére referál.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = a fiatalok keveset olvasnak
i09 = fiatal

[K30] Mert az olvasás az embernek tudást biztosít és a kifejezőképességet is fejleszti.
[K30/&vb]
Mert az olvasás az embernek tudást biztosít és a kifejezőképességet is fejleszti.
Kommentár:
Az **olvasás** a a szöveg több részén előforduló „olvasás” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = olvasás

[K31] Az államnak tehát kötelessége lenne a folyamatot megállítani, még ha ez annak nemzetközi jellege folytán lehetetlen is, de ha nem, legalább fékeznie.
[K31/&vb]
Az államnak tehát kötelessége lenne a folyamatot (*a fiatalok kevesebbet olvasnak*) megállítani, még ha ez (*a folyamat megállítása*) annak (*folyamatnak*) nemzetközi jellege folytán lehetetlen is, de ha nem, legalább fékeznie.
Kommentár:
A **fiatalok kevesebbet olvasnak** és a mutató névmási **ezáltal** A [K01] szövegmondat a „fiatalok keveset olvasnak" elemére referál a **folyamatot**, az **annak** mutató névmás pedig a „folyamatot" elemre. Az **ez** mutató névmás a szövegmondat „a folyamat megállítása" elemével képez koreferens viszonyt.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = a fiatalok keveset olvasnak
i44 = a folyamat megállítása
i45 = a folyamat

A koreferenciaindexek jegyzéke

i01 = gyakran hangoztatott álláspont
i02 = a fiatalok keveset olvasnak
i03 = probléma
i05 = a jelenség okaként leggyakrabban megnevezett folyamatok
i06 = XXI. század
i07 = életmód
i08 = olvasás
i09 = fiatal
i10 = amikor megtehetné
i11 = a felgyorsult életvitelen kívül
i12 = új médiumok
i13 = könyvek
i14 = egy film megnézése
i15 = modern filmek és más médiumok
i16 = irodalom
i17 = a magyar és egyetemes klasszikus irodalom olvasásának visszaszorulása
i18 = az olvasás hagyományos formájának csökkenésével kevesebb a társadalom
i19 = régi nagy magyar művek
i20 = Jókay nyelvezete különbözik a mai magyar nyelvhasználattól
i21 = mi
i22 = szövegek
i23 = a magyar nyelv választékosságának kultiválása
i24 = a régi klasszikusok
i25 = a régi művek
i26 = én
i27 = jelentésrétegek
i28 = Arany Shakespeare-fordítása
i29 = az eddig elmondottakon túl
i30 = Jókay-összes
i31 = Jókay-regények

i32 = a régi nagy regények
i33 = olvasó
i34 = szépirodalom
i35 = kötelező olvasmányok
i36 = tanárok
i37 = iskolások
i38 = az iskolások a kötelező olvasmányokat megszeretve rákapnak az olvasásra
i39 = a regények
i40 = kortárs művek
i41 = a magyar oktatási rendszer
i42 = iskola
i43 = az iskolán kívüli, állam által támogatott programok
i44 = a folyamat megállítása
i45 = a folyamat

4. számú érvelő érettségi dolgozat

I. Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Veszélyben a magyar irodalom?

[K01] Hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma, ebben sajnos egyet kell értenem Spiró Györggyel. [K02] Az olvasás helyét egyre inkább átveszi a gyerekek életében a televízió, a számítógép, melyek könnyedebb szórakozást nyújtanak a könyveknél, fantáziánk megmozgatása nélkül is képesek lekötni bennünket huzamosabb időn keresztül. [K03] A szabadidő ilyen módon való eltöltését sokan a szüleiktől tanulják, hisz legtöbbjük az egész napi munkából hazatérve csak ledől a kanapéra és bekapcsolja a televíziót. [K04] Egy nemrégiben történt felmérés szerint a felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el. [K05] Ilyen példát maguk előtt látva a gyerekeknek sem fog megjönni a kedvük az olvasáshoz.

[K06] Az iskola feladata lenne, hogy mindezek ellenére megszerettesse a fiatalokkal a könyveket. [K07] Az általános iskolában az első években az írás-olvasás órát tartanak, később ehelyett vezetik be az irodalomórát, ahol az írókat, költőket műveiken keresztül ismertetik meg a diákokkal. [K08] Sajnos gyakran már az alapok elsajátításánál problémák vannak. [K09] Személyesen ismerek olyan, jövőre érettségiző fiatalt, akinél az olvasás és a szövegértés gondot okoz. [K10] Ilyen felkészültség után nem lehet azon csodálkozni, hogy a kötelező olvasmányok töredékét ismeri csak az olvasás után.

[K11] A diákoknak feladott könyvek szerintem a legritkább esetben túl nehezek, bár sok szülőnek ez a panasza. [K12] Igaz, a mi iskolánkban is feladták nyolcadik osztály előtt Homérosz műveit, ami akkor nekem gondot okozott, nem is emlékszem sokra.

[K13] Az általánosabb jelenség viszont a tanulókkal szemben támasztott követelmények folyamatos enyhítése. [K14] Mivel egyesek szerint bizonyos feladott művek túlságosan nehezen érthetőek a mai gyerekek számára, ezért nemrégiben megjelent néhány régi klasszikus regény átdolgozása, olvasóbaráttá tétele. [K15] Volt alkalmam beleolvasni egy ilyen könyvbe és úgy gondolom, nem lenne szabad engedni, hogy ezek a leegyszerűsített, szinte csak tőmondatokból álló könyvek kiszorítsák az eredeti alkotásokat. [K16] Sokan azzal érvelnek, hogy jobb, ha a gyerekek így olvassák el a regényeket, mintha egyáltalán ki sem nyitnák a könyveket. [K17] Az én véleményem szerint ezeknek a műveknek nem csak a történetük lényeges, hanem a stílus, amiben meg lettek írva. [K18] Az olvasásnak a képzelet megmozgatásán kívül művelni is kell, fejlesztenie. [K19] Ettől fosztják meg a gyerekeket ezekkel a könyvekkel.

[K20] Szerintem hasznosabb lenne segíteni a diákoknak. [K21] Ha több időt szánnának az elején egy nagyobb kihívást jelentő könyvre, ha a gyerekek nem bújhatnának ki a számonkérés alól, akkor szerintem el lehetne érni eredményeket. [K22] Jelenleg túlságosan is könnyen váltják ki a regények tényleges elolvasását a világhálóról letöltött féloldalas összefoglalók átfutásával vagy a filmadaptációk megnézésével. [K23] A tanároknak legalább az alsóbb osztályoknál komolyan kéne venniük a kikérdezést, hogy a tanulók rákényszerüljenek az olvasásra.

[K24] Persze a diákok vonakodása is érthető. [K25] Épp eleget ülnek az iskolákban a könyvek felett, nem akarják a szabadidejüket is ezzel tölteni. [K26] Erre jelent egyfajta megoldást a tananyag életszerűbbé tétele, az órák interaktívabbá változtatása, hogy a tanulás utáni könyvforgatás ne legyen unalmas kényszer.

[K27] A gyerekek motiválását megnehezítik a gyakori szülői panaszok, miszerint a diákok túl vannak terhelve. [K28] Ezzel a rossz hangulatkeltéssel csak megerősítik a diákok ellenállását, vonakodását. [K29] Úgy gondolom, hogy a mostani panaszkodó szülőknek az oktatás hibáztatása helyett inkább tevékenyen részt kellene vállalniuk a gyermekük tanításában. [K30] Például átbeszélhetnék együtt a legutóbb olvasottakat.

[K31] Az eddig taglalt dolgokat általánosnak tartom, a fejlett világban szinte mindenhol ez folyik. [K32] Nem hiszem, hogy veszélyben lenne a magyar irodalom, korai kongatni a vészharangot, hiszen a szinvonalas irodalmat igénylő réteg még létezik Magyarországon és újra is termeli magát egy darabig.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Veszélyben a magyar irodalom?
[K00/&vb]
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i00= a magyar irodalom veszélyben van

[K01] Hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma, ebben sajnos egyet kell értenem Spiró Györggyel.
[K01/&vb]
Hazánkban (*mi*) egyre csökken a fiatal olvasók száma, ebben (*hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma*) sajnos egyet kell értenem (*nekem*) Spiró Györggyel.
Kommentár:
A **hazánkban** T/1. birtokos személyjelének és az **értenem** E/1. Ø+INF nyelvi elemének referálása a beszédhelyzet alapján értelmezhető, a „mi" és az „én" minden további említése anaforikus. Az **ebben** mutató névmás a [K01] szövegmondat „hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma" részre referál.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = mi
i02 = hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma
i03 = én

[K02] Az olvasás helyét egyre inkább átveszi a gyerekek életében a televízió, a számítógép, melyek könnyedebb szórakozást nyújtanak a könyveknél, fantáziánk megmozgatása nélkül is képesek lekötni bennünket huzamosabb időn keresztül.
[K02/&vb]
Az olvasás helyét egyre inkább átveszi a gyerekek életében a televízió, a számítógép, melyek (*a televízió, a számítógép*) könnyedebb szórakozást nyújtanak a könyveknél, fantáziánk (*mi*) megmozgatása nélkül is képesek lekötni bennünket (*mi*) huzamosabb időn keresztül.
Kommentár:
A **fantáziánk** T/1. birtokos személyjele és a **bennünket** személyes névmás a [K01] szövegmondat „mi" elemére referál. A **melyek** vonatkozó névmás „a televízió, a számítógép" elemekre referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = a televízió, a számítógép
i01 = mi

[K03] A szabadidő ilyen módon való eltöltését sokan a szüleiktől tanulják, hisz legtöbbjük az egész napi munkából hazatérve csak ledől a kanapéra és bekapcsolja a televíziót.
[K03/&vb]
A szabadidő ilyen módon (*a televízióval, a számítógéppel*) való eltöltését sokan (*a gyerekek*) a szüleiktől tanulják, hisz legtöbbjük (*szülők*) az egész napi munkából hazatérve csak ledől (*szülők*) a kanapéra és bekapcsolja (*szülők*) a televíziót.
Kommentár:
Az **ilyen módon** a [K02] szövegmondat „a televízió, a számítógép" elemeire referál. A **sokan** a [K02] szövegmondat „gyerekek" elemére referál, ezt teszi egyértelművé a [K03] szövegmondat „szüleiktől" eleme.

A „szüleiktől” elemre referál a **legtöbbjük** birtokos személyjele és a **ledől** és a **bekapcsolja** Ø+INF nyelvi eleme.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = a televízió, a számítógép
i05 = a gyerekek
i06 = szülők

[K04] Egy nemrégiben történt felmérés szerint a felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el.
[K04/&vb]
Egy nemrégiben történt felmérés szerint a felnőtt lakosság (*szülők*) tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el.
Kommentár:
A [K02] szövegmondat „könyv” elemére referál a **könyvet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **felnőtt lakosság** a [K03] szövegmondat „szülők” elemére referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = könyv
i06 = szülők

[K05] Ilyen példát maguk előtt látva a gyerekeknek sem fog megjönni a kedvük az olvasáshoz.
[K05/&vb]
Ilyen példát (*felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el*) maguk előtt látva a gyerekeknek sem fog megjönni a kedvük az olvasáshoz.
Kommentár:
Az **ilyen példát** a [K04] szövegmondat „felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el” elemére referál. A [K02] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasáshoz**, szintén a [K02] szövegmondat „gyerekek” elemére referál a **gyerekeknek** elem, az mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el
i05 = a gyerekek
i09 = olvasás

[K06] Az iskola feladata lenne, hogy mindezek ellenére megszerettesse a fiatalokkal a könyveket.
[K06/&vb]
Az iskola feladata lenne, hogy mindezek (*technikai környezet és szülői hatás*) ellenére megszerettesse (*iskola*) a fiatalokkal a könyveket.
Kommentár:
A [K06] szövegmondat **mindezek** eleme a [K02] – [K06] szövegmondatok tartalmára referál, azaz a „technikai környezet és szülői hatás” tartalmakra. A **megszeretesse** T/3. Ø+INF nyelvi eleme az iskola elemre referál. A [K02] szövegmondat „könyv” elemére referál a **könyveket** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i10 = technikai környezet és szülői hatás
i11 = iskola
i07 = könyv

[K07] Az általános iskolában az első években az írás-olvasás órát tartanak, később ehelyett vezetik be az irodalomórát, ahol az írókat, költőket műveiken keresztül ismertetik meg a diákokkal.
[K07/&vb]
Az általános iskolában (*iskola*) az első években az írás-olvasás órát tartanak (*ők, tanárok*), később ehelyett (*az írás-olvasás óra helyett*) vezetik be (*ők, tanárok*) az irodalomórát, ahol (*az irodalomórán*) az írókat, költőket műveiken keresztül ismertetik meg (*ők, tanárok*) a diákokkal.
Kommentár:
Az **általános iskola** a [K06] szövegmondat iskola elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **vezetik be** és az **ismertetik meg** elemek a T/3. Ø+INF nyelvi elem kataforikus viszonyban áll a [K23] szövegmondatban először megnevezett „tanárok" elemmel. A [K06] szövegmondatban az „iskola" megnevezésével megnyitja azt a fogalmi tartományt, amelyben a befogadó számára az „ők" személyes névmás 'tanárok' jelentésben válik hozzáférhetővé. Az **ehelyett** mutató névmási elem „az írás-olvasás óra" elemre, az **ahol** vonatkozó névmás pedig az „irodalomóra" elemre referál.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = iskola
i12 = irodalomóra
i13 = tanárok

[K08] Sajnos gyakran már az alapok elsajátításánál problémák vannak.
[K08/&vb]
Sajnos gyakran már az alapok (*írás-olvasás*) elsajátításánál problémák vannak.
Kommentár:
Az **alapok** a [K07] szövegmondat „írás-olvasás" elemére referál.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = írás-olvasás

[K09] Személyesen ismerek olyan, jövőre érettségiző fiatalt, akinél az olvasás és a szövegértés gondot okoz.
[K09/&vb]
Személyesen ismerek (*én*) olyan, jövőre érettségiző fiatalt, akinél (*fiatalnál*) az olvasás és a szövegértés gondot okoz.
Kommentár:
Az **ismerek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotóra referál, az **akinél** vonatkozó névmás a [K09] szövegmondat „fiatal" elemére.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = én
i15 = fiatal
i09 = olvasás

[K10] Ilyen felkészültség után nem lehet azon csodálkozni, hogy a kötelező olvasmányok töredékét ismeri csak az olvasás után.
[K10/&vb]
Ilyen felkészültség (*az olvasás és a szövegértés gondot okoz*) után nem lehet azon (*a kötelező olvasmányok töredékének ismeretén*) csodálkozni, hogy a kötelező olvasmányok töredékét ismeri (*a fiatal*) csak az olvasás után.
Kommentár:
Az **ilyen felkészültség** a [K09] szövegmondat az „olvasás és a szövegértés gondot okoz", az **azon** mutató névmás a [K10] szövegmondat „a kötelező olvasmányok töredékének ismeretén" referál. Az **ismeri** E/3.

Ø+INF nyelvi eleme a [K09] szövegmondat fiatal elemével áll koreferens viszonyban. A [K02] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasás**, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i16 = az olvasás és a szövegértés gondot okoz
i17 = a kötelező olvasmányok töredékének ismeretén
i15 = fiatal
i09 = olvasás

[K11] A diákoknak feladott könyvek szerintem a legritkább esetben túl nehezek, bár sok szülőnek ez a panasza.
[K11/&vb]
A diákoknak feladott könyvek (*kötelező olvasmányok*) (*én*) szerintem a legritkább esetben túl nehezek, bár sok szülőnek ez (*túl nehezek a könyvek*) a panasza.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat diákok elemére referál a **diákoknak elem**, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a [K03] szövegmondat szülők elemére referáló **szülőknek** koreferens viszony. A **szerintem** mint szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én” elemre referál. A [K10] szövegmondat „kötelező olvasmányok” elemére referál a **feladott könyvek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ebben az esetben szinonimán alapul. A [K11] szövegmondaton belül érvényesülő hatókörrel bír az **ez** mutató névmási referálás a „túl nehezek a könyvek” elemre.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referenciaindexek rendelhető:
i18 = diákok
i19 = kötelező olvasmányok
i03 = én
i20 = szülők
i21 = túl nehezek a könyvek

[K12] Igaz, a mi iskolánkban is feladták nyolcadik osztály előtt Homérosz műveit, ami akkor nekem gondot okozott, nem is emlékszem sokra.
[K12/&vb]
Igaz, a mi iskolánkban is feladták (*ők, tanárok*) nyolcadik osztály előtt Homérosz műveit, ami (*Homérosz műveit*) akkor (*nyolcadik osztály előtt*) nekem (*én*) gondot okozott, nem is emlékszem sokra.
Kommentár:
A [K12] szövegmondatban a **mi** T/1. személyes névmás referál a korábbi említésekre, csakúgy, mint a **nekem** személyes névmás, a szövegalkotót kifejező „én” korábbi említéseire. A **feladták** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a [K07] szövegmondat T/3. Ø+INF nyelvi elemeihez hasonlóan kataforikus viszonyban áll a [K23] szövegmondatban először megnevezett „tanárok” elemmel. A [K12] szövegmondat további koreferens viszonyainak hatóköre a szövegmondaton belül marad: az **ami** vonatkozó névmás „Homérosz műveit”-re, az **akkor** időhatározó „nyolcadik osztály előtt”-re referál.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = mi
i11 = iskola
i22 = Homérosz művei
i23 = nyolcadik osztály előtt
i03 = én

[K13] Az általánosabb jelenség viszont a tanulókkal szemben támasztott követelmények folyamatos enyhítése.
[K13/&vb]
Az általánosabb jelenség viszont a tanulókkal (*diákokkal*) szemben támasztott követelmények (*kötelező olvasmányok*) folyamatos enyhítése.
Kommentár:
A [K13] szövegmondat **tanulókkal** eleme a [K11] szövegmondat „diákok" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **követelmények** elem a „kötelező olvasmányok"-ra referál, ez a koreferens viszony a [K14] szövegmondat alapján értelmezhető, így a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextusból eredeztethető, valamint alá-, fölérendeltség szemantikai viszonyán nyugszik.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = diákok
i19 = kötelező olvasmányok

[K14] Mivel egyesek szerint bizonyos feladott művek túlságosan nehezen érthetőek a mai gyerekek számára, ezért nemrégiben megjelent néhány régi klasszikus regény átdolgozása, olvasóbaráttá tétele.
[K14/&vb]
Mivel egyesek szerint bizonyos feladott művek (*kötelező olvasmányok*) túlságosan nehezen érthetőek a mai gyerekek számára, ezért nemrégiben megjelent néhány régi klasszikus regény (*kötelező olvasmányok*) átdolgozása, olvasóbaráttá tétele.
Kommentár:
A [K14] szövegmondat **bizonyos feladott művek**, valamint **régi klasszikus regény** elemei a [K10] szövegmondat „„kötelező olvasmányok"-ra referálnak, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A gyerekek elem a [K02] szövegmondat gyerekek elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = kötelező olvasmányok
i05 = a gyerekek

[K15] Volt alkalmam beleolvasni egy ilyen könyvbe és úgy gondolom, nem lenne szabad engedni, hogy ezek a leegyszerűsített, szinte csak tőmondatokból álló könyvek kiszorítsák az eredeti alkotásokat.
[K15/&vb]
Volt alkalmam (*én*) beleolvasni egy ilyen könyvbe (*régi klasszikus regény átdolgozása*) és úgy gondolom (*én*), nem lenne szabad engedni, hogy ezek a leegyszerűsített, szinte csak tőmondatokból álló könyvek (*régi klasszikus regény átdolgozásai*) kiszorítsák az eredeti alkotásokat (*régi klasszikus regény*).
Kommentár:
A [K15] szövegmondat **egy ilyen könyvbe** és a **tőmondatokból álló könyvek** elemei a [K14] szövegmondat „régi klasszikus regény átdolgozása"-ra referálnak. A szövegalkotói „én" a **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme által és az **alkalmam** E/1. birtokos személyjele által jelenik meg. Az **eredeti alkotásokat** a [K14] szövegmondat a „régi klasszikus regény" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = régi klasszikus regény átdolgozása
i03 = én
i25 = régi klasszikus regény

[K16] Sokan azzal érvelnek, hogy jobb, ha a gyerekek így olvassák el a regényeket, mintha egyáltalán ki sem nyitnák a könyveket.
[K16/&vb]
Sokan azzal (*jobb, ha a gyerekek így olvassák el a regényeket, mintha egyáltalán ki sem nyitnák a könyveket*) érvelnek, hogy jobb, ha a gyerekek így olvassák el a regényeket, mintha egyáltalán ki sem nyitnák (*a gyerekek*) a könyveket.
Kommentár:
A [K02] „könyv" elemére referál a **könyveket** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **nyitnák** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „gyerekek"-re referál. A [K16] szövegmondat **azzal** mutató névmási eleme a szövegmondatra mutat rá: „jobb, ha a gyerekek így olvassák el a regényeket, mintha egyáltalán ki sem nyitnák a könyveket".
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = a gyerekek
i26 = jobb, ha a gyerekek így olvassák el a regényeket, mintha egyáltalán ki sem nyitnák a könyveket
i07 = könyv

[K17] Az én véleményem szerint ezeknek a műveknek nem csak a történetük lényeges, hanem a stílus, amiben meg lettek írva.
[K17/&vb]
Az én véleményem szerint ezeknek a műveknek (*régi klasszikus regény átdolgozásainak*) nem csak a történetük (*régi klasszikus regény átdolgozásainak*) lényeges, hanem a stílus, amiben (*stílusban*) meg lettek írva.
Kommentár:
Az **én véleményem szerint** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjelében és az én személyes névmásban is a szövegalkotó „én"-re referálnak. Az **ezeknek a műveknek** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a „régi klasszikus regény átdolgozásai"-ra referál, csakúgy, mint a történetük birtokos személyjele. Az **amiben** vonatkozó névmás a „stílus"-ra referál.

A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = én
i24 = régi klasszikus regény átdolgozása
i27 = stílus

[K18] Az olvasásnak a képzelet megmozgatásán kívül művelni is kell, fejlesztenie.
[K18/&vb]
Az olvasásnak a képzelet megmozgatásán kívül művelni is kell, fejlesztenie.
Kommentár:
A [K02] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasás**, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09 = olvasás

[K19] Ettől fosztják meg a gyerekeket ezekkel a könyvekkel.
[K19/&vb]
Ettől (*műveléstől és fejlesztéstől*) fosztják meg a gyerekeket ezekkel a könyvekkel (*régi klasszikus regény átdolgozásaival*).
Kommentár:

A [K19] szövegmondatban az **ettől** mutató névmás a [K18] szövegmondat két elemére referál, a „művelés és fejlesztés” elemekre. Az **ezekkel a könyvekkel** a mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a „régi klasszikus regény átdolgozásai”-ra referál. A [K02] „gyerekek” elemére referál a **gyerekeket** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = művelődéstől és fejlődéstől
i05 = a gyerekek
i24 = régi klasszikus regény átdolgozása

[K20] Szerintem hasznosabb lenne segíteni a diákoknak.
[K20/&vb]
(*én*) Szerintem hasznosabb lenne segíteni a diákoknak.
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotó „én”-re referál. A [K11] szövegmondat „diákok” elemére referál a **diákoknak** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = én
i18 = diákok

[K21] Ha több időt szánnának az elején egy nagyobb kihívást jelentő könyvre, ha a gyerekek nem bújhatnának ki a számonkérés alól, akkor szerintem el lehetne érni eredményeket.
[K21/&vb]
Ha több időt szánnának (*ők, tanárok*) az elején egy nagyobb kihívást jelentő könyvre, ha a gyerekek nem bújhatnának ki a számonkérés alól, akkor (*én*) szerintem el lehetne érni eredményeket.
Kommentár:
A [K11] „diákok” elemére referál a **diákoknak** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a [K02] „könyv” elemére referáló **könyveket** elem. A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotó „én”-re referál. A **szánnának** T/3. Ø+INF nyelvi eleme kataforikus viszonyban áll a [K23] szövegmondatban először megnevezett „tanárok” elemmel.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = tanárok
i07 = könyv
i05 = a gyerekek

[K22] Jelenleg túlságosan is könnyen váltják ki a regények tényleges elolvasását a világhálóról letöltött féloldalas összefoglalók átfutásával vagy a filmadaptációk megnézésével.
[K22/&vb]
Jelenleg túlságosan is könnyen váltják ki (*a gyerekek*) a regények (*könyvek*) tényleges elolvasását a világhálóról letöltött féloldalas összefoglalók átfutásával vagy a filmadaptációk megnézésével.
Kommentár:
A [K02] „gyerekek” elemére referál a **váltják ki** T/3. Ø+INF nyelvi elem, a **regények** a [K02] „könyv” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = a gyerekek
i07 = könyv

[K23] A tanároknak legalább az alsóbb osztályoknál komolyan kéne venniük a kikérdezést, hogy a tanulók rákényszerüljenek az olvasásra.
[K23/&vb]
A tanároknak legalább az alsóbb osztályoknál komolyan kéne venniük a kikérdezést (*számonkérés)*, hogy a tanulók (*tanulók*) rákényszerüljenek az olvasásra.
Kommentár:
A [K23] szövegmondatban először megnevezett **tanároknak** elem koreferens viszonyban áll az először a [K07] szövegmondatban említett, majd a szövegben több helyen is előforduló T/3. Ø+INF nyelvi elemmel, amely az ISKOLA tudáskerete alapján aktiváltak alapján kapcsolódik a **tanároknak** elemhez. A [K21] szövegmondat „számonkérés" elemére referál a kikérdezés, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K13] „tanulók" elemére referál a **tanulók** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = számonkérés
i30 = tanulók

[K24] Persze a diákok vonakodása is érthető.
[K24/&vb]
Persze a diákok vonakodása is érthető.
Kommentár:
A [K11] szövegmondat „diákok" elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = diákok

[K25] Épp eleget ülnek az iskolákban a könyvek felett, nem akarják a szabadidejüket is ezzel tölteni.
[K25/&vb]
Épp eleget ülnek (*diákok*) az iskolákban a könyvek felett, nem akarják (*diákok*) a szabadidejüket is ezzel (*a könyvekkel*) tölteni.
Kommentár:
A [K11] „diákok" elemére, valamint a [K24] „diákok" elemére referál a **szabadidejüket** T/3. birtokos személyjele és az **ülnek**, **akarják** T/3. Ø+INF nyelvi eleme. Az **ezzel** mutató névmási elem a „könyv" elemre referál.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = diákok
i07 = könyv
i11 = iskola

[K26] Erre jelent egyfajta megoldást a tananyag életszerűbbé tétele, az órák interaktívabbá változtatása, hogy a tanulás utáni könyvforgatás ne legyen unalmas kényszer.
[K26]
Erre (*a diákok vonakodására*) jelent egyfajta megoldást a tananyag életszerűbbé tétele, az órák interaktívabbá változtatása, hogy a tanulás utáni könyvforgatás (*olvasás*) ne legyen unalmas kényszer.
[K26/&vb]
A [K26] szövegmondat **erre** mutató névmási eleme a [K24] szövegmondat a „diákok vonakodása" elemre referál. A **könyvforgatás** a [K02] szövegmondat „olvasás" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
Kommentár:

A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = a diákok vonakodása
i09 = olvasás

[K27] A gyerekek motiválását megnehezítik a gyakori szülői panaszok, miszerint a diákok túl vannak terhelve.
[K27/&vb]
A gyerekek motiválását megnehezítik a gyakori szülői panaszok, miszerint a diákok túl vannak terhelve.
Kommentár:
A [K27] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyai, **gyerekek**, **szülők** és **diákok** ismétlésen alapulnak.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = a gyerekek
i06 = szülők
i18 = diákok

[K28] Ezzel a rossz hangulatkeltéssel csak megerősítik a diákok ellenállását, vonakodását.
[K28/&vb]
Ezzel (*gyakori szülői panaszokkal*) a rossz hangulatkeltéssel csak megerősítik (*szülők*) a diákok ellenállását, vonakodását.
Kommentár:
A [K26] szövegmondat **ezzel** mutató névmási eleme a [K27] szövegmondat a „gyakori szülői panaszok" elemére referál. A **megerősítik** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „szülőkre" referál.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i31 = gyakori szülői panaszok
i06 = szülők
i18 = diákok

[K29] Úgy gondolom, hogy a mostani panaszkodó szülőknek az oktatás hibáztatása helyett inkább tevékenyen részt kellene vállalniuk a gyermekük tanításában.
[K29/&vb]
Úgy gondolom (*én*), hogy a mostani panaszkodó szülőknek az oktatás hibáztatása helyett inkább tevékenyen részt kellene vállalniuk a gyermekük tanításában.
Kommentár:
A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotóra referál, A [K27] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyai, **gyeremekük** és **szülők** ismétlésen alapulnak.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = szülők
i05 = a gyerekek
i03 = én

[K30] Például átbeszélhetnék együtt a legutóbb olvasottakat.
[K30/&vb]
Például átbeszélhetnék (*szülők és gyermekeik*) együtt a legutóbb olvasottakat.
Kommentár:
Az **átbeszélhetnék** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „szülők és gyermekeik" elemekre referál.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = szülők és gyermekeik

[K31] Az eddig taglalt dolgokat általánosnak tartom, a fejlett világban szinte mindenhol ez folyik.
[K31/&vb]
Az eddig taglalt dolgokat (*az eddig leírtakat*) általánosnak tartom (*én*), a fejlett világban szinte mindenhol ez (*az eddig taglalt dolgok*) folyik.
Kommentár:
A [K31] szövegmondatban két koreferens viszony a diskurzusdeixis esete is egyben, az **eddig taglalt dolgokat** és a mutató névmási **ez** nagyobb szövegegységekre, az „eddig leírtakra" mutatnak rá. A **tartom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i33 = az eddig leírtak
i03 = én

[K32] Nem hiszem, hogy veszélyben lenne a magyar irodalom, korai kongatni a vészharangot, hiszen a szinvonalas irodalmat igénylő réteg még létezik Magyarországon és újra is termeli magát egy darabig.
[K32/&vb]
Nem hiszem (*én*), hogy veszélyben lenne a magyar irodalom, korai kongatni a vészharangot, hiszen a szinvonalas irodalmat igénylő réteg még létezik Magyarországon és újra is termeli magát egy darabig.
Kommentár:
A **hiszem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **veszélyben lenne a magyar irodalom** a cím elemére, „a magyar irodalom veszélyben van" elemre referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = én
i00= a magyar irodalom veszélyben van

A koreferenciaindexek jegyzéke

i00= a magyar irodalom veszélyben van
i01 = mi
i02 = hazánkban egyre csökken a fiatal olvasók száma
i03 = én
i04 = a televízió, a számítógép
i05 = a gyerekek
i06 = szülők
i07 = könyv
i08 = felnőtt lakosság tetemes része egész évben egyetlen könyvet sem olvas el
i09 = olvasás
i11 = iskola
i12 = irodalomóra
i13 = tanárok
i14 = írás-olvasás
i15 = fiatal
i16 = az olvasás és a szövegértés gondot okoz
i17 = a kötelező olvasmányok töredékének ismeretén
i18 = diákok
i19 = kötelező olvasmányok
i20 = szülők

i21 = túl nehezek a könyvek
i22 = Homérosz művei
i23 = nyolcadik osztály előtt
i24 = régi klasszikus regény átdolgozása
i25 = régi klasszikus regény
i26 = jobb, ha a gyerekek így olvassák el a regényeket, mintha egyáltalán ki sem nyitnák a könyveket
i27 = stílus
i28 = művelődéstől és fejlődéstől
i29 = számonkérés
i30 = tanulók
i31 = gyakori szülői panaszok
i32 = szülők és gyermekeik
i33 = az eddig leírtak

5. számú érvelő érettségi dolgozat

I. Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K01] Véleményem megegyezik kortárs írónk Spiró György vélekedésével miszerint Magyarországon az olvasó közönség rohamosan csökken, és ez leginkább a magyar irodalmat veszélyezteti.

[K02] A baj már valóban az általános iskolákban elkezdődik. [K03] A gyerekeket a kötelező olvasmányok feladásával próbálják meg rávenni az olvasásra, amit ők általában csak teherként vesznek, nem szívesen teszik, ezáltal nem odafigyelve és gyorsan végeznek vele.

[K04] Spíró György Jókai műveit a gyerekek számára nem tartja megfelelőnek nyelvezete miatt. [K05] Első osztály végén Jókai a Kincskereső kisködmön című művét kellett elolvasnunk a nyáron, majd készítenünk belőle olvasónaplót, melyet csak édesanyám segítségével tudtam létrehozni. [K06] Tizenöt évesen újraolvasva már tudtam értékelni és a korábban unalmasnak tűnő történet akkor különösen tetszett. [K07] Jókai műveit nem csak hogy a fiatalok, de nagyon sokan a felnőttek közül sem tudják értékelni nyelvezete miatt. [K08] Idén olvastam el a Szeretve mind a vérpadig című művét, mely Ocskay László, Rákóczi történetét beszéli el, valamint a labancok és magyarok viszonyát mutatja be. [K09] Ezt a könyvét olvasva szerettem meg igazán Jókai régies, népies nyelvezetét és hozta meg kedvemet többi regényéhez. [K10] Móricz Zsigmond népírónk művei is nagyobb népszerűségnek örvendene a diákok körében, ha a népies kifejezéseket átírnák általuk is érthetővé. [K11] Szerintem nem elvetendő ötlet a régi nagy magyar műveket átírni, majd később középiskolában az eredetiekkel megismertetni a diákokat.

[K12] A diákok olvasás utáni érdeklődésének visszaesése a technika új vívmányainak, mint a számítógép, azon belül is az internet televízió létrejöttének köszönhető leginkább. [K13] Manapság minden háztartásban megtalálható legalább egy televízió és számítógép, mely a munkából, vagy az iskolából hazatérő fáradt embert elcsábítja. [K14] Ezáltal nem hogy kevesebbet olvasunk otthon, hanem az egymásközti kommunikáció is meggyengül. [K15] Ha valakivel beszélni szeretnénk nem személyes kapcsolatot létesítünk, hanem felhívjuk az illetőt telefonon vagy küldünk neki az interneten keresztül egy levelet.

[K16] Olvasó hiányt fedezhetünk fel az újságolvasók körében is. [K17] A tizenkilencedik-huszadik században divat volt a szalonélet. [K18] Munka előtt vagy után beültek az emberek a kávéházakba és egy kávé mellett elolvasták a napi sajtót, vagy egy kedvükre való folyóiratot, vagy csak találkoztak barátaikkal és egymás között vitatták meg a világban zajló eseményeket. [K19] Megdöbbenéssel figyelem nap mint nap a tömegközlekedésen utazó fiatalokat, időseket. [K20] Bátram merem állítani, hogy több mint két harmaduk nem olvasással tölti utazási idejét, hanem valamilyen multimediális eszközt hallgatva, még akkor is ha társaságban vannak, nem utaznak egyedül. [K21] Manapság már mindenki találhat érdeklődésének olvasmányt, habár azt meg kell állapítanom, hogy mind az újságok, mind a könyvek ára elképesztően magasra emelkedett, amit nagyon sokan nem engedhetnek meg maguknak. [K22] Van, hogy még az antikváriumokban sem kapjuk meg alacsonyabb áron a keresett könyveket. [K23] Ezáltal az emberek már ajándéknak se szívesen vesznek könyvet, ha mégis, nem a szépirodalomból választanak, hanem az utcákon, tömegközlekedése, televízióban hírdetett szórakoztató célú könyvek közül. [K24] Ezeket olvasva a gyerekek nem ismerkednek meg klasszikusokkal és nem szereznek megfelelő szókincset. [K25] Az idegen nyelvek, azon belül is az angol nyelv, különösképpen kezdi háttérbe szorítani a magyart. [K26] Hétköznapi beszédben is akaratlanul használunk olyan idegen kifejezéseket, melyekre mind találhatunk magyar szinonímát, csak azok kevésbé elterjedtek. [K27] Egyre több olyan házaspárt találni, akik gyerekük jövőjét szem előtt tartva nem a magyar nyelvre, hanem valamely általuk jól beszélt idegen nyelvre tanítják meg legelőször és csak másodikként a magyarra, melyre nem is úgy fog tekinteni mint anyanyelvére. [K28] Ha a magyar nyelvet azok sem használják akik magyarnak születtek, akkor valóban a feledés homályába fog veszni, ahogy azt már jósolták. [K29] Az iskolák régen ösztönözték diákjaikat az önálló írásra. [K30] Iskolaújságot hoztak létre, melyben az ifjú tehetségek megmutathatták zsenialitásukat. [K31] Manapság már ez is kihalóban van. [K32]

Kevesen próbálkoznak meg az írás bármely formájával, mert nincs mögöttük olyan hozzáértő vagy tanár aki bátorítaná, ösztönözné őket.

[K33] Az olvasás iránti vágy növelésével, érdeklődéssel tudjuk csak inspirálni kortársainkat az alkotásra, melyet valóban az általános iskolában kell elkezdeni, majd folytatni egészen a tanulmányok befejeztével.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00/&vb]
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i00=

[K01] Véleményem megegyezik kortárs írónk Spiró György vélekedésével miszerint Magyarországon az olvasó közönség rohamosan csökken, és ez leginkább a magyar irodalmat veszélyezteti.
[K01/&vb]
(*Az én*) Véleményem megegyezik kortárs írónk Spiró György vélekedésével miszerint Magyarországon az olvasó közönség rohamosan csökken, és ez (*az olvasó közönség rohamosan csökken*) leginkább a magyar irodalmat veszélyezteti.
Kommentár:
A **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál, a beszédhelyzet alapján értelmezhető, a „mi” és az „én” minden további említése anaforikus. A mutató névmási **ez** a [K01] szövegmondat egy elmével referál, „az olvasó közönség rohamosan csökken” elemmel.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i02 = az olvasó közönség rohamosan csökken

[K02] A baj már valóban az általános iskolákban elkezdődik.
[K02/&vb]
A baj (*az olvasó közönség rohamosan csökken*) már valóban az általános iskolákban elkezdődik.
Kommentár:
A [K02] szövegmondat **baj** eleme a [K01] szövegmondat mutató névmási „ez” elméhez hasonlóan „az olvasó közönség rohamosan csökken” elemre referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = az olvasó közönség rohamosan csökken

[K03] A gyerekeket a kötelező olvasmányok feladásával próbálják meg rávenni az olvasásra, amit ők általában csak teherként vesznek, nem szívesen teszik, ezáltal nem odafigyelve és gyorsan végeznek vele.
[K03/&vb]
A gyerekeket a kötelező olvasmányok feladásával próbálják meg rávenni az olvasásra, amit (*a kötelező olvasmányok feladását*) ők (*gyerekek*) általában csak teherként vesznek, nem szívesen teszik (*a gyerekek*), ezáltal (*nem szívesen teszik*) nem odafigyelve és gyorsan végeznek (*a gyerekek*) vele (*kötelező olvasmányokkal*).
Kommentár:
A [K03] szövegmondat **amit** vonatkozó névmás eleme a szövegmondat első szövegegységére referál, a „kötelező olvasmányok feladása” elemre. A szövegmondatban a személyes névmások: a **vele** a „kötelező olvasmányok”-ra referál, az **ők** a „gyerekek” elemre. A „gyerekek” elemre referál még a **teszik** és a **végeznek** T/3. Ø+INF nyelvi eleme. Az **ezáltal** mutató névmás a „nem szívesen teszik” elemre referál.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i03 = a kötelező olvasmányok feladása
i04 = gyerekek
i05 = nem szívesen teszik
i06 = kötelező olvasmányok

[K04] Spíró György Jókai műveit a gyerekek számára nem tartja megfelelőnek nyelvezete miatt.
[K04/&vb]
Spíró György Jókai műveit a gyerekek számára nem tartja megfelelőnek nyelvezete miatt.
Kommentár:
A [K04] szövegmondatban **Spiró György** eleme a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemére referál. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a **gyerekek** elem esetében, amely a [K02] és [K03] szövegmondatok „gyerekek" elemére referál.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = gyerekek
i07 = Spiró György

[K05] Első osztály végén Jókai a Kincskereső kisködmön című művét kellett elolvasnunk a nyáron, majd készítenünk belőle olvasónaplót, melyet csak édesanyám segítségével tudtam létrehozni.
[K05/&vb]
Első osztály végén Jókai a Kincskereső kisködmön című művét (*kötelező olvasmányt*) kellett elolvasnunk (*nekünk*) a nyáron, majd készítenünk (*nekünk*) belőle olvasónaplót, melyet (*olvasónaplót*) csak édesanyám segítségével tudtam (*én*) létrehozni.
Kommentár:
A [K05] szövegmondat **elolvasnunk** és **készítenünk** T/3. Ø+INF nyelvi eleme „mi"-re referál, a beszédhelyzet alapján értelmezhető, a „mi" minden további említése anaforikus. A **tudtam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. **Jókai a Kincskereső kisködmön című művét** a [K03] szövegmondat „kötelező olvasmány" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **melyet** vonatkozó névmás a szövegmondat „olvasónapló" elemére referál.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = kötelező olvasmányok
i08 = mi
i09 = olvasónapló
i01 = én

[K06] Tizenöt évesen újraolvasva már tudtam értékelni és a korábban unalmasnak tűnő történet akkor különösen tetszett.
[K06/&vb]
Tizenöt évesen újraolvasva már tudtam (*én*) értékelni és a korábban unalmasnak tűnő történet (*Kincskereső kisködmön című művet*) akkor (*tizenöt évesen*) különösen tetszett (*nekem*).
Kommentár:
A [K06] szövegmondatban a **tudtam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **történet** a „Kincskereső kisködmön című mű"-re referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **akkor** határozószói névmás a szövegmondat „tizenöt évesen"-re referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i10 = Kincskereső kisködmön című mű

i11 = tizenöt évesen

[K07] Jókai műveit nem csak hogy a fiatalok, de nagyon sokan a felnőttek közül sem tudják értékelni nyelvezete miatt.
[K07/&vb]
Jókai műveit nem csak hogy a fiatalok, de nagyon sokan a felnőttek közül sem tudják értékelni nyelvezete miatt.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat **Jókai műveit** eleme a [K03] szövegmondat „Jókai művei" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a **nyelvezet**, amely szintén a [K03] szövegmondat egyik elemére, a „nyelvezet"-re referál.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = Jókai művei
i13 = nyelvezet

[K08] Idén olvastam el a Szeretve mind a vérpadig című művét, mely Ocskay László, Rákóczi történetét beszéli el, valamint a labancok és magyarok viszonyát mutatja be.
[K08/&vb]
Idén olvastam el (*én*) a Szeretve mind a vérpadig című művét (*Jókainak*), mely (*Szeretve mind a vérpadig című mű*) Ocskay László, Rákóczi történetét beszéli el, valamint a labancok és magyarok viszonyát mutatja be.
Kommentár:
Az **olvastam el** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **Szeretve mind a vérpadig című művét** birtokos személyjele a [K03] és [K06] szövegmondatokban említett „Jókai"-ra referál. A **mely** vonatkozó névmás az említett műre referál.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i14 = Jókai
i16 = Szeretve mind a vérpadig című mű

[K09] Ezt a könyvét olvasva szerettem meg igazán Jókai régies, népies nyelvezetét és hozta meg kedvemet többi regényéhez.
[K09/&vb]
Ezt a könyvét (*Jókai Szeretve mind a vérpadig című művét*) olvasva szerettem meg (*én*) igazán Jókai régies, népies nyelvezetét és hozta meg kedvemet többi regényéhez (*Jókaiéhoz*).
Kommentár:
Az **ezt a könyvét** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony „Jókai Szeretve mind a vérpadig című műve" elemre referál. A **szerettem meg** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **regényéhez** birtokos személyjele a [K03] és [K06] szövegmondatokban említett „Jókai"-ra referál.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i15 = Jókai Szeretve mind a vérpadig című művét
i01 = én
i14 = Jókai

[K10] Móricz Zsigmond népírónk művei is nagyobb népszerűségnek örvendene a diákok körében, ha a népies kifejezéseket átírnák általuk is érthetővé.
[K10/&vb]

Móricz Zsigmond népírónk (*miénk*) művei is nagyobb népszerűségnek örvendene a diákok körében, ha a népies kifejezéseket átírnák (*ők*) általuk (*diákok által*) is érthetővé.
Kommentár:
A népírónk T/1. birtokos személyjele a T/1. „mi”-re referál. Az **átírnák** T/3. Ø+INF nyelvi eleme egy általános alanyra vonatkozik. Az **általuk** elem a „diákok”-ra referál.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i07 = mi
i17 = diákok

[K11] Szerintem nem elvetendő ötlet a régi nagy magyar műveket átírni, majd később középiskolában az eredetiekkel megismertetni a diákokat.
[K11/&vb]
(*én*) Szerintem nem elvetendő ötlet a régi nagy magyar műveket átírni, majd később középiskolában az eredetiekkel (*a régi nagy magyar művekkel*) megismertetni a diákokat.
Kommentár:
A [K11] szövegmondat **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. Az **eredetiekkel** a szövegmondat „régi nagy magyar művek” elemére referál. A [K10] „diákok” elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i01 = én
i17 = diákok
i18 = régi nagy magyar művek

[K12] A diákok olvasás utáni érdeklődésének visszaesése a technika új vívmányainak, mint a számítógép, azon belül is az internet, televízió létrejöttének köszönhető leginkább.
[K12/&vb]
A diákok olvasás utáni érdeklődésének visszaesése (*az olvasó közönség rohamosan csökken*) a technika új vívmányainak, mint a számítógép (*technika új vívmányai*), azon belül is az internet (*technika új vívmányai*), televízió (*technika új vívmányai*) létrejöttének köszönhető leginkább.
Kommentár:
A [K10] és a [K11] szövegmondat „diákok” elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **olvasás utáni érdeklődésének visszaesése** a [K01] szövegmondat Spiró György vélekedésére, „az olvasó közönség rohamosan csökken” elemére referál. A [K12] szövegmondat egy további fogalmi koreferens viszonyában a „technika új vívmányai” elemre referál a **számítógép**, a **televízió**, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Ez a viszony jelenti az **internet** referálásának a „számítógép”-re alapját is.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők
i17 = diákok
i19 = az olvasó közönség rohamosan csökken
i20 = technika új vívmányai

[K13] Manapság minden háztartásban megtalálható legalább egy televízió és számítógép, mely a munkából, vagy az iskolából hazatérő fáradt embert elcsábítja.
[K13/&vb]
Manapság minden háztartásban megtalálható legalább egy televízió és számítógép (*a technika új vívmányai*), mely (*egy televízió és számítógép*) a munkából, vagy az iskolából hazatérő fáradt embert elcsábítja.
Kommentár:

A **televízió és a számítógép** a [K12] szövegmondat „technika új vívmányai” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ebben az esetben is alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **mely** vonatkozó névmás a szövegmondat határán belül a „televízió és a számítógép” elemekre reflektál.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = technika új vívmányai
i21 = televízió és számítógép

[K14] Ezáltal nem hogy kevesebbet olvasunk otthon, hanem az egymásközti kommunikáció is meggyengül.
[K14/&vb]
Ezáltal (*a televízió és számítógép elcsábítja az embert*) nem hogy kevesebbet olvasunk (*mi*) otthon, hanem az egymásközti kommunikáció is meggyengül.
Kommentár:
A [K14] szövegmondat **ezáltal** mutató névmási eleme a [K13] szövegmondat „a televízió és számítógép elcsábítja az embert” elemre referál. Az **olvasunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = a televízió és számítógép elcsábítja az embert
i08 = mi

[K15] Ha valakivel beszélni szeretnénk nem személyes kapcsolatot létesítünk, hanem felhívjuk az illetőt telefonon vagy küldünk neki az interneten keresztül egy levelet.
[K15/&vb]
Ha valakivel beszélni szeretnénk (*mi*) nem személyes kapcsolatot létesítünk (*mi*), hanem felhívjuk (*mi*) az illetőt telefonon vagy küldünk (*mi*) neki (*az illetőnek*) az interneten keresztül egy levelet.
Kommentár:
A [K15] szövegmondat **szeretnénk**, **létesítünk**, **felhívjuk** és **küldünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. A [K11] „internet” elemére referál az **interneten** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **neki** személyes névmás a [K15] szövegmondat határán belül az „illető” elemre referál.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = mi
i23 = illető
i24 = internet

[K16] Olvasó hiányt fedezhetünk fel az újságolvasók körében is.
[K16/&vb]
Olvasó hiányt fedezhetünk fel (*mi*) az újságolvasók körében is.
Kommentár:
A [K16] szövegmondatban a **fedezhetünk fel** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = mi

[K17] A tizenkilencedik-huszadik században divat volt a szalonélet.
[K17/&vb]
A tizenkilencedik-huszadik században divat volt a szalonélet.
Kommentár:

A [K17] szövegmondatban a **szalonélet** kataforikus elemként értelmezhető, ugyanis a [K18] szövegmondat a „szalonélet” bemutatása következik.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K18] Munka előtt vagy után beültek az emberek a kávéházakba és egy kávé mellett elolvasták a napi sajtót, vagy egy kedvükre való folyóiratot, vagy csak találkoztak barátaikkal és egymás között vitatták meg a világban zajló eseményeket.
[K18/&vb]
(*szalonélet*): Munka előtt vagy után beültek az emberek a kávéházakba és egy kávé mellett elolvasták (*emberek*) a napi sajtót, vagy egy kedvükre való folyóiratot, vagy csak találkoztak (*emberek*) barátaikkal és egymás között vitatták meg (*emberek*) a világban zajló eseményeket.
Kommentár:
A **találkoztak**, **vitatták meg** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „emberekre” referál, egyfajta általános alanyként értelmezhető.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = szalonélet
i26 = emberek

[K19] Megdöbbenéssel figyelem nap mint nap a tömegközlekedésen utazó fiatalokat, időseket.
[K19/&vb]
Megdöbbenéssel figyelem (*én*) nap mint nap a tömegközlekedésen utazó fiatalokat, időseket.
Kommentár:
A **figyelem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én

[K20] Bátram merem állítani, hogy több mint két harmaduk nem olvasással tölti utazási idejét, hanem valamilyen multimediális eszközt hallgatva, még akkor is ha társaságban vannak, nem utaznak egyedül.
[K20/&vb]
Bátram merem (*én*) állítani, hogy több mint két harmaduk (*a tömegközlekedésen utazó fiatalok, idősek*) nem olvasással tölti utazási idejét, hanem valamilyen multimediális eszközt hallgatva, még akkor is ha társaságban vannak (*a tömegközlekedésen utazó fiatalok, idősek*), nem utaznak (*a tömegközlekedésen utazó fiatalok, idősek*) egyedül.
Kommentár:
A **merem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **két harmaduk** birtokos személyjele a [K19] szövegmondat „a tömegközlekedésen utazó fiatalok, idősek” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i27 = a tömegközlekedésen utazó fiatalok, idősek

[K21] Manapság már mindenki találhat érdeklődésének olvasmányt, habár azt meg kell állapítanom, hogy mind az újságok, mind a könyvek ára elképesztően magasra emelkedett, amit nagyon sokan nem engedhetnek meg maguknak.
[K21/&vb]
Manapság már mindenki találhat érdeklődésének olvasmányt, habár azt (*újságok, könyvek magas árát*) meg kell állapítanom (*nekem*), hogy mind az újságok, mind a könyvek ára elképesztően magasra emelkedett, amit (*árát*) nagyon sokan nem engedhetnek meg maguknak.

Kommentár:
A [K21] szövegmondat **meg (kell) állapítanom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **azt** mutató névmás kataforikus viszonyban van a szövegmondat az „újságok, könyvek magas árát” elemével. Az **amit** vonatkozó névmás az „ár” elemre referál.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i28 = újságok, könyvek magas ára
i29 = ár

[K22] Van, hogy még az antikváriumokban sem kapjuk meg alacsonyabb áron a keresett könyveket.
[K22/&vb]
Van, hogy még az antikváriumokban sem kapjuk meg (*mi*) alacsonyabb áron a keresett könyveket.
Kommentár:
A **kapjuk meg** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. Az **ár** és a **könyvek** elemek fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok ismétlésen alapulnak, a [K21] szövegmondat elemeire referálnak.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = mi
i29 = ár
i30 = könyvek

[K23] Ezáltal az emberek már ajándéknak se szívesen vesznek könyvet, ha mégis, nem a szépirodalomból választanak, hanem az utcákon, tömegközlekedése, televízióban hírdetett szórakoztató célú könyvek közül.
[K23/&vb]
Ezáltal (*újságok, könyvek magas ára*) az emberek már ajándéknak se szívesen vesznek könyvet, ha mégis, nem a szépirodalomból választanak (*az emberek*), hanem az utcákon, tömegközlekedése, televízióban hírdetett szórakoztató célú könyvek közül.
Kommentár:
A [K23] szövegmondatban az **ezáltal** mutató névmási elem a [K22] szövegmondatban „újságok, könyvek magas ára” elemére referál. A **választanak** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „emberek”-re, egy általános alanyra referál. A **könyvet** és **könyvek** elemek fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyai ismétlésen alapulnak, a [K21] szövegmondat elemeire referálnak.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = újságok, könyvek magas ára
i30 = könyvek
i26 = emberek

[K24] Ezeket olvasva a gyerekek nem ismerkednek meg klasszikusokkal és nem szereznek megfelelő szókincset.
[K24/&vb]
Ezeket (*szórakoztató célú könyveket*) olvasva a gyerekek nem ismerkednek meg klasszikusokkal és nem szereznek megfelelő szókincset.
Kommentár:
A [K24] szövegmondatban az **ezeket** mutató névmási elem a [K23] szövegmondatban „szórakoztató célú könyveket” elemére referál. A szövegben többször említett „gyerekek” elemére referál a **gyerekek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i31 = szórakoztató célú könyvek

i05 = gyerekek

[K25] Az idegen nyelvek, azon belül is az angol nyelv, különösképpen kezdi háttérbe szorítani a magyart.
[K25/&vb]
Az idegen nyelvek, azon belül is az angol nyelv (*idegen nyelvek*), különösképpen kezdi háttérbe szorítani a magyart.
Kommentár:
A [K25] szövegmondatban „idegen nyelvek" elemére referál az **angol nyelv** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = idegen nyelvek

[K26] Hétköznapi beszédben is akaratlanul használunk olyan idegen kifejezéseket, melyekre mind találhatunk magyar szinonímát, csak azok kevésbé elterjedtek.
[K26/&vb]
Hétköznapi beszédben is akaratlanul használunk (*mi*) olyan idegen kifejezéseket, melyekre (*idegen kifejezésekre*) mind találhatunk magyar szinonímát, csak azok (*magyar szinonimák*) kevésbé elterjedtek.
Kommentár:
A **használunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. Az **melyekre** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül az „idegen kifejezéseket"-re referál, az **azok** mutató névmási elem pedig a „magyar szinonímát" elemmel alkot anaforikus viszonyt.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = mi
i33 = idegen kifejezések
i34 = magyar szinonima

[K27] Egyre több olyan házaspárt találni, akik gyerekük jövőjét szem előtt tartva nem a magyar nyelvre, hanem valamely általuk jól beszélt idegen nyelvre tanítják meg legelőször és csak másodikként a magyarra, melyre nem is úgy fog tekinteni mint anyanyelvére.
[K27/&vb]
Egyre több olyan házaspárt találni, akik (*házaspárok*) gyerekük (*házaspárok*) jövőjét szem előtt tartva nem a magyar nyelvre, hanem valamely általuk (*házaspárok*) jól beszélt idegen nyelvre tanítják (*házaspárok*) meg legelőször és csak másodikként a magyarra, melyre (*a magyarra*) nem is úgy fog (*ő, a gyerek*) tekinteni mint anyanyelvére.
Kommentár:
A [K27] szövegmondat **tanítják** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „házaspárok" elemre referál, csakúgy, mint a **gyerekük** és az **általuk** birtokos személyjele, valamint az **akik** vonatkozó névmás. A [K24] szövegmondat „idegen nyelvek" elemére referál az **idegen nyelvre** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K27] szövegmondat **fog** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „gyerek" elemre referál.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i35 = házaspár
i32 = idegen nyelvek
i36 = magyar nyelv
i37 = házaspár gyermeke

[K28] Ha a magyar nyelvet azok sem használják akik magyarnak születtek, akkor valóban a feledés homályába fog veszni, ahogy azt már jósolták.
[K28/&vb]

Ha a magyar nyelvet azok (*akik magyarnak születtek*) sem használják akik (*azok*) magyarnak születtek, akkor valóban a feledés homályába fog (*a magyar nyelv*) veszni, ahogy azt (*a magyar nyelv a feledés homályába vész*) már jósolták (*ők, az emberek*).
Kommentár:
A [K27] szövegmondat „magyar nyelv" elemére referál a **magyar nyelvet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **fog** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „magyar nyelv"-re referál, a **jósolták** T/3. Ø+INF nyelvi eleme pedig a „emberek"-re referál. Az **azok** mutató névmás a szövegmondat „akik magyarnak születtek" elemére referál, az azt mutató névmás pedig a „magyar nyelv a feledés homályába vész" elemre.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i36 = magyar nyelv
i38 = akik magyarnak születtek
i39 = a magyar nyelv a feledés homályába vész
i26 = emberek

[K29] Az iskolák régen ösztönözték diákjaikat az önálló írásra.
[K29/&vb]
Az iskolák régen ösztönözték diákjaikat az önálló írásra.
Kommentár:
A [K11] és [K12] szövegmondatok „diákok" elemére referál a [K29] szövegmondat a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = diákok

[K30] Iskolaújságot hoztak létre, melyben az ifjú tehetségek megmutathatták zsenialitásukat.
[K30/&vb]
Iskolaújságot hoztak létre (*diákok*), melyben (*iskolaújságban*) az ifjú tehetségek (*diákok*) megmutathatták zsenialitásukat.
Kommentár:
A **hoztak létre** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „diákok"-ra referál. A **melyben** vonatkozó névmás az „iskolaújságot" elemre referál. A [K11], [K12] és [K29] szövegmondatok „diákok" elemére referál a [K30] szövegmondat a **ifjú tehetségek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = diákok
i40 = iskolaújság

[K31] Manapság már ez is kihalóban van.
[K31/&vb]
Manapság már ez (*iskolaújság létrehozása*) is kihalóban van.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K31] szövegmondat „iskolaújság létrehozása" elemre referál.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i41 = iskolaújság létrehozása

[K32] Kevesen próbálkoznak meg az írás bármely formájával, mert nincs mögöttük olyan hozzáértő vagy tanár aki bátorítaná, ösztönözné őket.
[K32/&vb]

Kevesen (*diákok*) próbálkoznak meg az írás bármely formájával, mert nincs mögöttük olyan hozzáértő vagy tanár aki (*tanár*) bátorítaná, ösztönözné őket (*diákokat*).
Kommentár:
A [K11], [K12] és [K29] szövegmondatok „diákok" elemére referál a **kevesen** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K28] szövegmondat „írás" elemére referál az **írás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **aki** vonatkozó névmás a szövegmondat „tanárok" elemére referál. Az **őket** személyes névmás a „diákokat" elemre referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = diákok
i42 = írás
i43 = tanár

[K33] Az olvasás iránti vágy növelésével, érdeklődéssel tudjuk csak inspirálni kortársainkat az alkotásra, melyet valóban az általános iskolában kell elkezdeni, majd folytatni egészen a tanulmányok befejeztével.
[K33/&vb]
Az olvasás iránti vágy növelésével, érdeklődéssel tudjuk (*mi*) csak inspirálni kortársainkat (*mi*) az alkotásra (*írásra*), melyet (*alkotást*) valóban az általános iskolában kell elkezdeni, majd folytatni egészen a tanulmányok befejeztével.
Kommentár:
A **tudjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál, csakúgy, mint a kortársainkat birtokos személyjele. Az **alkotásra** elem a [K28], [K32] szövegmondat „írás" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **melyet** vonatkozó névmás az „alkotásra" elemre referál.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = mi
i41 = írás
i44 = alkotás

A koreferenciaindexek jegyzéke
i01 = én
i02 = az olvasó közönség rohamosan csökken
i03 = a kötelező olvasmányok feladása
i04 = gyerekek
i05 = nem szívesen teszik
i06 = kötelező olvasmányok
i07 = Spiró György
i08 = mi
i09 = olvasónapló
i10 = Kincskereső kisködmön című mű
i11 = tizenöt évesen
i12 = Jókai művei
i13 = nyelvezet
i14 = Jókai
i15 = Szeretve mind a vérpadig című mű
i16 = Jókai Szeretve mind a vérpadig című művét
i17 = diákok
i18 = régi nagy magyar művek
i19 = az olvasó közönség rohamosan csökken

i20 = technika új vívmányai
i21 = televízió és számítógép
i22 = a televízió és számítógép elcsábítja az embert
i23 = illető
i24 = internet
i25 = szalonélet
i26 = emberek
i27 = a tömegközlekedésen utazó fiatalok, idősek
i28 = újságok, könyvek magas ára
i29 = ár
i30 = könyvek
i31 = szórakoztató célú könyvek
i32 = idegen nyelvek
i33 = idegen kifejezések
i34 = magyar szinonima
i35 = házaspár
i36 = magyar nyelv
i37 = házaspár gyermeke
i38 = akik magyarnak születtek
i39 = a magyar nyelv a feledés homályába vész
i40 = iskolaújság
i41 = iskolaújság létrehozása
i42 = írás
i43 = tanár
i44 = alkotás

6. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] A korai korok és a mai magyar irodalom közti kapcsolatról

[K01] Az irodalomtudósok és a tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémájáról nyilatkozott Spiró György a fent idézett részletben. [K02] A mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket, ezáltal kevesebbet is olvas. [K03] Írásomban sorra veszem a Spiró által felvetett problémát, melyek között van amivel egyetértek de van olyan is, amellyel nem.

[K04] Az író első állítása, hogy a magyar irodalom veszélyben van. [K05] Ez önmagában véve szerintem nem helytálló megállapítás. [K06] Ahogy én látom, a mai magyar irodalomban egyre-másra bukkannak fel olyan tehetségek, akikre ötven év múlva is büszkék lehetünk. [K07] Nemrégiben került a köztudatba Varró Dániel, Lackfi János neve, de hogy ne csak költőket említsek: Bartis Attila, vagy Lovas Ildikó megjelenése az irodalomban is nagy visszhangot váltott ki. [K08] Ez az új nemzedék tehát van olyan tehetséges, hogy folytassa a mai kortárs magyar irodalom kiválóságai (Esteházy Péter, Nádas Péter, Spiró György, Závada Pál, Tandori Dezső) által megkezdett utat.

[K09] Lehet, hogy az új nemzedék folytatja az utat, de ez vajmi keveset is ér, ha nem fogják olvasni őket. [K10] Ugyanis van egy olyan tendencia, hogy a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak. [K11] Ez biztos, hogy összefügg azzal, hogy a korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek, de szerintem nem ez a fő ok. [K12] Az elektronika és a média a huszadik század végére vált szerves részévé életünknek. [K13] A mai fiatalok sajnos nem veszik a fáradtságot, hogy elolvassanak egy könyvet, ha az már elérhető filmen. [K14] Inkább előveszik a DVD-t és leülnek a televízió képernyője elé. [K15] Ezzel persze sokat veszítenek, hiszen az irodalmi alkotásokból készült filmfeldolgozások általában sokkal gyengébbre sikerülnek, mint az eredeti könyvek. [K16] Az esetek 95%-ában az ilyen feldolgozások csak a történetet próbálják megjeleníteni, az egyes szereplők lelki változásait csak néha tolmácsolják a néző felé. [K17] De a tizenévesek nem csak a televízió előtt töltenek órákat, hanem a számítógép előtt is. [K18] A számítógépes játékoknak csak igen alacsony hányada szolgálja a felhasználójuk fejlődését (a stratégiai játékok ilyenek), nagy részük azonban negatív hatással van rá. [K19] Szerencsére ellenpéldát is találni. [K20] Iskolámban egyre többet látok könyvet olvasó diákokat, akik nem „ponyvát" olvasnak, hanem minőségi, értékes szépirodalmat. [K21] Ebben valószínűleg nagy szerepe van könyvtárosunknak és magyartanárunknak, akik általában jó műveket ajánlanak nekünk, s akikkel meg is lehet beszélni, hogy miről olvastunk. [K22] Azt is megfigyeltem, hogy egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket (főleg angolul, de németül is), ami nem csak irodalmi élményt nyújt, hanem nyelvtanulási szempontból is értékes. [K23] De sajnos azt kell mondjam, hogy az iskolánkban tapasztaltak elütnek a nagy átlagtól, tömegközlekedési eszközön alig látni olvasó fiatalt, inkább zenét hallgatnak, vagy hordozható játékkonzolokkal töltik el az utazás hosszú perceit.

[K24] Spiró szerint az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel. [K25] Ezzel tökéletesen egyetértek, s ezt személyes példám is bizonyítja. [K26] Általános iskola első osztálya előtt nyáron édesanyám megtanított olvasni. [K27] Míg osztálytársaim a betűkkel ismerkedtek, addig én a pad alatt kalandregényeket olvastam. [K28] Ám tanítónőm azt megtiltotta, ami miatt nem tudtam elfoglalni magam az órákon, hisz én azt már mind tudtam, amit a többiek épp akkor tanultak. [K29] Viselkedésemmel általában zavartam a társaimat, ezért megesett, hogy kiküldtek az óráról. [K30] Mivel azt láttam, hogy az olvasás nem „pozitív dolog", nem szerettem sokáig olvasni, csak középiskola utolsó éveiben tértem vissza a könyvekhez.

[K31] Persze ebben valószínűleg annak is nagy szerepe volt, hogy már az általános iskolában olyan műveket adtak fel kötelező olvasmánynak, melyek nagyon hosszúak, vagy nehéz nyelvezetűek. [K32] Én sosem szerettem a hosszú könyveket, mert lett légyen az bármilyen izgalmas, vagy érdekfeszítő, egy idő után

elveszítem az érdeklődésem iránta és félbehagyom. [K33] Jobb esetben később újra érdeklődni kezdek, hogy mi lett a történet vége, és befejezem, de pár könyv most is úgy van a könyvespolcomon, hogy a kétharmadánál benne van a könyvjelző. [K34] Általános iskolai olvasmányaim közül csak két rövid mű van, amire máig nagyon jól emlékszem: A. A. Milne Micimackója és Molnár Ferenc: Pál utcai fiúkja. [K35] A kerettanterv kitalálói a középiskolában tovább nehezítik a diákok sorsát, hiszen olyan műveket kell elolvasnunk, melyek akár négyszáz évvel korábban íródtak. [K36] Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem, vagy Az török áfium ellen való orvosság című művei, vagy akár Balassi költeményei és comedia-ja igen nehezen érthetőek, gyakran találunk benne olyan kifejezéseket, melyek mára már maximum a csángó nyelvjárásban fellelhetőek. [K37] A reformkor és a romantika két nagy klasszikusa: Katona József Bánk bánja és Madách Imre Az ember tragédiája című műve is nehéz nyelvezetű, itt főleg a mondatszerkesztések okoznak problémát az olvasónak. [K38] Aztán a nagy epikusok: Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond. [K39] Az ő műveik is archaikus nyelvezetűek, de itt főleg a latin és a német kifejezések okoznak problémát a megértés során.

[K40] A problémát Spiró György szerint úgy lehetne orvosolni, hogy az irodalom nagy klasszikusait egyszerűen át kellene írni mai nyelvre, hogy a fiatalok is megérthessék. [K41] Szerintem ez a megoldási javaslat több szempontból sem szerencsés: először is az irodalmi művek stílusát épp a nyelvezet adja, ezért nagy veszteség lenne pont a nyelvezeten változtatni, hisz akkor már nem ugyanaz a mű lenne. [K42] Másodsorban pedig azért nem szerencsés, mert egy ilyen „műátírás" nem minden esetben kivitelezhető, hiszen a magyar például régebben több igeidővel rendelkezett háromnál, s ezeket az árnyalatnyi különbségeket nem lehetne pontosan átadni. [K43] Szerintem az lehet a megoldás a problémára, ha nem a teljes műveket olvastatnának el a diákokkal, hanem csak részleteket. [K44] Olyan részleteket, melyeknek nyelvezete jellemző az egész műre, vagy az adott korszakra. [K45] Az adott mű tartalmát pedig tartalmi összefoglalókból is meg lehetne ismertetni a diákokkal.

[K46] Összességében tehát Spiró György olvasókról tett megállapításai szerintem helytállóak, azonban a klasszikusok problémájának megoldásában és a magyar irodalom helyzetében különbözik az álláspontunk. [K47] Mindenesetre bíznunk kell abban, hogy a jövő nemzedéke méltó lesz feladatához, melynek lényege, hogy az irodalmat fenn kell tartani.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] A korai korok és a mai magyar irodalom közti kapcsolatról
[K00/&vb]
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i00= a korai korok és a mai magyar irodalom közti kapcsolat

[K01] Az irodalomtudósok és a tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémájáról nyilatkozott Spiró György a fent idézett részletben.
[K01/&vb]
Az irodalomtudósok és a tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémájáról nyilatkozott Spiró György a fent idézett részletben (*Spiró-idézet*).
Kommentár:
A [K01] szövegmondat **a fent idézett részletben** eleme a szövegimpulzus, a Spiró Györggyel készült interjúrészletre mutat rá, ez a diskurzusdeixis eset is egyben.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró-idézet

[K02] A mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket, ezáltal kevesebbet is olvas.

[K02/&vb]
A mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket, ezáltal (*fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket*) kevesebbet is olvas (*fiatalság)*.
Kommentár:
Az **ezáltal** mutató névmás a [K02] szövegmondat „mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket" részére referál. Az **olvas** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „fiatalság" elemre referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket
i03 = fiatalság

[K03] Írásomban sorra veszem a Spiró által felvetett problémát, melyek között van amivel egyetértek de van olyan is, amellyel nem.
[K03/&vb]
Írásomban sorra veszem (*én*) a Spiró által felvetett problémát (*az irodalomtudósok és a tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémáját*), melyek (*probléma*) között van amivel egyetértek (*én*) de van olyan is, amellyel nem.
Kommentár:
A **veszem** és az **egyetértek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme és az írásomban E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál, ez a beszédhelyzet alapján értelmezhető, a „mi" és az „én" minden további említése anaforikus. A [K01] szövegmondat „az irodalomtudósok és a tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémáját" elemére referál a [K03] szövegmondat **problémát** eleme. A **melyek** vonatkozó névmás az „probléma" elemre referál.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i05 = az irodalomtudósok és a tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémáját
i06 = probléma

[K04] Az író első állítása, hogy a magyar irodalom veszélyben van.
[K04/&vb]
Az író (*Spiró György*) első állítása, hogy a magyar irodalom veszélyben van.
Kommentár:
Az **író** elem a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György

[K05] Ez önmagában véve szerintem nem helytálló megállapítás.
[K05/&vb]
Ez (*a magyar irodalom veszélyben van*) önmagában véve (*én*) szerintem nem helytálló megállapítás.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K04] szövegmondat „a magyar irodalom veszélyben van" elemre referál, míg a **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = a magyar irodalom veszélyben van
i04 = én

[K06] Ahogy én látom, a mai magyar irodalomban egyre-másra bukkannak fel olyan tehetségek, akikre ötven év múlva is büszkék lehetünk.
[K06/&vb]
Ahogy én látom, a mai magyar irodalomban (*magyar irodalom*) egyre-másra bukkannak fel olyan tehetségek, akikre (*tehetségekre*) ötven év múlva is büszkék lehetünk (*mi*).
Kommentár:
Az **én látom** E/1. személyes névmás és E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **mai magyar irodalomban** elem a [K04] szövegmondat „magyar irodalom" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **akire** vonatkozó névmás a szövegmondat hatókörén belül érvényes, a „tehetségek" elemére referál. A **lehetünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i09 = tehetségek
i10 = magyar irodalom

[K07] Nemrégiben került a köztudatba Varró Dániel, Lackfi János neve, de hogy ne csak költőket említsek: Bartis Attila, vagy Lovas Ildikó megjelenése az irodalomban is nagy visszhangot váltott ki.
[K07/&vb]
Nemrégiben került a köztudatba Varró Dániel, Lackfi János neve (*tehetségek*), de hogy ne csak költőket említsek (*én*): Bartis Attila, vagy Lovas Ildikó (*tehetségek*) megjelenése az irodalomban (*a mai magyar irodalomban*) is nagy visszhangot váltott ki.
Kommentár:
Az **Varró Dániel, Lackfi János** és a **Bartis Attila, Lovas Ildikó** elemek a [K06] szövegmondat „tehetségek" elemére, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **említsek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. Az **irodalomban** elem a [K06] szövegmondat „mai magyar irodalom" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i09 = tehetségek
i11 = mai magyar irodalom

[K08] Ez az új nemzedék tehát van olyan tehetséges, hogy folytassa a mai kortárs magyar irodalom kiválóságai (Esterházy Péter, Nádas Péter, Spiró György, Závada Pál, Tandori Dezső) által megkezdett utat.
[K08/&vb]
Ez az új nemzedék (*Varró Dániel, Lackfi János, Bartis Attila, Lovas Ildikó*) tehát van olyan tehetséges, hogy folytassa a mai kortárs magyar irodalom kiválóságai (Esterházy Péter, Nádas Péter, Spiró György, Závada Pál, Tandori Dezső) által megkezdett utat.
Kommentár:
Az **ez az új nemzedék** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus elem a [K07] szövegmondat „Varró Dániel, Lackfi János, Bartis Attila, Lovas Ildikó" elemre referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **mai kortárs magyar irodalom** elem a [K06] szövegmondat „mai magyar irodalom" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = Varró Dániel, Lackfi János, Bartis Attila, Lovas Ildikó

i11 = mai magyar irodalom

[K09] Lehet, hogy az új nemzedék folytatja az utat, de ez vajmi keveset is ér, ha nem fogják olvasni őket.
[K09/&vb]
Lehet, hogy az új nemzedék (*Varró Dániel, Lackfi János, Bartis Attila, Lovas Ildikó*) folytatja az utat, de ez (*folytatja az utat*) vajmi keveset is ér, ha nem fogják (*az emberek*) olvasni őket.
Kommentár:
Az **új nemzedék** elem a [K07] szövegmondat „Varró Dániel, Lackfi János, Bartis Attila, Lovas Ildikó" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **ez** mutató névmás a [K09] szövegmondat hatókörén belül maradva „folytatja az utat" elemre referál. A **fogják** T/3. Ø+INF nyelvi eleme általános alanyként értendő „emberek"-re referál.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = Varró Dániel, Lackfi János, Bartis Attila, Lovas Ildikó
i13 = folytatja az utat

[K10] Ugyanis van egy olyan tendencia, hogy a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak.
[K10/&vb]
Ugyanis van egy olyan tendencia, hogy a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak (*mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket, ezáltal kevesebbet is olvas*).
Kommentár:
Az **a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak** elem a [K02] szövegmondat egészére referál „mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket, ezáltal kevesebbet is olvas".
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i14 = mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket, ezáltal kevesebbet is olvas

[K11] Ez biztos, hogy összefügg azzal, hogy a korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek, de szerintem nem ez a fő ok.
[K11/&vb]
Ez (*a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak*) biztos, hogy összefügg azzal (*korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek*), hogy a korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek, de szerintem nem ez (*korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek*) a fő ok.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K10] szövegmondat „a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak" elemre referál. Az **azzal** mutató névmás a [K11] szövegmondat „korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek" elemre referál, csakúgy, mint az **ez** mutató névmás.
A K11 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i15 = a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak
i16 = korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek

[K12] Az elektronika és a média a huszadik század végére vált szerves részévé életünknek.
[K12/&vb]
Az elektronika és a média a huszadik század végére vált szerves részévé életünknek (*miénknek*).
Kommentár:
Az **életünknek** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál.

A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = mi

[K13] A mai fiatalok sajnos nem veszik a fáradtságot, hogy elolvassanak egy könyvet, ha az már elérhető filmen.
[K13/&vb]
A mai fiatalok sajnos nem veszik a fáradtságot, hogy elolvassanak egy könyvet, ha az (*könyv*) már elérhető filmen.
Kommentár:
A **fiatalok** elem a [K02] „fiatalság" és a [K10] szövegmondat „fiatalok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán, illetve ismétlésen alapul. Az **az** mutató névmás a [K13] szövegmondat „könyv" elemére referál.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = fiatalság
i18 = könyv

[K14] Inkább előveszik a DVD-t és leülnek a televízió képernyője elé.
[K14/&vb]
Inkább előveszik (*ők, a fiatalok*) a DVD-t és leülnek a televízió képernyője elé.
Kommentár:
Az **előveszik** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a [K10] szövegmondat „fiatalok" elemére referál.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = fiatalok

[K15] Ezzel persze sokat veszítenek, hiszen az irodalmi alkotásokból készült filmfeldolgozások általában sokkal gyengébbre sikerülnek, mint az eredeti könyvek.
[K15/&vb]
Ezzel (*előveszik a DVD-t és leülnek a televízió képernyője elé*) persze sokat veszítenek (*fiatalok*), hiszen az irodalmi alkotásokból (*könyvekből*) készült filmfeldolgozások (*film*) általában sokkal gyengébbre sikerülnek, mint az eredeti könyvek.
Kommentár:
Az **ezzel** mutató névmás a [K14] szövegmondat „előveszik a DVD-t és leülnek a televízió képernyője elé" elemére referál. A **veszítenek** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a [K10] szövegmondat „fiatalok" elemére referál. Az **irodalmi alkotások** [K13] szövegmondat „könyv" elemére, a **filmfeldolgozások** a [K13] szövegmondat „film" elemére referál, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **könyvek** elem szintén a [K13] szövegmondat „könyv" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ebben az esetben az ismétlésen alapul.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = fiatalok előveszik a DVD-t és leülnek a televízió képernyője elé
i21 = film
i18 = könyv

[K16] Az esetek 95%-ában az ilyen feldolgozások csak a történetet próbálják megjeleníteni, az egyes szereplők lelki változásait csak néha tolmácsolják a néző felé.
[K16/&vb]
Az esetek 95%-ában az ilyen feldolgozások (*az irodalmi alkotásokból készült filmfeldolgozások*) csak a történetet próbálják megjeleníteni, az egyes szereplők lelki változásait csak néha tolmácsolják (*a feldolgozások*) a néző felé.

Kommentár:
Az **ilyen feldolgozások** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus elem a [K15] szövegmondat „az irodalmi alkotásokból készült filmfeldolgozások” elemre referál. A **feldolgozzák** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „feldolgozásokra” referál.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = az irodalmi alkotásokból készült filmfeldolgozások
i21 = film

[K17] De a tizenévesek nem csak a televízió előtt töltenek órákat, hanem a számítógép előtt is.
[K17/&vb]
De a tizenévesek (*fiatalok*) nem csak a televízió (*elektronika*) előtt töltenek órákat, hanem a számítógép (*elektronika*) előtt is.
Kommentár:
A **tizenévesek** elem a [K02] „fiatalság” és a [K10] szövegmondat „fiatalok” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **televízió** valamint a **számítógép** elem a [K12] szövegmondat „elektronika” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = elektronika
i19 = fiatalok

[K18] A számítógépes játékoknak csak igen alacsony hányada szolgálja a felhasználójuk fejlődését (a stratégiai játékok ilyenek), nagy részük azonban negatív hatással van rá.
[K18/&vb]
A számítógépes játékoknak (*elektronika*) csak igen alacsony hányada szolgálja a felhasználójuk fejlődését (a stratégiai játékok (*számítógépes játékok*) ilyenek), nagy részük (*számítógépes játékoknak*) azonban negatív hatással van rá (*felhasználójukra*).
Kommentár:
A **számítógépes játékoknak** elem a [K12] szövegmondat „elektronika” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, csakúgy, mint a **stratégiai játékok** és „számítógépes játékok” koreferens viszony. A **részük** T/3. birtokos személyjele a „számítógépes játékok” elemre referál. A **rá** személyes névmás a „felhasználójuk” elemre referál.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = elektronika
i24 = számítógépes játékok
i25 = felhasználó

[K19] Szerencsére ellenpéldát is találni.
[K19/&vb]
Szerencsére ellenpéldát is találni.
Kommentár:
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K20] Iskolámban egyre többet látok könyvet olvasó diákokat, akik nem „ponyvát” olvasnak, hanem minőségi, értékes szépirodalmat.
[K20/&vb]
Iskolámban egyre többet látok (*én*) könyvet olvasó diákokat, akik (*diákok*) nem „ponyvát” olvasnak, hanem minőségi, értékes szépirodalmat.

Kommentár:
Az **iskolámban** E/1. birtokos személyjele és a **látok** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **akik** vonatkozó névmás a [K20] szövegmondat „diákok” elemére referál.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i18 = könyv
i26 = diákok

[K21] Ebben valószínűleg nagy szerepe van könyvtárosunknak és magyartanárunknak, akik általában jó műveket ajánlanak nekünk, s akikkel meg is lehet beszélni, hogy miről olvastunk.
[K21/&vb]
Ebben (*iskolámban egyre többet látok könyvet olvasó diákokat, akik nem „ponyvát” olvasnak, hanem minőségi, értékes szépirodalmat*) valószínűleg nagy szerepe van könyvtárosunknak és magyartanárunknak (*mi*), akik (*könyvtárosunk és magyartanárunk*) általában jó műveket ajánlanak nekünk (*mi*), s akikkel (*könyvtárosunk és magyartanárunk*) meg is lehet beszélni, hogy miről olvastunk (*mi*).
Kommentár:
Az **ebben** mutató névmás a [K20] szövegmondat „iskolámban egyre többet látok könyvet olvasó diákokat, akik nem „ponyvát” olvasnak, hanem minőségi, értékes szépirodalmat” elemre referál. A **könyvtárosunknak és magyartanárunknak** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. Az **akik** és **akikkel** vonatkozó névmás a [K21] szövegmondat „könyvtárosunk és magyartanárunk” elemére referál. A **nekünk** személyes névmás és az **olvastunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = mi
i27 = könyvtárosunk és magyartanárunk
i18 = könyv

[K22] Azt is megfigyeltem, hogy egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket (főleg angolul, de németül is), ami nem csak irodalmi élményt nyújt, hanem nyelvtanulási szempontból is értékes.
[K22/&vb]
Azt (*egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket*) is megfigyeltem (*én*), hogy egyre többen (*diákok*) olvasnak idegen nyelvű műveket (főleg angolul, de németül is), ami (*egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket*) nem csak irodalmi élményt nyújt, hanem nyelvtanulási szempontból is értékes.
Kommentár:
Az **azt** mutató névmás a [K21] szövegmondat „egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket” elemre referál. A **megfigyeltem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **többen** elem a [K20] szövegmondat diákok elemére referál, ez fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia a kontextus alapján értelmezhető. Az **ami** vonatkozó névmás a szövegmondat „egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket” elemére referál.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket
i04 = én
i26 = diákok

[K23] De sajnos azt kell mondjam, hogy az iskolánkban tapasztaltak elütnek a nagy átlagtól, tömegközlekedési eszközön alig látni olvasó fiatalt, inkább zenét hallgatnak, vagy hordozható játékkonzolokkal töltik el az utazás hosszú perceit.
[K23/&vb]

De sajnos azt kell mondjam (*nekem*), hogy az iskolánkban (*mi*) tapasztaltak elütnek a nagy átlagtól, tömegközlekedési eszközön alig látni olvasó fiatalt, inkább zenét hallgatnak (*ők, fiatalok*), vagy hordozható játékkonzolokkal töltik el (*ők, fiatalok*) az utazás hosszú perceit.
Kommentár:
A **mondjam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál, míg az **iskolánkban** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál. A **fiatalt** elem a [K02] „fiatalság" és a [K10] szövegmondat „fiatalok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán, illetve ismétlésen alapul. A **hallgatnak** és a **töltik el** T/3. Ø+INF nyelvi eleme szintén a „fiatalok" elemre referál.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i17 = mi
i19 = fiatalok

[K24] Spiró szerint az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel.
[K24/&vb]
Spiró szerint az általános iskolában nem szerettetik meg (*ők, a tanárok*) az olvasást a gyermekekkel (*diákokkal*).
Kommentár:
A **Spiró** elem a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **szerettetik meg** T/3. Ø+INF nyelvi elem esetében az „ők", amely a [K24] szövegmondat „általános iskolában" eleme által megnyitott fogalmi séma, az OKTATÁS értelmezési tartománya alapján „tanárok"-ként értelmezhető. A [K20] szövegmondat „diákok" elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György
i26 = diákok

[K25] Ezzel tökéletesen egyetértek, s ezt személyes példám is bizonyítja.
[K25/&vb]
Ezzel (*az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel*) tökéletesen egyetértek (*én*), s ezt (*az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel*) személyes példám (*én*) is bizonyítja.
Kommentár:
Az **ezzel** és az **ezt** mutató névmás a [K24] szövegmondat „az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel" elemre referál. Az **ez** mutató névmás a [K31] szövegmondat „iskolaújság létrehozása" elemre referál. Az **egyetértek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál, csakúgy, mint a **példám** E/1. birtokos személyjele.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel
i04 = én

[K26] Általános iskola első osztálya előtt nyáron édesanyám megtanított olvasni.
[K26/&vb]
Általános iskola első osztálya előtt nyáron édesanyám megtanított olvasni.
Kommentár:
A [K24] szövegmondat „általános iskola" elemére referál az **általános iskola** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **édesanyám** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál.

A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = általános iskola
i04 = én

[K27] Míg osztálytársaim a betűkkel ismerkedtek, addig én a pad alatt kalandregényeket olvastam.
[K27/&vb]
Míg osztálytársaim (*diákok*) a betűkkel ismerkedtek, addig én a pad alatt kalandregényeket olvastam (*én*).
Kommentár:
Az **osztálytársaim** a [K20] szövegmondat „diákok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul, az E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál, csakúgy, mint az **olvastam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i26 = diákok

[K28] Ám tanítónőm azt megtiltotta, ami miatt nem tudtam elfoglalni magam az órákon, hisz én azt már mind tudtam, amit a többiek épp akkor tanultak.
[K28/&vb]
Ám tanítónőm (*én*) azt (*a pad alatt kalandregények olvasását*) megtiltotta, ami (*tanítónőm azt megtiltotta*) miatt nem tudtam (*én*) elfoglalni magam az órákon, hisz én azt (*amit a többiek épp akkor tanultak*) már mind tudtam, amit a többiek (*diákok*) épp akkor tanultak.
Kommentár:
A **tudtam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, a **tanítónőm** E/1. birtokos személyjele, valamint a **magam** nyomatékosító személyes névmás a szövegalkotói „én"-re referál. Az **azt** mutató névmás a [K27] szövegmondat „a pad alatt kalandregények olvasását" elemére referál, az **azt** mutató névmás a [K28] szövegmondaton belül „amit a többiek épp akkor tanultak" elemre. Az **ami** vonatkozó névmás a [K27] és a [K28] szövegmondat „tanítónőm a pad alatt kalandregények olvasását megtiltotta" elemére referál. Az **többiek** elem a [K20] szövegmondat „diákok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i31 = a pad alatt kalandregények olvasását
i32 = tanítónőm a pad alatt kalandregények olvasását megtiltotta
i33 = amit a többiek épp akkor tanultak
i26 = diákok

[K29] Viselkedésemmel általában zavartam a társaimat, ezért megesett, hogy kiküldtek az óráról.
[K29/&vb]
Viselkedésemmel (*én*) általában zavartam (*én*) a társaimat (*én*) (*diákok*), ezért megesett, hogy kiküldtek (*tanárok*) az óráról.
Kommentár:
A **viselkedésemmel** és a **társaimat** E/1. birtokos személyjele és **zavartam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **társaimat** elem a [K20] szövegmondat „írás" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **kiküldtek** T/3. Ø+INF nyelvi elem esetében az „ők", amely a [K22] szövegmondatban is előforduló általános iskola által megnyitott fogalmi séma, az OKTATÁS értelmezési tartománya alapján a „tanárok"-ként értelmezhető.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én

i26 = diákok
i34 = tanárok

[K30] Mivel azt láttam, hogy az olvasás nem „pozitív dolog”, nem szerettem sokáig olvasni, csak középiskola utolsó éveiben tértem vissza a könyvekhez.
[K30/&vb]
Mivel azt (*az olvasás nem „pozitív dolog”*) láttam (*én*), hogy az olvasás nem „pozitív dolog”, nem szerettem (*én*) sokáig olvasni, csak középiskola utolsó éveiben tértem vissza (*én*) a könyvekhez.
Kommentár:
Az **azt** mutató névmás a [K30] szövegmondaton belül „az olvasás nem „pozitív dolog” elemre referál. A **láttam**, a **szerettem** és a **tértem vissza** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A több szövegmondatban említett „könyv” elemére referál a **könyvekhez** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i35 = olvasás
i36 = az olvasás nem „pozitív dolog”
i18 = könyv

[K31] Én sosem szerettem a hosszú könyveket, mert lett légyen az bármilyen izgalmas, vagy érdekfeszítő, egy idő után elveszítem az érdeklődésem iránta és félbehagyom.
[K31/&vb]
Én sosem szerettem a hosszú könyveket, mert lett légyen az (*a hosszú könyv*) bármilyen izgalmas, vagy érdekfeszítő, egy idő után elveszítem (*én*) az érdeklődésem (*én*) iránta (*a hosszú könyv iránt*) és félbehagyom (*én*).
Kommentár:
A **szerettem**, **elveszítem** és a **félbehagyom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az **érdeklődésem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál Az **az** mutató névmás a [K31] szövegmondat „hosszú könyveket” elemre referál.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i37 = hosszú könyv

[K32] Jobb esetben később újra érdeklődni kezdek, hogy mi lett a történet vége, és befejezem, de pár könyv most is úgy van a könyvespolcomon, hogy a kétharmadánál benne van a könyvjelző.
[K32/&vb]
Jobb esetben később újra érdeklődni kezdek (*én*), hogy mi lett a történet (*a hosszú könyv*) vége, és befejezem (*én*), de pár könyv most is úgy van a könyvespolcomon, hogy a kétharmadánál benne (*pár könyvben*) van a könyvjelző.
Kommentár:
A **kezdek** és a **befejezem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **történet** elem a [K31] szövegmondat „hosszú könyv” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A több szövegmondatban említett „könyv” elemére referál a **pár könyv** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **benne** személyes névmás a „pár könyv” elemre referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i37 = hosszú könyv

i18 = könyv

[K33] Általános iskolai olvasmányaim közül csak két rövid mű van, amire máig nagyon jól emlékszem: A. A. Milne Micimackója és Molnár Ferenc: Pál utcai fiúkja.
[K33/&vb]
Általános iskolai olvasmányaim (*én*) közül csak két rövid mű van, amire (*két rövid műre*) máig nagyon jól emlékszem (*én*): A. A. Milne Micimackója (*általános iskolai olvasmányaim*) és Molnár Ferenc: Pál utcai fiúkja (*általános iskolai olvasmányaim*).
Kommentár:
Az **olvasmányaim** E/1. birtokos személyjele és az **emlékszem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme szövegalkotói „én"-re referál. Az **A. A. Milne Micimackója** és **Molnár Ferenc: Pál utcai fiúkja** elem a [K33] szövegmondat „két rövid mű" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **amire** vonatkozó névmás a szövegmondat „két rövid mű" elemére referál.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i38 = két rövid mű
i39 = általános iskolai olvasmányaim

[K34] A kerettanterv kitalálói a középiskolában tovább nehezítik a diákok sorsát, hiszen olyan műveket kell elolvasnunk, melyek akár négyszáz évvel korábban íródtak.
[K34/&vb]
A kerettanterv kitalálói a középiskolában tovább nehezítik a diákok sorsát, hiszen olyan műveket (*könyveket*) kell elolvasnunk (*mi*), melyek (*művek*) akár négyszáz évvel korábban íródtak.
Kommentár:
A [K20] szövegmondat „diákok" elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **műveket** elem a [K32] szövegmondatban a több szövegmondatban említett „könyv" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **elolvasnunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. A **melyek** vonatkozó névmás az „művek" elemre referál.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = diákok
i18 = könyv
i17 = mi
i40 = művek

[K35] Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem, vagy Az török áfium ellen való orvosság című művei, vagy akár Balassi költeményei és comedia-ja igen nehezen érthetőek, gyakran találunk benne olyan kifejezéseket, melyek mára már maximum a csángó nyelvjárásban fellelhetőek.
[K35/&vb]
Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem (*művek*), vagy Az török áfium ellen való orvosság című művei (*művek*), vagy akár Balassi költeményei és comedia-ja (*művek*) igen nehezen érthetőek, gyakran találunk (*mi*) benne (*Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem, vagy Az török áfium ellen való orvosság című műveiben, vagy akár Balassi költeményeiben és comedia-jában*) olyan kifejezéseket, melyek (*kifejezések*) mára már maximum a csángó nyelvjárásban fellelhetőek.
Kommentár:
A **Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem**, az **Az török áfium ellen való orvosság című művei** és **Balassi költeményei és comedia-ja** elem a több szövegmondatban említett „művek" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **találunk**

T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. A **benne** személyes névmás a „Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem, vagy Az török áfium ellen való orvosság című művei, vagy akár Balassi költeményei és comedia-ja” elemre referál. A **melyek** vonatkozó névmás az „kifejezések” elemre referál.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = mi
i40 = művek
i41 = Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem, vagy Az török áfium ellen való orvosság című művei, vagy akár Balassi költeményei és comedia-ja
i42 = kifejezések

[K36] A reformkor és a romantika két nagy klasszikusa: Katona József Bánk bánja és Madách Imre Az ember tragédiája című műve is nehéz nyelvezetű, itt főleg a mondatszerkesztések okoznak problémát az olvasónak.
[K36/&vb]
A reformkor és a romantika két nagy klasszikusa: Katona József Bánk bánja (*a reformkor és a romantika két nagy klasszikusa*) és Madách Imre Az ember tragédiája című műve (*a reformkor és a romantika két nagy klasszikusa*) is nehéz nyelvezetű, itt főleg a mondatszerkesztések okoznak problémát az olvasónak.
Kommentár:
A **Katona József Bánk bánja és Madách Imre Az ember tragédiája című műve** elem a [K36] szövegmondat „reformkor és a romantika két nagy klasszikusa” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **nehéz nyelvezetű** [K30] szövegmondat „nehéz nyelvezetű” fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K01] szövegmondatban először említett „probléma” elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i40 = művek
i43 = reformkor és a romantika két nagy klasszikusa
i44 = nehéz nyelvezet
i06 = probléma

[K37] Aztán a nagy epikusok: Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond.
[K37/&vb]
Aztán a nagy epikusok: Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond.
Kommentár:
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K38] Az ő műveik is archaikus nyelvezetűek, de itt főleg a latin és a német kifejezések okoznak problémát a megértés során.
[K38/&vb]
Az ő (*Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond*) műveik is archaikus nyelvezetűek, de itt (*Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond műveiben*) főleg a latin és a német kifejezések okoznak problémát a megértés során.
Kommentár:
Az **ő** személyes névmás a „Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond” elemre referál, az **itt** mutató névmás pedig az előző szövegmondat „Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond műveiben” elemre referál. A [K01] szövegmondatban először említett „probléma” elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i45 = Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond
i46 = Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond műveiben
i06 = probléma

[K39] A problémát Spiró György szerint úgy lehetne orvosolni, hogy az irodalom nagy klasszikusait egyszerűen át kellene írni mai nyelvre, hogy a fiatalok is megérthessék.
[K39/&vb]
A problémát Spiró György szerint úgy lehetne orvosolni, hogy az irodalom nagy klasszikusait egyszerűen át kellene írni mai nyelvre, hogy a fiatalok is megérthessék.
Kommentár:
A [K01] szövegmondatban először említett „probléma" elemére referál a **probléma** elem, az ugyanott említett „Spiró György"-re a **Spiró György**, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A több szövegmondat említett „fiatalok" elemére referál a **fiatalok** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is ismétlésen alapul. Az **irodalom nagy klasszikusait** elem a „művek" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = probléma
i07 = Spiró György
i19 = fiatalok
i40 = művek

[K40] Szerintem ez a megoldási javaslat több szempontból sem szerencsés: először is az irodalmi művek stílusát épp a nyelvezet adja, ezért nagy veszteség lenne pont a nyelvezeten változtatni, hisz akkor már nem ugyanaz a mű lenne.
[K40/&vb]
(*én*) Szerintem ez a megoldási javaslat (*az irodalom nagy klasszikusait egyszerűen át kellene írni mai nyelvre*) több szempontból sem szerencsés: először is az irodalmi művek (*az irodalom nagy klasszikusai*) stílusát épp a nyelvezet adja, ezért nagy veszteség lenne pont a nyelvezeten változtatni, hisz akkor már nem ugyanaz a mű (*az irodalom nagy klasszikusai*) lenne.
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az **ez a megoldási javaslat** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus elem a [K39] szövegmondat „az irodalom nagy klasszikusait egyszerűen át kellene írni mai nyelvre" elemre referál. Az **irodalmi művek** és az **ugyanaz a mű** elem az előző szövegmondat „az irodalom nagy klasszikusai" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K40] szövegmondat „nyelvezet" elemére referál a **nyelvezet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i47 = az irodalom nagy klasszikusait egyszerűen át kellene írni mai nyelvre
i48 = az irodalom nagy klasszikusai
i49 = nyelvezet

[K41] Másodsorban pedig azért nem szerencsés, mert egy ilyen „műátírás" nem minden esetben kivitelezhető, hiszen a magyar például régebben több igeidővel rendelkezett háromnál, s ezeket az árnyalatnyi különbségeket nem lehetne pontosan átadni.
[K41/&vb]

Másodsorban pedig azért nem szerencsés, mert egy ilyen „műátírás” (*a megoldási javaslat*) nem minden esetben kivitelezhető, hiszen a magyar például régebben több igeidővel rendelkezett háromnál, s ezeket (*több igeidő*) az árnyalatnyi különbségeket nem lehetne pontosan átadni.
Kommentár:
A [K41] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyban a **műátírás** az „megoldási javaslat” elemre referál, a koreferencia értelmezése a kontextuson alapul, valamint a PROBLÉMA fogalmi sémája keretében értelmezhető. Az **ezeket** mutató névmás a [K41] szövegmondat „háromnál több igeidő” elemre referál.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i50 = a megoldási javaslat
i51 = háromnál több igeidő

[K42] Szerintem az lehet a megoldás a problémára, ha nem a teljes műveket olvastatnának el a diákokkal, hanem csak részleteket.
[K42/&vb]
(*én*) Szerintem az (*részletek elolvasása*) lehet a megoldás a problémára, ha nem a teljes műveket (*irodalmi művek*) olvastatnának el (*tanárok*) a diákokkal, hanem csak részleteket.
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. Az **az** mutató névmás a [K31] szövegmondat „részletek elolvasása” elemre referál. A **teljes műveket** elem a [K42] szövegmondat „irodalmi művek” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **olvastatnának el** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „tanárok” elemre referál. A [K20] szövegmondat „diákok” elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K01] szövegmondatban kezdődő koreferencialánc „probléma” elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i52 = részletek elolvasása
i06 = probléma
i53 = irodalmi művek
i26 = diákok
i34 = tanárok

[K43] Olyan részleteket, melyeknek nyelvezete jellemző az egész műre, vagy az adott korszakra.
[K43/&vb]
Olyan részleteket, melyeknek (*részleteknek*) nyelvezete jellemző az egész műre (*irodalmi művek*), vagy az adott korszakra.
Kommentár:
A [K42] szövegmondat „részletek” elemére referál a **részleteket** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a [K40] szövegmondat „nyelvezet” elemére referáló **nyelvezet** elem esetében. A **műre** elem az „irodalmi művek” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K43 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i54 = részletek
i49 = nyelvezet
i53 = irodalmi művek

[K44] Az adott mű tartalmát pedig tartalmi összefoglalókból is meg lehetne ismertetni a diákokkal.

[K44/&vb]
Az adott mű (*irodalmi művek*) tartalmát pedig tartalmi összefoglalókból is meg lehetne ismertetni a diákokkal.
Kommentár:
Az **adott mű** elem az „irodalmi művek” elemre referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K20] szövegmondat „diákok” elemére referál a **diákokkal** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K44 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i53 = irodalmi művek
i26 = diákok

[K45] Összességében tehát Spiró György olvasókról tett megállapításai szerintem helytállóak, azonban a klasszikusok problémájának megoldásában és a magyar irodalom helyzetében különbözik az álláspontunk.
[K45/&vb]
Összességében tehát Spiró György olvasókról tett megállapításai (*én*) szerintem helytállóak, azonban a klasszikusok (*az irodalom nagy klasszikusai*) problémájának megoldásában és a magyar irodalom helyzetében különbözik az álláspontunk (*mi*).
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „Spiró György” elemére referál a **Spiró György** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál.
A **klasszikusok** elem az „az irodalom nagy klasszikusai” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **álláspontunk** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál.
[K36] olvasó
A K45 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i06 = probléma
i07 = Spiró György
i55 = olvasó
i48 = az irodalom nagy klasszikusai

[K46] Mindenesetre bíznunk kell abban, hogy a jövő nemzedéke méltó lesz feladatához, melynek lényege, hogy az irodalmat fenn kell tartani.
[K46/&vb]
Mindenesetre bíznunk kell (*nekünk*) abban, hogy a jövő nemzedéke méltó lesz feladatához, melynek lényege, hogy az irodalmat (*magyar irodalom*) fenn kell tartani.
Kommentár:
A **bíznunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. Az **irodalom** elem a „magyar irodalom” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K46 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = mi
i10 = magyar irodalom

A koreferenciaindexek jegyzéke
i01 = Spiró-idézet
i02 = fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket
i03 = fiatalság
i04 = én

i05 = az irodalomtudósok és a tanárok egyik legfontosabb, ha nem legfontosabb problémáját
i06 = probléma
i07 = Spiró György
i08 = a magyar irodalom veszélyben van
i09 = tehetségek
i10 = magyar irodalom
i11 = mai magyar irodalom
i12 = Varró Dániel, Lackfi János, Bartis Attila, Lovas Ildikó
i13 = folytatja az utat
i14 = mai magyar fiatalság nehezen érti meg a két vagy több évszázaddal korábban megírt irodalmi műveket, ezáltal kevesebbet is olvas
i15 = a fiatalok közül egyre kevesebben olvasnak
i16 = korábbi korok irodalmi alkotásait nehezen értik meg a tizenévesek
i17 = mi
i18 = könyv
i19 = fiatalok
i20 = fiatalok előveszik a DVD-t és leülnek a televízió képernyője elé
i21 = film
i22 = az irodalmi alkotásokból készült filmfeldolgozások
i23 = elektronika
i24 = számítógépes játékok
i25 = felhasználó
i26 = diákok
i27 = könyvtárosunk és magyartanárunk
i28 = egyre többen olvasnak idegen nyelvű műveket
i29 = az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyermekekkel
i30 = általános iskola
i31 = a pad alatt kalandregények olvasását
i32 = tanítónőm a pad alatt kalandregények olvasását megtiltotta
i33 = amit a többiek épp akkor tanultak
i34 = tanárok
i35 = olvasás
i36 = az olvasás nem „pozitív dolog”
i37 = hosszú könyv
i38 = két rövid mű
i39 = általános iskolai olvasmányaim
i40 = művek
i41 = Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem, vagy Az török áfium ellen való orvosság című művei, vagy akár Balassi költeményei és comedia-ja
i42 = kifejezések
i43 = reformkor és a romantika két nagy klasszikusa
i44 = nehéz nyelvezet
i45 = Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond
i46 = Jókai Mór, Mikszáth Kálmán vagy Móricz Zsigmond műveiben
i47 = az irodalom nagy klasszikusait egyszerűen át kellene írni mai nyelvre
i48 = az irodalom nagy klasszikusai
i49 = nyelvezet
i50 = a megoldási javaslat

i51 = háromnál több igeidő
i52 = részletek elolvasása
i53 = irodalmi művek
i54 = részletek
i55 = olvasó

7. számú érvelő érettségi szöveg

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K01] Spiró György, kortárs író interjúrészletében az irodalomolvasás és az írás mai helyzetéről fejti ki véleményét. [K02] Az én esszémben is viszont arra törekszem, hogy bemutassam a magyar irodalom társadalmi szerepét a felmerülő problémákkal együtt.

[K03] Spiró György szerint az a probléma, hogy irodalmunkat veszély fenyegeti, ugyanis folyamatosan csökken az olvasók száma, ahogy nő a fiatal generációk köre. [K04] Ezen kívül azt is megemlíti, hogy a gyerekek szeretete az irodalom iránt alapvető fontosságú, de sajátos problémaként kezeli, hogy a művekben szereplő régi szavakat nehéz megérteni a tanulók számára. [K05] Ezekből eredően irodalmunk elvesztette régi, a társadalomban betöltött szerepét, fontosságát.

[K06] Én ezekkel a felvetésekkel egyetértek. [K07] Szerintem a felmérések, személyes tapasztalataim, a mai tanítás jellege, életmódunk egyaránt alátámasztják ezt az állításomat.

[K08] Az alapvető problémák közé sorolhatjuk a magyar irodalom nyelvezetét, amely kiemelkedő szerepet kap a mű megértése szempontjából. [K09] Nekem és a kortársaimnak is jelentős gondot okoz a régies kifejezések, idegennek tűnő szavak megléte. [K10] Ennek a megoldásaképp felmerülhet – Spiró György állításával egyetértésben – , hogy műveket át kell írni a könnyebb élvezhetőség érdekében. [K11] Ebben az esetben a megértés könnyebbé válik, azonban könnyen elvesztheti régi identitását, eredetiségét. [K12] Azonban más megoldást is tudnánk találni, például a tanítás módszerein is lehet változtatni. [K13] Felfigyeltem arra, hogy azokat a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik. [K14] Itt nyilvánul meg a korok tanításai közti különbség, a nyelv lineáris változásának, régi szavak kitűnésének, új szavak megjelenésének folyamata. [K15] Ennek megoldásaként javasolnám, hogy a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet. [K16] Ezalatt nemcsak azt értem, hogy több, korunkat megelőző műveket olvassunk – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat, hanem a tanításban kapjon szerepet a történet, a tartalom lelki mélységének feltárása, hogy az ember bele tudja élni magát a műbe, és ezáltal élvezettel olvassa. [K17] Mindenekáltal megemlíteném a kötelező olvasmányokat is. [K18] Szerintem itt is az előbb említett lelki, belső tartalom hiányzik, az olvasmány „tananyagként" jelenik meg, ami szerintem nagy szerepet játszik abban, hogy a fiatal generációnak nincs kedve az olvasásához. [K19] Hányszor láttam, hogy az osztálytársaim egymásról másolják az olvasónaplót! [K20] Ez is bizonyítja, hogy a tanításhoz a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni, mert csak így lehetséges az egyéni élvezet a mű olvasásakor. [K21] Ezáltal nőne az olvasók száma a generációkban, fiatal korosztályokban, és a szeretet az irodalom iránt, amit nekünk, magyaroknak meg kell becsülnünk és feltétlenül őriznünk.

[K22] Az elmúlt évtizedekben jelentős problémaként mutatkozott a számítógép megjelenése. [K23] Valamennyire ez a jelenség is kapcsolódik a tanításhoz, sőt időben is viszonyultak egymáshoz. [K24] Ahogy a tanítási követelmények nagyobb súlyt kapnak az idő előrehaladtával, úgy fejlődött a számítástechnika is. [K25] Manapság bármelyik kötelező olvasmány tömör összefoglalását megtalálhatjuk az interneten, ami nélkülözi az adott anyag, mű, olvasmány elolvasását. [K26] Az irodalmi művek teljessége a maga hangulatával jelentéktelenné válhat, ha csak a tartalom kerül az életben előtérbe. [K27] A számítógép azonban arra is alkalmas lehet – az előbbiekkel szoros ellentétben – hogy magyarázatot adjon a szöveghez, szavakhoz többletet adva a saját tapasztalathoz. [K28] Azonban az utóbbit sajnos kevesen veszik igénybe, így szintén visszaszorul az irodalom jelentősége. [K29] Az is kényszerítő elem, hogy a tanítás a szabadidőt jelentősen korlátozza, ezért is fordulnak a diákok az előbbi lehetőséghez. [K30] Én úgy vallom, hogy inkább elolvasom az adott könyvet, hiszen enélkül nem tudom értelmezni a szöveget, a szövegben szereplő szavakat, és ha az idegennek tűnő szavak szövegbeni gyakoriságát nem tapasztalom az évek során, a megértés is nehezebbé válik. [K31] Ez alapvető követelmény az irodalom megőrzése érdekében. [K32] Személyes

tapasztalatom is mutatja, hogy minél korunkhoz közelebbi művet olvasok, annál közelebb áll hozzám, és úgy vélem, ez általános jelenség, ám meg kell védenünk a régebbi írások jelentőségét is, ugyanis a következő generáció számára a mi kedvelt műveink tűnnek majd furcsának, pedig tudjuk, hogy ezek is nagy értéket hordoznak, így, ahogy ők megőrzik korunk műveinek jellegét, nekünk is ezt az utat kell járnunk. [K33] A szavak a régiek olvasásával nyernek értelmet, válnak megérthetővé a következő generációk számára, és az irodalmi jelleg megőrzése érdekében ezt kell tennünk.

[K34] Nagy szerepe van korunk világnézetében, irodalmunkhoz való viszonyunkban a televíziónak is, mert a számítógéphez hasonlóan ugyanazt a szerepet tölti be. [K35] Az olvasmányokat olykor film formájában is meg lehet tekinteni, ami visszaszorítja az olvasási kedvet, de ezzel ellentétben új értelmezésként, magyarázatként, többletként is szolgálhat annak, aki már olvasta a költeményt, művet. [K36] Én, ha van rá lehetőségem, megnézem filmben is az olvasmányt, mert számomra biztos pontot ad saját értelmezésemmel egyetemben, és ez számomra inkább hasznos, mint visszahúzó erő. [K37] A televízió negatív hatása mellé még meg szeretném említeni, hogy sok, más műfajú film butító szerepet is betölthet, ami megváltoztatja a világnézetet, elveszi az időt komolyabb tevékenységektől, és mai jelenségként tapasztalom, hogy a butító szórakoztatóipar felülemelkedik a komoly, értékes irodalommal szemben.

[K38] Szerintem Spiró György problémája az irodalommal kapcsolatban az eddig leírtak alapján jogos, és oda kell figyelnünk nyelvünk, sajátos műveltségünk ápolására. [K39] Példaként felhoznék egy általam nem kedvelt olvasmányt, Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényét. [K40] Nyelvezetét nem értettem világosan, hatodikos voltam, amikor kötelező olvasmány volt. [K41] Először megnéztem filmen, és megértettem a történet lényegét, de teljes képet nem kaptam róla. [K42] Amikor újból elolvastam, teljesen más érzés kerített hatalmába, és rájöttem, hogy a mű teljes elolvasásával látok bele valóban a mű lényegébe, és ezáltal értem meg a benne szereplő szavakat, nem a televízió és a film által, mert az hiányosan adja vissza a tartalmat. [K43] Ez az egyéni tapasztalat adja meg az élményt, és vezet el a megértés szintjéig. [K44] Hasonló élményben volt részem Kosztolányi Dezső Édes Anna című művénél, ahol a lelki boncolgatás, a belső mondanivaló nagyobb hangsúlyt kap a külső történéssel szemben. [K45] Spiró György szerintem jogosan vette észre, hogy az „irodalom veszélyben van". [K46] A megoldás abban rejlik, hogy az olvasást meg kell szerettetni már gyerekkorban az olvasóval, hogy élvezetté váljon.

[K47] A magyar irodalom többszöri olvasása lehetővé teszi a szavak, kifejezések belehelyettesítését a nyelvbe, ezáltal a megérthetőséget javítja. [K48] A szövegfolyamatos olvasására kell helyezni a hangsúlyt, ami a megértés által biztosítja a megértés élményét, az irodalom szeretetét. [K49] Ha ez meg tud valósulni, a fiatal generációkban egyre többen fognak olvasni, bővülnek az olvasói körök, és ezáltal lehetővé válik a magyar irodalmunk jelentőségének újboli növekedése, a magyar anyanyelvünk és irodalmunk méltó megőrzése.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K01] Spiró György, kortárs író interjúrészletében az irodalom
és az írás mai helyzetéről fejti ki véleményét.
[K01/&vb]
Spiró György, kortárs író interjúrészletében az irodalomolvasás és az írás mai helyzetéről fejti ki véleményét.
Kommentár:
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K02] Az én esszémben is viszont arra törekszem, hogy bemutassam a magyar irodalom társadalmi szerepét a felmerülő problémákkal együtt.
[K02/&vb]
Az én esszémben is viszont arra (*a magyar irodalom társadalmi szerepének bemutatása a felmerülő problémákkal együtt*) törekszem (*én*), hogy bemutassam (*én*) a magyar irodalom társadalmi szerepét a felmerülő problémákkal (*az irodalomolvasás és az írás mai helyzetével*) együtt.

Kommentár:
Az **én** E/1. személyes névmás és az **esszémben** E/1. birtokos személyjele, valamint a **törekszem** és **bemutassam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál, ez a referálása a beszédhelyzet alapján értelmezhető, a „mi” és az „én” minden további említése anaforikus. Az **arra** vonatkozó névmás a szövegmondat „a magyar irodalom társadalmi szerepének bemutatása a felmerülő problémákkal együtt” elemére referál. A **problémákkal** a [K01] szövegmondat az „irodalomolvasás és az írás mai helyzete” elemére referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i02 = a magyar irodalom társadalmi szerepének bemutatása a felmerülő problémákkal együtt
i03 = az irodalomolvasás és az írás mai helyzete

[K03] Spiró György szerint az a probléma, hogy irodalmunkat veszély fenyegeti, ugyanis folyamatosan csökken az olvasók száma, ahogy nő a fiatal generációk köre.
[K03/&vb]
Spiró György szerint az (*irodalmunkat veszély fenyegeti*) a probléma, hogy irodalmunkat (*mi*) veszély fenyegeti, ugyanis folyamatosan csökken az olvasók száma, ahogy nő a fiatal generációk köre.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „Spiró György” elemére referál a **Spiró** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **az** mutató névmás a [K03] szövegmondat „irodalmunkat veszély fenyegeti” elemre referál. A [K03] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalmunkat** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **irodalmunkat** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. A [K02] szövegmondat „probléma” elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = Spiró György
i05 = irodalmunkat veszély fenyegeti
i06 = probléma
i07 = irodalom

[K04] Ezen (*irodalmunkat veszély fenyegeti*) kívül azt (*a gyerekek szeretetét az irodalom iránt*) is megemlíti (*Spiró György*), hogy a gyerekek szeretete az irodalom iránt alapvető fontosságú, de sajátos problémaként kezeli (*Spiró György*), hogy a művekben szereplő régi szavakat nehéz megérteni a tanulók számára.
[K04/&vb]
Kommentár:
Az **ezen** mutató névmás a [K03] szövegmondat „irodalmunkat veszély fenyegeti” elemre referál. Az **azt** mutató névmás a [K04] szövegmondat „a gyerekek szeretetét az irodalom iránt” elemre referál. A **megemlíti** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „Spiró György” elemre referál.
A [K01] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K02] szövegmondat „probléma” elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = Spiró György
i05 = irodalmunkat veszély fenyegeti
i06 = probléma
i07 = irodalom
i08 = a gyerekek szeretetét az irodalom iránt

[K05] Ezekből eredően irodalmunk elvesztette régi, a társadalomban betöltött szerepét, fontosságát.
[K05/&vb]
Ezekből (*csökken az olvasók száma*; *a művekben szereplő régi szavakat nehéz megérteni*) eredően irodalmunk (*mi*) elvesztette régi, a társadalomban betöltött szerepét, fontosságát.
Kommentár:
Az **ezekből** mutató névmás a [K03] és [K04] szövegmondat egy-egy elemére referál, a „csökken az olvasók száma" és „a művekben szereplő régi szavakat nehéz megérteni elemre" referál. A [K03] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalmunkat** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, a T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09 = csökken az olvasók száma
i10 = a művekben szereplő régi szavakat nehéz megérteni
i11 = mi
i07 = irodalom

[K06] Én ezekkel a felvetésekkel egyetértek.
[K06/&vb]
Én ezekkel (*a Spiró György által megfogalmazott felvetések*) a felvetésekkel egyetértek.
Kommentár:
Az **én** E/1. személyes névmás és az **egyetértek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál Az **ezekkel** mutató névmás „a Spiró György által megfogalmazott felvetések" elemre referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = a Spiró György által megfogalmazott felvetések
i01 = én

[K07] Szerintem a felmérések, személyes tapasztalataim, a mai tanítás jellege, életmódunk egyaránt alátámasztják ezt az állításomat.
[K07/&vb]
(*én*) Szerintem a felmérések, személyes tapasztalataim (*én*), a mai tanítás jellege, életmódunk (*mi*) egyaránt alátámasztják ezt az állításomat (*én ezekkel a felvetésekkel egyetértek*).
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál, csakúgy, mint a **tapasztalataim** E/1. birtokos személyjele. Az **életmódunk** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál.
Az **ezt az állításomat** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus referálás a [K06] szövegmondat „én ezekkel a felvetésekkel egyetértek" elemre vonatkozik.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i11 = mi
i12 = a Spiró György által megfogalmazott felvetések

[K08] Az alapvető problémák közé sorolhatjuk a magyar irodalom nyelvezetét, amely kiemelkedő szerepet kap a mű megértése szempontjából.
[K08/&vb]
Az alapvető problémák közé sorolhatjuk (*mi*) a magyar irodalom nyelvezetét, amely (*a magyar irodalom nyelvezete*) kiemelkedő szerepet kap a mű megértése szempontjából.
Kommentár:

A [K02] „problémák” elemére referál a **problémák** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **sorolhatjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. Az **amely** vonatkozó névmás a szövegmondat „a magyar irodalom nyelvezete” elemére referál. A [K04] szövegmondat „művek” elemére referál a **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = mi
i13 = a magyar irodalom nyelvezete
i14 = mű
i06 = probléma

[K09] Nekem és a kortársaimnak is jelentős gondot okoz a régies kifejezések, idegennek tűnő szavak megléte.
[K09/&vb]
Nekem és a kortársaimnak (*én*) is jelentős gondot okoz a régies kifejezések, idegennek tűnő szavak megléte.
Kommentár:
A **nekem** személyes névmás és a **kortársaimnak** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. A [K02] „problémák” elemére referál a **gondot** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i06 = probléma

[K10] Ennek a megoldásaképp felmerülhet – Spiró György állításával egyetértésben – , hogy műveket át kell írni a könnyebb élvezhetőség érdekében.
[K10/&vb]
Ennek (*gondot okoz a régies kifejezése, idegennek tűnő szavak megléte*) a megoldásaképp felmerülhet – Spiró György állításával (*a Spiró György által megfogalmazott felvetésekkel*) egyetértésben – , hogy műveket át kell írni a könnyebb élvezhetőség érdekében.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K09] szövegmondat „gondot okoz a régies kifejezése, idegennek tűnő szavak megléte” elemre referál. A **Spiró György állításával** [K01] szövegmondat elemére, a „Spiró György által megfogalmazott felvetések”-re referál. A [K04] szövegmondat „művek” elemére referál a **műveket** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i15 = gondot okoz a régies kifejezése, idegennek tűnő szavak megléte
i12 = a Spiró György által megfogalmazott felvetések
i14 = mű

[K11] Ebben az esetben a megértés könnyebbé válik, azonban könnyen elveszthetí régi identitását, eredetiségét.
[K11/&vb]
Ebben (*műveket átírása*) az esetben a megértés könnyebbé válik, azonban könnyen elveszthetí régi identitását, eredetiségét (*a mű*).
Kommentár:
Az **ebben** mutató névmás a [K31] szövegmondat „műveket átírása” elemre referál. A [K08] szövegmondat „megértés” elemére referál a **megértés** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **identitását** és **eredetiségét** kortársaim E/3. birtokos személyjele a „mű”-re referál.

A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i16 = műveket átírása
i17 = megértés
i14 = mű

[K12] Azonban más megoldást is tudnánk találni, például a tanítás módszerein is lehet változtatni.
[K12/&vb]
Azonban más megoldást is tudnánk (*mi*) találni, például a tanítás módszerein (*más megoldás*) is lehet változtatni.
Kommentár:
Az **megoldást** elem a [K10] szövegmondat „megoldásképp" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **tudnánk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. A [K12] szövegmondat „más megoldás" elemére referál a **tanítás módszerein** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = megoldás
i11 = mi
i19 = más megoldás

[K13] Felfigyeltem arra, hogy azokat a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik.
[K13/&vb]
Felfigyeltem (*én*) arra (*a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik*), hogy azokat a szavakat, amit nem értek (*én*) a szövegben (*műben*), a szüleim legtöbbször megértik.
Kommentár:
A **felfigyeltem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. Az **arra** vonatkozó névmás a szövegmondat „a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik" elemére referál. A **szövegben** elem a [K04] szövegmondat „mű" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i20 = a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik
i14 = mű

[K14] Itt nyilvánul meg a korok tanításai közti különbség, a nyelv lineáris változásának, régi szavak kitűnésének, új szavak megjelenésének folyamata.
[K14/&vb]
Itt (*a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik*) nyilvánul meg a korok tanításai közti különbség, a nyelv lineáris változásának, régi szavak (*régies kifejezések*) kitűnésének, új szavak megjelenésének (*a nyelv lineáris változása*) folyamata.
Kommentár:
Az **itt** mutató névmás a [K13] szövegmondat „a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik" elemére referál. Az **régi szavak** elem a [K09] szövegmondat „régies kifejezések" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K12] szövegmondat „más megoldás" elemére referál a **tanítás módszerein** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A [K14] szövegmondat határán belül a **régi szavak kitűnése, új szavak megjelenése** a „a nyelv lineáris változása" elemre referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.

A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik
i21 = régies kifejezések
i22 = a nyelv lineáris változása

[K15] Ennek megoldásaként javasolnám, hogy a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet.
[K15/&vb]
Ennek (*a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik*) megoldásaként javasolnám (*én*), hogy a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K13] szövegmondat „a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik" elemre referál. A **javasolnám** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A [K07] szövegmondat „tanítás" elemére referál a **tanítás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
[K14] tanítás fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik
i01 = én
i23 = tanítás

[K16] Ezalatt nemcsak azt értem, hogy több, korunkat megelőző műveket olvassunk – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat, hanem a tanításban kapjon szerepet a történet, a tartalom lelki mélységének feltárása, hogy az ember bele tudja élni magát a műbe, és ezáltal élvezettel olvassa.
[K16/&vb]
Ezalatt (*a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet*) nemcsak azt (*több, korunkat megelőző művek olvasását – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat*) értem (*én*), hogy több, korunkat (*mi*) megelőző műveket olvassunk (*mi*) – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat (*régies kifejezéseket*), hanem a tanításban kapjon szerepet a történet, a tartalom lelki mélységének feltárása, hogy az ember bele tudja élni magát a műbe, és ezáltal élvezettel olvassa.
Kommentár:
Az **ezalatt** mutató névmás a [K15] szövegmondat „a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet" elemre referál. Az **azt** mutató névmás a [K16] szövegmondat határán belül „több, korunkat megelőző művek olvasása – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat" elemre referál. Az **értem**E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **korunkat** kortársainkat T/1. birtokos személyjele és az **olvassunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a„mi" elemre referál. A **régies, nehezen érthető szavak** elem a [K09] és a [K14] szövegmondat „régies kifejezések" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K07] szövegmondat „tanítás" elemére referál a **tanítás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K04] szövegmondat „művek" elemére referál a **műbe** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet
i25 = több, korunkat megelőző művek olvasása – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat
i01 = én
i11 = mi
i21 = régies kifejezések

i23 = tanítás
i14 = mű

[K17] Mindenekáltal megemlíteném a kötelező olvasmányokat is.
[K17/&vb]
Mindenekáltal megemlíteném (*én*) a kötelező olvasmányokat (*műveket*) is.
Kommentár:
A **megemlíteném** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A [K04] szövegmondat „művek” elemére referál a **kötelező olvasmányokat** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i14 = mű

[K18] Szerintem itt is az előbb említett lelki, belső tartalom hiányzik, az olvasmány „tananyagként” jelenik meg, ami szerintem nagy szerepet játszik abban, hogy a fiatal generációnak nincs kedve az olvasásához.
[K18/&vb]
(*én*) Szerintem itt (*a kötelező olvasmányoknál*) is az előbb említett lelki, belső tartalom (*a történet, a tartalom lelki mélységének feltárása*) hiányzik, az olvasmány (*a kötelező olvasmány*) „tananyagként” jelenik meg, ami (*az olvasmány „tananyagként” jelenik meg*) (*én*) szerintem nagy szerepet játszik abban (*a fiatal generációnak nincs kedve az olvasásához*), hogy a fiatal generációnak nincs kedve az olvasásához.
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. Az **itt** mutató névmás a [K17] szövegmondat „kötelező olvasmányok” elemre referál. Az **előbb említett lelki, belső tartalom** elem a [K16] szövegmondat „tartalom” elemére referál, a mutató névmáson és a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **olvasmány** elem a [K17] szövegmondat „kötelező olvasmányok” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **ami** vonatkozó névmás a szövegmondat „az olvasmány „tananyagként” jelenik meg” elemére referál, az **abban** vonatkozó névmás a szövegmondat „a fiatal generációnak nincs kedve az olvasásához” elemére referál.
[K16] szövegmondat tartalom elemére referál
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i26 = kötelező olvasmányok
i27 = tartalom
i28 = történet, a tartalom lelki mélységének feltárása
i29 = az olvasmány „tananyagként” jelenik meg
i30 = a fiatal generációnak nincs kedve az olvasásához

[K19] Hányszor láttam, hogy az osztálytársaim egymásról másolják az olvasónaplót!
[K19/&vb]
Hányszor láttam (*én*), hogy az osztálytársaim (*én*) egymásról másolják az olvasónaplót!
Kommentár:
A **láttam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme és az **osztálytársaim** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én

[K20] Ez is bizonyítja, hogy a tanításhoz a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni, mert csak így lehetséges az egyéni élvezet a mű olvasásakor.
[K20/&vb]
Ez (*az osztálytársaim egymásról másolják az olvasónaplót*) is bizonyítja, hogy a tanításhoz a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni, mert csak így (*szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni*) lehetséges az egyéni élvezet a mű olvasásakor.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K19] szövegmondat „az osztálytársaim egymásról másolják az olvasónaplót" elemre referál. A [K07] szövegmondat „tanítás" elemére referál a **tanításhoz** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **szöveg** elem a [K13] szövegmondat „szöveg" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szintén az ismétlésen alapul. A [K08], [K11] szövegmondat „megértés" elemére referál a **megértés** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K16] szövegmondat „élvezet" elemére referál az **élvezet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K04] szövegmondat „művek" elemére referál a **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K18] szövegmondat „olvasás" elemére referál a [K20] szövegmondat **olvasás** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **így** mutató névmás a [K31] szövegmondat „a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni" elemre referál.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i31 = az osztálytársaim egymásról másolják az olvasónaplót
i23 = tanítás
i32 = szöveg
i17 = megértés
i33 = a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni
i34 = élvezet
i35 = olvasás
i14 = mű

[K21] Ezáltal nőne az olvasók száma a generációkban, fiatal korosztályokban, és a szeretet az irodalom iránt, amit nekünk, magyaroknak meg kell becsülnünk és feltétlenül őriznünk.
[K21/&vb]
Ezáltal (*szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni*) nőne az olvasók száma a generációkban, fiatal korosztályokban (*fiatal generáció*), és a szeretet az irodalom iránt, amit (*szeretetet*) nekünk, magyaroknak meg kell becsülnünk és feltétlenül őriznünk (*mi*).
Kommentár:
Az **ezáltal** mutató névmás a [K31] szövegmondat „a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni" elemre referál. A [K03] szövegmondat „olvasók" elemére referál a **olvasók** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **fiatal korosztályokban** elem a [K18] szövegmondat „fiatal generáció" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K11] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **amit** vonatkozó névmás a szövegmondat „szeretetet" elemére referál. Az **nekünk** személyes névmás és a **becsülnünk** és **őriznünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i33 = a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni
i36 = olvasó
i37 = fiatal generáció
i07 = irodalom

i38 = szeretet
i11 = mi

[K22] Az elmúlt évtizedekben jelentős problémaként mutatkozott a számítógép megjelenése.
[K22/&vb]
Az elmúlt évtizedekben jelentős problémaként mutatkozott a számítógép megjelenése.
Kommentár:
A [K02] „problémák" elemére referál a **problémák** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = probléma

[K23] Valamennyire ez a jelenség is kapcsolódik a tanításhoz, sőt időben is viszonyultak egymáshoz.
[K23/&vb]
Valamennyire ez (*a számítógép megjelenése*) a jelenség is kapcsolódik a tanításhoz, sőt időben is viszonyultak egymáshoz.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K22] szövegmondat „a számítógép megjelenése" elemre referál. A [K07] szövegmondat „tanítás" elemére referál a **tanításhoz** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i39 = a számítógép megjelenése
i23 = tanítás

[K24] Ahogy a tanítási követelmények nagyobb súlyt kapnak az idő előrehaladtával, úgy fejlődött a számítástechnika is.
[K24/&vb]
Ahogy a tanítási követelmények nagyobb súlyt kapnak az idő előrehaladtával, úgy fejlődött a számítástechnika is.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat „tanítás" elemére referál a **tanítási** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = tanítás

[K25] Manapság bármelyik kötelező olvasmány tömör összefoglalását megtalálhatjuk az interneten, ami nélkülözi az adott anyag, mű, olvasmány elolvasását.
[K25/&vb]
Manapság bármelyik kötelező olvasmány tömör összefoglalását megtalálhatjuk (*mi*) az interneten, ami nélkülözi az adott anyag, mű, olvasmány (*a kötelező olvasmány*) elolvasását.
Kommentár:
A **megtalálhatjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. Az **adott anyag, mű, olvasmány** elem a [K17] szövegmondat „kötelező olvasmány" elemére, valamint a [K04] szövegmondat „mű" elemére referál, az előbbi fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán, az utóbbi fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = kötelező olvasmányok
i11 = mi

[K26] Az irodalmi művek teljessége a maga hangulatával jelentéktelenné válhat, ha csak a tartalom kerül az életben előtérbe.
[K26/&vb]
Az irodalmi művek teljessége a maga hangulatával jelentéktelenné válhat, ha csak a tartalom kerül az életben előtérbe.
Kommentár:
A [K04] szövegmondat „művek” elemére referál a **műveket** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K16] szövegmondat „tartalom” elemére referál a **tartalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = mű
i27 = tartalom

[K27] A számítógép azonban arra is alkalmas lehet – az előbbiekkel szoros ellentétben – hogy magyarázatot adjon a szöveghez, szavakhoz többletet adva a saját tapasztalathoz.
[K27/&vb]
A számítógép azonban arra is alkalmas lehet – az előbbiekkel (*a számítógép megjelenésének problémája*; *kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten*) szoros ellentétben – hogy magyarázatot adjon a szöveghez (*a kötelező olvasmányhoz*), szavakhoz többletet adva a saját tapasztalathoz.
Kommentár:
A [K22] szövegmondat „számítógép” elemére referál a **számítógép** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **előbbiekkel** mutató névmás a „a számítógép megjelenésének problémája; kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten” elemre referál. A [K13] és [K20] szövegmondat „szöveg” elemére referál a **szöveg** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K20] szövegmondat „szavak” elemére referál a [K27] szövegmondat **szavak** eleme, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A [K07] szövegmondat „tapasztalat” elemére referál a **tapasztalat** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i40 = számítógép
i41 = a számítógép megjelenésének problémája; kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten
i32 = szöveg
i42 = szavak
i43 = tapasztalat

[K28] Azonban az utóbbit sajnos kevesen veszik igénybe, így szintén visszaszorul az irodalom jelentősége.
[K28/&vb]
Azonban az utóbbit (*a számítógép magyarázatot ad a szöveghez, szavakhoz*) sajnos kevesen veszik igénybe, így szintén visszaszorul az irodalom jelentősége.
Kommentár:
Az **utóbbit** mutató névmás a [K27] szövegmondat „a számítógép magyarázatot ad a szöveghez, szavakhoz” elemre referál. A [K02] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i44 = a számítógép magyarázatot ad a szöveghez, szavakhoz
i07 = irodalom

[K29] Az is kényszerítő elem, hogy a tanítás a szabadidőt jelentősen korlátozza, ezért is fordulnak a diákok az előbbi lehetőséghez.
[K29/&vb]
Az (*tanítás a szabadidőt jelentősen korlátozza*) is kényszerítő elem, hogy a tanítás a szabadidőt jelentősen korlátozza, ezért is fordulnak a diákok az előbbi lehetőséghez (*kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten*).
Kommentár:
Az **az** mutató névmás a [K29] szövegmondat „tanítás a szabadidőt jelentősen korlátozza" elemre referál. A [K07] szövegmondat „tanítás" elemére referál a **tanítás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K25] szövegmondat „kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten" elemére referál az **előbbi lehetőség** elem, a mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szintén ismétlésen alapul.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i45 = tanítás a szabadidőt jelentősen korlátozza
i23 = tanítás
i46 = kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten

[K30] Én úgy vallom, hogy inkább elolvasom az adott könyvet, hiszen enélkül nem tudom értelmezni a szöveget, a szövegben szereplő szavakat, és ha az idegennek tűnő szavak szövegbeni gyakoriságát nem tapasztalom az évek során, a megértés is nehezebbé válik.
[K30/&vb]
Én úgy vallom, hogy inkább elolvasom (*én*) az adott könyvet (*kötelező olvasmányt*), hiszen enélkül (*elolvasás*) nem tudom (*én*) értelmezni a szöveget, a szövegben szereplő szavakat, és ha az idegennek tűnő szavak szövegbeni gyakoriságát nem tapasztalom (*én*) az évek során, a megértés is nehezebbé válik.
Kommentár:
Az **én** személyes névmás és a **vallom** és a **tudom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A [K17] szövegmondat „kötelező olvasmányok" elemére referál az **adott könyvet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **szöveget** és a **szövegben** elem a [K13] szövegmondat „szöveg" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K08] szövegmondat „megértés" elemére referál a **megértés** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint A [K25] szövegmondat „elolvasás" elemére referáló **elolvasás** esetében.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i26 = kötelező olvasmányok
i47 = elolvasás
i17 = megértés

[K31] Ez alapvető követelmény az irodalom megőrzése érdekében.
[K31/&vb]
Ez (*az adott könyv elolvasása*) alapvető követelmény az irodalom megőrzése érdekében.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K30] szövegmondat „az adott könyv elolvasása" elemre referál. A [K02] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i48 = az adott könyv elolvasása
i07 = irodalom

[K32] Személyes tapasztalatom is mutatja, hogy minél korunkhoz közelebbi művet olvasok, annál közelebb áll hozzám, és úgy vélem, ez általános jelenség, ám meg kell védenünk a régebbi írások jelentőségét is, ugyanis a következő generáció számára a mi kedvelt műveink tűnnek majd furcsának, pedig tudjuk, hogy ezek is nagy értéket hordoznak, így, ahogy ők megőrzik korunk műveinek jellegét, nekünk is ezt az utat kell járnunk.
[K32/&vb]
(*én*) Személyes tapasztalatom is mutatja, hogy minél korunkhoz (*mi*) közelebbi művet olvasok (*én*), annál közelebb áll hozzám (*én*), és úgy vélem (*én*), ez (*közelebb áll hozzám korunkhoz közelebbi mű*) általános jelenség, ám meg kell védenünk (*mi*) a régebbi írások (*művek*) jelentőségét is, ugyanis a következő generáció (*generációk*) számára a mi kedvelt műveink tűnnek majd furcsának, pedig tudjuk (*mi*), hogy ezek (*a mi kedvelt műveink*) is nagy értéket hordoznak, így, ahogy ők (*a mi kedvelt műveink*) megőrzik korunk műveinek jellegét, nekünk is ezt az utat (*a régebbi írások jelentőségének megvédését*) kell járnunk.
Kommentár:
A **tapasztalatom** E/1. birtokos személyjele, a **hozzám** személyes névmás és a **vélem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. „Mi”-re, egy közösségre referál a korunkhoz, műveink T/1. birtokos személyjele, a mi és a nekünk személyes névmások és a
védenünk, tudjuk és **járnunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme. Az **ez** mutató névmás a [K32] szövegmondat „közelebb áll hozzám korunkhoz közelebbi mű” elemre referál. Az **ez** mutató névmás és az **ők** személyes névmás a [K31] szövegmondat „a mi kedvelt műveink” elemre referál. A **régebbi írások** elem a [K04] szövegmondat „művek” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K21] szövegmondat „generációk” elemére referál a [32] szövegmondat **következő generációk** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **ezt** mutató névmás és az **utat** a [K32] szövegmondat „a régebbi írások jelentőségének megvédését” elemre referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i11 = mi
i14 = mű
i49 = generációk
i50 = a mi kedvelt műveink
i51 = a régebbi írások jelentőségének megvédését

[K33] A szavak a régiek olvasásával nyernek értelmet, válnak megérthetővé a következő generációk számára, és az irodalmi jelleg megőrzése érdekében ezt kell tennünk.
[K33/&vb]
A szavak a régiek (*régebbi írások*) olvasásával nyernek értelmet, válnak megérthetővé a következő generációk számára, és az irodalmi jelleg megőrzése érdekében ezt (*a régebbi írások jelentőségének megvédését*) kell tennünk (*nekünk*).
Kommentár:
A [K13] szövegmondat „szavak” elemére referál a **szavak** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **régiek** a [K32] szövegmondat „régebbi írások” elemére referál. A [K18] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K32] szövegmondat „következő generáció” elemére referál a **következő generációk** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ezt** mutató névmás a [K32] szövegmondat „a régebbi írások jelentőségének megvédését” elemre referál. A **tennünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál.

A [K11] szövegmondat „diákok” elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = szavak
i52 = régebbi írások
i53 = következő generációk
i51 = a régebbi írások jelentőségének megvédését
i11 = mi
i35 = olvasás
[K34] Nagy szerepe van korunk világnézetében, irodalmunkhoz való viszonyunkban a televíziónak is, mert a számítógéphez hasonlóan ugyanazt a szerepet tölti be.
[K34/&vb]
Nagy szerepe van korunk (*mi*) világnézetében, irodalmunkhoz (*mi*) való viszonyunkban (*mi*) a televíziónak is, mert a számítógéphez hasonlóan ugyanazt a szerepet tölti be.
Kommentár:
A **korunk**, **irodalmunkhoz** és **viszonyunkban** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. A [K22] szövegmondat „számítógép” elemére referál a **számítógép** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K02] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = mi
i07 = irodalom
i40 = számítógép

[K35] Az olvasmányokat olykor film formájában is meg lehet tekinteni, ami visszaszorítja az olvasási kedvet, de ezzel ellentétben új értelmezésként, magyarázatként, többletként is szolgálhat annak, aki már olvasta a költeményt, művet.
[K35/&vb]
Az olvasmányokat (*kötelező olvasmányokat*) olykor film formájában is meg lehet tekinteni, ami (*film*) visszaszorítja az olvasási kedvet, de ezzel (*olvasással*) ellentétben új értelmezésként, magyarázatként, többletként is szolgálhat annak, aki már olvasta a költeményt, művet.
Kommentár:
Az olvasmányokat elem a [K17] szövegmondat „kötelező olvasmányok” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **ami** mutató névmás a [K35] szövegmondat „film” elemére referál. Az **ezzel** mutató névmás a [K18] szövegmondat „olvasással” elemére referál. A [K04] szövegmondat „művek” elemére referál a **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = kötelező olvasmányok
i54 = film
i14 = mű
i35 = olvasás

[K36] Én, ha van rá lehetőségem, megnézem filmben is az olvasmányt, mert számomra biztos pontot ad saját értelmezésemmel egyetemben, és ez számomra inkább hasznos, mint visszahúzó erő.
[K36/&vb]

Én, ha van rá lehetőségem (*én*), megnézem (*én*) filmben is az olvasmányt (*kötelező olvasmányt*), mert (*én*) számomra biztos pontot ad saját értelmezésemmel (*én*) egyetemben, és ez (*az olvasmány filmen történő megnézése*) (*én*) számomra inkább hasznos, mint visszahúzó erő.
Kommentár:
Az **én** és a **számomra** személyes névmás, a **lehetőségem** és az **értelmezésemmel** E/1. birtokos személyjele és a **megnézem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál
a a szövegalkotói „én"-re referál. Az olvasmányt elem a [K17] szövegmondat „kötelező olvasmányok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K35] szövegmondat „film" elemére referál a **filmben** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony pedig ismétlésen alapul. Az **ez** mutató névmás a [K35] szövegmondat „az olvasmány filmen történő megnézése" elemére referál.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i26 = kötelező olvasmányok
i55 = az olvasmány filmen történő megnézése
i54 = film

[K37] A televízió negatív hatása mellé még meg szeretném említeni, hogy sok, más műfajú film butító szerepet is betölthet, ami megváltoztatja a világnézetet, elveszi az időt komolyabb tevékenységektől, és mai jelenségként tapasztalom, hogy a butító szórakoztatóipar felülemelkedik a komoly, értékes irodalommal szemben.
[K37/&vb]
A televízió negatív hatása mellé még meg szeretném (*én*) említeni, hogy sok, más műfajú film butító szerepet is betölthet, ami megváltoztatja a világnézetet, elveszi az időt komolyabb tevékenységektől, és mai jelenségként tapasztalom (*én*), hogy a butító szórakoztatóipar felülemelkedik a komoly, értékes irodalommal szemben.
Kommentár:
A [K34] szövegmondat „televízió" elemére referál a **televízió** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K35] szövegmondat „film" elemére referál a **film** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony pedig ismétlésen alapul. A **szeretném** és **tapasztalom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A [K02] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i56 = televízió
i01 = én
i54 = film
i07 = irodalom

[K38] Szerintem Spiró György problémája az irodalommal kapcsolatban az eddig leírtak alapján jogos, és oda kell figyelnünk nyelvünk, sajátos műveltségünk ápolására.
[K38/&vb]
(*én*) Szerintem Spiró György problémája az irodalommal kapcsolatban az eddig leírtak alapján (*az eddigi megfogalmazottak*) jogos, és oda kell figyelnünk (*nekünk*) nyelvünk (*mi*), sajátos műveltségünk (*mi*) ápolására.
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. A **nyelvünk** és **műveltségünk** T/1. birtokos személyjele, valamint a **figyelnünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. Az **eddig leírtak alapján** mutató névmás az egész szövegre

mutat rá. A **Spiró György problémája** elem a „a Spiró György által megfogalmazott felvetések”-re referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K02] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i07 = irodalom
i12 = a Spiró György által megfogalmazott felvetések
i57 = az eddig megfogalmazottak
i11 = mi

[K39] Példaként felhoznék egy általam nem kedvelt olvasmányt, Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényét.
[K39/&vb]
Példaként felhoznék (*én*) egy általam nem kedvelt olvasmányt, Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényét (*általam nem kedvelt olvasmányt*).
Kommentár:
Az **általam** E/1. birtokos személyjele és a **felhoznék** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az „általam nem kedvelt olvasmány”-ra referál **Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényét**, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextusok alapján értelmezhető.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i58 = általam nem kedvelt olvasmány

[K40] Nyelvezetét nem értettem világosan, hatodikos voltam, amikor kötelező olvasmány volt.
[K40/&vb]
Nyelvezetét (*Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényének*) nem értettem (*én*) világosan, hatodikos voltam (*én*), amikor (*hatodikos voltam*) kötelező olvasmány volt.
Kommentár:
A nyelvezetét E/3. birtokos személyjele a „Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényé”-re referál. Az **értettem** és a **voltam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **amikor határozószói mutató névmás** a [K40] szövegmondat „hatodikos koromban” elemére referál.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i59 = Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regénye
i01 = én
i60 = hatodikos voltam
i26 = kötelező olvasmányok

[K41] Először megnéztem filmen, és megértettem a történet lényegét, de teljes képet nem kaptam róla.
[K41/&vb]
Először megnéztem (*én*) filmen, és megértettem (*én*) a történet lényegét, de teljes képet nem kaptam (*én*) róla (*Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regényéről*).
Kommentár:
A **megnéztem**, **megértettem** és **kaptam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **róla** személyes névmás a „Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regénye” elemre referál. A [K16] szövegmondat „történet” elemére referál az **történet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K35] szövegmondat „film” elemére referál a **film** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony pedig ismétlésen alapul.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i01 = én
i54 = film
i59 = Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regénye
i61 = történet

[K42] Amikor újból elolvastam, teljesen más érzés kerített hatalmába, és rájöttem, hogy a mű teljes elolvasásával látok bele valóban a mű lényegébe, és ezáltal értem meg a benne szereplő szavakat, nem a televízió és a film által, mert az hiányosan adja vissza a tartalmat.
[K42/&vb]
Amikor újból elolvastam (*én*), teljesen más érzés kerített hatalmába, és rájöttem (*én*), hogy a mű teljes elolvasásával látok (*én*) bele valóban a mű lényegébe, és ezáltal értem meg (*én*) a benne (*a műben*) szereplő szavakat, nem a televízió és a film által, mert az (*a televízió és a film*) hiányosan adja vissza a tartalmat.
Kommentár:
Az **elolvastam**, **rájöttem**, **látok** és **értem meg** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **benne** személyes névmás a „mű” elemre referál. A [K04] szövegmondat „művek” elemére referál a **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K35] szövegmondat „film” elemére referál a **film** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony pedig ismétlésen alapul. A [K34] szövegmondat „televízió” elemére referál a **televízió** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K13] szövegmondat „szavak” elemére referál a **szavak** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **tartalom** elem a [K16] szövegmondat „tartalom” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i14 = mű
i42 = szavak
i54 = film
i56 = televízió
i27 = tartalom

[K43] Ez az egyéni tapasztalat adja meg az élményt, és vezet el a megértés szintjéig.
[K43/&vb]
Ez (*a mű teljes elolvasása*) az egyéni tapasztalat adja meg az élményt, és vezet el a megértés szintjéig.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K31] szövegmondat „a mű teljes elolvasása” elemre referál. A [K08] szövegmondat „megértés” elemére referál a **megértés** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K43 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i62 = a mű teljes elolvasása
i17 = megértés

[K44] Hasonló élményben volt részem Kosztolányi Dezső Édes Anna című művénél, ahol a lelki boncolgatás, a belső mondanivaló nagyobb hangsúlyt kap a külső történéssel szemben.
[K44/&vb]
Hasonló élményben volt részem Kosztolányi Dezső Édes Anna című művénél, ahol (*az Édes Anna című műben*) a lelki boncolgatás, a belső mondanivaló nagyobb hangsúlyt kap a külső történéssel szemben.
Kommentár:

A **részem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. A [K43] szövegmondat „élmény” elemére referál a **élmény** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ahol** vonatkozó névmás a szövegmondat „Kosztolányi Dezső Édes Anna című mű” elemére referál.
A K44 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i63 = élmény
i64 = Kosztolányi Dezső Édes Anna című műve

[K45] Spiró György szerintem jogosan vette észre, hogy az „irodalom veszélyben van”.
[K45/&vb]
Spiró György (*én*) szerintem jogosan vette észre, hogy az „irodalom veszélyben van”.
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. A [K01] szövegmondat „Spiró György” elemére referál a **Spiró György** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K03] szövegmondat „irodalmunkat veszély fenyegeti” elemére referál az **irodalom veszélyben van** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K45 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i04 = Spiró György
i05 = irodalmunkat veszély fenyegeti

[K46] A megoldás abban rejlik, hogy az olvasást meg kell szerettetni már gyerekkorban az olvasóval, hogy élvezetté váljon.
[K46/&vb]
A megoldás abban rejlik, hogy az olvasást meg kell szerettetni már gyerekkorban az olvasóval, hogy élvezetté váljon.
Kommentár:
A [K10] szövegmondat „megoldás” elemére referál a **megoldás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **abban** mutató névmás a [K46] szövegmondat „az olvasás megszerettetése gyerekkorban” elemre referál. A [K18] szövegmondat „olvasás” elemére referál a **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K16] szövegmondat „élvezet” elemére referál a **élvezet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K46 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = megoldás
i35 = olvasás
i34 = élvezet

[K47] A magyar irodalom többszöri olvasása lehetővé teszi a szavak, kifejezések belehelyettesítését a nyelvbe, ezáltal a megérthetőséget javítja.
[K47/&vb]
A magyar irodalom többszöri olvasása lehetővé teszi a szavak, kifejezések (*régies kifejezések*) belehelyettesítését a nyelvbe, ezáltal (*a szavak, kifejezések nyelvbe történő belehelyettesítése többszöri olvasás által*) a megérthetőséget javítja.
Kommentár:
A [K47] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyai ismétlésen alapulnak, így az **irodalom** a [K02] szövegmondat „irodalom” elemére, az **olvasás** a [K18] szövegmondat olvasás elemére, a **szavak** a [K04] szövegmondat szavak elemére, a **kifejezések** a [K09] szövegmondat régies kifejezések elemére, a **nyelv** a [K14] szövegmondat nyelv elemére referál. Az **ezáltal** mutató névmás a [K47]

szövegmondat „a szavak, kifejezések nyelvbe történő belehelyettesítése többszöri olvasás által” elemre referál.
A K47 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = irodalom
i35 = olvasás
i42 = szavak
i21 = régies kifejezések
i65 = a szavak, kifejezések nyelvbe történő belehelyettesítése többszöri olvasás által
i66 = nyelv

[K48] A szöveg folyamatos olvasására kell helyezni a hangsúlyt, ami a megértés által biztosítja a megértés élményét, az irodalom szeretetét.
[K48/&vb]
A szöveg folyamatos olvasására kell helyezni a hangsúlyt, ami (*szöveg folyamatos olvasása*) a megértés által biztosítja a megértés élményét, az irodalom szeretetét.
Kommentár:
A [K13] szövegmondat „szöveg” elemére referál a **szöveg** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ami** vonatkozó névmás a szövegmondat „szöveg folyamatos olvasása” elemére referál. A [K02] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint az **olvasás**, mely [K18] szövegmondat „olvasás” elemére referál ily módon, valamint a **megértés**, mely a [K08] szövegmondat „megértés” elemére referál, és az **élmény**, mely a [K43] szövegmondat „élmény” elemére referál.
A K48 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = szöveg
i35 = olvasás
i67 = szöveg folyamatos olvasása
i07 = irodalom
i17 = megértés
i63 = élmény

[K49] Ha ez meg tud valósulni, a fiatal generációkban egyre többen fognak olvasni, bővülnek az olvasói körök, és ezáltal lehetővé válik a magyar irodalmunk jelentőségének újboli növekedése, a magyar anyanyelvünk és irodalmunk méltó megőrzése.
[K49/&vb]
Ha ez (*a megértés élménye, az irodalom szeretete*) meg tud valósulni, a fiatal generációkban egyre többen fognak olvasni, bővülnek az olvasói körök, és ezáltal (*fiatal generációkban egyre többen fognak olvasni, bővülnek az olvasói körök*) lehetővé válik a magyar irodalmunk jelentőségének újboli növekedése, a magyar anyanyelvünk és irodalmunk méltó megőrzése.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K48] szövegmondat „= megértés élménye, az irodalom szeretete” elemre referál, az **ezáltal** mutató névmás a [K49] szövegmondat „fiatal generációkban egyre többen fognak olvasni, bővülnek az olvasói körök” elemre referál. A [K02] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalmunk** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, a T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. A [K03] szövegmondat „fiatal generáció” elemére referál a **fiatal generáció** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K49 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i68 = megértés élménye, az irodalom szeretete
i37 = fiatal generáció

i69 = fiatal generációkban egyre többen fognak olvasni, bővülnek az olvasói körök
i07 = irodalom
i11 = mi

A koreferenciaindexek jegyzéke

i01 = én
i02 = a magyar irodalom társadalmi szerepének bemutatása a felmerülő problémákkal együtt
i03 = az irodalomolvasás és az írás mai helyzete
i04 = Spiró György
i05 = irodalmunkat veszély fenyegeti
i06 = probléma
i07 = irodalom
i08 = a gyerekek szeretetét az irodalom iránt
i09 = csökken az olvasók száma
i10 = a művekben szereplő régi szavakat nehéz megérteni
i11 = mi
i12 = a Spiró György által megfogalmazott felvetések
i13 = a magyar irodalom nyelvezete
i14 = mű
i15 = gondot okoz a régies kifejezése, idegennek tűnő szavak megléte
i16 = művek átírása
i17 = megértés
i18 = megoldás
i19 = más megoldás
i20 = a szavakat, amit nem értek a szövegben, a szüleim legtöbbször megértik
i21 = régies kifejezések
i22 = a nyelv lineáris változása
i23 = tanítás
i24 = a tanításban ne csupán a megtanulandó mennyiség, hanem a tanítás minősége is kapjon szerepet
i25 = több, korunkat megelőző művek olvasása – tanulva és megszokva a régies, nehezen érthető szavakat
i26 = kötelező olvasmányok
i27 = tartalom
i28 = történet, a tartalom lelki mélységének feltárása
i29 = az olvasmány „tananyagként” jelenik meg
i30 = a fiatal generációnak nincs kedve az olvasásához
i31 = az osztálytársaim egymásról másolják az olvasónaplót
i32 = szöveg
i33 = a szavak, szöveg megértésére nagy hangsúlyt kell fektetni
i34 = élvezet
i35 = olvasás
i36 = olvasó
i37 = fiatal generáció
i38 = szeretet
i39 = a számítógép megjelenése
i40 = számítógép
i41 = a számítógép megjelenésének problémája; kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten
i42 = szavak

i43 = tapasztalat
i44 = a számítógép magyarázatot ad a szöveghez, szavakhoz
i45 = tanítás a szabadidőt jelentősen korlátozza
i46 = kötelező olvasmány tömör összefoglalása az interneten
i47 = elolvasás
i48 = az adott könyv elolvasása
i49 = generációk
i50 = a mi kedvelt műveink
i51 = a régebbi írások jelentőségének megvédését
i52 = régebbi írások
i53 = következő generációk
i54 = film
i55 = az olvasmány filmen történő megnézése
i56 = televízió
i57 = az eddig megfogalmazottak
i58 = általam nem kedvelt olvasmány
i59 = Jókai Mór Kőszívű ember fiai című regénye
i60 = hatodikos voltam
i61 = történet
i62 = a mű teljes elolvasása
i63 = élmény
i64 = Kosztolányi Dezső Édes Anna című műve
i65 = a szavak, kifejezések nyelvbe történő belehelyettesítése többszöri olvasás által
i66 = nyelv
i67 = szöveg folyamatos olvasása
i68 = megértés élménye, az irodalom szeretete
i69 = fiatal generációkban egyre többen fognak olvasni, bővülnek az olvasói körök

8. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K01] Spíró György szerint a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt. [K02] Esszémben erre kívánok reflektálni mind a közoktatás, mind rohanó világunk tükrében.

[K03] A magyar irodalom veszélyben van. [K04] Érdekes megállapítása, hiszen nehéz egy-egy művészeti ág válságát leírni, illetve meghatározni. [K05] Az irodalom szempontjából ez lehet alkotói hiány, vagy alkotói válság, avagy az olvasók elkedvetlenedése. [K06] Hazánkban inkább az utóbb említettről van szó. [K07] Az olvasói érdektelenség, avagy nem olvasás sem általános még, legalábbis egyelőre. [K08] Ugyanakkor statisztikák is alátámasztják, hogy a fiatalabb generációkon belül az olvasás, mint a szórakozás egy formája kiveszőben van. [K09] Spíró szerint ennek alapja a kötelező olvasmányok régies nyelvezetében rejlik. [K10] Véleményem szerint ennél árnyaltabb a helyzet.

[K11] Spíró állítása mindenekelőtt leszögezném, helytálló. [K12] Az általános iskolás diákok számára komoly nehézséget okozhat a régies nyelvezetű művek elolvasása. [K13] Ebből következően kedvüket is szegheti a kudarc, így nem valószínű hogy leemelnének bármit is otthon a könyvespolcukról. [K14] Spíró szerint a szövegek újraírása mai nyelvezetre megoldást jelenthet. [K15] Ez azonban új kérdéseket vet fel. [K16] Egy részről, lehet, hogy a cselekmény sem köti le egymagában az olvasói figyelmet, hiszen 8-14 éves gyerekektől nem várhatjuk el, hogy a téma emelkedettsége, vagy művészi volta miatt olvassanak el bármilyen alkotást. [K17] Ilyen volt számomra a Kincskereső kisködmön c. Móra regény mely első olvasásra negatív élménnyel gazdagított. [K18] Ugyanakkor a megváltoztatott nyelvezetnek köszönhetően a mű maga is átalakul. [K19] Ez magával hozhatja a művek mondanivalójának átalakulását, mivel a mű által sugárzott gondolatokat megváltoztathatja, eltorzíthatja a modern nyelvezet.

[K20] Az én álláspontom szerint nem műveket kéne „átírni”, sokkal inkább műveket kéne kicserélni. [K21] Evvel elérhető lenne, hogy a diákok előbb megszeressék az olvasást – erről szólna az általános iskola – majd a későbbiekben nehezebb, összetett művek is következnének, melyek megértése egyszerűbbé, könnyebbé válna. [K22] Itt persze felmerül a kérdés mi az, amit egy, már korábban említett korosztályba tartozó fiatal szívesen választana szellemi tápláléknak? [K23] A gyermekkor meghatározó része a fantázia, fantáziálás. [K24] Ez ebben a korban nagyon élénk a gyermekekben. [K25] Véleményem szerint az irodalmat is a fantáziára kéne alapozni, legalábbis az általános iskolai tanterv tekintetében. [K26] Jó példa erre Harry Potter-sorozat, ami rengeteg gyermeknek hozta el az olvasás örömét világszerte.

[K27] Azonban az olvasásához kötődő viszony nem csak az iskolapadokban dől el. [K28] Meglepő, de létező jelenség, hogy fiatalok azért nem olvasnak, mivel nem menő. [K29] Ez ugyan nem fedi le a problémát, de sajnálatos módon mégis létező jelenség. [K30] Ennek oka, hogy az iskolában, osztályokon belüli csoportok hierarchiájának csúcsát ritkán foglalják el olyanok, akik műveltségükkel tűnnek ki – ugyanakkor előfordulhat – sokkal inkább sporteredmények, illetve más külső, belső tényezők meghatározóak. [K31] Másik forrása lehet a problémának, hogy rohanó világunkban kevés idő jut olvasni. [K32] Ez azonban a felnőtt generációkat jobban érinti, mint a fiatalokat, így ezt később tárgyalom csak. [K33] A legjelentősebb ok mindközül a szórakoztató elektronika előretörése, illetve terjedése. [K34] Joggal állíthatjuk, hogy a 21. század az elektronika százada. [K35] Mindenhol körülvesznek „kütyük”, eszközök, melyek életünket egyszerűbbé teszik, segítik. [K36] Ugyanúgy a szórakozásban, illetve a szórakoztatásban is jelen vannak ezek a dolgok. [K37] A mozi, a televízió, vagy a számítógép, a legtöbb fiatal életének szerves részét képezik. [K38] Az elektronikus szórakozás ugyanakkor vetélytársává lett az ún. hagyományos szórakozásnak, a sportoknak, vagy az olvasásnak. [K39] Sajnos a dominanciát is kezdi átvenni ezek felett. [K40] Ez érthető is, hiszen mennyivel egyszerűbb megnézni egy adott mű filmváltozatát, mint elolvasni azt. [K41] Ugyanakkor a mozi, vagy a televízió maga is összetettebb, vizuális élményt nyújt, mely a szervezet számára, a befogadott

impulzusok hatására euforisztikus érzéseket is okozhat. [K42] Ezzel szemben , az olvasás teljes mértékben a fantáziára épül. [K43] Amit megtesz helyettünk a televízió, azt saját magunknak kell létrehoznunk.

[K44] Az irodalom veszélyben léte nézőpontom alapján nem csak a fiatalokhoz, hanem az idősebb korosztályokhoz is köthető. [K45] A magyar lakosság középkorú tagjai ugyanúgy keveset olvasnak, mint a fiatalok. [K46] Ez azonban másoktól ered. [K47] A dolgozó ember a mai, rohanó világban betáblázva éli életét. [K48] Kevés ideje jut a szórakozásra, így aztán adott estben egy fárasztó munkanap után inkább a könnyed szórakozást választja – amit például a már előbb említett televízió is képviselt, mint hogy nekiálljon olvasni. [K49] Másrészről ha olvasásra adja a fejét inkább könnyedebb olvasmányt választ, mint egy nehezen érthető kortárs, vagy klasszikus művet.

[K50] Az irodalom legaktívabb fogyasztói az idősebb korosztály tagjai között keresendők. [K51] A nyugdíjasoknak idejük is van olvasni, ugyanakkor talán kevésbé élnek a televízió, vagy a mozi bűvkörében, mint a társadalom többi korosztálya. [K52] A jövő egyik nagy kérdése, vajon a most fiatal generációk idős korukra hogy fognak viszonyulni, az irodalomhoz mennyire fog dominálni az olvasás fejlődő világunkban, az öregek körében.

[K53] Az okok mellett a következményekkel is számolnunk kell. [K54] Az olvasók megfogyatkozása az írók számának csökkenésével is jár, hiszen kevesebben lesznek képesek írni – rendelkeznek elég tehetséggel hozzá, mivel az íráshoz olvasottság is szükséges, illetve az olvasószám csökkenése az író megélhetését is befolyásolja, mivel kevesebben választják az írást, ha látják, hogy nem lehet megélni belőle. [K55] Egy másik következmény lehet, a beszélt nyelv árnyaltságának csökkenése, mivel a ritkán, keveset használt szavak, melyeket inkább csak olvasás közben veszünk észre, nem kerülnek bele a nem olvasók „belső szótárába". [K56] Emellett a kortárs irodalomtól is elvárható egyfajta alkalmazkodás, hiszen ha a megszülető alkotások érdektelenséget váltanak ki, akkor az olvasószámcsökkenés szinte garantálható. [K57] Ez persze felszínre hozza azt a kérdést, miszerint az irodalom célja az olvasásra bírásban, vagy az alkotás gyönyörében keresendő-e.

[K58] A korábban említetteket összegezve véleményem szerint, a Spíró György által megfogalmazott probléma csak a jéghegy csúcsa, az arra adott megoldás pedig látszati gyógyír. [K59] Ahhoz, hogy irodalmunk átvészelje a mostani olvasói válságot, újításokra, reformokra, de legalább erőfeszítésekre van szükség. [K60] Újra meg kell találni az olvasókhoz vezető utat. [K61] Ez mind az írók, mind az oktatáspolitikusok, mind a kiadók feladata és felelőssége. [K62] A helyzet komoly, de nem menthetetlen. [K63] Én személy szerint bízom abban, hogy irodalmunk hamvaiból újjászületető főnixként tör majd a magasba, elhozva az olvasás és a könyvek új reneszánszát.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K01] Spíró György szerint a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt.
[K01/&vb]
Spíró György szerint a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt.
Kommentár:
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K02] Esszémben erre kívánok reflektálni mind a közoktatás, mind rohanó világunk tükrében.
[K02/&vb]
Esszémben (*én*) erre (*a magyar irodalom válságára a fiatal olvasók számának csökkenése miatt*) kívánok (*én*) reflektálni mind a közoktatás, mind rohanó világunk (*mi*) tükrében.
Kommentár:
Az **esszémben** E/1. birtokos személyjele és a **kívánok** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál, ez a referálása a beszédhelyzet alapján értelmezhető, a „mi" és az „én" minden további említése anaforikus. A **rohanó világunk** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál. Az **erre** mutató névmás a

[K01] szövegmondat tartalmára, „a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt” referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt
i02 = én
i03 = mi

[K03] A magyar irodalom veszélyben van.
[K03/&vb]
A magyar irodalom veszélyben (*válságban*)van.
Kommentár:
Az **veszélyben** elem a [K01] szövegmondat „válság” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K01] szövegmondat „a magyar irodalom” elemére referál a **magyar irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = a magyar irodalom
i05 = válság

[K04] Érdekes megállapítása, hiszen nehéz egy-egy művészeti ág válságát leírni, illetve meghatározni.
[K04/&vb]
Érdekes megállapítása (*magyar irodalom veszélyben van; Spiró Györgyé*), hiszen nehéz egy-egy művészeti ág (*irodalom*) válságát leírni, illetve meghatározni.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „a magyar irodalom veszélyben van” elemére referál a **megállapítása** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A **megállapítása** E/3. birtokos személyjele a „Spiró György”-re referál. Az **egy-egy művészeti ág** elem a [K01] szövegmondat „irodalom” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K03] szövegmondat „válság” elemére referál a **válság** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = a magyar irodalom veszélyben van
i07 = Spiró György
i08 = irodalom
i05 = válság

[K05] Az irodalom szempontjából ez lehet alkotói hiány, vagy alkotói válság, avagy az olvasók elkedvetlenedése.
[K05/&vb]
Az irodalom szempontjából ez (*válság*) lehet alkotói hiány, vagy alkotói válság, avagy az olvasók elkedvetlenedése.
Kommentár:
Az **irodalom** elem és az **olvasók** elem a [K01] szövegmondat elemeire, az „irodalom” és „olvasók” elemre referál, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ez** mutató névmás a [K01] szövegmondat „válság” elemre referál.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = irodalom
i05 = válság
i09 = olvasók

[K06] Hazánkban inkább az utóbb említettről van szó.
[K06/&vb]
Hazánkban (*mi)* inkább az utóbb említettről (*olvasók elkedvetlenedéséről*) van szó.
Kommentár:
A **hazánkban** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál. Az **utóbb említettről** mutató névmás és igenév a [K05] szövegmondat „olvasók elkedvetlenedése" elemre referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i10 = olvasók elkedvetlenedése
i03 = mi

[K07] Az olvasói érdektelenség, avagy nem olvasás sem általános még, legalábbis egyelőre.
[K07/&vb]
Az olvasói érdektelenség, avagy nem olvasás sem általános még, legalábbis egyelőre.
Kommentár:
Az **olvasói érdektelenség** elem a [K05] szövegmondat „olvasók elkedvetlenedése" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i10 = olvasók elkedvetlenedése

[K08] Ugyanakkor statisztikák is alátámasztják, hogy a fiatalabb generációkon belül az olvasás, mint a szórakozás egy formája kiveszőben van.
[K08/&vb]
Ugyanakkor statisztikák is alátámasztják, hogy a fiatalabb generációkon belül az olvasás, mint a szórakozás egy formája kiveszőben van.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = olvasás

[K09] Spíró szerint ennek alapja a kötelező olvasmányok régies nyelvezetében rejlik.
[K09/&vb]
Spíró szerint ennek (*fiatalabb generációkon belül az olvasás, mint a szórakozás egy formája kiveszőben van*) alapja a kötelező olvasmányok régies nyelvezetében rejlik.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K08] szövegmondat „fiatalabb generációkon belül az olvasás, mint a szórakozás egy formája kiveszőben van" elemre referál. A [K01] szövegmondat „Spiró György" elemére referál a **Spiró** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György
i12 = fiatalabb generációkon belül az olvasás, mint a szórakozás egy formája kiveszőben van

[K10] Véleményem szerint ennél árnyaltabb a helyzet.
[K10/&vb]
(*én*) Véleményem szerint ennél (*a kötelező olvasmányok régies nyelvezeténél*) árnyaltabb a helyzet.
Kommentár:

A **véleményem szerint** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. Az **ennél** mutató névmás a [K09] szövegmondat „a kötelező olvasmányok régies nyelvezet” elemére referál.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i02 = én
i13 = a kötelező olvasmányok régies nyelvezet

[K11] Spíró állítása mindenekelőtt leszögezném, helytálló.
[K11/&vb]
Spíró állítása (*a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt*) mindenekelőtt leszögezném (*én*), helytálló.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „Spiró György” elemére referál a **Spiró** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K01] szövegmondat „a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt” elemére referál a **Spíró állítása** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A **leszögezném** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i07 = Spiró György
i01 = a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt
i02 = én

[K12] Az általános iskolás diákok számára komoly nehézséget okozhat a régies nyelvezetű művek elolvasása.
[K12/&vb]
Az általános iskolás diákok számára komoly nehézséget okozhat a régies nyelvezetű művek (*kötelező olvasmányok*) elolvasása.
Kommentár:
Az **művek** elem a [K09] szövegmondat „kötelező olvasmányok” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = kötelező olvasmányok

[K13] Ebből következően kedvüket is szegheti a kudarc, így nem valószínű hogy leemelnének bármit is otthon a könyvespolcukról.
[K13/&vb]
Ebből (*nehézség*) következően kedvüket (*diákokét*) is szegheti a kudarc, így nem valószínű hogy leemelnének (*diákok*) bármit is otthon a könyvespolcukról.
Kommentár:
Az **ebből** mutató névmás a [K12] szövegmondat „nehézség” elemére referál. A **kedvüket** T/3. birtokos személyjele a [K12] szövegmondat „diákok” elemére referál, csakúgy, mint a
a **leemelnének** T/3. Ø+INF nyelvi eleme.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i15 = nehézség
i16 = diákok

[K14] Spíró szerint a szövegek (*a régies nyelvezetű művek*) újraírása mai nyelvezetre megoldást jelenthet.
[K14/&vb]

Spíró szerint a szövegek újraírása mai nyelvezetre megoldást jelenthet.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „Spiró György” elemére referál a **Spiró** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **szövegek** elem a [K12] szövegmondat „a régies nyelvezetű művek” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György
i17 = a régies nyelvezetű művek

[K15] Ez azonban új kérdéseket vet fel.
[K15/&vb]
Ez (*szövegek újraírása mai nyelvezetre*) azonban új kérdéseket vet fel.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K14] szövegmondat „szövegek újraírása mai nyelvezetre” elemére referál.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = szövegek újraírása mai nyelvezetre

[K16] Egy részről, lehet, hogy a cselekmény sem köti le egymagában az olvasói figyelmet, hiszen 8-14 éves gyerekektől nem várhatjuk el, hogy a téma emelkedettsége, vagy művészi volta miatt olvassanak el bármilyen alkotást.
[K16/&vb]
Egy részről, lehet, hogy a cselekmény sem köti le egymagában az olvasói figyelmet, hiszen 8-14 éves gyerekektől (*diákok*) nem várhatjuk el (*mi*), hogy a téma emelkedettsége, vagy művészi volta miatt olvassanak el bármilyen alkotást (*új kérdés*).
Kommentár:
A **8-14 éves gyerekektől** elem a [K12] szövegmondat „diákok” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **várhatjuk el** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. A [K12] szövegmondat „új kérdés” elemére referál a „a cselekmény sem köti le egymagában az olvasói figyelmet, hiszen 8-14 éves gyerekektől nem várhatjuk el, hogy a téma emelkedettsége, vagy művészi volta miatt olvassanak el bármilyen alkotást” elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus a alapján értelmezhető.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = új kérdés
i16 = diákok
i03 = mi

[K17] Ilyen volt számomra a Kincskereső kisködmön c. Móra regény mely első olvasásra negatív élménnyel gazdagított.
[K17/&vb]
Ilyen volt számomra a Kincskereső kisködmön c. Móra regény mely (*Kincskereső kisködmön*) első olvasásra negatív élménnyel gazdagított.
Kommentár:
A **számomra** személyes névmás a E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. A [K07] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **mely** vonatkozó névmás az „Kincskereső kisködmön c. Móra regény” elemre referál.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i11 = olvasás

i20 = Kincskereső kisködmön c. Móra regény

[K18] Ugyanakkor a megváltoztatott nyelvezetnek köszönhetően a mű maga is átalakul.
[K18/&vb]
Ugyanakkor a megváltoztatott nyelvezetnek (*mai nyelvezetnek*) köszönhetően a mű (*szöveg*) maga is átalakul.
Kommentár:
A **megváltoztatott nyelvezet** elem a [K14] szövegmondat „mai nyelvezet" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **mű** elem a [K14] szövegmondat „szöveg" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = mai nyelvezet
i22 = szöveg
[K19] Ez magával hozhatja a művek mondanivalójának átalakulását, mivel a mű által sugárzott gondolatokat megváltoztathatja, eltorzíthatja a modern nyelvezet.
[K19/&vb]
Ez (*a mű maga is átalakul*) magával hozhatja a művek mondanivalójának átalakulását, mivel a mű által sugárzott gondolatokat megváltoztathatja, eltorzíthatja a modern nyelvezet (*mai nyelvezet*).
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K18] szövegmondat „a mű maga is átalakul" elemre referál. A [K19] szövegmondat „mű" elemére referál a **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **modern nyelvezet** elem a [K14] szövegmondat „mai nyelvezet" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = a mű maga is átalakul
i24 = mű
i21 = mai nyelvezet

[K20] Az én álláspontom szerint nem műveket kéne „átírni", sokkal inkább műveket kéne kicserélni.
[K20/&vb]
Az én álláspontom szerint nem műveket kéne „átírni", sokkal inkább műveket kéne kicserélni.
Kommentár:
Az **én álláspontom szerint** elem szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele, valamint a E/1. személyes névmás a szövegalkotói „én"-re referál. A [K19] szövegmondat „mű" elemére referál a **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
Az **„átírni"** elem a [K14] szövegmondat „szövegek újraírása mai nyelvezetre" elemre referál.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i18 = szövegek újraírása mai nyelvezetre
i24 = mű

[K21] Evvel elérhető lenne, hogy a diákok előbb megszeressék az olvasást – erről szólna az általános iskola – majd a későbbiekben nehezebb, összetett művek is következnének, melyek megértése egyszerűbbé, könnyebbé válna.
[K21/&vb]
Evvel (*művek kicserélésével*) elérhető lenne, hogy a diákok előbb megszeressék az olvasást – erről (*előbb megszeretik az olvasást*) szólna az általános iskola – majd a későbbiekben nehezebb, összetett művek is következnének, melyek (*nehezebb, összetett művek*) megértése egyszerűbbé, könnyebbé válna.
Kommentár:

Az **evvel** mutató névmás a [K20] szövegmondat „művek kicserélése” elemre referál. A [K12] szövegmondat „diák” elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K07] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **erről** mutató névmás a [K31] szövegmondat „előbb megszeretik az olvasást” elemére referál. A [K19] szövegmondat „mű” elemére referál a **művek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **melyek** vonatkozó névmás az „nehezebb, összetett művek” elemre referál.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = művek kicserélése
i16 = diákok
i11 = olvasás
i26 = előbb megszeretik az olvasást
i24 = mű
i27 = nehezebb, összetett művek

[K22] Itt persze felmerül a kérdés mi az, amit egy, már korábban említett korosztályba tartozó fiatal szívesen választana szellemi tápláléknak?
[K22/&vb]
Itt (*művek kicserélésénél*) persze felmerül a kérdés (*új kérdés*) mi az, amit egy, már korábban említett korosztályba tartozó fiatal (*diák*) szívesen választana szellemi tápláléknak?
Kommentár:
Az **itt** mutató névmás a [K20] szövegmondat „művek kicserélése” elemre referál. Az **kérdés** elem a [K15] szövegmondat „új kérdés” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **fiatal** elem a [K12] szövegmondat „diákok” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = művek kicserélése
i16 = diákok
i19 = új kérdés

[K23] A gyermekkor meghatározó része a fantázia, fantáziálás.
[K23/&vb]
A gyermekkor meghatározó része a fantázia, fantáziálás.
Kommentár:
Ø
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
Ø

[K24] Ez ebben a korban nagyon élénk a gyermekekben.
[K24/&vb]
Ez (*a fantázia, fantáziálás*) ebben a korban (*gyermekkor*) nagyon élénk a gyermekekben.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K23] szövegmondat „fantázia, fantáziálás” elemére referál, az **ebben** mutató névmás pedig a [K23] szövegmondat „gyermekkor” elemre referál.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = a fantázia, fantáziálás
i29 = gyermekkor

[K25] Véleményem szerint az irodalmat is a fantáziára kéne alapozni, legalábbis az általános iskolai tanterv tekintetében.
[K25/&vb]
(*én*) Véleményem szerint az irodalmat is a fantáziára kéne alapozni, legalábbis az általános iskolai tanterv tekintetében.
Kommentár:
A **véleményem szerint** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. A [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál a **irodalmat** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K23] szövegmondat „fantázia" elemére referál a **fantáziára** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i08 = irodalom
i30 = fantázia

[K26] Jó példa erre Harry Potter-sorozat, ami rengeteg gyermeknek hozta el az olvasás örömét világszerte.
[K26/&vb]
Jó példa erre (*az irodalmat is a fantáziára kéne alapozni*) Harry Potter-sorozat, ami (*Harry Potter-sorozat*) rengeteg gyermeknek hozta el az olvasás örömét világszerte.
Kommentár:
Az **erre** mutató névmás a [K25] szövegmondat megállapítására „az irodalmat is a fantáziára kéne alapozni" elemre referál. A [K07] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **ami** vonatkozó névmás a szövegmondat „Harry Potter-sorozat" elemére referál.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i31 = gyermek
i32 = Harry Potter-sorozat
i11 = olvasás

[K27] Azonban az olvasásához kötődő viszony nem csak az iskolapadokban (*iskolában*) dől el.
[K27/&vb]
Azonban az olvasásához kötődő viszony nem csak az iskolapadokban dől el.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K30] szövegmondat „iskola" elemére referál az **iskolapadokban** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul, iránya kataforikus.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = olvasás
i33 = iskola

[K28] Meglepő, de létező jelenség, hogy fiatalok azért nem olvasnak, mivel nem menő.
[K28/&vb]
Meglepő, de létező jelenség, hogy fiatalok azért nem olvasnak, mivel nem menő.
Kommentár:
A [K22] szövegmondat „fiatalok" elemére referál a **fiatalok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = fiatal

[K29] Ez ugyan nem fedi le a problémát, de sajnálatos módon mégis létező jelenség.
[K29/&vb]
Ez (*fiatalok azért nem olvasnak, mivel nem menő*) ugyan nem fedi le a problémát (*válságot*), de sajnálatos módon mégis létező jelenség.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K29] szövegmondat „fiatalok azért nem olvasnak, mivel nem menő" elemre referál. A **problémát** elem a [K04] szövegmondat „válság" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K28] szövegmondat „jelenség" elemére referál a **jelenség** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i35 = fiatalok azért nem olvasnak, mivel nem menő
i36 = jelenség
i05 = válság

[K30] Ennek oka, hogy az iskolában, osztályokon belüli csoportok hierarchiájának csúcsát ritkán foglalják el olyanok, akik műveltségükkel tűnnek ki – ugyanakkor előfordulhat – sokkal inkább sporteredmények, illetve más külső, belső tényezők meghatározóak.
[K30/&vb]
Ennek (*létező jelenségnek*) oka, hogy az iskolában, osztályokon belüli csoportok hierarchiájának csúcsát ritkán foglalják el olyanok, akik (*osztályokon belüli csoportok hierarchiájának csúcsát elfoglalók)* műveltségükkel tűnnek ki – ugyanakkor előfordulhat – sokkal inkább sporteredmények, illetve más külső, belső tényezők meghatározóak.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K29] szövegmondat „jelenség" elemére referál, az **akik** vonatkozó névmás a szövegmondat „osztályokon belüli csoportok hierarchiájának csúcsát elfoglalók" elemére referál.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i36 = jelenség
i37 = osztályokon belüli csoportok hierarchiájának csúcsát elfoglalók

[K31] Másik forrása lehet a problémának, hogy rohanó világunkban kevés idő jut olvasni.
[K31/&vb]
Másik forrása (*oka*) lehet a problémának, hogy rohanó világunkban kevés idő jut olvasni.
Kommentár:
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
A **forrása** elem a [K30] szövegmondat „ok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K29] szövegmondat „probléma" elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a **rohanó világunk** esetében, mely a [K01] szövegmondat elemére referál. A **rohanó világunk** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál.
i38 = ok
i39 = probléma
i03 = mi
i40 = rohanó világunk

[K32] Ez azonban a felnőtt generációkat jobban érinti, mint a fiatalokat, így ezt később tárgyalom csak.
[K32/&vb]
Ez (*rohanó világunkban kevés idő jut olvasni*) azonban a felnőtt generációkat jobban érinti, mint a fiatalokat, így ezt (*rohanó világunkban kevés idő jut olvasni*) később tárgyalom (*én*) csak.

Kommentár:
A [K32] szövegmondatban mindkét **ez** mutató névmás a [K31] szövegmondat „rohanó világunkban kevés idő jut olvasni” elemre referál. A **tárgyalom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A [K22] szövegmondat „fiatalok” elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i41 = rohanó világunkban kevés idő jut olvasni
i34 = fiatal
i02 = én

[K33] A legjelentősebb ok mindközül a szórakoztató elektronika előretörése, illetve terjedése.
[K33/&vb]
A legjelentősebb ok mindközül a szórakoztató elektronika előretörése, illetve terjedése.
Kommentár:
A [K30] szövegmondat „ok” elemére referál a **ok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = ok

[K34] Joggal állíthatjuk, hogy a 21. század az elektronika százada.
[K34/&vb]
Joggal állíthatjuk (*mi*), hogy a 21. század az elektronika (*szórakoztató elektronika*) százada.
Kommentár:
Az **állíthajuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. Az **a 21. század az elektronika** elem a [K33] szövegmondat „szórakoztató elektronika” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = mi
i42 = szórakoztató elektronika

[K35] Mindenhol körülvesznek „kütyük”, eszközök, melyek életünket egyszerűbbé teszik, segítik.
[K35/&vb]
Mindenhol körülvesznek „kütyük”, eszközök (*szórakoztató elektronika*), melyek (*„kütyük”, eszközök*) életünket (*mi*) egyszerűbbé teszik, segítik.
Kommentár:
A **21. század az elektronika** elem a [K33] szövegmondat „szórakoztató elektronika” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **életünket** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. A **melyek** vonatkozó névmás a „„kütyük”, eszközök” elemre referál.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = szórakoztató elektronika
i43 = „kütyük”, eszközök
i03 = mi

[K36] Ugyanúgy a szórakozásban, illetve a szórakoztatásban is jelen vannak ezek a dolgok.
[K36/&vb]
Ugyanúgy a szórakozásban, illetve a szórakoztatásban is jelen vannak ezek a dolgok (*„kütyük”, eszközök*).
Kommentár:

Az **ezek a dolgok** elem a [K35] szövegmondat „„kütyük”, eszközök” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i43 = „kütyük”, eszközök

[K37] A mozi, a televízió, vagy a számítógép, a legtöbb fiatal életének szerves részét képezik.
[K37/&vb]
A mozi, a televízió, vagy a számítógép (*szórakoztató elektronika*), a legtöbb fiatal életének szerves részét képezik.
Kommentár:
Az **mozi, a televízió, vagy a számítógép** elem a [K33] szövegmondat „szórakoztató elektronika” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K22] szövegmondat „fiatalok” elemére referál a **fiatal** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = szórakoztató elektronika
i34 = fiatal
[K38] Az elektronikus szórakozás ugyanakkor vetélytársává lett az ún. hagyományos szórakozásnak, a sportoknak, vagy az olvasásnak.
[K38/&vb]
Az elektronikus szórakozás (*szórakoztató elektronika*) ugyanakkor vetélytársává lett az ún. hagyományos szórakozásnak, a sportoknak, vagy az olvasásnak (*hagyományos szórakozásnak*).
Kommentár:
Az **elektronikus szórakozás** elem a [K33] szövegmondat „szórakoztató elektronika” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **sportoknak, vagy az olvasásnak** elem a [K38] szövegmondat „hagyományos szórakozás” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = szórakoztató elektronika
i44 = hagyományos szórakozás

[K39] Sajnos a dominanciát is kezdi átvenni ezek felett.
[K39/&vb]
Sajnos a dominanciát is kezdi (*szórakoztató elektronika*) átvenni ezek felett (*az ún. hagyományos szórakozás, a sportok, vagy az olvasás felett*).
Kommentár:
A **kezdi** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „szórakoztató elektronika” elemre referál. Az **ezek felett** mutató névmás a [K31] szövegmondat „az ún. hagyományos szórakozás, a sportok, vagy az olvasás felett” elemre referál.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = szórakoztató elektronika
i44 = hagyományos szórakozás

[K40] Ez érthető is, hiszen mennyivel egyszerűbb megnézni egy adott mű filmváltozatát, mint elolvasni azt.
[K40/&vb]
Ez (*a dominanciát kezdi átvenni az elektronikus szórakozás*) érthető is, hiszen mennyivel egyszerűbb megnézni egy adott mű filmváltozatát, mint elolvasni azt (*adott művet*).
Kommentár:

Az **ez** mutató névmás a [K39] szövegmondat „a dominanciát kezdi átvenni az elektronikus szórakozás” elemre referál. A [K12] szövegmondat „mű” elemére referál az **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **adott mű** elem a [K32] szövegmondat „mű” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **azt** mutató névmás a [K40] szövegmondat „adott művet” elemre referál.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i45 = a dominanciát kezdi átvenni az elektronikus szórakozás
i24 = mű
i46 = adott mű

[K41] Ugyanakkor a mozi, vagy a televízió maga is összetettebb, vizuális élményt nyújt, mely a szervezet számára, a befogadott impulzusok hatására euforisztikus érzéseket is okozhat.
[K41/&vb]
Ugyanakkor a mozi, vagy a televízió maga is összetettebb, vizuális élményt nyújt, mely (*élmény*) a szervezet számára, a befogadott impulzusok hatására euforisztikus érzéseket is okozhat.
Kommentár:
A [K37] szövegmondat „mozi, televízió” elemére referál a **mozi, televízió** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **melyben** vonatkozó névmás a [K41] szövegmondat az „élmény” elemére referál.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i47 = a mozi, a televízió
i48 = élmény

[K42] Ezzel szemben , az olvasás teljes mértékben a fantáziára épül.
[K42/&vb]
Ezzel (*mozi, vagy a televízió maga is összetettebb, vizuális élményt nyújt*) szemben, az olvasás teljes mértékben a fantáziára épül.
Kommentár:
Az **ezzel** mutató névmás a [K41] szövegmondat „mozi, vagy a televízió maga is összetettebb, vizuális élményt nyújt” elemére referál.
A [K42] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyai ismétlésen alapulnak, így a [K23] szövegmondat „fantázia” elemére referál a **fantázia** elem, a [K07] szövegmondat „olvasás” elemére pedig az **olvasás** elem.
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i49 = mozi, vagy a televízió maga is összetettebb, vizuális élményt nyújt
i11 = olvasás
i30 = fantázia

[K43] Amit megtesz helyettünk a televízió, azt saját magunknak kell létrehoznunk.
[K43/&vb]
Amit (*azt*) megtesz helyettünk a televízió, azt (*amit*) saját magunknak (*mi*) kell létrehoznunk.
Kommentár:
Az **amit** és **azt** vonatkozó névmások referálása a következő elemekre történik: „megtesz helyettünk a televízió” és „saját magunknak kell létrehoznunk”. A **magunkat** nyomatékosított személyes névmás a „mi” elemre referál. A **létrehoznunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme is a „mi”-re, egy közösségre referál.
A K43 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i50 = televízió
i03 = mi

[K44] Az irodalom veszélyben léte nézőpontom alapján nem csak a fiatalokhoz, hanem az idősebb korosztályokhoz is köthető.
[K44/&vb]
Az irodalom veszélyben léte nézőpontom (*én*) alapján nem csak a fiatalokhoz, hanem az idősebb korosztályokhoz (*felnőtt generációk*) is köthető.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **nézőpontom** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. A [K22] szövegmondat „fiatal" elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **idősebb korosztályokhoz** elem a [K32] szövegmondat „felnőtt generációk" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K44 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = a magyar irodalom veszélyben van
i02 = én
i34 = fiatal
i51 = felnőtt generációk

[K45] A magyar lakosság középkorú tagjai ugyanúgy keveset olvasnak, mint a fiatalok.
[K45/&vb]
A magyar lakosság középkorú tagjai (*idősebb korosztályok*) ugyanúgy keveset olvasnak, mint a fiatalok.
Kommentár:
A **magyar lakosság középkorú tagjai** elem a [K44] szövegmondat „idősebb korosztályok" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K22] szövegmondat „fiatal" elemére referál a **fiatalok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K45 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i52 = idősebb korosztályok
i34 = fiatal

[K46] Ez azonban másoktól ered.
[K46/&vb]
Ez (*magyar lakosság középkorú tagjai keveset olvasnak*) azonban másoktól ered.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K45] szövegmondat „magyar lakosság középkorú tagjai keveset olvasnak" elemre referál.
A K46 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i53 = magyar lakosság középkorú tagjai keveset olvasnak

[K47] A dolgozó ember a mai, rohanó világban betáblázva éli életét.
[K47/&vb]
A dolgozó ember (*magyar lakosság középkorú tagjai*) a mai, rohanó világban betáblázva éli életét.
Kommentár:
A **dolgozó ember** elem a [K45] szövegmondat „magyar lakosság középkorú tagja" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K42] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonya, a **rohanó világunk** referálása a [K01] szövegmondat „rohanó világunk" elemére, ismétlésen alapul. A **rohanó világunk** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál.

A K47 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i53 = magyar lakosság középkorú tagja
i40 = rohanó világunk
i03 = mi

[K48] Kevés ideje jut a szórakozásra, így aztán adott estben egy fárasztó munkanap után inkább a könnyed szórakozást választja – amit például a már előbb említett televízió is képviselt, mint hogy nekiálljon olvasni.
[K48/&vb]
Kevés ideje (*a dolgozó embernek*) jut a szórakozásra, így aztán adott estben egy fárasztó munkanap után inkább a könnyed szórakozást választja (*a dolgozó ember*) – amit (*könnyed szórakozást*) például a már előbb (*az előző szövegrészben*) említett televízió is képviselt, mint hogy nekiálljon olvasni.
Kommentár:
Az **ideje** E/3. birtokos személyjele a „dolgozó ember”-re referál, csakúgy, mint a **választja** E/3. Ø+INF nyelvi eleme. Az **amit** vonatkozó névmás a szövegmondat „könnyed szórakozás” elemére referál. Az **előbb** mutató névmás a [K31] szövegmondat „könnyed szórakozás” elemre referál. A [K37] szövegmondat „televízió” elemére referál a **televízió** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K48 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i54 = dolgozó ember
i55 = könnyed szórakozás
i50 = televízió

[K49] Másrészről ha olvasásra adja a fejét inkább könnyedebb olvasmányt választ, mint egy nehezen érthető kortárs, vagy klasszikus művet.
[K49/&vb]
Másrészről ha olvasásra adja (*a dolgozó ember*) a fejét (*a dolgozó ember*) inkább könnyedebb olvasmányt választ (*a dolgozó ember*), mint egy nehezen érthető kortárs, vagy klasszikus művet.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **adja** és **választ** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „dolgozó ember” elemre referál, csakúgy, mint a **fejét** E/3. birtokos személyjele. A [K19] szövegmondat „mű” elemére referál a **mű** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K12] szövegmondat „mű” elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K49 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i54 = dolgozó ember
i11 = olvasás
i24 = mű

[K50] Az irodalom legaktívabb fogyasztói az idősebb korosztály tagjai között keresendők.
[K50/&vb]
Az irodalom legaktívabb fogyasztói az idősebb korosztály tagjai (*idősebb korosztályok*) között keresendők.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **idősebb korosztály tagjai** elem a [K44] szövegmondat „idősebb korosztályok” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul
A K50 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = irodalom

i52 = idősebb korosztályok

[K51] A nyugdíjasoknak idejük is van olvasni, ugyanakkor talán kevésbé élnek a televízió, vagy a mozi bűvkörében, mint a társadalom többi korosztálya.
[K51/&vb]
A nyugdíjasoknak (*az idősebb korosztálynak*) idejük is van olvasni, ugyanakkor talán kevésbé élnek (*ők*) a televízió, vagy a mozi bűvkörében, mint a társadalom többi korosztálya.
Kommentár:
Az **nyugdíjasoknak** elem a [K44] szövegmondat „idősebb korosztályok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **élnek** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „nyugdíjasoknak" elemre referál. A [K37] szövegmondat „mozi, televízió" elemére referál a **mozi, televízió** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K51 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i52 = idősebb korosztályok
i47 = a mozi, a televízió

[K52] A jövő egyik nagy kérdése, vajon a most fiatal generációk idős korukra hogy fognak viszonyulni, az irodalomhoz mennyire fog dominálni az olvasás fejlődő világunkban, az öregek körében.
[K52/&vb]
A jövő egyik nagy kérdése, vajon a most fiatal generációk idős korukra hogy fognak viszonyulni, az irodalomhoz mennyire fog dominálni az olvasás fejlődő világunkban, az öregek (*idősebb korosztályok*) körében.
Kommentár:
A [K52] szövegmondat fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyai ismétlésen alapulnak: [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalom** elem, [K07] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasás** elem és a [K22] szövegmondat „fiatal" elemére referál az **fiatal** elem. Az **öregek** elem a [K44] szövegmondat „idősebb korosztályok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K52 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = irodalom
i34 = fiatal
i52 = idősebb korosztályok
i40 = rohanó világunk
i11 = olvasás

[K53] Az okok mellett a következményekkel is számolnunk kell.
[K53/&vb]
Az okok mellett a következményekkel is számolnunk kell (*nekünk*).
Kommentár:
A **számolnunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. A [K30] szövegmondat „ok" elemére referál a **okok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K53 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = ok
i03 = mi

[K54] Az olvasók megfogyatkozása az írók számának csökkenésével is jár, hiszen kevesebben lesznek képesek írni – rendelkeznek elég tehetséggel hozzá, mivel az íráshoz olvasottság is szükséges, illetve az

olvasószám csökkenése az író megélhetését is befolyásolja, mivel kevesebben választják az írást, ha látják, hogy nem lehet megélni belőle.
[K54/&vb]
Az olvasók megfogyatkozása az írók számának csökkenésével is jár, hiszen kevesebben lesznek (*írók*) képesek írni – rendelkeznek elég tehetséggel hozzá, mivel az íráshoz olvasottság is szükséges, illetve az olvasószám csökkenése az író megélhetését is befolyásolja, mivel kevesebben választják (*ők*) az írást, ha látják (*ők*), hogy nem lehet megélni belőle.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „olvasók" elemére referál az **olvasók** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **lesznek**, rendelkeznek, **választják** és **megerősítik** T/3. Ø+INF nyelvi eleme az „írók" elemre referál.
A K54 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09 = olvasók
i56 = írók

[K55] Egy másik következmény lehet, a beszélt nyelv árnyaltságának csökkenése, mivel a ritkán, keveset használt szavak, melyeket inkább csak olvasás közben veszünk észre, nem kerülnek bele a nem olvasók „belső szótárába".
[K55/&vb]
Egy másik következmény lehet, a beszélt nyelv árnyaltságának csökkenése, mivel a ritkán, keveset használt szavak, melyeket (*szavakat*) inkább csak olvasás közben veszünk észre (*mi*), nem kerülnek bele a nem olvasók „belső szótárába".
Kommentár:
A **melyeket** vonatkozó névmás a „szavakat" elemre referál. A [K07] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **veszünk észre** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. A [K01] szövegmondat „olvasók" elemére referál a **olvasók** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K53] szövegmondat „következmény" elemére referál a **következmény** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K55 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i57 = következmény
i58 = szavak
i09 = olvasók
i11 = olvasás

[K56] Emellett a kortárs irodalomtól is elvárható egyfajta alkalmazkodás, hiszen ha a megszületők alkotások érdektelenséget váltanak ki, akkor az olvasószámcsökkenés szinte garantálható.
[K56/&vb]
Emellett (*az eddig felsoroltak mellett*) a kortárs irodalomtól is elvárható egyfajta alkalmazkodás, hiszen ha a megszületők alkotások érdektelenséget váltanak ki, akkor az olvasószámcsökkenés szinte garantálható.
Kommentár:
Az **emellett** mutató névmás a [K31] szövegmondat „*az eddig felsoroltak mellett*" elemre referál, diskurzusdeixisként az eddigi szövegrészekre mutat rá. A [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K56 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i59 = az eddig felsoroltak mellett
i08 = irodalom

[K57] Ez persze felszínre hozza azt a kérdést, miszerint az irodalom célja az olvasásra bírásban, vagy az alkotás gyönyörében keresendő-e.
[K57/&vb]
Ez (*a kortárs irodalomtól is elvárható egyfajta alkalmazkodás*) persze felszínre hozza azt a kérdést, miszerint az irodalom célja az olvasásra bírásban, vagy az alkotás gyönyörében keresendő-e.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K56] szövegmondat „a kortárs irodalomtól is elvárható egyfajta alkalmazkodás" elemre referál, az azt mutató névmás pedig a [K57] szövegmondat az irodalom célja az olvasásra bírásban, vagy az alkotás gyönyörében keresendő-e. A [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K57 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i60 = a kortárs irodalomtól is elvárható egyfajta alkalmazkodás
i08 = irodalom
i61 = az irodalom célja az olvasásra bírásban, vagy az alkotás gyönyörében keresendő-e.

[K58] A korábban említetteket összegezve véleményem szerint, a Spíró György által megfogalmazott probléma csak a jéghegy csúcsa, az arra adott megoldás pedig látszati gyógyír.
[K58/&vb]
A korábban említetteket (*az eddig leírtakat*) összegezve (*én*) véleményem szerint, a Spíró György által megfogalmazott probléma csak a jéghegy csúcsa, az arra adott megoldás (*a Spíró György által megfogalmazott problémára*) pedig látszati gyógyír.
Kommentár:
Az **korábban említettek** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony az eddig leírtakkal teremt anaforikus kapcsolatot. A **véleményem szerint** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. A [K01] szövegmondat „Spiró György" elemére referál a **Spiró György** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, a **Spíró György által megfogalmazott probléma** pedig a „magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt" elemre vonatkozik. Az arra adott megoldás a [K58] szövegmondat határán belül a „Spíró György által megfogalmazott probléma" elemre referál.
A K58 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i62 = az eddig leírtak
i02 = én
i01 = a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt
i63 = a Spíró György által megfogalmazott probléma

[K59] Ahhoz, hogy irodalmunk átvészelje a mostani olvasói válságot, újításokra, reformokra, de legalább erőfeszítésekre van szükség.
[K59/&vb]
Ahhoz, hogy irodalmunk (*mi*) átvészelje a mostani olvasói válságot, újításokra, reformokra, de legalább erőfeszítésekre van szükség.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál az **irodalmunk** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **irodalmunk** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál.
A K59 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = mi
i08 = irodalom

[K60] Újra meg kell találni az olvasókhoz vezető utat.

[K60/&vb]
Újra meg kell találni az olvasókhoz vezető utat.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K60 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09 = olvasók

[K61] Ez mind az írók, mind az oktatáspolitikusok, mind a kiadók feladata és felelőssége.
[K61/&vb]
Ez (*az olvasókhoz vezető út megtalálása*) mind az írók, mind az oktatáspolitikusok, mind a kiadók feladata és felelőssége.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K61] szövegmondat „az olvasókhoz vezető út megtalálása” elemre referál. A [K54] szövegmondat „írók” elemére referál az **írók** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K61 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i56 = írók
i64 = az olvasókhoz vezető út megtalálása

[K62] A helyzet komoly, de nem menthetetlen.
[K62/&vb]
A helyzet komoly, de nem menthetetlen.
Kommentár:
Ø
A K62 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
Ø

[K63] Én személy szerint bízom abban, hogy irodalmunk hamvaiból újjászülető főnixként tör majd a magasba, elhozva az olvasás és a könyvek új reneszánszát.
[K63/&vb]
Én személy szerint bízom abban, hogy irodalmunk hamvaiból újjászülető főnixként tör majd a magasba, elhozva az olvasás és a könyvek új reneszánszát.
Kommentár:
Az **én** személyes névmás és a **bízom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **abban** mutató névmás a [K63] szövegmondat „irodalmunk hamvaiból újjászülető főnixként való magasba törése és az olvasás és a könyvek új reneszánsza”. A [K07] szövegmondat „olvasás” elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K01] szövegmondat „irodalom” elemére referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K63 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i08 = irodalom
i11 = olvasás
i65 = irodalmunk hamvaiból újjászülető főnixként való magasba törése és az olvasás és a könyvek új reneszánsza

A koreferenciaindexek jegyzéke
i01 = a magyar irodalom válságban van, a fiatal olvasók számának csökkenése miatt
i02 = én

i03 = mi
i04 = a magyar irodalom
i05 = válság
i06 = a magyar irodalom veszélyben van
i07 = Spiró György
i08 = irodalom
i09 = olvasók
i10 = olvasók elkedvetlenedése
i11 = olvasás
i12 = fiatalabb generációkon belül az olvasás, mint a szórakozás egy formája kiveszőben van
i13 = a kötelező olvasmányok régies nyelvezete
i14 = kötelező olvasmányok
i15 = nehézség
i16 = diákok
i17 = a régies nyelvezetű művek
i18 = szövegek újraírása mai nyelvezetre
i19 = új kérdés
i20 = Kincskereső kisködmön c. Móra regény
i21 = mai nyelvezet
i22 = szöveg
i23 = a mű maga is átalakul
i24 = mű
i25 = művek kicserélése
i26 = előbb megszeretik az olvasást
i27 = nehezebb, összetett művek
i28 = a fantázia, fantáziálás
i29 = gyermekkor
i30 = fantázia
i31 = gyermek
i32 = Harry Potter-sorozat
i33 = iskolában
i34 = fiatal
i35 = fiatalok azért nem olvasnak, mivel nem menő
i36 = jelenség
i37 = osztályokon belüli csoportok hierarchiájának csúcsát elfoglalók
i38 = ok
i39 = probléma
i40 = rohanó világunk
i41 = rohanó világunkban kevés idő jut olvasni
i42 = szórakoztató elektronika
i43 = „kütyük”, eszközök
i44 = hagyományos szórakozás
i45 = a dominanciát kezdi átvenni az elektronikus szórakozás
i46 = adott mű
i47 = a mozi, a televízió
i48 = élmény
i49 = mozi, vagy a televízió maga is összetettebb, vizuális élményt nyújt
i50 = televízió

i51 = felnőtt generációk
i52 = idősebb korosztályok
i53 = magyar lakosság középkorú tagjai keveset olvasnak
i54 = dolgozó ember
i55 = könnyed szórakozás
i56 = írók
i57 = következmény
i58 = szavak
i59 = az eddig felsoroltak mellett
i60 = a kortárs irodalomtól is elvárható egyfajta alkalmazkodás
i61 = az irodalom célja az olvasásra bírásban, vagy az alkotás gyönyörében keresendő-e.
i62 = az eddig leírtak
i63 = a Spíró György által megfogalmazott probléma
i64 = az olvasókhoz vezető út megtalálása
i65 = irodalmunk hamvaiból újjászülető főnixként való magasba törése és az olvasás és a könyvek új reneszánsza

9. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Át kell-e írni a régi magyar műveket?
Hogyan népszerűsítsük a klasszikusokat a fiatalság körében?

[K01] A magyarországi irodalomolvasás válságkorszakát éli, ennek számos jele felfedezhető környezetünkben. [K02] A Spiró György által említett probléma rendkívül közel áll hozzám, mivel nem csak a hétköznapokban látom megjelenni, de saját családomban is találkozom vele. [K03] Egyetértek az író felvetésével, azonban véleményem szerint a probléma orvoslásához számos egyéb lehetőség is kínálkozik.

[K04] Tény, hogy Magyarországon évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el, ezt számos statisztikai adat is bizonyítja. [K05] Spiró György az általános iskolai nevelést teszi felelőssé emiatt. [K06] Nem szabad azonban elfeledkezniük arról, hogy a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk. [K07] Fel kell venniük a versenyt az információs és a technikai forradalom eszközeivel: tévével, számítógéppel, videojátékokkal. [K08] Az általános iskolások számára ezek az eszközök szinte kivétel nélkül szórakoztatóbbak a magyar irodalom klasszikusainál.

[K09] Ugyanakkor, ha egy gyerek nem olvas, nem is szereti meg az olvasást. [K10] Ha nem bővül a szókincse, nem csoda, ha nem érti meg a műveket, így a probléma önmagát gerjeszti. [K11] Akkor mi lehet a megoldás?

[K12] Az elmúlt esztendőkben a média is (elsősorban a közszolgálati tévék) lépéseket tett az irodalom népszerűsítéséhez, gondoljunk csak azokra a műsorokra, ahol ki-ki szavazhatott kedvenc könyvére, és az adott művekről kritikusok, irodalmárok és kortárs írók mondták el véleményüket. [K13] Ezek a műsorok azonban aligha nyerhették el az öt-tizennégy éves korosztály képviselőinek tetszését.

[K14] Az olvasás népszerűsítése szempontjából sokkal célravezetőbb a fiatalabb korosztályt megragadni, mivel így a családi nevelés útján a következő generációk könyvszeretete is biztosítva lesz. [K15] Ennek számos módja lehetséges. [K16] Hogy egy személyes példát említsek: mire elkezdtem az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem. [K17] Ez annak volt köszönhető, hogy édesanyám egy nyomdavállalatnál dolgozott, amely képregények forgalmazásával foglalkozott. [K18] Már óvodás koromban rajongtam Garfieldért és Pókemberért, irigykedve figyeltem nálam három évvel idősebb bátyámat, ahogy falja a magazinokat. [K19] Érdekelt, vajon mit jelentenek a szóbuborékok furcsa kriksz-krakszai, így édesanyám és bátyám segítségével nagynehezen megismerkedtem a betűkkel, hat éves koromra pedig már én is élvezettel olvastam az izgalmasabbnál izgalmasabb történeteket. [K20] Megszerettem magát az olvasást. [K21] Később édesapám vitt el könyvtárakba, rendezvényekre (ezeket ma már önszántamból is látogatom), ahol mindig vett nekem egy könyvet, amit mind a ketten elolvastunk és beszélgettünk róla. [K22] Unokatestvérem, akit máshogy neveltek a szülei, nem szereti az olvasást, elvétve látok csak könyvet a kezében. [K23] Az olvasásra való korai nevelés tehát elengedhetetlen a későbbi, klasszikus irodalom megmentése szempontjából.

[K24] Habár az előzőekben már érintőlegesen említettem, korántsem lehet kevésbé figyelembe venni a szórakoztatóipar, a játékipar termékeit. [K25] Talán túlságosan borúlátó lehet a saját feltételezésem, de véleményem szerint ezekkel szinte lehetetlen lépést tartani. [K26] Azonban akár még a szülők hasznára is fordítható a gyerek számítógépes játékok iránt érzett lelkesedése. [K27] Számos példáját látom a könyvesboltokban, hogy egy-egy népszerű játékról, annak történetéről könyvet írnak. [K28] Igaz, ezek nem olyan színvonalas, értékes művek mint a klasszikus irodalom képviselői. [K29] Egysíkúak, egyetlen céljuk a játék sikerén való nyerészkedés. [K30] Viszont jelen esetben a célunk, hogy magát az olvasás folyamatát szerettessük meg a fiatalabb korosztállyal. [K31] Természetesen megvan a veszélye, hogy aki általános

iskolás korában ponyvairodalmat olvas, nem szeret meg más műveket, de ez csupán akkor áll fenn, ha az iskola és a szülők nem kísérik figyelemmel azokat a műveket, melyeket a gyerek olvas.

[K32] Egy másik módja, hogy felkeltsük a gyerek érdeklődését az olvasás iránt, ha megismertetjük és megszerettetjük velük a könyvtárakat. [K33] Vannak iskolák, ahol már az első osztályos gyerekeket elviszik könyvtárlátogatásokra. [K34] A kicsik először csak a gyereksarokkal ismerkednek meg, diákkorukban már a szépirodalmi műveket is keresik, felnőttkorukban pedig már otthonosan mozognak a polcok között, mikor egyetemi tanulmányaikhoz keresnek segédanyagot, vagy egy adott témában akarnak jobban elmélyülni.

[K35] Hogy egy újabb, személyes élménnyel kapcsolatos példát említsek: körülbelül hét-nyolc éves lehettem, amikor karácsonyra megkaptam Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét és Homérosz Odüsszeiáját. [K36] Mindkét könyvet egyfajta rövidített, illusztrációkkal gazdagon tarkított változatban kaptam meg, és néhány nap alatt ki is olvastam őket. [K37] Később mégnagyobb lelkesedéssel olvastam az eredeti műveket. [K38] Azóta számos másik klasszikust láttam megjelenni hasonló formában.

[K39] Vagyis Spiró György felvetésére válaszolva: ezek az „átírások" léteznek, talán egyetlen gond velük, hogy kevésbé elterjedtek. [K40] A média segítségével azonban nagyobb népszerűségre tehetnének szert. [K41] A rövidített, átírt művek után pedig az ifjúság felnőtt fejjel szívesebben venné kezébe a klasszikusokat. [K42] Felesleges tehát erőltetni a fiatalabb korosztályt régi, nagy magyar művek elolvasására. [K43] Az olvasás megszerettetése viszont nem csak az iskola, de a szülők és a kiadók feladata is, melyben a média hatalmas szerepet kap.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Át kell-e írni a régi magyar műveket?
Hogyan népszerűsítsük a klasszikusokat a fiatalság körében?
[K00/&vb]
Át kell-e írni a régi magyar műveket (*Spiró-idézet*)?
Hogyan népszerűsítsük (*mi*) a klasszikusokat (*régi magyar művek*) a fiatalság körében?
Kommentár:
A cím első kérdő mondatának **régi magyar műveket** eleme az idézetben szereplő „régi magyar irodalmi mű" nyelvi egységre referál, csakúgy, mint a második kérdő mondat **klasszikusok** eleme, amely fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A második kérdés **népszerűsítsük** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a beszédhelyzet alapján értelmezhető, a „mi" minden további említése anaforikus.
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i00= régi magyar műveket

[K01] A magyarországi irodalomolvasás válságkorszakát éli, ennek számos jele felfedezhető környezetünkben.
[K01/&vb]
A magyarországi irodalomolvasás válságkorszakát éli, ennek (*válságkorszaknak*) számos jele felfedezhető környezetünkben (*mi*).
Kommentár:
A [K01] szövegmondatban az **ennek** mutató névmás az előző tagmondat „válságkorszak" elemével képez koreferens viszonyt, melynek hatóköre kicsi, a szövegmondat határán belül érvényes. A **környezetünkben** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál, anaforikus említése a beszédhelyzet és a cím alapján értelmezhető.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01= válságkorszak

i02= mi

[K02] A Spiró György által említett probléma rendkívül közel áll hozzám, mivel nem csak a hétköznapokban látom megjelenni, de saját családomban is találkozom vele.
[K02/&vb]
A Spiró György által említett probléma rendkívül közel áll hozzám (*én*), mivel nem csak a hétköznapokban látom (*én*) megjelenni (*én*), de saját családomban (*én*) is találkozom (*én*) vele (*problémával*).
Kommentár:
A [K02] szövegmondat koreferens viszonyai közül a **hozzám** személyes névmás és a **saját családomban** nyomatékosító névmás és E/1. birtokos személyjel, valamint a **látom** és a **találkozom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál, amely a beszédhelyzet alapján értelmezhető. A **vele** a névmási anafora a szövegmondat határán belül a „probléma" szövegelemre mutat rá.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i04= probléma

[K03] Egyetértek az író felvetésével, azonban véleményem szerint a probléma orvoslásához számos egyéb lehetőség is kínálkozik.
[K03/&vb]
Egyetértek (*én*) az író (*Spiró György*) felvetésével, azonban (*én*) véleményem szerint a probléma orvoslásához számos egyéb lehetőség is kínálkozik.
Kommentár:
Az **egyetértek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. A [K02] szövegmondat „probléma" elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az író elem a [K02] szövegmondat „Spiró György" elemével referál.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i05= Spiró György
i04= probléma

[K04] Tény, hogy Magyarországon évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el, ezt számos statisztikai adat is bizonyítja.
[K04/&vb]
Tény, hogy Magyarországon évről évre emelkedik azok (*akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el*) száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el, ezt (*évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el*) számos statisztikai adat is bizonyítja.
Kommentár:
A [K04] szövegmondat koreferens viszonyai a szövegmondat terjedelmén belül érvényesülnek, két mutatói névmási elem mutat rá a szövegmondat szövegegységeire, így az **azok** az „akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el" elemre, míg az **ezt** az „évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el" elemre mutat rá.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06= akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el
i07= évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el

[K05] Spiró György az általános iskolai nevelést teszi felelőssé emiatt.
[K05/&vb]

Spiró György az általános iskolai nevelést teszi felelőssé emiatt (*évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el*).
Kommentár:
A [K04] szövegmondat „évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el" elemére mutat rá a [K05] szövegmondat emiatt mutató névmása. A szövegmondat egy további koreferens viszonya egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony, ismétlésen alapul, a [K02] szövegmondat „Sprió György" elemére referál a **Spiró György** elem.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05= Spiró György
i07= évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el

[K06] Nem szabad azonban elfeledkeznünk arról, hogy a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk.
[K06/&vb]
Nem szabad azonban elfeledkeznünk (*mi*) arról (*a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk*), hogy a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk.
Kommentár:
Az **elfeledkeznünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. Az **arról** mutató névmás a [K06] szövegmondaton belül a „tanároknak napról napra nehezebb a dolguk" elemre mutat rá. A [K11] szövegmondat „diákok" elemére referál a **diákok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02= mi
i08= a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk

[K07] Fel kell venniük a versenyt az információs és a technikai forradalom eszközeivel: tévével, számítógéppel, videojátékokkal.
[K07/&vb]
Fel kell venniük (*tanároknak*) a versenyt az információs és a technikai forradalom eszközeivel: tévével, számítógéppel, videojátékokkal.
Kommentár:
A **fel kell venniük** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a [K06] szövegmondat „tanárok" elemre referál. Az **információs és a technikai forradalom eszközeivel** elem a [K07] szövegmondat „tévével, számítógéppel, videojátékokkal" elemével képez koreferens viszonyt, a koreferencia irányát tekintve előre mutat, azaz kataforikus viszonyról van szó. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09= tanárok
i10= az információs és a technikai forradalom eszközeivel

[K08] Az általános iskolások számára ezek az eszközök szinte kivétel nélkül szórakoztatóbbak a magyar irodalom klasszikusainál.
[K08/&vb]
Az általános iskolások számára ezek az eszközök (*az információs és a technikai forradalom eszközei: tévé, számítógép, videojátékok*) szinte kivétel nélkül szórakoztatóbbak a magyar irodalom klasszikusainál.
Kommentár:
A **magyar irodalom klasszikusainál** elem a cím, a [K00] szövegmondat „klasszikusok" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az

ezek az eszközök a [K07] szövegmondat „az információs és a technikai forradalom eszközeivel” elemre referál, valamint az ugyanazon szövegmondatban előforduló „tévével, számítógéppel, videojátékokkal”.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i10 = az információs és a technikai forradalom eszközeivel
i11 = klasszikusok

[K09] Ugyanakkor, ha egy gyerek nem olvas, nem is szereti meg az olvasást.
[K09/&vb]
Ugyanakkor, ha egy gyerek nem olvas, nem is szereti meg az olvasást.
Kommentár:
Az **olvasást** elem a [K01] szövegmondat „irodalomolvasás” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **egy gyerek** elem a [K08] szövegmondat „általános iskolások” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = olvasás
i13 = általános iskolások

[K10] Ha nem bővül a szókincse, nem csoda, ha nem érti meg a műveket, így a probléma önmagát gerjeszti.
[K10/&vb]
Ha nem bővül a szókincse (*gyereké*), nem csoda, ha nem érti meg (*ő, a gyerek*) a műveket, így a probléma (*magyarországi irodalomolvasás válságkorszaka*: *évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el*) önmagát gerjeszti.
Kommentár:
A **szókincse** E/3. birtokos személyjele a [K09] szövegmondat „gyerek” elemére referál. A **műveket** elem a [K08] szövegmondat „magyar irodalom klasszikusai” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K02] szövegmondat „probléma” elemére referál a **probléma** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i14 = gyerek
i11 = klasszikusok
i04= probléma

[K11] Akkor mi lehet a megoldás?
[K11/&vb]
Akkor mi lehet a megoldás (*probléma orvoslása*)?
Kommentár:
A **megoldás** elem a [K03] szövegmondat „probléma orvoslása” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K11 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i15 = probléma orvoslása

[K12] Az elmúlt esztendőkben a média is (elsősorban a közszolgálati tévék) lépéseket tett az irodalom népszerűsítéséhez, gondoljunk csak azokra a műsorokra, ahol ki-ki szavazhatott kedvenc könyvére, és az adott művekről kritikusok, irodalmárok és kortárs írók mondták el véleményüket.
[K12/&vb]

Az elmúlt esztendőkben a média is (elsősorban a közszolgálati tévék) lépéseket tett az irodalom népszerűsítéséhez, gondoljunk (*mi*) csak azokra a műsorokra, ahol ki-ki szavazhatott kedvenc könyvére, és az adott művekről (*kedvenc könyvekről*) kritikusok, irodalmárok és kortárs írók mondták el véleményüket.
Kommentár:
A **média** elem a [K12] szövegmondat „közszolgálati tévék" elemével képez koreferens viszonyt, a koreferencia irányát tekintve előre mutat, azaz kataforikus viszonyról van szó. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **gondoljunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. A [K08] szövegmondat „irodalom" elemére referál a **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **véleményüket** T/3. birtokos személyjele a „kritikusok, irodalmárok és kortárs írók" elemre referál. A [K12] szövegmondat határán belül a „kedvenc könyvére" szövegelemre referál az **adott művekről** szövegelem.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i15 = közszolgálati tévék
i16 = irodalom
i02 = mi
i17a = kedvenc könyv
i18 = kritikusok, irodalmárok és kortárs írók

[K13] Ezek a műsorok azonban aligha nyerhették el az öt-tizennégy éves korosztály képviselőinek tetszését.
[K13/&vb]
Ezek a műsorok (*ahol ki-ki szavazhatott kedvenc könyvére, és az adott művekről kritikusok, irodalmárok és kortárs írók mondták el véleményüket*) azonban aligha nyerhették el az öt-tizennégy éves korosztály képviselőinek tetszését.
Kommentár:
A [K12] szövegmondat „műsorok" elemére referál az **ezek a műsorok** elem, a mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K08] szövegmondat „általános iskolások" elemére referál a [K12] szövegmondat **az öt-tizennégy éves korosztály képviselőinek** eleme.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = műsorok, ahol ki-ki szavazhatott kedvenc könyvére
i13 = általános iskolások

[K14] Az olvasás népszerűsítése szempontjából sokkal célravezetőbb a fiatalabb korosztályt megragadni, mivel így a családi nevelés útján a következő generációk könyvszeretete is biztosítva lesz.
[K14/&vb]
Az olvasás népszerűsítése szempontjából sokkal célravezetőbb a fiatalabb korosztályt (*az öt-tizennégy éves korosztály*) megragadni, mivel így (*a fiatalabb korosztály megragadása*) a családi nevelés útján a következő generációk könyvszeretete is biztosítva lesz.
Kommentár:
A [K09] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **fiatalabb korosztályt** és a [K13] szövegmondat „az öt-tizennégy éves korosztály" elem referálása egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia, mely alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K14] szövegmondat határán belül az **így** mutató névmás „a fiatalabb korosztály megragadása" elemre mutat rá.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = olvasás
i20 = az öt-tizennégy éves korosztály
i21 = a fiatalabb korosztály megragadása

[K15] Ennek számos módja lehetséges.
[K15/&vb]
Ennek (*a fiatalabb korosztály megragadásának*) számos módja lehetséges.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmási anafora a [K14] szövegmondat egy elemére mutat rá, a „fiatalabb korosztály megragadása" elemre.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = a fiatalabb korosztály megragadása

[K16] Hogy egy személyes példát említsek: mire elkezdtem az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem.
[K16/&vb]
Hogy egy személyes példát említsek (*én*): mire elkezdtem (*én*) az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem (*én*).
Kommentár:
Az **említsek**, az **elkezdtem** és az **ismertem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál, említése anaforikus, a [K03] szövegmondatban jelent meg elsőként a szövegalkotói perspektíva.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én

[K17] Ez annak volt köszönhető, hogy édesanyám egy nyomdavállalatnál dolgozott, amely képregények forgalmazásával foglalkozott.
[K17/&vb]
Ez (*mire elkezdtem az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem*) annak (*édesanyám egy nyomdavállalatnál dolgozott*) volt köszönhető, hogy édesanyám (*én*) egy nyomdavállalatnál dolgozott, amely (*nyomdavállalat*) képregények forgalmazásával foglalkozott.
Kommentár:
A [K17] szövegmondat mutató névmási **ez** anaforája a [K16] szövegmondat „mire elkezdtem az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem" elemére referál. Az **édesanyám** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = mire elkezdtem az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem
i23 = édesanyám egy nyomdavállalatnál dolgozott
i24 = nyomdavállalat

[K18] Már óvodás koromban rajongtam Garfieldért és Pókemberért, irigykedve figyeltem nálam három évvel idősebb bátyámat, ahogy falja a magazinokat.
[K18/&vb]
Már óvodás koromban (*én*) rajongtam (*én*) Garfieldért és Pókemberért (*képregényekért*), irigykedve figyeltem (*én*) nálam három évvel idősebb bátyámat, ahogy falja (*ő, a báty*) a magazinokat (*képregényeket*).
Kommentár:
A **rajongtam** és a **figyeltem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **koromban**, **bátyámat** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál, említése anaforikus, a [K03] szövegmondatban jelent meg elsőként a szövegalkotói perspektíva. A [K18] szövegmondat **Garfieldért és Pókemberért** fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul
magazinokat a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = én

i25 = képregények

[K19] Érdekelt, vajon mit jelentenek a szóbuborékok furcsa kriksz-krakszai, így édesanyám és bátyám segítségével nagynehezen megismerkedtem a betűkkel, hat éves koromra pedig már én is élvezettel olvastam az izgalmasabbnál izgalmasabb történeteket.
[K19/&vb]
Érdekelt, vajon mit jelentenek a szóbuborékok furcsa kriksz-krakszai, így édesanyám és bátyám segítségével nagynehezen megismerkedtem (*én*) a betűkkel, hat éves koromra pedig már én is élvezettel olvastam az izgalmasabbnál izgalmasabb történeteket.
Kommentár:
A **megismerkedtem** és az **olvastam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, az E/1. személyes névmás **én**, valamint az **édesanyám**, **bátyám** és **koromban**, E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál, említése anaforikus, a [K03] szövegmondatban jelent meg elsőként a szövegalkotói perspektíva. A **történeteket** a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.

A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = én

[K20] Megszerettem magát az olvasást.
[K20/&vb]
Megszerettem (*én*) magát az olvasást.
Kommentár:
A [K09] szövegmondat „olvasás" elemére referál a **olvasás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **megszerettem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál, említése anaforikus, a [K03] szövegmondatban jelent meg elsőként a szövegalkotói perspektíva.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = én
i12 = olvasás

[K21] Később édesapám vitt el könyvtárakba, rendezvényekre (ezeket ma már önszántamból is látogatom), ahol mindig vett nekem egy könyvet, amit mind a ketten elolvastunk és beszélgettünk róla.
[K21/&vb]
Később édesapám vitt el könyvtárakba, rendezvényekre (ezeket (*könyvtárakat, rendezvényeket*) ma már önszántamból is látogatom (*én*)), ahol (*könyvtárakban, rendezvényeken*) mindig vett nekem egy könyvet, amit (*könyvet*) mind a ketten elolvastunk (*mi*) és beszélgettünk róla (*könyvről*).
Kommentár:
A **látogatom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az **édesapám** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál, említése anaforikus, a [K03] szövegmondatban jelent meg elsőként a szövegalkotói perspektíva. Az **elolvastunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, ebben az esetben azonban – szemben a korábbi szövegelemektől – ez a „mi" nem egy közösségre referál, hanem a [K21] szövegmondatban megnevezett szövegalkotóra és édesapjára. Az **amit** vonatkozó névmás a [K21] szövegmondat „könyvet" elemére mutat rá, csakúgy mint a **róla** névmás. Az **ahol** vonatkozó névmás és az **ezeket** mutató névmás „a könyvtárakba, rendezvényekre" elemmel referálnak.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02= mi
i03= én
i26 = könyvtárak, rendezvények
i17b = könyv

[K22] Unokatestvérem, akit máshogy neveltek a szülei, nem szereti az olvasást, elvétve látok csak könyvet a kezében.
[K22/&vb]
Unokatestvérem, akit (*unokatestvéremet*) máshogy neveltek a szülei, nem szereti (*ő, az unokatestvérem*) az olvasást, elvétve látok (*én*) csak könyvet a kezében.
Kommentár:
Az **unokatestvérem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. A [K] szövegmondat „könyv" elemére referál a **könyv** elem, az **olvasás** pedig a [K01] szövegmondatban „olvasás" elemére, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = unokatestvér
i03 = én
i17b = könyv
i12 = olvasás

[K23] Az olvasásra való korai nevelés tehát elengedhetetlen a későbbi, klasszikus irodalom megmentése szempontjából.
[K23/&vb]
Az olvasásra való korai nevelés tehát elengedhetetlen a későbbi, klasszikus irodalom megmentése szempontjából.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „olvasás" elemére referál az **olvasásra** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A klasszikus irodalom elem a [K01] szövegmondatban először említésre kerülő magyar irodalom elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = olvasás
i16 = irodalom

[K24] Habár az előzőekben már érintőlegesen említettem, korántsem lehet kevésbé figyelembe venni a szórakoztatóipar, a játékipar termékeit.
[K24/&vb]
Habár az előzőekben (*az eddigi szövegben*) már érintőlegesen említettem (*én*), korántsem lehet kevésbé figyelembe venni a szórakoztatóipar, a játékipar termékeit (*számítógép, videójáték*).
Kommentár:
Az **előzőekben** diskurzusdeixisként az eddigi szövegre mutat rá. Az **említettem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál. A **szórakoztatóipar, a játékipar termékei** elem a [K07] szövegmondat „információs és technikai forradalom eszközei: tévé, számítógép, videójáték" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i27 = számítógép, videójáték

[K25] Talán túlságosan borúlátó lehet a saját feltételezésem, de véleményem szerint ezekkel szinte lehetetlen lépést tartani.
[K25/&vb]

Talán túlságosan borúlátó lehet a saját feltételezésem, de (*én*) véleményem szerint ezekkel (*a szórakoztatóipar, a játékipar termékeivel*) szinte lehetetlen lépést tartani.
Kommentár:
A **feltételezésem** és a **véleményem** kortársaim E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. Az **ezekkel** mutató névmás a [K24] szövegmondat „szórakoztatóipar, a játékipar termékei” elemre mutat rá.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i28 = szórakoztatóipar, a játékipar termékei

[K26] Azonban akár még a szülők hasznára is fordítható a gyerek számítógépes játékok iránt érzett lelkesedése.
[K26]
Azonban akár még a szülők hasznára is fordítható a gyerek számítógépes játékok (*a szórakoztatóipar, a játékipar termékei*) iránt érzett lelkesedése.
[K26/&vb]
Kommentár:
A **számítógépes játékok** elem a [K24] szövegmondat „szórakoztatóipar, a játékipar termékei” elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K09] szövegmondat „gyerek” elemére referál a **gyerek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = szórakoztatóipar, a játékipar termékei
i14 = gyerek

[K27] Számos példáját látom a könyvesboltokban, hogy egy-egy népszerű játékról, annak történetéről könyvet írnak.
[K27/&vb]
Számos példáját látom (*én*) a könyvesboltokban, hogy egy-egy népszerű játékról, annak (*játéknak*) történetéről könyvet írnak (*ők*).
Kommentár:
A **látom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **egy-egy népszerű játék** elem a [K24] szövegmondat „szórakoztatóipar, a játékipar termékei” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **annak** mutató névmás a „játékok” elemre mutat rá. Az **írnak** T/3. Ø+INF nyelvi eleme egy általános alanyra utal.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = szórakoztatóipar, a játékipar termékei

[K28] Igaz, ezek nem olyan színvonalas, értékes művek mint a klasszikus irodalom képviselői.
[K28/&vb]
Igaz, ezek (*egy-egy népszerű játékról, annak történetéről írt könyvek*) nem olyan színvonalas, értékes művek mint a klasszikus irodalom képviselői.
Kommentár:
A [K28] szövegmondat **ezek** mutató névmás a [K27] szövegmondat „egy-egy népszerű játékról, annak történetéről írt könyvek” elemével referál. Az **klasszikus irodalom képviselői** elem a [K08] szövegmondat „klasszikusok” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = egy-egy népszerű játékról, annak történetéről írt könyvek
i11 = klasszikusok

[K29] Egysíkúak, egyetlen céljuk a játék sikerén való nyerészkedés.
[K29/&vb]
Egysíkúak, egyetlen céljuk (*egy-egy népszerű játékról, annak történetéről írt könyvek*) a játék sikerén való nyerészkedés.
Kommentár:
A **céljuk** T/3. birtokos személyjele a [K27] szövegmondat „egy-egy népszerű játékról, annak történetéről írt könyvek”-re referál. A **játék** elem „szórakoztatóipar, a játékipar termékei” elemmel referál.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = egy-egy népszerű játékról, annak történetéről írt könyvek
i28 = szórakoztatóipar, a játékipar termékei

[K30] Viszont jelen esetben a célunk, hogy magát az olvasás folyamatát szerettessük meg a fiatalabb korosztállyal.
[K30/&vb]
Viszont jelen esetben a célunk, hogy magát az olvasás folyamatát szerettessük meg (*mi*) a fiatalabb korosztállyal (*a gyerekkel*).
Kommentár:
Az **fiatalabb korosztály** elem a [K14] szövegmondat „fiatalabb korosztály” elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **célunk** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. Az **olvasás** elem a szöveg olvasás koreferencialáncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = olvasás
i31 = fiatalabb korosztály

[K31] Természetesen megvan a veszélye, hogy aki általános iskolás korában ponyvairodalmat olvas, nem szeret meg más műveket, de ez csupán akkor áll fenn, ha az iskola és a szülők nem kísérik figyelemmel azokat a műveket, melyeket a gyerek olvas.
[K31/&vb]
Természetesen megvan a veszélye, hogy aki általános iskolás korában ponyvairodalmat olvas, nem szeret meg más műveket, de ez (*nem szeret meg más műveket*) csupán akkor áll fenn, ha az iskola és a szülők nem kísérik figyelemmel azokat a műveket, melyeket (*műveket*) a gyerek olvas.
Kommentár:
A [K31] szövegmondat **iskola** eleme a [K05] „általános iskola” elemével referál, míg a **szülők** elem a [K26] szövegmondat „szülő” elemével. Az **ez** mutató névmás a szövegmondat határán belül a „nem szeret meg más műveket” szövegegységre mutat rá, a **melyeket** vonatkozó névmás pedig a „műveket” elemmel referál.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = iskola
i33 = szülő
i34 = művek

[K32] Egy másik módja, hogy felkeltsük a gyerek érdeklődését az olvasás iránt, ha megismertetjük és megszerettetjük velük a könyvtárakat.
[K32/&vb]
Egy másik módja, hogy felkeltsük (*mi*) a gyerek érdeklődését az olvasás iránt, ha megismertetjük és megszerettetjük (*mi*) velük (*a gyerekkel*) a könyvtárakat.
Kommentár:

A **felkeltsük**, a **megismertetjük** és **megszerettetjük** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. A **velük** személyes névmás a [K31] szövegmondat „gyerekek” elemével referál. A [K21] szövegmondat „könyvtár” elemével referál a **könyvtár** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **olvasás** elem a szöveg olvasás koreferencialáncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = mi
i14 = gyerek
i12 = olvasás
i35 = könyvtár

[K33] Vannak iskolák, ahol már az első osztályos gyerekeket elviszik könyvtárlátogatásokra.
[K33/&vb]
Vannak iskolák, ahol (*iskolákban*) már az első osztályos gyerekeket elviszik (*ők, tanárok*) könyvtárlátogatásokra.
Kommentár:
A [K33] szövegmondat **gyerekeket** és **iskolák** elemei a szöveg koreferencialáncainak újabb elemei. Az **elviszik** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „tanárok” elemmel referál, a [K06] szövegmondatban került említésre, azaz a szöveg egy távolabbi helyén, de az ISKOLA sémájának köszönhetően a fogalom aktiváltsága megmaradt.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = gyerek
i32 = iskola
i13 = általános iskolások

[K34] A kicsik először csak a gyereksarokkal ismerkednek meg, diákkorukban már a szépirodalmi műveket is keresik, felnőttkorukban pedig már otthonosan mozognak a polcok között, mikor egyetemi tanulmányaikhoz keresnek segédanyagot, vagy egy adott témában akarnak jobban elmélyülni.
[K34/&vb]
A kicsik (*a gyerekek*) először csak a gyereksarokkal ismerkednek meg, diákkorukban már a szépirodalmi műveket is keresik (*a kicsik*), felnőttkorukban (*a kicsik*) pedig már otthonosan mozognak a polcok között, mikor (*felnőttkorukban*) egyetemi tanulmányaikhoz keresnek (*ők*) segédanyagot, vagy egy adott témában akarnak (*ők*) jobban elmélyülni.
Kommentár:
A [K34] szövegmondat **kicsik** eleme a szöveg „gyerek” koreferencialáncának újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **polcok között** elem a „könyvtár” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextusok és a fogalmi séma alapján értelmezhető.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = gyerek
i11 = klasszikusok
i35 = könyvtár

[K35] Hogy egy újabb, személyes élménnyel kapcsolatos példát említsek: körülbelül hét-nyolc éves lehettem, amikor karácsonyra megkaptam Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét és Homérosz Odüsszeiáját.
[K35/&vb]
Hogy egy újabb, személyes élménnyel kapcsolatos példát említsek (*én*): körülbelül hét-nyolc éves lehettem (*én*), amikor karácsonyra megkaptam (*én*) Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét és Homérosz Odüsszeiáját.

Kommentár:
Az **említsek**, **lehettem** és **megkaptam** elemek E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét** és **Homérosz Odüsszeiáját** a [K23] szövegmondat „klasszikusok” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i11 = klasszikusok

[K36] Mindkét könyvet egyfajta rövidített, illusztrációkkal gazdagon tarkított változatban kaptam meg (*én*), és néhány nap alatt ki is olvastam (*én*) őket (*mindkét könyvet*).
[K36/&vb]
Kommentár:
A **mindkét könyvet** a [K35] szövegmondat „Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét és Homérosz Odüsszeiáját” elemekkel referál, valamint a „könyv” elemmel, amely a szöveg koreferencialáncának egy újabb eleme. A **kaptam meg** és az **olvastam ki** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i17b = könyv

[K37] Később mégnagyobb lelkesedéssel olvastam az eredeti műveket.
[K37/&vb]
Később mégnagyobb lelkesedéssel olvastam (*én*) az eredeti műveket.
Kommentár:
Az **eredeti műveket** a [K35] szövegmondat „Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmét és Homérosz Odüsszeiáját” elemekkel referál, valamint a „könyv” elemmel, amely a szöveg koreferencialáncának egy újabb eleme. Az **olvastam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i17b = könyv

[K38] Azóta számos másik klasszikust láttam megjelenni hasonló formában.
[K38/&vb]
Azóta számos másik klasszikust láttam (*én*) megjelenni hasonló formában (*egyfajta rövidített, illusztrációkkal gazdagon tarkított változatban*).
Kommentár:
A **láttam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **klasszikust** a [K23] szövegmondat „klasszikusok” elemével referál. A **hasonló formában** a [K36] szövegmondat „egyfajta rövidített, illusztrációkkal gazdagon tarkított változatban” elemével referál.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03= én
i11 = klasszikusok
i36 = klasszikusok rövidített, illusztrációkkal gazdagon tarkított változata

[K39] Vagyis Spiró György felvetésére válaszolva: ezek az „átírások” léteznek, talán egyetlen gond velük, hogy kevésbé elterjedtek.
[K39/&vb]

Vagyis Spiró György felvetésére (*nem kéne-e átírni egy csomó régi magyar irodalmi művet*) válaszolva: ezek az „átírások” léteznek, talán egyetlen gond velük (*átírásokkal*), hogy kevésbé elterjedtek.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
A szövegmondat egy koreferens viszonya egy fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony, ismétlésen alapul, a [K02] szövegmondat „Sprió György” elemére referál a **Spiró György** elem. A **Spiró György felvetésére** elem a „nem kéne-e átírni egy csomó régi magyar irodalmi művet” elemmel referál. A **velük** személyes névmás az „átírások” elemmel referál.
i05 = Spiró György
i37 = nem kéne-e átírni egy csomó régi magyar irodalmi művet
i38 = klasszikusok átírása

[K40] A média segítségével azonban nagyobb népszerűségre tehetnének szert.
[K40/&vb]
A média segítségével azonban nagyobb népszerűségre tehetnének szert (*átírások*).
Kommentár:
A [K12] szövegmondat média elemével referál a **média** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **tehetnének szert** T/3. Ø+INF nyelvi eleme az „átírások” elemre referál.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = klasszikusok átírása
i39 = média

[K41] A rövidített, átírt művek után pedig az ifjúság felnőtt fejjel szívesebben venné kezébe a klasszikusokat.
[K41/&vb]
A rövidített, átírt művek után pedig az ifjúság felnőtt fejjel szívesebben venné kezébe a klasszikusokat.
Kommentár:
A **rövidített, átírt művek** elem a „klasszikusok átírása” elemmel referál, a **klasszikusokat** a szöveg több helyén előforduló „klasszikusok” elemre, míg az **ifjúság** elem a [K14] és [K30] szövegmondat „fiatalabb korosztály” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = klasszikusok átírása
i11 = klasszikusok
i31 = fiatalabb korosztály

[K42] Felesleges tehát erőltetni a fiatalabb korosztályt régi, nagy magyar művek elolvasására.
[K42/&vb]
Felesleges tehát erőltetni a fiatalabb korosztályt régi, nagy magyar művek (*klasszikusok*) elolvasására.
Kommentár:
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
A [K14] és [K30] szövegmondat „fiatalabb korosztály”, valamint a [K41] szövegmondat ifjúság elemével referál a [K42] szövegmondat **fiatalabb korosztályt** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán és ismétlésen alapul. A **régi magyar művek** a cím „régi magyar művek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
i31 = fiatalabb korosztály
i00 = régi magyar művek

[K43] Az olvasás megszerettetése viszont nem csak az iskola, de a szülők és a kiadók feladata is, melyben a média hatalmas szerepet kap.
[K43/&vb]

Az olvasás megszerettetése viszont nem csak az iskola, de a szülők és a kiadók feladata is, melyben (*az olvasás megszerettetésében*) a média hatalmas szerepet kap.
Kommentár:
Az **olvasás** elem a szöveg koreferencialáncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **melyben** vonatkozó névmás a szövegmondat „olvasás megszerettetése" elemével referál.
A K43 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = olvasás
i32 = iskola
i39 = média
i40 = olvasás megszerettetése

A koreferenciaindexek jegyzéke
i00 = régi magyar művek
i01 = válságkorszak
i02 = mi
i03 = én
i04 = probléma
i05 = Spiró György
i06 = akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el
i07 = évről évre emelkedik azok száma, akik egy év alatt egy könyvet sem olvastak el
i08 = a tanároknak napról napra nehezebb a dolguk.
i09 = tanárok
i10 = az információs és a technikai forradalom eszközeivel
i11 = klasszikusok
i12 = olvasás
i13 = általános iskolások
i14 = gyerek
i15 = közszolgálati tévék
i16 = irodalom
i17a = kedvenc könyv
i17b = könyv
i18 = kritikusok, irodalmárok és kortárs írók
i19 = műsorok, ahol ki-ki szavazhatott kedvenc könyvére
i20 = az öt-tizennégy éves korosztály
i21 = a fiatalabb korosztály megragadása
i22 = mire elkezdtem az általános iskolát, már a legtöbb betűt ismertem
i23 = édesanyám egy nyomdavállalatnál dolgozott
i24 = nyomdavállalat
i25 = képregények
i26 = könyvtárak, rendezvények
i27 = számítógép, videójáték
i28 = szórakoztatóipar, a játékipar termékei
i29 = egy-egy népszerű játékról, annak történetéről írt könyvek
i30 = unokatestvér
i31 = fiatalabb korosztály
i32 = iskola

i33 = szülő
i34 = művek
i35 = könyvtár
i36 = klasszikusok rövidített, illusztrációkkal gazdagon tarkított változata
i37 = nem kéne-e átírni egy csomó régi magyar irodalmi művet
i38 = klasszikusok átírása
i39 = média
i40 = olvasás megszerettetése

10. számú érvelő érettségi szöveg

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Az olvasás helyzete napjainkban

[K01] Spiró György az idézett interjúrészletben arról fejti ki véleményét, milyen helyzetben van manapság a magyar irodalom és az olvasás. [K02] Ezzel egy összetett problémára tapint rá, mely aktualitását tekintve sem elhanyagolható napjainkban. [K03] Ám mindezek ellenére az író véleményével néhány ponton vitába lehet szállni.

[K04] A Spiró által elsőként felvetett probléma az, hogy a fiatalok keveset, egyre kevesebbet olvasnak, ezért veszélybe kerül az – jelen esetben a magyar – irodalom. [K05] Hogy mekkora ez a veszély, az attól függ, hogy ebben a helyzetben mit értünk magyar irodalom alatt. [K06] Ha a régi, nagy klasszikusokat nézzük, véleményem szerint nem beszélhetünk veszélyről, hiszen a szóban forgó írók, költők már halottak, így például megélhetésük nem kerül már veszélybe, továbbá az eltelt évtizedek, évszázadok során nevük annyira beivódott már a köztudatba, hogy onnan nagyon nehéz lenne eltörölni. [K07] Ha viszont a kortárs irodalmat vesszük szemügyre, akkor láthatjuk, hogy az eladott példányok száma meg sem közelíti azt a mértéket, amelyből a bevétel elég lenne mondjuk egy pályakezdő számára. [K08] A megélhetés így kérdéses, ám nem biztos az, hogy ezzel ténylegesen veszélybe kerül az irodalom, hiszen a történelem során történt már hasonló, az irodalom mindig túlélte a válságokat.

[K09] Ehhez a kérdéshez kapcsolódik az, hogy tényleg kevesebbet olvasnak-e a mai fiatalok. [K10] Persze fontos az, hogy a szórakoztatási cikkek (így a televízió, számítógép) megjelenésével az olvasás kiszorul a szabadidős tevékenységek közül. [K11] De azért mégsem értek egyet teljesen Spiró véleményével, mely szerint rohamosan csökken az olvasók száma. [K12] Nem szabad elfelejtenünk, hogy – bármennyire nem tetszik egyeseknek – a populáris, ponyva irodalom is az irodalomhoz tartozik, annak a részének kell azt is tekintenünk. [K13] Ezek nagyrésze külföldi „sikerkönyv" a legjobb példa természetesen a Harry Potter sorozat, amelynek részei sokszor foglalták az olvasottsági listák első helyeit. [K14] Sok gyerek nyilatkozta azt, hogy ez a sorozat szerettette meg vele az olvasást, emiatt olvas el újabb és újabb könyveket. [K15] Valószínű, hogy az így elolvasott irodalom sem a klasszikusokhoz, de már ez is pozitívum.

[K16] Az előbbi téma kapcsán felmerül az a kérdés, hogy vajon miért is olvasnak kevesebbet a fiatalok. [K17] Spiró azzal magyarázza ezt, hogy általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel. [K18] Ezzel nem értek egyet. [K19] Persze ennek is megvan a valóságalapja: sok helyen nem tekinti feladatának a tanár azt, hogy kedvet adjon az olvasáshoz, ami fontos, az a tananyag leadása, csak erre koncentrálnak. [K20] És ez a további tanulmányok során is így maradhat. [K21] Visszatérve a probléma gyökerére, én azt még iskola előtt, a gyermekkorban látom. [K22] Véleményem szerint a szülők feladata az, hogy megszerettessék az olvasást a gyerekekkel, nem feltétlenül a tanáré, ám ez nem jelenti azt, hogy nekik nem is kell megpróbálni. [K23] A szülő az, aki el kell hogy indítsa a gyereket a kulturális fejlődés útján, ez az egyik legfontosabb feladat szerintem. [K24] Véleményemet azzal tudom alátámasztani, hogy velem és a szüleim szerettették meg az olvasást, is még mindig gyakran olvasok. [K25] Tehát aki keveset olvas, annál inkább kereshetjük az okot a szülőknél, mint az iskolában. [K26] Elképzelhető azonban az is, hogy valaki miért olvas kevesebbet, mert egyszerűen nincs rá ideje. [K27] Spiró megemlíti, hogy az egyetemen, ahol tanít, látja az olvasás hiányát. [K28] Ám ez leginkább a sok tanulnivaló miatt lehet, egyesek dolgoznak is egyetem mellett, úgyhogy érthető, hogy kevés az idejük, s ezt Spiró is tudhatná.

[K29] Felvetődik az a kérdés, hogy mennyire érthetőek a régi regények a mai olvasók számára. [K30] Spiró azon a véleményen van, hogy át kéne írni sok régi művet, hiszen „A szavak felét a mai gyerekek nem értik." [K31] Ez a vélemény több ponton is támadható. [K32] Először is meggondolandó, hogy akad-e jelentkező, aki átír mondjuk egy Jókai-regényt, például az Arany embert. [K33] Ez temérdek munkát jelent,

ráadásul vitát válthat ki az, hogy így veszít eredetiségéből a mű. [K34] Továbbá az évek alatt már legendává vált mondatok, részletek, amelyeket sok-sok ember fejből idéz, átírva nem lennének különlegesek, csalódást okoznának. [K35] Egy másik fontosabb kérdés az, hogy egyáltalán átírásra szorulnak-e a régi művek. [K36] Spiró úgy gondolja, hogy régi formájukban nem élvezhetőek. [K37] Ezzel ismét nem értek egyet. [K38] Olvastam Jókait, de még jobb példaként említeném Mikszáth Kálmánt, aki híres arról, hogy műveit népies, tájszókkal tűzdelt stílusban írta. [K39] De mindezek ellenére Mikszáth-olvasmányaim között egy sem akadt, amit e stílus miatt nem értettem volna, vagy nem találtam volna élvezhetőnek. [K40] Ez persze személytől függ, de szerintem az, hogy a gyerekek a szavak felét nem értik, bizonyos fokú műveletlenségre utal, mely jöhet otthonról vagy az iskolából.

[K41] Összességében kijelenthetjük, hogy Spiró véleménye több szempontból kifogásolható, bár ez az én személyes véleményemen alapul. [K42] A magyar irodalom nincs veszélyben, a fiatalok, ha kevesebbet is, még olvasnak, ám lehetne mit tenni annak érdekében, hogy még többek tegyék azt. [K43] Ám ez az egyén feladata, nem feltétlenül a közösségé, de az tény, hogy valóban fontos és cselekvést követelő probléma.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Az olvasás helyzete napjainkban

[K01] Spiró György az idézett interjúrészletben arról fejti ki véleményét, milyen helyzetben van manapság a magyar irodalom és az olvasás.
[K01/&vb]
Spiró György az idézett interjúrészletben arról (*a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről*) fejti ki véleményét, milyen helyzetben van manapság a magyar irodalom és az olvasás.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat koreferens viszonyai közül az **idézett interjúrészletben** a feladatmegfogalmazásban szereplő Spiró-interjúra referál. Az arról mutató névmás a szövegmondat határán belül referál „a magyar irodalom és az olvasás helyzete” elemre, míg az **olvasás** a [K00] címben szereplő „olvasás” elemre, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = interjúrészlet
i02 = a magyar irodalom és az olvasás helyzete
i03 = olvasás

[K02] Ezzel egy összetett problémára tapint rá, mely aktualitását tekintve sem elhanyagolható napjainkban.
[K02/&vb]
Ezzel (*Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről*) egy összetett problémára tapint rá (*Spiró György*), mely (*probléma*) aktualitását tekintve sem elhanyagolható napjainkban (*mi*).
Kommentár:
Az **ezzel** mutató névmás a [K01] szövegmondat „Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről” szövegegységre mutat rá. A **tapint rá** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a „Spiró György” elemre referál a [K01] szövegmondatban. A [K02] szövegmondaton belüli hatókörrel bír a **mely** és a „probléma” vonatkozói névmási koreferens viszony. A **napjainkban** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál, amely minden további említése a szövegvilág alapján tekinthető koreferens elemnek.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről
i05 = probléma
i06 = mi
i07 = Spiró György

[K03] Ám mindezek ellenére az író véleményével néhány ponton vitába lehet szállni.
[K03/&vb]
Ám mindezek (*nem elhanyagolható, aktuális probléma*) ellenére az író (*Spiró György*) véleményével (*Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről*) néhány ponton vitába lehet szállni.
Kommentár:
A **mindezek** mutató névmás a [K02] szövegmondat „nem elhanyagolható, aktuális probléma" elemére mutat rá. Az **író** a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **véleményével** a [K01] szövegmondat elemével referál, a „Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről" elemmel.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = nem elhanyagolható, aktuális probléma
i07 = Spiró György
i04 = Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről

[K04] A Spiró által elsőként felvetett probléma az, hogy a fiatalok keveset, egyre kevesebbet olvasnak, ezért veszélybe kerül az – jelen esetben a magyar – irodalom.
[K04/&vb]
A Spiró (*Spiró György*) által elsőként felvetett probléma az, hogy a fiatalok keveset, egyre kevesebbet olvasnak, ezért veszélybe kerül az – jelen esetben a magyar – irodalom.
Kommentár:
A [K04] szövegmondat **Spiró** eleme a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **probléma** a [K02] szövegmondat probléma elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy mint a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével referáló **magyar irodalom**.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György
i09 = irodalom
i05 = probléma

[K05] Hogy mekkora ez a veszély, az attól függ, hogy ebben a helyzetben mit értünk magyar irodalom alatt.
[K05/&vb]
Hogy mekkora ez a veszély, az (*a veszély mértéke*) attól (*amit magyar irodalom alatt értünk*) függ, hogy ebben a helyzetben mit értünk (*mi*) magyar irodalom alatt.
Kommentár:
A [K05] szövegmondat **az** mutató névmási eleme a veszély mértéke elemmel referál, az **attól** mutató névmás a eleme a „mit értünk magyar irodalom alatt". Az **értünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál, amely a [K02] szövegmondatban kerül először említésre. A **veszély** a [K04] szövegmondat probléma elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy mint a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével referáló **magyar irodalom**.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i10 = veszély
i09 = irodalom
i11 = veszély mértéke
i06 = mi

[K06] Ha a régi, nagy klasszikusokat nézzük, véleményem szerint nem beszélhetünk veszélyről, hiszen a szóban forgó írók, költők már halottak, így például megélhetésük nem kerül már veszélybe, továbbá az eltelt évtizedek, évszázadok során nevük annyira beivódott már a köztudatba, hogy onnan nagyon nehéz lenne eltörölni.
[K06/&vb]
Ha a régi, nagy klasszikusokat nézzük (*mi*), (*én*) véleményem szerint nem beszélhetünk (*mi*) veszélyről, hiszen a szóban forgó (*a régi, nagy*) írók, költők már halottak, így például megélhetésük nem kerül már veszélybe, továbbá az eltelt évtizedek, évszázadok során nevük annyira beivódott már a köztudatba, hogy onnan (*köztudatból*) nagyon nehéz lenne eltörölni.
Kommentár:
Az **régi, nagy klasszikusok** elem a [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **nézzük** és a **beszélhetünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál, amely a [K02] szövegmondatban kerül először említésre. A **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az **onnan** mutató névmás a szövegmondat „köztudatba" elemével referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i10 = veszély
i12 = én
i13 = köztudat
i09 = irodalom

[K07] Ha viszont a kortárs irodalmat vesszük szemügyre, akkor láthatjuk, hogy az eladott példányok száma meg sem közelíti azt a mértéket, amelyből a bevétel elég lenne mondjuk egy pályakezdő számára.
[K07/&vb]
Ha viszont a kortárs irodalmat vesszük szemügyre (*mi*), akkor láthatjuk (*mi*), hogy az meg sem közelíti azt (*elegendő*) a mértéket, amelyből (*eladott példányok számából*) a bevétel elég lenne mondjuk egy pályakezdő számára.
Kommentár:
A **kortárs irodalom** elem a [K01] szövegmondat „irodalom" elemére referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **vesszük** és a **láthatjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. Az **amelyből** vonatkozó névmás a [K07] szövegmondat „az eladott példányok száma" elemmel referál. Az **azt** mutató névmás az „elég" elemmel referál.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09 = irodalom
i06 = mi
i14 = elég
i15 = eladott példányok száma

[K08] A megélhetés így kérdéses, ám nem biztos az, hogy ezzel ténylegesen veszélybe kerül az irodalom, hiszen a történelem során történt már hasonló, az irodalom mindig túlélte a válságokat.
[K08/&vb]
A megélhetés így kérdéses, ám nem biztos az, hogy ezzel (*a megélhetés kérdéses voltával*) ténylegesen veszélybe kerül az irodalom, hiszen a történelem során történt már hasonló, az irodalom mindig túlélte a válságokat.
Kommentár:

Az **ezzel** mutató névmás a szövegmondaton belül a „megélhetés így kérdéses” elemmel referál. A **veszély** a [K04] szövegmondat „veszély” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy mint a [K01] szövegmondat „magyar irodalom” elemével referáló **irodalom**.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = a megélhetés kérdéses volta
i09 = irodalom
i10 = veszély

[K09] Ehhez a kérdéshez kapcsolódik az, hogy tényleg kevesebbet olvasnak-e a mai fiatalok.
[K09/&vb]
Ehhez a kérdéshez (*az irodalom válságához*) kapcsolódik az, hogy tényleg kevesebbet olvasnak-e a mai fiatalok.
Kommentár:
Az **ehhez a kérdéshez** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony másik tagja a [K09] szövegmondat „az irodalom válsága”. A **fiatalok** a [K04] szövegmondat „fiatalok” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
[K04] fiatalok
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = fiatalok
i18 = kevesebbet olvasnak a mai fiatalok

[K10] Persze fontos az, hogy a szórakoztatási cikkek (így a televízió, számítógép) megjelenésével az olvasás kiszorul a szabadidős tevékenységek közül.
[K10/&vb]
Persze fontos az (*olvasás kiszorul a szabadidős tevékenységek közül*), hogy a szórakoztatási cikkek (így a televízió, számítógép) megjelenésével az olvasás kiszorul a szabadidős tevékenységek közül.
Kommentár:
A [K10] szövegmondat **az** mutató névmási eleme a szövegmondaton belül „az olvasás kiszorul a szabadidős tevékenységek közül” elemmel referál, míg a **szórakoztatási cikkek** a szintén a szövegmondaton belüli „televízió, számítógép” elemekkel, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **olvasás** a [K00] címben szereplő „olvasás” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i19 = televízió, számítógép
i20 = az olvasás kiszorul a szabadidős tevékenységek közül
i03 = olvasás

[K11] De azért mégsem értek egyet teljesen Spiró véleményével, mely szerint rohamosan csökken az olvasók száma.
[K11/&vb]
De azért mégsem értek egyet (*én*) teljesen Spiró véleményével (*Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről*), mely (*Spiró véleménye*) szerint rohamosan csökken az olvasók száma.
Kommentár:
Az **értek egyet** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **Spiró véleményével** elem a [K01] szövegmondat „Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről” elemével referál, míg a **mely** vonatkozó névmás a „Spiró véleményével”.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i12 = én

i07 = Spiró György
i04 = Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről

[K12] Nem szabad elfelejtenünk, hogy – bármennyire nem tetszik egyeseknek – a populáris, ponyva irodalom is az irodalomhoz tartozik, annak a részének kell azt is tekintenünk.
[K12/&vb]
Nem szabad elfelejtenünk (*nekünk*), hogy – bármennyire nem tetszik egyeseknek – a populáris, ponyva irodalom is az irodalomhoz tartozik, annak (*az irodalomnak*) a részének kell azt (*populáris, ponyva irodalmat*) is tekintenünk (*nekünk*).
Kommentár:
A [K12] szövegmondatban az **elfelejtenünk** és **tekintenünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. A **populáris, ponyva irodalom** a [K01] szövegmondatban kezdődő „irodalom"-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **azt** mutató névmás a [K12] szövegmondaton belül a „populáris, ponyva irodalom"-mal referál, az **annak** vonatkozó névmás pedig az „irodalomhoz" elemmel.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i09 = irodalom
i06 = mi
i21 = populáris, ponyva irodalom

[K13] Ezek nagyrésze külföldi „sikerkönyv" a legjobb példa természetesen a Harry Potter sorozat, amelynek részei sokszor foglalták az olvasottsági listák első helyeit.
[K13/&vb]
Ezek (*populáris, ponyva irodalomnak*) nagyrésze külföldi „sikerkönyv" a legjobb példa természetesen a Harry Potter sorozat (*populáris, ponyva irodalomnak*), amelynek (*Harry Potter sorozatnak*) részei sokszor foglalták az olvasottsági listák első helyeit.
Kommentár:
A [K12] szövegmondat **ezek** mutató névmási eleme a [K12] szövegmondat „populáris, ponyva irodalom" elemmel referál, csakúgy, mint a **Harry Potter sorozat**, ez utóbbi esetben a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **amelynek** vonatkozói névmás a szövegmondaton belül a „Harry Potter sorozat"-tal referál.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = populáris, ponyva irodalom
i22 = Harry Potter sorozat

[K14] Sok gyerek nyilatkozta azt, hogy ez a sorozat szerettette meg vele az olvasást, emiatt olvas el újabb és újabb könyveket.
[K14/&vb]
Sok gyerek nyilatkozta azt, hogy ez a sorozat (*Harry Potter sorozat*) szerettette meg vele az olvasást, emiatt (sorozat) olvas el újabb és újabb könyveket.
Kommentár:
A [K14] szövegmondat **ez a sorozat** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus eleme a [K13] szövegmondat „Harry Potter sorozat" elemével referál. Az **olvasás** a [K00] címben szereplő „olvasás" elemmel referál, az ezzel elinduló koreferencialánc következő eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = Harry Potter sorozat
i03 = olvasás

[K15] Valószínű, hogy az így elolvasott irodalom sem a klasszikusokhoz tartozik, de már ez is pozitívum.
[K15/&vb]
Valószínű, hogy az így elolvasott irodalom (*populáris, ponyva irodalomként*) sem a klasszikusokhoz tartozik, de már ez (*így elolvasott irodalom*) is pozitívum.
Kommentár:
Az **elolvasott irodalom** a [K12] szövegmondat „populáris, ponyva irodalom" elemmel referál, ezzel az elemmel referál az **ez** mutató névmás. A [K06] szövegmondat **régi, nagy klasszikusok** elemmel referál a **klasszikusok** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = populáris, ponyva irodalom
i09 = irodalom
i23 = klasszikusok

[K16] Az előbbi téma kapcsán felmerül az a kérdés, hogy vajon miért is olvasnak kevesebbet a fiatalok.
[K16/&vb]
Az előbbi téma (*kevesebbet olvasnak a mai fiatalok*) kapcsán felmerül az a kérdés, hogy vajon miért is olvasnak kevesebbet a fiatalok.
Kommentár:
Az **előbbi téma** a [K04] szövegmondat „a fiatalok keveset, egyre kevesebbet olvasnak" elemével referál, a fiatalok elem a [K04] szövegmondatban kezdődő koreferencialánc eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = kevesebbet olvasnak a mai fiatalok
i17 = fiatalok

[K17] Spiró azzal magyarázza ezt, hogy általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel.
[K17/&vb]
Spiró azzal (*általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel*) magyarázza ezt (*kevesebbet olvasnak a mai fiatalok*), hogy általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel.
Kommentár:
A [K17] szövegmondat **Spiró** eleme a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemével és ennek későbbi említéseivel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K14] szövegmondat „gyerekek" elemére referál a **gyerekekkel** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is ismétlésen alapul. Az **azzal** mutató névmás a [K17] szövegmondat elemére, az „általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel" elemmel referál, az **ezt** mutató névmás a [K01] és [K16] szövegmondatok „kevesebbet olvasnak a mai fiatalok" elemével referál.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György
i18 = kevesebbet olvasnak a mai fiatalok
i24 = általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel
i25 = gyerek

[K18] Ezzel nem értek egyet.
[K18/&vb]
Ezzel (*általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel*) nem értek egyet (*én*).
Kommentár:

Az **ezzel** mutató névmás a [K17] szövegmondat elemére, az „általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel” elemmel referál. Az **értek egyet** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel
i12 = én

[K19] Persze ennek is megvan a valóságalapja: sok helyen nem tekinti feladatának a tanár azt, hogy kedvet adjon az olvasáshoz, ami fontos, az a tananyag leadása, csak erre koncentrálnak.
[K19/&vb]
Persze ennek (*általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel*) is megvan a valóságalapja: sok helyen nem tekinti feladatának a tanár azt (*az olvasáshoz való kedv felkeltését*), hogy kedvet adjon az olvasáshoz, ami (*a tananyag leadása*) fontos, az a tananyag leadása, csak erre (*a tananyag leadására*) koncentrálnak.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K17] szövegmondat elemére, az „általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel” elemmel referál. A [K19] szövegmondat további koreferens elemei névmási elemek: az **azt** mutató névmás „az olvasáshoz való kedv felkeltését”, az **ami** vonatkozó névmás és az **erre** mutató névmás a „tananyag leadása” elemmel referál.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel
i26 = az olvasáshoz való kedv felkeltését
i27 = tananyag leadása

[K20] És ez a további tanulmányok során is így maradhat.
[K20/&vb]
És ez (*nem tekinti feladatának a tanár azt, hogy kedvet adjon az olvasáshoz, ami fontos, az a tananyag leadása, csak erre koncentrálnak*) a további tanulmányok során is így maradhat.
Kommentár:
A [K20] szövegmondat **ez** mutató névmási eleme a [K19] szövegmondat nagyobb egységével referál, a „nem tekinti feladatának a tanár azt, hogy kedvet adjon az olvasáshoz, ami fontos, az a tananyag leadása, csak erre koncentrálnak” elemmel.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = nem tekinti feladatának a tanár azt, hogy kedvet adjon az olvasáshoz, ami fontos, az a tananyag leadása, csak erre koncentrálnak

[K21] Visszatérve a probléma gyökerére, én azt még iskola előtt, a gyermekkorban látom.
[K21/&vb]
Visszatérve a probléma gyökerére (*Spiró azzal magyarázza ezt*), én azt még iskola előtt, a gyermekkorban látom.
Kommentár:
Az **én** E/1. személyes névmás a szövegalkotóval, annak eddigi említéseivel referál, míg a **probléma gyökerére** elem a [K17] szövegmondat „Spiró azzal magyarázza ezt” elemével referál. A [K17] szövegmondat „általános iskola” elemével referál az **iskola** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i13 = én
i29 = Spiró magyarázata

i30 = iskola

[K22] Véleményem szerint a szülők feladata az, hogy megszerettessék az olvasást a gyerekekkel, nem feltétlenül a tanáré, ám ez nem jelenti azt, hogy nekik nem is kell megpróbálni.
[K22/&vb]
(*én*) Véleményem szerint a szülők feladata az (*az olvasás megszerettetése*), hogy megszerettessék az olvasást a gyerekekkel, nem feltétlenül a tanáré, ám ez (*a szülők feladata*) nem jelenti azt, hogy nekik (*tanároknak*) nem is kell megpróbálni.
Kommentár:
A [K19] szövegmondat „az olvasáshoz való kedv felkeltése" elemével referál az **az** mutató névmás és a **megszerettessék az olvasást a gyerekekkel**. A **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az **olvasás** a [K00] címben szereplő „olvasás" elemmel referál, ennek a koreferencialáncnak a következő eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **nekik** személyes névmás a szövegmondaton belül a tanároknak elemmel referál, míg az **ez** mutató névmás a szülők feladata elemmel.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = én
i26 = az olvasáshoz való kedv felkeltése
i03 = olvasás
i31 = tanár
i25 = gyerek

[K23] A szülő az, aki el kell hogy indítsa a gyereket a kulturális fejlődés útján, ez az egyik legfontosabb feladat szerintem.
[K23/&vb]
A szülő az, aki (*szülő*) el kell hogy indítsa a gyereket a kulturális fejlődés útján, ez (*a gyerek elindítása a kulturális fejlődés útján*) az egyik legfontosabb feladat szerintem.
Kommentár:
A [K21] szövegmondat „szülők" elemére referál a **szülők** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K22] szövegmondat „feladat" elemére referál a **feladat** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szintén ismétlésen alapul. A [K14] és [K17] szövegmondat gyerek elemével referál a szövegmondat **gyereket** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ebben az esetben is ismétlésen alapul. A **szerintem** a szövegalkotói „én"-re referál.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = szülő
i25 = gyerek
i33 = feladat
i12 = én

[K24] Véleményemet azzal tudom alátámasztani, hogy velem is a szüleim szerettették meg az olvasást, és még mindig gyakran olvasok.
[K24/&vb]
(*én*) Véleményemet azzal (*velem is a szüleim szerettették meg az olvasást, és még mindig gyakran olvasok*) tudom alátámasztani, hogy velem is a szüleim szerettették meg az olvasást, és még mindig gyakran olvasok (*én*).
Kommentár:
A **véleményemet** és a **szüleim** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az azzal mutató névmás a [K24] szövegmondat nagyobb egységéra mutat rá, „velem is a szüleim szerettették meg az olvasást,

és még mindig gyakran olvasok". A **szüleim** és az **olvasást** elemek a szöveg „olvasás" és „szülők" koreferencialáncának elemei.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = én
i32 = szülő
i03 = olvasás
i34 = velem is a szüleim szerettették meg az olvasást, és még mindig gyakran olvasok

[K25] Tehát aki keveset olvas, annál inkább kereshetjük az okot a szülőknél, mint az iskolában.
[K25/&vb]
Tehát aki keveset olvas, annál inkább kereshetjük (*mi*) az okot a szülőknél, mint az iskolában.
Kommentár:
A **kereshetjük** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. A **szüleim** és az **iskolában** elemek a szöveg „szülők" és „iskola" koreferencialáncának elemei.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = szülő
i30 = iskola
i06 = mi

[K26] Elképzelhető azonban az is, hogy valaki azért olvas kevesebbet, mert egyszerűen nincs rá ideje.
[K26/&vb]
Elképzelhető azonban az (*valaki azért olvas kevesebbet, mert egyszerűen nincs rá ideje*) is, hogy valaki azért olvas kevesebbet, mert egyszerűen nincs rá (*olvasásra*) ideje.
Kommentár:
A [K26] szövegmondat **az** mutató névmási eleme a szövegmondat egységére mutat rá, „valaki azért olvas kevesebbet, mert egyszerűen nincs rá ideje". A **rá** mutató névmás az olvasás elemre mutat rá, a szöveg „olvasás" koreferencialáncának egy következő eleme.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = olvasás
i34 = valaki azért olvas kevesebbet, mert egyszerűen nincs rá ideje

[K27] Spiró megemlíti, hogy az egyetemen, ahol tanít, látja az olvasás hiányát.
[K27/&vb]
Spiró megemlíti, hogy az egyetemen, ahol (*az egyetemen*) tanít, látja az olvasás hiányát.
Kommentár:
Spiró a [K01] szövegmondat elemével referál, a „Spiró György" elemmel. Az **ahol** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül az „egyetemen" elemmel referál. Az **olvasás** elem a szöveg „olvasás" koreferencialáncának következő eleme.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = olvasás
i07 = Spiró György
i36 = egyetem

[K28] Ám ez leginkább a sok tanulnivaló miatt lehet, egyesek dolgoznak is egyetem mellett, úgyhogy érthető, hogy kevés az idejük, s ezt Spiró is tudhatná.
[K28/&vb]
Ám ez (*az egyetemen az olvasás hiánya*) leginkább a sok tanulnivaló miatt lehet, egyesek dolgoznak is egyetem mellett, úgyhogy érthető, hogy kevés az idejük, s ezt (*kevés az idejük*) Spiró is tudhatná.

Kommentár:
A [K28] szövegmondat mutató névmási eleme, az **ez**, a [K27] szövegmondat elemére mutat rá, „az egyetemen, ahol tanít, látja az olvasás hiányát” elemre. **Spiró** a [K01] szövegmondat elemével referál, a „Spiró György” elemmel, így ennek a koreferencialáncnak egy újabb eleme.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György
i37 = az egyetemen, ahol tanít, látja az olvasás hiányát

[K29] Felvetődik az a kérdés, hogy mennyire érthetőek a régi regények a mai olvasók számára.
[K29/&vb]
Felvetődik az a kérdés, hogy mennyire érthetőek a régi regények a mai olvasók számára.
Kommentár:
A [K11] szövegmondat „olvasók” elemére referál az **olvasók** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **régi regények** a [K06] szövegmondat „klasszikusok” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i37 = olvasó
i23 = klasszikusok

[K30] Spiró azon a véleményen van, hogy át kéne írni sok régi művet, hiszen „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”
[K30/&vb]
Spiró azon a véleményen (*át kéne írni sok régi művet*) van, hogy át kéne írni sok régi művet, hiszen „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”
Kommentár:
Spiró a [K01] szövegmondat elemével referál, a „Spiró György” elemmel, így ennek a koreferencialáncnak egy újabb eleme. A [K29] szövegmondat „régi regények” elemére referál a régi művet elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = régi regények
i07 = Spiró György
i39 = régi művek átírása

[K31] Ez a vélemény több ponton is támadható.
[K31/&vb]
Ez a vélemény (*át kéne írni sok régi művet; „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”*) több ponton is támadható.
Kommentár:
Az **ez a vélemény** a [K30] szövegmondat két elemére referál: az „át kéne írni sok régi művet” és „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.” elemekre. A **több ponton** elem a következő szövegmondatokban megnevezendő elemekkel referál, a koreferens viszony irányát tekintve kataforikus elem.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i39 = régi művek átírása
[K32] Először is meggondolandó, hogy akad-e jelentkező, aki átír mondjuk egy Jókai-regényt, például az Arany embert.
[K32/&vb]
Először (*több ponton*) is meggondolandó, hogy akad-e jelentkező, aki (*jelentkező*) átír mondjuk egy Jókai-regényt, például az Arany embert.

Kommentár:
A [K31] szövegmondat „több ponton” elemével referál az **először** elem. A **Jókai-regényt** és az **Arany embert** a [K29] szövegmondat régi regények elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az aki vonatkozó névmás a jelentkező elemmel referál, a koreferens viszony hatóköre a szövegmondat határán belül esik.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = régi regények
i40 = a Spiró-vélemény több pontja

[K33] Ez temérdek munkát jelent, ráadásul vitát válthat ki az, hogy így veszít eredetiségéből a mű.
[K33/&vb]
Ez (*átírás*) temérdek munkát jelent, ráadásul vitát válthat ki az (*veszít eredetiségéből a mű*), hogy így (*átírás által*) veszít eredetiségéből a mű.
Kommentár:
A [K33] szövegmondatban az **ez** mutató névmás a [K30] szövegmondat átírni elemére mutat rá, az **az** mutató névmás a szövegmondat egy egységére, a „veszít eredetiségéből a mű” egységre mutat rá, míg az **így** az „átírásra”.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i39 = régi művek átírása
i41 = régi művek

[K34] Továbbá az évek alatt már legendává vált mondatok, részletek, amelyeket sok-sok ember fejből idéz, átírva nem lennének különlegesek, csalódást okoznának.
[K34/&vb]
Továbbá (*több ponton*) az évek alatt már legendává vált mondatok, részletek, amelyeket (*mondatokat, részleteket*) sok-sok ember fejből idéz, átírva nem lennének különlegesek, csalódást okoznának.
Kommentár:
A [K34] szövegmondat **továbbá** eleme a [K31] szövegmondat „több ponton” elemével referál, az **amelyeket** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül a „mondatok, részletek” elemmel referál.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = mondatok, részletek

[K35] Egy másik fontosabb kérdés az, hogy egyáltalán átírásra szorulnak-e a régi művek.
[K35/&vb]
Egy másik fontosabb kérdés (*több ponton*) az (*a régi művek átírásának szükségessége*), hogy egyáltalán átírásra szorulnak-e a régi művek.
Kommentár:
A [K35] szövegmondat **kérdés** eleme a [K31] szövegmondat „több ponton” elemével referál. Az **az** mutató névmás a szövegmondaton belül az „egyáltalán átírásra szorulnak-e a régi művek” egységre mutat rá.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i39 = régi művek átírása
i41 = régi művek
i40 = a Spiró-vélemény több pontja

[K36] Spiró úgy gondolja, hogy régi formájukban nem élvezhetőek.
[K36/&vb]
Spiró úgy gondolja, hogy régi formájukban (*a régi művek*) nem élvezhetőek.
Kommentár:

Spiró a [K01] szövegmondat elemével referál, a „Spiró György” elemmel, így ennek a koreferencialáncnak egy újabb eleme. A **régi formájukban** T/3. birtokos személyjele a „régi művek” elemmel referál.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = Spiró György
i41 = régi művek

[K37] Ezzel ismét nem értek egyet.
[K37/&vb]
Ezzel (*régi formájukban nem élvezhetőek*) ismét nem értek egyet (*én*).
Kommentár:
A [K37] szövegmondat **ezzel** mutató névmási eleme a [K36] szövegmondat „régi formájukban nem élvezhetőek a régi művek” elemével referál. Az **értek egyet** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = én
i43 = régi formájukban nem élvezhetőek a régi művek

[K38] Olvastam Jókait, de még jobb példaként említeném Mikszáth Kálmánt, aki híres arról, hogy műveit népies, tájszókkal tűzdelt stílusban írta.
[K38/&vb]
Olvastam (*én*) Jókait, de még jobb példaként említeném (*én*) Mikszáth Kálmánt, aki (*Mikszáth Kálmán*) híres arról (*népies, tájszókkal tűzdelt stílusáról*), hogy műveit népies, tájszókkal tűzdelt stílusban írta.
Kommentár:
Az **olvastam** és az **említeném** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **Jókait** elem a [K32] szövegmondat „Jókai-regény” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **aki** vonatkozó névmás „Mikszáth Kálmán” elemmel referál, az **arról** mutató névmás pedig a „népies, tájszókkal tűzdelt stílus” elemre referál.
K32 Jókai-regény
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = én
i44 = Jókai-regény
i45 = Mikszáth Kálmán
i46 = népies, tájszókkal tűzdelt stílus

[K39] De mindezek ellenére Mikszáth-olvasmányaim között egy sem akadt, amit e stílus miatt nem értettem volna, vagy nem találtam volna élvezhetőnek.
[K39/&vb]
De mindezek ellenére (*Mikszáth Kálmán műveinek népies, tájszókkal tűzdelt stílusa*), Mikszáth-olvasmányaim között egy sem akadt, amit (*egy Mikszáth művet*) e stílus miatt nem értettem volna (*én*), vagy nem találtam volna (*én*) élvezhetőnek.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
A [K39] szövegmondat **mindezek** mutató névmási eleme a [K38] szövegmondat „népies, tájszókkal tűzdelt stílus” elemével referál, az **amit** vonatkozó névmás pedig a „Mikszáth-olvasmányaim” elemmel. Az **értettem volna** és a **találtam volna** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál.
i12 = én
i47 = Mikszáth-olvasmány
i46 = népies, tájszókkal tűzdelt stílus

[K40] Ez persze személytől függ, de szerintem az, hogy a gyerekek a szavak felét nem értik, bizonyos fokú műveletlenségre utal, mely jöhet otthonról vagy az iskolából.
[K40/&vb]
Ez (*Mikszáth-olvasmányaim között egy sem akadt, amit e stílus miatt nem értettem volna, vagy nem találtam volna élvezhetőnek*) persze személytől függ, de szerintem (*én*) az (*szavak felének nem értése*), hogy a gyerekek a szavak felét nem értik, bizonyos fokú műveletlenségre utal, mely (*műveletlenség*) jöhet otthonról vagy az iskolából.
Kommentár:
A [K40] szövegmondat ez mutató névmása a [K39] szövegmondat „Mikszáth-olvasmányaim között egy sem akadt, amit e stílus miatt nem értettem volna, vagy nem találtam volna élvezhetőnek" elemére mutat rá. A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az **az** mutató névmás a [K40] szövegmondaton belül „a gyerekek a szavak felét nem értik" elemre mutat rá, míg a **mely** vonatkozó névmás a „műveletlenség" elemmel referál.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = én
i48 = népies, tájszókkal tűzdelt stílus mint akadály a mű megértésében
i25 = gyerek
i49 = gyerekek a szavak felét nem értik
i50 = műveletlenség
i30 = iskola

[K41] Összességében kijelenthetjük, hogy Spiró véleménye több szempontból kifogásolható, bár ez az én személyes véleményemen alapul.
[K41/&vb]
Összességében (*az eddigi szövegében*) kijelenthetjük (*mi*), hogy Spiró véleménye több szempontból kifogásolható, bár ez az én személyes véleményemen alapul.
Kommentár:
Az **összességében** E/3. birtokos személyjele az eddigi szöveggel referál. A **kijelenthetjük** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál, az én személyes véleményem E/1. birtokos személyjele pedig az a szövegalkotói „én"-re referál. A **Spiró véleménye** elem a [K03] szövegmondat „író véleménye" elemmel referál, a **Spiró** elem ezen felül a [K01] szövegmondat elemével referál, a „Spiró György" elemmel, így ennek a koreferencialáncnak egy újabb eleme.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = mi
i07 = Spiró György
i12 = én
i51 = az eddigi szöveg

[K42] A magyar irodalom nincs veszélyben, a fiatalok, ha kevesebbet is, még olvasnak, ám lehetne mit tenni annak érdekében, hogy még többek tegyék azt.
[K42/&vb]
A magyar irodalom nincs veszélyben, a fiatalok, ha kevesebbet is, még olvasnak, ám lehetne mit tenni annak érdekében, hogy még többek tegyék azt (*olvasást*).
Kommentár:
A [K42] szövegmondat a szöveg három koreferencialáncának egy-egy újabb elemét tartalmazza, a **magyar irodalom**, a **fiatalok** és az olvasással referáló **azt** mutató névmási elem a koreferencialáncok újabb elemei.
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = olvasás

i09 = irodalom
i17 = fiatalok

[K43] Ám ez az egyén feladata, nem feltétlenül a közösségé, de az tény, hogy valóban fontos és cselekvést követelő probléma.
[K43/&vb]
Ám ez (*tenni annak érdekében, hogy még többek tegyék azt*) az egyén feladata, nem feltétlenül a közösségé, de az (*fontos és cselekvést követelő probléma*) tény, hogy valóban fontos és cselekvést követelő probléma.
Kommentár:
A [K42] szövegmondat „annak érdekében történő tevékenység, hogy a fiatalok többet olvassanak"elemére mutat rá az ez mutató névmás, az az mutató névmás pedig a[K43] szövegmondat határán belül a „fontos és cselekvést követelő probléma" elemre mutat rá. A probléma koreferencialáncának újabb eleme a szövegmondat „probléma" eleme, a feladat pedig a [K22] szövegmondat feladat elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K43 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = probléma
i33 = feladat
i52 = annak érdekében történő tevékenység, hogy a fiatalok többet olvassanak

A koreferenciaindexek jegyzéke

i01 = interjúrészlet
i02 = a magyar irodalom és az olvasás helyzete
i03 = olvasás
i04 = Spiró véleményével a magyar irodalom és az olvasás helyzetéről
i05 = probléma
i06 = mi
i07 = Spiró György
i08 = nem elhanyagolható, aktuális probléma
i09 = irodalom
i10 = veszély
i11 = veszély mértéke
i12 = én
i13 = köztudat
i14 = elég
i15 = eladott példányok száma
i16 = a megélhetés kérdéses volta
i17 = fiatalok
i18 = kevesebbet olvasnak a mai fiatalok
i19 = televízió, számítógép
i20 = az olvasás kiszorul a szabadidős tevékenységek közül
i21 = populáris, ponyva irodalom
i22 = Harry Potter sorozat
i23 = klasszikusok
i24 = általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel
i25 = gyerek
i26 = az olvasáshoz való kedv felkeltése
i27 = tananyag leadása

i28 = nem tekinti feladatának a tanár azt, hogy kedvet adjon az olvasáshoz, ami fontos, az a tananyag leadása, csak erre koncentrálnak
i29 = Spiró magyarázata
i30 = iskola
i31 = tanár
i32 = szülő
i33 = feladat
i34 = velem is a szüleim szerettették meg az olvasást, és még mindig gyakran olvasok
i35 = valaki azért olvas kevesebbet, mert egyszerűen nincs rá ideje
i36 = egyetem
i37 = az egyetemen, ahol tanít, látja az olvasás hiányát
i38 = régi regények
i39 = régi művek átírása
i40 = a Spiró-vélemény több pontja
i41 = régi művek
i42 = mondatok, részletek
i43 = régi formájukban nem élvezhetőek a régi művek
i44 = Jókai-regény
i45 = Mikszáth Kálmán
i46 = népies, tájszókkal tűzdelt stílus
i47 = Mikszáth-olvasmány
i48 = népies, tájszókkal tűzdelt stílus mint akadály a mű megértésében
i49 = gyerekek a szavak felét nem értik
i50 = műveletlenség
i51 = az eddigi szöveg
i52 = annak érdekében történő tevékenység, hogy a fiatalok többet olvassanak

11. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Érvelés: Spiró, a magyar irodalom válsága

[K01] Spiró György, kiemelkedő kortárs írónk, interjújában a magyar irodalom veszélyét, válságát prognosztizálja, s egyben megfogalmazza az általa elképzelt egyik lehetséges megoldást is.

[K02] Személy szerint nem értek egyet az író úr által felvetett problémával, se az általa elképzelt megoldással, ti. a régi művek átírásának gondolatával. [K03] Azonban elhiszem, sőt saját tapasztalataim alapján el is ismerem, hogy az általa felvetett probléma kiváltó okai igenis léteznek.

[K04] Úgy vélem, a magyar irodalom és irodalmi nyelv azért nincs válságban, mert kialakulása idején, a protestantizmus terjedésekor, majd az azt követő mozgalmas századok kultúrális felpezsdülése alatt, a lakosság még több, mint fele analfabéta, azaz írni-olvasni nem tudó volt. [K05] Ebből adódóan az irodalom, az irodalmi művek eleve egy szűk közönséghez, értelmezői réteghez szóltak. [K06] Ezért tehát nem gondolom, hogy az olvasói közönség nagysága és az irodalmi élet között ilyen értelemben összefüggés lenne, hisz mindig lesznek tehetséges írók, s olyanok is, kik műveiket elolvassák. [K07] Jómagam is voltam már olyan kötetlen írói beszélgetésen egy külföldön jobban ismert és elismert magyar íróval (Kornis Mihály) melyen tizenöten ha megjelentek, s legalább húsz évvel az átlag életkor alatt voltam.

[K08] Ezzel a megállapítással azonban el is érkeztem a valós problémához, az olvasók csökkenő számához a társadalomban, a fiatalság körében. [K09] Ha azt mondjuk, csökkenő szám, azzal viszonyítunk. [K10] Viszonyítjuk a tíz, húsz, harminc évvel ezelőtti arányt napjainkéhoz. [K11] Az oktatás- és kultúrpolitika ugyan számottevően változott, de nem annyit, hogy azzal a csökkenés magyarázható legyen. [K12] Fel kell tehát tennünk a kérdést, mi változott meg? [K13] A válasz egyszerű, ám de mégis összetett: az élet. [K14] A politikai és gazdasági rendszerváltás következtében az emberek nagy része jobban él. [K15] Az információs technológia az elmúlt 30 évben elért eredményei lehetővé tették vívmányai széles körű elterjedését. [K16] Meggyőződésem, hogy a gyerekek döntő többsége kikapcsolódásból olvas, hogy lekösse fantáziáját, kiszakadjon hétköznapjaiból. [K17] Ezért vannak alsó tagozatban választható fiú- és lányregények például Emil és a detektívek vagy A két Lotti, hiszen a nemek érdeklődése is különbözik. [K18] A számítógép és videojátékok azonban egyszerűbb kikapcsolódást nyújtanak, nem meglepő tehát, ha sok gyerek a számítógépezést részesíti előnyben. [K19] Azonban a gyermek szüleiről veszi a példát. [K20] Ha szülei nem olvasnak rendszeresen – márpedig ez egyre gyakoribb –, s nem foglalkoznak azzal, hogy olvastassák gyermeküket, nem meglepő, ha inkább ő televíziót nézni, számítógépezni fog. [K21] A végső felelősség tehát úgy vélem a szülőket terheli.

[K22] Spiró György válaszában a közoktatásra mutat, mint a bajok forrására, hogy nem szerettetik meg az olvasást a tanulókkal. [K23] Mi lehet a probléma? [K24] A. A. Milne örök klasszikusa, a Micimackó már kevésbé szórakoztató? [K25] Másról van szó. [K26] Egyszerűen meg lehet nézni a TV-ben, márpedig nem kérdés, hogy a fiatalabb generáció többsége melyiket fogja választani. [K27] Itt azonban visszajutottunk a szülői felelősség gondolatához, hisz hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat otthon nem olvassa el. [K28] Nagyobb problémát jelent, bár részben ennek folyománya, az egyetemre felvételt nyert ifjúság olvasottságának hiánya, általános műveltségük és látókörük szűkülése, hisz éppen az egyetem az a hely, aminek biztosítania kéne a művelt szellemi elitet, a tájékozódott olvasói réteget. [K29] Ebből adódóan úgy vélem a felsőoktatásnak nagy szerepe van a megfelelő kulturális értékrend kialakításában, s a közoktatás színvonalának csökkenése együtt fog járni a jövő értelmiségének színvonalának csökkenéséhez.

[K30] Spiró György a megoldást a régi művek átírásához látja, s ezt azzal indokolja, hogy „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”. [K31] Én ezzel azonban nem értek egyet, álláspontjával

szembehelyezkedem. [K32] Igaz ugyan, hogy például egyik szeretett olvasmányom Jókai Mór: A kőszívű ember fiai című regénye vagy Defoe: Robinsonja manapság már helyenként nehezen érthető, de azt hiszem a szavak, kifejezések többsége így is kitalálható némi gondolkodással. [K33] Az ismeretlen, nehezen érthető szavakat inkább a lábjegyzetben, csatolt jegyzékben kellene feltüntetni. [K34] Az írások nyelvezetükkel, szóhasználatukkal koruk hiteles képét adják sok esetben, ezért ezen művek átírása pont ezen erényüktől fosztaná meg őket. [K35] Azt sem gondolom, hogy a megoldás a kötelező olvasmányok mennyiségének csökkentése lenne. [K36] Vannak ugyanis olyan irodalmi alapművek, például a Biblia, antik művek, melyek kihagyása az irodalmi intertextualitás miatt egyszerűen nem lehetséges. [K37] Más írók munkái pedig szerves részét képzik az általános műveltségnek, például Shakespeare, vagy az általam is kedvelt Hesse: Pusztai farkas.

[K38] Összegezvén, úgy vélem, hogy az olvasás szeretete a művelődés fontossága korunkban semmit nem veszített értékéből, sőt egyre fontosabbá válik mindennapi életünk során is. [K39] Azonban, mint már említettem, ezek kialakulásában, fejlődésének irányának meghatározásában a legnagyobb szerepe a szülőnek kell, hogy legyen, a gyerek fiatalkori nevelése során, ám törekedni kell, hogy irodalmi ízlését önállóan alakítsa ki.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Érvelés: Spiró, a magyar irodalom válsága

[K01] Spiró György, kiemelkedő kortárs írónk, interjújában a magyar irodalom veszélyét, válságát prognosztizálja, s egyben megfogalmazza az általa elképzelt egyik lehetséges megoldást is.
[K01/&vb]
Spiró György, kiemelkedő kortárs írónk, interjújában a magyar irodalom veszélyét, válságát prognosztizálja, s egyben megfogalmazza az általa (*Spiró György*) elképzelt egyik lehetséges megoldást is.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat **Spiró György** eleme, **magyar irodalom** eleme és a **magyar irodalom válsága** elem a szöveg címének elemeivel „Spiró, a magyar irodalom válsága” referál.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró György
i02 = magyar irodalom
i03 = a magyar irodalom válsága

[K02] Személy szerint nem értek egyet az író úr által felvetett problémával, se az általa elképzelt megoldással, ti. a régi művek átírásának gondolatával.
[K02/&vb]
(*én*) Személy szerint nem értek egyet (*én*) az író úr által felvetett problémával (*a magyar irodalom veszélyével*), se az általa (*Spiró György*) elképzelt megoldással, ti. a régi művek átírásának gondolatával.
Kommentár:
Az **értek egyet** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál, amely a szövegvilág alapján értelmezhető. Az **író** a [K01] szövegmondat elemével, „Spiró Györggyel” referál, csakúgy, mint a **problémával** elem, amely a „magyar irodalom válsága” elemével. A **régi művek átírásának gondolatával** a [K02] szövegmondat „megoldással” elemével referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i01 = Spiró György
i03 = a magyar irodalom válsága
i05 = megoldás

[K03] Azonban elhiszem, sőt saját tapasztalataim alapján el is ismerem, hogy az általa felvetett probléma kiváltó okai igenis léteznek.
[K03/&vb]
Azonban elhiszem (*én*), sőt saját tapasztalataim alapján el is ismerem (*én*), hogy az általa (*Spiró György*) felvetett probléma (*a magyar irodalom veszélye*) kiváltó okai igenis léteznek.
Kommentár:
Az **elhiszem** és **elismerem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **tapasztalataim** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **általa** elem a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemével referál. A **probléma** elem a [K02] szövegmondat „az író úr által felvetett problémával" elemével, illetve a [K01] szövegmondat „a magyar irodalom válsága" elemével referál. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, valamint a kontextus alapján értelmezhető.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i01 = Spiró György
i06 = Spiró György által felvetett probléma

[K04] Úgy vélem, a magyar irodalom és irodalmi nyelv azért nincs válságban, mert kialakulása idején, a protestantizmus terjedésekor, majd az azt követő mozgalmas századok kultúrális felpezsdülése alatt, a lakosság még több, mint fele analfabéta, azaz írni-olvasni nem tudó volt.
[K04/&vb]
Úgy vélem (*én*), a magyar irodalom és irodalmi nyelv azért nincs válságban, mert kialakulása idején, a protestantizmus terjedésekor, majd az azt (*kialakulását*) követő mozgalmas századok kultúrális felpezsdülése alatt, a lakosság még több, mint fele analfabéta (*írni-olvasni nem tudó*), azaz írni-olvasni nem tudó volt.
Kommentár:
A **vélem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A [K01] szövegmondat elemével, a „magyar irodalom**"** elemével referál a **magyar irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **azt** mutató névmás a „kialakulása, protestantizmus terjedése" elemre mutat rá. Az **analfabéta** elem az „írni-olvasni nem tudó" elemmel referál.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i02 = magyar irodalom
i07 = magyar irodalom és irodalmi nyelv kialakulása
i08 = írni-olvasni nem tudó

[K05] Ebből adódóan az irodalom, az irodalmi művek eleve egy szűk közönséghez, értelmezői réteghez szóltak.
[K05/&vb]
Ebből (*az irodalom kialakulása idején, a protestantizmus terjedésekor, majd az azt követő mozgalmas századok kultúrális felpezsdülése alatt, a lakosság még több, mint fele analfabéta, azaz írni-olvasni nem tudó volt*) adódóan az irodalom, az irodalmi művek eleve egy szűk közönséghez, értelmezői réteghez szóltak.
Kommentár:
A [K05] szövegmondat **ebből** mutató névmási elem a [K04] szövegmondat nagyobb szövegegységére mutat rá, „az irodalom kialakulása idején, a protestantizmus terjedésekor, majd az azt követő mozgalmas századok kulturális felpezsdülése alatt, a lakosság még több, mint fele analfabéta, azaz írni-olvasni nem tudó volt" elemre. A [K01] szövegmondat elemével, a „magyar irodalom**"** elemével referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i02 = magyar irodalom
i09 = az irodalom kialakulása idején, a protestantizmus terjedésekor, majd az azt követő mozgalmas századok kulturális felpezsdülése alatt, a lakosság még több, mint fele analfabéta, azaz írni-olvasni nem tudó volt

[K06] Ezért tehát nem gondolom, hogy az olvasói közönség nagysága és az irodalmi élet között ilyen értelemben összefüggés lenne, hisz mindig lesznek tehetséges írók, s olyanok is, kik műveiket elolvassák.
[K06/&vb]
Ezért tehát nem gondolom (*én*), hogy az olvasói közönség nagysága és az irodalmi élet között ilyen értelemben (*Spiró által megfogalmazott értelemben*) összefüggés lenne, hisz mindig lesznek tehetséges írók, s olyanok is, kik műveiket elolvassák.
Kommentár:
A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **ilyen értelemben** elem a [K01] szövegmondat elemére, Spiró György által megfogalmazott problémára mutat rá, valamint a feladatmegfogalmazásban szereplő Spiró-idézet egy tartalmi elemére, „csökken az olvasók száma” elemre.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i10 = Spiró által megfogalmazott értelemben

[K07] Jómagam is voltam már olyan kötetlen írói beszélgetésen egy külföldön jobban ismert és elismert magyar íróval (Kornis Mihály) melyen tizenöten ha megjelentek, s legalább húsz évvel az átlag életkor alatt voltam.
[K07/&vb]
Jómagam is voltam (*én*) már olyan kötetlen írói beszélgetésen egy külföldön jobban ismert és elismert magyar íróval (Kornis Mihály) melyen (*beszélgetésen*) tizenöten ha megjelentek, s legalább húsz évvel az átlag életkor alatt voltam (*én*).
Kommentár:
A **voltam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál, csakúgy, mint a **jómagam** nyomatékosító névmás. A **melyen** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül a „beszélgetésen” elemmel referál. A magyar írók elem a [K06] szövegmondat „írók” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i11 = írók
i12 = írói beszélgetés

[K08] Ezzel a megállapítással azonban el is érkeztem a valós problémához, az olvasók csökkenő számához a társadalomban, a fiatalság körében.
[K08/&vb]
Ezzel a megállapítással (*az olvasói közönség nagysága és az irodalmi élet között nincs összefüggés*) azonban el is érkeztem (*én*) a valós problémához, az olvasók csökkenő számához a társadalomban, a fiatalság körében.
Kommentár:
A **elérkeztem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **ezzel a megállapítással** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus elem a [K07] szövegmondat „az olvasói közönség nagysága és az irodalmi élet között nincs összefüggés” elemével referál.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i13 = az olvasói közönség nagysága és az irodalmi élet között nincs összefüggés

[K09] Ha azt mondjuk, csökkenő szám, azzal viszonyítunk.
[K09/&vb]
Ha azt (*csökkenő számot*) mondjuk, csökkenő szám, azzal (*csökkenő számmal*) viszonyítunk.
Kommentár:
A **mondjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál, mely a szövegvilág alapján értelmezhető. Az **azt** és az **azzal** mutató névmás a „csökkenő szám” elemre mutat rá.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = mi

[K10] Viszonyítjuk a tíz, húsz, harminc évvel ezelőtti arányt napjainkéhoz.
[K10/&vb]
Viszonyítjuk (*mi*) a tíz, húsz, harminc évvel ezelőtti arányt napjainkéhoz.
Kommentár:
A **viszonyítjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **napjainkéhoz** T/1. birtokos személyjele a „mi”-re, egy közösségre referál.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i14 = mi

[K11] Az oktatás- és kultúrpolitika ugyan számottevően változott, de nem annyit, hogy azzal a csökkenés magyarázható legyen.
[K11/&vb]
Az oktatás- és kultúrpolitika ugyan számottevően változott, de nem annyit, hogy azzal (*változással*) a csökkenés magyarázható legyen.
Kommentár:
Az **azzal** mutató névmás a „változás” elemre mutat rá. A **csökkenés** elem a [K08] szövegmondat „olvasók számának csökkenése” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i15 = olvasók számának csökkenése
i16 = oktatás- és kultúrpolitika változása

[K12] Fel kell tehát tennünk a kérdést, mi változott meg?
[K12/&vb]
Fel kell tehát tennünk (*nekünk*) a kérdést, mi változott meg?
Kommentár:
A **feltennünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = mi

[K13] A válasz egyszerű, ám de mégis összetett: az élet.
[K13/&vb]
A válasz egyszerű, ám de mégis összetett: az élet.
Kommentár:
A [K13] szövegmondat **élet** két eleme a következő szövegmondatokban kerül kifejtésre: a „politikai és gazdasági rendszerváltás” és a „információs technológia” elemek által, a koreferens viszony irányát tekintve az **élet** kataforikus elem.

[K14] A politikai és gazdasági rendszerváltás következtében az emberek nagy része jobban él.
[K14/&vb]
A politikai és gazdasági rendszerváltás következtében az emberek nagy része jobban él.
Kommentár:
A **politikai és gazdasági rendszerváltás** elem a [K13] szövegmondat „élet” elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul és a kontextus alapján értelmezhető.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = élet

[K15] Az információs technológia az elmúlt 30 évben elért eredményei lehetővé tették vívmányai széles körű elterjedését.
[K15/&vb]
Az információs technológia az elmúlt 30 évben elért eredményei lehetővé tették vívmányai széles körű elterjedését.
Kommentár:
Az **információs technológia** elem a [K13] szövegmondat „élet” elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul és a kontextus alapján értelmezhető.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = élet

[K16] Meggyőződésem, hogy a gyerekek döntő többsége kikapcsolódásból olvas, hogy lekösse fantáziáját, kiszakadjon hétköznapjaiból.
[K16/&vb]
(*én*) Meggyőződésem, hogy a gyerekek döntő többsége kikapcsolódásból olvas, hogy lekösse fantáziáját, kiszakadjon hétköznapjaiból.
Kommentár:
A [K08] szövegmondat „fiatalság” elemével referál a **gyerekek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **meggyőződésem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i18 = fiatalság

[K17] Ezért vannak alsó tagozatban választható fiú- és lányregények például Emil és a detektívek vagy A két Lotti, hiszen a nemek érdeklődése is különbözik.
[K17/&vb]
Ezért vannak alsó tagozatban választható fiú- és lányregények például Emil és a detektívek vagy A két Lotti, hiszen a nemek érdeklődése is különbözik.
Kommentár:
Az **Emil és a detektívek vagy A két Lotti** a „fiú- és lányregények” elemmel referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = fiú- és lányregények

[K18] A számítógép és videojátékok azonban egyszerűbb kikapcsolódást nyújtanak, nem meglepő tehát, ha sok gyerek a számítógépezést részesíti előnyben.

[K18/&vb]
A számítógép és videojátékok (*információs technológia vívmányai*) azonban egyszerűbb kikapcsolódást nyújtanak, nem meglepő tehát, ha sok gyerek a számítógépezést részesíti előnyben.
Kommentár:
A [K15] szövegmondat „információs technológia vívmányai" elemével referál a **számítógép és videojátékok** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K16] szövegmondat „gyerekek" elemével referál a **sok gyerek** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = információs technológia vívmányai
i21 = számítógépezés
i22 = gyerekek

[K19] Azonban a gyermek szüleiről veszi a példát.
[K19/&vb]
Azonban a gyermek szüleiről veszi a példát.
Kommentár:
A [K16] szövegmondat „gyerekek" elemével referál a **gyermek** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = gyerekek

[K20] Ha szülei nem olvasnak rendszeresen – márpedig ez egyre gyakoribb –, s nem foglalkoznak azzal, hogy olvastassák gyermeküket, nem meglepő, ha inkább ő televíziót nézni, számítógépezni fog.
[K20/&vb]
Ha szülei (*gyereknek*) nem olvasnak rendszeresen – márpedig ez (*szülei nem olvasnak rendszeresen*) egyre gyakoribb –, s nem foglalkoznak azzal (*olvastatással*), hogy olvastassák gyermeküket, nem meglepő, ha inkább ő televíziót nézni, számítógépezni fog.
Kommentár:
A [K19] szövegmondat „szüleiről" elemével referál a **szülei** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K16] szövegmondat „gyerekek" elemével referál a **gyermeküket** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ez** mutató névmás a [K20] szövegmondaton belül a „szülei nem olvasnak rendszeresen" elemre mutat rá, míg az **azzal** „szülők olvastassák gyermeküket". A [K15] szövegmondat „információs technológia vívmányai" elemére referál a **televíziót** és a **számítógépezni** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = gyerekek
i23 = szülő
i24 = szülei nem olvasnak rendszeresen
i20 = információs technológia vívmányai
i25 = szülők olvastassák gyermeküket

[K21] A végső felelősség tehát úgy vélem a szülőket terheli.
[K21/&vb]
A végső felelősség tehát úgy vélem (*én)* a szülőket terheli.
Kommentár:

A **vélem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A **szülőket** a [K19] szövegmondat „szüleiről” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = szülő
i04 = én

[K22] Spiró György válaszában a közoktatásra mutat, mint a bajok forrására, hogy nem szerettetik meg az olvasást a tanulókkal.
[K22/&vb]
Spiró György válaszában a közoktatásra mutat, mint a bajok forrására (*közoktatás*), hogy nem szerettetik meg (*tanárok*) az olvasást a tanulókkal.
Kommentár:
A [K22] szövegmondat **Spiró György** eleme a [K01] szövegmondat „Spiró György” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **szerettetik meg** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „tanárok” elemre referál, amely a közoktatás által aktivált fogalmi tartomány alapján értelmezhető. A **bajok forrására** elem a szövegmondaton belül a „közoktatásra” referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextusok alapján értelmezhető.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró György
i06 = Spiró György által felvetett probléma
i26 = közoktatás

[K23] Mi lehet a probléma?
[K23/&vb]
Mi lehet a probléma?
Kommentár:
A [K23] szövegmondat **probléma** eleme a szöveg [K02] és [K03] szövegmondatok „probléma” elemével referál.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i27 = probléma

[K24] A. A. Milne örök klasszikusa, a Micimackó már kevésbé szórakoztató?
[K24/&vb]
A. A. Milne örök klasszikusa, a Micimackó már kevésbé szórakoztató?
Kommentár:
A [K24] szövegmondat **Micimackó** eleme az „A. A. Milne örök klasszikusa” elemmel referál.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = Micimackó
[K25] Másról van szó.
[K25/&vb]
Másról van szó.

[K26] Egyszerűen meg lehet nézni a TV-ben, márpedig nem kérdés, hogy a fiatalabb generáció többsége melyiket fogja választani.
[K26]
Egyszerűen meg lehet nézni (*azt*) a TV-ben, márpedig nem kérdés, hogy a fiatalabb generáció többsége melyiket fogja választani.
[K26/&vb]

Kommentár:
A [K20] szövegmondat „televízió” elemével referál a [K26] szövegmondat **TV-ben** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **fiatalabb generáció** a [K08] szövegmondat „fiatalok” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i29 = televízió
i18 = fiatalság

[K27] Itt azonban visszajutottunk a szülői felelősség gondolatához, hisz hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat otthon nem olvassa el.
[K27/&vb]
Itt (*meg lehet nézni a TV-ben*) azonban visszajutottunk (*mi*) a szülői felelősség gondolatához, hisz hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat (*kötelező olvasmányokat*) otthon nem olvassa el.
Kommentár:
A **visszajutottunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. A [K21] szövegmondat elemére, „végső felelősség tehát úgy vélem a szülőket terheli” elemre referál a **szülői felelősség** elem. Az **itt** mutató névmás a [K26] szövegmondat egységére, a „meg lehet nézni a TV-ben a műveket”-re referál. A **gyerek** elem a [K16] szövegmondat „gyerekek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = gyerekek
i23 = szülő
i14 = mi
i30 = meg lehet nézni a TV-ben a műveket
i31 = felelősség
i26 = közoktatás

[K28] Nagyobb problémát jelent, bár részben ennek folyománya, az egyetemre felvételt nyert ifjúság olvasottságának hiánya, általános műveltségük és látókörük szűkülése, hisz éppen az egyetem az a hely, aminek biztosítania kéne a művelt szellemi elitet, a tájékozódott olvasói réteget.
[K28/&vb]
Nagyobb problémát jelent, bár részben ennek (*hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat otthon nem olvassa el*) folyománya, az egyetemre felvételt nyert ifjúság olvasottságának hiánya, általános műveltségük és látókörük szűkülése, hisz éppen az egyetem az a hely, aminek (*egyetem*) biztosítania kéne a művelt szellemi elitet, a tájékozódott olvasói réteget.
Kommentár:
A [K28] szövegmondat **probléma** eleme a szöveg [K02], [K03] és [K23] szövegmondatok „probléma” elemével referál. Az **ennek** mutató névmás a [K27] szövegmondat elemére mutat rá, a „hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat otthon nem olvassa el” elemre. Az **ifjúság** a [K08] szövegmondat „fiatalok” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **aminek** vonatkozó névmás az „egyetem” elemmel referál. A [K22] szövegmondat „közoktatás” elemével referál az **egyetem** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i27 = probléma
i32 = hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat otthon nem olvassa el
i18 = fiatalság
i33 = egyetem

i26 = közoktatás

[K29] Ebből adódóan úgy vélem a felsőoktatásnak nagy szerepe van a megfelelő kulturális értékrend kialakításában, s a közoktatás színvonalának csökkenése együtt fog járni a jövő értelmiségének színvonalának csökkenéséhez.
[K29/&vb]
Ebből (*az egyetemre felvételt nyert ifjúság olvasottságának hiánya, általános műveltségük és látókörük szűkülése*) adódóan úgy vélem (*én*) a felsőoktatásnak nagy szerepe van a megfelelő kulturális értékrend kialakításában, s a közoktatás színvonalának csökkenése együtt fog járni a jövő értelmiségének színvonalának csökkenéséhez.
Kommentár:
Az **ebből** mutató névmás a [K28] szövegmondat nagyobb egységégre, az „az egyetemre felvételt nyert ifjúság olvasottságának hiánya, általános műveltségük és látókörük szűkülése" egységre mutat rá. A [K22] szövegmondat „közoktatás" elemével referál az **közoktatás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K28] szövegmondat „egyetem" elemével referál a **felsőoktatás** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **vélem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = az egyetemre felvételt nyert ifjúság olvasottságának hiánya, általános műveltségük és látókörük szűkülése
i31 = közoktatás
i33 = egyetem
i04 = én

[K30] Spiró György a megoldást a régi művek átírásához látja, s ezt azzal indokolja, hogy „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.".
[K30/&vb]
Spiró György a megoldást a régi művek átírásához látja, s ezt (*a régi művek átírása*) azzal (*„A szavak felét a mai gyerekek nem értik."*) indokolja, hogy „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.".
Kommentár:
A [K30] szövegmondat **Spiró György** eleme a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K30] szövegmondat **megoldás** eleme a [K02] szövegmondat „megoldás" elemével referál. Az **ezt** mutató névmás a szövegmondat határán belül a „régi művek átírásához" elemre mutat rá, az azzal mutató névmás pedig a „A szavak felét a mai gyerekek nem értik." elemre.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró György
i05 = megoldás
i34 = a régi művek átírása
i35 = „A szavak felét a mai gyerekek nem értik."

[K31] Én ezzel azonban nem értek egyet, álláspontjával szembehelyezkedem.
[K31/&vb]
Én ezzel (*„A szavak felét a mai gyerekek nem értik."*) azonban nem értek egyet, álláspontjával (*Spiró Györgyével*) szembehelyezkedem.
Kommentár:

Az **én** és az **értek egyet** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referálnak. Az ezzel mutató névmás a [K30] szövegmondat „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.” elemre mutat rá. Az **álláspontjával** E/3. birtokos személyjele a „Spiró György” elemmel referál.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i35 = „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”
i01 = Spiró György

[K32] Igaz ugyan, hogy például egyik szeretett olvasmányom Jókai Mór: A kőszívű ember fiai című regénye vagy Defoe: Robinsonja manapság már helyenként nehezen érthető, de azt hiszem a szavak, kifejezések többsége így is kitalálható némi gondolkodással.
[K32/&vb]
Igaz ugyan, hogy például egyik szeretett olvasmányom Jókai Mór: A kőszívű ember fiai című regénye vagy Defoe: Robinsonja manapság már helyenként nehezen érthető, de azt hiszem a szavak, kifejezések többsége így is kitalálható némi gondolkodással.
Kommentár:
Az **olvasmányom** a [K27] szövegmondat „kötelező olvasmány” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul, az E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i36 = kötelező olvasmány

[K33] Az ismeretlen, nehezen érthető szavakat inkább a lábjegyzetben, csatolt jegyzékben kellene feltüntetni.
[K33/&vb]
Az ismeretlen, nehezen érthető szavakat inkább a lábjegyzetben, csatolt jegyzékben kellene feltüntetni.
Kommentár:
A [K32] szövegmondat „szavak, kifejezések” elemével referál az **ismeretlen, nehezen érthető szavakat** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i37 = szavak, kifejezések

[K34] Az írások nyelvezetükkel, szóhasználatukkal koruk hiteles képét adják sok esetben, ezért ezen művek átírása pont ezen erényüktől fosztaná meg őket.
[K34/&vb]
Az írások nyelvezetükkel, szóhasználatukkal koruk hiteles képét adják sok esetben, ezért ezen művek (*írások*) átírása pont ezen erényüktől (*koruk hiteles képét adják*) fosztaná meg őket.
Kommentár:
A [K32] szövegmondat „szavak, kifejezések” elemével referál a **nyelvezetükkel, szóhasználatukkal** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K34] szövegmondat mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyában az **ezen művek** elem az „írások” elemmel referál, az **ezen erényüktől** pedig a „koruk hiteles képét adják” elemmel.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i37 = szavak, kifejezések
i38 = írások
i39 = írások nyelvezetükkel, szóhasználatukkal koruk hiteles képét adják

[K35] Azt sem gondolom, hogy a megoldás a kötelező olvasmányok mennyiségének csökkentése lenne.

[K35/&vb]
Azt (*a kötelező olvasmányok mennyiségének csökkentését*) sem gondolom, hogy a megoldás a kötelező olvasmányok mennyiségének csökkentése lenne.
Kommentár:
A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **azt** mutató névmás a szövegmondat határán belül a „a kötelező olvasmányok mennyiségének csökkentése” elemre mutat rá. A **kötelező olvasmányok** a [K27] szövegmondat „kötelező olvasmány” elemével referál, a **megoldás** a [K02] szövegmondat „megoldás” elemével, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i36 = kötelező olvasmány
i05 = megoldás
i40 = a kötelező olvasmányok mennyiségének csökkentése
i04 = én

[K36] Vannak ugyanis olyan irodalmi alapművek, például a Biblia, antik művek, melyek kihagyása az irodalmi intertextualitás miatt egyszerűen nem lehetséges.
[K36/&vb]
Vannak ugyanis olyan irodalmi alapművek, például a Biblia, antik művek (*irodalmi alapművek*), melyek (*irodalmi alapművek*) kihagyása az irodalmi intertextualitás miatt egyszerűen nem lehetséges.
Kommentár:
A **melyek** vonatkozó névmás a szövegmondat határán belül az „irodalmi alapművek” elemmel referál. A „Biblia, antik művek” az irodalmi alapművek elemmel referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i41 = irodalmi alapművek

[K37] Más írók munkái pedig szerves részét képzik az általános műveltségnek, például Shakespeare, vagy az általam is kedvelt Hesse: Pusztai farkas.
[K37/&vb]
Más írók munkái pedig szerves részét képzik az általános műveltségnek, például Shakespeare (*más írók munkái*), vagy az általam is kedvelt Hesse: Pusztai farkas (*más írók munkái*).
Kommentár:
A **Shakespeare** és a **Hesse: Pusztai farkas** elemek a „más írók munkái” elemmel referálnak, mindkét esetben a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K28] szövegmondat „általános műveltség” elemével referál az **általános műveltségnek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = más írók munkái
i43 = általános műveltség

[K38] Összegezvén, úgy vélem, hogy az olvasás szeretete a művelődés fontossága korunkban semmit nem veszített értékéből, sőt egyre fontosabbá válik mindennapi életünk során is.
[K38/&vb]
Összegezvén, úgy vélem (*én*), hogy az olvasás szeretete a művelődés (*általános műveltség*) fontossága korunkban semmit nem veszített értékéből, sőt egyre fontosabbá válik mindennapi életünk (*mi*) során is.
Kommentár:

A **vélem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az olvasás a [K22] szövegmondat olvasás elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **életünk** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. A **művelődés** elem a [K28] és a [K37] szövegmondatok „általános műveltség” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i44 = olvasás
i43 = általános műveltség
i14 = mi

[K39] Azonban, mint már említettem, ezek kialakulásában, fejlődésének irányának meghatározásában a legnagyobb szerepe a szülőnek kell, hogy legyen, a gyerek fiatalkori nevelése során, ám törekedni kell, hogy irodalmi ízlését önállóan alakítsa ki.
[K39/&vb]
Azonban, mint már említettem (*én*), ezek (*az olvasás szeretete a művelődés fontossága*) kialakulásában, fejlődésének irányának meghatározásában a legnagyobb szerepe a szülőnek kell, hogy legyen, a gyerek fiatalkori nevelése során, ám törekedni kell, hogy irodalmi ízlését önállóan alakítsa ki.
Kommentár:
Az **említettem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **ezek** mutató névmás a [K38] szövegmondat az „olvasás szeretete a művelődés fontossága” elemére mutat rá. A **gyerekek** és a **szülő** a szöveg koreferncialáncainak újabb elemei.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i44 = olvasás
i43 = általános műveltség
i04 = én
i22 = gyerekek
i23 = szülő

A koreferenciaindexek jegyzéke
i01 = Spiró György
i02 = magyar irodalom
i03 = a magyar irodalom válsága
i04 = én
i05 = megoldás
i06 = Spiró György által felvetett probléma
i07 = magyar irodalom és irodalmi nyelv kialakulása
i08 = írni-olvasni nem tudó
i09 = az irodalom kialakulása idején, a protestantizmus terjedésekor, majd az azt követő mozgalmas századok kulturális felpezsdülése alatt, a lakosság még több, mint fele analfabéta, azaz írni-olvasni nem tudó volt
i10 = Spiró által megfogalmazott értelemben
i11 = írók
i12 = írói beszélgetés
i13 = az olvasói közönség nagysága és az irodalmi élet között nincs összefüggés
i14 = mi
i15 = olvasók számának csökkenése
i16 = oktatás- és kultúrpolitika változása
i17 = élet

i18 = fiatalság
i19 = fiú- és lányregények
i20 = információs technológia vívmányai
i21 = számítógépezés
i22 = gyerekek
i23 = szülő
i24 = szülei nem olvasnak rendszeresen
i25 = szülők olvastassák gyermeküket
i26 = közoktatás
i27 = probléma
i28 = Micimackó
i29 = televízió
i30 = meg lehet nézni a TV-ben a műveket
i31 = felelősség
i32 = hiába ad fel az iskola kötelező olvasmányokat, ha a gyerek azokat otthon nem olvassa el
i33 = egyetem
i34 = a régi művek átírása
i35 = „A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”
i36 = kötelező olvasmány
i37 = szavak, kifejezések
i38 = írások
i39 = írások nyelvezetükkel, szóhasználatukkal koruk hiteles képét adják
i40 = a kötelező olvasmányok mennyiségének csökkentése
i41 = Biblia, antik művek
i42 = irodalmi alapművek
i43 = Shakespeare, Hesse: Pusztai farkas
i44 = olvasás
i45 = általános műveltség

12. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K01] A Spiró György által felvetett probléma, nevezetesen az olvasók számának rohamos csökkenése valós gond. [K02] Véleményem szerint nem csak a fiatal generációkra, de a felnőttekre is igaz ez; nem csak Magyarországon, de globálisan is.

[K03] Az idézet szerint a csökkenés eredményeként a magyar irodalom is veszélyben van. [K04] Ezt is igaznak látom, bár hozzá kell tennem, úgy gondolom, van szignifikánsabb hatása az olvasók számának megfogyatkozott voltának. [K05] Hiszen irodalom mindig is lesz, talán kevesebb olvasóval; de mindenképp létezni fog. [K06] Fontosabbnak tartom az általános műveltségi szint csökkenését. [K07] Gondoljunk bele, mit ad az embereknek az olvasás: műveltséget, tájékozottságot, a helyesírás képességét, az értelmes írott és beszélt szöveg megalkotásának biztos alapjait. [K08] A mai felgyorsult, globalizált világunkban az emberek legfőbb érve az olvasás ellen az idő hiánya; a tájékozottságot pedig az internet jelenti, pontosabban annak hiányát pótolja. [K09] Ez pedig nem elégséges; az időhiány nem indok az olvasás hiányára.

[K10] Mint Spiró György is kiemeli, ez igen szembetűnő az általános-, középiskolás; illetve felsőoktatásban tanuló rétegek körében. [K11] Pedig, ha ezek a fiatal generációk nem kedvelik meg az olvasást, nem fogják azt továbbadni a jövő fiatal generációinak. [K12] Úgy gondolom, már az óvodákban fel kéne nyitni a gyermekek szemét; hogy a könyv mennyivel fantáziadúsabb és varázslatosabb tud lenni a tévé és a számítógép világánál. [K13] Bár az óvodások (egy-két kivételtől eltekintve) nem tudnak olvasni, szükséges lenne, hogy megtanulják: a könyv a képzeletünkre hat, nem a szemünkre és emiatt mennyivel tágabb keretek közt mozog.

[K14] Érdekes volt észrevennem, hogy korábbi olvasási ütemem mennyire megváltozott az évek során. [K15] Nyaranta általában olyan helyen nyaralok, ahol nincs tévé, nincs számítógép, nincs rádió. [K16] Poggyászom meglepően nagy hányada ilyenkor könyvekből áll, melyek el szoktak fogyni a hazaindulás pillanatára. [K17] Azonban évközben igen keveset olvasok, el kéne gondolkodnom, hogy hova férne el napi egy-két óra olvasás. [K18] Érdekes módon, amikor szükségem volt egy adott könyv ismeretére, megtaláltam azt az öt-hat órát, ami alatt el tudtam olvasni.

[K19] Visszatérve személyes olvasási élményeimről az általánosabb problémára, a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban. [K20] Ez nyilván függ a gimnázium/középiskola szintjétől, az odajárók társadalmi vonatkozásaitól. [K21] Azonban ez az a kor, ahol komolyabb (Umberto Eco, Bohumil Hrabal stb.), magasabb irodalommal kéne találkozniuk a tanulóknak. [K22] Ezen a szinten kapna átfogóbb képet a gyermek, illő lenne, hogy ne csak rákényszerüljön, de élvezze is a kötelező olvasmányt. [K23] Személyes példám erre a kortárs irodalomból Bartis Attila műve (A nyugalom), mely nem várt élvezetet nyújtott.

[K24] Mint azt az idézetben is olvashatjuk, egyetemi szinten is egyre szembetűnőbb az olvasás hiánya. [K25] Igaz, hogy van olyan kar és olyan szak, ahol még a szilveszter éjszaka is szorgos munkával kell hogy teljen; ám úgy gondolom, ha majdnem minden szakon jut idő néhány félév filozófiára, szociológiára, pszichológiára; talán lehetne „olvasási gyakorlat”-nevű tárgy is, melyben választott és/vagy kijelölt könyveket kéne elolvasni a hallgatónak; és, ha kreditpontok szerepelnek tételként, úgy a kellő motiváció is meglenne.

[K26] A probléma valóban súlyos, egyik gyökere pedig felgyorsult világunk. [K27] Ám úgy gondolom, számos módon lehetne ösztönözni az olvasást, művelődést. [K28] Történelemből vett példa lehet a klebersbergi kultúrpolitika az 1920-as évek Magyarországán. [K29] Ekkor az állami támogatás jelentősebb hányada fordítódott az oktatás és kultúra kérdéskörére. [K30] A huszadik század magyar tudósainak nagy része egyértelműen köthető a korszakhoz (Szent-Györgyi Albert, Neumann János, Teller Ede, Szilárd Leó).

[K31] Azonban nem kell átesni a ló túlsó oldalára. [K32] Nem értek egyet az idézet ötletével fordítsuk át más nyelvre például Jókai regényeit. [K33] Úgy vélem az „Egy magyar nábob" vagy folytatása a „Kárpáthy Zoltán" tökéletesen érthető egy mai ember számára is; meg kell tanítani a gyerekeknek ezt a megértést; meg kell várni az ehhez megfelelő kort; az ezzel járó tudás megérkezését. [K34] További megnyugtatás lehet Umberto Eco a L'Espresso-ban megjelent cikke, melynek címe, „Évente hány könyvet nem olvasunk?". [K35] Az értelmiség körében elterjedt könyvek egy részét szokás a „muszáj elolvasni" – csoportba sorolni. [K36] Eco cikkében kísérletet tett arra, hogy nagy vonalakban felvázolja, hány ilyen könyv lehet. [K37] A becslés egy tizenhatezer körüli szám volt, mely napi egy könyvet olvasva is több, mint ötven év. [K38] Egyszerűen nem lehet minden fontosat elolvasni.

[K39] Mi tehát a megoldás? [K40] Az irodalom ugyan nem tűnik el; de csökken az általános műveltség szintje, egyre kevesebb az olvasó; egyre elterjedtebb a „majd megnézem a neten" – hozzáállás ([K41] tegyük hozzá, a társadalom műveltségéről pozitív képet fest például a wikipedia, de ez sajnos nem valós kép) és az Eco által felvázolt „túlolvasás" is inkább szellemes eszmefuttatás, mint valós jelenség. [K42] Az olvasás megszerettetése, támogatása, „újra-megtalálása" lenne a cél; az írók támogatása; hazánkban, de globálisan is. [K43] Nem könnyű feladat már csak a megvalósítás miként jeit is megtalálni; a megvalósítás maga pedig további kérdéseket vet fel.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K01] A Spiró György által felvetett probléma, nevezetesen az olvasók számának rohamos csökkenése valós gond.
[K01/&vb]
A Spiró György által felvetett probléma, nevezetesen az olvasók számának rohamos csökkenése (*probléma)* valós gond.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat **probléma** elemére referál az „olvasók számának rohamos csökkenése", a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextusok és a fogalmi séma alapján értelmezhető.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = probléma

[K02] Véleményem szerint nem csak a fiatal generációkra, de a felnőttekre is igaz ez; nem csak Magyarországon, de globálisan is.
[K02/&vb]
(*én*) Véleményem szerint nem csak a fiatal generációkra, de a felnőttekre is igaz ez (*az olvasók számának rohamos csökkenése*); nem csak Magyarországon, de globálisan is.
Kommentár:
A **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az ez mutató névmás a [K01] szövegmondat „az olvasók számának rohamos csökkenése" elemre mutat rá.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i03 = az olvasók számának rohamos csökkenése

[K03] Az idézet szerint a csökkenés eredményeként a magyar irodalom a magyar irodalom is veszélyben van.
[K03/&vb]
Az idézet szerint a csökkenés (*az olvasók számának rohamos csökkenése*) eredményeként a magyar irodalom is veszélyben van.
Kommentár:
A csökkenés a [K01] szövegmondat „az olvasók számának rohamos csökkenése" elemével referál.

A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = az olvasók számának rohamos csökkenése

[K04] Ezt is igaznak látom, bár hozzá kell tennem, úgy gondolom, van szignifikánsabb hatása az olvasók számának megfogyatkozott voltának.
[K04/&vb]
Ezt (*a magyar irodalom is veszélyben van*) is igaznak látom (*én*), bár hozzá kell tennem, úgy gondolom (*én*), van szignifikánsabb hatása az olvasók számának megfogyatkozott voltának.
Kommentár:
Az **ezt** mutató névmás a [K03] szövegmondat „a magyar irodalom is veszélyben van" elemére mutat rá. Az **olvasók számának megfogyatkozott voltának** a [K01] szövegmondat elemével referál, „az olvasók számának rohamos csökkenése"-vel. A **látom**, **hozzá tennem**, valamint **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = a magyar irodalom is veszélyben van
i02 = én
i03 = az olvasók számának rohamos csökkenése

[K05] Hiszen irodalom mindig is lesz, talán kevesebb olvasóval; de mindenképp létezni fog.
[K05/&vb]
Hiszen irodalom mindig is lesz, talán kevesebb olvasóval; de mindenképp létezni fog.
Kommentár:
A [K03] szövegmondat „magyar irodalom" elemével referál az **irodalom** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **olvasóval** elem a [K01] szövegmondat „olvasók" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = irodalom
i06 = olvasók

[K06] Fontosabbnak tartom az általános műveltségi szint csökkenését.
[K06/&vb]
Fontosabbnak tartom (*én*) az általános műveltségi szint csökkenését.
Kommentár:
A **tartom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-re referál.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én

[K07] Gondoljunk bele, mit ad az embereknek az olvasás: műveltséget, tájékozottságot, a helyesírás képességét, az értelmes írott és beszélt szöveg megalkotásának biztos alapjait.
[K07/&vb]
Gondoljunk (*mi*) bele, mit ad az embereknek az olvasás: műveltséget, tájékozottságot, a helyesírás képességét, az értelmes írott és beszélt szöveg megalkotásának biztos alapjait.
Kommentár:
A **gondoljunk bele** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál, a szövegvilág alapján értelmezhető a referálás.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = mi

[K08] A mai felgyorsult, globalizált világunkban az emberek legfőbb érve az olvasás ellen az idő hiánya; a tájékozottságot pedig az internet jelenti, pontosabban annak hiányát pótolja.
[K08/&vb]
A mai felgyorsult, globalizált világunkban az emberek legfőbb érve az olvasás ellen az idő hiánya; a tájékozottságot pedig az internet jelenti, pontosabban annak (*tájékozottság*) hiányát pótolja.
Kommentár:
A **világunkban** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál. Az **olvasás** elem a [K07] szövegmondat „olvasás" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a szintén a [K07] szövegmondat „tájékozottság" elemével referáló **tájékozottság** koreferens viszony. Az **annak** mutató névmás a „tájékozottságot" elemre mutat rá. Az **emberek** elem a [K07] szövegmondat „embereknek" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is ismétlésen alapul.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = olvasás
i09 = tájékozottság
i10 = emberek

[K09] Ez pedig nem elégséges; az időhiány nem indok az olvasás hiányára.
[K09/&vb]
Ez (*legfőbb érv az időhiány*) pedig nem elégséges; az időhiány nem indok az olvasás hiányára.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K08] szövegmondat egy egységére mutat rá, a „legfőbb érv az időhiány" egységre. Az időhiány a [K08] szövegmondat időhiány elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **olvasás** elem a [K07] szövegmondat „olvasás" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = legfőbb érv az időhiány
i12 = időhiány
i08 = olvasás

[K10] Mint Spiró György is kiemeli, ez igen szembetűnő az általános-, középiskolás; illetve felsőoktatásban tanuló rétegek körében.
[K10/&vb]
Mint Spiró György is kiemeli, ez (*az olvasás hiánya*) igen szembetűnő az általános-, középiskolás; illetve felsőoktatásban tanuló rétegek körében.
Kommentár:
Spiró György a [K01] szövegmondat Spiró György elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **olvasás hiánya** elem a [K09] szövegmondat „olvasás hiányát" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is ismétlésen alapul,
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i13 = Spiró György
i14 = az olvasás hiánya

[K11] Pedig, ha ezek a fiatal generációk nem kedvelik meg az olvasást, nem fogják azt továbbadni a jövő fiatal generációinak.
[K11/&vb]
Pedig, ha ezek a fiatal generációk (*az általános-, középiskolás; illetve felsőoktatásban tanuló rétegek*) nem kedvelik meg az olvasást, nem fogják azt (*az olvasást*) továbbadni a jövő fiatal generációinak.

Kommentár:
A [K11] szövegmondat mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyában az **ezek a fiatal generációk** a [K10] szövegmondat **„**az általános-, középiskolás; illetve felsőoktatásban tanuló rétegek" elemével referál. Az **olvasás** elem a [K07] szövegmondat „olvasás" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **azt** mutató névmás a szövegmondaton belül az „olvasás" elemre mutat rá.
A K11 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i08 = olvasás
i15 = az általános-, középiskolás; illetve felsőoktatásban tanuló rétegek

[K12] Úgy gondolom, már az óvodákban fel kéne nyitni a gyermekek szemét; hogy a könyv mennyivel fantáziadúsabb és varázslatosabb tud lenni a tévé és a számítógép világánál.
[K12/&vb]
Úgy gondolom (*én*), már az óvodákban fel kéne nyitni a gyermekek szemét; hogy a könyv mennyivel fantáziadúsabb és varázslatosabb tud lenni a tévé és a számítógép világánál.
Kommentár:
A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én

[K13] Bár az óvodások (egy-két kivételtől eltekintve) nem tudnak olvasni, szükséges lenne, hogy megtanulják: a könyv a képzeletünkre hat, nem a szemünkre és emiatt mennyivel tágabb keretek közt mozog.
[K13/&vb]
Bár az óvodások (*gyerekek*) (egy-két kivételtől eltekintve) nem tudnak olvasni, szükséges lenne, hogy megtanulják: a könyv a képzeletünkre hat, nem a szemünkre (*mi*) és emiatt mennyivel tágabb keretek közt mozog.
Kommentár:
A **könyv** elem a [K12] szövegmondat „könyv" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **óvodások** elem a [K12] szövegmondat „gyerekek" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **szemünkre** T/1. birtokos személyjele a „mi" elemre referál. Az **emiatt** mutató névmás „a könyv a képzeletünkre hat, nem a szemünkre" egységre mutat rá a szövegmondat határán belül.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i16 = gyermekek
i17 = könyv

[K14] Érdekes volt észrevennem, hogy korábbi olvasási ütemem mennyire megváltozott az évek során.
[K14/&vb]
Érdekes volt észrevennem (*nekem*), hogy korábbi olvasási ütemem (*én*) mennyire megváltozott az évek során.
Kommentár:
Az **észrevennem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az **ütemem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én

[K15] Nyaranta általában olyan helyen nyaralok, ahol nincs tévé, nincs számítógép, nincs rádió.
[K15/&vb]

Nyaranta általában olyan helyen nyaralok, ahol nincs tévé, nincs számítógép, nincs rádió.
Kommentár:
A **nyaralok** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A [K12] szövegmondat „tévé, számítógép” elemével referál a szövegmondat **tévé, számítógép** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i18 = tévé, számítógép

[K16] Poggyászom meglepően nagy hányada ilyenkor könyvekből áll, melyek el szoktak fogyni a hazaindulás pillanatára.
[K16/&vb]
Poggyászom meglepően nagy hányada ilyenkor könyvekből áll, melyek (*könyvek*) el szoktak fogyni a hazaindulás pillanatára.
Kommentár:
A **poggyászom** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. A **könyv** elem a [K12] szövegmondat „könyv” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **melyek** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül a „könyvekből” elemmel referál.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i17 = könyv

[K17] Azonban évközben igen keveset olvasok, el kéne gondolkodnom, hogy hova férne el napi egy-két óra olvasás.
[K17/&vb]
Azonban évközben igen keveset olvasok (*én*), el kéne gondolkodnom (*nekem*), hogy hova férne el napi egy-két óra olvasás.
Kommentár:
Az **olvasok, elgondolkodnom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **olvasás** elem a [K07] szövegmondat „olvasás” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i08 = olvasás

[K18] Érdekes módon, amikor szükségem volt egy adott könyv ismeretére, megtaláltam azt az öt-hat órát, ami alatt el tudtam olvasni.
[K18/&vb]
Érdekes módon, amikor szükségem volt egy adott könyv ismeretére, megtaláltam azt az öt-hat órát, ami (*öt-hat óra*) alatt el tudtam (*én*) olvasni.
Kommentár:
A **megtaláltam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **szükségem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-re referál. A **könyv** elem a [K12] szövegmondat „könyv” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ami** vonatkozó névmás a szövegmondat „öt-hat óra” elemével referál.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i17 = könyv

[K19] Visszatérve személyes olvasási élményeimről az általánosabb problémára, a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban.
[K19/&vb]
Visszatérve személyes olvasási élményeimről (*a nyári olvasási élményekről*) az általánosabb problémára (*csökken a fiatal olvasók száma*), a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban.
Kommentár:
Az **élményeimről** a [K18] szövegmondat „nyári olvasási élmények" elemével referál, az E/1. birtokos személyjele pedig a szövegalkotói „én"-re. A **probléma** a [K01] szövegmondat „probléma" elemére referál, a „az olvasók számának rohamos csökkenése" elemre, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul és a kontextus alapján értelmezhető. Az **olvasásában** elem a [K07] szövegmondat „olvasás" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i19 = nyári olvasási élmények
i08 = olvasás
i01 = probléma
i03 = az olvasók számának rohamos csökkenése

[K20] Ez nyilván függ a gimnázium/középiskola szintjétől, az odajárók társadalmi vonatkozásaitól.
[K20/&vb]
Ez (*a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban*) nyilván függ a gimnázium/középiskola szintjétől, az odajárók társadalmi vonatkozásaitól.
Kommentár:
A [K19] szövegmondat nagyobb egységére mutat rá az ez mutató névmás, a „a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban" egységre.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban

[K21] Azonban ez az a kor, ahol komolyabb (Umberto Eco, Bohumil Hrabal stb.), magasabb irodalommal kéne találkozniuk a tanulóknak.
[K21/&vb]
Azonban ez az a kor (*gimnázium/középiskola kora*), ahol komolyabb (Umberto Eco, Bohumil Hrabal stb.), magasabb irodalommal kéne találkozniuk a tanulóknak.
Kommentár:
A [K21] szövegmondat mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony, **ez az a kor** a [K20] szövegmondat „gimnázium/középiskola kora" elemére mutat rá, illetve ezzel referál. **Umberto Eco, Bohumil Hrabal** a „magasabb irodalom" elemmel referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **irodalom** a [K03] szövegmondat „irodalom" elemével referál.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = gimnázium/középiskola kora
i23 = Umberto Eco, Bohumil Hrabal
i04 = irodalom

[K22] Ezen a szinten kapna átfogóbb képet a gyermek, illő lenne, hogy ne csak rákényszerüljön, de élvezze is a kötelező olvasmányt.

[K22/&vb]
Ezen a szinten (*gimnázium/középiskola szintjén*) kapna átfogóbb képet a gyermek (*tanuló*), illő lenne, hogy ne csak rákényszerüljön, de élvezze is a kötelező olvasmányt (*könyvet*).
Kommentár:
A [K22] szövegmondat mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony, **ezen a szinten** a [K20] szövegmondat „gimnázium/középiskola kora" elemére mutat rá, illetve ezzel referál. A [K16] szövegmondat és a [K18] szövegmondat „könyv" elemével referál a **kötelező olvasmány** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **gyermek** elem a [K21] szövegmondat „tanulók" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = tanulók
i17 = könyv

[K23] Személyes példám erre a kortárs irodalomból Bartis Attila műve (A nyugalom), mely nem várt élvezetet nyújtott.
[K23/&vb]
(*én*) Személyes példám erre a kortárs irodalomból Bartis Attila műve (A nyugalom), mely (*Bartis Attila műve*) nem várt élvezetet nyújtott.
Kommentár:
A **példám** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. A **kortárs irodalomból** elem a [K03] szövegmondat „irodalom" elemével referál, **Bartis Attila műve** a „kortárs irodalomból" elemmel a szövegmondaton belül, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **mely** vonatkozó névmás a „Bartis Attila műve (A nyugalom)" elemmel referál.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i04 = irodalom
i25 = kortárs irodalom
i26 = Bartis Attila műve

[K24] Mint azt az idézetben is olvashatjuk, egyetemi szinten is egyre szembetűnőbb az olvasás hiánya.
[K24/&vb]
Mint azt az idézetben (*Spiró-idézet*) is olvashatjuk (*mi*), egyetemi szinten is egyre szembetűnőbb az olvasás hiánya.
Kommentár:
Az **olvashatjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re, egy közösségre referál. Az **idézetben** a [K03] szövegmondat „Spiró-idézet" elemével referál, az **olvasás hiánya** pedig a [K09] szövegmondat „olvasás hiánya" elemére, mindkét fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = mi
i14 = az olvasás hiánya
i27 = Spiró-idézet

[K25] Igaz, hogy van olyan kar és olyan szak, ahol még a szilveszter éjszaka is szorgos munkával kell hogy teljen; ám úgy gondolom, ha majdnem minden szakon jut idő néhány félév filozófiára, szociológiára, pszichológiára; talán lehetne „olvasási gyakorlat"-nevű tárgy is, melyben választott és/vagy kijelölt

könyveket kéne elolvasni a hallgatónak; és, ha kreditpontok szerepelnek tétéként, úgy a kellő motiváció is meglenne.
[K25/&vb]
Igaz, hogy van olyan kar és olyan szak, ahol még a szilveszter éjszaka is szorgos munkával kell hogy teljen; ám úgy gondolom (*én*), ha majdnem minden szakon jut idő néhány félév filozófiára, szociológiára, pszichológiára; talán lehetne „olvasási gyakorlat”-nevű tárgy is, melyben (*„olvasási gyakorlat”-nevű tárgyban*) választott és/vagy kijelölt könyveket kéne elolvasni a hallgatónak (*felsőoktatásban tanuló rétegek*); és, ha kreditpontok szerepelnek tétéként, úgy a kellő motiváció is meglenne.
Kommentár:
A **kar, szak**, **szakon** elemek a [K24] szövegmondat „egyetemi szinten” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. A melyben vonatkozó névmás a szövegmondat „„olvasási gyakorlat”-nevű tárgy” elemével referál. A **hallgatóknak** a [K10] szövegmondat „felsőoktatásban tanuló rétegek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **könyveket** elem a [K12] szövegmondat „könyv” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = egyetem
i29 = „olvasási gyakorlat”-nevű tárgy
i17 = könyv
i30 = felsőoktatásban tanuló rétegek

[K26] A probléma valóban súlyos, egyik gyökere pedig felgyorsult világunk.
[K26/&vb]
A probléma valóban súlyos, egyik gyökere pedig felgyorsult világunk.
Kommentár:
A **felgyorsult világunk** a [K08] szövegmondat „globalizált világunk” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul, a T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál. A **probléma** a [K01] szövegmondat „probléma” elemére referál, a „az olvasók számának rohamos csökkenése” elemre, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul és a kontextus alapján értelmezhető.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = probléma
i07 = mi
i31 = globalizált világunk

[K27] Ám úgy gondolom, számos módon lehetne ösztönözni az olvasást, művelődést.
[K27/&vb]
Ám úgy gondolom (*én*), számos módon lehetne ösztönözni az olvasást, művelődést..
Kommentár:
A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **olvasást** elem a [K07] szövegmondat „olvasás” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **művelődés** elem a [K07] szövegmondat „műveltséget” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = én
i08 = olvasás
i09 = tájékozottság

[K28] Történelemből vett példa lehet a klebersbergi kultúrpolitika az 1920-as évek Magyarországán.
[K28/&vb]
Történelemből vett példa (*olvasás, művelődés ösztönzésének módja*) lehet a klebersbergi kultúrpolitika az 1920-as évek Magyarországán.
Kommentár:
A **példa** a [K27] szövegmondat „olvasás, művelődés ösztönzése” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = olvasás, művelődés ösztönzése

[K29] Ekkor az állami támogatás jelentősebb hányada fordítódott az oktatás és kultúra kérdéskörére.
[K29/&vb]
Ekkor (*az 1920-as évek Magyarországán*) az állami támogatás jelentősebb hányada fordítódott az oktatás és kultúra kérdéskörére.
Kommentár:
Az **ekkor** mutató névmás a [K28] szövegmondat „1920-as évek Magyarországa” elemre mutat rá.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i33 = az 1920-as évek Magyarországa

[K30] A huszadik század magyar tudósainak nagy része egyértelműen köthető a korszakhoz (Szent-Györgyi Albert, Neumann János, Teller Ede, Szilárd Leó).
[K30/&vb]
A huszadik század magyar tudósainak nagy része egyértelműen köthető a korszakhoz (*az 1920-as évekhez*) (Szent-Györgyi Albert, Neumann János, Teller Ede, Szilárd Leó (*huszadik század magyar tudósai*)).
Kommentár:
A **korszakhoz** a [K28] szövegmondat „1920-as évek Magyarországa” elemével referál. A **Szent-Györgyi Albert, Neumann János, Teller Ede, Szilárd Leó** elemek a szövegmondatban a „huszadik század magyar tudósainak” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i33 = az 1920-as évek Magyarországa
i34 = huszadik század magyar tudósai
[K31] Azonban nem kell átesni a ló túlsó oldalára.
[K31/&vb]
Azonban nem kell átesni a ló túlsó oldalára.

[K32] Nem értek egyet az idézet ötletével fordítsuk át más nyelvre például Jókai regényeit.
[K32/&vb]
Nem értek egyet (*én*) az idézet ötletével fordítsuk át más nyelvre például Jókai regényeit.
Kommentár:
Az **idézet** a [K03] szövegmondat „Spiró-idézet” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **értek egyet** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i27 = Spiró-idézet
i02 = én

[K33] Úgy vélem az „Egy magyar nábob” vagy folytatása a „Kárpáthy Zoltán” tökéletesen érthető egy mai ember számára is; meg kell tanítani a gyerekeknek ezt a megértést; meg kell várni az ehhez megfelelő kort; az ezzel járó tudás megérkezését.
[K33/&vb]
Úgy vélem (*én*) az „Egy magyar nábob” (*Jókai regényei*) vagy folytatása a „Kárpáthy Zoltán” (*Jókai regényei*) tökéletesen érthető egy mai ember számára is; meg kell tanítani a gyerekeknek ezt a megértést; meg kell várni az ehhez (*megértéshez*) megfelelő kort; az ezzel (*megértéssel*) járó tudás megérkezését.
Kommentár:
A **vélem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-re referál. Az **„Egy magyar nábob”**, a **„Kárpáthy Zoltán”** a [K32] szövegmondat „Jókai regényeit” elemmel referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **ehhez** és az **ezzel** mutató névmás a szövegmondaton belül a megértéshez” elemre mutat rá. A **gyerekeknek** elem a [K12] szövegmondat „gyerekek” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i35 = Jókai regényei
i36 = megértés
i16 = gyermekek

[K34] További megnyugtatás lehet Umberto Eco a L’Espresso-ban megjelent cikke, melynek címe, „Évente hány könyvet nem olvasunk?”.
[K34/&vb]
További megnyugtatás lehet Umberto Eco a L’Espresso-ban megjelent cikke, melynek (*cikknek*) címe, „Évente hány könyvet nem olvasunk?”.
Kommentár:
A **melynek** vonatkozó névmás az „Umberto Eco a L’Espresso-ban megjelent cikke” elemmel referál.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i37 = Umberto Eco a L’Espresso-ban megjelent cikke

[K35] Az értelmiség körében elterjedt könyvek egy részét szokás a „muszáj elolvasni” – csoportba sorolni.
[K35/&vb]
Az értelmiség körében elterjedt könyvek egy részét szokás a „muszáj elolvasni” – csoportba sorolni.
Kommentár:
A **könyvek** elem a [K12] szövegmondat „könyv” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = könyv

[K36] Eco cikkében kísérletet tett arra, hogy nagy vonalakban felvázolja, hány ilyen könyv lehet.
[K36/&vb]
Eco cikkében kísérletet tett arra (*ilyen könyvek számának felvázolására*), hogy nagy vonalakban felvázolja, hány ilyen (*„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó*) könyv lehet.
Kommentár:
Az **Eco cikkében** elem a [K34] szövegmondat „Umberto Eco a L’Espresso-ban megjelent cikke” elemmel referál. Az **arra** mutató névmás az „ilyen könyvek számának felvázolására”, az **ilyen** mutató névmás „„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó” elemre mutat rá.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = könyv

i05 = irodalom
i39 = „muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyvek számának felvázolása
i40 = „muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv
i37 = Umberto Eco a L’Espresso-ban megjelent cikke

[K37] A becslés egy tizenhatezer körüli szám volt, mely napi egy könyvet olvasva is több, mint ötven év.
[K37/&vb]
A becslés (*„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyvek számának felvázolása*) egy tizenhatezer körüli szám (*„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv*) volt, mely napi egy könyvet olvasva is több, mint ötven év.
Kommentár:
A **becslés** a [K36] szövegmondat „„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyvek számának felvázolása” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. Az **egy tizenhatezer körüli szám** a [K36] szövegmondat „„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ebben az esetben is a kontextus alapján értelmezhető.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = könyv
i39 = „muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyvek számának felvázolása
i40 = „muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv

[K38] Egyszerűen nem lehet minden fontosat elolvasni.
[K38/&vb]
Egyszerűen nem lehet minden fontosat (*„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv*) elolvasni.
Kommentár:
A **fontosat** a [K36] szövegmondat „„muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i40 = „muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv

[K39] Mi tehát a megoldás?
[K39/&vb]
Mi tehát a megoldás?
Kommentár:
A **megoldás** a PROBLÉMA forgatókönyve alapján aktivált fogalom, így a [K39] szövegmondatban történő megnevezése mint fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony, ennek alapját előfeltevések, következtetések jelentik.
A K39 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = probléma

[K40] Az irodalom ugyan nem tűnik el; de csökken az általános műveltség szintje, egyre kevesebb az olvasó; egyre elterjedtebb a „majd megnézem a neten” – hozzáállás és az Eco által felvázolt „túlolvasás” is inkább szellemes eszmefuttatás, mint valós jelenség.
[K40/&vb]
Az irodalom ugyan nem tűnik el; de csökken az általános műveltség szintje, egyre kevesebb az olvasó; egyre elterjedtebb a „majd megnézem a neten” – hozzáállás és az Eco által felvázolt „túlolvasás” is inkább szellemes eszmefuttatás, mint valós jelenség.
Kommentár:

Az **általános műveltség** a [K06] szövegmondat „általános műveltség” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint az **olvasó** és **irodalom** említése, amelyek a szöveg koreferencialáncának újabb elemei. Az **Eco** elem a [K34] szövegmondat „Umberto Eco” elemével referál. A [K08] szövegmondat „internet” elemével referál a **neten** elem.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = irodalom
i06 = olvasók
i38 = Umberto Eco
i41 = általános műveltség
i42 = internet

([K41] tegyük hozzá, a társadalom műveltségéről pozitív képet fest például a wikipedia, de ez sajnos nem valós kép)
[K41/&vb]
tegyük hozzá (*mi*), a társadalom műveltségéről pozitív képet fest például a wikipedia, de ez sajnos nem valós kép
Kommentár:
A **tegyük hozzá** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-re, egy közösségre referál. A **műveltségéről** a [K06] szövegmondat „általános műveltség” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i07 = mi
i41 = általános műveltség

[K42] Az olvasás megszerettetése, támogatása, „újra-megtalálása” lenne a cél; az írók támogatása; hazánkban, de globálisan is.
[K42/&vb]
Az olvasás megszerettetése, támogatása, „újra-megtalálása” lenne a cél; az írók támogatása; hazánkban, de globálisan is.
Kommentár:
Az **olvasás** említése a szöveg olvasás-koreferencialáncának újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = olvasás

[K43] Nem könnyű feladat már csak a megvalósítás mikéntjeit is megtalálni; a megvalósítás maga pedig további kérdéseket vet fel.
[K43/&vb]
Nem könnyű feladat már csak a megvalósítás mikéntjeit is megtalálni; a megvalósítás maga pedig további kérdéseket vet fel.
Kommentár:
A **megvalósítás** a szövegmondaton belül a „megvalósítás” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K43 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i43 = megvalósítás

A koreferenciaindexek jegyzéke

i01 = probléma
i02 = én
i03 = az olvasók számának rohamos csökkenése
i04 = a magyar irodalom is veszélyben van
i05 = irodalom
i06 = olvasók
i07 = mi
i08 = olvasás
i09 = tájékozottság
i10 = emberek
i11 = legfőbb érv
i12 = időhiány
i13 = Spiró György
i14 = az olvasás hiánya
i15 = az általános-, középiskolás; illetve felsőoktatásban tanuló rétegek
i16 = gyermekek
i17 = könyv
i18 = tévé, számítógép
i19 = nyári olvasási élmények
i20 = probléma
i21 = a gimnázium alatti évek szintén nem bővelkednek túl gyakran olvasásában eltelt órákban
i22 = gimnázium/középiskola kora
i23 = Umberto Eco, Bohumil Hrabal
i24 = tanulók
i25 = kortárs irodalom
i26 = Bartis Attila műve
i27 = Spiró-idézet
i28 = egyetem
i29 = „olvasási gyakorlat”-nevű tárgy
i30 = felsőoktatásban tanuló rétegek
i31 = globalizált világunk
i32 = olvasás, művelődés ösztönzése
i33 = az 1920-as évek Magyarországán
i34 = huszadik század magyar tudósai
i35 = Jókai regényei
i36 = megértés
i37 = Umberto Eco a L’Espresso-ban megjelent cikke
i38 = Umberto Eco
i39 = „muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyvek számának felvázolása
i40 = „muszáj elolvasni” – csoportba tartozó könyv
i41 = általános műveltség
i42 = internet
i43 = megvalósítás

13. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Olvasás a fiatal generációkban

[K01] Spíró György mondatai nagyon érdekesek számomra, több okból is. [K02] Részint mert nekem ill., rólam szól, részint pedig azért mert egy felnőtt, egy irodalmár mondja el a véleményét rólunk fiatalokról, laikusokról azaz egyszerű olvasókról.

[K03] Már az is komolyan gondolkodóba ejtett, hogy mi legyen a címe a válaszomnak, hogy tudjam érzékeltetni a szándékomat ill. a témát. [K04] Magyar irodalom, irodalom és az olvasás között vaciláltam, végül az olvasást választottam, mint legtágabb folyamat ill. mivel már ezzel némileg szembe helyezkedem az íróval.

[K05] Lehet, hogy csak a fent említett nézőpontbeli különbség okozza, de nem tudok egyetérteni az íróval.

[K06] Természetesen nem magával az alapállítással, miszerint csökken a fiatal olvasók száma, hanem ennek alátámasztásával ill. feltételezett okaival van problémám.

[K07] A könnyebb érthetőség kedvéért különválasztom az irodalom olvasást, a kortárs irodalom olvasást és kevésbé értékesnek tartott művek olvasását.

[K08] Spíró Györgynek igaza van akkor, amikor azt mondja, hogy csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma, de, hogy ez azért van, mert a fiatalok nem szeretnek olvasni vagy, hogy ez a jelenség csak a fiatalokra igaz és azzal hogy a fiatalok nem értik Jókait már vitatkoznék.

[K09] Az én személyes meglátásom szerint a fiatalok igenis szeretnek olvasni és nem itt keresendő a probléma.

[K10] Szintén különválasztanám a kortárs és a régi magyar irodalmat. [K11] Az író azt mondja, hogy Jókai nem érthető a gyerekeknek, pedig szerintem igenis érthető, de például Esterházy művei nemhogy a fiataloknak, de az idősebbek is nehezen értelmezhetők. [K12] Szerintem ha Esterházy Pétert megkérdeznénk ő se mondaná, hogy fiataloknak írta a könyvét onnan, az „elefántcsonttornyból".

[K13] Én a problémát máshonnan eredeztetem: a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő" dolog olvasni. [K14] Ez nem csak az irodalomban figyelhető meg, hanem bármely más tantárgyban, tudományban is. [K15] Mert ki matekozna akkor, amikor a többiek buliba mennek, ki tanulna kémiát foci helyett és ki olvasna irodalmat akkor amikor pont egy érdekes (és menő) film van a tévében?

[K16] Mindezek ellenére nincs olyan katasztrofális helyzetben a könyvolvasás, mint ahogy az író mondja. [K17] Legjobb példa, hogy a Könyvhét látogatottsága egyre nő illetve hogy a fiataloknak szóló EXIT magazinban is mindig van könyvajánló.

[K18] Már előzőleg érintettem, de fontos megemlíteni a filmek, tévé, számítógép és az internet szerepét. [K19] Ezek előtt a gyerekek rengeteg időt töltenek el és leginkább játszással, mégis van pozitív példa innen is. [K20] Sok barátom miután látta az Aranyembert vagy épp a Gyűrűk urát filmen és én mondtam neki, hogy ezt és ezt kihagyták, ez és ez másképp volt a könyvben kedvet kaptak a könyvhöz is. [K21] Testvéreim kedvence volt a Koppányi aga testamentuma film és ezért, mikor kicsit nagyobbak lettek, el is olvasták a könyvet és mivel azt még érdekesebbnek találták rászoktak, hogy inkább előbb elolvassák a könyvet és utána nézik meg a filmet. [K22] És ők azóta lelkes könyvolvasók. [K23] És mivel a folytatást is elolvastuk, nagy sikert arattunk irodalom órán is: egy ritkán előforduló írótól olvashatunk művet.

[K24] A kötelező olvasmányok olvasásával természetesen akadtak problémák az én ismeretségemben is. [K25] Egyszerűen nem „menő" dolog elolvasni a kötelezőt, strébernek mondják az embert, viszont bemondani úgy, hogy nem olvastam, kifejezetten menő dolog, már csak a lebukás-nem lebukás izgalmáért is. [K26] Van még emellett a fiatalokban egy „csak azért se" lázadás ami miatt nem

olvasnak, ill. el vannak rettentve, miszerint a kötelezők nagyon unalmasak. [K27] Mindezek ellenére mégis el szokták olvasni, mert nem jó dolog egyest kapni és előfordul olyan is, hogy valaki elolvassa és jónak találja az elterjeszti az osztályban ezért mindenki el is olvassa a könyvet. [K28] Például a Kőszívű ember fiai hírhedten unalmas könyvnek van tartva mégis aki elolvassa érdekesnek, izgalmasnak, olvasmányosnak tartja és a többieknek is ezt mondja, így többen el is olvassák.

[K29] Viszont nem kötelező és éppen felkapott könyveket sokat olvasnak a fiatalok, az iró állításával ellentétben, persze lehet, hogy ezek éppen a filmfeldolgozás miatt válnak népszerűvé. [K30] Ilyen például a Harry Potter, a Narnia krónikái, egyes fantasy könyvek, de komolyabbat is említsek, a Sorstalanság is.

[K31] Spíró György azzal az állításával pedig, hogy a fiatalok nem értik Jókait vagy a régi írókat, egyenesen hadba szállnék. [K32] Az én tapasztalataim alapján Jókait vagy Gárdonyit még a mai gyerekek is nagyon élvezik nem véletlen, hogy a Nagy Könyv szavazáson az Egri csillagok első lett. [K33] Ezek a regények még most is teljesen érthetőek újraírni őket szinte szentségtörés lenne ill. egy nagyon erőteljes „nyelvújítás" amely a nyelv nagyon sok értékét dobná el így nem csak magát a művet, az írót, az olvasót, hanem a magyar nyelvet és szókincset is csorbítaná, károsítaná. [K34] Véleményem szerint ez nem csak pusztán káros lenne, célját se érné el hiszen valaki vagy az eredetit olvassa vagy pedig egy rövidebb, időtakarékos változatot választ: filmet, diafilmet, rövidítést, rádiójátékot, színházat vagy képregényt. [K35] Ezek közé aligha férne be vagy lenne számottevő az ilyenfajta átírás. [K36] Gárdonyi, Mikszáth, Jókai, Móricz… regényeit kifejezetten káros volna átírni és ugyan ki vállalkozna arra, hogy magát egy Jókaihoz mérje?

[K37] Válaszomban nem volt célom, hogy ezeket a kérdéseket egyértelműen megválaszoljam, nem volt célom, hogy Spíró Györgynek ellentmondjak vagy meghazudtoljam pusztán durva általánosításait akartam kevésbé élessé tenni és megmutatni a másik nézőpontot. [K38] Éppen ezért választottam egy személyesebb hangnemet, és éppen ezért vettem példáimat az általam jól ismert, fiatalos környezetből, saját tapasztalataimból. [K39] És ezért egyértelmű konklúziót sem akarok adni, hiszen az igazság valahol a kettő közt van, ezt az olvasóra bízom, hogy az ő, harmadik nézőpontjából továbbgondolva választ adjon.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Olvasás a fiatal generációkban
[K00/&vb]
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K01] Spíró György mondatai nagyon érdekesek számomra, több okból is.
[K01/&vb]
Spíró György mondatai nagyon érdekesek számomra, több okból is.
Kommentár:
A **számomra** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál, melynek említése a szövegvilág alapján értelmezhető és minden további említése egy koreferens viszony anaforikus elemének tekinthető.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én

[K02] Részint mert nekem ill., rólam szól, részint pedig azért mert egy felnőtt, egy irodalmár mondja el a véleményét rólunk fiatalokról, laikusokról azaz egyszerű olvasókról.
[K02/&vb]
Részint mert nekem ill., rólam szól (*ok*), részint pedig azért mert egy felnőtt, egy irodalmár (*Spiró György*) mondja el a véleményét (*Spiró György mondatai*) rólunk fiatalokról, laikusokról azaz egyszerű olvasókról (*ok*).

Kommentár:
A **nekem** és **rólam** E/1. személyes névmási elemek a szövegalkotói „én”-re referálnak, míg a **rólunk** T/1. személyes névmás „mi”-vel, egy közösségre referál, amely az E/1 szövegalkotói „én”-hez hasonlóan a szövegvilág alapján értelmezhető. A **felnőtt, egy irodalmár** elem a [K01] szövegmondat „Spiró György” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **véleményét** a [K01] szövegmondat „Spiró György mondatai” elemmel referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A [K01] szövegmondat „több okból” elemével referál a [K02] szövegmondat **nekem ill., rólam szól elem** és az **egy felnőtt, egy irodalmár mondja el a véleményét rólunk fiatalokról, laikusokról azaz egyszerű olvasókról** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i02 = Spiró György
i03 = mi
i04 = Spiró György mondatai
i05 = olvasók
i06 = ok

[K03] Már az is komolyan gondolkodóba ejtett, hogy mi legyen a címe a válaszomnak, hogy tudjam érzékeltetni a szándékomat ill. a témát.
[K03/&vb]
Már az is komolyan gondolkodóba ejtett (*engem*), hogy mi legyen a címe a válaszomnak, hogy tudjam (*én*) érzékeltetni a szándékomat ill. a témát.
Kommentár:
A **válaszomnak** és a **szándékomat** E/1. birtokos személyjele, valamint a **tudjam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én

[K04] Magyar irodalom, irodalom és az olvasás között vaciláltam, végül az olvasást választottam, mint legtágabb folyamat ill. mivel már ezzel némileg szembe helyezkedem az íróval.
[K04/&vb]
Magyar irodalom, irodalom és az olvasás között vaciláltam (*én*), végül az olvasást választottam (*én*), mint legtágabb folyamat ill. mivel már ezzel (*az olvasás választásával*) némileg szembe helyezkedem (*én*) az íróval (*Spiró Györggyel*).
Kommentár:
A **vaciláltam**, **választottam**, **szembe helyezkedem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **íróval** elem a [K01] szövegmondat „Spiró György” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K00] cím „olvasás” elemével referál az **olvasást** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ezzel** mutató névmás az „olvasást választottam” elemre mutat rá a szövegmondaton belül.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i07 = olvasás
i02 = Spiró György

[K05] Lehet, hogy csak a fent említett nézőpontbeli különbség okozza, de nem tudok egyetérteni az íróval.
[K05/&vb]

Lehet, hogy csak a fent említett nézőpontbeli különbség (*az olvasás választásával némileg szembe helyezkedem az íróval*) okozza, de nem tudok (*én*) egyetérteni az íróval.
Kommentár:
A **tudok** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **íróval** elem a [K01] szövegmondat „Spiró György” elemével, valamint a [K02] és [K04] szövegmondatok **író** elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia az előbbi esetben alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon, az utóbbi esetben pedig ismétlésen alapul. A **fent említett nézőpontbeli különbség** diskurzusdeixisként a [K04] szövegmondat „az olvasás választásával némileg szembe helyezkedem az íróval” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i08 = az olvasás választásával némileg szembe helyezkedem az íróval
i09 = író

[K06] Természetesen nem magával az alapállítással, miszerint csökken a fiatal olvasók száma, hanem ennek alátámasztásával ill. feltételezett okaival van problémám.
[K06/&vb]
Természetesen nem magával az alapállítással, miszerint csökken a fiatal olvasók száma, hanem ennek (*csökken a fiatal olvasók száma*) alátámasztásával ill. feltételezett okaival van problémám.
Kommentár:
A **problémám** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **ennek** mutató névmás a szövegmondaton belül a „csökken a fiatal olvasók száma” elemre mutat rá.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i10 = csökken a fiatal olvasók száma

[K07] A könnyebb érthetőség kedvéért különválasztom az irodalom olvasást, a kortárs irodalom olvasást és kevésbé értékesnek tartott művek olvasását.
[K07/&vb]
A könnyebb érthetőség kedvéért különválasztom (*én*) az irodalom olvasást, a kortárs irodalom olvasást és kevésbé értékesnek tartott művek olvasását.
Kommentár:
A [K00] cím „olvasás” elemével referál az **olvasást** és **olvasását** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K07] szövegmondat **irodalom**, **kortárs irodalom** és **kevésbé értékesnek tartott művek** elemei a [K04] szövegmondat „irodalom” elemével referálnak, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i07 = olvasás
i11 = irodalom

[K08] Spíró Györgynek igaza van akkor, amikor azt mondja, hogy csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma, de, hogy ez azért van, mert a fiatalok nem szeretnek olvasni vagy, hogy ez a jelenség csak a fiatalokra igaz és azzal hogy a fiatalok nem értik Jókait már vitatkoznék.
[K08/&vb]
Spíró Györgynek igaza van akkor, amikor azt (*csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma*) mondja, hogy csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma, de, hogy ez (*csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma*) azért van, mert a fiatalok nem szeretnek olvasni vagy, hogy ez a jelenség

(*csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma*) csak a fiatalokra igaz és azzal hogy a fiatalok nem értik Jókait már vitatkoznék.
Kommentár:
A [K08] szövegmondaton belül a [K06] szövegmondat „csökken a fiatal olvasók száma" elemével referálnak a következő elemek: **csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma** és **ez a jelenség**. Az **azt** és **ez** mutató névmások a „csökken a kortárs, magyar irodalom olvasóinak száma" elemre mutat rá. A **fiatalok** és **fiatalokra** elemek a [K02] szövegmondat „fiatalokról" elemével referálnak, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **Spiró Györgynek** elem a [K01] szövegmondat „Spiró György" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul. A **vitatkoznék** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = Spiró György
i10 = csökken a fiatal olvasók száma
i12 = fiatalok
i01 = én

[K09] Az én személyes meglátásom szerint a fiatalok igenis szeretnek olvasni és nem itt keresendő a probléma.
[K09/&vb]
Az én személyes meglátásom szerint a fiatalok igenis szeretnek olvasni és nem itt (*a fiatalok szeretnek olvasni*) keresendő a probléma.
Kommentár:
Az **én** E/1. személyes névmás és a **meglátásom** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **itt** mutató névmás a szövegmondaton belül a „a fiatalok igenis szeretnek olvasni" elemre mutat rá. A **fiatalok** elem a [K02] és a [K08] szövegmondat „fiatalok" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K05] szövegmondat „probléma" elemével referál a **probléma**, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = fiatalok
i01 = én
i13 = a fiatalok szeretnek olvasni
i14 = probléma

[K10] Szintén különválasztanám a kortárs és a régi magyar irodalmat.
[K10/&vb]
Szintén különválasztanám (*én*) a kortárs és a régi magyar irodalmat.
Kommentár:
A **különválasztanám** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A **kortárs és a régi magyar irodalmat** a [K04] szövegmondat irodalom elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i01 = én
i11 = irodalom

[K11] Az író azt mondja, hogy Jókai nem érthető a gyerekeknek, pedig szerintem igenis érthető, de például Esterházy művei nemhogy a fiataloknak, de az idősebbek is nehezen értelmezhetők.
[K11/&vb]

Az író azt (*Jókai nem érthető a gyerekeknek*) mondja, hogy Jókai nem érthető a gyerekeknek, pedig (*én*) szerintem igenis érthető, de például Esterházy művei (*kortárs irodalom*) nemhogy a fiataloknak, de az idősebbek is nehezen értelmezhetők.
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az **író** elem a [K02] és [K04] szövegmondatok **író** elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul. A **fiataloknak** elem a [K02], a [K08] és a [K09] szövegmondat „fiatalok" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K10] szövegmondat „Jókai" elemével referál a **Jókai** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K10] szövegmondat „kortárs irodalom" elemével referál az **Esterházy művei** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **azt** mutató névmás a szövegmondaton belül „Jókai nem érthető a gyerekeknek" elemre mutat rá.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i15 = Jókai nem érthető a gyerekeknek
i16 = Jókai
i17 = kortárs irodalom
i12 = fiatalok
i09 = író
i01 = én

[K12] Szerintem ha Esterházy Pétert megkérdeznénk ő se mondaná, hogy fiataloknak írta a könyvét onnan, az „elefántcsonttornyból".
[K12/&vb]
(*én*) Szerintem ha Esterházy Pétert megkérdeznénk ő (Esterházy Pétert) se mondaná, hogy fiataloknak írta a könyvét onnan, az „elefántcsonttornyból".
Kommentár:
A **szerintem** szövegalkotói attitűdöt kifejező diskurzusjelölő E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-re referál. Az **ő** E/3. személyes névmás „Esterházy Pétert" elemmel referál. A **fiataloknak** elem a [K02] szövegmondatban kezdődő „fiatalok"-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i18 = Esterházy Péter
i12 = fiatalok

[K13] Én a problémát máshonnan eredeztetem: a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő" dolog olvasni.
[K13/&vb]
Én a problémát máshonnan eredeztetem: a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő" dolog olvasni.
Kommentár:
Az **én** E/1. személyes névmás és az **eredeztetem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A **problémát** a [K05] és [K09] szövegmondat „probléma" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **fiatalokat** elem a [K02] szövegmondatban kezdődő „fiatalok"-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **könyvek** a [K12] szövegmondat „könyv" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i01 = én
i12 = fiatalok
i14 = probléma
i19 = könyv

[K14] Ez nem csak az irodalomban figyelhető meg, hanem bármely már tantárgyban, tudományban is.
[K14/&vb]
Ez (*a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő" dolog olvasni*) nem csak az irodalomban figyelhető meg, hanem bármely más tantárgyban, tudományban is.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K13] szövegmondat „a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő" dolog olvasni" elemére mutat rá. Az **irodalom** a [K04] szövegmondatban kezdődő „irodalom"-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = irodalom
i20 = a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő" dolog olvasni

[K15] Mert ki matekozna akkor, amikor a többiek buliba mennek, ki tanulna kémiát foci helyett és ki olvasna irodalmat akkor amikor pont egy érdekes (és menő) film a tévében?
[K15/&vb]
Mert ki matekozna akkor, amikor a többiek buliba mennek, ki tanulna kémiát foci helyett és ki olvasna irodalmat akkor amikor pont egy érdekes (és menő) film van a tévében?
Kommentár:
A [K15] szövegmondat **kémiát** eleme a [K14] szövegmondat „más tantárgy, tudomány" elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **irodalmat** a [K04] szövegmondatban kezdődő „irodalom"-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A koreferencialánc „könyv" elemével is referál az **irodalmat** eleme, ebben az esetben a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = más tantárgy, tudomány
i11 = irodalom
i19 = könyv
[K16] Mindezek ellenére nincs olyan katasztrofális helyzetben a könyvolvasás, mint ahogy az író mondja.
[K16/&vb]
Mindezek (*Mert ki matekozna akkor, amikor a többiek buliba mennek, ki tanulna kémiát foci helyett és ki olvasna irodalmat akkor amikor pont egy érdekes (és menő) film van a tévében?*) ellenére nincs olyan katasztrofális helyzetben a könyvolvasás, mint ahogy az író mondja.
Kommentár:
A [K16] szövegmondat **mindezek** eleme a [K15] szövegmondatra, „Mert ki matekozna akkor, amikor a többiek buliba mennek, ki tanulna kémiát foci helyett és ki olvasna irodalmat akkor amikor pont egy érdekes (és menő) film van a tévében?"mutat rá. Az **író** elem a [K02], [K04] és [K11] szövegmondatok **író** elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul. A **könyvolvasás** elem a [K00] címben elindított „olvasás"-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = könyv
i08 = író

i07 = olvasás
i22 = Mert ki matekozna akkor, amikor a többiek buliba mennek, ki tanulna kémiát foci helyett és ki olvasna irodalmat akkor amikor pont egy érdekes (és menő) film a tévében?

[K17] Legjobb példa, hogy a Könyvhét látogatottsága egyre nő illetve hogy a fiataloknak szóló EXIT magazinban is mindig van könyvajánló.
[K17/&vb]
Legjobb példa, hogy a Könyvhét látogatottsága egyre nő illetve hogy a fiataloknak szóló EXIT magazinban is mindig van könyvajánló.
Kommentár:
A **fiataloknak** elem a [K02] szövegmondatban kezdődő „fiatalok”-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K17] szövegmondat „példa” elemével referál a **Könyvhét látogatottsága egyre nő** és a **fiataloknak szóló EXIT magazinban is mindig van könyvajánló** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.

A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = fiatalok
i23 = példa

[K18] Már előzőleg érintettem, de fontos megemlíteni a filmek, tévé, számítógép és az internet szerepét.
[K18/&vb]
Már előzőleg (*korábbi szöveghelyen*) érintettem (*én*), de fontos megemlíteni a filmek, tévé, számítógép és az internet szerepét.
Kommentár:
Az **érintettem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **előzőleg** diskurzusdeixis egy korábbi szöveghelyre, a [K13] szövegmondat „a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek” mutat rá. A [K13] szövegmondat „ezer más dolog” elemével referál a **filmek, tévé, számítógép és az internet** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul és a kontextus alapján értelmezhető. A [K15] szövegmondat tévé elemével referál a **tévé** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i24 = korábbi szövegben
i20 = a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő” dolog olvasni
i25 = ezer más dolog
i26 = tévé

[K19] Ezek előtt a gyerekek rengeteg időt töltenek el és leginkább játszással, mégis van pozitív példa innen is.
[K19/&vb]
Ezek (*filmek, tévé, számítógép és az internet*) előtt a gyerekek rengeteg időt töltenek el és leginkább játszással, mégis van pozitív példa innen (*filmek, tévé, számítógép és az internet*) is.
Kommentár:
Az **ezek** és az **innen** mutató névmás a [K18] szövegmondat „filmek, tévé, számítógép és az internet” elemére mutat rá. A [K11] szövegmondat „gyerekek” elemével referál a **gyerekek**, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i27 = filmek, tévé, számítógép és az internet

i28 = gyerekek

[K20] Sok barátom miután látta az Aranyembert vagy épp a Gyűrűk urát filmen és én mondtam neki, hogy ezt és ezt kihagyták, ez és ez másképp volt a könyvben kedvet kaptak a könyvhöz is.
[K20/&vb]
Sok barátom miután látta az Aranyembert vagy épp a Gyűrűk urát filmen és én mondtam neki, hogy ezt és ezt kihagyták, ez és ez másképp volt a könyvben kedvet kaptak a könyvhöz is.
Kommentár:
A **barátom** E/1. birtokos személyjele **én** E/1. személyes névmás és a **mondtam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A [K12] szövegmondat „könyv" elemével referál az **Aranyembert** és a **Gyűrűk urát** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, valamint az „irodalom"-koreferencialánc újabb eleme a szövegben. A **filmen** elem a [K18] „filmek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K20] szövegmondat **könyvben** és **könyvhöz** eleme az „Aranyembert" és a „Gyűrűk urát" elemekkel referál.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i29 = film
i19 = könyv

[K21] Testvéreim kedvence volt a Koppányi aga testamentuma film és ezért, mikor kicsit nagyobbak lettek, el is olvasták a könyvet és mivel azt még érdekesebbnek találták rászoktak, hogy inkább előbb elolvassák a könyvet és utána nézik meg a filmet.
[K21/&vb]
Testvéreim kedvence volt a Koppányi aga testamentuma film és ezért, mikor kicsit nagyobbak lettek (*ők, testvéreim*), el is olvasták (*ők*) a könyvet és mivel azt (*könyvet*) még érdekesebbnek találták (*ők*) rászoktak, hogy inkább előbb elolvassák (*ők*) a könyvet és utána nézik meg (*ők*) a filmet.
Kommentár:
A **testvéreim** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. A **Koppányi aga testamentuma film** elem a [K18] „filmek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen, valamint alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K12] szövegmondat „könyv" elemével referál a **könyvet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul, valamint az „irodalom"-koreferencialánc újabb eleme a szövegben. A „könyvet" elemre mutat rá a szövegmondaton belül az **azt** mutató névmás. A **lettek**, **elolvasták**, **találták**, **rászoktak**, **elolvassák** és **nézik meg** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „testvéreim" elemmel referál.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i29 = film
i19 = könyv
i30 = testvéreim

[K22] És ők azóta lelkes könyvolvasók.
[K22/&vb]
És ők (*testvéreim*) azóta (*rászoktak, hogy inkább előbb elolvassák (ők) a könyvet és utána nézik meg*) a filmet.
lelkes könyvolvasók.
Kommentár:
Az **ők** T/3. személyes névmás a [K21] szövegmondat „testvéreim" elemére referál. Az **azóta** mutató névmás szintén az előző [K21] szövegmondat elemére mutat rá, a „rászoktak, hogy inkább előbb elolvassák a

könyvet és utána nézik meg" elemre. A **filmet** elem a [K18] „filmek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = testvéreim
i31 = rászoktak, hogy inkább előbb elolvassák (ők) a könyvet és utána nézik meg
i29 = film

[K23] És mivel a folytatást is elolvastuk, nagy sikert arattunk irodalom órán is: egy ritkán előforduló írótól olvastunk művet.
[K23/&vb]
És mivel a folytatást is elolvastuk (*mi*), nagy sikert arattunk (*mi*) irodalom órán is: egy ritkán előforduló írótól olvastunk (*mi*) művet.
Kommentár:
Az **elolvastuk, arattunk**, **olvastunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-re referál, ebben az esetben azonban nem egy közösségre, hanem a testvérekre vonatkozik. A **művet** elem a [K13] szövegmondat „könyv" elemére referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **író** elem a [K02], [K04] és [K11] szövegmondatok **író** elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = mi
i09 = író
i19 = könyv

[K24] A kötelező olvasmányok olvasásával természetesen akadtak problémák az én ismeretségemben is.
[K24/&vb]
A kötelező olvasmányok olvasásával természetesen akadtak problémák az én ismeretségemben is.
Kommentár:
Az **én** E/1. személyes névmás és az **ismeretségemben** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. A **kötelező olvasmányok** a [K12] szövegmondat „könyv" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, valamint az „irodalom"-koreferencialánc újabb eleme a szövegben. A **problémák** a [K05], [K09] és [K13] szövegmondat „probléma" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = könyv
i14 = probléma
i01 = én

[K25] Egyszerűen nem „menő" dolog elolvasni a kötelezőt, strébernek mondják az embert, viszont bemondani úgy, hogy nem olvastam, kifejezetten menő dolog, már csak a lebukás-nem lebukás izgalmáért is.
[K25/&vb]
Egyszerűen nem „menő" dolog elolvasni a kötelezőt, strébernek mondják (*ők, osztálytársak*) az embert, viszont bemondani úgy, hogy nem olvastam *(én)*, kifejezetten menő dolog, már csak a lebukás-nem lebukás izgalmáért is.
Kommentár:
A **kötelezőt** a [K24] szövegmondat „kötelező olvasmányok" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul, valamint az „irodalom"-koreferencialánc újabb eleme a szövegben. Az **olvastam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme ebben az esetben nem a szövegalkotói „én"-nel referál, hanem egy, a

beszédesemény világától független E/1. „én”-nel. A **mondják** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „osztálytársak” elemre referál, a kontextus alapján értelmezhető ez a koreferens viszony.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = kötelező olvasmány
i33 = osztálytársak

[K26] Van még emellett a fiatalokban egy „csak azért se” lázadás ami miatt nem olvasnak, ill. el vannak rettentve, miszerint a kötelezők nagyon unalmasak.
[K26/&vb]
Van még emellett (*nem „menő” dolog elolvasni a kötelezőt*) a fiatalokban egy „csak azért se” lázadás ami (*„csak azért se” lázadás*) miatt nem olvasnak, ill. el vannak rettentve, miszerint a kötelezők nagyon unalmasak.
Kommentár:
Az **emellett** mutató névmás a [K25] szövegmondat „nem „menő” dolog elolvasni a kötelezőt” elemére mutat rá. Az **ami** vonatkozó névmás a [K26] szövegmondaton belül a „„csak azért se” lázadás” elemmel referál. A **fiatalokban** elem a [K02] szövegmondatban kezdődő „fiatalok”-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = kötelező olvasmány
i34 = nem „menő” dolog elolvasni a kötelezőt
i35 = „csak azért se” lázadás
i12 = fiatalok

[K27] Mindezek ellenére mégis el szokták olvasni, mert nem jó dolog egyest kapni és előfordul olyan is, hogy valaki elolvassa és jónak találja az elterjeszti az osztályban ezért mindenki el is olvassa a könyvet.
[K27/&vb]
Mindezek (*nem „menő” dolog elolvasni a kötelező; „csak azért se” lázadás; a kötelezők nagyon unalmasak*) ellenére mégis el szokták (*fiatalok*) olvasni, mert nem jó dolog egyest kapni és előfordul olyan is, hogy valaki elolvassa és jónak találja az elterjeszti az osztályban ezért mindenki el is olvassa a könyvet.
Kommentár:
A **mindezek** mutató névmás a [K26] szövegmondat „nem „menő” dolog elolvasni a kötelezőt”, valamint a [K27] szövegmondat „„csak azért se” lázadás” és „a kötelezők nagyon unalmasak” elemekre mutat rá. A **szokták** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „fiatalok” elemmel referál. A [K12] szövegmondat „könyv” elemével referál a **könyvet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul, valamint az „irodalom”-koreferencialánc újabb eleme a szövegben.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = nem „menő” dolog elolvasni a kötelezőt
i35 = „csak azért se” lázadás
i36 = a kötelezők nagyon unalmasak
i12 = fiatalok
i19 = könyv

[K28] Például a Kőszívű ember fiai hírhedten unalmas könyvnek van tartva mégis aki elolvassa érdekesnek, izgalmasnak, olvasmányosnak tartja és a többieknek is ezt mondja, így többen el is olvassák.
[K28/&vb]
Például a Kőszívű ember fiai (*kötelező olvasmány*) hírhedten unalmas könyvnek van tartva mégis aki elolvassa érdekesnek, izgalmasnak, olvasmányosnak tartja és a többieknek is ezt (*érdekes, izgalmas, olvasmányos*) mondja, így többen el is olvassák.

Kommentár:
A Kőszívű ember fiai a [K24] szövegmondat „kötelező olvasmányok” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, valamint az „irodalom”-koreferencialánc újabb eleme a szövegben. Az **ezt** mutató névmás az „érdekes, izgalmas, olvasmányos könyv” elemre mutat rá. A [K12] szövegmondat „könyv” elemével referál a **könyvnek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul, valamint az „irodalom”-koreferencialánc újabb eleme a szövegben.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i37 = érdekes, izgalmas, olvasmányos könyv
i32 = kötelező olvasmány
i19 = könyv

[K29] Viszont nem kötelező és éppen felkapott könyveket sokat olvasnak a fiatalok, az iró állításával ellentétben, persze lehet, hogy ezek éppen a filmfeldolgozás miatt válnak népszerűvé.
[K29/&vb]
Viszont nem kötelező és éppen felkapott könyveket sokat olvasnak a fiatalok, az iró állításával (*csökken a fiatal olvasók száma*) ellentétben, persze lehet, hogy ezek (*nem kötelező és éppen felkapott könyvek*) éppen a filmfeldolgozás miatt válnak népszerűvé.
Kommentár:
A [K12] szövegmondat „könyv” elemével referál a **könyveket** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul, valamint az „irodalom”-koreferencialánc újabb eleme a szövegben. A **fiatalok** elem a [K02] szövegmondatban kezdődő „fiatalok”-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **író** a [K02] és [K04] szövegmondatok „író” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul, valamint a [K01] szövegmondat „Spiró György” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **író állításával** a [K06] szövegmondat „csökken a fiatal olvasók száma” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. Az **ezek** mutató névmás a szövegmondat „nem kötelező és éppen felkapott könyvek” elemére mutat rá.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = fiatalok
i19 = könyv
i38 = nem kötelező és éppen felkapott könyvek
i02 = Spiró György
i10 = csökken a fiatal olvasók száma

[K30] Ilyen például a Harry Potter, a Narnia krónikái, egyes fantasy könyvek, de komolyabbat is említsek, a Sorstalanság is.
[K30/&vb]
Ilyen (*nem kötelező és éppen felkapott könyvek*) például a Harry Potter (*nem kötelező és éppen felkapott könyvek*), a Narnia krónikái (*nem kötelező és éppen felkapott könyvek*), egyes fantasy könyvek (*nem kötelező és éppen felkapott könyvek*), de komolyabbat is említsek (*én*), a Sorstalanság (*nem kötelező és éppen felkapott könyvek*) is.
Kommentár:
Az **ilyen** mutató névmás a [K29] szövegmondat „nem kötelező és éppen felkapott könyvek” elemére mutat rá. A [K29] szövegmondat „nem kötelező és éppen felkapott könyvek” elemével referál a **Harry Potter**, a **Narnia krónikái**, a **fantasy könyvek**, a **Sorstalanság**, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-,

fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **említsek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i38 = nem kötelező és éppen felkapott könyvek
i01 = én

[K31] Spíró György azzal az állításával pedig, hogy a fiatalok nem értik Jókait vagy a régi írókat, egyenesen hadba szállnék.
[K31/&vb]
Spíró György azzal (*a fiatalok nem értik Jókait vagy a régi írókat*) az állításával pedig, hogy a fiatalok nem értik Jókait vagy a régi írókat, egyenesen hadba szállnék (*én*).
Kommentár:
A **Spiró György** a [K01] szövegmondat „Spiró György” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **azzal** mutató névmás a [K31] szövegmondat határán belül a „fiatalok nem értik Jókait vagy a régi írókat” elemre mutat rá. A **szállnék** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. A **Jókait** elem a [K11] szövegmondat „Jókai” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **fiatalok** elem a [K02] szövegmondatban kezdődő „fiatalok”-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = Spiró György
i01 = én
i15 = Jókai nem érthető a gyerekeknek
i16 = Jókai

[K32] Az én tapasztalataim alapján Jókait vagy Gárdonyit még a mai gyerekek is nagyon élvezik nem véletlen, hogy a Nagy Könyv szavazáson az Egri csillagok első lett.
[K32/&vb]
Az én tapasztalataim alapján Jókait vagy Gárdonyit még a mai gyerekek is nagyon élvezik nem véletlen, hogy a Nagy Könyv szavazáson az Egri csillagok első lett.
Kommentár:
Az **én** E/1. személyes névmás és a **tapasztalataim** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. A **Jókait** elem a [K11] és [K31] szövegmondat „Jókai” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A gyerekek elem a [K02] szövegmondatban kezdődő „fiatalok”-koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i16 = Jókai
i28 = gyerekek

[K33] Ezek a regények még most is teljesen érthetőek újraírni őket szinte szentségtörés lenne ill. egy nagyon erőteljes „nyelvújítás” amely a nyelv nagyon sok értékét dobná el így nem csak magát a művet, az írót, az olvasót, hanem a magyar nyelvet és szókincset is csorbítaná, károsítaná.
[K33/&vb]
Ezek a regények (*Jókai vagy Gárdonyi regényei*) még most is teljesen érthetőek újraírni őket (*regényeket*) szinte szentségtörés lenne ill. egy nagyon erőteljes „nyelvújítás” amely (*„nyelvújítás”*) a nyelv nagyon sok értékét dobná el így nem csak magát a művet, az írót, az olvasót, hanem a magyar nyelvet és szókincset (*nyelv nagyon sok értékét*) is csorbítaná, károsítaná.

Kommentár:
A [K33] mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus eleme, **ezek a regények,** a [K32] szövegmondat „Jókai vagy Gárdonyi regényei" elemével referál. Az **őket** személyes névmás a szövegmondaton belül a „regények" elemmel referál. Az **amely** vonatkozó névmás a „nyelvújítás" elemmel referál. A **magyar nyelvet és szókincset** elem a szövegmondat „nyelv nagyon sok értéke" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. Az **olvasók** elem a [K02] [K06], [K08] és [K22] „olvasó" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **írót** elem a [K23] szövegmondat **író** elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ismétlésen alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i39 = Jókai vagy Gárdonyi regényei
i40 = „nyelvújítás"
i05 = olvasók
i09 = író
i41 = nyelv nagyon sok értéke

[K34] Véleményem szerint ez nem csak pusztán káros lenne, célját se érné el hiszen valaki vagy az eredetit olvassa vagy pedig egy rövidebb, időtakarékos változatot választ: filmet, diafilmet, rövidítést, rádiójátékot, színházat vagy képregényt.
[K34/&vb]
(*én*) Véleményem szerint ez (*átírás, „nyelvújítás"*) nem csak pusztán káros lenne, célját se érné el hiszen valaki vagy az eredetit olvassa vagy pedig egy rövidebb, időtakarékos változatot választ: filmet, diafilmet, rövidítést, rádiójátékot, színházat vagy képregényt (*egy rövidebb, időtakarékos változatot*).
Kommentár:
A **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **ez** mutató névmás a [K33] szövegmondat „újraírás" elemére mutat rá. A „rövidebb, időtakarékos változattal" referál a **filmet, diafilmet, rövidítést, rádiójátékot, színházat vagy képregényt** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i42 = újraírás
i43 = egy rövidebb, időtakarékos változat

[K35] Ezek közé aligha férne be vagy lenne számottevő az ilyenfajta átírás.
[K35/&vb]
Ezek (*egy rövidebb, időtakarékos változat*) közé aligha férne be vagy lenne számottevő az ilyenfajta átírás.
Kommentár:
Az **ezek** mutató névmás a [K34] szövegmondat „rövidebb, időtakarékos változattal" elemére mutat rá. A [K33] szövegmondat „újraírás" elemével referál az **átírás** elem.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = újraírás
i43 = egy rövidebb, időtakarékos változat

[K36] Gárdonyi, Mikszáth, Jókai, Móricz… regényeit kifejezetten káros volna átírni és ugyan ki vállalkozna arra, hogy magát egy Jókaihoz mérje?
[K36/&vb]
Gárdonyi, Mikszáth, Jókai, Móricz… regényeit kifejezetten káros volna átírni és ugyan ki vállalkozna arra, hogy magát egy Jókaihoz mérje?

Kommentár:
A [K31] szövegmondat „régi írók” elemével referál a **Gárdonyi, Mikszáth, Jókai, Móricz** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **Jókaihoz** elem a [K11] és [K32] szövegmondatok „Jókai” elemével referál.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i16 = Jókai
i44 = régi írók

[K37] Válaszomban nem volt célom, hogy ezeket a kérdéseket egyértelműen megválaszoljam, nem volt célom, hogy Spíró Györgynek ellentmondjak vagy meghazudtoljam pusztán durva általánosításait akartam kevésbé élessé tenni és megmutatni a másik nézőpontot.
[K37/&vb]
Válaszomban nem volt célom, hogy ezeket a kérdéseket (*olvasással kapcsolatos kérdéseket*) egyértelműen megválaszoljam, nem volt célom, hogy Spíró Györgynek ellentmondjak (*én*) vagy meghazudtoljam (*én*) pusztán durva általánosításait (*Spiró György mondatait*) akartam (*én*) kevésbé élessé tenni és megmutatni a másik nézőpontot.
Kommentár:
A **válaszomban, célom** E/1. birtokos személyjele, valamint a **megválaszoljam**, **ellentmondjak**, **meghazudtoljam** és **akartam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. A **célom** a [K37] szövegmondaton belül a „célom” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **Spiró György** a [K01] szövegmondatban először említett „Spiró György” elemmel referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Szintén a [K01] szövegmondatban először említett „Spiró György mondatai” elemmel referál az **általánosításait** elem.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i45 = cél
i02 = Spiró György
i04 = Spiró György mondatai

[K38] Éppen ezért választottam egy személyesebb hangnemet, és éppen ezért vettem példáimat az általam jól ismert, fiatalos környezetből, saját tapasztalataimból.
[K38/&vb]
Éppen ezért választottam (*én*) egy személyesebb hangnemet, és éppen ezért vettem (*én*) példáimat az általam jól ismert, fiatalos környezetből, saját tapasztalataimból.
Kommentár:
A **választottam** és **vettem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint **példáimat** és **tapasztalataimból** E/1. birtokos személyjele, illetve az **általam** E/1. személyes névmás a szövegalkotói „én”-nel referál.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én

[K39] És ezért egyértelmű konklúziót sem akarok adni, hiszen az igazság valahol a kettő közt van, ezt az olvasóra bízom, hogy az ő, harmadik nézőpontjából továbbgondolva választ adjon.
[K39/&vb]
És ezért egyértelmű konklúziót sem akarok (*én*) adni, hiszen az igazság valahol a kettő közt van, ezt (*konklúziót, választ*) az olvasóra bízom (*én*), hogy az ő, harmadik nézőpontjából továbbgondolva választ adjon.
Kommentár:

Az **akarok** és **bízom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **ezt** mutató névmás a szövegmondaton belül a „konklúzió” elemre mutat rá. Az **ő** személyes névmás az „olvasó” elemmel referál a szövegmondaton belül.
A K39 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = én
i05 = olvasó
i46 = konklúzió

A koreferenciaindexek jegyzéke
i01 = én
i02 = Spiró György
i03 = mi
i04 = Spiró György mondatai
i05 = olvasók
i06 = ok
i07 = olvasás
i08 = az olvasás választásával némileg szembe helyezkedem az íróval
i09 = író
i10 = csökken a fiatal olvasók száma
i11 = irodalom
i12 = fiatalok
i13 = a fiatalok szeretnek olvasni
i14 = probléma
i15 = Jókai nem érthető a gyerekeknek
i16 = Jókai
i17 = kortárs irodalom
i18 = Esterházy Péter
i19 = könyv
i20 = a fiatalokat ezer más dolog is csábítja mint a könyvek és egyszerűen nem is „menő” dolog olvasni
i21 = más tantárgy, tudomány
i22 = Mert ki matekozna akkor, amikor a többiek buliba mennek, ki tanulna kémiát foci helyett és ki olvasna irodalmat akkor amikor pont egy érdekes (és menő) film a tévében?
i23 = példa
i24 = korábbi szövegben
i25 = ezer más dolog
i26 = tévé
i27 = filmek, tévé, számítógép és az internet
i28 = gyerekek
i29 = film
i30 = testvéreim
i31 = rászoktak, hogy inkább előbb elolvassák (ők) a könyvet és utána nézik meg
i32 = kötelező olvasmány
i33 = osztálytársak
i34 = nem „menő” dolog elolvasni a kötelezőt
i35 = „csak azért se” lázadás
i36 = a kötelezők nagyon unalmasak
i37 = érdekes, izgalmas, olvasmányos könyv
i38 = nem kötelező és éppen felkapott könyvek

i39 = Jókai vagy Gárdonyi regényei
i40 = „nyelvújítás”
i41 = nyelv nagyon sok értéke
i42 = újraírás
i43 = egy rövidebb, időtakarékos változat
i44 = régi írók
i45 = cél
i46 = konklúzió

14. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Az irodalomolvasás és írás helyzete napjainkban

[K01] A feladatban a kérdés, mint kortárs probléma jelenik meg, helytelenül. [K02] Már a huszadik század vége felé is felmerült ez a probléma, miszerint a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget, és ez később növekvő tendenciává alakult. [K03] Emiatt végül egy hatalmas gondá nőtte ki magát, mivel ezzel igazából akár országok (jelen esetben Magyarország) fejlődése, és átlagműveltsége és visszaeshet. [K04] Ennek okán jött a felismerés, hogy valamit választani kell, és, mint lehetséges megoldás merült fel, a régi művek nyelvezetének a felújítása.

[K05] Mint részese a problémának (én is e kor szülötte vagyok), engem is érint ez a helyzet. [K06] Kisebb koromban rémület fogodt el, mikor egy magyar szépirodalmi alkotást kellett elolvasnom, mivel a nyelvezete sokszor érthetetlen volt. [K07] Emlékszem, amikor Zrínyi: Szigeti veszedelmét olvastam, sok helyen értelmezési gondjaim voltak, és egyszer-egyszer átfutottam némely szövegrészletet és próbáltam átfogalmazni, sokszor sikerrel. [K08] Merem állítani, hogy ezek az élmények (az ilyen érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása) sokszor rányomták a bélyegüket a későbbi olvasási igényeimre. [K09] Ezek következtében tehát később is kevesebbet vettem könyvet a kezembe, ellenben ha nem ilyen könyvet adnak a kezembe, vagy élvezhetően van átírva, akkor talán az olvasási kultúrám is másmilyen lenne most.

[K10] A kevesebb olvasás következtében (természetesen ez viszonylagos) viszont, nagyobb baráti kört tudtam kiépíteni, és az olvasás kérdése többször felmerült köreinkben. [K11] Az egyik legjobb barátom szinte ugyanezeket mondta el, mint amiket így leírtam. [K12] Ő is abban látja a problémát, hogy kisebb korában nem szerettették meg vele az olvasást. [K13] Ő is hasonló emlékeket idézett fel, miszerint nem értette meg a szövegeket, nem voltak aktuálisak a témái, tehát nem a mai fiatal gyerekeknek íródtak. [K14] Szerinte is a művek felujítása lenne a helyes megoldás, bár alternatívákat is kitalált, miszerint teljesen új olvasmányi listát kellene felállítani, olyan művekből, amelyek aktuálisak és emellett szórakoztatóak is. [K15] Volt még sok „elvetemült” ötlete, melyek szintén az olvasás csökkenésével járt volna, viszont ezzel a csökkenéssel együtt ugyanolyan tudást (vagy legalábbis hasonlót) lehetne megszerezni mint az olvasással. [K16] Ez voltak például a szövegek magnóra való felvétele, és visszahalgatása, vagy szöveghű filmek készítése.

[K17] Az ember akarva-akaratlan szembetalálkozik ezzel a témával, akár újságolvasás, akár tévénézés közben. [K18] „A gyerekek kevesebbet olvasnak”. [K19] Ennek szörnyű következményei lehetnek. [K20] Akár közvetettek de közvetlenek is. [K21] Közvetlen következménye például, hogy mivel az emberek kevesebbet olvasnak, ezért a megszerezhető műveltségük, tudásuk is alacsonyabb lesz, ennek következtében akár a bűnözési ráta is megnőhet. [K22] Közvetlen még az is, hogy fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára. [K23] Közvetve az országok is károsulhatnak ebből, mivel így a gazdaságuk is romolhat.

[K24] Mindenképpen újra meg kell tehát szerettetni a gyerekekkel az olvasást. [K25] Bár sok probléma származik a nyelvből, és ennek érthetetlenségéből, azért más, ezért más forrásai is vannak a ráta csökkenésének. [K26] Ilyen példa az, hogy sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet. [K27] Úgy gondolják sokan, hogy a ház összképét rontja a könyvek látványa, és ez is befolyással lehet a gyerekekre, ugyanis hiába szeretne olvasni, ha nincs mit. [K28] Tehát az emberek megváltozó nézőpontjainak is köze lehet az olvasás visszaeséséhez, és így nemhogy az általános iskolában, de még otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást. [K29] Azonban ezen kívül másmilyen problémák is léteznek.

[K30] A nagyon kedvelt ok a média és a közoktatás. [K31] Hiába változtat bárki bármikor, írhatnak át olyan nyelvezetű könyveket amilyenre akarnak, de ez semmit sem fog érni, ha a média továbbra az idegen agresszív terjeszkedést folytat, és ilyen mély benyomást kelt a fiatalságban. [K32] Sokan úgy gondolják,

minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből. [K33] Viszont ezzel, az olvasás legfőbb lényegét söprik el, mégpedig a képzelőerő használatát. [K34] A televízió sokkal egyszerűbb, kidolgozott és logikailag megkérdőjelezhetetlen világot tár elénk, míg az olvasás csak körvonalaz, és az ember fantáziájára bízza a dolgot. [K35] Ennek a problémának a következménye tehát, a képzelőerő csökkenése, és ez egy újabb ok a változtatás igénye mellett. [K36] Bár ennek a megoldása sokkal nehezebb, és bár sokan állítják, hogy nem, azért egyes filmeknek is van művészi tartalmuk és ugyanúgy lehet elgondolkozni a mondanivalóján mint egy könyvnek (pl. egy Hetedik pecsét filmben is tanulságos).

[K37] Bár az iskola feladatának a tanítását és a műveltség átadását tekintik (és így az olvastatást), sokszor ez nem így volt/van. [K38] Az iskola egy politika, eszmei célt tűz ki magának a legtöbbször. [K39] Ilyen például a nemzeti művészet műveltetése, és ennek okán, a régi magyar művek népszerűsítésére való törekvés. [K40] A tananyag sokszor politikai célokat szolgálhat (lásd régebben) így nem mondhatjuk, hogy az olvasmányok eldöntése teljesen „liberális" okon folyik. [K41] Bárki beleláthat amit akar, de véleményem szerint, nagyon is kötött az olvasási lehetőségek száma, és igazából ezen kéne változtatni, és így az iskolákban meg lehetne szerettetni a gyerekekkel az olvasást.

[K42] Bár felhoztam példákat a saját és ismeretségi körömből még nem hangoztattam, hogy igazán miért is olyan fontos az olvasás visszahozatala. [K43] Bár a forrásom nem teljesen biztos, a történet menetét nagyjából tudom. [K44] Az unokatestvérem volt osztálytársa börtönbe került (tudom elég radikális példa). [K45] Ő egész életében hangoztatta, hogy egy könyvet sem olvasott el, és elítélése után beszélt az unokatestvérével és neki elmondta, hogy ezt az egész életének következményének tartja. [K46] Nem járt iskolába, nem olvasott és igazából műveletlensége és tudáshiánya miatt zárták be (mondta ő).

[K47] Radikálisabb példával kell ismét élnem, de ez lehet meggyőzőbb lesz. [K48] A középkorban (főleg a korai szakaszán), a népesség jelentéktelen aránya (kezdetben 1-2 %, majd 8%) volt a népesség olvasni tudók aránya, és mint tudjuk abban a korban nap-naposak a csatározások, és harcok. [K49] Amint a XVIII. sz-ban bevezették a tanulmányi kötelezettségeket, rohamosan növekedni kezdett a gazdaság, és csökkent az analfabetizmus, és emellett a háborúk száma is csökkent. [K50] Tehát összevonva az egészet az olvasásnak fontos társadalmi és politikai következményei vannak, és ezt semmi képpen nem szabad figyelem nélkül hagyni.

[K51] Még egy példát szeretnék hozni az olvasottság hasznosságára. [K52] A bátyám és a nővérem világ életükben minden kötelező olvasmányt elolvastak. [K53] Ennek eredménye az lett hogy mindketten hatalmas műveltségi szintre tettek szert, és emellett minden téren legyen az politikai, tudományos vagy akármilyen, állást tudnak foglalni, sőt vitában szinte bárkit meggyőznek igazukról. [K54] Az olvasásnak következtében háttértudást szereztek, és ezt mind gyerekkorukban szerezték (az olvasási kultúra elsajátításával) és ezt kamatoztatták, és ennek eredményeként lettek sikeresek. [K55] A sokat emlegetett magyar ész (a sok magyar találmány és feltaláló) is annak köszönhette a tehetségét, hogy kisebb korukban elsajátították egy olyan olvasói kultúrát, melyet később képesek voltak kamatoztatni.

[K56] Egy szó mint száz az olvasás fontosságát vissza kell ültetni az emberek szokásai közé. [K57] Az olvasásnak köszönhetően fejlődik a kultúra, a jellem. [K58] Az igazából mindegy, hogy magyar, vagy nem magyar műveket olvas az ember, a lényeg, hogy még fiatalon meg kell szerettetni az olvasást a gyerekekkel, és így könnyebben vesznek minden könyvi akadályt. [K59] Az olyan könyveket melyek csak a kedvét veszik el az embereknek ki kéne szelektálni a kötelezők listájáról, és mint műveltség polírozásának kellene csak feladni.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Az irodalomolvasás és írás helyzete napjainkban
[K00/&vb]
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K01] A feladatban a kérdés, mint kortárs probléma jelenik meg, helytelenül.
[K01/&vb]
A feladatban (*feladatmegfogalmazás*) a kérdés, mint kortárs probléma jelenik meg, helytelenül.
Kommentár:
A [K01] szövegmondatban a feladat a feladatmegfogalmazással referál.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = feladatmegfogalmazás

[K02] Már a huszadik század vége felé is felmerült ez a probléma, miszerint a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget, és ez később növekvő tendenciává alakult.
[K02/&vb]
Már a huszadik század vége felé is felmerült ez a probléma (*a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget*), miszerint a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget, és ez (*a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget*) később növekvő tendenciává alakult.
Kommentár:
A [K02] szövegmondat mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony kataforikus eleme, **ez a probléma** a szövegmondaton belül „a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget" elemmel referál, erre mutat rá, csakúgy mint az **ez** mutató névmás. A probléma a [K01] szövegmondat „kortárs probléma" elemével is referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = probléma
i03 = a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget

[K03] Emiatt végül egy hatalmas gondá nőtte ki magát, mivel ezzel igazából akár országok (jelen esetben Magyarország) fejlődése, és átlagműveltsége és visszaeshet.
[K03/&vb]
Emiatt (*a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget*) végül egy hatalmas gondá nőtte ki magát, mivel ezzel (*a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget*) igazából akár országok (jelen esetben Magyarország) fejlődése, és átlagműveltsége és visszaeshet.
Kommentár:
Az **emiatt** és **ezzel** mutató névmás a [K02] szövegmondat „a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget" elemére mutat rá.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget
i02 = probléma

[K04] Ennek okán jött a felismerés, hogy valamit választani kell, és, mint lehetséges megoldás merült fel, a régi művek nyelvezetének a felújítása.
[K04/&vb]
Ennek (*országok (jelen esetben Magyarország) fejlődése, és átlagműveltsége és visszaeshet*) okán jött a felismerés, hogy valamit választani kell, és, mint lehetséges megoldás merült fel, a régi művek nyelvezetének a felújítása (*lehetséges megoldás*).
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K02] szövegmondat „országok (jelen esetben Magyarország) fejlődése, és átlagműveltsége és visszaeshet". A **régi művek nyelvezetének a felújítása** a szövegmondaton belül a „megoldás" elemmel referál.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = országok (jelen esetben Magyarország) fejlődése, és átlagműveltsége és visszaeshet

i05 = megoldás

[K05] Mint részese a problémának (én is e kor szülötte vagyok), engem is érint ez a helyzet.
[K05/&vb]
Mint részese a problémának (én is e kor szülötte vagyok), engem is érint ez a helyzet (*a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget*).
Kommentár:
A **problémának** elem a [K01] szövegmondat probléma elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K05] szövegmondat **ez a helyzet** mint mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony anaforikus tagja a [K02] „a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. Az **én** és **engem** E/1. személyes névmás a szövegalkotói „én"-nel referál, a szövegben való első említésekor a szövegvilág alapján értelmezhető, minden további említése anaforikus.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = probléma
i06 = én
i03 = a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget

[K06] Kisebb koromban rémület fogodt el, mikor egy magyar szépirodalmi alkotást kellett elolvasnom, mivel a nyelvezete sokszor érthetetlen volt.
[K06/&vb]
Kisebb koromban (*én*) rémület fogodt el, mikor egy magyar szépirodalmi alkotást kellett elolvasnom, mivel a nyelvezete sokszor érthetetlen volt.
Kommentár:
A **koromban** E/1. birtokos személyjele és az **elolvasnom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A [K04] szövegmondat „régi művek" elemével referál a **magyar szépirodalmi alkotást** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K04] szövegmondat „nyelvezete" elemével referál a **nyelvezet** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i07 = régi művek
i08 = nyelvezet

[K07] Emlékszem, amikor Zrínyi: Szigeti veszedelmét olvastam, sok helyen értelmezési gondjaim voltak, és egyszer-egyszer átfutottam némely szövegrészletet és próbáltam átfogalmazni, sokszor sikerrel.
[K07/&vb]
Emlékszem (*én*), amikor Zrínyi: Szigeti veszedelmét olvastam (*én*), sok helyen értelmezési gondjaim voltak, és egyszer-egyszer átfutottam (*én*) némely szövegrészletet és próbáltam (*én*) átfogalmazni, sokszor sikerrel.
Kommentár:
Az **emlékszem**, **olvastam**, **átfutottam** és **próbáltam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **gondjaim** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. A **Zrínyi: Szigeti veszedelmét** a [K04] szövegmondat „régi művek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i07 = régi művek

[K08] Merem állítani, hogy ezek az élmények (az ilyen érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása) sokszor rányomták a bélyegüket a későbbi olvasási igényeimre.
[K08/&vb]
Merem (*én*) állítani, hogy ezek az élmények (az ilyen érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása) sokszor rányomták a bélyegüket a későbbi olvasási igényeimre (*én*).
Kommentár:
A **merem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az **igényeimre** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **ezek az élmények** a szövegmondaton belül az „érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása” elemmel referál. Az **olvasása** elem a [K00] szövegmondatban, a címben szereplő „irodalomolvasás” elemmel referál.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i09 = érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása

[K09] Ezek következtében tehát később is kevesebbet vettem könyvet a kezembe, ellenben ha nem ilyen könyvet adnak a kezembe, vagy élvezhetően van átírva, akkor talán az olvasási kultúrám is másmilyen lenne most.
[K09/&vb]
Ezek (*érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása*) következtében tehát később is kevesebbet vettem (*én*) könyvet a kezembe, ellenben ha nem ilyen könyvet adnak a kezembe, vagy élvezhetően van átírva (*a könyv*), akkor talán az (*én*) olvasási kultúrám is másmilyen lenne most.
Kommentár:
Az **ezek** mutató névmási elem a [K08] szövegmondat „érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása” elemére mutat rá. A **vettem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az **kultúrám** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. A **könyvet** elem a szövegmondaton belül referál a „könyvet” elemre, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i09 = érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása
i10 = könyv

[K10] A kevesebb olvasás következtében (természetesen ez viszonylagos) viszont, nagyobb baráti kört tudtam kiépíteni, és az olvasás kérdése többször felmerült köreinkben.
[K10/&vb]
A kevesebb olvasás következtében (természetesen ez viszonylagos) viszont, nagyobb baráti kört tudtam (*én*) kiépíteni, és az olvasás kérdése többször felmerült köreinkben (*mi*).
Kommentár:
A **köreinkben** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemre referál, amely a baráti körre referál. Az **olvasás** elem a szövegmondaton belül referál a „olvasás” elemre, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Ez az elem a [K00] szövegmondatban, a címben szereplő „irodalomolvasás” elemmel is referál.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i06 = én
i11 = olvasás
i12 = mi

[K11] Az egyik legjobb barátom szinte ugyanezeket mondta el, mint amiket így leírtam.
[K11/&vb]

Az egyik legjobb (*az én*) barátom szinte ugyanezeket mondta el, mint amiket így (*az előzőekben*) leírtam (*én*).
Kommentár:
A **leírtam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az **barátom** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **így** mutató névmás az eddig leírtakra mutat rá, diskurzusdeixisként is funkcionál.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i06 = én
i13 = az előző mondatok

[K12] Ő is abban látja a problémát, hogy kisebb korában nem szerettették meg vele az olvasást.
[K12/&vb]
Ő (*az egyik legjobb barát*) is abban (*kisebb korában nem szerettették meg vele az olvasást*) látja a problémát, hogy kisebb korában nem szerettették meg vele (*az egyik legjobb baráttal*) az olvasást.
Kommentár:
Az **ő** és **vele** E/3. személyes névmás a [K11] szövegmondat „egyik legjobb barát” elemével referál. Az **abban** mutató névmás a szövegmondaton belül a „kisebb korában nem szerettették meg vele az olvasást” elemre mutat rá. A **problémát** elem a [K01] és [K05] szövegmondat „probléma” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **olvasást** elem a [K00] szövegmondatban, a címben szereplő „irodalomolvasás” elemmel is referál, az olvasás-koreferencialáncának újabb eleme.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = az egyik legjobb barát
i15 = kisebb korában nem szerettették meg vele az olvasást
i02 = probléma
i11 = olvasás

[K13] Ő is hasonló emlékeket idézett fel, miszerint nem értette meg a szövegeket, nem voltak aktuálisak a témái, tehát nem a mai fiatal gyerekeknek íródtak.
[K13/&vb]
Ő (*az egyik legjobb barát*) is hasonló emlékeket idézett fel, miszerint nem értette meg a szövegeket, nem voltak aktuálisak a témái (*a szövegeknek*), tehát nem a mai fiatal gyerekeknek íródtak.
Kommentár:
Az **ő** E/3. személyes névmás a [K11] szövegmondat „egyik legjobb barát” elemével referál. A **szövegek** elem a [K04] szövegmondat „régi művek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **témái** E/3. birtokos személyjele a „szövegek” elemmel referál.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = az egyik legjobb barát
i07 = régi művek
i16 = szövegek

[K14] Szerinte is a művek felujítása lenne a helyes megoldás, bár alternatívákat is kitalált, miszerint teljesen új olvasmányi listát kellene felállítani, olyan művekből, amelyek aktuálisak és emellett szórakoztatóak is.
[K14/&vb]
Szerinte (*az egyik legjobb barát szerint*) is a művek felujítása lenne a helyes megoldás, bár alternatívákat is kitalált, miszerint (*alternatívák szerint*) teljesen új olvasmányi listát kellene felállítani, olyan művekből, amelyek aktuálisak és emellett szórakoztatóak is.
Kommentár:
A **művek** elem a [K04] szövegmondat „régi művek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul, ez az elem a „régi művek”-koreferenciálánc egy újabb eleme a

szövegben. A **művekből** elem a szövegmondaton belül referál a „művek” elemre, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **szerinte** E/3. birtokos személyjele „az egyik legjobb barát” elemmel referál.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = az egyik legjobb barát
i07 = régi művek
i17 = művek

[K15] Volt még sok „elvetemült” ötlete, melyek szintén az olvasás csökkenésével járt volna, viszont ezzel a csökkenéssel együtt ugyanolyan tudást (vagy legalábbis hasonlót) lehetne megszerezni mint az olvasással.
[K15/&vb]
Volt még sok „elvetemült” ötlete (*alternatívák*), melyek (*sok „elvetemült” ötlet*) szintén az olvasás csökkenésével járt volna, viszont ezzel a csökkenéssel (*olvasás csökkenésével*) együtt ugyanolyan tudást (vagy legalábbis hasonlót) lehetne megszerezni mint az olvasással.
Kommentár:
Az **ötlete** E/3. birtokos személyjele „az egyik legjobb barát” elemmel referál. Az **ötlete** a [K15] szövegmondat „alternatívák” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **olvasás** és **olvasással** elem a [K00] szövegmondatban, a címben szereplő „irodalomolvasás” elemmel és a további említésekkel referál, az olvasás-koreferencialáncának újabb eleme. A **melyek** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül a „sok „elvetemült” ötlet” elemmel referál. Az **ezzel a csökkenéssel** az „olvasás csökkenésével” elemre referál a szövegmondaton belül.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = az egyik legjobb barát
i18 = alternatívák
i19 = sok „elvetemült” ötlet
i11 = olvasás

[K16] Ez voltak például a szövegek magnóra való felvétele, és visszahalgatása, vagy szöveghű filmek készítése.
[K16/&vb]
Ez (*sok „elvetemült” ötlet*) voltak például a szövegek magnóra való felvétele, és visszahalgatása, vagy szöveghű filmek készítése.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K15] szövegmondat „sok „elvetemült” ötlet” elemére mutat rá. A **szövegek magnóra való felvétele, és visszahalgatása, vagy szöveghű filmek készítése** elemek szintén a „sok „elvetemült” ötlet” elemmel referálnak, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul és a kontextus alapján értelmezhető.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = sok „elvetemült” ötlet
i16 = szövegek

[K17] Az ember akarva-akaratlan szembetalálkozik ezzel a témával, akár újságolvasás, akár tévénézés közben.
[K17/&vb]
Az ember akarva-akaratlan szembetalálkozik ezzel a témával (*ez a probléma: a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget*), akár újságolvasás, akár tévénézés közben.
Az ember akarva-akaratlan szembetalálkozik ezzel a témával, akár újságolvasás, akár tévénézés közben.
Kommentár:

A [K17] szövegmondat mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony anaforikus eleme, az **ezzel a témával** a [K02] szövegmondat „a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget” elemével referál.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget

[K18] „A gyerekek kevesebbet olvasnak”.
[K18/&vb]
„A gyerekek kevesebbet olvasnak”.
Kommentár:
A „**A gyerekek kevesebbet olvasnak”** a Spiró-idézet, a szövegimpulzus egy részletének szó szerinti idézete, a [K02] szövegmondat „a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget” elemével referál.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget

[K19] Ennek szörnyű következményei lehetnek.
[K19/&vb]
Ennek (*„A gyerekek kevesebbet olvasnak”*) szörnyű következményei lehetnek.
Kommentár:
Az ennek mutató névmás a [K18] szövegmondat „„A gyerekek kevesebbet olvasnak”” egészével referál.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i20 = „A gyerekek kevesebbet olvasnak”.

[K20] Akár közvetettek (*következmények*) de közvetlenek (*következmények*) is.
[K20/&vb]
Akár közvetettek de közvetlenek is.
Kommentár:
A [K20] szövegmondatának **közvetett** és **közvetlen** elemei a [K19] szövegmondat „következmények” elemével referálnak, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = következmények

[K21] Közvetlen következménye például, hogy mivel az emberek kevesebbet olvasnak, ezért a megszerezhető műveltségük, tudásuk is alacsonyabb lesz, ennek következtében akár a bűnözési ráta is megnőhet.
[K21/&vb]
Közvetlen következménye például, hogy mivel az emberek kevesebbet olvasnak, ezért a megszerezhető műveltségük (*embereké*), tudásuk (*embereké*) is alacsonyabb lesz, ennek (*műveltségük, tudásuk is alacsonyabb*) következtében akár a bűnözési ráta is megnőhet.
Kommentár:
A **közvetlen következmény** fogalmi koreferens viszony eleme, a [K20] szövegmondat „közvetlenek” elemével referál. A [K21] szövegmondatban ismét az **emberek** általános alany nézőpontja jelenik meg, amely már a [K17] szövegmondatban is megjelent, egyes számú formában. Az **ennek** mutató névmás a szövegmondaton belül a „műveltsége, tudása is alacsonyabb” elemre mutat rá.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = közvetlen következmények
i23 = az ember
i24 = az emberek műveltsége, tudása is alacsonyabb

[K22] Közvetlen még az is, hogy fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára.
[K22/&vb]
Közvetlen (*közvetlen következmény*) még az (*fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára is*), hogy fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára.
Kommentár:
A **közvetlen** elem a [K21] szövegmondat „közvetlen következmények" elemével referál. Az **az** mutató névmás a szövegmondaton belül a „fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára" elemre mutat rá.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i22 = közvetlen következmények
i25 = fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára

[K23] Közvetve az országok is károsulhatnak ebből, mivel így a gazdaságuk is romolhat.
[K23/&vb]
Közvetve az országok is károsulhatnak ebből (*fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára is*), mivel így a gazdaságuk is romolhat.
Kommentár:
A **közvetve** elem a [K21] szövegmondat „közvetlen következmények" elemével referál. Az **ebből** mutató névmás a [K22] szövegmondat „fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára" elemére mutat rá.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = közvetett következmények
i25 = fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára

[K24] Mindenképpen újra meg kell tehát szerettetni a gyerekekkel az olvasást.
[K24/&vb]
Mindenképpen újra meg tehát szerettetni a gyerekekkel az olvasást.
Kommentár:
A [K18] szövegmondat „gyerekek" elemével referál a szövegmondat **gyerekekkel** eleme. Az **olvasást** elem a szöveg „olvasás"-koreferenicaláncának egy újabb eleme.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = olvasás
i27 = gyerekek

[K25] Bár sok probléma származik a nyelvből, és ennek érthetetlenségéből, azért más, ezért más forrásai is vannak a ráta csökkenésének.
[K25/&vb]
Bár sok probléma származik a nyelvből, és ennek (*a nyelvnek*) érthetetlenségéből, azért más, ezért más forrásai (*sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet is*) vannak a ráta csökkenésének.
Kommentár:
A **probléma** elem a szöveg [K01] és [K02] szövegmondatok „probléma" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, valamint a [K00] szövegmondatban, a címben kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, az „irodalomolvasás és írás helyzete napjainkban" elemre is referál. Az ennek mutató névmás a szövegmondaton belül a „nyelvnek" elemre mutat rá. A **más forrásai**

elem a [K26] szövegmondat elemével, a „sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet” elemmel referál, a koreferens viszonyban irányát tekintve koreferens elem.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = nyelv
i29 = sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet

[K26] Ilyen példa az, hogy sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet.
[K26/&vb]
Ilyen példa (*más forrás*) az (*sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet*), hogy sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet.
Kommentár:
A **példa** elem a [K25] szövegmondat „más forrás” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. Az **az** mutató névmás a szövegmondat a „sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet” elemre mutat rá.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = más forrás
i29 = sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet

[K27] Úgy gondolják sokan, hogy a ház összképét rontja a könyvek látványa, és ez is befolyással lehet a gyerekekre, ugyanis hiába szeretne olvasni, ha nincs mit.
[K27/&vb]
Úgy gondolják sokan, hogy a ház összképét rontja a könyvek látványa, és ez (*a ház összképét rontja a könyvek látványa*) is befolyással lehet a gyerekekre, ugyanis hiába szeretne olvasni, ha nincs mit.
Kommentár:
A [K18] és a [K24] szövegmondat „gyerekek” elemével referál a szövegmondat **gyerekekre** eleme. Az ez mutató névmás a szövegmondaton belül a „a ház összképét rontja a könyvek látványa” elemére mutat rá. A **könyvek** elem a szöveg „régi művek”-koreferencialáncának egy újabb eleme, a [K26] szövegmondat „könyvet” elemével is referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i31 = a ház összképét rontja a könyvek látványa
i27 = gyerekek
i10 = könyv

[K28] Tehát az emberek megváltozó nézőpontjainak is köze lehet az olvasás visszaeséséhez, és így nemhogy az általános iskolában, de még otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást.
[K28/&vb]
Tehát az emberek megváltozó nézőpontjainak is köze lehet az olvasás visszaeséséhez, és így nemhogy az általános iskolában, de még otthonukban sem szerettetik meg velük (*gyerekekkel*) az olvasást.
Kommentár:
A [K27] szövegmondat „gyerekek” elemével referál a szövegmondat **velük** személyes névmási eleme. Az **olvasást** elem a szöveg „olvasás”-koreferenicaláncának egy újabb eleme. Az **emberek** a [K21] szövegmondatban „emberek” elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i27 = gyerekek
i23 = az ember
i11 = olvasás

[K29] Azonban ezen kívül másmilyen problémák is léteznek.
[K29/&vb]
Azonban ezen (*nemhogy az általános iskolában, de még otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást*) kívül másmilyen problémák (*a média és a közoktatás*) is léteznek.
Kommentár:
Az **ezen** mutató névmás a [K28] szövegmondatban a „nemhogy az általános iskolában, de még otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást" elemére mutat rá. A **problémák** elem a [K30] szövegmondat a „média és a közoktatás" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, a koreferens viszonyban irányát tekintve kataforikus elem.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i32 = nemhogy az általános iskolában, de még otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást
i33 = média és a közoktatás
i02 = probléma

[K30] A nagyon kedvelt ok a média és a közoktatás.
[K30/&vb]
A nagyon kedvelt ok a média és a közoktatás (*másmilyen problémák*).
Kommentár:
A [K29] szövegmondat „problémák" eleme referál a **média és a közoktatás** elemmel, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, a koreferens viszonyban irányát tekintve kataforikus elem. A **média és a közoktatás** elemek egyúttal referálnak a szövegmondat „ok" elemével is, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia ebben az esetben is alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = ok
i02 = probléma

[K31] Hiába változtat bárki bármikor, írhatnak át olyan nyelvezetű könyveket amilyenre akarnak, de ez semmit sem fog érni, ha a média továbbra az idegen agresszív terjeszkedést folytat, és ilyen mély benyomást kelt a fiatalságban.
[K31/&vb]
Hiába változtat bárki bármikor, írhatnak át olyan nyelvezetű könyveket amilyenre akarnak, de ez (*írhatnak át olyan nyelvezetű könyveket amilyenre akarnak*) semmit sem fog érni, ha a média továbbra az idegen agresszív terjeszkedést folytat, és ilyen mély benyomást kelt a fiatalságban.
Kommentár:
A **könyvek** elem a szöveg „régi művek"-koreferencialáncának egy újabb eleme, a legutóbbi szövegbeli említése a [K27] szövegmondat „könyvek" eleme, ezzel is referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K30] szövegmondat „média" elemével referál a szövegmondat **média** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ez** mutató névmás a szövegmondat „írhatnak át olyan nyelvezetű könyveket amilyenre akarnak" elemére mutat rá.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i35 = írhatnak át olyan nyelvezetű könyveket amilyenre akarnak
i33a = média
i10 = könyv

[K32] Sokan úgy gondolják, minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből.
[K32/&vb]
Sokan úgy gondolják, minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok (*én*) a tévéből.

Kommentár:
A **megtudhatok** E/1. személyű Ø+INF nyelvi elem az esetben nem a szövegalkotói „én”-nel referál, hanem egy, a beszédesemény világától független E/1. „én”-nel. A **tévéből** elem a [K30] szövegmondat „média” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i33a = média
i06 = én

[K33] Viszont ezzel, az olvasás legfőbb lényegét söprik el, mégpedig a képzelőerő használatát.
[K33/&vb]
Viszont ezzel (*minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből*), az olvasás legfőbb lényegét (*képzelőerő használatát*) söprik el, mégpedig a képzelőerő használatát.
Kommentár:
Az **ezzel** mutató névmás a [K32] szövegmondat „minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből” elemére mutat rá. A **lényegét** elem a szövegmondaton belül a „képzelőerő használatát” elemmel referál. Az **olvasás** elem a szöveg „olvasás”-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = olvasás
i37 = minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből
i38 = képzelőerő használata

[K34] A televízió sokkal egyszerűbb, kidolgozott és logikailag megkérdőjelezhetetlen világot tár elénk, míg az olvasás csak körvonalaz, és az ember fantáziájára bízza a dolgot.
[K34/&vb]
A televízió sokkal egyszerűbb, kidolgozott és logikailag megkérdőjelezhetetlen világot tár elénk, míg az olvasás csak körvonalaz, és az ember fantáziájára bízza a dolgot.
Kommentár:
A **televízió** elem a [K32] szövegmondat „tévéből” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **olvasás** elem a szöveg „olvasás”-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i39 = tévé
i11 = olvasás

[K35] Ennek a problémának a következménye tehát, a képzelőerő csökkenése, és ez egy újabb ok a változtatás igénye mellett.
[K35/&vb]
Ennek a problémának (*minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből*) a következménye tehát, a képzelőerő csökkenése, és ez (*a képzelőerő csökkenése*) egy újabb ok a változtatás igénye mellett.
Kommentár:
A mutató névmási és fogalmi koreferens viszonyon alapuló anaforikus elem, az **ennek a problémának** a [K32] szövegmondat „minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből” elemére mutat rá, erre referál. Az **ez** mutató névmás a „képzelőerő csökkenése” elemre mutat rá. Az **ok** a [K30] szövegmondat ok elemével referál, a a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i37 = minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből

i40 = a képzelőerő csökkenése
i02 = probléma
i34 = ok

[K36] Bár ennek a megoldása sokkal nehezebb, és bár sokan állítják, hogy nem, azért egyes filmeknek is van művészi tartalmuk és ugyanúgy lehet elgondolkozni a mondanivalója mint egy könyvnek (pl. egy Hetedik pecsét filmben is tanulságos).
[K36/&vb]
Bár ennek (*a képzelőerő csökkenése*) a megoldása sokkal nehezebb, és bár sokan állítják, hogy nem, azért egyes filmeknek is van művészi tartalmuk és ugyanúgy lehet elgondolkozni a mondanivalója mint egy könyvnek (pl. egy Hetedik pecsét filmben is tanulságos).
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K35] szövegmondat „a képzelőerő csökkenése" elemre mutat rá. A [K16] szövegmondat „film" elemével referál a szövegmondat **filmeknek** eleme, a **Hetedik pecsét filmben** pedig a „filmekben" elemmel, az előbbi esetben a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, az utóbbiban pedig alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon. A **sokan** elem a [K32] szövegmondat „sokan" elemével, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **könyvnek** elem a szöveg „régi művek"-koreferencialáncának egy újabb eleme, a legutóbbi szövegbeli említése a [K31] szövegmondat „könyvek" eleme, ezzel is referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i40 = a képzelőerő csökkenése
i36 = sokan
i41 = film
i10 = könyv

[K37] Bár az iskola feladatának a tanítását és a műveltség átadását tekintik (és így az olvastatást), sokszor ez nem így volt/van.
[K37/&vb]
Bár az iskola feladatának a tanítását és a műveltség átadását tekintik (*ők, az emberek*) (és így az olvastatást), sokszor ez (*az iskola feladata*) nem így volt/van.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a szövegmondaton belül az „iskola feladata" elemre mutat rá. A **tekintik** T/3. Ø+INF nyelvi eleme a „emberek" elemre referál, egyfajta általános alanyra.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i42 = iskola feladata
i23 = az ember

[K38] Az iskola egy politika, eszmei célt tűz ki magának a legtöbbször.
[K38/&vb]
Az iskola egy politika, eszmei célt tűz ki magának a legtöbbször.
Kommentár:
Az **iskola** a [K37] szövegmondat „iskola" elemével, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i43 = iskola

[K39] Ilyen például a nemzeti művészet műveltetése, és ennek okán, a régi magyar művek népszerűsítésére való törekvés.
[K39/&vb]
Ilyen (*egy politika, eszmei cél*) például a nemzeti művészet műveltetése, és ennek (*a nemzeti művészet műveltetése*) okán, a régi magyar művek népszerűsítésére való törekvés.
Kommentár:
Az **ilyen** mutató névmás a [K38] szövegmondat „egy politika, eszmei cél" elemére mutat rá, az **ennek** mutató névmás pedig a szövegmondaton belül a „a nemzeti művészet műveltetése" elemre.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i44 = egy politika, eszmei cél
i45 = a nemzeti művészet műveltetése

[K40] A tananyag sokszor politikai célokat szolgálhat (lásd régebben) így nem mondhatjuk, hogy az olvasmányok eldöntése teljesen „liberális" okon folyik.
[K40/&vb]
A tananyag sokszor politikai célokat szolgálhat (lásd régebben) így nem mondhatjuk (*mi*), hogy az olvasmányok eldöntése teljesen „liberális" okon folyik.
Kommentár:
A **mondhatjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál. Az **olvasmányok** elem a szöveg „régi művek"-koreferencialáncának egy újabb eleme, a legutóbbi szövegbeli említése a [K36] szövegmondat „könyvek" eleme, ezzel is referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i12 = mi
i10 = könyv

[K41] Bárki beleláthat amit akar, de véleményem szerint, nagyon is kötött az olvasási lehetőségek száma, és igazából ezen kéne változtatni, és így az iskolákban meg lehetne szerettetni a gyerekekkel az olvasást.
[K41/&vb]
Bárki beleláthat amit akar, de (*az én*) véleményem szerint, nagyon is kötött az olvasási lehetőségek száma, és igazából ezen (*kötött az olvasási lehetőségek száma*) kéne változtatni, és így (*változtatással*) az iskolákban meg lehetne szerettetni a gyerekekkel az olvasást.
Kommentár:
A [K31] szövegmondat „bárki" elemével referál a szövegmondat **bárki** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **ezen** mutató névmás a szövegmondaton belül „nagyon is kötött az olvasási lehetőségek száma" elemre mutat rá. Az **iskolákban** a [K37] és [K38] szövegmondat „iskola" elemével, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **olvasás** elem a szöveg „olvasás"-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K27] szövegmondat „gyerekek" elemével referál a szövegmondat **gyerekekkel** személyes névmási eleme.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i46 = bárki
i06 = én
i47 = nagyon is kötött az olvasási lehetőségek száma
i48 = változtatás
i27 = gyerekek
i11 = olvasás

[K42] Bár felhoztam példákat a saját és ismeretségi körömből még nem hangoztattam, hogy igazán miért is olyan fontos az olvasás visszahozatala.
[K42/&vb]
Bár felhoztam (*én*) példákat a saját és ismeretségi körömből még nem hangoztattam (*én*), hogy igazán miért is olyan fontos az olvasás visszahozatala.
Kommentár:
A **felhoztam** és **hangoztattam** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **körömből** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **olvasás** elem a szöveg „olvasás"-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i11 = olvasás

[K43] Bár a forrásom nem teljesen biztos, a történet menetét nagyjából tudom.
[K43/&vb]
Bár a forrásom nem teljesen biztos, a történet menetét nagyjából tudom (*én*).
Kommentár:
A **tudom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **forrásom** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál.
A K43 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én

[K44] Az unokatestvérem volt osztálytársa börtönbe került (tudom elég radikális példa).
[K44/&vb]
Az (*én*) unokatestvérem volt osztálytársa börtönbe került (tudom (*én*) elég radikális példa).
Kommentár:
A **tudom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az **unokatestvérem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. A [K26] és [K42] szövegmondatok „példa" elemével referál a szövegmondat **példa** eleme.
A K44 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i49 = példa

[K45] Ő egész életében hangoztatta, hogy egy könyvet sem olvasott el, és elítélése után beszélt az unokatestvérével és neki elmondta, hogy ezt az egész életének következményének tartja.
[K45/&vb]
Ő (*unokatestvérem volt osztálytársa*) egész életében hangoztatta, hogy egy könyvet sem olvasott el (*ő*), és (*az ő*) elítélése után beszélt az unokatestvérével és neki (*az unokatestvérének*) elmondta (*ő*), hogy ezt (*elítélését*) az egész életének következményének tartja (*ő*).
Kommentár:
Az **ő** E/3. személyes névmás, az **életében**, **elítélése** és **unokatestvérének** E/3. birtokos személyjele, valamint a **hangoztatta**, **olvasott el**, **beszélt**, **elmondta** és **tartja** E/3. Ø+INF nyelvi eleme a [K44] szövegmondat „unokatestvérem volt osztálytársa" elemével referál. Az **unokatestvérével** elem a [K44] szövegmondat „unokatestvérem" elemmel referál. Az **ezt** mutató névmás a szövegmondat „elítélése" elemmel referál. A **könyvet** elem a szöveg „régi művek"-koreferencialáncának egy újabb eleme, a legutóbbi szövegbeli említése a [K36] szövegmondat „könyvek" eleme, ezzel is referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K45 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i50 = unokatestvérem volt osztálytársa

i51 = unokatestvér
i52 = elítélése
i10 = könyv

[K46] Nem járt iskolába, nem olvasott és igazából műveletlensége és tudáshiánya miatt zárták be (mondta ő).
[K46/&vb]
Nem járt (*ő*) iskolába, nem olvasott (*ő*) és igazából (*az ő*) műveletlensége és (*az ő*) tudáshiánya miatt zárták be (mondta ő).
Kommentár:
A **járt**, **olvasott**, **mondta** E/3. Ø+INF nyelvi eleme, a **műveletlensége** és **tudáshiánya** E/3. birtokos személyjele, valamint az **ő** E/3. személyes névmás a [K44] szövegmondat „unokatestvérem volt osztálytársa" elemével referál. Az **iskolába** a [K37] és [K38] szövegmondat „iskola" elemével, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K46 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i50 = unokatestvérem volt osztálytársa
i43 = iskola

[K47] Radikálisabb példával ismét élnem, de ez lehet meggyőzőbb lesz.
[K47/&vb]
Radikálisabb példával kell ismét élnem, de ez (*radikálisabb példa*) lehet meggyőzőbb lesz.
Kommentár:
Az **élnem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A [K26], [K42] és [K44] szövegmondatok „példa" elemével referál a szövegmondat **példa** eleme. Az ez mutató névmás szövegmondatban a „radikálisabb példa" elemmel referál.

A K47 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i49 = példa
i06 = én

[K48] A középkorban (főleg a korai szakaszán), a népesség jelentéktelen aránya (kezdetben 1-2 %, majd 8%) volt a népesség olvasni tudók aránya, és mint tudjuk abban a korban nap-naposak a csatározások, és harcok.
[K48/&vb]
A középkorban (főleg a korai szakaszán), a népesség jelentéktelen aránya (kezdetben 1-2 %, majd 8%) volt a népesség olvasni tudók aránya, és mint tudjuk (*mi*) abban a korban (*középkorban*) nap-naposak a csatározások, és harcok.
Kommentár:
A **tudjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál. Az abban a korban mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia a szövegmondat „középkor" elemével referál, arra mutat rá.
A K48 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i53 = középkorban
i12 = mi

[K49] Amint a XVIII. sz-ban bevezették a tanulmányi kötelezettségeket, rohamosan növekedni kezdett a gazdaság, és csökkent az analfabetizmus, és emellett a háborúk száma is csökkent.
[K49/&vb]
Amint a XVIII. sz-ban bevezették a tanulmányi kötelezettségeket, rohamosan növekedni kezdett a gazdaság, és csökkent az analfabetizmus, és emellett a háborúk száma is csökkent.
Kommentár:

Az **emellett** mutató névmási elem a szövegmondat „növekedni kezdett a gazdaság, és csökkent az analfabetizmus” elemére mutat rá.
A K49 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i54 = növekedni kezdett a gazdaság, és csökkent az analfabetizmus

[K50] Tehát összevonva az egészet az olvasásnak fontos társadalmi és politikai következményei vannak, és ezt semmi képpen nem szabad figyelem nélkül hagyni.
[K50/&vb]
Tehát összevonva az egészet (*az eddigieket*) az olvasásnak fontos társadalmi és politikai következményei vannak, és ezt semmi képpen nem szabad figyelem nélkül hagyni.
Kommentár:
Az **egészet** elem diskurzusdeixisként az egész eddigi szövegre rámutat. Az **ezt** mutató névmás az „olvasásnak fontos társadalmi és politikai következményei vannak”. Az **olvasásnak** elem a szöveg „olvasás”-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K50 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i55 = az eddigiek
i11 = olvasás

[K51] Még egy példát szeretnék hozni az olvasottság hasznosságára.
[K51/&vb]
Még egy példát szeretnék (*én*) hozni az olvasottság hasznosságára.
Kommentár:
A **szeretnék** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. A [K26], [K42], [K44] és [K47] szövegmondatok „példa” elemével referál a szövegmondat **példát** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K51 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i49 = példa

[K52] A bátyám és a nővérem világ életükben minden kötelező olvasmányt elolvastak.
[K52/&vb]
A (*én*) bátyám és a (*én*) nővérem világ életükben minden kötelező olvasmányt elolvastak.
Kommentár:
A **bátyám** és a **nővérem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. A **kötelező olvasmányt** elem a szöveg „régi művek”-koreferencialáncának egy újabb eleme.
A K52 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i06 = én
i10 = könyv

[K53] Ennek eredménye az lett hogy mindketten hatalmas műveltségi szintre tettek szert, és emellett minden téren legyen az politikai, tudományos vagy akármilyen, állást tudnak foglalni, sőt vitában szinte bárkit meggyőznek igazukról.
[K53/&vb]
Ennek (*minden kötelező olvasmányt elolvastak*) eredménye az lett hogy mindketten (*bátyám és a nővérem*) hatalmas műveltségi szintre tettek szert, és emellett (*hatalmas műveltségi szint*) minden téren legyen az politikai, tudományos vagy akármilyen, állást tudnak (*bátyám és a nővérem*) foglalni, sőt vitában szinte bárkit meggyőznek (*bátyám és a nővérem*) igazukról.

Kommentár:
Az **ennek** mutató névmási elem a [K53] szövegmondat „bátyám és a nővérem világ életükben minden kötelező olvasmányt elolvastak” elemére mutat rá. A **mindketten** elem szintén a [K53] szövegmondat elemével referál, a „bátyám és a nővérem” elemmel, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. Az **emellett** a szövegmondat „hatalmas műveltségi szint” elemére mutat rá.
A K53 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i56 = bátyám és a nővérem világ életükben minden kötelező olvasmányt elolvastak
i57 = bátyám és a nővérem
i58 = hatalmas műveltségi szint

[K54] Az olvasásnak következtében háttértudást szereztek, és ezt mind gyerekkorukban szerezték (az olvasási kultúra elsajátításával) és ezt kamatoztatták, és ennek eredményeként lettek sikeresek.
[K54/&vb]
Az olvasásnak következtében háttértudást szereztek (*bátyám és a nővérem*), és ezt (*háttértudást*) mind (*az ő*) gyerekkorukban szerezték (*bátyám és a nővérem*) (az olvasási kultúra elsajátításával) és ezt (*háttértudást*) kamatoztatták, és ennek (*háttértudásnak*) eredményeként lettek sikeresek.
Kommentár:
Az **olvasásnak** elem a szöveg „olvasás”-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ezt** és **ennek** mutató névmás a szövegmondaton belül a „háttértudást” elemre mutat rá. A **szereztek**, **szerezték**, **kamatoztatták** és **lettek** T/3. Ø+INF nyelvi eleme, valamint a **gyerekkorukban** T/3. birtokos személyjele a „bátyám és a nővérem” elemre referál.

A K54 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i57 = bátyám és a nővérem
i11 = olvasás
i59 = háttértudás

[K55] A sokat emlegetett magyar ész (a sok magyar találmány és feltaláló) is annak köszönhette a tehetségét, hogy kisebb korukban elsajátították egy olyan olvasói kultúrát, melyet később képesek voltak kamatoztatni.
[K55/&vb]
A sokat emlegetett magyar ész (a sok magyar találmány és feltaláló) is annak köszönhette a tehetségét, hogy kisebb korukban (*a sok magyar feltalálóéban*) elsajátították egy olyan olvasói kultúrát, melyet később képesek voltak kamatoztatni.
Kommentár:
A **sok magyar találmány és feltaláló** a szövegmondat „sokat emlegetett magyar ész” elemével referál. A **korukban** T/3. birtokos személyjele a „sok feltaláló” elemre referál.
A K55 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i59 = sokat emlegetett magyar ész
i60 = sok magyar feltaláló

[K56] Egy szó mint száz az olvasás fontosságát vissza kell ültetni az emberek szokásai közé.
[K56/&vb]
Egy szó mint száz az olvasás fontosságát vissza kell ültetni az emberek szokásai közé.
Kommentár:
Az **olvasás** elem a szöveg „olvasás”-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az „emberek” a szöveg több helyén említésre került, így a [K17], [K21], [K28] és [K34] szövegmondatokban, ezekkel referál a [K56] szövegmondat **emberek** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.

A K56 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = olvasás
i23 = az ember

[K57] Az olvasásnak köszönhetően fejlődik a kultúra, a jellem.
[K57/&vb]
Az olvasásnak köszönhetően fejlődik a kultúra, a jellem.
Kommentár:
Az **olvasásnak** elem a szöveg „olvasás"-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K57 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = olvasás

[K58] Az igazából mindegy, hogy magyar, vagy nem magyar műveket olvas az ember, a lényeg, hogy még fiatalon meg kell szerettetni az olvasást a gyerekekkel, és így könnyebben vesznek minden könyvi akadályt.
[K58/&vb]
Az igazából mindegy, hogy magyar, vagy nem magyar műveket olvas az ember, a lényeg, hogy még fiatalon meg kell szerettetni az olvasást a gyerekekkel, és így könnyebben vesznek (*gyerekek*) minden könyvi akadályt.
Kommentár:
Az **olvasást** elem a szöveg „olvasás"-koreferenicaláncának egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **magyar, vagy nem magyar műveket** elem a szöveg „régi művek"-koreferencialáncának egy újabb eleme. A **gyerekekkel** és a **velük** személyes névmás az utoljára a [K41] szövegmondatban említett „gyerekek" elemmel referálnak. Az „emberek" a szöveg több helyén említésre került, így a [K17], [K21], [K28], [K34] és a [K58] szövegmondatokban, ezekkel referál a [K58] szövegmondat **ember** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K58 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = az ember
i11 = olvasás
i27 = gyerekek

[K59] Az olyan könyveket melyek csak a kedvét veszik el az embereknek ki kéne szelektálni a kötelezők listájáról, és mint műveltség polírozásának kellene csak feladni.
[K59/&vb]
Az olyan könyveket melyek csak a kedvét veszik el az embereknek ki kéne szelektálni a kötelezők listájáról, és mint műveltség polírozásának kellene csak feladni.
Kommentár:
A [K52] szövegmondatban említett „kötelező olvasmány" elemmel referál a **kötelezők** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Ez az elem a szöveg „régi művek"-koreferencialáncának egy újabb eleme, csakúgy, mint a **könyveket** említése. Az „emberek" a szöveg több helyén említésre került, így a [K17], [K21], [K28], [K34], [K58] szövegmondatokban, ezekkel referál a [K59] szövegmondat **embereknek** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K59 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = az ember
i10 = könyv
i61 = kötelező olvasmány

A koreferenciaindexek jegyzéke

i01 = feladatmegfogalmazás
i02 = probléma
i03 = a fiatal korosztályok nem olvasnak eleget
i04 = országok (jelen esetben Magyarország) fejlődése, és átlagműveltsége és visszaeshet
i05 = megoldás
i06 = én
i07 = régi művek
i08 = nyelvezet
i09 = érthetetlen és ezért élvezhetetlen művek olvasása
i10 = könyv
i11 = olvasás
i12 = mi
i13 = az előző mondatok
i14 = az egyik legjobb barát
i15 = kisebb korában nem szerettették meg vele az olvasást
i16 = szövegek
i17 = művek
i18 = alternatívák
i19 = sok „elvetemült” ötlet
i20 = „A gyerekek kevesebbet olvasnak”.
i21 = következmények
i22 = közvetlen következmények
i23 = az ember
i24 = az emberek műveltsége, tudása is alacsonyabb
i25 = fogy az értelmiségi pályára törekvők száma és sokan kényszerülnek kétkezi munkára
i26 = közvetett következmények
i27 = gyerekek
i28 = nyelv
i29 = sok családban egyáltalán nem tartanak könyvet
i30 = más forrás
i31 = a ház összképét rontja a könyvek látványa
i32 = nemhogy az általános iskolában, de még otthonukban sem szerettetik meg velük az olvasást
i33 = média és a közoktatás
i33a = média
i34 = ok
i35 = írhatnak át olyan nyelvezetű könyveket amilyenre akarnak
i36 = sokan
i37 = minek olvasni, hiszen mindent megtudhatok a tévéből
i38 = képzelőerő használata
i39 = tévé
i40 = a képzelőerő csökkenése
i41 = film
i42 = iskola feladata
i43 = iskola
i44 = egy politika, eszmei cél
i45 = a nemzeti művészet műveltetése

i46 = bárki
i47 = nagyon is kötött az olvasási lehetőségek száma
i48 = változtatás
i49 = példa
i50 = unokatestvérem volt osztálytársa
i51 = unokatestvér
i52 = elítélése
i53 = középkorban
i54 = növekedni kezdett a gazdaság, és csökkent az analfabetizmus
i55 = az eddigiek
i56 = bátyám és a nővérem világ életükben minden kötelező olvasmányt elolvastak
i57 = bátyám és a nővérem
i58 = hatalmas műveltségi szint
i59 = háttértudás
i60 = sokat emlegetett magyar ész
i61 = sok magyar feltaláló
i62 = kötelező olvasmány

15. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Érvelés a Spiró György által felvetett problémák mellett

[K01] Spiró György véleménye a mai magyar irodalom olvasásáról több problémával is szembesít minket, melyek mibenlétére és lehetséges megoldásaira szeretnék kitérni érvelő esszémben.

[K02] A felmerülő problémák meglétével egyetértek, ezek valóban jelen vannak a mai magyar társadalom mindennapjaiban. [K03] Az első probléma Spiró György szerint, hogy csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma. [K04] Ez észrevehetően jelen van mai világunkban, egyre kevesebben és kevesebbet olvasnak a fiatalok magyar irodalmi műveket inkább külföldi írók, költők munkáit részesítik előnyben, vagy más szabadidős tevékenységet folytatnak. [K05] Ennek a problémának oka lehet a gyors technikai fejlődés, hiszen megjelent a számítógép, amelyen előszeretettel játszanak vagy interneteznek a fiatalok, illetve oka lehet az is, hogy olyan szórakozási lehetőségek jelentek meg, amelyek régebben nem voltak jelen, vagy nem ekkora mértékben, és ezek felé fordulnak. [K06] Például ilyen a sok koncertlehetőség és a mozi – ezáltal a szórakozás szó új értelmet nyert.

[K07] Megoldást kínálhat erre, ha a szülők, illetve a gyermek közvetlen környezete sugalmazza, hogy fontos a magyar irodalmi művek olvasása. [K08] A gyermeket körülvevő légkörnek óriási szerepe van a fejlődéséhez, világhoz való viszonyulásában, így ha megteremtjük a megfelelő környezetet, sokat segíthetünk abban, hogy gyermekünk a helyes irányba fejlődjön, forduljon, ez esetben a magyar irodalom olvasására ösztönözzük.

[K09] A következő, az író által felvetett probléma, hogy nem szerettetik meg kis korban az olvasást. [K10] A tapasztalat is ezt mutatja, hiszen egyre kevesebb gyereket láthatunk magyar szerző könyvével a kezében. [K11] Ennek szintén több oka lehet. [K12] Az első az általános iskolai tanító problémája. [K13] Ha a tanmenet felépítése nem megfelelő, akkor a kisgyermekek elfordulnak az olvasástól. [K14] Ezt úgy értem, hogy a jó tanmenet olyan műveket tartalmaz, melyek érdekesek a kisebb korosztály számára. [K15] Régi általános iskolámban például Nemes Nagy Ágnes gyermekverseit olvastuk, vagy Csukás István Pom Pom meséit. [K16] Ezek a művek segítettek nekünk megszerettetni az olvasást, azon belül is a magyar irodalomét.

[K17] Másik ok lehet a már emlegetett szülői odafigyelés és közeli környezet. [K18] Ha a szülők tudatosan ügyelnek arra, mit vesznek gyermeküknek – például kisgyermekeknek szóló verseskönyvet, magyar szerzők munkáival –, akkor a kapott művek elnyerhetik kisebb korosztály tetszését.

[K19] Spiró György által emlegetett harmadik nehézség, hogy a kisgyermekek nem értik meg a régi nagy magyar műveket. [K20] Az általános tapasztalat szerint ez valóban így van. [K21] Oka lehet, hogy a mai ember szókincse leszűkült, főleg a kisebbeké, így viszont nehezen értelmezhetővé válnak a régebbi művek, mint például Jókai könyvei. [K22] Ezért a ma gyermeke inkább kezébe vesz egy külföldi író tollából származó egyszerű, könnyen olvasható könyvet, mint Jókaitól Az aranyembert. [K23] Valóban meggondolandó régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába, hiszen ezzel is ösztönözhetjük őket az olvasás – és a magyar irodalom – szeretetére. [K24] Egy merészebb elképzelés lehetne, hogy képeskönyv formájában (és leegyszerűsített szövegben) jelenjenek meg a régi művek. [K25] Fazekas Mihály Ludas Matyija ilyen képeskönyvben meg is található a polcomon – kisgyermekként szívesebben olvas úgy az ember, ha a történet előtte képekben is meg van jelenítve.

[K26] Fontos, hogy fokozatosan ismertessük meg a kicsikkel a magyar irodalmat. [K27] Legkisebb korban például érdemes képes verseskönyveket venni, például Weöres Sándor Bóbitáját, utána hosszabb terjedelmű műveket, például Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét vagy Csukás István Pom Pom meséit. [K28] Idősebb korban jöhetnek a komolyabb művek, például Mikszáthtól a Beszterce ostroma, vagy Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig, míg végül el nem jutunk a kortárs irodalomig – Márai Sándor Egy polgár vallomásai már komoly műnek számít. [K29] Kiskoromtól kezdve én is folyamatosan nevelve vagyok

arra, hogy olvassak, és ne csak külföldi, hanem magyar szerzők műveit is. [K30] Weörös Sándor Bóbita verseskötetén tanultam meg és szerettem meg az olvasást.

[K31] Úgy gondolom helyén való, hogy a megoldások kapcsán is felvessek néhány ellenérvet. [K32] Az első gondolatom szerint valóban egyre kevesebbet olvasunk magyar irodalmat, ugyanakkor sokan olvasnak külföldi szerzőktől, és szerintem ez egy nagyon fontos dolog, hogy maga az olvasás még nincs kihalóban. [K33] Külföldi szerzők művein is meg lehet szeretni az olvasást (pl. Milan Kundera: Azonosság, Paolo Coelho: Veronika meg akar halni, Marquez: Szerelem kolera idején – főleg az idősebb korosztályt ragadják meg).

[K34] A második ellenérvem Spiró György által megfogalmazott második problémára cáfolna rá. [K35] Nem minden iskolában van jelen ez a jelenség, többek között az én régi iskolámban rendkívül jó tanító nénink volt, aki figyelt arra, hogy megszerettesse a gyerekekkel az olvasást, a magyar szerzőket. [K36] Nála olvastuk Petőfi Sándor képileg egyszerűbb, kisebbek számára is érthető verseit, valamint Csukás István Pom Pom meséit és Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét is.

[K37] A harmadik és egyben utolsó ellenérvem a könyvek leegyszerűsítése ellen szól. [K38] Egy mű átírásával problémák adódhatnak: a keletkező szöveg nem biztos, hogy ugyanazt a képet tárja elénk, mint az eredeti, valamint elbagatellizállódhat az eredeti mű mondanivalója, ezért fel kell mérnünk, miket célszerű és lehetséges egy könnyebben érthető nyelvezetre átültetnünk.

[K39] Összességében elmondhatjuk, hogy a magyar irodalom valóban veszélynek lehet kitéve, viszont a megfelelő megoldások kidolgozásával ez a veszély mérsékelhető, visszaszorítható. [K40] Fontos odafigyelni a fiatalabb korosztály szokásaira, olvasói magatartására, hogy még időben felléphessünk, ha szükségesnek tartjuk. [K41] A lehetséges komplikációk ellenére is próbáljuk meg felhívni a következő generációk figyelmét a saját irodalmunk olvasására, hiszen a magyar nyelv és irodalom életünk minden szakaszában jelen van, körülvesz bennünket. [K42] Érvelésem Weörös Sándor Bóbita című gyermekversének pár sorával zárnám:

„Bóbita, bóbita táncol,
Körben az angyalok ülnek,
Békahadak fuvoláznak,
Sáskahadak hegedülnek.”

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Érvelés a Spiró György által felvetett problémák mellett
[K00/&vb]
A K00 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

[K01] Spiró György véleménye a mai magyar irodalom olvasásáról több problémával is szembesít minket, melyek mibenlétére és lehetséges megoldásaira szeretnék kitérni érvelő esszémben.
[K01/&vb]
Spiró György véleménye a mai magyar irodalom olvasásáról több problémával is szembesít minket, melyek (*több probléma*) mibenlétére és lehetséges megoldásaira szeretnék (*én*) kitérni érvelő esszémben.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat **Spiró György** eleme a [K00] szövegmondatban, a címben szereplő elemmel, „Spiró György” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **minke**t T/1. személyes névmás „mi”-vel, egy közösségre referál. A **szeretnék** E/1. Ø+INF nyelvi eleme és az **esszémben** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. Mindkét esetben a szövegvilág alapján értelmezhető a referálás, a szövegben minden további említés anaforikusnak tekinthető. A **melyek** vonatkozó névmás a szövegmondat „több problémával” elemével referál. A **több probléma** a [K00] szövegmondatban,

a címben szereplő elemre, „problémák” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K01 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró György
i02 = problémák
i03 = mi
i04 = én

[K02] A felmerülő problémák meglétével egyetértek, ezek valóban jelen vannak a mai magyar társadalom mindennapjaiban.
[K02/&vb]
A felmerülő problémák (*több probléma*) meglétével egyetértek (*én*), ezek (*felmerülő problémák*) valóban jelen vannak a mai magyar társadalom mindennapjaiban.
Kommentár:
A **problémák** a [K01] szövegmondat „problémák” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **egyetértek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az ezek mutató névmás a szövegmondat a „problémák” elemére mutat rá.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = problémák
i04 = én

[K03] Az első probléma Spiró György szerint, hogy csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma.
[K03/&vb]
Az első probléma (*problémák*) Spiró György szerint, hogy csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma.
Kommentár:
A **problémák** a [K01], [K02] szövegmondat „problémák” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K03] szövegmondat **Spiró György** eleme a [K01] szövegmondatban, valamint a címben szereplő elemmel, „Spiró György” elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = problémák
i01 = Spiró György

[K04] Ez észrevehetően jelen van mai világunkban, egyre kevesebben és kevesebbet olvasnak a fiatalok magyar irodalmi műveket inkább külföldi írók, költők munkáit részesítik előnyben, vagy más szabadidős tevékenységet folytatnak.
[K04/&vb]
Ez (*csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma*) észrevehetően jelen van mai világunkban (*mai magyar társadalom mindennapjai*), egyre kevesebben és kevesebbet olvasnak a fiatalok magyar irodalmi műveket inkább külföldi írók, költők munkáit részesítik előnyben, vagy más szabadidős tevékenységet folytatnak.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K03] szövegmondat „csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma” elemére mutat rá. A **világunkban** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemmel referál, valamint a [K02] szövegmondat „mai magyar társadalom mindennapjai” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A **fiatalok** a [K03] szövegmondat „fiatalok” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.

A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma
i06 = mai magyar társadalom mindennapjai
i07 = fiatalok
i08 = magyar irodalmi művek

[K05] Ennek a problémának oka lehet a gyors technikai fejlődés, hiszen megjelent a számítógép, amelyen előszeretettel játszanak vagy interneteznek a fiatalok, illetve oka lehet az is, hogy olyan szórakozási lehetőségek jelentek meg, amelyek régebben nem voltak jelen, vagy nem ekkora mértékben, és ezek felé fordulnak.
[K05/&vb]
Ennek a problémának (*fiatalok más szabadidős tevékenységet folytatnak*) oka lehet a gyors technikai fejlődés, hiszen megjelent a számítógép, amelyen (*számítógépen*) előszeretettel játszanak vagy interneteznek a fiatalok, illetve oka lehet az (*szórakozási lehetőségek megjelenése*) is, hogy olyan szórakozási lehetőségek jelentek meg, amelyek régebben nem voltak jelen, vagy nem ekkora mértékben, és ezek (*szórakozási lehetőségek*) felé fordulnak.
Kommentár:
Az **ennek a problémának** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens elem a [K04] szövegmondat „fiatalok más szabadidős tevékenységet folytatnak" elemmel referál, erre mutat rá. Az **amelyen** vonatkozó névmás a szövegmondat „számítógépen" elemével referál. A **fiatalok** a [K03] szövegmondat „fiatalok" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **az** mutató névmás a szövegmondat „szórakozási lehetőségek megjelenése" elemére mutat rá, az **ezek** pedig a „szórakozási lehetőségek" elemre.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = fiatalok más szabadidős tevékenységet folytatnak
i02 = problémák
i09 = számítógép
i10 = szórakozási lehetőségek megjelenése
i11 = szórakozási lehetőségek
i12 = fiatalok

[K06] Például ilyen a sok koncertlehetőség és a mozi – ezáltal a szórakozás szó új értelmet nyert.
[K06/&vb]
Például ilyen (*szórakozási lehetőségek*) a sok koncertlehetőség és a mozi – ezáltal (*sok koncertlehetőség és a mozi*) a szórakozás szó új értelmet nyert.
Kommentár:
Az **ilyen** mutató névmás a [K05] szövegmondat „szórakozási lehetőségek" elemére mutat rá, az **ezáltal** pedig a szövegmondaton belül a „a sok koncertlehetőség és a mozi" elemre.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = szórakozási lehetőségek
i13 = a sok koncertlehetőség és a mozi

[K07] Megoldást kínálhat erre, ha a szülők, illetve a gyermek közvetlen környezete sugalmazza, hogy fontos a magyar irodalmi művek olvasása
[K07/&vb]
Megoldást kínálhat erre (*a gyors technikai fejlődésre és a szórakozási lehetőségekre*), ha a szülők, illetve a gyermek közvetlen környezete sugalmazza, hogy fontos a magyar irodalmi művek olvasása.
Kommentár:

Az **erre** mutató névmás a [K05] szövegmondat „gyors technikai fejlődés és szórakozási lehetőségek” elemére mutat rá. A **magyar irodalmi művek olvasása** a [K01] szövegmondat „mai magyar irodalom olvasása” elemével referál. Az **olvasása** elem a [K01] szövegmondat „olvasásáról” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i11 = szórakozási lehetőségek
i14 = gyors technikai fejlődés
i15 = mai magyar irodalom olvasása

[K08] A gyermeket körülvevő légkörnek óriási szerepe van a fejlődéséhez, világhoz való viszonyulásában, így ha megteremtjük a megfelelő környezetet, sokat segíthetünk abban, hogy gyermekünk a helyes irányba fejlődjön, forduljon, ez esetben a magyar irodalom olvasására ösztönözzük.
[K08/&vb]
A gyermeket körülvevő légkörnek óriási szerepe van a fejlődéséhez, világhoz való viszonyulásában, így ha megteremtjük (*mi*) a megfelelő környezetet, sokat segíthetünk (*mi*) abban (*gyermekünk helyes irányba való fejlődésében, a magyar irodalom olvasására való ösztönözésben*), hogy gyermekünk a helyes irányba fejlődjön, forduljon, ez esetben (*csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma*)a magyar irodalom olvasására ösztönözzük.
Kommentár:
A **gyermeket** és a **gyermekünk** a [K07] szövegmondat „gyermek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **abban** mutató névmás a szövegmondat „gyermekünk helyes irányba való fejlődésében, a magyar irodalom olvasására való ösztönözésben” elemére mutat rá. Az **ez esetben** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens elem a [K03] szövegmondat „csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma” elemmel referál, erre mutat rá. A **magyar irodalom olvasására** a [K07] szövegmondat „mai magyar irodalom olvasása” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Ebben a koreferens viszonyban megjelenik az „olvasás” koreferencialánc egy újabb eleme is. A **légkörnek** és a **környezet** elemek a [K07] szövegmondat „környezet” elemével referálnak, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán és ismétlésen alapul.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i16 = gyermek
i17 = környezet
i18 = gyermekünk helyes irányba való fejlődésében, a magyar irodalom olvasására való ösztönözésben
i15 = mai magyar irodalom olvasása

[K09] A következő, az író által felvetett probléma, hogy nem szerettetik meg kis korban az olvasást.
[K09/&vb]
A következő, az író által felvetett probléma (*a Spiró György által felvetett problémák*), hogy nem szerettetik meg kis korban az olvasást.
Kommentár:
A következő, az író által felvetett probléma a címben megnevezett „a Spiró György által felvetett problémák”-ra referál. Az **olvasást** elem a [K01] szövegmondat „olvasásáról” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **író** a cím, a [K01] és a [K02] szövegmondat „Spiró György” elemével referál.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró György
i19 = a Spiró György által felvetett problémák
i20 = olvasás

[K10] A tapasztalat is ezt mutatja, hiszen egyre kevesebb gyereket láthatunk magyar szerző könyvével a kezében.
[K10/&vb]
A tapasztalat is ezt (*nem szerettetik meg kis korban az olvasást*) mutatja, hiszen egyre kevesebb gyereket láthatunk (*mi*) magyar szerző könyvével (*magyar irodalmi művekkel*) a kezében.
Kommentár:
Az **ezt** mutató névmás a [K09] szövegmondat „nem szerettetik meg kis korban az olvasást" elemére mutat rá. A **gyereket** a [K07] és [K08] szövegmondat „gyermek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **láthatunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál. A **magyar szerző könyvével** elem a [K04] szövegmondat „magyar irodalmi művek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i21 = nem szerettetik meg kis korban az olvasást
i16 = gyermek
i03 = mi
i08 = magyar irodalmi művek

[K11] Ennek szintén több oka lehet.
[K11/&vb]
Ennek (*egyre kevesebb gyereket láthatunk magyar szerző könyvével a kezében*) szintén több oka lehet.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K10] szövegmondat „egyre kevesebb gyereket láthatunk magyar szerző könyvével a kezében" elemére mutat rá. A több oka elem a [K05] szövegmondat „oka" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i22 = egyre kevesebb gyereket láthatunk magyar szerző könyvével a kezében
i23 = ok

[K12] Az első az általános iskolai tanító problémája.
[K12/&vb]
Az első (*több ok*) az általános iskolai tanító problémája.
Kommentár:
Az **első** elem a [K11] szövegmondat több ok elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = ok
i02 = problémák

[K13] Ha a tanmenet felépítése nem megfelelő, akkor a kisgyermekek elfordulnak az olvasástól.
[K13/&vb]
Ha a tanmenet felépítése nem megfelelő, akkor a kisgyermekek elfordulnak az olvasástól.
Kommentár:
A **kisgyermeket** elem a [K07], [K08] és [K10] szövegmondat „gyermek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K01] szövegmondat „olvasás" elemével referál a szövegmondat **olvasás** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Mindkét esetben egy koreferencialánc újabb eleméről van szó.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i16 = gyermek
i20 = olvasás

[K14] Ezt úgy értem, hogy a jó tanmenet olyan műveket tartalmaz, melyek érdekesek a kisebb korosztály számára.
[K14/&vb]
Ezt (*ha a tanmenet felépítése nem megfelelő, akkor a kisgyermekek elfordulnak az olvasástól*) úgy értem, hogy a jó tanmenet olyan (*a kisebb korosztály számára érdekes műveket*) tartalmaz, melyek érdekesek a kisebb korosztály számára.
Kommentár:
Az **ezt** mutató névmás a [K13] szövegmondat „ha a tanmenet felépítése nem megfelelő, akkor a kisgyermekek elfordulnak az olvasástól" elemére mutat rá. A **tanmenet** a [K13] szövegmondat „tanmenet" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **kisebb korosztály** a elem a [K07], [K08], [K10] és [K13] szövegmondat „gyermek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **értem** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = tanmenet
i25 = ha a tanmenet felépítése nem megfelelő, akkor a kisgyermekek elfordulnak az olvasástól
i16 = gyermek
i04 = én

[K15] Régi általános iskolámban például Nemes Nagy Ágnes gyermekverseit olvastuk, vagy Csukás István Pom Pom meséit.
[K15/&vb]
Régi általános iskolámban például Nemes Nagy Ágnes gyermekverseit (*érdekes művek*) olvastuk (*mi*), vagy Csukás István Pom Pom meséit (*érdekes művek*).
Kommentár:
A [K14] szövegmondat „érdekes művek" elemével referál a **Nemes Nagy Ágnes gyermekverseit olvastuk, vagy Csukás István Pom Pom meséit** elem, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb elemei is egyben. Az **olvastuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál. Az **iskolámban** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = általános iskola
i27 = érdekes művek
i03 = mi
i04 = én

[K16] Ezek a művek segítettek nekünk megszerettetni az olvasást, azon belül is a magyar irodalomét.
[K16/&vb]
Ezek a művek (*Nemes Nagy Ágnes gyermekversei vagy Csukás István Pom Pom meséi*) segítettek nekünk megszerettetni az olvasást, azon belül is a magyar irodalomét (*olvasását*).
Kommentár:
Az **ezek a művek** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló koreferens elem a [K15] szövegmondat „Nemes Nagy Ágnes gyermekversei vagy Csukás István Pom Pom meséi" elemmel referál, erre mutat rá. A **nekünk** T/1. személyes névmás a „mi" elemmel referál. A **magyar irodalomét** a „magyar irodalom"-koreferencialánc újabb eleme, csakúgy mint a „Nemes Nagy Ágnes gyermekversei vagy Csukás István Pom

Pom meséi” elem, az előbbi esetében a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, az utóbbi esetben pedig alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon. Az **olvasást** az „olvasás”-koreferencialánc újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i28 = Nemes Nagy Ágnes gyermekversei vagy Csukás István Pom Pom meséi
i20 = olvasás
i29 = magyar irodalom

[K17] Másik ok lehet a már emlegetett szülői odafigyelés és közeli környezet.
[K17/&vb]
Másik ok (*több ok*) lehet a már emlegetett szülői odafigyelés és közeli környezet.
Kommentár:
A [K07] szövegmondatban említett „a szülők, illetve a gyermek közvetlen környezete sugalmazza, hogy fontos a magyar irodalmi művek olvasása” szövegrésszel referál a [K17] szövegmondat **a már emlegetett szülői odafigyelés és közeli környezet** eleme. Ebben a fogalmilag kifejtett koreferens viszonyban a diskurzusdeixis is megvalósul, ugyanis a korábbi szövegrészletre történő rámutatás nyelvileg kifejtett jelölést kap az **a már emlegetett** szövegrészben. A **környezet** a [K07] szövegmondat „környezet” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **szülő** a [K07] szövegmondat „szülők” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is ismétlésen alapul.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = szülő
i23 = ok
i17 = környezet

[K18] Ha a szülők tudatosan ügyelnek arra, mit vesznek gyermeküknek – például kisgyermekeknek szóló verseskönyvet, magyar szerzők munkáival –, akkor a kapott művek elnyerhetik kisebb korosztály tetszését.
[K18/&vb]
Ha a szülők tudatosan ügyelnek arra (*mit vesznek gyermeküknek*), mit vesznek gyermeküknek – például kisgyermekeknek szóló verseskönyvet, magyar szerzők munkáival –, akkor a kapott művek (*kisgyermekeknek szóló verseskönyvet, magyar szerzők munkáival*) elnyerhetik kisebb korosztály (*gyermekek*) tetszését.
Kommentár:
A **szülők** a [K07] és a [K17] szövegmondat „szülők” elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az arra mutató névmás a szövegmondatban a „mit vesznek a szülők gyermeküknek” elemmel referál. A **gyermeküknek** és **kisgyermeknek**, valamint a **kisebb korosztály** elemek referálnak egymással, valamint a [K07], [K08], [K10] és [K13] szövegmondat „gyermek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen és szinonimán alapul. A **kapott művek** elem a szövegmondaton belül „a kisgyermekeknek szóló verseskönyvet, magyar szerzők munkáival” elemmel referál, valamint a „magyar irodalom”-koreferencialánc újabb eleme is egyben.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = szülő
i16 = gyermek
i31 = mit vesznek a szülők gyermeküknek
i32 = kisgyermekeknek szóló verseskönyvet, magyar szerzők munkáival
i33 = kisebb korosztály

[K19] Spiró György által emlegetett harmadik nehézség, hogy a kisgyermekek nem értik meg a régi nagy magyar műveket.

[K19/&vb]
Spiró György által emlegetett harmadik nehézség (*a Spiró György által felvetett problémák*), hogy a kisgyermekek nem értik meg a régi nagy magyar műveket.
Kommentár:
A **nehézség** a [K01], [K02] szövegmondat „problémák" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K19] szövegmondat **Spiró György** eleme a [K01] szövegmondatban, valamint a címben szereplő elemmel, „Spiró György" elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **kisgyermekek** elem a szöveg „gyermek"-koreferencialáncának újabb eleme.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró György
i02 = problémák
i16 = gyermek

[K20] Az általános tapasztalat szerint ez valóban így van.
[K20/&vb]
Az általános tapasztalat szerint ez (*a kisgyermekek nem értik meg a régi nagy magyar műveket*) valóban így van.
Kommentár:
Az **ez** mutató névmás a [K19] szövegmondat „a kisgyermekek nem értik meg a régi nagy magyar műveket" elemére mutat rá.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = a kisgyermekek nem értik meg a régi nagy magyar műveket

[K21] Oka lehet, hogy a mai ember szókincse leszűkült, főleg a kisebbeké, így viszont nehezen értelmezhetővé válnak a régebbi művek, mint például Jókai könyvei.
[K21/&vb]
Oka lehet, hogy a mai ember szókincse leszűkült, főleg a kisebbeké (*kisebb korosztályé*), így viszont nehezen értelmezhetővé válnak a régebbi művek (*régi nagy magyar művek*), mint például Jókai könyvei (*régebbi művek*).
Kommentár:
A [K19] szövegmondat „régi nagy magyar művek" elemével referál a **régebbi művek** elem, egyben a „magyar irodalom"-koreferencialánc újabb eleme. A **Jókai könyvei** elem a „régebbi művek" elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **kisebbeké** elem a szöveg „gyermek"-koreferencialáncának újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i33 = kisebb korosztály
i35 = régi nagy magyar művek
i36 = régebbi művek
i23 = ok

[K22] Ezért a ma gyermeke inkább kezébe vesz egy külföldi író tollából származó egyszerű, könnyen olvasható könyvet, mint Jókaitól Az aranyembert.
[K22/&vb]
Ezért a ma gyermeke (*kisgyermekek*) inkább kezébe vesz egy külföldi író tollából származó egyszerű, könnyen olvasható könyvet (*külföldi írók, költők munkái*), mint Jókaitól Az aranyembert (*Jókai könyvei*).
Kommentár:

A **gyermeke** elem a szöveg „gyermek”-koreferencialáncának újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **külföldi író tollából származó egyszerű, könnyen olvasható könyvet** a [K04] külföldi írók, költők munkáit elemével referál, a **Jókaitól Az aranyembert** a [K21] szövegmondat „Jókai könyvei” elemével. A fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i16 = gyermek
i37 = külföldi írók, költők munkái
i38 = Jókai könyvei

[K23] Valóban meggondolandó régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába, hiszen ezzel is ösztönözhetjük őket az olvasás – és a magyar irodalom – szeretetére.
[K23/&vb]
Valóban meggondolandó régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába, hiszen ezzel (*régi magyar művek átírásával egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába*) is ösztönözhetjük őket (*kisebb korosztályt*) az olvasás – és a magyar irodalom – szeretetére.
Kommentár:
A **kisebb korosztály** elem a szöveg „gyermek”-koreferencialáncának újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **régi magyar művek** és a **magyar irodalom** „magyar irodalom”-koreferencialánc újabb elemei. Az **ezzel** mutató névmás a szövegmondat „régi magyar művek átírásával egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába” elemre mutat rá. Az **olvasás** elem a [K01] szövegmondat „olvasásáról” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i33 = kisebb korosztály
i35 = régi nagy magyar művek
i39 = régi magyar művek átírásával egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába
i20 = olvasás
i29 = magyar irodalom

[K24] Egy merészebb elképzelés lehetne, hogy képeskönyv formájában (és leegyszerűsített szövegben) jelenjenek meg a régi művek.
[K24/&vb]
Egy merészebb elképzelés lehetne, hogy képeskönyv formájában (és leegyszerűsített szövegben) jelenjenek meg a régi művek (*a régebbi művek*).
Kommentár:
A [K24] szövegmondat a **régi művek** eleme a „régebbi művek” elemmel referál, valamint a [K01] szövegmondat „magyar irodalom” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Ennek a koreferencialáncnak az újabb eleme a **képeskönyv** és a **leegyszerűsített szövegben** elem.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i36 = régebbi művek

[K25] Fazekas Mihály Ludas Matyija ilyen képeskönyvben meg is található a polcomon – kisgyermekként szívesebben olvas úgy az ember, ha a történet előtte képekben is meg van jelenítve.
[K25/&vb]

Fazekas Mihály Ludas Matyija (*a régebbi művek*) ilyen képeskönyvben (*képeskönyv formájában (és leegyszerűsített szövegben)*) meg is található a polcomon (*én*) – kisgyermekként szívesebben olvas úgy az ember, ha a történet előtte (*a kisgyermek*) képekben is meg van jelenítve.
Kommentár:
A **Fazekas Mihály Ludas Matyija** a [K24] szövegmondat „régebbi művek" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, valamint a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme is egyben. Az **ilyen képeskönyvben** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus elem a [K24] szövegmondat „képeskönyv formájában (és leegyszerűsített szövegben)" elemével referál. A **polcomon** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i36 = régebbi művek
i40 = képeskönyv formájában (és leegyszerűsített szövegben)
i04 = én
i16 = gyermek

[K26] Fontos, hogy fokozatosan ismertessük meg a kicsikkel a magyar irodalmat.
[K26/&vb]
Fontos, hogy fokozatosan ismertessük meg (*mi*) a kicsikkel (*kisgyermekekkel*) a magyar irodalmat.
Kommentár:
Az **ismertessük meg** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál. A **kicsikkel** elem a [K07] „gyermek" elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **magyar irodalmat** elem a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i16 = gyermek
i29 = magyar irodalom
i03 = mi

[K27] Legkisebb korban például érdemes képes verseskönyveket venni, például Weöres Sándor Bóbitáját, utána hosszabb terjedelmű műveket, például Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét vagy Csukás István Pom Pom meséit.
[K27/&vb]
Legkisebb korban (*kis korban*) például érdemes képes verseskönyveket venni, például Weöres Sándor Bóbitáját (*képes verseskönyveket*), utána hosszabb terjedelmű műveket, például Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét (*hosszabb terjedelmű műveket*) vagy Csukás István Pom Pom meséit (*hosszabb terjedelmű műveket*).
Kommentár:
A [K09] szövegmondat „kis kor" elemével referál a [K27] szövegmondat **legkisebb korban** eleme. A [K27] szövegmondat **Weöres Sándor Bóbitáját**, **hosszabb terjedelmű műveket**, **Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét** és **Csukás István Pom Pom meséit** elemei a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferencialánc újabb elemei, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **Weöres Sándor Bóbitáját** elem a szövegmondaton belül a „képes verseskönyvek" elemmel referál, a „hosszabb terjedelmű műveket" elemmel pedig a **Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét** és a **Csukás István Pom Pom meséit** elemek, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:

i41 = képes verseskönyvek
i42 = hosszabb terjedelmű művek
i43 = kis kor

[K28] Idősebb korban jöhetnek a komolyabb művek, például Mikszáthtól a Beszterce ostroma, vagy Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig, míg végül el nem jutunk a kortárs irodalomig – Márai Sándor Egy polgár vallomásai már komoly műnek számít.
[K28/&vb]
Idősebb korban jöhetnek a komolyabb művek, például Mikszáthtól a Beszterce ostroma a (*a komolyabb művek*), vagy Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig (*a komolyabb művek*), míg végül el nem jutunk (*mi*) a kortárs irodalomig – Márai Sándor Egy polgár vallomásai már komoly műnek számít.
Kommentár:
A **komolyabb művek**, a **Mikszáthtól a Beszterce ostroma**, a **Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig**, a **kortárs irodalomig** és a **Márai Sándor Egy polgár vallomásai** elemek a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferenciálánc újabb elemei, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **Mikszáthtól a Beszterce ostroma** és a **Móricz Zsigmondtól a Légy jó mindhalálig** „komolyabb művek" elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **eljutunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i44 = komolyabb művek
i03 = mi

[K29] Kiskoromtól kezdve én is folyamatosan nevelve vagyok arra, hogy olvassak, és ne csak külföldi, hanem magyar szerzők műveit is.
[K29/&vb]
Kiskoromtól kezdve én is folyamatosan nevelve vagyok arra (*külföldi és magyar szerzők műveinek olvasására*), hogy olvassak, és ne csak külföldi, hanem magyar szerzők műveit is.
Kommentár:
A [K09] szövegmondat „kis kor" elemével és a [K27] szövegmondat „legkisebb korban" elemével referál a [K29] szövegmondat **kiskoromtól** eleme, ez a [K07] „gyermek" elemével induló koreferenciálánc egy újabb eleme is, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **én** E/1. személyes névmás, a **vagyok** és az **olvassak** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **arra** mutató névmás a szövegmondaton belül a „külföldi és magyar szerzők műveinek olvasása" elemmel referál.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i43 = kis kor
i04 = én
i45 = külföldi és magyar szerzők műveinek olvasása

[K30] Weörös Sándor Bóbita verseskötetén tanultam meg és szerettem meg az olvasást.
[K30/&vb]
Weörös Sándor Bóbita verseskötetén (*magyar szerzők művein*) tanultam meg (*én*) és szerettem meg (*én*) az olvasást.
Kommentár:
A [K27] szövegmondat „Weörös Sándor Bóbitája" elemmel referál a **Weörös Sándor Bóbita verseskötetén** elem, valamint a [K29] szövegmondat „magyar szerzők művei" elemmel és a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferenciálánc egy újabb eleme is, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **tanultam meg** és **szerettem meg**

E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **olvasást** elem a [K01] szövegmondat „olvasásáról” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i46 = magyar szerzők művei
i47 = Weöres Sándor Bóbitája
i20 = olvasás

[K31] Úgy gondolom helyén való, hogy a megoldások kapcsán is felvessek néhány ellenérvet.
[K31/&vb]
Úgy gondolom (*én*) helyén való, hogy a megoldások kapcsán is felvessek (*én*) néhány ellenérvet.
Kommentár:
A **gondolom** és a **felvessek** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. A **megoldások** a [K01], a [K07] és a [K30] szövegmondat „megoldások” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i48 = megoldások

[K32] Az első gondolatom szerint valóban egyre kevesebbet olvasunk magyar irodalmat, ugyanakkor sokan olvasnak külföldi szerzőktől, és szerintem ez egy nagyon fontos dolog, hogy maga az olvasás még nincs kihalóban.
[K32/&vb]
Az első gondolatom szerint (*csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma*) valóban egyre kevesebbet olvasunk magyar irodalmat, ugyanakkor sokan olvasnak külföldi szerzőktől, és szerintem ez (*sokan olvasnak külföldi szerzőktől*) egy nagyon fontos dolog, hogy maga az olvasás még nincs kihalóban.
Kommentár:
A **gondolatom** és a **szerintem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én”-nel referál. Az **olvasunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-vel, egy közösségre referál. Az **olvasás** elem a [K01] szövegmondat „olvasásáról” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **magyar irodalmat** elem a [K01] szövegmondat „magyar irodalom” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ez** mutató névmás a szövegmondaton belül a „sokan olvasnak külföldi szerzőktől” elemre mutat rá. A **kevesebbet olvasunk magyar irodalmat** elem a [K03] szövegmondat „csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma” elemével referál.
A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i05 = csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma
i20 = olvasás
i37 = külföldi írók, költők munkái
i49 = sokan olvasnak külföldi szerzőktől

[K33] Külföldi szerzők művein is meg lehet szeretni az olvasást (pl. Milan Kundera: Azonosság, Paolo Coelho: Veronika meg akar halni, Marquez: Szerelem kolera idején – főleg az idősebb korosztályt ragadják meg).
[K33/&vb]

Külföldi szerzők művein is meg lehet szeretni az olvasást (pl. Milan Kundera: Azonosság, Paolo Coelho: Veronika meg akar halni, Marquez: Szerelem kolera idején – (*külföldi írók, költők munkái*) főleg az idősebb korosztályt ragadják meg).
Kommentár:
A **Milan Kundera: Azonosság**, a **Paolo Coelho: Veronika meg akar halni**, és a **Marquez: Szerelem kolera idején** a „külföldi szerzők művein" elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i37 = külföldi írók, költők munkái

[K34] A második ellenérvem Spiró György által megfogalmazott második problémára cáfolna rá.
[K34/&vb]
A második ellenérvem Spiró György által megfogalmazott második problémára (*nem szerettetik meg kis korban az olvasást*) cáfolna rá.
Kommentár:
Az **ellenérvem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. A **problémára** elem a [K09] szövegmondat elemével, a „nem szerettetik meg kis korban az olvasást" elemmel referál. Az **ellenérv** a [K31] és a [K32] szövegmondat „ellenérv" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **Spiró György** elem a [K00], [K01], [K03] és a [K19] szövegmondat „Spiró György" elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is ismétlésen alapul.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = Spiró György
i02 = problémák
i21 = nem szerettetik meg kis korban az olvasást
i04 = én
i50 = ellenérv

[K35] Nem minden iskolában van jelen ez a jelenség, többek között az én régi iskolámban rendkívül jó tanító nénink volt, aki figyelt arra, hogy megszerettesse a gyerekekkel az olvasást, a magyar szerzőket.
[K35/&vb]
Nem minden iskolában van jelen ez (*Spiró György által megfogalmazott második probléma: nem szerettetik meg kis korban az olvasást*;) a jelenség, többek között az én régi iskolámban rendkívül jó tanító nénink volt, aki (*tanító nénink*) figyelt arra (*az olvasás, a magyar szerzők megszerettetésére*), hogy megszerettesse a gyerekekkel az olvasást, a magyar szerzőket.
Kommentár:
A [K35] szövegmondat **ez** mutató névmási eleme a [K34] szövegmondat „Spiró György által megfogalmazott második probléma: nem szerettetik meg kis korban az olvasást" elemére mutat rá. Az **én** E/1. személyes névmás és az **iskolámban** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál, a **tanító nénink** elem T/1. birtokos személyjele a „mi" elemmel referál. Az **aki** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül a „tanító néni" elemmel referál. Az **olvasást** elem a [K01] szövegmondat „olvasásáról" elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **magyar szerzőket** elem a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i21 = nem szerettetik meg kis korban az olvasást
i04 = én
i26 = általános iskola
i20 = olvasás

i46 = magyar szerzők művei
i51 = tanító néni

[K36] Nála olvastuk Petőfi Sándor képileg egyszerűbb, kisebbek számára is érthető verseit, valamint Csukás István Pom Pom meséit és Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét is.
[K36/&vb]
Nála (*tanító néninknél*) olvastuk (*mi*) Petőfi Sándor képileg egyszerűbb, kisebbek számára is érthető verseit, valamint Csukás István Pom Pom meséit és Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét is.
Kommentár:
A [K36] szövegmondat **nála** eleme a [K35] szövegmondat „tanító néni" elemével referál. Az **olvastuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál. A Csukás István Pom Pom meséit és Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét a [K27] szövegmondat „Csukás István Pom Pom meséi" és „Móra Ferenc Kincskereső kisködmönje" elemmel referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. E két elem, valamint a **Petőfi Sándor képileg egyszerűbb, kisebbek számára is érthető verseit** a [K01] szövegmondat „magyar irodalom" elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i51 = tanító néni
i52 = Csukás István Pom Pom meséi és Móra Ferenc Kincskereső kisködmönje
i03 = mi

[K37] A harmadik és egyben utolsó ellenérvem a könyvek leegyszerűsítése ellen szól.
[K37/&vb]
A harmadik és egyben utolsó ellenérvem a könyvek leegyszerűsítése (*régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába*) ellen szól.
Kommentár:
Az **ellenérvem** a [K31], a [K32] és a [K34] szövegmondat „ellenérv" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ellenérvem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. A **könyvek leegyszerűsítése** a [K23] szövegmondat „régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába" szövegegységével referál.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i39 = régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába
i50 = ellenérv

[K38] Egy mű átírásával problémák adódhatnak: a keletkező szöveg nem biztos, hogy ugyanazt a képet tárja elénk, mint az eredeti, valamint elbagatellizállódhat az eredeti mű mondanivalója, ezért fel kell mérnünk, miket célszerű és lehetséges egy könnyebben érthető nyelvezetre átültetnünk.
[K38/&vb]
Egy mű átírásával (*a könyvek leegyszerűsítésével*) problémák adódhatnak: a keletkező szöveg nem biztos, hogy ugyanazt a képet tárja elénk, mint az eredeti (*szöveg*), valamint elbagatellizállódhat az eredeti mű mondanivalója, ezért fel kell mérnünk (*nekünk*), miket célszerű és lehetséges egy könnyebben érthető nyelvezetre átültetnünk.
Kommentár:
A **mű átírásával** a [K37] szövegmondat „könyvek leegyszerűsítése" elemével referál. Az **elénk** T/1. személyes névmás és a **mérnünk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i39 = régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába

i03 = mi
i53 = eredeti mű

[K39] Összességében elmondhatjuk, hogy a magyar irodalom valóban veszélynek lehet kitéve, viszont a megfelelő megoldások kidolgozásával ez a veszély mérsékelhető, visszaszorítható.
[K39/&vb]
Összességében elmondhatjuk (*mi*), hogy a magyar irodalom valóban veszélynek lehet kitéve, viszont a megfelelő megoldások kidolgozásával ez (*a magyar irodalom veszélye*) a veszély mérsékelhető, visszaszorítható.
Kommentár:
Az **elmondhatjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-vel, egy közösségre referál. Az **ez** mutató névmás a szövegmondat „a magyar irodalom veszélye” elemére mutat rá. A **megoldások** a [K01], a [K07], a [K30] és a [K31]szövegmondat „megoldások” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K39 szövegmondathoz/címhez a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = mi
i48 = megoldások
i54 = a magyar irodalom veszélye

[K40] Fontos odafigyelni a fiatalabb korosztály szokásaira, olvasói magatartására, hogy még időben felléphessünk, ha szükségesnek tartjuk.
[K40/&vb]
Fontos odafigyelni a fiatalabb korosztály szokásaira, olvasói magatartására, hogy még időben felléphessünk (*mi*), ha szükségesnek tartjuk (*mi*).
Kommentár:
A **fiatalabb korosztály** elem a [K07] „gyermek” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A **felléphessünk** és a **tartjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-vel, egy közösségre referál.
A K40 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = mi
i33 = kisebb korosztály

[K41] A lehetséges komplikációk ellenére is próbáljuk meg felhívni a következő generációk figyelmét a saját irodalmunk olvasására, hiszen a magyar nyelv és irodalom életünk minden szakaszában jelen van, körülvesz bennünket.
[K41/&vb]
A lehetséges komplikációk ellenére is próbáljuk meg (*mi*) felhívni a következő generációk figyelmét a saját irodalmunk olvasására, hiszen a magyar nyelv és irodalom életünk (*mi*) minden szakaszában jelen van, körülvesz bennünket.
Kommentár:
Az **életünk** és **irodalmunk** T/1. birtokos személyjele, valamint a **próbáljuk meg** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-vel, egy közösségre referál. Az **olvasására** elem a [K01] szövegmondat „olvasásáról” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **irodalmunk** és a **magyar nyelv és irodalom** elem a [K01] szövegmondat „magyar irodalom” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K41 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = mi

i29 = magyar irodalom
i20 = olvasás

[K42] Érvelésem Weörös Sándor Bóbita című gyermekversének pár sorával zárnám:

„Bóbita, bóbita táncol,
Körben az angyalok ülnek,
Békahadak fuvoláznak,
Sáskahadak hegedülnek.”

[K42/&vb]
Érvelésem (*én*) Weörös Sándor Bóbita című gyermekversének pár sorával zárnám (*én*):

„Bóbita, bóbita táncol,
Körben az angyalok ülnek,
Békahadak fuvoláznak,
Sáskahadak hegedülnek.”

Kommentár:
Az **érvelésem** E/1. birtokos személyjele és a **zárnám** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én”-nel referál. A **Weörös Sándor Bóbita című gyermekversének** a [K01] szövegmondat „magyar irodalom” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K42 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = én
i47 = Weöres Sándor Bóbitája

A koreferenciaindexek jegyzéke
i01 = Spiró György
i02 = problémák
i03 = mi
i04 = én
i05 = csökken a magyar irodalmat olvasó fiatalok száma
i06 = mai magyar társadalom mindennapjai
i07 = fiatalok
i08 = magyar irodalmi művek
i09 = számítógép
i10 = szórakozási lehetőségek megjelenése
i11 = szórakozási lehetőségek
i12 = fiatalok
i13 = a sok koncertlehetőség és a mozi
i14 = gyors technikai fejlődés
i15 = mai magyar irodalom olvasása
i16 = gyermek
i17 = környezet
i18 = gyermekünk helyes irányba való fejlődésében, a magyar irodalom olvasására való ösztönözésben
i19 = a Spiró György által felvetett problémák
i20 = olvasás
i21 = nem szerettetik meg kis korban az olvasást
i22 = egyre kevesebb gyereket láthatunk magyar szerző könyvével a kezében
i23 = ok
i24 = tanmenet

i25 = ha a tanmenet felépítése nem megfelelő, akkor a kisgyermekek elfordulnak az olvasástól
i26 = általános iskola
i27 = érdekes művek
i28 = Nemes Nagy Ágnes gyermekversei vagy Csukás István Pom Pom meséi
i29 = magyar irodalom
i30 = szülő
i31 = mit vesznek a szülők gyermeküknek
i32 = kisgyermekeknek szóló verseskönyvet, magyar szerzők munkáival
i33 = kisebb korosztály
i34 = a kisgyermekek nem értik meg a régi nagy magyar műveket
i35 = régi nagy magyar művek
i36 = régebbi művek
i37 = külföldi írók, költők munkái
i38 = Jókai könyvei
i39 = régi magyar művek átírása egyszerűbb, kisebb korosztály számára is érthető formába
i40 = képeskönyv formájában (és leegyszerűsített szövegben)
i41 = képes verseskönyvek
i42 = hosszabb terjedelmű művek
i43 = kis kor
i44 = komolyabb művek
i45 = külföldi és magyar szerzők műveinek olvasása
i46 = magyar szerzők művei
i47 = Weöres Sándor Bóbitája
i48 = megoldások
i49 = sokan olvasnak külföldi szerzőktől
i50 = ellenérv
i51 = tanító néni
i52 = Csukás István Pom Pom meséi és Móra Ferenc Kincskereső kisködmönje
i53 = eredeti mű
i54 = a magyar irodalom veszélye

16. számú érvelő érettségi dolgozat

Szövegmondatok jelölése – [K01]

[K00] Az irodalomolvasás és az írás mai helyzete

[K01] „A magyar irodalom veszélyben van.” – állítja Spiró György. [K02] Ennek oka lehet, hogy a régi időkhöz képest az olvasás szerepe részben megváltozott. [K03] Régen az emberek szívesen elővettek egy könyvet, ha volt egy kis idejük. [K04] A könyv a művelődést, a kellemes időtöltést jelentette, esetleg utazást olyan tájakra, ahova az akkori emberek nem juthattak el. [K05] Manapság az emberek könnyen eljuthatnak szinte bárhova és rengeteg lehetőségük van, hogy szabadidejüket eltöltsék: a rendszeres sporton kívül a számítógép, a mozi vagy egyéb szórakozóhelyek is kikapcsolódást szolgálják.

[K06] A fiatal generációkban csökken az olvasók száma. [K07] A modern világban a könyvek szerepét a technika vette át. [K08] Az irodalom sokak számára nem igen fontos, mivel a munkából fáradtan hazatérő emberek szívesebben ülnek le a televízió elé, minthogy könyvet ragadnának. [K09] Olvasáskor gondolkodni kell, használni a fantáziánkat ellenben a filmekben csak figyelni a színeket, hangokat. [K10] Ugyanez a helyzet a számítógéppel, bár sokan használják az internetet művelődésre is, hisz ott teljes műveket is megtalálhatunk és még könyvtárba se kell elmennünk. [K11] Mindenki próbálja a könnyebb utat választani, ami teljesen érthető is, hiszen egy mai gimnazista a napja közel egyharmadát az iskolában tölti, majd elmegy sportolni, zeneiskolába, vagy esetleg más különórára. [K12] Mikor késő délután fáradtan hazaér, még tanulnia kell és az olvasás nem feltétlenül fér bele a maradék idejébe. [K13] Természetesen aki valóban szeret olvasni, az megtalálja azt a néhány nyugodt órát, amikor elővehet egy könyvet, de ez mindenképp egyéb tevékenység rovására megy – így dönteni kell, kinek mi a fontos.

[K14] Az olvasók száma bizonyára azért is csökken, mert nem szerettetik meg az általános iskolákban a gyerekekkel az olvasást. [K15] Sok általános iskolában csak arra törekednek, hogy a legalapvetőbb tudást szerezzék meg és úgy gondolják a többi a középiskola feladata. [K16] Vannak olyan általános iskolák, ahol nem adnak ki alsó négy osztályban kötelező olvasmányokat és nem szoktatják rá a gyerekeket az olvasásra, pedig ez fontos lenne. [K17] Úgy gondolom, a fiatalabbak fogékonyabbak az olvasásra, még általános iskolában kell sokat olvasni (mert akkor bőven van rá idő is) és megszeretni a könyveket, hogy később egy-egy nehezebb olvasmányt is érdeklődéssel tudjunk kiolvasni.

[K18] Spiró György felveti az ötletet, vajon nem kéne-e átírni a régi nagy magyar műveket, például Jókai regényeit, hátha úgy többen élveznék. [K19] Véleményem szerint egy próbát mindenképpen megérne, hiszen ez a feladat kihívást jelentene az írni szeretőknek és lehet, hogy az olvasók is megszeretnének olyan régi nagy műveket, melyeket az első pár oldal után letettek. [K20] Ha ez a próba sikerrel járna, például Jókai Mór átírt könyveit sokan olvasnánk és szeretnénk is, meglehet, az eredeti regényekre is nagyobb igény lenne, kíváncsiságból azt is átolvasnánk, hogy megtudjuk mit változtattak rajtuk, hogy írták át őket. [K21] Ha valaki nem szerette meg az olvasást, nagy nehézséget jelenthet neki, hogy elolvasson egy-egy hosszabb művet, például az Egri csillagokat, A kőszívű ember fiait vagy az Egy polgár vallomásait. [K22] Nem is feltétlenül a terjedelmükben rejlik a nehézség, hanem a szerkesztésben, sok leírás található a regényben, nem ragad meg a történet, vagy nem is igazán találjuk meg benne a cselekményszálat. [K23] Az átírás során ezeket a „hibákat” ki lehet küszöbölni, bár nagy kihívást jelenthet, hogy a mai ember számára izgalmas, szerethető regényt faragjunk úgy, hogy a történet sajátságait, jellemzőit megtartjuk és lényegében nem változtatunk az eredeti művön. [K24] Nehéz megtalálni az olvasónak fontos dolgokat, például a Tüskevár c. regény is unalmas lehet a sok leírás miatt, mégis sokak számára egy szívhez szóló, kellemes mű, mely gyerekkori emlékeket idéz fel.

[K25] A régi magyar művek iránti érdeklődés nyelvezetük, szóhasználatuk miatt is csökken. [K26] „A szavak felét a mai gyerekek nem is értik” – írja Spiró György. [K27] Valóban a régi magyar alkotásokat,

régi magyar nyelvhasználat jellemzi, ami sokszor nehezen érthető. [K28] A művek átírása során az egyik fő feladat lenne, hogy a szavakat úgy válogassák meg, hogy az olvasók megértsék azokat és esetleg a régies stílus is érezhető maradjon. [K29] Az átírás mellett másik megoldást jelentene, ha az iskolákban külön fordítanának figyelmet arra, hogy megtanítsanak régi kifejezéseket és minél több régies nyelvezetű könyvet olvashatnának. [K30] Úgy gondolom az első megoldás célszerűbb lenne, mert a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek és bizonyos fokig ez így van rendjén. [K31] Ha egy új találmányra nincsen magyar szavunk, más nyelvekből veszünk át, és azt magyarosítjuk.

[K32] Megemlíteném, annak ellenére, hogy a régi magyar műveket egyre kevesebben olvassák, még mindig – a fiatalabb generációk közt is – sokan kedvelik az olvasást. [K33] Kortárs írók művei közül is bárki találhat érdekes, elgondolkodtató, izgalmas alkotásokat. [K34] Úgy gondolom – bár mindenki maradandót szeretne alkotni –, az írók főként saját koruk embereihez írnak, mert kortársaik képesek leginkább átérezni azokat az érzéseket, amiket ők papírra vetnek, míg az utókornak ezek az oldalak leginkább csak leírást adnak: milyen volt az élet régen, akkor hogyan gondolkoztak, akkoriban mi történt.

[K35] Az olvasók számának csökkenésével a magyar irodalom veszélybe került. [K36] Mindenképp fontos lenne nagyobb hangsúlyt fektetni az irodalom tanítására és művelésére. [K37] Ennek érdekében már a kisebb korosztályokban célszerű lenne megszerettetni az olvasást és elfogadtatni a gyerekekkel a régies nyelvezetű műveket is. [K38] Így egyrészt növelhetnénk az olvasók számát, a régi magyar művek hírnevét és ezúton őriznénk a nyelvezetben fellelhető hagyományt csakúgy, mint a történetekben leírt szokások emlékét is.

Szövegmondatok kiegészítése – [K01/&vb], kommentár és koreferenciaindexek

[K00] Az irodalomolvasás és az írás mai helyzete

[K01] „A magyar irodalom veszélyben van.” – állítja Spiró György.
[K01/&vb]
„A magyar irodalom veszélyben van.” – állítja Spiró György.
Kommentár:
A „A magyar irodalom veszélyben van.” a szövegimpulzus egy tartalmi elemével referál, a Spiró-idézet egy elemével.

[K02] Ennek oka lehet, hogy a régi időkhöz képest az olvasás szerepe részben megváltozott.
[K02/&vb]
Ennek (*„A magyar irodalom veszélyben van.”*) oka lehet, hogy a régi időkhöz képest az olvasás szerepe részben megváltozott.
Kommentár:
A [K02] szövegmondat **ennek** mutató névmási eleme a [K01] szövegmondat elemére „A magyar irodalom veszélyben van.” mutat rá. Az **olvasás** a címben szereplő „irodalomolvasás” elemmel referál.
A K02 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = „A magyar irodalom veszélyben van.”
i02 = olvasás

[K03] Régen az emberek szívesen elővettek egy könyvet, ha volt egy kis idejük.
[K03/&vb]
Régen (*a régi időkben*) az emberek szívesen elővettek egy könyvet, ha volt egy kis idejük (*az embereknek*).
Kommentár:

A [K02] szövegmondat „régi időkhöz” elemével referál a [K03] szövegmondat **régen** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K03 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i03 = régi idők

[K04] A könyv a művelődést, a kellemes időtöltést jelentette, esetleg utazást olyan tájakra, ahova az akkori emberek nem juthattak el.
[K04/&vb]
A könyv a művelődést, a kellemes időtöltést jelentette, esetleg utazást olyan tájakra, ahova (*tájakra*) az akkori emberek nem juthattak el.
Kommentár:
A [K03] szövegmondat „könyv” elemével referál a [K04] szövegmondat **könyv** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, csakúgy, mint a szintén a [K03] szövegmondat „emberek” elemével referáló **emberek** fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony. Az **ahova** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül a „tájakra” elemmel referál.
A K04 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = könyv
i05 = emberek
i06 = tájak

[K05] Manapság az emberek könnyen eljuthatnak szinte bárhova és rengeteg lehetőségük van, hogy szabadidejüket eltöltsék: a rendszeres sporton kívül a számítógép, a mozi vagy egyéb szórakozóhelyek is kikapcsolódást szolgálják.
[K05/&vb]
Manapság az emberek könnyen eljuthatnak szinte bárhova és rengeteg lehetőségük van, hogy szabadidejüket eltöltsék: a rendszeres sporton (*lehetőség*) kívül a számítógép (*lehetőség*), a mozi (*lehetőség*) vagy egyéb szórakozóhelyek (*lehetőség*) is kikapcsolódást szolgálják.
Kommentár:
A [K03] és [K04] szövegmondat „emberek” elemével referál az **emberek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K05] szövegmondat „lehetőségek” elemével referálnak a **sporton**, **számítógép**, **mozi**, **szórakozóhelyek** elemek, fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul és a kontextus alapján értelmezhető.
A K05 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i05 = emberek
i07 = lehetőség

[K06] A fiatal generációkban csökken az olvasók száma.
[K06/&vb]
A fiatal generációkban csökken az olvasók száma.
Kommentár:
A [K06] szövegmondat a [K01] szövegmondat „A magyar irodalom veszélyben van.” elemével, és így a Spiró-idézet egy újabb elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető.
A K06 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i01 = „A magyar irodalom veszélyben van.”

[K07] A modern világban a könyvek szerepét a technika vette át.
[K07/&vb]

A modern világban a könyvek szerepét a technika vette át.
Kommentár:
A [K07] szövegmondat könyvek eleme a [K03] és [K04] szövegmondat „könyv” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K07 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = könyv

[K08] Az irodalom sokak számára nem igen fontos, mivel a munkából fáradtan hazatérő emberek szívesebben ülnek le a televízió elé, minthogy könyvet ragadnának.
[K08/&vb]
Az irodalom sokak számára nem igen fontos, mivel a munkából fáradtan hazatérő emberek szívesebben ülnek le a televízió elé, minthogy könyvet ragadnának.
Kommentár:
A [K03], [K04] és [K05] szövegmondat „emberek” elemével referál az **emberek** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K01] szövegmondat „irodalom” elemével referál az **irodalom** elem, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szintén ismétlésen alapul, csakúgy, mint a **könyvet** elem referálása a [K03] szövegmondat először említett „könyv” elemmel, amely a koreferencialánc első tagja volt. A **televízió** a [K07] szövegmondat „technika” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K08 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = irodalom
i09 = televízió
i04 = könyv
i05 = emberek

[K09] Olvasáskor gondolkodni kell, használni a fantáziánkat ellenben a filmekben csak figyelni a színeket, hangokat.
[K09/&vb]
Olvasáskor gondolkodni kell, használni a fantáziánkat (*mi*) ellenben a filmekben csak figyelni a színeket, hangokat.
Kommentár:
A [K09] szövegmondat **olvasáskor** eleme a [K02] szövegmondat „olvasás” elemével induló koreferencialánc újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K09] szövegmondat **fantáziánkat** T/1. birtokos személyjele a „mi” elemmel referál, ez a szövegvilág alapján értelmezhető, minden további említése anaforikus.
A K09 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i02 = olvasás

[K10] Ugyanez a helyzet a számítógéppel, bár sokan használják az internetet művelődésre is, hisz ott teljes műveket is megtalálhatunk és még könyvtárba se kell elmennünk.
[K10/&vb]
Ugyanez (*a filmekben csak figyelni kell a színeket, hangokat*) a helyzet a számítógéppel, bár sokan használják az internetet művelődésre is, hisz ott (*az interneten*) teljes műveket is megtalálhatunk (*mi*) és még könyvtárba se kell elmennünk.
Kommentár:
A [K05] szövegmondat „számítógép” elemével referál a **számítógéppel** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ugyanez** mutató névmás a [K09] szövegmondat „a filmekben csak figyelni kell a színeket, hangokat” elemére mutat rá. Az **internet** a [K07] szövegmondat

„technika” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **teljes műveket** elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i10 = internet
i11 = a filmekben csak figyelni kell a színeket, hangokat
i12 = számítógép
i04 = könyv

[K11] Mindenki próbálja a könnyebb utat választani, ami teljesen érthető is, hiszen egy mai gimnazista a napja közel egyharmadát az iskolában tölti, majd elmegy sportolni, zeneiskolába, vagy esetleg más különórára.
[K11/&vb]
Mindenki próbálja a könnyebb utat (*az internet és a számítógépet*) választani, ami (*mindenki próbálja a könnyebb utat választani*) teljesen érthető is, hiszen egy mai gimnazista a napja közel egyharmadát az iskolában tölti, majd elmegy sportolni, zeneiskolába, vagy esetleg más különórára.
Kommentár:
A **könnyebb utat** a [K10] szövegmondat „számítógépet” és „internet” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A [K11] szövegmondaton belül az **ami** vonatkozó névmás a „mindenki próbálja a könnyebb utat választani” elemmel referál.
A K10 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhető:
i13 = mindenki próbálja a könnyebb utat választani
i10 = internet
i12 = számítógép

[K12] Mikor késő délután fáradtan hazaér, még tanulnia kell és az olvasás nem feltétlenül fér bele a maradék idejébe.
[K12/&vb]
Mikor késő délután fáradtan hazaér (*egy mai gimnazista*), még tanulnia kell és az olvasás nem feltétlenül fér bele a maradék idejébe (*egy mai gimnazistának*).
Kommentár:
A **hazaér** és **tanulnia** E/3. Ø+INF nyelvi eleme, valamint az idejébe E/3. birtokos személyjele a [K11] szövegmondat „gimnazista” elemével referál. Az **olvasás** elem a [K02] szövegmondat „olvasás” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K12 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i14 = gimnazista
i02 = olvasás

[K13] Természetesen aki valóban szeret olvasni, az megtalálja azt a néhány nyugodt órát, amikor elővehet egy könyvet, de ez mindenképp egyéb tevékenység rovására megy – így dönteni kell, kinek mi a fontos.
[K13/&vb]
Természetesen aki valóban szeret olvasni, az megtalálja azt a néhány nyugodt órát, amikor elővehet egy könyvet, de ez mindenképp egyéb tevékenység rovására megy – így dönteni kell, kinek mi a fontos.
Kommentár:
A [K13] szövegmondat **egyéb tevékenység** elemével referál a [K05] szövegmondat „lehetőségük” elemével, a „sport”, „számítógép”, „mozi”, „szórakozóhelyek” elemekkel referál, valamint a [K07] szövegmondat „technika” és a [K08] szövegmondat „televízió”, a [K09] szövegmondat „filmek”, a [K10] szövegmondat

„internet”, valamint a [K11] szövegmondat „zeneiskola”, „különóra” elemeivel referál. A **könyvet** elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A [K13] szövegmondaton belül az **amikor** vonatkozó névmás a „néhány nyugodt óra” elemmel referál.
A K13 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i04 = könyv
i15 = néhány nyugodt óra
i16 = sport, számítógép, mozi, szórakozóhelyek, technika , televízió, filmek, internet, zeneiskola, különóra

[K14] Az olvasók száma bizonyára azért is csökken, mert nem szerettetik meg az általános iskolákban a gyerekekkel az olvasást.
[K14/&vb]
Az olvasók száma bizonyára azért is csökken, mert nem szerettetik meg (*ők, a tanárok*) az általános iskolákban a gyerekekkel az olvasást.
Kommentár:
A [K14] szövegmondat **az olvasók száma bizonyára azért is csökken** elem a [K06] „A fiatal generációkban csökken az olvasók száma.” elemmel referál. Az **olvasók** elem a [K06] „olvasók” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K14 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = a fiatal generációkban csökken az olvasók száma
i18 = olvasók

[K15] Sok általános iskolában csak arra törekednek, hogy a legalapvetőbb tudást szerezzék meg és úgy gondolják a többi a középiskola feladata.
[K15/&vb]
Sok általános iskolában csak arra (*a legalapvetőbb tudást megszerzésére*) törekednek (*ők, a diákok*), hogy a legalapvetőbb tudást szerezzék meg és úgy gondolják a többi a középiskola feladata.
Kommentár:
A [K15] szövegmondat **arra** mutató névmási eleme a szövegmondaton belül a „legalapvetőbb tudást megszerzése” elemére mutat rá. A [K11] szövegmondat „iskolában” elemével referál a [K15] szövegmondat **általános iskolában** eleme, fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K15 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i19 = általános iskola
i20 = a legalapvetőbb tudást megszerzése

[K16] Vannak olyan általános iskolák, ahol nem adnak ki alsó négy osztályban kötelező olvasmányokat és nem szoktatják rá a gyerekeket az olvasásra, pedig ez fontos lenne.
[K16/&vb]
Vannak olyan általános iskolák, ahol nem adnak ki (*ők, a tanárok*) alsó négy osztályban kötelező olvasmányokat és nem szoktatják rá (*ők, a tanárok*) a gyerekeket az olvasásra, pedig ez (*a gyerekek rászoktatása az olvasásra*) fontos lenne.
Kommentár:
A [K11] szövegmondat „iskolában” elemével és a [K15] szövegmondat „általános iskolában” elemével referál az **általános iskolák** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **gyerekek** elem a [K14] szövegmondat gyerekekkel elemével referál, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony is ismétlésen alapul. A [K14] szövegmondat „szerettetik meg” T/3. Ø+INF nyelvi elemével referál az **adnak ki** és a **szoktatják rá** T/3. Ø+INF nyelvi eleme. Az ÁLTALÁNOS ISKOLA által megnyitott fogalmi tartomány szerint a „tanárok” elemmel referál ez a T/3. Ø+INF nyelvi elem. A **kötelező**

olvasmányokat elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. Az **ez** mutató névmás a szövegmondaton belül a „gyerekek rászoktatása az olvasásra” elemre mutat rá.
A K16 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = általános iskola
i21 = gyerekek
i02 = olvasás
i22 = gyerekek rászoktatása az olvasásra

[K17] Úgy gondolom, a fiatalabbak fogékonyabbak az olvasásra, még általános iskolában kell sokat olvasni (mert akkor bőven van rá idő is) és megszeretni a könyveket, hogy később egy-egy nehezebb olvasmányt is érdeklődéssel tudjunk kiolvasni.
[K17/&vb]
Úgy gondolom (*én*), a fiatalabbak fogékonyabbak az olvasásra, még általános iskolában kell sokat olvasni (mert akkor bőven van rá idő is) és megszeretni a könyveket, hogy később egy-egy nehezebb olvasmányt is érdeklődéssel tudjunk (*mi*) kiolvasni.
Kommentár:
Az **olvasásra** elem a [K02] szövegmondat „olvasás” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **könyveket** elem és az **olvasmányt** elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, ezek a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszonyok ismétlésen és szinonimán alapulnak. A [K15] és [K16] szövegmondat „általános iskolában” elemével referál az **általános iskolában** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szintén ismétlésen alapul. A **fiatalabbak** elem a [K14] és [K16] szövegmondat „gyerekek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul.
A K17 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = én
i19 = általános iskola
i21 = gyerekek
i02 = olvasás
i04 = könyv

[K18] Spiró György felveti az ötletet, vajon nem kéne-e átírni a régi nagy magyar műveket, például Jókai regényeit, hátha úgy többen élveznék.
[K18/&vb]
Spiró György felveti az ötletet, vajon nem kéne-e átírni a régi nagy magyar műveket, például Jókai regényeit (*a régi nagy magyar művet*), hátha úgy többen élveznék.
Kommentár:
A [K01] szövegmondat „Spiró György” elemével referál a [K18] szövegmondat **Spiró György** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A szövegmondaton belül a **Jókai regényeit** elemmel referál a „régi nagy magyar művek” elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K18 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = Spiró György
i25 = régi nagy magyar művek
i04 = könyv

[K19] Véleményem szerint egy próbát mindenképpen megérne, hiszen ez a feladat kihívást jelentene az írni szeretőknek és lehet, hogy az olvasók is megszeretnének olyan régi nagy műveket, melyeket az első pár oldal után letettek.
[K19/&vb]
(*az én*) Véleményem szerint egy próbát mindenképpen megérne, hiszen ez a feladat (*a régi nagy magyar művek átírása*) kihívást jelentene az írni szeretőknek és lehet, hogy az olvasók is megszeretnének olyan régi nagy műveket, melyeket (*a régi nagy magyar műveket*) az első pár oldal után letettek.
Kommentár:
A **véleményem** E/1. birtokos személyjele a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **olvasók** elem a [K06] és [K14] szövegmondat „olvasók" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ez a feladat** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus elem a [K18] szövegmondat „régi nagy magyar művek átírása" elemével referál. A **régi nagy műveket** elem a [K03] „könyvet" elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **melyeket** vonatkozó névmás a szövegmondaton belül a „régi nagy magyar művek" elemmel referál.
A K19 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = régi nagy magyar művek
i26 = régi nagy magyar művek átírása
i23 = én
i18 = olvasók

[K20] Ha ez a próba sikerrel járna, például Jókai Mór átírt könyveit sokan olvasnánk és szeretnénk is, meglehet, az eredeti regényekre is nagyobb igény lenne, kíváncsiságból azt is átolvasnánk, hogy megtudjuk mit változtattak rajtuk, hogy írták át őket.
[K20/&vb]
Ha ez a próba (*a régi nagy magyar művek átírása*) sikerrel járna, például Jókai Mór átírt könyveit sokan olvasnánk (*mi*) és szeretnénk (*mi*) is, meglehet, az eredeti regényekre is nagyobb igény lenne, kíváncsiságból azt (*az eredeti regényeket*) is átolvasnánk (*mi*), hogy megtudjuk (*mi*) mit változtattak rajtuk, hogy írták át (*ők*) őket (*eredeti regényeket*).
Kommentár:
Az **ez a próba** mutató névmási és fogalmi szójelentésen alapuló anaforikus elem a [K18] szövegmondat „régi nagy magyar művek átírása" elemével referál, valamint a [K19] szövegmondat „ez a feladat" elemével, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A [K18] szövegmondat „Jókai regényei" elemével referál az **eredeti regényekre** elem. Az **azt** mutató névmás és az **őket** T/3. személyes névmás az „eredeti regényekre" elemmel referálnak. Az **olvasnánk**, a **szeretnénk**, az **átolvasnánk**, valamint a **megtudjuk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi"-vel, egy közösségre referál.
A K20 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = a régi nagy magyar művek átírása
i27 = mi
i28 = Jókai regényei
i29 = eredeti regények

[K21] Ha valaki nem szerette meg az olvasást, nagy nehézséget jelenthet neki, hogy elolvasson egy-egy hosszabb művet, például az Egri csillagokat, A kőszívű ember fiait vagy az Egy polgár vallomásait.
[K21/&vb]
Ha valaki nem szerette meg az olvasást, nagy nehézséget jelenthet neki, hogy elolvasson egy-egy hosszabb művet, például az Egri csillagokat (*egy-egy hosszabb művet*), A kőszívű ember fiait (*egy-egy hosszabb művet*) vagy az Egy polgár vallomásait (*egy-egy hosszabb művet*).

Kommentár:
Az **olvasást** elem a [K02] szövegmondat „olvasás” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **egy-egy hosszabb művet** elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **Egri csillagokat**, az **A kőszívű ember fiait** és az **Egy polgár vallomásait** elemek az „egy-egy hosszabb művet” elemmel referálnak, ez a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia is alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K21 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = egy-egy hosszabb mű
i02 = olvasás
i04 = könyv

[K22] Nem is feltétlenül a terjedelmükben rejlik a nehézség, hanem a szerkesztésben, sok leírás található a regényben, nem ragad meg a történet, vagy nem is igazán találjuk meg benne a cselekménynszálat.
[K22/&vb]
Nem is feltétlenül a terjedelmükben (*egy-egy hosszabb művében*) rejlik a nehézség, hanem a szerkesztésben, sok leírás található a regényben, nem ragad meg a történet, vagy nem is igazán találjuk meg (*mi*) benne a cselekménynszálat.
Kommentár:
A **terjedelmükben** T/3. birtokos személyjele az „egy-egy hosszabb mű” elemmel referál. A **találjuk meg** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-vel, egy közösségre referál. A **regényeket** elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K22 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i30 = egy-egy hosszabb mű
i27 = mi
i04 = könyv

[K23] Az átírás során ezeket a „hibákat” ki lehet küszöbölni, bár nagy kihívást jelenthet, hogy a mai ember számára izgalmas, szerethető regényt faragjunk úgy, hogy a történet sajátságait, jellemzőit megtartjuk és lényegében nem változtatunk az eredeti művön.
[K23/&vb]
Az átírás során ezeket a „hibákat” (*sok leírás található a regényben, nem ragad meg a történet, vagy nem is igazán találjuk meg benne a cselekménynszálat*) ki lehet küszöbölni, bár nagy kihívást jelenthet, hogy a mai ember számára izgalmas, szerethető regényt faragjunk (*mi*) úgy, hogy a történet sajátságait, jellemzőit megtartjuk és lényegében nem változtatunk az eredeti művön.
Kommentár:
Az **átírás** a [K18] szövegmondat „a régi nagy magyar művek átírása” elemével referál. A **„hibákat”** elem a [K22] szövegmondat „sok leírás található a regényben, nem ragad meg a történet, vagy nem is igazán találjuk meg benne a cselekménynszálat” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul, a kontextus alapján értelmezhető. A **faragjunk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-vel, egy közösségre referál. A [K22] szövegmondat „regények” elemével referál a **regényt** elem, valamint a **történet** és az **eredeti művön** elem, az előbbi esetben a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul, az utóbbiban pedig szinonimán. Ezen elemek a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb elemei is egyben.
A K23 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = a régi nagy magyar művek átírása

i31 = sok leírás található a regényben, nem ragad meg a történet, vagy nem is igazán találjuk meg benne a cselekményszálat
i32 = regény
i33 = eredeti mű
i27 = mi

[K24] Nehéz megtalálni az olvasónak fontos dolgokat, például a Tüskevár c. regény is unalmas lehet a sok leírás miatt, mégis sokak számára egy szívhez szóló, kellemes mű, mely gyerekkori emlékeket idéz fel.
[K24/&vb]
Nehéz megtalálni az olvasónak fontos dolgokat, például a Tüskevár c. regény is unalmas lehet a sok leírás miatt, mégis sokak számára egy szívhez szóló, kellemes mű (*a Tüskevár c. regény*), mely (*egy szívhez szóló, kellemes mű*) gyerekkori emlékeket idéz fel.
Kommentár:
Az **olvasónak** elem a [K06], [K14] és [K18] szövegmondat „olvasók" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **Tüskevár c. regény** elem a [K03] „könyvet" elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A szövegmondaton belül a „Tüskevár c. regény" elemmel referál a **szívhez szóló, kellemes mű**. A **mely** vonatkozó névmás a „szívhez szóló, kellemes mű" elemmel referál.
A K24 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i34 = Tüskevár c. regény
i35 = egy szívhez szóló, kellemes mű
i18 = olvasók

[K25] A régi magyar művek iránti érdeklődés nyelvezetük, szóhasználatuk miatt is csökken.
[K25/&vb]
A régi magyar művek iránti érdeklődés nyelvezetük, szóhasználatuk miatt is csökken.
Kommentár:
A **régi magyar művek** elem a [K18] szövegmondat „régi nagy magyar művek" elemével referál, ez az elem a [K03] „könyvet" elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme is egyben.
A K25 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = régi nagy magyar művek

[K26] „A szavak felét a mai gyerekek nem is értik" – írja Spiró György.
[K26/&vb]
„A szavak felét a mai gyerekek nem is értik" – írja Spiró György.
Kommentár:
A [K01] és a [K18] szövegmondat „Spiró György" elemével referál a [K26] szövegmondat **Spiró György** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K26 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i24 = Spiró György

[K27] Valóban a régi magyar alkotásokat, régi magyar nyelvhasználat jellemzi, ami sokszor nehezen érthető.
[K27/&vb]
Valóban a régi magyar alkotásokat, régi magyar nyelvhasználat jellemzi, ami (*régi magyar nyelvhasználat*) sokszor nehezen érthető.
Kommentár:

A **régi magyar alkotásokat** elem a [K18] szövegmondat „régi nagy magyar művek” elemével referál, ez az elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme is egyben. Az **ami** vonatkozó névmás a [K26] szövegmondat „régi magyar nyelvhasználat” elemével referál.
A K27 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = régi nagy magyar művek
i36 = régi magyar nyelvhasználat

[K28] A művek átírása során az egyik fő feladat lenne, hogy a szavakat úgy válogassák meg, hogy az olvasók megértsék azokat és esetleg a régies stílus is érezhető maradjon.
[K28/&vb]
A művek átírása (*a régi nagy magyar művek átírása*) során az egyik fő feladat lenne, hogy a szavakat úgy válogassák meg, hogy az olvasók megértsék azokat (*szavakat*) és esetleg a régies stílus is érezhető maradjon.
Kommentár:
A művek elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony szinonimán alapul. A [K18] szövegmondat „a régi nagy magyar művek átírása” elemével referál a [K28] szövegmondat **a művek átírása** eleme. A [K27] szövegmondat „régi magyar nyelvhasználat” elemével referál a **régies stílus** elem, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **azokat** mutató névmás a szövegmondaton belül a „szavakat” elemre mutat rá. Az **olvasók** elem a [K06], [K14], [K18] és [K24] szövegmondat „olvasók” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K28 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i25 = a régi nagy magyar művek átírása
i36 = régi magyar nyelvhasználat
i37 = szavak
i18 = olvasók

[K29] Az átírás mellett másik megoldást jelentene, ha az iskolákban külön fordítanának figyelmet arra, hogy megtanítsanak régi kifejezéseket és minél több régies nyelvezetű könyvet olvashatnának.
[K29/&vb]
Az átírás (*a régi nagy magyar művek átírása*) mellett másik megoldást jelentene, ha az iskolákban külön fordítanának (*ők, tanárok*) figyelmet arra (*régi kifejezések megtanítására és régies nyelvezetű könyvek olvastatására*), hogy megtanítsanak (*ők, tanárok*) régi kifejezéseket és minél több régies nyelvezetű könyvet olvastatnának (*ők, tanárok*).
Kommentár:
A [K18] szövegmondat „a régi nagy magyar művek átírása” elemével referál a [K29] szövegmondat **átírása** eleme. A **régi kifejezéseket** elem a [K27] szövegmondat „régi magyar nyelvhasználat” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferencia alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A [K14] szövegmondat „szerettetik meg”, valamint a [K16] szövegmondat „adnak ki” és a „szoktatják rá” T/3. Ø+INF nyelvi elemével referál a [K29] szövegmondat **fordítanának**, **megtanítsanak** és **olvastatnának** elemek T/3. Ø+INF nyelvi eleme. Az ÁLTALÁNOS ISKOLA által megnyitott fogalmi tartomány szerint a „tanárok” elemmel referál ez a T/3. Ø+INF nyelvi elem is. Az **iskolákban** a [K11] szövegmondat „iskolában” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **régies nyelvezetű könyvet** elem a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az arra mutató névmás a szövegmondaton belül a „régi kifejezések megtanítása és régies nyelvezetű könyvek olvastatása” elemre mutat rá.
A K29 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = a régi nagy magyar művek átírása
i36 = régi magyar nyelvhasználat

i38 = tanárok
i39 = régi kifejezések megtanítása és régies nyelvezetű könyvek olvastatása
i19 = általános iskola

[K30] Úgy gondolom az első megoldás célszerűbb lenne, mert a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek és bizonyos fokig ez így van rendjén.
[K30/&vb]
Úgy gondolom (*én*) az első megoldás (*művek átírása*) célszerűbb lenne, mert a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek és bizonyos fokig ez (*a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek*) így van rendjén.
Kommentár:
A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. Az **első megoldás** a [K18] szövegmondat „a régi nagy magyar művek átírása" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony a kontextus alapján értelmezhető. A mutató névmási **ez** a szövegmondat „a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek" elemére mutat rá.
A K30 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i26 = a régi nagy magyar művek átírása
i40 = a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek
i23 = én

[K31] Ha egy új találmányra nincsen magyar szavunk, más nyelvekből veszünk át, és azt magyarosítjuk.
[K31/&vb]
Ha egy új találmányra nincsen magyar szavunk, más nyelvekből veszünk át (*mi*), és azt (*szót*) magyarosítjuk.
Kommentár:
A [K31] szövegmondat **veszünk át** T/1. Ø+INF nyelvi eleme és a **szavunk** T/1. birtokos személyjele a „mi"-vel, egy közösséggel referál, illetve a szövegbeli első említésével, a [K09] szövegmondat „fantáziánkat" T/1. birtokos személyjelével referál.
A K31 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i27 = mi
i41 = más nyelvből átvett szó

[K32] Megemlíteném, annak ellenére, hogy a régi magyar műveket egyre kevesebben olvassák, még mindig – a fiatalabb generációk közt is – sokan kedvelik az olvasást.
[K32/&vb]
Megemlíteném (*én*), annak ellenére, hogy a régi magyar műveket egyre kevesebben olvassák, még mindig – a fiatalabb generációk közt is – sokan kedvelik az olvasást.
Kommentár:
A **megemlíteném** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A [K06] szövegmondat „fiatal generáció" elemével referál a [K32] szövegmondat **fiatalabb generációk** eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **régi magyar műveket** elem a [K03] „könyvet" elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. Az **olvasás** elem a [K02] szövegmondat „olvasás" elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.

A K32 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i27 = mi
i25 = régi nagy magyar művek
i02 = olvasás
i42 = fiatal generáció

[K33] Kortárs írók művei közül is bárki találhat érdekes, elgondolkodtató, izgalmas alkotásokat.
[K33/&vb]
Kortárs írók művei közül is bárki találhat érdekes, elgondolkodtató, izgalmas alkotásokat (*kortárs írók műveit*).
Kommentár:
Az **alkotásokat** elem a szövegmondaton belül a „kortárs írók művei" elemmel referál, ez egyben a [K03] „könyvet" elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul.
A K33 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i43 = kortárs írók művei

[K34] Úgy gondolom – bár mindenki maradandót szeretne alkotni –, az írók főként saját koruk embereihez írnak, mert kortársaik képesek leginkább átérezni azokat az érzéseket, amiket ők papírra vetnek, míg az utókornak ezek az oldalak leginkább csak leírást adnak: milyen volt az élet régen, akkor hogyan gondolkoztak, akkoriban mi történt.
[K34/&vb]
Úgy gondolom (*én*) – bár mindenki maradandót szeretne alkotni –, az írók főként saját koruk embereihez írnak, mert kortársaik (*az írókéi*) képesek leginkább átérezni azokat (*a papírra vetett*) az érzéseket, amiket (*érzéseket*) ők papírra vetnek, míg az utókornak ezek az oldalak (*az érzéseket papírra vetését tartalmazó oldalak*) leginkább csak leírást adnak: milyen volt az élet régen, akkor hogyan gondolkoztak, akkoriban mi történt.
Kommentár:
A **gondolom** E/1. Ø+INF nyelvi eleme a szövegalkotói „én"-nel referál. A **kortársaik** T/3. birtokos személyjele a „írók" elemre referál. Az azokat mutató névmás a szövegmondaton belül a „papírra vetett" elemre mutat rá, az **ezek az oldalak** pedig a „papírra vetett érzéseket tartalmazó oldalak" elemre. Az **amiket** vonatkozó névmás az „érzéseket" elemmel referál.
A K34 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i23 = én
i44 = érzések
i45 = papírra vetett érzéseket tartalmazó oldalak

[K35] Az olvasók számának csökkenésével a magyar irodalom veszélybe került.
[K35/&vb]
Az olvasók számának csökkenésével a magyar irodalom veszélybe került.
Kommentár:
A [K35] szövegmondat több, a szöveg különböző helyén megtalálható szövegmondattal referál: így az **a magyar irodalom veszélybe került** [K01] szövegmondat „A magyar irodalom veszélyben van." elemével, az **olvasók számának csökkenésével** elem a [K06] szövegmondattal, „a fiatal generációkban csökken az olvasók száma" elemmel. Az **olvasók** elem a [K06], [K14], [K18], [K24] és [K28] szövegmondat „olvasók" elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K35 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i17 = a fiatal generációkban csökken az olvasók száma

i01 = „A magyar irodalom veszélyben van.”
i18 = olvasók

[K36] Mindenképp fontos lenne nagyobb hangsúlyt fektetni az irodalom tanítására és művelésére.
[K36/&vb]
Mindenképp fontos lenne nagyobb hangsúlyt fektetni az irodalom tanítására és művelésére.
Kommentár:
A [K36] szövegmondat irodalom eleme a cím „irodalomolvasás”, valamint a [K01] és a [K08] szövegmondatok „irodalom” elemével referál, fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K36 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i08 = irodalom

[K37] Ennek érdekében már a kisebb korosztályokban célszerű lenne megszerettetni az olvasást és elfogadtatni a gyerekekkel a régies nyelvezetű műveket is.
[K37/&vb]
Ennek (*az irodalom tanítására és művelésére nagyobb hangsúlyt fektetni*) érdekében már a kisebb korosztályokban célszerű lenne megszerettetni az olvasást és elfogadtatni a gyerekekkel a régies nyelvezetű műveket is.
Kommentár:
Az **ennek** mutató névmás a [K36] szövegmondat „nagyobb hangsúlyt fektetni az irodalom tanítására és művelésére” elemére mutat rá. Az **olvasást** elem a [K02] szövegmondat „olvasás” elemével kezdődő koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. A **régies nyelvezetű műveket** a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **gyerekek** elem a [K14] és [K16] szövegmondat „gyerekek” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul.
A K37 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i46 = nagyobb hangsúlyt fektetni az irodalom tanítására és művelésére
i21 = gyerekek
i02 = olvasás
i25 = régi nagy magyar művek

[K38] Így egyrészt növelhetnénk az olvasók számát, a régi magyar művek hírnevét és ezúton őriznénk a nyelvezetben fellelhető hagyományt csakúgy, mint a történetekben leírt szokások emlékét is.
[K38/&vb]
Így egyrészt növelhetnénk (*mi*) az olvasók számát, a régi magyar művek hírnevét és ezúton (*az olvasók számának, a régi magyar művek hírnevének növelésével*) őriznénk (*mi*) a nyelvezetben fellelhető hagyományt csakúgy, mint a történetekben leírt szokások emlékét is.
Kommentár:
A **régi magyar művek** és a **történetekben** a [K03] „könyvet” elemével induló koreferencialánc egy újabb eleme, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony alá-, fölérendeltséget kifejező szemantikai viszonyon alapul. A **növelhetnénk** és **őriznénk** T/1. Ø+INF nyelvi eleme a „mi”-vel, egy közösségre referál. Az **olvasók** elem a [K06], [K14], [K18], [K24], [K28] és [K35] szövegmondat „olvasók” elemével referál, a fogalmi szójelentésen alapuló koreferens viszony ismétlésen alapul. Az **ezúton** mutató névmás a szövegmondaton belül az „az olvasók számának, a régi magyar művek hírnevének növelése” elemre mutat rá.
A K38 szövegmondathoz a következő (ko)referencia indexek rendelhetők:
i18 = olvasók

i27 = mi
i47 = az olvasók számának, a régi magyar művek hírnevének növelése

A koreferenciaindexek jegyzéke

i01 = „A magyar irodalom veszélyben van.”
i02 = olvasás
i03 = régi idők
i04 = könyv
i05 = emberek
i06 = tájak
i07 = lehetőség
i08 = irodalom
i09 = televízió
i10 = internet
i11 = a filmekben csak figyelni kell a színeket, hangokat
i12 = számítógép
i13 = mindenki próbálja a könnyebb utat választani
i14 = gimnazista
i15 = néhány nyugodt óra
i16 = sport, számítógép, mozi, szórakozóhelyek, technika , televízió, filmek, internet, zeneiskola, különóra
i17 = a fiatal generációkban csökken az olvasók száma
i18 = olvasók
i19 = általános iskola
i20 = a legalapvetőbb tudást megszerzése
i21 = gyerekek
i22 = gyerekek rászoktatása az olvasásra
i23 = én
i24 = Spiró György
i25 = régi nagy magyar művek
i26 = régi nagy magyar művek átírása
i27 = mi
i28 = Jókai regényei
i29 = eredeti regények
i30 = egy-egy hosszabb mű
i31 = sok leírás található a regényben, nem ragad meg a történet, vagy nem is igazán találjuk meg benne a cselekményszálat
i32 = regény
i33 = eredeti mű
i34 = Tüskevár c. regény
i35 = egy szívhez szóló, kellemes mű
i36 = régi magyar nyelvhasználat
i37 = szavak
i38 = tanárok
i39 = régi kifejezések megtanítása és régies nyelvezetű könyvek olvastatása
i40 = a nyelv folyamatosan változik: átvesz szavakat, kifejezéseket más nyelvekből, a keveset használt elemek feledésbe merülnek
i41 = más nyelvből átvett szó
i42 = fiatal generáció

i43 = kortárs írók művei
i44 = érzések
i45 = papírra vetett érzéseket tartalmazó oldalak
i46 = nagyobb hangsúlyt fektetni az irodalom tanítására és művelésére
i47 = az olvasók számának, a régi magyar művek hírnevének növelése